МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ОСВІТА ТА НАУКА – 2016

Матеріали звітно-наукової конференції студентів

11-15 квітня 2016 року

Київ – 2016

УДК 37+001](091)"20"(063)
ББК 74.03я 431+72.3я431
О-72

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Редакційна рада:

Андрущенко В.П.	доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (*голова Редакційної ради*)
Андрусишин Б.І.	доктор історичних наук, професор
Бондар В.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Висоцький А.В.	доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України
Зернецька А.А.	доктор філологічних наук, професор
Євтух В.Б.	доктор історичних наук, професор, академік НАН України
Дробот І.І.	доктор історичних наук, професор
Жалдак М.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Ісаєнко В.М.	доктор біологічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України
Корець М.С.	доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, заслужений працівник освіти Україні
Кудін А.П.	доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з дистанційної освіти та інноваційних технологій
Мацько Л.І.	доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України
Покась В.П.	академік Академії наук вищої школи України, заслужений працівник освіти України, доктор філософських наук, професор
Працьовитий М.В.	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АН ВШ України
Синьов В.М.	доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України
Сушко О. О.	доктор історичних наук, професор

Тимошенко О.В.	доктор педагогічних наук, професор
Торбін Г.М.	доктор фізико-математичних наук, професор (*відповідальний редактор*)
Шут М.І.	доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України

Програмний комітет:

Божок О.С.	кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету іноземної філології
Боятюк О.В.	викладач кафедри інновацій та інформаційної діяльності в освіті, вчений секретар Ради НТТСМ факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації
Волощук Ю.І.	кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних наук, вчений секретар Ради НТТСМ факультету політології та права
Горбенко С.С.	в.о. декана факультету мистецтв, кандидат педагогічних наук, професор, Заслужений працівник культури України
Гризоглазова Т.І.	кандидат педагогічних наук, професор фортепіанного виконавства і художньої культури, вчений секретар Ради НТТСМ факультету мистецтв
Жабєєв Г.В.	в.о. декана факультету інформатики, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри програмної інженерії
Іщенко Ж.М.	кандидат історичних наук, доцент кафедри джерелознавчих дисциплін вчений секретар Ради НТТСМ факультету історичної освіти
Кархут В.Я.	вчений секретар Ради НТТСМ факультету інформатики
Коханко О.Г.	кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету педагогіки та психології
Лебединець Н.В.	кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології та шкільної гігієни вчений секретар Ради НТТСМ факультету природничо-географічної освіти та екології
Ляшенко М.Ю.	викладач кафедри теорії та методики професійної підготовки, вчений секретар Ради НТТСМ інженерно-педагогічного факультету
Макарець Ю.С.	кандидат філологічних наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету української філології та літературної творчості імені Андрія Малишка
Семенишена Т.О.	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри тифлопедагогіки, вчений секретар Ради НТТСМ факультету корекційної педагогіки та психології
Січкар Т.Г.	кандидат фізико-математичних наук, професор кафедри загальної та прикладної фізики, відмінник народної освіти України, вчений секретар Ради НТТСМ фізико-матетатичного факультету
Степико В. П.	кандидат філософських наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету соціально-психологічних наук та управління

Товт І. С.	кандидат історичних наук, доцент факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації
Темрук О. В.	кандидат психологічних наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету філософської освіти і науки
Тимчик М.В.	кандидат педагогічних наук, доцент, вчений секретар Ради НТТСМ факультету фізичного виховання та спорту

Відповідальний секретар − Хоменко Г.В.

Освіта і наука − 2016. Зб. наукових праць. – К: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – 449 с.

До збірника увійшли матеріали звітно-наукової конференції студентів «Освіта та наука», що відбулася 11-15 квітня 2016 року в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова

УДК 37+001](091)"20"(063)

ББК 74.03я 431+72.3я431

О-72

ЗМІСТ

Факультет іноземної філології.....6
Факультет історичної освіти.....90
Факультет корекційної педагогіки та психології.....107
Факультет природничо-географічної освіти та екології.....185
Факультет політології та права.....225
Фізико-математичний факультет.....247
Факультет соціально-психологічних наук та управління.....247
Факультет української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка.....361
Факультет інформатики.....378
Інженерно-педагогічний факультет.....383
Факультет перепідготовки та підвищення кваліфікації.....404
Факультет фізичного виховання та спорту.....438

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Андріюк С.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Зернецька А.А.,
доктор філологічних наук, професор

ФУНКЦІОНУВАННЯ СЛЕНГУ У РОЗМОВНОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність теми дипломного дослідження полягає в тому, що вивчення сучасного англійського сленгу становить особливий інтерес для професійних перекладачів, викладачів, людей, що цікавляться англійською мовою, готових до повноцінного сприйняття сучасної, далеко не завжди літературної мови, що проникає в англійську літературу й відео-культуру.

Одиниці сленгу у розмовному дискурсі увібрали в себе не тільки жаргонізми маргінальних груп, але і стали одним із найбільш потужних каналів їхньої популяризації й асиміляції в загальному сленгу, й в окремих випадках, у розмовній лексиці літературної мови.

Сленг є одним із джерел поповнення лексики англійської літературної мови й одним із елементів англійської культури. Мовні процеси, що розгортаються в сленгу, роблять його природною експериментальною лабораторією для спостереження над мовними змінами в соціальному контексті.

Мета дослідження – теоретично дослідити і проаналізувати на прикладі фільмів Гая Річі особливості функціонування сленгу в розмовному дискурсі сучасної англійської мови.

Об'єкт дослідження – фільми Гая Річі «Рок-н-рольщик» («RocknRolla»), «Великий куш» («Snatch»), «Карти, гроші, два стволи» («Lock, Stock & Two Smoking Barrels»).

Дані фільми були обрані для аналізу тому, що в них використовується багато сучасного англійського сленгу і, зокрема, сучасний варіант сленгу кокні.

Предмет дослідження – функціонування сленгу у розмовному дискурсі сучасної англійської мови.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняття дискурсу і, зокрема, розмовного дискурсу сучасної англійської мови.
2. Теоретично дослідити поняття сленгу і проблеми його класифікації.
3. Проаналізувати фільми Гая Річі і визначити особливості функціонування сленгу в розмовному дискурсі сучасної англійської мови.

Методи дослідження використовуватимуться залежно від його етапів та конкретних завдань, поставлених на кожному з них.

На першому етапі дослідження, який можна назвати ознайомлювальним, буде виконано критичний аналіз літератури за обраною темою та сформовано наукову концепцію дослідження. При цьому використовуватимуться методи узагальнення, систематизації, порівняння.

На другому етапі застосовуватиметься метод суцільної вибірки – таким чином із словників англійської мови вибирались сленгові слова та вирази, які зустрічаються у фільмах.

На третьому етапі використовуватиметься метод когнітивної інтерпретації даних.

Практичне значення даної роботи полягає в систематизації наукових підходів щодо використання сленгу у розмовному дискурсі та розробці моделі аналізу та закономірності використання сленгових слів та виразів сучасної англійської мови в фільмах Гая Річі.

Наукова новизна цієї роботи полягає в тому, що вперше було досліджено сленгові слова і вирази, які використовуються у фільмах Гая Річі «Рок-н-рольщик» («RocknRolla»), «Великий куш» («Snatch»), «Карти, гроші, два стволи» («Lock, Stock & Two Smoking Barrels»). Розроблюватиметься модель класифікації сленгових слів та виразів в залежності від їх особливості: якими частинами мови вони є; це одне слово або фраза і т.і.

Висновки. Сленг – це жаргонні слова або вислови в усній мові, які характерні для людей певних соціальних груп та ін. У сучасній англійській мові існує кілька різновидів сленгу.

Сленг у фільмах Гая Річі допомагає простежити зміни, що відбувалися в житті англійського суспільства наприкінці XX – початку XXI століття.

За аналізом мовних характеристик персонажів фільмів і психотипів ми можемо припускати поведінку конкретного героя і мовні реалізації емоцій.

Отже, фільми Гая Річі демонструють синтез понять мовної особистості, персонаж, художній образ, дозволяє перейти від аналізу мови героя фільму до розгляду авторського задуму, підводить нас до дослідження мови фільму в цілому.

Список використаних джерел

1. Вилюман В.Г. О способах образования слов сленга в современном английском языке / Вилюман В.Г //Учен. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А.И. Герцена, 1955. – Т.III. – С.47-50.

2. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. / Зацний Ю.А. – Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 1998. – 430 с.

3. Левикова С.И. Большой словарь молодёжного сленга / С.И. Левикова. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 928 с.

4. Никитина Т.Г. Молодёжный сленг: толковый словарь: более 12 000 слов; свыше 3000 фразеологизмов / Т.Г. Никитина. – М.: Астрель: АСТ, 2007. – 910 с.

Барилович О. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Страшко І. В.,
старший викладач

ЛЕКСИКО- СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІТАЛІЙСЬКИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Італійський термін «pubblicità» походить від латинського прикметника «publicus», що акцентує увагу на інформативній функції реклами[1]. Вона проявляється у тому, що будь-який рекламній акт інформує про продукт або послугу.

Метою даної роботи являється дослідження лексико-стилістичних особливостей італійських рекламних текстів. Тема є актуальною, тому що попри велику кількість реклами наразі, праць на тему мови реклами представлена невелика кількість.

Багато дослідників розглядають мову реклами, як окрему галузь, наприклад, мови науки, журналістики, медицини та інших сфер. В той самий час більшість лінгвістів дотримуються думки, що в рекламі мова не має яскраво виражених рис галузевої, але попри це в ній загальновживані слова набувають нового сенсу. Реклама охоплює всі розділи мови і є зрозумілою для усіх класів суспільства завдяки добре налагодженому механізму виробництва. Джованні Баттиста Моретті вважає, що мова реклами поповнює національну мову, тому що вона охоплює майже всі сфери людської діяльності[2]. Реклама не створює нові ідеї, а акцентує увагу на тих, що вже існують.

Аналіз італійської реклами засвідчує той факт, що найпоширенішими лексико-стилістичними засобами мови реклами є:

1) Слоган, що легко запам'ятовується і рима, яка повторюється у нас в голові, як приспів улюбленої пісні (l'amarissimo che fa benissimo).

2) Використання у рекламному тексті реплік людей, до думок яких прислухаються пересічні громадяни. Здебільшого це відомі італійські та іноземні зірки кіно та шоу-бізнесу. У таких висловленнях-звертаннях широко використовується пряма мова, висловлювання ведеться від першої особи (Omega «Lamiascelta» - Nicole Kidman; Dior «Oggisono e più bella» - Sharon Stone).

3) Запозичення, здебільшого з англійської (in formato pocket, un piano step-by-step, un effetto ancora più trendy, benzinalowcost, a ciascuno la sua ricetta hot) та французької (maquillage) мов.

4) Неологізми такі, як pinaroma=profumo, intelloghiotti=bambini, olivoli, olivolà=olive, cioccolone=cioccolatto.

5) Неформальний стиль (donna, ferma la caduta!).

6) Неповні висловлювання (Dovunquetusia; Piùbiancononsipuò; ConForussipuò; Basta la parola; Niente per caso, Una spina e via, la banca a cui credere; Elegante sotto ogni profilo).

7) Неповні порівняння (Ariella vail più pulito, Franchis para prima)

8) Використання іменників замість дієслів (Bourbonti aroma).

9) Фонетичний ефект та звуконаслідування (Chi NERI bevene...ribeve, Cin, cin... Cinzano).

Отже, враховуючи вищевикладане, можна зробити висновок, що лексико-стилістичні засоби реклами збагачують мову неологізмами, повторювальними римами, запозиченнями та переконливими фразами.

Список використаних джерел

1. FrancescoBruni. L'italiano. Elementi di storiadellalingua e dellacultura/ Francesco Bruni //— Torino: UTET, 1984.— P.118-133

2. GiovanniBattistaMoretti. Italianocomeprima o secondalinguanellesuevarietàscritte e parlate / GiovanniBattistaMoretti//— Perugia: GuerraEdizione, 2005. — P. 46-58

Бондаренко С.І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Юдін О.А.,
кандидат філологічних наук, доцент

ПРОБУДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДРАМОЮ ІБСЕНА «ЛЯЛЬКОВИЙ ДІМ»

І знову ми зустрічаємо жінку. Якою ж бачить її Ібсен? До моменту створення «Ляльківого дому» історія руху за жіночу емансипацію нараховувала більше ста років, а питання пов'язані з суспільно-політичної нерівноправністю жінки в Західній Європі та Північній Америці ставали все більш актуальними для того, щоб змусити Ібсена звернути на них свою увагу. Г. Ібсен достатньо близько був знайомий з рухом за жіночу рівноправність. [2, с. 71]. **Актуальність** даної теми полягаю у сприянні глибшому розумінню становищу як тогочасної жінки через призму образу головної героїні у драмі Ібсена «Ляльковий дім». **Мета нашого дослідження -** прослідкувати шлях та передумови прозріння головної героїні драми Ібсена.

Безперечно, основна увага в романі приділяється саме розкриттю образу головної героїні. Життя Нори - було не її, воно було життям її чоловіка життям. Адже якщо з самого початку виховувати жінку з урахуванням того, що в майбутньому вона повинна догоджати чоловікові, то про яку особистісну самореалізацію може йти мова? Така жінка приречена на жертвопринесення. Їй доводиться відповідати чоловічому ідеалу жіночності, а не своєму власному «я», яке теж може бути наділене своїм талантом, своїми інтересами, характером, темпераментом.

Спершу Нора – це безтурботна жінка, яка любить, поважає і слухається свого чоловіка, обожнює своїх дітей та любить з ними бавитися. Але яку роль вона відіграє у власній сім'ї? Товальд не бачить її як особистість, сварить за марнотратство та легковажність «птичка опять улетела сорить денежками»[1]. Товальд упевнений, що дружина повинна слухатись в усьому свого чоловіка й казати йому правду бо у своїй сім'ї він цар і він бог, суворий, але справедливий, він карає але він і милує. Свою сімейну роль Нора вивчила добре: чоловік очікує від неї легковажності, безпомічності, щирості та веселощів? Все це вона йому й надає. Вона співає, танцює, декламує, розважає свого чоловіка, дає йому можливість відчувати свою зверхність. Але вона теж згадує про те, що вона особистість а не лялька в чужих руках.

Справжній перелом у формуванні особистості відбувається саме тоді, коли Нора знімає свої рожеві окуляри і бачить перед собою зовсім чужу людину, лицемірну, жорстоку та егоїстичну, яка не спроможна захистити її та їхню сім'ю. В цей момент Товальд вийшов з ролі сильної людини, а Нора залишається сама. ЇЇ ляльковий будинок, який візуально був наповнений щастям стає зруйнованим. Нора більше не грає роль легковажної жінки, вона не хоче бути красивою лялькою саме тому, що вона усвідомила себе людиною. Більше немає тієї Нори, яка охоче слухала свого чоловіка та вірила у кожне його слово. Нора проводить досить чітку паралель між тим, якою вона була раніше, наскільки щасливою вона була, і чи була вона нею взагалі; раніше вона мирилась з тим, що їй не подобалось бо думала, що так воно повинно бути. Тепер перед нами ніяк не лялька, це особистіть, здатна аналізувати, обдумувати своє життя. Нора зрозуміла все те, що відбувалось із нею раніше без натяку на повтор цієї «казки» знову: «Со мной поступали очень несправедливо, Торвальд…Как оглянусь теперь назад, мне кажется, я вела здесь самую жалкую жизнь….Я была твоей куклой-женой»[1]. Ми бачимо, що в Нори немов би розплющились очі: усе, що вона раніше цінувала, чим пишплпся, виявилося не справжнім. В неї немає життєвого досвіду, немає переконань, немає віри; вона навіть не знає яка вона сама насправді. Тепер, після її пробудження, найголовнішим завданням перед нею постає – «постараться воспитать себя саму»[1]. Нора не ведеться на умовляння чоловіка: «Я думаю, что прежде всего я человек, так же как и ты, или, по крайней мере, должна стать человеком…мне надо самой подумать об этих вещах и попробовать разобраться в них…мне надо выяснить, кто прав – общество или я»[1].

Ібсен повністю поділяв почуття Нори, співчував їй і вірив у її сили. Таким чином автор стверджує, що свобода вибору – цінність не лише для чоловіка, але й для жінки, що жінка не повинна жити лише інстинктами, вона повинна мати можливість розвивати свою особистість, задовольняти власні духовні потреби, бути людиною, а не лялькою. Якщо сім'я не дає їй такої можливості, то така сім'я калічить жінку, вона усипляє та повільно вбиває особистість. Нажаль, навіть у наш час не всі мають можливість пробудитись від цього сну вчасно.

Список використаних джерел

1. Ібсен Г. Ляльковий дім: п'єси: пер. З норвез. // Г. Ібсен; худож. оформлювач Б. П. Бублик. – Харків: Фоліо. – 2011. – С.346.

2. Тыминская *И.* Жанровые особенности пьес Г. Ибсена «Кукольный дом» и «Привидения» в аспекте проблем эмансипации и семейных отношений // Філологічні науки: збірник наукових праць. – 2010. - №3(6). – С.71-78.

Британ А. Я.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Макухіна Т.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

ТИПИ ЗНАКОПОЗНАЧЕННЯ РЕАЛІЙ І СИТУАЦІЙ НАВКОЛИШНЬОЇ ДІЙСНОСТІ

Усі особливості народу та його культури знаходять своє відображення в мові. Специфічні риси культури та побуту відображені у культурно маркованих словах, або словах-реаліях, які містять у собі інформацію про країну, її традиції та звичаї.

Найглибше цю перекладознавчу категорію опрацьовували болгарські науковці – С. Влахов і С. Флорин. Проблемами передачі реалій засобами рідної мови також займалися А.В. Федоров, В.Н. Комиссаров, Я.І. Рецкер, А.Д. Швейцер, Р.П. Зарівчак, О.Ф. Бурбак, Л.С. Бархударов та багато інших вчених. Сучасним дослідженням реалій займаються И.С. Алексеєва, Е.Г. Проскурін, В.С. Виноградов.

Актуальність цієї роботи визначається необхідністю висвітлення існуючих підходів до відтворення культурно маркованої лексики та адекватному перекладу цього складного лінгвокультурного феномену.

Метою даної статті є визначення особливостей різних способів перекладу англійських слів-реалій українською мовою.

Р. Зорівчак у праці "Реалія і переклад" визначає реалії як моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (у плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача [2, 58]. Основні труднощі при перекладі реалій – це, по-перше, відсутність у мові-переймачі відповідника – повного чи часткового – у зв'язку з відсутністю в носіїв цієї мови позначуваного реалією референта; і, по-друге, необхідність передавати колорит і конотації її національного та історичного забарвлення. Дослідники пропонують різноманітні прийоми перекладу слів-реалій. За С. Флоріним і С. Влаховим, у практиці перекладу зустрічаються такі засоби передачі реалій [3, 70].

Транскрипція передбачає механічне перенесення звукової форми слова з мови оригіналу в цільову мову графічними засобами останньої із максимальним наближенням до оригінальної форми.

Транслітерація передбачає графічне перенесення форми слова з мови оригіналу в цільову мову [1, 97].

Переклад реалії (або заміна/субституція) вживається у тих випадках, коли транскрипція (або транслітерація) за тих чи інших обставин неможлива або небажана. Розрізнюють такі види перекладу реалій (за С. Флоріним і С. Влаховим):

- неологізми – найбільш придатний після транскрипції спосіб збереження змісту й колориту реалії (калька – це запозичення шляхом буквального перекладу; напівкалька – це свого роду часткові запозичення, "складені частково із свого власного матеріалу, а частково з матеріалу іншомовного слова";
- семантичний неологізм – це нове слово або словосполучення, "вигадане" перекладачем і яке дозволяє передати смисловий зміст (склад) реалії);
- приблизний переклад реалій застосовується частіше, ніж будь-який інший спосіб; використовуючи цей спосіб вдається, хоча і не досить точно, передати предметний зміст реалії, але колорит дуже часто втрачається;
- функціональний аналог – це елемент остаточного вислову, який викликає схожу реакцію в читача цільової мови; цей засіб перекладу реалій дозволяє наприклад, одну гру незнайому читачу "замінити іншою, знайомою";

- опис, пояснення, тлумачення як спосіб приблизного перекладу застосовується в тих випадках, коли немає іншого шляху: поняття, яке не може бути передане транскрипцією, доводиться просто пояснювати.

Наприклад: *They were in the Smoky Mountains at their favorite bed-and-breakfast*.- Вони були вдвох в Смокі-Маунтинс, в своєму любимому готелі. - Вони відпочивали в національному парку "Туманні гори", у своєму улюбленому готелі типу "нічліг та сніданок".

Перший перекладач А. Файнгар використав транскрипцію при перекладі реалії "Smoky Mountains", у той час як другий перекладач В. Горбатько поєднав прийом пояснення (національний парк) з калькуванням "Туманні гори". Здебільшого транскрипція використовується для передачі топонімів.

Висновки: використання тільки одного прийому при перекладі реалій може бути причиною неправильного сприйняття, перевантаження іншомовними словами, втрати національного колориту чи збіднення змісту; отже, слід використовувати декілька засобів для адекватного перекладу.

Список використаних джерел

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Бархударов Л.С. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.

2. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози) / Зорівчак Р.П. – Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.

3. Трошина Н.Н. Лингвистический аспект межкультурной коммуникации / Трошина Н.Н. // Лингвистические исследования в конце XX в.: Сб. обзоров / исслед. – Серия "Теория и история языкознания" / отв. ред. Ф.М. Березин – М., 2000. – 216 с.

Василенко Н.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Макухіна Т.В,
кандидат філологічних наук, доцент

ПРОБЛЕМА ВІДОБРАЖЕННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ МОВИ В РЕКЛАМНОМУ ТЕКСТІ

Реклама – невід'ємний елемент сучасного суспільного життя. Пануючи серед засобів поширення інформації, вона належить до дуже невеликої групи соціальних інститутів, які впливають на велику кількість сфер суспільного життя в цілому, і на людину, її світогляд, спосіб життя, зокрема. Вона змушує людей любити те, що їм пропонують, бажати те, що вони зможуть купити та те, що їм ніколи не буде доступно.

Реклама володіє великими можливостями формування суспільних еталонів. Тому одним із найбільш актуальних запитань стає розгляд реклами як соціокультурного явища і розробка нових підходів та методів її вивчення.

Актуальність звернення до цього феномену викликана ще і тим, що реклама відноситься до тієї групи соціальних інститутів, які впливають не тільки на загальні процеси, але і на діяльність груп, соціальних шарів, регламентуючи їх поведінку та основні принципи існування.

У працях сучасних науковців (Лисичкіна І.О., Левицький А.Е., Оленіна О.Ю., Дубенко О., Заболотна Т., Лебедєв-Любимов А.М. та ін..) розкрито питання сутності реклами, її функцій, взаємозв'язку з психологічними процесами, а також проаналізовано рекламний текст з лінгвістичної точки зору.

Об'єкт дослідження – відображення лексичної системи мови в рекламному тексті.

Предмет дослідження – відображення лексичної системи мови в рекламному тексті на прикладі реклами вітчизняних та англо-американських учбових закладів.

Мета дослідження – аналіз відображення лексичної системи мови в рекламному тексті на прикладі реклами вітчизняних та англо-американських учбових закладів, надання порад щодо ефективності рекламного тексту для вступних кампаній.

Серед традиційних завдань реклами можна визначити такі:

1) Даючи позитивні оцінки, виділити об'єкт рекламування;

2) Представити об'єкт, що рекламується як такий, що відповідає високим стандартам;

3) Представити об'єкт, що рекламується в найкращому вигляді, викликати до нього інтерес [2;13].

В залежності від використання вербальних і несловесних компонентів, а також способу передачі виділяють наступні види рекламного повідомлення: газетна, радіо, журнали, телебачення, реклама поштою, рекламні щити та плакати, кожен з яких має свої переваги та недоліки [3;96].

Суто лінгвістичні аспекти специфіки рекламного стилетворення потрібно шукати в особливостях морфології англійської та української мов. Такі структурні й семантичні особливості англійської мови як менша, у порівнянні з українською, довжина слова, його багатозначність і сталість форми, що обумовлена аналітичною побудовою мови, визначають активне звернення британських та американських рекламістів до всебічного обігравання фонетичної форми слів [2;15].

Отже, реклама – один із компонентів масової культури, пропонує людині такі необхідні втішаючи образи. Реклама є засобом маніпулювання в системі споживання. Низка стилістичних особливостей англо-американських та українських рекламних текстів пов'язана зі специфічною морфологією англійської та української мов, а також з дією певних культурних чинників. Це особливості національного менталітету (контраст скрізних епітетів рекламних повідомлень, різний ступінь емоційності, гумористичності рекламного тексту), специфічні домінанти науково-художньої свідомості (фігурна реклама, неординарні графічні прийоми).

Список використаних джерел

1. Дубенко О. Англо-амер. та укр. реклама: лінгвіст. і культ. Аспекти стилетворення/ О. Дубенко//Гуман. Освіта в техн. вищ. навч.закл. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 12-20.

2. Лебедев-Любимов А.Н. Псих. рекл.: уч. пос. Для студ. Вузов, обучающихся по спец. Психол. – СПб: Питер, М. и др. – 2003. – 368 с.

3. Шатин Ю.В. Построение рекл. текста. – 2-е изд. – М.: Береатор-Прес, 2003. – 121 с.

Галушко О.М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кравченко О.В.,
старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ (НА ОСНОВІ ДОПОВІДІ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ ВІД 15 ЛЮТОГО 2016 РОКУ)

За умов, які диктують нам сьогоднішній політичний та економічний стан України та на шляху до Євроінтеграції, кількість контактів між Україною та іншими країнами

Європи та Америки значно зросла. Офіційно-ділове мовлення, що реалізується внаслідок такого спілкування, вийшло на новий рівень та стало доступним для більшої кількості реципієнтів.

У березні 2014 року Управління Організації Об`єднаних Націй з прав людини розпочало в Україні моніторингову місію з оцінки та звітування щодо ситуації з правами людини. Доповіді, які публікуються кожного місяця, віднесемо до офіційно-ділового стилю мовлення, що реалізується внаслідок дипломатичних відносин.

Розгляду офіційно-ділового стилю і його характеристик присвячена значна кількість робіт учених (І.Р. Гальперін, М.М. Бахтін, О.В.Арнольд, О.О.Селіванова).[1, 176]

За С.В.Глущиком, офіційно-діловий стиль – це сукупність мовних засобів, що виникають між органами правління, організаціями і їх підрозділами, організаціями і приватними особами в процесі їх виробничої, дипломатичної і юридичної діяльності.[2, 23]

Використовувану лексику можна умовно поділити на кілька груп. Це – професійні терміни (військові, військово-технічні, економічні, політичні та ін.), абревіатури, скорочення та загальновживана у формальному мовленні лексика.

Значний пласт лексики утворюють слова з прямим конкретним значенням – номенклатурні назви, найменування посад, структурних утворень - *Sloviansk, Russian Federation, the Government of Ukraine, Crimea.* Їх переклад здійснюється відповідно до традиційноусталених принципів (транскодування). Навіть для відносно недавно утворених організацій, формувань існують уже загальновідомі англійські відповідники: *Донецька народна республіка – Donetsk people's republic, Луганська народна республіка - Luhansk people's republic.*

Лексико-семантичні трансформації, до яких відносимо генералізацію, диференціацію, заміну та модуляцію, мають місце при перекладі термінів. [3,51] Присутнім абревіатурам та скороченням, що стосуються військової справи, або ж використовуються для найменування організацій відповідають скорочення даних термінів у мові перекладу – *РСЗВ (Ракетні системи залпового вогню) - MLRS(Multiple Launch Rocket System), ОНСНR – УВКПЛ.*

Наприклад, термін *anti-terrorist operation* перекладений на українську мову за допомогою абревіатури *АТО*, що ні в якому разі не спричиняє непорозумінь з боку української аудиторії читачів, адже є поширеною, загальновідомою та часто використовується у засобах масової інформації.

Внаслідок модуляції значення деяких термінів суттєво розширюється або ж змінюється*: unofficial detention- створення неофіційних місць утримання.)* Антонімічний переклад теж має місце: *remain pending –продовжуватись.*

Окрему групу становлять слова, для позначення умови та управлінських дій: *Considering that…; Reaffirming…; Being resolved, as…* . В українській мові мають місце дієприслівникові звороти: *беручи до уваги…; знову підтверджуючи…*

На синтаксичному рівні такі характерні риси ділових текстів, як лаконічність та зрозумілість, виражаються за допомогою простих та складних поширених речень.[2,94]

Прийменник *of* служить засобом зв'язку як у головних так і підрядних частинах речення. Зокрема родовому відмінку в українській мові відповідає англійське словосполучення *noun of noun: observance of the Rights, achievement of greater unity.*

Дипломатичні документи являють собою папери, що є регуляторами міжнародних відносин. Працюючи над документом, приділяється увага конкретності опису, враховується місцева специфіка, історичні, етнічні і релігійні особливості партнера. Це впливає на вибір тих чи інших лексико-граматичних (додавання, упущення, граматична та лексична заміна) ти семантичних (антонімічний переклад, розвиток значення) трансформацій. Обидва мовні варіанти тексту повинні рівноцінно використовуватися для тлумачень положень державного місцевого законодавства та бути зрозумілим для реципієнтів.

Список використаних джерел

1. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1959. – 351 с.

2. Колесникова Н.Л. Деловое общение. Business communication: учебное пособие/ изд. – Москва: Флинта, 2007 – 152 с.

3. Максімов С.Є. Практичний курс перекладу. Теорія та практика перекладацького аналізу тексту: нвч.посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.:Ленвіт,2012. – 203с.

Гамзинова А.Д.
НПУ имени М.П. Драгоманова
Научный руководитель: Кондакова Д.Ю.,
кандидат филологических наук, преподаватель

ПОЭТИКА РОМАНА БЕРНХАРД ШЛИНК «ЧТЕЦ» И КИНОВЕРСИИ

XX век, благодаря бурному развитию науки и техники, стал временем создания и развития новых видов искусства. Кинематограф приобретает ведущую роль как способ репрезентации художественной действительности. Появление каждого нового вида искусства меняет внутреннюю структуру всей системы искусств. При этом особое значение получает проблема их художественного взаимодействия. Одно из ярчайших и важнейших явлений такого рода – взаимодействие литературы и кино, а именно процесс художественного переноса на экран литературных произведений. Экранизация литературных произведений – это новый вид художественного творчества, требующий тщательного исследования. [2, 54с] Всё это что обусловило актуальность данной работы.

Объектом нашего исследования является роман Бернхарда Шлинка «Чтец», а также его кинематографическая версия – художественный фильм «Чтец» (2008 год, реж. С.Долдри).

Актуальность данной научной работы также проявляется в том, что экранизация романа Б.Шлинка являет яркий современный пример синтеза литературы и кино. Ведущей темой произведения является Холокост как мировая катастрофа, а также осознание темы вины и возвращение к переосмыслению событий Второй Мировой войны. Кроме того, трагедия Холокоста всё чаще возникает как актуальная в произведениях современных писателей Европы и Америки.

В ходе исследования было использовано большое количество научных работ, как литературоведческих, так и посвященных кинематографу как виду искусства. Некоторые идеи, положенные в основу исследования, подсказаны обсуждением книги Б.Шлинка на заседании студенческого Литературного дискуссионного клуба под руководством доц. А.А. Юдина; а также при посещении Израильского национального мемориала Катастрофы (Холокоста) и Героизма Яд ва-Шем (экскурсовод – Б.Долин).

В данной работе были определены сюжетные и композиционные особенности рассматриваемого романа, а также произведен сравнительный анализ, книги и её киноверсии.

Композиционно роман Бернхарда Шлинка «Чтец» разделён на три части. Эти части романа тесно связаны между собой, хотя можно и утверждать, что читателю представлены три самостоятельных романа.[4] При анализе этого произведения как целостного, важно понять, из каких слагаемых составляется сложный смысл художественного единства, как исторически изменяются способы порождения этого смысла, как воспринимается он современниками и потомками.[3,13с.] Одна из самых серьёзных тем, поднимаемых Б.Шлинком в рассматриваемом романе, – тема нацистских концлагерей, и осмысление социумом (прежде всего, в Германии) последствий их действия.

Анализ киноверсии романа «Чтец» произведен по трем критериям: 1.Соответствие содержания книги и кинофильма, 2. Трактовка образов героев в романе и фильме, 3.Историческое время в литературном произведении и его киновоплощении.

Отдельный интерес представляет анализ характеров. Так, благодаря авторской манере повествования, читатель как будто проникает в сознание героя (Михаэля), находящегося в состоянии внутреннего конфликта. Роман Б.Шлинка – о человеческих слабостях, о совести, о жизни. Исторические эпохи сменяют одна другую, но для людей, прямо или косвенно соприкоснувшихся с трагедией Холокоста, ничего не забывается. Читателю получает возможность ощутить, что время не имеет значения, ты стоишь рядом с любым событием из прошлого.[1] Однако остаются вопросы, на которые так трудно найти ответы: стоит ли способствовать справедливости в отношении другого, если человек сам не пытается себя спасти? Можно ли сочувствовать тому, кто служил фашистам? Эти и другие вопросы нравственного, этического, гуманистического порядка ставит перед своими читателями автор романа «Чтец» Б.Шлинк, а киноверсия, снятая С.Долдри в 2008 году пересказывает роман посредством другого вида искусства, приближая книгу к зрителю и, таким образом, помогая донести гуманистические идеалы до современного человека/зрителя/читателя.

Список використаних джерел

1. Долин Б. Беседы в контексте образовательной программы “Таглит” и посещения израильского национального мемориала Катастрофы (Холокоста) и Героизма Яд ва-Шем 13.03.2016. (Публикуется с согласия Б.Долина)

2. История советского кино (1917-1967) в 4-х томах, т. 4. М., Искусство, – 1973.

3. Тынянов Ю.Н. Поэтика.История литературы и кино // Подг.изд. и комментарии Е.А. Тоддеса, А.П. Чудакова, М.О. Чудаковой. – М .: Наука,1977. – 574 с.

Гега Л. М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Кротенко Л.Б.,
кандидат філологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІРШОВАНИХ ТВОРІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ

Українська поезія на сьогоднішній день потребує популяризації. Мета нашої статті – дослідити особливості перекладу україномовних поетичних творів англійською мовою.

Передусім, термін поезія позначає мистецтво слова (включаючи й фольклор), виповнене енергією «аристократизму духу», або, як пише Ліна Костенко:

Поезія – це завжди неповторність,
Якийсь безсмертний дотик до душі [1, с.230].

Літературознавець Юрій Ковалів дає таке визначення поезії: «Поезія – артистично-словесна творчість, відмінне від прози ритмічно організоване мовлення, що постає на основі конкретно-історичної версифікаційної системи, відзначається особливим образним ладом, трохеїчним насиченням». Він зазначає, що поезія зазвичай спирається на ірраціональність світосприйняття, відрізняючись таким чином від логічних структур, потребує певної недомовленості [1, с.231].

На нашу думку, поезія є мовним мистецтвом, адже зумовлює максимальне застосування мовних засобів, а також появу нових поетичних образів.

Роль поета у суспільстві надзвичайно важлива. Вони є невід'ємною частиною нашого сьогодення. Українська література багата на різноманітні приклади поезії. Поети України вражали й вражають своїм яскравим, образним й багатогранним талантом. Твори таких митців є скарбницею світової культури, тому вони стають об'єктом детального аналізу.

Переклад поезії – особливий вид художнього перекладу. Велика кількість дискусій і думок існує з приводу того, як потрібно перекладати поетичні твори. Кожен успішний перекладач має свою особливу техніку перекладу.

«Трудність перекладача-віршовника полягає в неминучості балансувати не тільки між розбіжними вимогами двох мов, але ще більше в неминучості балансувати між вербальністю та музикою оригіналу, розуміючи під останнім словом усю сукупність естетичних елементів, яких дарма шукати в словнику» [2, с.620].

У своїй статті «Применение трансформаций при переводе художественной литературы» Кротенко Л. Б. запропонувала свій термін *трансфема* та виділила наступні варіанти:

1) стилістична диференціація;
2) повний стилістичний відповідник;
3) реорганізаційна актуалізована субституція;
4) транспозиційна інверсія;
5) стилістичне додавання;
6) стилістичне опущення;
7) стилістичне моделювання [3].

Отже, поетичні твори відрізняються особливістю художньої мови. Перекладач повинен розуміти не лише зміст, а й підтекст поетичного твору, а також володіти своєю особливою технікою перекладу.

Список використаних джерел

1. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. / Авт.-укладач Ю.І. Ковалів. – Т. 2 – К., 2007. – 624 с.

2. Зеров М. У справі віршованого перекладу // М. Зеров. Українське письменство / Упорядник М. Сулима; післямова М. Москаленка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С. 609–624.

3. Кротенко Л. Б. Применение трансформаций при переходе художественной литературы // Наука вчера, сегодня, завтра / Сб. ст. по материалам XXX междунар. науч.-практ. конф. № 1 (23). – Новосибирск : Изд. АНС «СибАК», 2016. – С.112–115.

Гилюн О. В.
НПУ имени М. П. Драгоманова
Научный руководитель: Мельник А. О.,
кандидат педагогических наук, доцент

ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ПОСЛОВИЦ И ПОГОВОРОК В ШКОЛЬНОМ КУРСЕ «ЛИТЕРАТУРА (РУССКАЯ И ЗАРУБЕЖНАЯ)»

Проблема изучения малых жанров фольклора постоянно находится в сфере внимания методики изучения литературы. Активизация методических исследований в этой области приходится на середину XX века (М. А. Рыбникова [2]) и не прекращается до сих пор (Т. В. Зуева [1], Е. А. Пасичник [4], О. К. Быцько [3] и др.). Широкое представление произведений зарубежной литературы в интегрированном курсе «Литература (русская и зарубежная)», в том числе и произведений фольклора народов

мира, обусловили разработку новых подходов к их изучению. Сегодня возникает необходимость систематизации тех наработок в сфере методики изучения литературы (русской и зарубежной), которые помогут ученикам сформировать прочные и глубокие знания о фольклоре народов мира, покажут их взаимосвязь. Это и определило **актуальность** настоящего исследования.

Цель тезисов – выявить особенности изучения пословиц и поговорок в школьном курсе «Литература (русская и зарубежная)».

При изучении паремий народов мира, исходя из их инокультурной природы, учителю необходимо руководствоваться принципами *целостности, взаимосвязанности, единства общечеловеческого и национального, преемственности обучения*, *историзма*.

Рекомендуем методику изучения пословиц и поговорок народов мира организовать с учетом таких аспектов: использовать неизвестные детям пословицы и поговорки с целью пополнениях их паремиологического запаса; акцентировать внимание на тех выражениях, понимание которых вызывает трудности; уделять особое внимание содержанию паремий, их прямому и переносному значению, инокультурной природе; обращать особое внимание на происхождение пословиц и поговорок, их связь с другими фольклорными жанрами; уделять внимание структуре паремий и их тематическому разнообразию; учить отличать пословицу от поговорки; учить сравнивать пословицы и поговорки разных народов, определять в них общечеловеческое и национальное.

Изучив методическую литературу по данной проблеме, мы выделили традиционные и специфические методические приемы, рекомендуемые для изучения пословиц и поговорок в школе. Среди традиционных приемов назовем: выразительное чтение пословиц и объяснение их поучительного содержания, составление пословиц из двух частей, подбор паремий на предложенную тему, группировка пословиц по тематическому принципу, словарная работа, составление рассказа по пословице или поговорке, работа с учебником, сравнение и комментирование пословиц и поговорок в соответствии с их формой, дидактические игры («Найди ошибку», «Узнай пословицу по изображению», «Закончи пословицу», «Кто больше», «Узнай пословицу по описанию» и др.).

Выделение специфических приемов обусловлено необходимостью учитывать инокультурную природу зарубежных паремий, включенных в школьную программу. К специфическим приемам и видам работ с пословицами и поговорками мы относим: выразительное чтение пословиц в оригинале и переводе, самостоятельный перевод иноязычных пословиц с учетом уровня соответствующей языковой компетентности, лингвострановедческий комментарий, подбор русских и украинских аналогов к зарубежным пословицам, использование иллюстраций, построение сравнительных таблиц, дидактические игры, например, «Угадай, какой стране принадлежит пословица», «Ассоциативный куст» и др.

Таким образом, при изучении пословиц и поговорок необходимо обращать внимание на их происхождение, структурную, лексическую, национальную специфику. На уроке следует использовать различные игровые, компаративные, классификационные задания. Учитывая инокультурную природу некоторых паремий, учителю следует давать лингвострановедческий комментарий неизвестным ученикам реалиям, обращаться к словарной работе, подбирать аналогичные паремии в русском и украинском фольклоре, учить объяснять их схожесть, выявлять национальную специфику пословиц и поговорок. Перспективой исследования в этой области считаем вопрос о принципах отбора пословиц и поговорок для изучения в школе.

Список використаних джерел

1. Зуева Т. В. Русский фольклор : учебник для высших учебных заведений / Т. В. Зуева, Б. П. Кирдан. – М. : Флинта, Наука, 1998. – С. 113-123.

2. Рыбникова М. А. Избранные труды : К 100-летию со дня рождения / Сост. И. Е. Каплан. – М. : Педагогика, 1985. – С. 213-224.

3. Бицько О. К. Вивчення прислів'їв і приказок – підготовка до серйозного діалогу з творами літератури : Методичні рекомендації до уроків за усною народною творчістю / О. К. Бицько // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2006. – № 8. – С. 31-36.

4. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник / Є. А. Пасічник. – Київ : Ленвіт, 2000. – С. 323-326.

Гилюн О. В.
НПУ имени М. П. Драгоманова
Научный руководитель: Слива Т.В.,
кандидат филологических наук, доцент

АРОМАТИЗМЫ В ПОВЕСТИ М. А. БУЛГАКОВА «СОБАЧЬЕ СЕРДЦЕ»

Антропологическая направленность современного языкознания способствует повышению интереса к изучению запахов. Запах представляет достаточно сложный для изучения феномен, поскольку восприятие запахов чрезвычайно субъективно, что затрудняет передачу их в речи и описание в процессе коммуникации. «Обонятельные ощущения не сравнятся с восприятиями других чувств по описуемости словами, их невозможно спроецировать на уровень абстракции» [1, с. 33]. Недостаточность лексических средств для передачи обонятельных ощущений объясняет тот факт, что сегодня нет полной и всеобъемлющей классификации ароматизмов. «Существует великое множество запахов, хотя у нас есть для них всего лишь несколько названий: сладкий, зловонный, кислый, прогорклый и затхлый – вот почти все наименования запахов; но хотя мы и говорим одинаково, что фиалка и мускус сладко пахнут, однако запах их совершенно различен» [2, с. 516]. Незначительное количеств работ, посвященных лингвистическому исследованию ароматизмов как факта языка (Х. Риндисбахер, Е. В. Свинцицкая, Т. И. Плужникова), и отсутствие анализа специфики их употребления в повести М. А. Булгакова «Собачье сердце» обусловливает новизну настоящего исследования, в котором определяется место и роль ароматизмов в повести и особенности их презентации.

Обонятельные ощущения, которые имеют аксиологические характеристики «приятный / неприятный», обозначаются словами, имеющими в семантической структуре аналогичные семы 'приятный'/'неприятный' (*аромат, амбре, вонь, зловоние, смрад* и т.п.), способные актуализироваться в контексте в сочетании со словом *запах* (*приятный запах, неприятный запах* и т.п.): *Тот привез с собой* ***дурно пахнущий*** *чемодан; Тяпнутый вырос перед ним, и* ***скверный мутнящий запах*** *разлился от него; …выпрыгнула пузатая банка с рыжей гадостью, которая мгновенно залила пол и* ***завоняла****; Резко и* ***сладостно пахнуло*** *в воздухе; …она кинулась не ко псу, а к шкафу, раскрыла его и всю комнату наполнила* ***сладким и тошным запахом****;…* ***райский запах*** *рубленой лошади с чесноком и перцем* и др.

Наряду с этим представленные в повести ароматизмы могут быть классифицированы по лексико-семантическому принципу.

1. Запах отдельных предметов-артефактов:

а) предметы, обладающие запахом, и в семантической структуре называющих их слов сема 'запах' ядерная: ***Запахло табаком****, и в шкафу зазвенели склянки*; *…он, подпрыгивая и распространяя* ***запах духов,*** *отсчитал Филипп Филипповичу пачку денег. …обоняние … зашиб* ***бензинным дымом*** *мотор;*

б) артефакты, названия которых не имеют семантического признака ‘запах’, но эти предметы могут либо реально насыщаться запахами других предметов или веществ, либо вызывать одорические ассоциации, возникающие у человека на базе знакомых ему запахов: *Под ними оказались невиданные никогда* ***кальсоны****. Они были кремового цвета <…> и* ***пахли духами***; … ***юбка*** *женщины* ***запахла, как ландыш;*** *…на ковре лежала стеклянноглазая сова с распоротым животом, из которого торчали какие-то красные* ***тряпки, пахнущие нафталином*** и др.

2. Запах помещения: *...**запах** по метели от него летит **скверный, больницей**;* *Вся **кухня** громыхала запахами.*

3. Запах пищи: *…**запах**, победивший больницу, райский **запах рубленой лошади с чесноком и перцем**;* *Учиться читать совершенно ни к чему, когда **мясо** и так **пахнет** за версту; ...**луком пахнет** из пожарной Пречистенской команды*; *...**пахло сосисками*** и др.

4. Запахи живых существ:

а) запахи животных: *Неимоверный **запах котов** тотчас расплылся по всей передней;*

б) запахи человека. Они могут быть физиологическими: *Только **по** смутному **запаху** можно было узнать, что **это Филипп Филиппович***; *Нет, здесь **пролетарием и не пахнет***, но могут быть и приобретенными, то есть человек выступает вторичным носителем аромата: ***Хозяин** ввалился в черно-бурой лисе, сверкая миллионом снежных блесток, **пахнущий мандаринами, сигарами, духами, лимонами, бензином, одеколоном, сукном*** и др.

Таким образом, семантическое поле запаха в повести М. А. Булгакова «Собачье сердце» представлено несколькими парадигмами, формирующими его ядро и периферию. Ядерное положение занимают ароматизмы с эксплицированной семой ‘запах’, обозначающие предметы с собственными ароматическими свойствами, тогда как на периферии находятся лексемы, которые называют реалии, не обладающие собственным запахом, являющиеся вторичными носителями запаха.

Отдельного внимания требуют ароматизмы, занимающие аппликативные зоны, а также лексемы, для которых сема ‘запах’ является имплицитной и потенциальной. Анализ и классификация таких ароматизмов составляет дальнейшую перспективу исследования.

Список використаних джерел

1. Зиммель Г. Из «Экскурса в социологию чувств» / Г. Зиммель // Ароматы и запахи в культуре / сост. О. Б. Вайнштейн. 2-е изд., испр. – М.: Новое литературное обозрение, 2010. Кн. 1. – С. 13-36.

2. Локк Дж. Сочинения в трех томах: Т. 2 / Дж. Локк. – М.: Мысль, 1985. – С. 496-519.

Гречанлі А.А.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Щербина С.М.,
кандидат філологічних наук, доцент

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ *ВЛАДА* В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА АРАБСЬКІЙ МОВАХ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА АРАБСЬКИХ ГАЗЕТНИХ ВИДАНЬ)

Актуальність дослідження визначена, з одного боку, антропоцентричною природою його об’єкта, концепту ВЛАДА, його пріоритетним місцем у картині світу представників будь-якої лінгвокультури (зокрема, англійської та арабської), оскільки відносини влади складають підґрунтя усіх соціальних відносин; а з другого –

застосуванням когнітивно-дискурсивних методик, що належать до домінанти дослідницьких парадигм сучасного мовознавства.

Метою роботи є аналіз лінгвокультурної специфіки концепту ВЛАДА шляхом з'ясування лінгвокогнітивних характеристик різнорівневих мовних засобів його вербалізації у сучасному англійському та арабському газетному дискурсах.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань:**

- дати визначення концепту ВЛАДА, встановити його структурні складники;
- розкрити зміст концепту.

Об'єктом дослідження є концепт ВЛАДА та різнорівневі мовні засоби його вербалізації у сучасному англійському та арабському газетному дискурсах.

Основний зміст. На тлі зростання інтересу до вивчення «мови влади», тобто лінгвальних засобів та прийомів здійснення владного впливу, у сучасному мовознавстві визріває необхідність комплексного когнітивно-дискурсивного аналізу концепту ВЛАДА. Як один із базових концептів політичного дискурсу він був предметом вивчення О.Й. Шейгал на матеріалі російськомовних лексикологічних джерел. [1, 3]

Вибір газетного дискурсу обумовлений тим, що він, по-перше, є інструментом владного впливу на представників арабського лінгвокультурного соціуму засобами мови; по-друге, становить найбільш адекватний контекст концептуалізації та вербалізації ВЛАДИ, що відбито у наборі типових предметно-референтних ситуацій, які тематизують суб'єктів, об'єктів влади, відносини між ними, а також різноманітні (політичні, економічні, фінансові, адміністративні, релігійні, військові, інформаційні тощо) прояви влади.

На сьогоднішній день концепт ВЛАДА арабської мови в газетних виданнях на теренах України не досліджувався.

Концепт ВЛАДА є одиницею ментальних ресурсів індивідуальної свідомості, що репрезентує особистісну інтерпретацію засвоєного у процесі соціалізації соціокультурного досвіду, пов'язаного з трактуванням феномена влади у британській лінгвокультурі й містить понятійно-ціннісний та образно-ціннісний складники. Ціннісний складник складає нерозривну єдність з понятійним і образним завдяки аксіологічній природі концепту. [1, 6]

Слово «концепт» походить від латинського *conceptus,* що в перекладі означає «думка, уявлення, поняття» і первинно застосовувалося як термін логіки та філософії. За другою версією, автором якої є В.В. Колесов, під концептом розуміється не «***conceptus*** (умовно передається терміном «поняття») а ***conceptum*** («зародок», «зернятко»), з якого й виростають у процесі комунікації всі змістові форми його втілення в дійсності [2, 81].

Згідно з Oxford Advanced Learner's Dictionary, концепт – це ідея або принцип, який пов'язаний з чимось абстрактним [3].

Конвенціональні метафори ВЛАДИ демонструють онтологічну природу. Джерелом конвенціональних метафор є неспецифікований об'єкт (ВЛАДА Є ОБ'ЄКТ ВОЛОДІННЯ, ВЛАДА Є ОБ'ЄКТ ВІДЧУЖЕННЯ, ВЛАДА Є ОБ'ЄКТ БАЖАННЯ, ВЛАДА Є ТРОФЕЙ), матеріальний об'єкт/феномен, сприйманий органами чуття й вичленований у просторі за його фізичними характеристиками (ВЛАДА Є АРТЕФАКТ: ВЛАДА Є МЕХАНІЗМ, ВЛАДА Є ГУЖОВИЙ ТРАНСПОРТ, ВЛАДА Є АРХІТЕКТУРНА СПОРУДА, ВЛАДА Є ІНСТРУМЕНТ), ВЛАДА Є КОНТЕЙНЕР, ВЛАДА Є ПУНКТ ПРИЗНАЧЕННЯ, ВЛАДА Є РЕСУРС, ВЛАДА Є ЖИВА ІСТОТА. [1, 7]

Висновки. Концепт ВЛАДА містить понятійно-ціннісний та образно-ціннісний складники, актуалізовані різнорівневими номінативними одиницями в англомовному дискурсі. Ціннісний складник існує у нерозривній єдності з понятійним і образним завдяки аксіологічній природі концепту. Образні метафори ВЛАДИ сформовані на підґрунті полімотиваційного гештальта, що містить різні комбінації предметного образа, подієвого образа ситуації та абстрактного уявлення.

Список використаних джерел

1. Чорновол-Ткаченко О.О. Вербалізація концепту влада у сучасному британському газетному дискурсі. Харків, 2007.
2. Колесов В.В. «Жизнь происходит от слова…» / В.В. Колесов. – Санкт-Петербург: Златоуст, 1999. – 368 с.
3. Oxford Dictionary [Electronic resource]. – Access available at: http://www.oxforddictionaries.com/

Даруга Т.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Клименко Ж.В.,
доктор педагогічних наук, професор

ВИКОРИСТАННЯ ЗРАЗКІВ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВ У ХОДІ ВИВЧЕННЯ ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРІВ

Актуальність даної теми полягає в модернізації навчання шляхом використання комбінованих уроків, які матимуть за мету розширити світогляд учня, його творчий потенціал та поглибити сприймання творів, що вивчаються в школі, за допомогою інших видів мистецтв.

Наша мета – представити методичні рекомендації щодо використання різних видів мистецтв у ході вивченння детективних творів.

Завдання дослідження:

- проаналізувати праці вчених, які вже досліджували дану тему;
- вивчити стан підготовки сучасного вчителя до реалізації взаємозв'язків між літературою і музикою, образотворчим, глядацькими мистецтвами;
- експериментально перевірити власні плани-конспекти з проведення уроків зарубіжної літератури з використанням різних видів мистецтв.

Цікавимє видається дослідження теми використання різних мистецтв у ході вивчення детективних творів. Насправді література і мистецтво є співвідносними. А для того, щоб досягти кращого розуміння учнями творів літератури, вчителю варто докласти зусиль для того, щоб якомога більше розвинути сприймання учнів. Звичайно, найкраще це досягнеться завдяки порівнянню творів літератури та різних видів мистецтва. Безпосередньо над темою взаємозв'зків літератури та інших видів мистецтва працювали літературознавець Наливайко Д.С., методисти Жила С.О., Мельник А.О., Пакатілова О. та ін. [1;2].

Слід максимально підготувати школярів до зустрічі з текстом художнього твору. Це можуть бути різні види коментарів, відомості про особливості жанру твору, читання цікавих уривків, і, звичайно, використання інших видів мистецтв, що викличуть в учнів інтерес та створять відповідний емоційний настрій. Форми цих повідомлень можуть бути різними: лекція вчителя, аналіз письмової роботи, раніше запропонованої учням, літературно-музична вітальня тощо [2, 2].

Під час практики в школі нами було проведено чотири уроки із зарубіжної літератури, в кожному з яких намагалися застосовувати різні види мистецтв: музику, кіномистецтво та образотворче. Низка уроків проводилася в 7 класі за творами Е.А. По і А. Конана Дойля. Більш вдало пройшов урок за «Собакою Баскервілів», оскільки учні були краще ознайомлені із головними героями твору, бачили різні фільми з ними. Учням було запропоновано провести паралелі між характеристикою героїв у творі та у фільмах, а щоб їм було легше, радили розглянути декілька фотографій різних Шерлоків у різних фільмах: Ліванова І.Є. (СРСР) та Камбербеча Б. (Британія). Доцільно також застосувати

такий вид навчальної діяльності, як малювання головних героїв твору, якими їх бачать діти.

Також під час проведення уроку за оповіданням Е.По «Золотий жук» учням було запропоновано висловити думку щодо того, яка музика підходить до епізодів твору, навести власні приклади. Цікаво, що школярі постійно називали естрадні твори, що іноді викликало сміх у всіх, тому що вони не зовсім відповідали самому твору і спотворювали його сприйняття. Далі вчителем їм було запропоновано власне бачення, зокрема прослуховування уривків певних академічних творів: увертюри з опери «Кармен» Ж.Бізе, симфонії оп.125 С.Прокоф'єва (друга частина) та концерту для віолончелі А.Дворжака (третя частина).

Отже, як зазначав В.О.Сухомлинський, «слово ніколи не може до кінця пояснити всю глибину музики. Але без слова не можна наблизитися до цієї тонкої сфери пізнання почуттів» [3, 554]. Література, так як і музика, супроводжує нас усе життя. Вона вчить, в ній людина знаходить вихід високим почуттям та тонким переживанням. Кіно та образотворче мистецтво допомагає зацікавити дитину в читанні того чи іншого твору. Це схоже на той випадок, коли ви чуєте мову, яка вперше лягає вам на слух, і вона вам подобається. А в результаті ви хочете її вивчити. Емоційний вплив різних мистецтв сприяє розвитку різносторонньої особистості.

Список використаних джерел

1. Жила Світлана Олексіївна Теорія і практикавивчення української літератури у взаємозвязкахіз різними видами мистецтв у старших класах загальньоосвітньої школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: disser.com.ua/contents/6279.html

2. Пастушкова І.С. Використання засобів мистецтв на уроках літератури з метою підвищення ефективності організації продуктивної навчальної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nit-ariadnu.at.ua/…/mij_doklad_na_zasid_probl

3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3. – С. 510 – 564.

Демиденко А.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Корольова А.В.,
доктор філологічних наук, професор

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СЕМАНТИКА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТАМИ HEART, SOUL В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Постановка наукової проблеми. Семантичні ресурси кожної мови відображають загальні, універсальні компоненти загальнолюдської культури і своєрідність культури конкретного народу (А. Вежбицька, В.А. Маслова та ін). Тому невипадково, що на сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки наукові дослідження відзначаються спрямованістю на вивчення взаємозв'язку мови й мислення, свідомості, культури й соціуму.

Одним із **актуальних** питань залишається проблема відображення картини світу різними мовними засобами, з-поміж яких невичерпали своєї проблематичності фразеологізми, які кодують у своєму компонентному складі й образності об'єктивну дійсність, розкриваючи свій потенціал як мовних знаків з національно-культурним компонентом семантики.

Мета дослідження – розкрити механізми формування національно-культурної семантики у фразеологізмах з компонентами heart, soul.

Національно-специфічні елементи культури відіграють важливу роль у процесі інтеркомунікації. Процес міжкультурної комунікації буде ефективним, якщо відбудеться адекватне порозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних груп. При лінгвокраїнознавчому підході до аналізу фразеологізмів головну роль відіграє форма і зміст іншомовних одиниць. Культурно-національна конотація є результатом інтерпретації, що відбувається завдяки взаємовідношенням асоціативно-образної мотивації фразеологічної одиниці з культурно-національними еталонами, що відбивають народний менталітет [1]. Компоненти, які мають символічне значення, також багато в чому зумовлюють зміст національно-культурної конотації.

Наприклад, компонент *heart* у фраземах є традиційним символом вираження почуттів. Зокрема цей соматизм у складі фраземних знаків мотивує загальне образне значення цілої одиниці, передаючи емоційно-психологічні стани людини: страх, печаль, радість, закоханість. Вони виникають у результаті переосмислення метафоричних словосполучень, що описують відчуття емоційного стану: *steal somebody's heart* – полонити серце; *break somebody's heart* – розбити серце; *heart in your mouth* – почуватися наляканим; *heart stands still* – серце завмирає.

Підсумовуючи, зазначимо, що компонентний склад фразеологізмів не є випадковим. Він відображає мотиви образних переосмислень явищ навколишньої дійсності, утворюючи образну конотативну семантику цілої фраземи.

Список використаних джерел

1. Вежбицька А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицка. — М. : Языки русской культуры, 1999. — С. 263-305.

2. Маслова В.А. Лингвокультурология / В.А. Маслова. - М. : Академия, 2001. — 208 с.

Дорош О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Макухіна Т. В.,
кандидат філологічних наук, доцент

МЕТОНІМІЯ ЯК КРЕАТИВНИЙ ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ

У статті досліджено метонімію як чинник творення й розвитку англійської військової термінології. Розглянуто шари лексики, що є джерелами метонімізації, типи метонімії, різновиди метонімічних конструкцій. Установлено, що результатом метонімізації є полісемія на різних лексичних і термінологічних рівнях.

Метафора й метонімія завжди перебували в полі зору мовознавців. На сучасному етапі розвитку лінґвістичної думки дослідження зосереджуються навколо кількох стрижневих питань, пов'язаних з пізнавальною сутністю, функціями та стилістичними можливостями метафори й метонімії [3; 5].

Поступальний рух людського пізнання все більшою мірою стимулює інтерес дослідників до метонімії як способу наукового осягнення дійсності та як чинник творення нових термінів.

У зв'язку з активною розбудовою сучасної військової термінології виникає нагальна потреба спеціального дослідження мовних явищ, пов'язаних з розвитком означеної терміносистеми. Особливо важливим є аналіз нових військових термінів або нових значень наявних термінів, що виникли в результаті семантичного переосмислення існуючих номінацій.

Метою нашого дослідження є виявлення та характеристика семантичних процесів, які відбуваються в сучасній військовій термінології англійської мови; з'ясування ролі метонімії як елементу її становлення й розвитку.

Без армії неможливе існування сучасної незалежної держави. Відмінні риси армії – це особлива ієрархія, принципи комплектування, ступінь боєздатності і боєготовності і, звичайно ж, сучасні відносини і специфічна комунікація. Незважаючи на закритість армії, секретність і обмежену доступність, військова термінологія в ході науково-технічного розвитку поповнюється не тільки за рахунок внутрішніх ресурсів, але і за рахунок лексики, що супроводжує розвиток людських досягнень і поза армією, відображаючи лінгвокультурну ситуацію, характерну для конкретної епохи.

До військової лексики можуть відноситися слова і поєднання, які хоча і не позначають власне військових понять, проте вживаються майже виключно в військовому середовищі, а в загальному вживанні маловідомі або зовсім невідомі. Військову лексику в англійській мові можна розділити на наступні дві групи:

1. Військова термінологія, яка, в свою чергу, ділиться на:

а) офіційну термінологію, що складається з статутних термінів;

б) нестатутну термінологію, вживану в усному мовленні військовослужбовців і в деяких видах військової літератури, але не є офіційно прийнятою.

2. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. [4; 180]. Емоційно забарвлені елементи військової лексики є в більшості випадків стилістичними синонімами відповідних військових термінів (наприклад, *doughboy* (просторічне слово) і *infantryman* (термін) мають значення «піхотинець»). Процес утворення нового терміну , зокрема військового, нерозривно пов'язаний з переносом значення, тобто метонімії або метафорою.

Метонімія є найважливішою здатністю людського мислення. Вона виконує референційну функцію, тобто дозволяє одній сутності замінювати іншу. На основі складної концептуальної структури створюється таке ім'я, яке здатне представляти «єдину інтегральну сутність – новий ментальний концепт, і вже в цьому виді брати участь потім в наступних пізнавальних процесах». Е.С. Кубрякова зазначає, що метонімічні одиниці представляють весь об'єкт тільки через частину його значень. Отже, співвідношення «Частина – Ціле» і « Ціле - Частина» є найбільш плідними в метонімічному процесі утворення військового терміну. [1; 390-458]. Наведемо деякі приклади.

Спочатку термін «*armor* (*armour*)» мав значення «броня», а потім – «бронетанкові війська»; слово «*skin*», що має значення шкура, хутро, шкірка, було перенесено у військову авіаційну термінологію і набуло значення «обшивка фюзеляжу»[6]. Спостерігається зміна значень і у власних назв. наприклад, географічні назви населених пунктів асоціюються з певними установами, наприклад: *Fort Benning* «піхотна школа»; *Langley* «Центральне розвідувальне управління»; *Fort Knox* «школа бронетанкових військ »; *West Point* «військове училище» [4;180].

Ім'я винахідника або назва фірми часто переноситься на сам предмет, наприклад, *Bren* «ручний кулемет»; *Sten* «автомат»; *Boeing* «Бомбардувальник»; *Morse code* «азбука Морзе», *Molotov cocktail* – пляшка з запальною сумішшю, «коктейль Молотова»; «Петля НЕСТЕРОВА»; «Ефект Доплера» та ін. Необхідно також сказати, що існують і інші моделі метонімічного перенесення, але вони не є досить продуктивними.

Висновки. Метонімія як чинник творення й розвитку англійської військової термінології спричиняє появу, по-перше, нових т термінів, по-друге, нових значень вже існуючих термінів. Виявлені факти дають підстави твердити, що межі між різними шарами лексики рухливі, завдяки чому військова термінологія поповнюється новими одиницями відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових військових понять.

Список використаних джерел

1. Зимин В.И. Метафора и метонимия / В. И. Зимин, Э. А. Модебадзе // Русский язык в национальной школе. – 1977. – № 2. – С.77–84.

2. Кубрякова Е.С. Роль словообразования и производного слова в обработке знания. // Язык и знание. – М.: «Языки славянской культуры», 2004. – С.390-458.

3. Потебня А.А. Теоретическая поэтика: учебное пособие / [сост. А. Муратова]. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 384 с.

4. Рябов А.Г. Перенос значения в терминообразовании: на материале английской военной терминологии: диссертация Орехово-Зуево, 2010. – 180 с.

5. Самохина А.А. Сравнение частотности употребления стилистически маркированных и стилистически нейтральных терминов в художественном тексте. // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. 2011. – №131. – С.205-213.

6. Судзиловский Г.А. Англо-русский военный словарь. – М.: Русский язык, 1968. – 876 с.

Іваненко В.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Маштакова Н.В.,
кандидат філологічних наук

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ-АНТРОПОНІМОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Фразеологізми є цінною скарбницею національної культури, адже вони містять не лише певні культурні відомості, а й особливості національного світосприйняття. Саме тому фразеологія англійської та української мов стала предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Під час нашого дослідження були використанні праці, Ш. Баллі, В.В. Виноградову, Ф.Ф. Фортунатову, М.Ф. Алефіренко, Н.Н. Амосовій, О.О. Потебні, Ф.П. Медведеву, Л.Г. Скрипник , В.А. Забіяці Особливе місце у фразеології сучасної англійської та української мов займають фразеологізми із компонентом-антропонімом, тобто із іменами людей, по батькові, прізвищами, псевдонімами, індивідуальними та груповими прізвиськами. У більш детальному вивченні фразеологізмів із компонентом-антропонімом нам допомогли праці Ю.В. Ковалюк, М.В. Томенчук, О.Б. Панькова, Т.В. Бохорової, Ф.М. Белозерової та В.А. Забіяки.

Метою нашої статті є розглянути національну специфіку англійських та українських фразеологізмів з компонентом-антропонімом, а також виділити спільні та відмінні для обох мов групи фразеологізмів даного типу.

Об'єктом даного дослідження стали фразеологічні одиниці англійської та української мов з компонентом-антропонімом. Предмет дослідження – вираження національної специфіки фразеологізмів з компонентом-антропонімом.

Слід зауважити, що для когнітивної лінгвістики, в руслі якої здійснено більшість досліджень останніх десятиліть, характерний антроцентричний підхід. У центрі словотворчості постає людина, відбір та оцінка нею найрізноманітніших реалій [1, 171].

Фразеологічні одиниці (далі - ФО) становлять значну частину фразеологічного фонду української та англійської мов, тому, аби мати чіткіше уявлення про їх реалізацію у фразеології досліджуваних мов, ми хотіли б виділити спільні та відмінні групи антропонімів, що входять до фразеологізмів даних мов.

Спільними класами антропонімів для ФО обох мов є:

1. Назви біблійного походження - англ. *a doubting Thomas, Judas kiss;* укр. *Фома невірний, поцілунок Іуди.*

2. Назви античного походження - англ. *a Sisyphean labour, Augean stables, Pandora`s box, the Achilles` heel*; укр. *Сізіфова праця, Авгієві стайні, Скринька Пандори, Ахілесова п'ята.*

3. Імена історичних осіб – англ. *a Florence Nightingale, according to Cocker, Father Abraham, Honest Abe*; укр. *плани як в Гітлера*.

4. Назви за національною приналежністю – англ. *cousin Jack and cousin Jenny* (житель і жителька Корнуеллу), укр. *як циган сонцем, як швед під Полтавою*.

5. Імена літературних героїв – англ. *Sherlock Homes, Dr. Jekyll and Mr. Hyde, Othello, Romeo and Juliet*; укр. *Катерина, Маруся Чурай.*

6. Імена фольклорних героїв – англ. *a peeping Tom, sister Ann, Jack and Jill, King Cole*; укр. *Іван Селянський син, обійшовсь, як Сахно в церкві.*

Оскільки англійська та українська мови є далекоспорідненими, то існують і певні відмінності у їх фразеологічному складі. Так, в англійській мові часто зустрічаються ФО, до складу яких входять імена та прізвища людей *(John Citizen)* [2, 109], тоді як в українській мові характерним є вживання лише імені та зрідка по-батькові *(Івана Івановича з себе корчити)* [1, 156]. Специфічною рисою англійської фразеології є також вживання прізвиськ носіїв англійської мови, що пов'язано із тим фактом, що ця мова є рідною для представників різних націй. Наприклад, прізвисько *Jonh Bull* позначає типового англійця, якому властиві наступні ознаки: дещо надмірна вага, обличчя червоного кольору, циліндр, приталене пальто і високі чоботи. Те ж саме стосується і назв за соціальним статусом: в англійській фразеології для їх позначення використовуються власні назви, а українській здебільшого загальні. Наприклад, фразеологізовані антропоніми *Joe, Jack, John (Joe Public, John Citizen, John Taxpayer)* мають значення "проста людина, член суспільства" [2, 109]. Переважна більшість розглянутих ФО не має еквівалентів, що свідчить про їх національно-культурну самобутність.

Отже, можна підсумувати, що фразеологізми із компонентом-антропонімом чи не найбільше серед фразеологічних одиниць інших типів, втілюють у собі національні особливості мови та народу, якому вона належить. Проте, незважаючи на далеко спорідненість англійської та української мов, вони мають значну кількість спільних тенденцій у процесах фразеологізації антропонімів.

Список використаних джерел

1. Бохорова Т. В. Українські фразеологізми з антропологічним компонентом (структурно-семантичний і когнітивно-функціональний аспекти) / Т. В. Бохорова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. - 2010. - Вип. 6. - 171 с.
2. Ковалюк Ю. В. Варіантологічний аналіз фразеологізмів із онімним компонентом [Електронний ресурс] / Ю. В. Ковалюк // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2012. - Вип. 24. – 109 с. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_24_42

Євланова О.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Анненкова О.С.,
доктор філологічних наук, професор

ВІДЛУННЯ БАЙРОНІЗМУ В ПОЕМІ К.Г. МАХИ «ТРАВЕНЬ»

Постановка наукової проблеми та визначення актуальності дослідження. Карел Гінек Маха посідає особливе місце в контексті чеського відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст. Значення його творчості виходить далеко за межі свого часу.

Цьому сприяла сама його суперечлива постать. Творчості Махи присвячена чимала кількість критичних матеріалів. Втім тривалий час бракувало досліджень, де б різні аспекти творчості митця аналізувалися б детально, об'єктивно і комплексно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема досліджувалась такими вченими, як Я. Мукаржовський, Фр. Кс. Шальда, Р. Якобсон, Р. Веллек, В. Штєпанек, які в нечисленних, але ґрунтовних статтях та монографіях звертались до окремих аспектів його творчої спадщини. У 1981 році вийшов також збірник документів письменника за ред. П. Вашака. Українськими та російськими науковцями опубліковано лише 3 праці, присвячені Масі. Вперше на українських теренах прізвище Махи згадує І. Я. Франко у статті «Нова чеська література та її розвій». І. В. Мельниченко написав монографію «Творчість Карла Гінка Махи». У 1973 році російська дослідниця Р. Р. Кузнєцова присвятила К.Г. Масі статтю «Чешский романтизм и творчество Махи».

Метою тез є виявлення специфіки впливу творчості Дж. Г. Байрона на творчість К.Г. Махи на матеріалі поеми «Травень».

Виклад основного матеріалу дослідження. Творчий доробок К.Г. Махи – важливе й закономірне явище в літературному процесі чеського національного відродження. Із Махою в чеську літературу проникла європейська атмосфера духовного бунту, ірраціонального спротиву внутрішній людській зашореності. Маху гнітила заідеологізованість чеської літератури, надмірний акцент на її виховний та менторській ролі у формуванні чеського суспільства. Він першим із чеських поетів усвідомив нагальну потребу загального духовного оновлення чеської літератури, її перехід на якісно новий творчий рівень.

Всі ці риси пов'язували Маху з Байроном. Спільним є принцип підпорядкування композиції твору «життєвій ситуації» героя. Як у Байрона, так і у Махи відбувається взаємопроникнення живої та неживої природи. Загальною романтичною рисою, властивою як для Махи, так і для Байрона, є тема давніх руїн, песимізму, «світової скорботи». Крім спільностей існували й доволі суттєві відмінності в їх світоглядних позиціях щодо життя, природи, людини, смерті тощо [1, с. 67].

Ліро-епічна поема «Май» присвячена темі розладу між мрією про щасливе життя і похмурою дійсністю. Герой поеми Вілем, вигнаний в дитинстві з рідного дому батьком, мстить за зганьблену честь коханої Ярміли, не знаючи, що він мстить батькові. За скоєний злочин він заточений у фортецю і очікує вироку – страти. Він вперше замислюється про сенс свого життя. Вілем навіть за хвилину до смерті не мириться зі своєю долею, з законами, які прирекли його на загибель лише за те, що він помстився винуватцеві всіх нещасть. Він повстає навіть проти бога, не вірячи в його існування.

Він прощається з життям і сповідається в любові до всього всесвіту, підтверджуючи цим, що він справжній романтик. Образи героїв Вілема та Ярміли оповідач ніби зіставляє з образом свого власного трагічного світовідчуття. Ця трагічність розкривається в поемі через приховане зіставлення — природного і людського світів. Травнева пора — це та пора року, яка традиційно асоціюється з юністю людського життя. Травень і юність — це час найвищого і найповнішого розквіту сил і можливостей. Але в поемі Маха природний розквіт не гармонує, а навпаки, виступає як контрастне тло щодо людського світу і, зокрема, образу Вілема. Образ Вілема та Ярміли — це, насамперед, образ трагічної юності.

Герої Махи показуються автором у момент, коли боротьба із світом вже закінчується і наближається неминуча розплата за бунт проти суспільства природи. Для Вілема смерть є завершенням земного буття. Але за ним лише вічна порожнеча, темрява, безвість [2, s. 85]. Близькість смерті, безвихідь, кожне явище природи («смерть у житті») є найголовнішим моментом творчого світогляду, філософської життєвої позиції, стилю Махи.

Висновки даного дослідження. Зовнішньою та внутрішньо Маха був суперечливою і алогічною людиною. Але він зберігав якусь містичну творчу цілісність,

яка йшла від первісного природного імпульсу. Ці риси постійно визначали спрямованість творчості Махи при всіх звинуваченнях щодо його зв'язку з Байроном. Маха не був лише «наслідувачем» Байрона, він прагнув «відкрити двері» в нову чеську літературу вклавши в неї певні традиції, звичаї, які характерні лише для чеського народу і це йому вдалося в ліро-епічній поемі «Май». Він до кінця життя зберіг притаманну всім романтикам ніжну ліричну душу, що в поєднанні із ірраціональним, містичним началом створило оригінальні, свіжі, поетичні образи.

Список використаних джерел

1. Durdik A. O poezii a povaze lorda Byrona. – Praha: Melantrich, 1870. – S. 67.
2. Kry?tof J. Necenzurovan? den?k M?chy (esej) // K.H. M?cha. M?j. Necenzurovan? den?k z r. 1835. – Munchen: RWN, 1986. – S. 85.

Єрко А. І.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Ліпатов В. М.,
доцент

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ «ВОДА», СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА, ПРАГМАТИКА

Постановка наукової проблеми: Останніми десятиріччями фразеологія привертає до себе увагу дослідників різних міждисциплінарних сфер: мовознавців, істориків, літературознавців. Фразеологія, як і мова взагалі, є надійною схованкою здобутків культури, звичаїв, прагнень і сподівань народу, одним із найважливіших джерел дослідження його минулого життя, вивчення його словесних естетичних цінностей. Матеріалом дослідження є ФО з компонентом «вода». Відомо, що саме вода споконвіку була супутником людини, оскільки люди завжди оселялися там, де була вода: біля озер, річок, морів, океанів. Тому, принаймні, частина ФО з компонентом «вода» має дуже давнє походження і може бути спільною для багатьох, якщо не для всіх народів.

Визначення актуальності дослідження: ФО з компонентом «вода» є одним з найбільш сприятливих об'єктів досліджень лексикології і фразеології. Це пояснюється відносною стабільністю їхнього складу впродовж багатьох століть, достатнім ступенем репрезентативності в лексикографічних джерелах, продуктивністю таких фразеологізмів, високою частотністю їх функціонування в художньому і розмовному мовленні, семантичною і структурно-граматичною різноманітністю. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень в області фразеології, дослідження ФО з компонентом «вода» в структурному, семантичному та прагматичному аспектах відсутні. Це зумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Вивчення фразеологізмів як мовних одиниць є прерогативою фразеології, статус якої як науки далекий від однозначного вирішення. Як правило, фразеологічний рівень розглядається в мові як проміжний. Він знаходиться на стику лексико-семантичного і синтаксичного рівнів. Невизначеність статусу фразеології пов'язана з відкритим питанням еквівалентності ФО слову, невизначеності самого терміну, предмета даної науки, та деякими іншими. До вчених, які не виділяють фразеологію як окрему дисципліну, належать Ш.Баллі, В.В.Виноградов, О.І.Смирницький, Є.Д.Поливанов, Л.А.Булаховський. Деякі інші мовознавці роблять спробу виділити фразеологію в окремий ієрархічний рівень мови. До них належать В.Л.Архангельський, М.Ф.Алефіренко, О.В.Кунін та інші.

Формулювання цілей тез: Задля необхідності більш детального вивчення даної теми цілі тез мають на меті охарактеризувати основні особливості даного дослідження, а саме: визначення теоретичних засад дослідження; огляд структурно-семантичної класифікації англійських та українських ФО із компонентом «вода»; виявлення впливу міжкультурних та національно-культурних факторів на формування фразеологічних зворотів з компонентом «вода»; тлумачення труднощів перекладу англійських ФО з компонентом «вода» українською мовою.

Виклад основного матеріалу дослідження: Усвідомлення та готовність до так званих перекладацьких зсувів та розуміння того факту, що ФО, як і будь-які інші одиниці мови, "являють собою не сталу мовну одиницю, а певну мовну одиницю, що віддзеркалює тенденції мовного розвитку" та допомагає запобігти багатьох помилок та непорозумінь у процесі обміну інформацією представників різних культур. Таким чином, фразеологізм як мовна одиниця має універсальний характер, існує у кожній мові, але має свої специфічні особливості перекладу, однією з яких є прагматичний аспект. Практично у будь-якій мові існує декілька рівнів фразеологізмів: зафіксовані у словниках і загальновідомі; рідковживані на даному етапі, але зазначені у словнику; широко розповсюджені та з певної причини не занесені до словника; зрозумілі лише окремим. Завдання перекладача полягає в умінні розпізнавати ФО у тексті та правильно відтворювати їх мовою перекладу, враховуючи культурно-національні, історичні, структурні, стилістичні, семантичні особливості. ФО утворюються в мовленні і відображають ті явища і предмети, що безпосередньо оточують людей; люди в свою чергу, надають їм тих чи інших характеристик. Оскільки фразеологізми є мовною універсалією, то можна припустити, що в будь-якій мові існують фраземи, до складу яких входить компонент «вода», адже ФО відображають реалії життя. Безсумнівно, для кожної мови буде різним психологічне тлумачення цього поняття, яке дасться взнаки при перекладі ФО. Розбіжності у сприйманні певним народом довкілля вплинуть на кількість фразем у різних мовах.

Висновки з даного дослідження: Необхідність докладного дослідження способів передачі значення ідіом очевидна – інтенсивність міжкультурної комунікації зростає постійно, причому як на побутовому (між окремими представниками різних культур), так і на міжнародному рівні (політичні перемовини, інформаційні випуски мас-медіа, переклад літературних творів). Фразеологічними одиницями є такі стійкі словосполучення, які незалежно від кількості слів-компонентів, утворюють семантичну єдність і виконують в мові називну або експресивну функцію. Отже, ФО як одиниці перекладу не тільки несуть інформацію про реальну (позамовну) дійсність (предмети, явища, ситуації), але також несуть інформацію про власну будову того мовного коду, до якого належать. Саме цей факт робить ФО непрозорими з точки зору їх інтегрованого мовного значення та проблемними з точки зору адекватної актуалізації в силу еквівалентної розбіжності. Фразеологія має певну кількість синонімічних одиниць, що відрізняються сферою вживання. При рівнозначності вони можуть уживатися лише в певних стилях мови.

Список використаних джерел

1. Бабій О. І. Роль і місце фразеологічної семантики у відтворенні мовної картини світу (на прикладі англійської мови) // Сучасні дослідження з іноземної філології: Збірник наук. праць. –Ужгород: Ужгород. нац. ун-т, 2005. –Вип. 3. –С. 229-234.

2. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів. –К.: Наук. думка, 1989. –153с.

3. Зорівчак Р. П. Принципи підходу до фразеологічної одиниці в перекладознавчих дослідженнях:Теорія і практика перекладу.- К., 1979.-Вип 1 – С.108-122.

4. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English: –London, 1974. –P. 680.

Коваленко О.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Пахарєва Т.А.,
доктор філологічних наук, професор

АСТРАЛЬНА ОБРАЗНІСТЬ В РАННІЙ ЛІРИЦІ СЕРГІЯ ЄСЄНІНА

Використання пейзажних мотивів можна виділити, як явище дуже позитивне, що сприяє розвитку єдиної національної поетичної свідомості, що не втрачає своєї актуальності та поетичних особливостей і лишається незмінною та невід'ємною складовою Всесвіту, навіть під плином часу та історичних подій. [2; 15]

Саме через універсальний символізм природи, яка є головною стихією творчості письменника, реалізується зв'язок з народною пам'яттю, тоді, коли він звертається до природної образності. Завдяки поєднанню традиційних і модернових складових, досвід Єсєніна, так само, як і інших поетів-селян, які акцентуючи свою увагу на традиції народної творчості, втілювли свій глибинний погляд на людину у своїй неповторній манері, приваблює і читачів доби модерну, і її митців, в першу чергу – символістів.

Вихованню С. Єсєніна, як «небесного» поета сприяв М. Клюєв, що вважав народну культуру початково релігійною, з «природженою тягою до неба». Тому, не просто природна, а пов'язана з небом, астральна образність відіграє велику роль у поетичній картині світу Єсєніна. Водночас, саме астральний бік його природної образності вивчений найменше, чим зумовлена актуальність нашого дослідження.

Аналізуючи ранні поезії Сергія Єсєніна, можна звернути увагу на його досить широку систему астральних образів, де спостерігаємо досить часте використання образу-символу місяця та сонця. Також не може лишитися поза увагою той факт, що Єсєнін досить часто вдається до персоніфікації астральних образів.

Розглянемо поезію «Прячет месяц за овинами» (1916), виявляючи в ній характерні для поета засоби втілення та функції астральних образів. В даному вірші астральні образи займають провідне місце, виступаючи, як однією із складових цілісної пейзажної картини, так і самостійними образами-символами. Місяць постає в оживленому вигляді, якому притаманні риси людини [1; 36]:

Прячет месяц за овинами
Желтый лик от солнца яркого…

Створення такого враження досягнуте за допомогою персоніфікації образу. Бачимо, що місяць – це своєрідне уособлення людини, близької до природи, яка бачить себе лише як частинку цього особливого мікрокосму.

Розглядаючи образ місяця в поезії «Гаснут красные крылья заката» (1916), бачимо його в досить нечіткому та химерному образі, з використанням фольклорних мотивів[1; 42]:

Чистит месяц в соломенной крыше
Обойменные синью рога.

Місяць постає перед нами в ролі дикої тварини – бика чи оленя, що чистить свої роги, за рахунок персоніфікації. Це все ще астральне тіло, та попри це, він – своєрідний свідок історії життя людей, зі своїми радощами та печалями. Порівняння місяця з худобою поєднує в одному образі два світи – небесний і земний – і образ місяця-«бика» стає символом єдності сакрального, вищого та земного, життєвого начал у селянському космосі Єсєніна.

Використання образу сонця також має досить цікавий характер у ранній поезії Єсєніна. З одного боку він зберігає традиційне трактування образу сонця, як дару природи, що дарує життя всьому живому, але у Всесвіті поета сонячна образність є олюдненою, так, що присутність сонця, пов'язана не тільки із сакральним верхом, але й також зі світом людей.

Так у поезії «Дед» (1915), образ діда порівнюється із сонцем, як із вищою життєдайною силою, чим додає як образу діда сили та могутності, так і образу сонця – доброти, тепла, відчуття захищеності та певної життєвої мудрості, спокою [1; 31] :

Дед – как в жамковой слюде,
И играет зайчик солнца
В рыжеватой его бороде.

Узагальнивши всю інформацію під час дослідження даного питання, можемо спостерігати, що головною особливістю поезій Єсєніна є те, що він не розглядає астральні образи (найчастіше вживані місяць та сонце, що характерні як для народно-поетичної традиції, так і для поетів-символістів) лише опираючись на усталені норми, поширені в російській літературі, зображуючи сонце, місяць, зорі лише в сакральному або містичному ключі. Поет використовує їх в «оновленому» вигляді, використовуючи попередній досвід людства, різноманіття фольклорних мотивів та власні упередження щодо світобудови й особистісні переживання та почуття.

Список використаних джерел

1. Есенин С. А. Избранное/ С.А. Есенин – М.: Просвещение, 1986. – 255 с.
2. Эпштейн М. Н. Природа, мир, тайник Вселенной… Система пейзажных образов в русской поэзии/ М. Н. Эпштейн – М.: Высшая школа, 1990. – 330с.

Когутюк А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Зернецька А.А.,
доктор філологічних наук, професор

КОРПУСНА ЛІНГВІСТИКА ЯК ЗАСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕКСТІВ

Лінгвістичний корпус текстів – це унікальне явище, сутність якого полягає не лише у великій за обсягом збірці електронних текстів, але і в тих можливостях, яких набуває корпус (за умови, якщо він добре організований, логічно і правильно укладений). Однак дана тема не є достатньо апробованою навіть на просторах Європи, оскільки їй властива постійна еволюція та зміна. Це дає велике поле для роботи та досліджень, а також є підтвердженням її перспектив як окремої галузі лінгвістики.

Проте у ході пошукової роботи вдалось виділити декілька спеціалістів сфері лінгвістики, що працювали у даному напрямку, а саме Виноградов О.І., Плісецька А.Д., Плунгян В.В., Трайловік Д.А. та інші.

Сам термін “корпусна лінгвістика” ввійшов у вжиток ще в 90-х роках XX століття. Причиною цьому була практика у створенні перших корпусів. На сучасному етапі розвитку корпусна лінгвістика є одним з чи не найбільш перспективних напрямів в теоретичній та прикладній лінгвістиці, що базується на використанні мовних електронних корпусів та корпусних технологій. Іншими словами, це зібрання текстів в електронній формі з конкретної визначеної мови, професійної галузі тощо. Такий корпус створюється для того, щоб вивчати набір текстів через певні дослідні операції. Тут мова йде про спеціальну обробку інформації. Вона має певний термін у корпусній лінгвістиці – розмітка чи анотація. Саме тому корпусна лінгвістика у більш вузькому сенсі цього поняття виступає як прикладна наука для створення корпусів, їх використання. З плином часу її функції розширюються, і вона претендує на роль нової ідеології науки про мову. Головними пріоритетами цієї ідеології постає увага до тексту чи дискурсу, тобто до реального інструменту комунікації в цілому, а не до її окремих фрагментів. Сюди також

слід віднести увагу до синхронічної, діахронічної варіативності мови та зміну відношення до поняття мовної норми і мовної правильності, що стає більш рухомою [2, 7-20].

Таким чином, сучасний лінгвіст визнає корпусну лінгвістику не просто наукою про створення корпусів і правила їх використання, а певною ідеологію. В такому випадку, корпус дозволяє нам зрозуміти, яка мова постає перед нами в дійсності. Однак, корпуси надають недоступні для безпосереднього спостереження дані про реалізацію мовної системи. Це опосередковано відображається у словниках, граматичних та навчальних матеріалах. Якщо попередні корпусні дослідження зосереджувалися лише на вживаності мовних одиниць, то з появою нових комп'ютерних технологій дослідники отримали змогу визначати та аналізувати більш складні лексичні, граматичні та синтаксичні явища. Як результат, в основі корпусної лінгвістики виступає розробка теоретичних засад і практичних прийомів побудови, опрацювання та використання мовних даних (інформації), оформлених як корпус текстів. Це є свідченням того, що корпус призначений для об'єктивної презентації різноманітності об'єкта дослідження та для показу буденної картини мовної практики. Саме тому лінгвісти зазначають, що всеохоплюючий аналіз корпусу, на відміну від вибору прикладів чи окремих цитат, забезпечує великий ступінь достовірності результатів дослідження.

Корпусний аналіз вирізняється низкою характерних ознак, таких як: дослідження реальних моделей мовної реалізації у природних текстах; використання великих за обсягом, структурованих колекцій природних текстів (корпусів) як основи для аналізу; широке залучення комп'ютерних технологій для дослідження лінгвального матеріалу; застосування квантитативних аналітичних методик. У ході дослідження згідно з поставленими цілями до корпусної лінгвістики, спершу здійснюється визначення Інтернет ресурсу для збору матеріалів. Далі слідує зазначення критеріїв відбору матеріалу для корпусу текстів. Ще трохи згодом впорядковується спосіб оформлення та систематизацію відібраного матеріалу корпусу. Потім обов'язково має бути наочне підтвердження категоріального апарату і відповідно розробка методики аналізу отриманого корпусу текстів. [1, 8-21]

Як висновок, використання корпусів стає дедалі популярнішим у навчанні та вивченні мови науковими дослідники, адже корпуси надають інформацію про динаміку процесів зміни лексичного складу мови, функціонування граматичних та синтаксичних одиниць, дозволяють здійснювати аналіз вживання мовних одиниць у різних стилях, жанрах, у різних авторів і т.ін. Кожного року кількість корпусів для розв'язання різного роду дослідницьких завдань невпинно зростає. Тому перед тим, як починати створювати власний корпус, дослідник повинен впевнитися, що на даний момент не існує корпусу, який би відповідав його специфічній дослідницькій меті.

Список використаних джерел

1) Жуковська В.В. Вступ до корпусної лінгвістики. В.В.Жуковська / Видавництво ЖДУ ім. І.Франка. – Житомир, 2013. – С. 8-21.

2) Плунгян В.В. Почему современная лингвистика должна быть лингвистикой корпусов В.В Плунгян // Москва, 2008. – С. 7-20.

Краснопольська А.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дерев'янко М.М.,
старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У АНГЛІЙСЬКИХ

ПРИСЛІВ'ЯХ

Для кращого розуміння мови необхідно зрозуміти її історію та культуру, гарним помічником в цьому є фразеологія. Адже саме фразеологія відображає в собі своєрідність, історію, культуру та побут народу. Порівняно недавнє становлення фразеології як лінгвістичної дисципліни є однією з причин ще недостатньо повної розробки багатьох проблем у цій галузі. Метою нашої роботи є аналіз способів перекладу англійських фразеологізмів на українську мову.

Слід зазначити, що на сьогодні не існує єдиного визначення поняття фразеологізм. В загальному відомо понад 20 варіантів. Крім того, різні лінгвісти вживають різноманітні терміни, а саме: фразеологічна одиниця, фразеологізм, фразема, ідіома, та інші.

В загальному фразеологізми розглядаються вченими як самостійні мовні одиниці, що мають ряд ознак, які відрізняють їх від інших мовних рівнів. Це сталий вираз чи поєднання слів, яке входить до мови в готовому вигляді і не може вживатися в самостійному значенні.

Одним із джерел фразеологізмів є прислів'я.

Прислів'я – стійка фольклорна формула, синтаксично завершена, ритмічно та фонічно організована, яка вживається у мовленні на підставі аналогіїї, містить лаконічну образно-емоційну характеристику певного явища, життєвого досвіду, конкретної ситуації. [1, с.271]

Через те шо фразеологізми є стійкими виразами, які зазвичай мають переносне значення, при їх перекладі можуть виникнути певні труднощі. А саме: часто виникає необхідність у творчому переосмисленні виразів, адже зазвичай їх не можна перекладати дослівно. Крім того фразеологізмам властива омонімія, а отже є необхідність у вдалому аналізі мовного матеріалу. Рівень вживаності того чи іншого фразеологізму також значно впливає на можливість його перекладу. І на останок, ще однією неминучою трудністю є національно-культурні відмінності між близькими за змістом фразеологізмами в різних мовах

Для досягнення максимальної адекватності при перекладі фразеологізмів з англійської на українську мову перекладач повинен вміти скористатися різними способами перекладу.

Найкращим способом перекладу фразеологізму вважається використання еквіваленту.

Фразеологічний еквівалент – це фразеологічна одиниця в мові перекладу, яка повність відповідає сенсу та стилістичному напрямку фразеологізму в мові оригіналі та базується на одному й тому ж образі.[2, с.46]

Враховуючи той факт, що дуже мало фразеологізмів мають еквівалент у мові перекладу, наступним способом є – переклад з використанням аналога.

Фразеологічний аналог – це фразеологічна одиниця, аналогічна за сенсом з оригіналом, але яка базується на іншому образі. [2, с.47]

Якщо переклад з використанням двох попередніх способів є неможливим, варто використати спосіб калькування.

Калька – дослівна передача образу який міститься у фразеологізмі.[2, с.48]

Коли немає можливості використання жодного з способів описаних вище, перекладач може вдатися до контекстуальної заміни.

Контекстуальна заміна – це використання такого фразеологізму, який не відповідає за значенням фразеологізму мови оригіналу, але точно передає його сенс у конкретному контексті.[2, с.49]

Підбираючи спосіб перекладу фразеологізму, перекладач повинен враховувати його особливості, а найголовніше – контекст, бо лише завдяки йому можна чітко визначити мету використання того чи іншого фразеологізму.

Список використаних джерел

1. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія У 2 т.. – Т. 2: – К., 2007. – 271 с.

2. Шепель Ю.А., Петрова Г.С., Беляков В.И. Общая и английская фразеология: – Днепропетровск, 2003. – 46-49 с.

Крістьєва О.В.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Кравченко О. В.,
старший викладач

ПАРЕМІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕНТАЛІТЕТУ

За тієї умови, що на сучасному етапі поміж лінгвістичних досліджень дуже актуальним питанням є взаємозв'язок мови і культури, особливого значення набуває вивчення специфіки в українській та англійськый мовах прислів'їв та приказок як етнічної форми колориту.

Метою наступних тез є довести, що прислів'я та приказки є цілісною системою зі своїми закономірностями семантичної організації, в яких є національно-мовна специфіка, що допомагає краще пізнати певний етнос та його менталітет.

Мова як одна з основних ознак нації, виражає культуру народу, що говорить цією мовою, тобто створює національну культуру. Одним із джерел вивчення світогляду народу є прислів'я та приказки, які часто виступають об'єктом уваги мовознавців, оскільки максимально передають уявлення про світ представників певного етносу. Прислів'я та приказки, як одні з предметів дослідження фольклористики, часто іменуються пареміями. Саме паремії містять уявлення про норми співіснування і взаємодії людей та представляють їх цінності.

У прислів'ях та приказках відображено багатий історичний досвід народу, уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом, звичаями, традиціями. Паремії віддзеркалюють як матеріальні, так і духвні сторони носіїв мови (систему цінностей, менталітет, національний характер). Доречне, влучне використання приказок надає мові неповторну виразність, особливу «яскравість».

А от дослідження прислів'їв і приказок у країнознавчому аспекті допомагає встановити додаткові смислові відтінки національно-культурної семантики, оскільки, будучи невід'ємним елементом духовної культури, прислів'я та приказки вражають своєю точністю, проникливістю та мудрістю. При дослідженні семантики англійських та українських пареміологічних одиниць можна отримати та виокремити дані про гендерні ознаки мовної стереотипізованості, що інтегрують універсальні й національно-специфічні ознаки, допомагаючи з'ясувати домінантність статей у певному суспільстві.

Наприклад в англійській та українській мовах дуже багато прислів'їв та приказок, які містять у собі можливості всебічної характеристики родинних стосунків: відносини між батьками та дітьми, відносини подружньої пари. Саме у цих відносинах проявляються риси характеру, що стосуються внутрішнього світу людини, людської вдачі [5, 97]. Доказом можуть служити наступні приказки: *Don't wait for dead men's shoes*.[1, 69] – *Не сунь свого носа до чужого проса; Яблуко від яблуні недалеко падає. – As the tree, so the fruit; All will come in the washing. – Перемелеться – мука́ буде* [4, 194].

При всій своїй універсальності прислів'я та приказки проявляють в різних мовах власну специфіку вербалізації за використання різних образів. Це обумовлене тим, що мовці інтерпретують навколишню дійсність індивідуально.Таким чином виділяється група приказок і прислів'їв є «індивідуальними», що притаманні тільки одному народу та

пов'язані з його цінностями, історією. І це продовжує викликати зацікавленість. Зазвичай вони передаються в іншій мові описово чи називаючи загальний зміст паремії [2, 93]. Наприклад: *before you can say Jack Robinson – вмить* [3, 1].

Отже, співставляючи окремі тематичні групи паремій в різних мовах, що ілюструють специфіку психології народу, його культури і мови, можна полегшити процес дослідження різноманітних сфер життя, такі як сучасні суспільні перетворення, проблеми у колективі, сім'ї.

Ретельно відібрана лексика і структура висловлювання дозволяють зазирнути у внутрішній психічний світ зображуваної особистості, змалювати міжкультурну специфіку різних мов.

Список використаних джерел

1.Гаврин С.Г. Фразеология современного русского языка: Учебное пособие по спецкурсу для филологов. – Пермь: Русский дом, 1974. – 158 с.

2.Иванчикова Е.А. Лексический повтор как экспрессивный прием синтаксического распространения. // Мысли о современном русском языке.– М.: Просвещение, 1969. – 256 с.

3.Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. –2-е изд., перераб. – М.: Высш. шк., Дубна: Феникс, 1996. – 381 с.

4.Молотков А.И. Основы фразеологии русского языка. – Л.: Госкнига, 1977. – 109 с.

5.Пазяк М.М. Нові видання в пареміології: Народна творчість та етнографія. –К.: Наукова думка, 1989. – 206 с.

Lysyuk V. V.
National Pedagogical Dragomanov University
Supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences,
docent Bozhok O.S.

WAYS TO IMPROVE PRESENTING NEW MATERIAL

Presenting new material is extremely important and complicated thing to do. A lot of teachers face this problem while having their first lessons. The beginners in the sphere of teaching make a lot of mistakes in spite of the fact that they have had many examples of teaching in their life at school and in the university. However, it is not as easy as it may be seemed at first. There are four essential parts in learning foreign language: Reading, Listening, Speaking and Writing. So, what can teacher do to improve presenting the new material of these main parts?

First of all, teacher should set the main goal and sub-goal of the lesson and follow them. All parts of the lesson should be logically joined together. Nowadays a lot of world-known textbooks provide guided discovery approach. Guided discovery is also known as an inductive approach. That means that the teacher devises series of statements and questions that will guide the learner step by step. Because of this a student can make series of discoveries which lead to the predetermined goal. This inquiry-based instructional technique will involve students into the process of studying [1]. Many teachers in Ukraine present new material without involving students, and in this case students just perceive the information and do not analyse it. Discovery learning can help students to recognize, to synthesize and to memorize the information better then in case when they just listen to the teacher. In addition, students will be interested in the information and will not be distracted by any other things at the lesson. All things considered, the most significant thing in teaching is to involve students into the process!

The teacher should not forget to join the parts of the lesson all together. That is why the vocabulary must always be connected to the Listening or Reading. A huge mistake of teachers is

when they give the isolated vocabulary. It is better when students elicit the words from the text and work out the meaning of them. It is a great idea to present lexics on the same topic (e.g. words concerning environment or shopping) or words that have the same grammar and similar use (e.g. adjectives to describe people). To involve students the teacher should ask them to match pictures and lexical items, to classify items into different groups, to fill in a crosswords, grids, diagrams or the gaps in the sentence.

As the world is developing every single minute, it is a good idea to use electronic devices. Even Power Point Presentation can help the teacher to make students interested in the lesson and save time on the presentation. Colorful presentation may be done even when you use a board, just use different markers or chalks to highlight the key words.

Presenting grammar in contrast is possible in providing good examples. To do it, teacher can draw timelines at the board or prepare a worksheet and ask students to match examples to the rules, to fill in a substitution table, to underline the correct rule or to provide tasks with multiple choice.

Finally, every task needs to have clear instructions. Teachers often say "do exercise 5 at page 34", but students of lower levels not always can understand what to do. So, it is good when teacher gives clear and simple instructions and mentions the time given for completing the task. But even after the instructions, the teacher should check the understanding. The students are usually asked these questions: "Do you understand?", "Is everything clear?". What is the answer of students? As a rule they say "Yes". But does it actually mean that they understand? All those tired, hungry or lazy students do not want to ask more questions for the reason they may be afraid of being ashamed or they think they understand correctly. Therefore it is vital to ask CCQs (Concept Checking Questions). These are questions which teacher designs to check learners' understandings of the meanings of grammar, an item of vocabulary or a functional expression [2]. They are an efficient and effective way of checking the understanding. The questions should be simple and easy, it is better to use general or alternative questions. If the students answer incorrectly, then teacher will state the correct answer and provide clarification.

All things considered, guided discovery, Power Point presentations and CCQs encourage students to think and add their own ideas, help them to stay focused and raise their awareness as to what they have learned.

References

1. Guided Discovery Problems [Електронний ресурс] // Stanford University. – Режим доступу: https://teachingcommons.stanford.edu/resources/learning/learning-activities/guided-discovery-problems

2. Workman G. Concept questions and timelines – Gem Publishing, 2008. – C. 8-9

Литвиненко О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Юдін О.А.,
кандидат філологічних наук, доцент

ШЕКСПІРІВСЬКІ МОТИВИ В РОМАНІ ФАУЛЗА «КОЛЕКЦІОНЕР»

Доповідь присвячена шекспірівським мотивам у романі англійського письменника Джона Фаулза «Колекціонер» (1963). Представлена доповідь є частиною дипломного дослідження, присвяченого дослідженню художньої структури роману в цілому.

У романі ми знаходимо цікавий варіант антиутопічної моделі. Джерелом багатьох смислових співвідношень і алюзій є шекспірівська "Буря". Асоціації з "Бурею" виникають з самого початку роману на рівні імен персонажів. Фаулз вміло користується поетикою

імені власного, створеної протягом епох в міфопоетичної творчості. У стародавніх культурах ім'я героя нерідко виражало його внутрішню суть, характер і містив свого роду "програму" долі, пророкування подій, які повинні відбутися з персонажем. Звідси випливав ряд складних маніпуляцій з іменами власними в міфопоетичних текстах: зашифровка імені бога або героя за принципом анаграми, табуювання, вживання системи гойдалки імен. Сцени наречення, пояснення імені грали відповідальну роль в тексті.

У романі "Колекціонер" героїню звуть Міранда, героя - Фердинанд Клегг. Прізвище Клегг очевидно походить від "cleg" - ґедзь, ґедзь, що цілком відповідає його суті і узгоджується з символічним поруч, пов'язаним з комахами: Клегг колекціонує метеликів і вінець його збиральної пристрасті - викрадення прекрасної дівчини, яка неодноразово себе порівнює в ув'язненні з спійманої і насадженої на шпильку метеликом. Метелик - древній символ душі, Психеї. Це емблема нестабільності, ефемерності, стислості життя і щастя. Лялечка метелика - символ безсмертя. Гедзь, ґедзь традиційно трактується як комаха, пов'язане з нечистою силою, з низом, з нижньою частиною світового древа і в межі - з підземним світом, як і інші хтонические тварини: змії, черв'яки, миші, чудовиська. Ця символіка "працює" в образі Клегга на всіх рівнях: Клегг поступово призводить Міранду до загибелі, а місце її ув'язнення - льох, тобто "домашній" аналог низу, підземного царства. Але крім того, його протистояння Міранді відбивається знову-таки в грі імен: "Фердинанд, - сказала вона - Тебе треба було назвати Калібаном", і протягом всіх наступних подій вона називає його про себе Калібаном.

Клегг-Калібан, тримаючи в ув'язненні Міранду, здійснює свою мрію, свою утопію, бере реванш, за те, що не вийшло у його "прототипу" з "Бурі" - опанувати Мірандою, дочкою Просперо. Його острів - відокремлений будинок, який він обладнав під комфортабельну в'язницю. Утопія Клегга - не соціальна, а суто особиста: велика любов. Себе він бачить, природно, не Калібаном, а Ромео. Всі спроби Міранди змусити його задуматися про загальне майбутнє, про наслідки винаходу ядерної зброї, про голодних дітей, терплять повний крах. Панує логіка антиутопії. Недарма Міранда, переписуючи в щоденник слова своєї тезки з «Бурі»: "О, прекрасний новий світ", додає від себе з гіркотою: "О, моторошний новий світ".

Справжній же Фердинанд в романі - її коханий, художник, Джордж Парсон, на що досить ясно вказує їх партія в шахи - парафраз з сцени з "Бурі": "Here Prospero discorers Ferdinand and Miranda playing at chess". Відкривається вхід до печери; там Фердинанд і Міранда грають в шахи [2, 146]

Варіант Фаулза: "Він подивився на мене довгим поглядом, потім ... дістав шахівницю і ми грали в шахи, він зробив так, що я виграла. Він не зізнався, в тому, що я впевнена, що він дав обіграти себе навмисно". Далі Міранда намагається інтерпретувати цей жест, справедливо відчуваючи в ньому символічне значення, як тріумф чесноти над пороком (в контексті попередньої розмови). Це близько, але не точно, бо Міранді не вдається вловити хід думок коханого, незважаючи на напруженість зусилля. В даному випадку "Буря" прояснює наміри Парсона: в п'єсі Фердинанд сідає за шахи, попередньо давши клятву Просперо берегти незайманість Міранди до весілля. І Парсон, вдаючись до шахів, чітко демонструє Міранді свій намір стримуватися, і, розігруючи роль Фердинанда, навіть навмисне поступається партію. Надалі, коли він налаштований більш жорстко і відкрито говорить про свою зраду, Міранда відразу програє йому в шахи - тут вже без поступок йде справжня гра.

Висновок: Виділяючи з усіх творів Шекспіра "Бурю", Джон Фаулз називає її блискучою "острівної метафорою", яка дорівнює міфу про Одіссея і "Робінзону Крузо". "Справжнім островом в п'єсі, - вважає він, - є наша планета в морському океані всесвіту". У романі "Колекціонер" відштовхуючись від Шекспіра, Фаулз розвиває антиутопічні моделі, але не на соціальному, а на естетичному рівні, співвідноситься світ створений і світ природний, мистецтво і життя.

Список використаних джерел

1. Фаулз Д. Коллекционер. – М.: Азбука-классика, 2004
2. Шекспир У. Буря. Генрих VIII. Венера и Адонис. Лукреция. – М.: АСТ, 2003

Liu Mingxiu
National Pedagogical Dragomanov University
Supervisor: Krotenko L. B.

A STUDY ON TEXT AND DISCOURSE

For a long time, text and discourse are two easily confused concepts in linguistics.

This thesis presents some research and exploration works on three aspects, definition, common points and differences, of the two terms. It's pointed out that there is overlap in definitions between them: they both can be used as grammar unit, semantic unit, language behavior and multi modality symbol, and the usages of them are generally the same.[1] But unlike text, discourse can also indicate some significance in higher level. And compared with text's significance, discourse's is more extensive. This is consistent with their definitions. And there are multi-level and multi-angle common points and differences between text and discourse.

The significance of the master's thesis is to more clear and definite to translate, understand and use the both of them to avoid conflict and confusion of significance based on the analysis.

The aim of the master's thesis is to study text and discourse from four aspects, in order to more comprehensive understand and distinguish both of them.

The task of the research imply the following methods: descriptive, semantic, comparative, statistic and so on.

The object of the thesis is the research on terms "text" and "discourse" linguistically.

The subject of the research is the investigation into common points and differences between text and discourse.

A theoretical value of this thesis is making a clear definition of text and discourse separately from different points of view linguistically and enumerating common types of both of them based on a large amount of data by predecessors of linguistics.[2]

A practical value of this thesis is better to distinguish both of them based on analysis of common points and differences between text and discourse and avoid confusion and misusing of text and discourse on many occasions in the process of their specific usage.

The research consists of the introduction, 2 chapters, the conclusions and references.

The first chapter defines the origin and definition of text and discourse; and it enumerates common types of both of them. This part gives readers clear and comprehensive cognition of the terms "text" and "discourse".

The second chapter analyses common points and differences between text and discourse. Moreover, based on the analysis the thesis points out that in the process of their specific usage, it should avoid confusion and misusing of text and discourse on many occasions.

In the final, interdisciplinary research, not only linguistics but also other disciplines such as psychology, sociology and philosophy, is considered to be conducive to really understand operation mechanism and function of language.

References

1. Ronald.C. Cambridge Grammar of English–Cambridge University Press, 2006.
2. Peter.M. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics–Oxford University Press, 2005.

Лутай В.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковальчук І. М.,
кандидат філологічних наук

ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБРАЗНОСТІ ПОРІВНЯНЬ В ТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ СОМЕРСЕТА МОЕМА «НЕСКОРЕНА»)

Складність лінгвістичної природи порівнянь зумовила появу різних, часто суперечливих думок щодо її структури. Образна суть порівняння полягає у зіставленні двох чи декількох предметів, явищ, дій, ознак, що мають подібні або тотожні ознаки. Для реалізації художньої функції порівнянь важливі асоціації, що виникають під час їх сприймання, та їх зв'язок з усією системою художніх засобів твору. Вибір порівнянь, їх характер відображають як ставлення письменника до зображуваного, так і вплив світосприйняття на мову. Незважаючи на те, що про порівняння написано чимало праць, теорія художнього образу розроблена недостатньо. Це обумовлює актуальність нашого дослідження, яке передбачає вивчення мовних одиниць з позиції їх функціонально-естетичного значення в умовах певного контексту та їхніх перекладів. При порівняльно-типологічному аналізі мовознавці зазвичай досліджують та порівнюють засоби мовного оформлення порівняльних конструкцій у різних мовах, а також виявляють розбіжності у можливостях певних лексичних одиниць входити в ті чи інші порівняльні структури [4], перекладознавчий аспект представлено в працях Н. Гільченок, В. Прищепи.

Кожний компонент семантичної структури художніх порівнянь є носієм образності, під якою розуміють властивість художньо-поетичної мови передавати не лише логічну інформацію, а й таку, що підлягає чуттєвому сприйняттю, за допомогою системи словесних образів [1]. Мета нашого дослідження – прослідкувати збереження образності порівнянь в тексті перекладу оповідання Сомерсета Моема «Нескорена» (Unconquered).

Образне порівняння є одним з найважливіших образотворчих засобів мови. Воно широко застосовується в художній літературі для розкриття світовідчуття письменника, для характеристики дійових осіб, їх взаємостосунків і вчинків. Емоційність виписаного образу цілком залежить від того, наскільки художникові слова вдалося проникнути в суть зображуваного, розкрити в ньому нові, несподівані грані [2].

В творі Сомерсета Моема найпоширенішими є порівняння героїв твору між собою, такі порівняння відтворюються в тексті перекладу, зберігаючи образність оригіналу: 1) «*He was like Annette in many ways*» [5]. – «*Он ведь был вроде Аннет*» [3]; 2) «*Why don't you be reasonable like your father and mother?*» [5] – «*Почему ты не хочешь образумиться, как твои отец с матерью?*» [3]; 3) «*Hans's French wasn't as good as Willi's*» [5] – «*Ганс по-французски говорил не так бойко, как Вилли*» [3].

Дослідження продемонструвало, що дослівний переклад зберігає образність порівнянь, в яких люди порівнюються з тваринами: «*And the English, leaving everything behind, had scuttled like rabbits back to their island*» [5]. – «*Улепетывает со всех ног. Да и англичане тоже - все побросали, поскакали, как кролики*» [3].

В деяких випадках перекладач має застосовувати трансформації, які допомагають зберегти образність оригіналу: 1) компенсація – «*I'm as sober as a judge*» [5]. – «*Трезвее трезвого*» [3]; «*Willi, because he knew the city like the palm of his hand*» [5].– «*Приятель его Вилли, знавший Париж как свои пять пальцев*» [3]; 2) граматична – «*we can eat like kings*» [5].– «*Мы же питаемся по-королевски*» [3]; 3) стилістична – «*She began to talk, ... but as though it were a misfortune of nature, like a cow dying in giving birth to a calf*» [5].– «*Без*

горечи, даже не обвиняя, как если бы случившееся лишь обычная житейская невзгода, ну, как если бы сдохла корова во время отела» [3].

Певні порівняльні конструкції були втрачені при перекладі. Так, наприклад: «*It reminded Hans that he was as thirsty as the devil*» [5].– «*Тут Ганс почувствовал, что просто умирает от жажды*» [3].

Таким чином, образність оригіналу може бути збережена як при дослівному перекладі, так і за допомогою перекладацьких трансформацій, але в деяких випадках вона втрачається.

Список використаних джерел

1. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева и др. – К.: 1984. – 248с.
2. Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»: Збірник наукових праць. Випуск 17. – Херсон: Вид-во ХДУ. – 2013р. – С. 118 – 120.
3. Моэм С. Непокоренная / Сомерсет Моэм. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lib.ru/INPROZ/MOEM/unsubdue.txt
4. Сасіна В. П. Безсполучникові порівняння в російській та англійській мовах. Нариси з контрастивної лінгвістики : статті / В. П. Сасіна. – К.: 1979. – С. 146 – 52.
5. Maugham W. S. The Unconquered. – Access mode : http://fb2.booksgid.com/content/01/w-maugham-selected-masterpieces/50.html

Луценко І.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Р.Ерсьозаглу

АБРЕВІАТУРИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ДИСКУРСНОМУ АСПЕКТІ

Постановка проблеми. Тривалий час предметом дослідження науковців була абревіація. Виникнення абревіатур згідно відомим правилам є зараз цілком природним процесом, і утворені скорочення схильні до незалежного існування, після того як відбувається їх повна лексикалізація.

Існує думка, що абревіатури полегшують запам’ятовування довгих назв й одночасно функціонування чужих назв без потреби їх розгортання й пояснення.

Однією з найхарактерніших рис розвитку англійської мови на сучасному етапі є бурхливе зростання нових слів внаслідок технічних і наукових винаходів. Сфера інформаційних технологій є значним поштовхом для виникнення величезної кількості спеціальних понять, яким необхідно дати назви, закріпити їх в англійській мові.

Англійські скорочення в сучасному дискурсі представляють надзвичайно широке коло дослідження, оскільки вони створюють досить велику палітру для вивчення (ініціальні абревіатури, складові, складно складові скорочення, акроніми, контрактури і т.п.). Часто користувачі мережі Інтернет зіштовхуються з проблемою тлумачення скорочених слів. Таким чином виникла необхідність у трактуванні та характеристиці нововведень.

Значення нашого дослідження визначається загальним спрямуванням сучасного мовознавства на вивчення мовних явищ, що виникають у досліджуваній мові; відображенням у засобах масової інформації сучасних мовних тенденцій та явищ; та насамперед необхідно визнати, що англійські скорочення в цій сфері ще не зазнавали системного аналізу, і саме цим аспектом обумовлена актуальність обраної теми.

Аналіз досліджень. Дослідженню цієї проблеми присвятили себе ряд вчених: І.П. Ющук, Л.М. Бойченко, А.А. Бурячок, М.Г. Сердюк вивчали склад і структуру абревіації;

Д.В. Шеремет проводив порівняльно-типологічний аналіз в англійській та українській мові; С.В. Сорокін уклав свій власний словник абревіатур; К.С. Кубряковою та К.Є. Дюжиковою було визначено межі між абревіацією і словоскладанням; В.Г. Волошин і В.В. Борисов описали формальну структуру скорочень і їх відносини з твірними одиницями; І. Штерн (I. Stern) М. Шлаух (M. Schlauch), Л.А. Шеляховска і Л.П. Сапогова досліджували основні принципи моделювання скорочених лексичних одиниць (абревіатур) та інші.

Постановка мети дослідження

Метою дослідження є аналіз абревіатур в сучасних дискурсах.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних завдань:

1) Проаналізувати особливості типології абревіацій англійської мови.
2) Дослідити роль та функціонування абревіатур в різних типах дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Ще й досі немає єдиного визначення терміну «абревіація». Деякі визначення є занадто загальними і створюють тавтологію. Наприклад, «abbreviation – a short form of word» (абревіатура – коротка форма слова) [2, с. 52]. Інші визначення, навпаки, занадто деталізовані і зводяться до переліку прикладів. У більшості визначень немає ніяких вказівок на їх семантику, а в тих, в яких вони є, як правило, підкреслюється еквівалентність або синонімічне скорочення вихідної (повної) форми [2].

Багато мовознавців, зокрема Д.І. Алексєєв, Р.І. Могилевський, Н.В. Гяч, вживають термін абревіація у наступних значеннях:

1) процес, який торкається дій новотвору лексем та спосіб словотворення, результатом якого стає винайдення абревіатур різноманітних видів, скорочені лексеми, лексичні скорочення, (складно) скорочені слова;

2) явище, обумовлене вкороченими записами мови. Цей тип абревіації дістав назву графічний.

Ми розглядаємо абревіатури саме в інтернет-дискурсі, оскільки він, як відомо, є найбільш інтерактивною формою віртуальної комунікації.

Висновок. У сучасній періодиці за лексико-семантичними ознаками розділяють наступні категорії скорочень: скорочення із загальним значенням «позначення особи» – найчисленніша група; скорочення зі значенням «найменування конкретного фізичного об'єкта»; усічена одиниця із загальним значенням «найменування абстрактного поняття»; скорочення із збірним значенням.

Що стосується скорочень в дискурсі Інтернету, то у ході дослідження було виявлено, що його поява ознаменувала новий етап інформаційної революції. Розвиток мережі та її стрімке, поширення в сучасному суспільстві не проходить непоміченим для англійської мови. Інтернет стає предметом масової комунікації, що породжує необхідність утворення нового лексикону.

Однією з особливостей лексичного фонду мови Інтернету є повсюдне використання різного виду лексичних і графічних скорочень, що пов'язано з письмовою природою електронної комунікації. Через постійний швидкий темп спілкування в Інтернеті, з'являється необхідність передати максимальну кількість інформації за одиницю часу, це реалізується за допомогою принципу економії мовних зусиль, що більш явно виражається у використанні великої кількості абревіатур.

Інтерес до вивчення величезної палітри абревіацій не може бути втраченим, оскільки існує величезна кількість специфічних скорочень, які заслуговують на їх дослідження. Отже розпочате дослідження не вичерпується проаналізованим матеріалом і може бути поглиблено та розширено.

Список використаних джерел

1. Галичкина Е.Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках (на материале жанра компьютерных конференций): автореф. дис. на получ. степеня канд. филол. наук / Е.Н. Галичкина. – Волгоград: 2001. – 19 с.

2. Смирницкий А.И. Лекции по истории английского языка. Серия: Studia Académica / А.И. Смирницкий. – 5–е изд., перераб. и доп. – М.: Добросвет / КДУ, 2006. – 236 с.

Місько А. Б.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Мірошниченко Л. Ф.,
доктор педагогічних наук, професор

СПЕЦИФІКА ВИВЧЕННЯ ЛІРИЧНИХ ТВОРІВ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Лірика - це особливий рід літератури, де людина зображується у сфері внутрішнього життя, у втіленні думок, душевних станів, переживань. Саме тому вивчення лірики викликає багато труднощів, так як невеликі за змістом твори несуть у собі багатий духовний світ поета. Ця ситуація пояснюється естетичною непідготовленістю до сприйняття ліричного твору, невмінням отримувати естетичну насолоду від його звучання , мови, не розуміння специфіки лірики як літературного роду. Тому щоб зрозуміти ліричний твір, треба увійти в непростий світ авторських емоцій та фантазій. Труднощі сприйняття ліричного твору обумовлені ще й тим, що мова поезії в більшій мірі умовна, ніж мова прози. Уже багато років науковці намагаються визначити методи та прийоми, за допомогою яких сприймання ліричних творів учнями старших класів матиме кращі результати. Ще й досі це питання залишається дискусійним. Проблеми викликає ще й те, що емоційно забарвлений твір кожен сприймає по своєму, в кожного він викликає свої почуття, думки, враження та емоції. Саме тому дуже важко передбачити за допомогою яких методів та прийомів вдасться захопити учнів вивченням лірики. Над вирішенням цієї проблеми працюють багато науковців, з яких можна виділити Мірошниченко Л. Ф., Черниш Т. М., Нестерчук Н. Ф., Зеленський О. Ф. В їх роботах можна вирізнити широку різноманітність прийомів для вивчення ліричних творів.

Актуальність дослідження полягає у тому, що досі вивчення ліричних творів на уроках літератури у старших класах викликає багато труднощів. Перед вчителем постає проблема як найглибше розкрити зміст твору, щоб донести учням найглибші почуття автора, щоб учні не залишилися байдужими до ліричних творів. Непростим завданням є вчити учнів бачити і відчувати красу в звучанні, ритмомелодиці вірша його композиції, строфічній будові та ритмічних повторах, а також знаходити та визначати ідейно-художню роль засобів виразної вимови.

Цілями дослідження є:

- аналіз і висвітлення поняття лірики як літературного роду, його ознак та жанрів;
- розкриття специфіки вивчення ліричних творів на уроках світової літератури у старших класах;
- виявлення різноманітності методів та прийомів вивчення ліричних творів у старших класах.

Тож лірика – це особливий рід літератури, де людина зображується у сфері внутрішнього життя , у втіленні думок, переживань та душевних станів. А зовнішні події відступають на другий план, або й зникають зовсім. Однією з основних ознак ліричного твору є відображення життя через сприйняття його ліричним героєм. Слово у ліриці несе у собі особливе смислове навантаження, значення його завжди ширше за безпосередній прямий смисл. Тому у ліриці часто використовуються умовно-поетична лексика, слова - символи, за якими закріплено постійне значення. Лірика надзвичайно різноманітна за своєю жанровою класифікацією. Важливою є структура та спосіб організації. За цими

характеристиками виділяють: рефлексійно- виражальну , розповідну та описову. Також виділяють тип зі змішаною структурою.

Вивчення ліричних творів – процес складний та неоднозначний . Засвоєння знань, розвиток художнього мислення, ідейно-моральне й естетичне виховання школярів при вивченні лірики здійснюється успішно в тих випадках, коли висновок не дається їм у готовому вигляді, а здобувається шляхом розвитку вміння працювати з текстом, бачити та вміти виділяти складові аналізу художнього твору, досліджувати, робити аргументовані відповіді, синтезувати складові, щоб побачити твір в цілому й відчути його естетичну цінність , вміння давати твору самостійну, критичну обґрунтовану оцінку. Адже головною нашою ціллю є виховання творчого читача з критичним мисленням.

Дослідження проводили, використовуючи визначені методичною наукою **етапи вивчення ліричних творів** у старших класах, а саме:

- підготовка до сприйняття твору;
- читання твору;
- навчальна пауза;
- підготовка до аналізу;
- аналіз твору;
- повторне читання;
- пдсумки;
- творчі усні та письмові роботи.

Тільки обізнаність самого вчителя, закоханість у поезію, вміння читати її виразно не лише на уроках відгукнеться в серцях його учнів. Упродовж усього життя, у щасливі й тяжкі хвилини звертатимуться вони до улюблених поетичних рядків, які підтримають, сповнять надією, пробудять почуття радості й любові.

Список використаних джерел

1. Градовський А.В.До аналізу лірики // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2004.-№1- С.14-15.
2. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури. – К. «Вища школа»-2007р. С. 291-316.
3. Наливайко Д.С. Ковбасенко Ю.І. – Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Зарубіжна література.5-11 класи.
4. О. Галич., В. Назарець, Є. Васильєв. Теорія літератури. – К. «Либідь» - 2008р.

Musaieva M.B.
National Pedagogical Dragomanov University
Supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences,
docent Bozhok O.S.

SIGNIFICANT CHANGES OF ENGLISH LANGUAGE IN 19-TH CENTURY

In the 19-th century the big breakthrough happened in English language and English society. It was a time of big changes for many people. Education and literacy also experienced dramatical changes. The revolution started in printing technology. This all meant that books and newspapers could be produced faster and more cheaper than ever before. The poet and writer Thomas Arnold remarked that it seemed possible to live ‘the life of three hundred years in thirty’.

We want to remark some big changes of English language that happened in the19-th century ;

1. The rise of the progressive passive. The expression ‘the house is being built’ was the first use alongside the older construction. (‘Everybody here is talking of a Steam Ship which is building at Leghorn’, as the poet Percy Bysshe Shelley wrote in a letter in 1819). But as for construction of got (‘it got broken’) it was an evidence of linguistic deterioration.

2. In the new vocabulary of that period there were mostly new fashionable French words such as “intime” or “bêtise” (often used by writer or somebody else to signal a certain status or prestige).

3. The influence of science on the language changings. A big range of -ologies specific to language—such as dialectology, phonology,morphology, and lexicology (‘the branch of knowledge which treats of words, their form, history, and meaning’)—also had made a big contribution to development of language at that time. ‘I am a scientist of language’ as James Murray said. He was a philologist and the primary editor of the Oxford English Dictionary (OED) from 1879 until his death.

4. One of the big changes of that period was invention of phonograph by Thomas Edison in the late 1870s - “a big breakthrough of that day”. In this way people were able to hear the sounds of the spoken language that was actually used.

5. Moreover dictionaries appeared lately and they contained supplements and improvements of the human language at any times.

In conclusion, we think that in the nineteenth century there were a lot of significant inventions of English language, starting from the recording language (dictionaries, phonographs etc.) up to changing in grammar and adding new words. Overall we should be thankful for all discoveries and have to be grateful to all scientists (James Murray, Thomas Edison, Joseph Wright etc.) for their contribution to further development of language.

Literature

1.Murray, WGR (1943), Murray the dictionary maker: a brief account of Sir James A. H. Murray... the chief editor of The Oxford (or new) English dictionary, Wynberg, Cape [SA]: Rustica Press.

2. Lynda Mugglestone, ‘English in the nineteenth century’, in Mugglestone, ed., The Oxford History of English (2008), 274-304

Новосадова І.Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дерев’янко М.М.,
старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АТРИБУТИВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ У РОМАНІ ШАРЛОТТИ БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР»

Прикметник, як жодна інша частина мови, має невичерпні можливості збагачувати й уточнювати словник людей, надавати висловленню точності чи образності, яскравого емоційного забарвлення, адже мовлення нашого народу бідне й безбарвне саме через обмежений вжиток прикметників, невміння використовувати їх багатозначність і синоніміку. У мовленні прикметники набувають нових значень та емоційних відтінків, конкретизуються, розширюються і збагачуються їх лексичні значення.

У нашій роботі ми намагалися зробити ретельний огляд літератури присвяченої прикметникам англійської мови в порівнянні з українською загалом та атрибутивних прикметників зокрема, а також дослідити порядок атрибутивних прикметників в англійському реченні, адже саме від порядку залежить правильний та чіткий переклад.

Дослідження даної теми проводилося такими видатними іноземними лінгвістами як Д. Крістел, М. Суон, К. Уолтер. Серед українських та російських вчених розслідування атрибутивних прикметників проводилися С. В. Івановою, І. А. Бурлаковою, В.В. Виноградовим, Г. Г. Почепцовим, Б. М. Ільїшем, М. Блохом, Л. М. Волкової та ще багатьма іншими. Семантичною основою прикметника В.В. Виноградов визначає поняття якості. На його думку, прикметник виступає або як визначення перед іменником, утворюючи атрибутивну конструкцію, або як предикат або частину предиката, з'єднуючись з іменником через дієслово-зв'язку. С. В. Іванова, І. А. Бурлакова, Г. Г. Почепцов досліджували класифікацію прикметників на основі синтаксичних функцій. Незважаючи на таку багатоаспектність прикметникових досліджень англійської мови, що проводились та проводяться в Україні та світі, ряд важливих питань усе ж залишається мало висвітленим.

Особливо жвавий відгук проблеми порядку атрибутивних прикметників в реченні та їх перекладу знайшли у роботах вітчизняних мовознавців, зокрема Л. М. Волкової, М.Я. Блох, Л.В. Бурлакова, О.В. Маликова, Л. В. Мороз, Н. В. Кушнір та Мороховская Э.Я.

Об'єктом даного дослідження являється сам атрибутивний прикметник.

Предмет дослідження – переклад атрибутивних прикметників в англійській мові та їх порядок в реченні, що виділяє його серед інших прикметників у реченні.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб розглянути прикметники в цілому, а також чітко визначити і описати їх основні типи, та особливості перекладу саме атрибутивних прикметників в англійській мові.

Оскільки, атрибутивні прикметники є невід'ємною та інформативною частиною повсякденної комунікації, тому актуальність нашої роботи полягає у комплексному дослідженні прикметникових одиниць. Взагалі кажучи, речення без атрибутивного прикметника сприймається читачем як незадовільним і не є досить точним для розуміння. Ці прикметники передають інформацію в реченні, яку представляє іменник, а також він доповнює інформацію, що несе в собі іменник. Адже детальне вивчення атрибутивних прикметників дає нам можливість підібрати найбільш адекватні способи передання їх мовою перекладу.

У перекладі тексту слід дотримуватись чіткого порядку атрибутивних прикметників для більш правильного та точного перекладу. Тому еквівалентний переклад складає більш 50% і тому відіграють важливу роль під час перекладу атрибутивних прикметників і лексичних, лексико-семантичні і граматичні трансформації – тільки 30%. Крім того, ми можемо сказати, що "нульова трансформація" є універсальною при перекладі.

"It was a *normal* house of two storeys, with *broad* verandahs on both floors and a roof of *corrugated* iron."

"Це був *типовий* дім на два поверхи, з *великими* верандами на кожному, та з дахом із *гофрованого* заліза."

А тепер ми можемо охарактеризувати лексичні та граматичні трансформації даного речення. Тут мають місце трансформація упущення предиката (*of*) та доповнення *на*. Перекладач також використав заміну іменника *floors* (поверхи) на означальний прикметник *кожний*. Але ці всі трансформації не змінюють сенсу речення.

Список використаних джерел

1. Иванова И.П., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка: Учебник. — М.: Высшая школа, 1981. — 285 с.

2. Swan M., Walter C. "The Good Grammar Book". – Oxford: Oxford University Press, 2001. - 338p.

Новосельцева Н.О.

НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Клименко Ж.В.,
доктор педагогічних наук, професор

ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Урок зарубіжної літератури є прекрасною можливістю для розвитку творчих можливостей учнів різного віку під час вивчення зарубіжної літератури. *Актуальність дослідження* полягає, насамперед, у тому, що ігрові форми вивчення зарубіжної літератури в школі можуть бути ефективними лише за умови дотримання низки принципів та методичних вимог. Педагог повинен знати психолого-педагогічні особливості учнів, до яких буде застосована ігрова форма роботи, та з'ясувати особливості самої гри в аспекті її методичної доцільності на конкретному уроці зарубіжної літератури, зважати на повну класифікацію ігор, володіти методикою проведення певного типу та виду гри тощо. Саме тому варто зосередити увагу на тому, як правильно використовувати ігрові форми під час вивчення конкретної теми з курсу зарубіжної літератури в школі, а також на якому етапі уроку доцільно використовувати той чи інший тип гри.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування доцільності використання ігрових форм роботи при вивченні курсу зарубіжної літератури, а також розробка методичних рекомендацій щодо використання навчально-ігрової діяльності у процесі вивчення зарубіжної літератури в 7-8 класах загальноосвітньої школи.

Згідно з поставленою метою, слід виконати такі *завдання:*

– проаналізувати методичні, педагогічні, психологічні праці, що стосуються вивчення ролі гри та її впливу на розвиток творчих здібностей особистості школяра;

– обрати і репрезентувати класифікацію ігор, котру можна використовувати для розвитку творчих здібностей учнів;

– визначити психолого-педагогічні засади ігрової діяльності учнів;

– розглянути вікові особливості учнів 7-8 класів при використанні ігрових форм роботи;

– розробити фрагменти уроків та позакласних заходів, рекомендації для вчителя стосовно використання ігрових форм роботи під час вивчення зарубіжної літератури.

Що стосується гри на уроці зарубіжної літератури, методист Є. Пасічник наголошує на тому, що «включення ігрових моментів у навчальний процес задовольняє природні процеси дітей» [2, с. 87]. Цікаво, що саме завдяки грі вчитель може підвищити «рейтинг» свого предмета, адже виклад матеріалу, сприймання й відтворення інформації учнем буде проходити значно цікавіше та продуктивніше саме в умовах, коли на уроці використовуються елементи гри. Головна проблема з використанням ігор в навчальному процесі полягає сьогодні, насамперед, у тому, що не існує чіткого системного підходу щодо класифікації ігор різного типу, особливостей їх використання на уроках зарубіжної літератури. З цим твердженням наразі згодні більшість провідних науковців.

Науковець В. Саюк вважає, що всі ігри на уроках зарубіжної літератури доцільно об'єднати в дві тематичні групи. Перша – це ігри-постановки, а друга – «спортивні» ігри, тобто ті, в яких є елемент змагання [3, с. 18].

Потрібно пам'ятати, що провідною діяльністю учнів 7-8 класів стає спілкування. Тому ігри, котрі використовує вчитель в цей період на уроках зарубіжної літератури, повинні бути спрямовані, передусім, на розвиток комунікативних умінь та навичок учнів.

Головне, на що потрібно звертати увагу при використанні гри в педагогічному процесі, – її корисність. При плануванні використання певного типу гри на уроці зарубіжної літератури, педагог повинен звертати увагу на тип, вид та форму гри, яку планує використати, їх доцільність у певному віці. Зокрема, найкращу класифікацію з

цього приводу розробила методист А. Мельник. Згідно з її рекомендаціями, літературні ігри можна класифікувати за такими ознаками, як мета, характер пізнавальної діяльності, вид діяльності, засіб організації, особливості мовленнєвої діяльності, кількість учасників, підготовка, тривалість, засоби керівництва, форма проведення [1, с. 23].

Отже, ефективність використання ігрових форм у процесі вивчення зарубіжної літератури забезпечується насамперед знанням психолого-педагогічних та науково-методичних засад ігрової діяльності учнів 7-8 класів. У методичній науці бачимо велике зацікавлення до використання ігор у процесі навчання. Вони підвищують рейтинг шкільного предмета і навчання в цілому. Саме тому на уроці завжди має бути присутній елемент гри.

Список використаних джерел

1. Мельник А. Ігри на уроках зарубіжної літератури / А. О. Мельник // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2005. – № 6. – С. 20 – 24.

2. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.

3. Саюк В. Ігрові методи та їх дидактичне значення / В. Саюк // Рідна школа. – 2001. - №4. – С. 18 – 20.

Односум Н.В.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Пахарєва Т. А.,
доктор філологічних наук, професор

«ЗВУЧАННЯ ВІРША» ЯК СМИСЛОУТВОРЮЮЧИЙ ЧИННИК В ПОЕЗІЇ СРІБНОЇ ДОБИ (НА МАТЕРІАЛІ ЗАПИСІВ ГОЛОСІВ О. БЛОКА, А. АХМАТОВОЇ, В. МАЯКОВСЬКОГО, С. ЄСЕНІНА)

В творчестве поэтов Серебряного века важную роль в выражении и восприятии смысла поэзии играло звучание текста.В связи с этим в литературе Серебряного века возникает традиция озвучивания поэтических произведений самими авторами как дополнительный неотъемлемый способ передачи их смысла.

Актуальность выбранной темы вызвана тем, что печатные тексты и прочтение их современными читателями могут привносить в их интерпретацию субъективное суждение, что оказывается порой препятствием к обнаружению объективного смысла, который вкладывали сами авторы в свои произведения. Обращение к записям декламации известных поэтов позволяет нам проследить их индивидуальную манеру чтения и согласно ей попытаться совершить анализ некоторых стихотворений. Цель – на основе авторского чтения проанализировать произведения выбранных авторов.

Одним из первых писателей в России был записан на фонограф Л. Н. Толстой в 1895 году. После были записаны голоса других писателей и поэтов. В 1918 году в Петрограде был организован Институт живого слова. Профессор С. И. Бернштейн стал вести следование авторского чтения на основе фонографических записей, и это дело позднее, с 1964 года, продолжил его ученик Лев Шилов [2]. При изучении данной темы важным является труд О. Лекманова и М. Свердлова, посвященной биографии С. Есенина [5], в которой не только дается подробная, объективная биография С. Есенина, но также в ней содержится значительное количество воспоминаний очевидцев и знакомых о голосах и манере чтения С. Есенина и В. Маяковского, а также в труде отмечается вклад течений футуризма и имажинизма в процесс перехода к «звучащему стиху».

Анна Ахматова «Когда в тоске самоубийства…» [1]. Как и у А. Блока, чтению Анны Ахматовой характерна напевность, возвышенный пафос. В напевности за счет возвышенного пафоса в чтении передается ощущение трагизма, переживаемый поэтессой, напряженность, глубокая убежденность и решимость, которыми она отстаивает свою верность и любовь к родине, какой бы «блудницей» эта родина не была.

В манере чтения А. Блока и А. Ахматовой выявляются черты, характерные тем течениям, представителями которых они являлись: «заоблачная отрешенность» голоса А. Блока — тяготение к надземной реальности, что характерно для символизма, и «земная борьба» в голосе А. Ахматовой — активное взаимодействие с конкретной исторической реальностью, с земной действительностью, характерной для акмеизма.

В. Маяковский «Послушайте» [4]. Первые пять строчек проговариваются в быстром темпе, в непринужденном тоне размышления, беседы с самим с собой или зрителем на тему важности «зажигания звезд — этих «плевочек-жемчужин», под которыми подразумевается важность человеческой судьбы на фоне бесконечной Вселенной, и здесь голос можно сравнить с «голубиным воркованием» или «журчанием горного ручейка». Но далее голос набирает силы, волнения на месте разгорания конфликта стихотворения, где человек умоляет Бога, «чтобы обязательно была звезда» и «клянется», что «не перенесет эту беззвездную муку»; ему нужно убедиться в том, что человеческие судьбы — яркие «звезды» на синем небе, светящие другим, а не никому не нужные «плевочки», безвестно поглощаемые Вселенной. Затем снова голос поэта «журчит ручейком» в тоне того же размышления над важностью человеческих судеб, и под конец уже утверждающим «трубным, гремящим» голосом произносятся слова: «чтобы каждый вечер / над крышами / загоралась хоть одна звезда?!»

Выводы. Прослушивание записей голосов А. Блока, А. Ахматовой, В. Маяковского, С. Есенина позволило проследить индивидуальную манеру декламации их голосов и выявить саму живую личность поэта, его собственное отношение к содержанию своих произведений, «звучание стиха», что оказалось важным для объективной интерпретации их смысла.

Список використаних джерел

1. Ахматова А. А. «Когда в тоске самоубийства» // «Поэзия Серебряного века», 2007 г
2. Голоса, зазвучавшие вновь. [Министерство культуры Российской Федерации. Государственный Литературный музей]. Записи 1908 — 1950 гг. Руководитель проекта и составитель диска Л. Шилов. Научное издание. RDCD 00712. “РОССИЙСКИЙ ДИСК”. Москва, 2002.
3. Звучащая литература. CD-обозрение Павла Крючкова // «Новый мир», 2005, № 6.
4. Маяковский В. «Послушайте!» // Антология русской поэзии. // http://www.stihi-rus.ru/1/Mayakovskiy/2.htm.
5. Сергей Есенин : биография / Олег Лекманов, Михаил Свердлов. — М.: Астрель : CORPUS, 2011.

Остафійчук К.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Вінічук Л.С.,
кандидат педагогічних наук, професор

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ МАРКУВАННЯ ТРОПІВ В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ XIX-XX СТ.

Актуальність даного дослідження полягає у визначенні тропів в італійській поезії XIX-XX століття. Тропи, як відомо, не нова проблема в лінгвістиці. Проблему тропів італійських поетів XIV-XV століття досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні автори. Проте проблема дослідження тропів в італійській поезії XIX-XX століття залишається актуальною щодо їх визначення в зазначений період.

Метою дослідження є виявлення стилістичних засобів і особливостей вживання тропів в італійській поезії XIX-XX століття.

Проаналізувавши дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених лінгвістів, варто зазначити, що вони виділяють фігури мовні, фігури слова (стилістичні) і фігури думки (риторичні). Різниця між ними полягає в тому, що фігура слова, виразу існує лише в тотожних, або аналогічних, дуже близьких мовних виразах (тропах), а фігура думки може існувати в кількох видах виразів. Проте не можна не визнати того факту, що кожна фігура думки все-таки має якийсь один основний тип виразу. Отже, троп — це слово, яке вживається в переносному значенні для характеристики будь-якого явища за допомогою вторинних смислових значень, актуалізації його «внутрішньої форми».

Кількість і характер тропів залежать від творчого методу і стилю письменника,а також від багатьох чинників, які впливають на його творчість, наприклад, період, або літературна доба, літературна течія, національність тощо. Аналізуючи літературознавчі джерела, ми з'ясували, що вчені по-різному визначають види тропів.

Наприклад, О. Бандура розрізняє тропи першої групи (епітет, порівняння, метафора, уособлення, алегорія, символ), тропи другої групи (метонімія, синекдоха, гіпербола, літота, іронія, оксюморон, перифраз, евфемізм). [1] А. Ткаченко вказує на наявність таких тропів у художній мові як порівняння, епітети, метафори, метонімія, перифраз (різновиди: табу, евфемізми), іронія (сарказм), оксиморон (оксюморон), катахеза, гіпербола, літота, алегорія, символ, образ-емблема. [3]

В. Пахаренко визначає прості тропи (епітет, метафора, оксиморон (оксюморон)), складні – метафора (її різновиди: власне метафора, метонімія, алегорія, символ), метонімія (її різновиди: синекдоха, гіпербола, літота, антономазія, евфемізми, перифраз), іронія (її різновиди: власне іронія, сарказм, інвектива).

Проаналізувавши творчість італійських поетів, можна сказати, що вживання тропів залежить від літературного напряму даної епохи. У своїх творах яскраві представники поезії XIX століття, Джакомо Леопарді, Луїджі Меркантіні, ВінченцоМонті. переважно використовують метафору та художнє означення, порівняння, рідше – метонімічні та гіперболічні епітети. Це зумовлено добою романтизму, в якому переважали героїчні, волелюбні, чуттєві настрої, тобто те, чого бракувало літературі XX ст. На початку XX століття бунтарство та протести проти суспільства зумовлюють появу нової доби – Модернізму, і власне кажучи, нових видів тропів. Наприклад, Габріеле Д'аннунціо використовує асоціативну метафору в поезії модернізму та авангардизму. Гвідо Гоццано наслідує Г. Д'аннунціо, так само використовуючи метафору, метафоричні епітети і перифраз, який характерний для літератури символізму.

Італійська поезія не славиться різнобарв'ям стилістичних фігур. Італійські митці переважно вживають метафору, проте це не заважає їм бути прикладом для наслідування. Італійська поезія відіграє велику роль у світовому лінгвістичному та літературному процесах.

Список використаних джерел

1. Бандура О. М. Мова художнього твору :нарис / О. М. Бандура. – К. :Дніпро, 1964. – 121 с.

2. Пахаренко В. Художнє слово: / В. Пахаренко – Вінниця : Нова книга, 2000. – 170 с.)

3. Ткаченко О. А. Мистецтво слова / О. А. Ткаченко. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2003. – 448 с.)

4. Андреев М.Л. (отв. ред.). История литературы Италии. Том 2. Книга 2 / М.Л. Андреев. - М.: ИМЛИ РАН, 2007

Палій А.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Ерсьозалу Рукіє

ЕКСПРЕСИВНІ ФУНКЦІЇ НЕОЛОГІЗМІВ

На початку двадцять першого століття англійська мова переживає справжній "неологічний бум", зумовлений необхідністю позначення великої кількості нових процесів та явищ бурхливого соціального життя в умовах глобальних соціально-економічних рухів та змін.

В стані не менш бурхливого розвитку перебувають технології комунікацій, розширення сфери туризму, в цілому того, що називають глобалізацію. Англійська мова практично утвердилась як єдина світова мова. Звідси поява багатьох нових понять. Але тут важливе й інше – втягнуті в цей глобальний процес різні групи людей накладають свій відбиток на англійську мову, несуть своє тлумачення, відтінки слів, модифікують вживання термінології, яка з'являється.

Не менш бурхливого розвитку набула розважальна індустрія (поп-музика, кіно, Інтернет, телебачення), яка втягує в культурний обіг розмовну мову окремих груп – політичних, громадянських, професійних утворень та груп за інтересами.

Вчені підрахували, що з минулого сторіччя щороку англійська мова збагачується на 15-20 тисяч нових слів, хоча в словниках щодо нової лексики існує відчутна "прогалина" (звичайно, таку велику кількість слів дуже важко зафіксувати). Причому йдеться не про технічні терміни, які не належать до неологізмів, більше того – не є об'єктом філологічних досліджень. Мова йде про широкий вжиток слів.

Ю.О. Жлуктенко в своїй монографії "Английские неологизмы" дає приблизно таке визначення неологізмів – це слова будь-якого періоду, які є новими по відношенню до попереднього періоду; слова, нові для даного різновиду мови (літературної мови, варіанта мови, діалекту); не лише нові слова, але і нові значення слів, і навіть нові фразеологічні або стійкі сполучення слів, які виникли із власних елементів даної мови [1, 15].

В. Кузнєцова дає таке визначення: неологізми – це нові слова чи слова, які набули нових значень через соціально-економічні, політичні і культурні зміни в людському суспільстві [2, 41]. Спочатку нові слова можуть використовуватись невеликою кількістю людей, потім, якщо вони досить виразні і за своїм звучанням відповідають характеру фонетичної системи англійської мови, вони починають вживатися у ширших соціальних та професійних колективах, а пізніше переходять в розряд загальновживаної лексики.

Виникають неологізми на базі матеріалу, який уже закріпився в мові, за встановленими словотворчими моделями, згідно з системою словотворення даної мови. Неологізми не порушують встановлених у мові традицій і не породжують різких змін, тому навіть люди різних поколінь можуть розуміти одне одного.

Список використаних джерел

1. Жлуктенко Ю.А. Английские неологизмы. – К.: Наукова думка, 1983.

2. Kuznetsova V. Notes on English Lexicology. – K.: Радянська школа, 1996.

Панкова Н.К.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковальчук І. М.,
кандидат філологічних наук

ПЕРЕКЛАД ЛЕКСИЧНИХ ЗАСОБІВ СТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ФІЛЬМУ)

Дослідження категорії «комічне» почалися ще у античні часи та продовжуються нині (Ю.Б. Борєв, Л. О. Сморж). Через зміни часу та світогляду, вона набуває нових ознак та рис, що потребують детального вивчення. Індивідуальне сприйняття, засоби та прийоми створення комічного ефекту ускладнюють процес перекладу та зумовлюють використання трансформацій (С.Є. Максімов, В. Н. Комісаров) для адекватного відтворення гумору.

Метою даної статті є аналіз перекладу лексичних засобів створення комічного у англомовному фільмі. Проблема перекладу комічного залишається актуальною, оскільки постійно поповнюються засоби створення комічного ефекту і, як результат, не існує чіткої класифікації лексичних засобів. «Серед засобів створення комічного виділяють епітети, метафори, порівняння, уподібнення, оксюморон, синонімію, антонімію, прокльони, лайки, схвалення, похвалу, вульгаризми, професіоналізми, імена і прізвища що «говорять», назви титулів і ін.» [2]. При перекладі комічного у фільмах важливо враховувати такі фактори, як: довжина реплік оригіналу та перекладу, використання правильної трансформації для збереження комічного ефекту.

Перекладацький аналіз комічного у фільмі «*Одного разу в Римі*» (ориг. «*When in Rome*», 2010) українською та російською мовами продемонстрував, що були вживані такі трансформації як: компенсація, калькування, опущення, додавання та повна реорганізація («Total reorganization» [1, с.147]). Так, наприклад, героїня фільму (Бет) знаходиться на весіллі сестри, яка вийшла заміж за чоловіка, котрого знала всього два тижні. Цю ситуацію Бет обговорює з приятелем нареченого Ніколасом: англ. *Nicholas: Ah, he's a saint. Her? / Beth: An angel / Nicholas: Oh, a saint and an angel. I give it a year / Beth: I would not even give it six months. This marriage has the shelf life of a banana. They've known each other two weeks / Nicholas: That's not even enough time for a credit check* [2, 18 хв. 53 сек.] / укр. *Ніколас: Та він святий. А вона? / Бет : То янгол / Ніколас : Оу, святий і янгол. Я даю рік / Бет : Я не дала б і шістьох місяців. Цей шлюб зіпсується швидше, ніж банан. Вони знайомі два тижні / Ніколас : На кредитоспроможність перевіряють довше* [18 хв. 53 сек.] / рос. *Николас : Да он святой. А она? / Бэт: Она – ангел / Николас: А, ангел и святой. Даю им год / Бэт : Я и полгода не дам. Срок годности у этого брака почти как у банана. Они знакомы всего две недели / Николас: Этого недостаточно даже и для выдачи кредитов* [18 хв. 53 сек.]. Лексичним засобом створення комічного ефекту стало порівняння тривалості шлюбу із строком зберіганням бананів (тобто шлюб швидко розпадеться), а також порівняння строку їх знайомства з часом, необхідним для оформлення кредиту. При перекладі російською мовою перекладач використав калькування *the shelf life – срок годности*, при перекладі українською – заміщення («*зіпсується*»). Переклад російською мовою репліки «*That's not even enough time for a credit check*» ближчий до оригіналу, ніж переклад українською, хоча обидва не змінили сутність. При перекладі першої репліки «*Look at those two*» українською мовою – калькування, російською – диференціація. В обох перекладах відбулося незначне опущення та додавання *«що»* та *«что»*. Переклад російською мовою зберігає комічний ефект краще, тому що ближчий до оригіналу. Іншим прикладом слугував момент, коли один з героїв (Гейл) вихваляється своїм торсом та м'язами у кафе: Gale: *Honestly though, is there a doctor here, because there's some kind of weird swelling in this... Yeah, that can't be*

normal, can it? Humans aren't... Jeez, Louise, dessert's served [2, 33 хв. 14сек.] / Гейл : *Слушайте, среди вас врача нет, потому что у меня тут какое – странное вздутие. Это вроде что-то не здоровое, верно? Посмотрите, такие банки вам доктор не поставит* / Гейл : *Можливо тут є лікар, бо щось мені не подобається ось ця ось пухлина. Це ж не нормально, правда? Але це найсмачніше і ви заслужили свій десерт* [33 хв. 14сек.]. Диференціація при перекладі російською мовою (*Honestly though – Слушайте)* і опущення при перекладі українською. Опущення перекладу «*Humans aren't»* в обох випадках. Повна реорганізація [1] при перекладі лексичного засобу створення комічного ефекту у вигляді сленгового виразу *«Jeez, Louise»* при перекладі російською та українською мовами конкретизація значення відносно ситуації.

Отже, при перекладі лексичних засобів створення комічного головним завданням перекладача є збереження комічного ефекту та правильно обрана трансформація.

Список використаних джерел

1. Максімов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія і практика перекладацького аналізу тексту : навч. посіб. – 2-ге вид., випр.і доп. – К. : Ленвіт,2012. – 203 с.

2. Сафонова Е. В. Формы, средства и приёмы создания комического в литературе // Молодой ученый. – 2013. – №5. – С. 474–478. – Режим доступа – http://www.moluch.ru/archive/52/6970/

3. When in Rome» (directed by Mark Steven Johnson, 2010). It was released by Touchstone Pictures in the United States on January 29, 2010.

Підпомога Ю. Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Юдін О. А.,
кандидат філологічних наук, доцент

ЗОБРАЖЕННЯ ІДЕАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ У ТВОРЧОСТІ ХУЛІО КАРТАСАРА

Доповідь присвячена розкриттю зображення ідеальної спільноти в збірці оповідань «Таємна зброя» та романі «Гра в класики» аргентинського письменник ХХ ст.. Хуліо Кортасара.

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що, хоча загалом творчості Х. Кортасара та його окремим творам присвячено чимало літературознавчих праць, проте образ ідеальної спільноти і його зображення в різних творах Х. Кортасара не виділений як спеціальна тема дослідження. Аналіз вказаних творів опирався на методологію дослідження поняття і феномену утопії, зокрема, в роботах таких авторів як Ф. Фуэнтес «Утопия», К. Бергхан «Утопічне бачення», поняття гри як основного художнього засобу на основі теорії Й. Хейзінги в «Homo Ludens. Человек играющий». У дослідженні метафоричності й символіки художнього стилю Хуліо Кортасара ми керувалися статтею Ю. Покальчука «Магічний світ Хуліо Кортасара».

Художньому мисленню Хуліо Кортасара притаманна суттєва утопічна складова. У багатьох його творах він зображує певну спільноту однодумців, споріднених душ, своєрідне мікросуспільство, яке протистоїть великому й ворожому суспільству. Відносини між людьми в цьому мікросоціумі будуються на інших, здебільшого ігрових засадах.

Цікавий варіант такої ідеальної спільноти зображений в новелі «Південне шосе». Тут ідеальний мікросоціум утворюється як тимчасовий внаслідок зовнішніх обставин, зовнішнього примусу – перебування в автомобільній пробці. Мікросоціум набуває ознак

утопії. Утопія швидко розпадається, але слугує віддзеркаленням негараздів великого суспільства.

Список використаних джерел

1. Фуэнтес Ф. Утопия / Ф. Фуэнтес // Мир Просвещения / [ред. В. Ферроне и Д. Роше]. – М. : Памятники исторической мысли, 2003. – 668 с. [1; 278-281]

2.Хейзинга Й. Homo Ludens. Человек играющий: Пер. с нидерл. Д. В. Сильвестрова / Й. Хейзинга. – М. : Айрис-Пресс, 2003. – 486 с. [4; 146]

3. Berghahn K. L. Utopian Vision. Technological Innovation and Poetic Imagination / K. L. Berghahn ; [ed. by Klaus L. Berghahn, Reinhold Grimm]. – Heidelberg, 1990. – 130 p. [2; 43]

Поліщук Х.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Романовська Ю.Ю.,
кандидат філологічних наук, професор

НОМІНАТИВНА ФУНКЦІЯ АНГЛІЗМІВ РІЗНИХ СЕМАНТИЧНИХ ГРУП У ТЕКСТАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СТИЛЮ

Разом із розвитком людства відбувається і розвиток мови. У зв'язку з чисельними факторами впливу на суспільство, з кожним днем у мову приходять все нові та нові слова. Дослідження показують, що найбільш широкого загалу займають англіцизми. Запозичену англійську лексику можна зустріти як в друкованому, так і в електронному вигляді. Саме їх вживання значно збільшило словниковий запас кожної пересічної людини у сучасному суспільстві.

У зв'язку з теперішньою тенденцією англізації та з неоднозначним ставленням реципієнтів до запозичень важливим є дослідження функціонального призначення англомовних лексем в українській мові. Лінгвістичні дослідження мовознавців були спрямовані на різнобічне вивчення аспектів англійських запозичень. Так, науковці намагалися дати їм загальну характеристику (С. Рижикова, О. Дьолог, І. Каминін, О. Зеленін), розглядали їх семантичні групи (В. Сінгалевич, Н. Попова), значною мірою увагу мовознавців привертав також процес освоєння англійської лексики в українській мові, її словотвірний потенціал (І. Кулинич, Є. Козир, О. Дьолог, Л. Кислюк), доцільність її використання та вплив на культуру мови (М. Каранська, Т. Зогоруйко, І. Фаріон, Т. Кияк, Г. Шаповалова). [1]

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що через розвиток науки та техніки в українську мову вливається величезна кількість слів іншомовного походження, які активно приживаються в українській мові, стають частіше застосованими та з часом витісняють український еквіваленти з вжитку.

Поняття репрезентативна або ж номінативна функція лексичних одиниць полягає в номінації певних понять, предметів, явищ тощо. Специфіка цієї функції у термін полягає в тому, що він позначає спеціальне поняття певної спеціальної сфери людської діяльності: науки, техніки, виробництві. [2]

Проаналізований фактичний матеріал дозволяє класифікувати англіцизми на такі семантичні групи: економіка та фінанси, культура, комп'ютерні технології, спорт, політика, побут тощо. Класифікація відбувалася з урахуванням значення та сфери вживання англіцизмів в цілому. [3]

Розглядаючи ситуацію української мови на сьогоднішній день, ми можемо зробити висновок, що з одного боку, численні англіцизми та американізми, що проникають в нашу мову, – це явище закономірне, що активізувалось останнім десятиліттям в економічних,

політичних, культурних, суспільних зв'язках і відносинах України з іншими країнами, зокрема з Америкою.

Список використаних джерел

1. Дяков А.И. Деривационная интеграция англизмов в русском языке конца XX века в функциональном аспекте: дис. на соискание ученой степени кандидата филологических наук/Дяков Анатолий Иванович. – Новосибирск, 2001. – 291 с.

2. Лейчик В.М. Терминоведение: Предмет, методы, структура. Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Ком книга, 2006. – 256 с.

3. Майструк Т.С.Англійські запозичення у функціонально-стильових різновидах української мови кінця XX-початку XXI століть: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філолог. наук: 02.11.2010/ Майструк Тетяна Сергіївна. – Дніпропетровськ, 2010. – 25 с.

Полякова Д.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Єленіна З.І.,
доцент

СТРУКТУРНО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Нещодавні зміни в громадському житті та розвиток української демократичної держави актуалізують питання, що стосуються формування і прояву політичної культури та ідеології в демократичному суспільстві. Тому аналіз правильності політичного повідомлення, його лінгвістичних і риторичних тенденцій, етичних аспектів, вивчення його основної тактики і мовних стратегій вважаємо необхідним в нашій країні.

Проблема аналізу структурно-стилістичних особливостей політичної комунікації є актуальною не лише в нашій країні, а й у всьому світі. Дослідженням політичної комунікації займаються американські дослідники Терелл Карвер (Terell Carver) та Ерней Пікало (Jernei Pikalo) [1], Ден Німмо (Dan Nimmo) та Маріон Сандер (Marion K. Sander) [5], французький дослідник Арно Мерсьє (Mercier Arnaud) [4] та українська дослідниця Сивак Ю.В. [6].

Мета нашої роботи: проаналізувати структурно-стилістичні особливості політичної комунікації, форми і види політичної реклами, комунікаційні моделі політичних промов.

Потужний підйом аудіовізуальних засобів інформації вплинув на розвиток політичного повідомлення. Дієвий вплив аудіовізуальної комунікації, зокрема на слухові та зорові рецептори вдало аналізується та використовується в політичній комунікації. Медійний стиль комунікації (style audiovisuel) має свої правила і вимоги задля успішної передачі інформації. Медіа-тренінги, консультації психологів та інших експертів, обов’язкова передумова формування ефективної політичної комунікації [4, с.11]. Транслювання важливої актуальної інформації, обмеженість ефірного часу спонукає політиків до ретельної підготовки своїх виступів. У медійному просторі вони використовують короткі влучні синтаксичні конструкції, фрази-хіти або фрази-зачіпки щоб привернути увагу глядачів журналістів. Час від часу політики викривляють лексичні конструкції, вдаються до маніпулювання, оперують емоційною складовою повідомлення що призводить до зубожіння його змісту, але привертає увагу та справляє задуманий ефект. Таким чином, на першому плані - заграваннz з публікою, її естетика замість риторики та мобілізації мовних засобів [5, с.11].

Довгі монологи поступаються на користь короткої інтерактивної двосторонньої комунікації. Монолог змінює діалог[4, с.12].

Політична комунікація визначається як простір, де відбувається обмін суперечливими дискурсами трьох акторів. Політики і журналісти мають право говорити публічно про політику, знати громадську думку шляхом опитувань [5, с.5]. Політична реклама виступає в якості посередника між суб'єктами політичної сцени та самої громадськості. В дискурсі пропагандистів політична реклама використовує більш красномовні, лаконічні і емоційні засоби вираження. Ефективне політичне повідомлення враховує два аспекти: зображення і текст, або слоган і мовлення. Гасло, як один із видів політичної реклами, має декілька функцій. З одного боку, воно є невід'ємною частиною текстового оголошення суспільно-політичної позиції, з іншого – автономне рекламне повідомлення для привернення уваги аудиторії [3, с.50-73; 6, с.316].

В останні десятиліття, політичні компанії почали використовувати персональні історії задля здійснення більш потужного ефекту на громадськість. Сучасне прагматичне мовознавство виявило зацікавлення щодо розповіді історій (storytelling). Політики і адміністративні керівники широко використовують розповідання історій, метою якого є переконати людей змінити своє мислення щодо їх кандидатури, спровокувати певну дію [2, с.7].

Простір політичної комунікації, динаміка його розвитку та ефективний вплив на громадськість привертає увагу дослідників, спонукає до аналізу основних лінгвістичних, структурно-стилістичних тенденцій. Аналіз політичних повідомлень сприятиме правильності їх трактувань, унормуванню та регулюванню політичної культури спілкування.

Список використаних джерел

1. Carver N., PikaloJ. Political language and metaphor, interpreting and changing the world/ T. Carver, J. Pikalo. –Routledge, 2008.

2. Denning, S. The leader's guide to storytelling / S.Denning.– San Francisco: Jossey-Bass, 2011.

3. Grunig B. Les mots de la publicité. L'architecture du slogan /B. Grunig. – Éditions CNRS, Paris, 1998.

4. Mercier, A. Repérage de la communication politique. La communication politique: construction d'un modèle / A. Mercier. – Paris CNRS, 1990.

5. Nimmo D., et Sanders K. Handbook of political communication, cité par Dominique Wolton. La communication politique: construction d'un modèle / D. Nimmo, K. Sanders. – Paris CNRS, 1990.

6. Сивак, Ю. В. Ключові концепти французького політичного слогана / Ю. В. Сивак // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – Випуск 10.

Прокопенко Ю. Ю.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Скубашевська О.С.,
доктор філософських наук, професор

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Структурно-семантичні властивості складових компонентів фразових дієслів – новий, але водночас цікавий об`єкт філологічних досліджень у галузі семантики. При

вивченні фразових дієслів, як і будь-яких інших лексичних одиниць, увагу слід зосереджувати не стільки на формі їх складових компонентів, скільки на їхніх значеннях, змісті та семантиці. Через надзвичайно велику кількість фразових дієслів, що існують і функціонують в англійській мові, надати повну та вичерпну характеристику даному явищу дуже складно. Саме тому дана тема продовжує привертати увагу науковців і є актуальною для дослідження.

Основою наукової бази нашого дослідження є праці, присвячені аналізу фразових дієслів в лексико-семантичній системі англійської мови, серед яких як вітчизняні автори В. Г. Столяр, О.В. Кунін, А.Г. Ніколенко, І. Є. Анічков, так і зарубіжні лінгвісти Л. П. Смітт, Дж. Поуві, В. Еванс, Д. Крістал, М. Кольн та ін.

Метою нашої статті є виявлення основних трансформацій, що використовуються при перекладі фразових дієслів українською мовою. Матеріалом дослідження слугували фразові дієслова, вжиті у творі американського письменника Д. Брауна «Цифрова фортеця» в перекладі В. Горбатько.

Фразові дієслова можуть мати широкий діапазон різних значень в залежності від їх уживання в контексті. Тому здається, що різні значення фразових дієслів більш пов'язані з контекстом, аніж з самою їх структурою. У процесі перекладу фразових дієслів виникають деякі труднощі, викликані різноманітністю значень, зазначених у словнику, і значень, вжитих у певному контексті. Таким чином, розглянемо наступні приклади: англ. *She smiled, **rolling over** in bed.* – укр. *Вона всміхнулася й млосно потягнулася на ліжку* [1, 4]. У словнику слово *roll* означає *“крутити(ся); повертати(ся); котити(ся)”* [2], і таке значення не підходить для даного контексту. Ось чому автор переклав дане фразове дієслово як *"потягнутися"*. Таким чином, фразове дієслово набуває переносного значення, адже воно в поєднанні з прийменником не є еквівалентним словниковим значенням дієслова “*roll*” та прийменника “*over*”. Для більш точного перекладу автора застосовує таку лексико–семантичну трансформацію як конкретизація. У даному реченні фразове дієслово *roll over* може бути заміненим на аналогічне *turn over “перевертати(ся)”,* але не *to stretch oneself “потягуватися”*. Це вказує на той факт, що автор хотів конкретизувати описану дію.

Ту ж саму трансформацію прослідковуємо в наступному реченні: англ. *He struggled to **keep up**, but his legs felt like stone.* – укр. *Він намагається не відставати, але ноги немов налиті свинцем* [1, 14]. Фразове дієслово *keep up* вміщає в собі безліч різних значень: *"продовжувати робити щось", "йти швидко, як хтось інший”*[2]. Автор переклав *keep up* як *"намагається не відставати"*, конкретизуючи ситуацію, щоб точніше передати те, що було б втрачено або не зовсім зрозумілим при перекладі.

Перекладач також вдається до трансформації узагальнення, що можна підтвердити на прикладі англ. *Susan believed that David **bought off** the police so that they would not find the forged documents.* – укр. *Сюзанна була впевнена, що Девід купив поліцію, а тому викриття фальшивих документів було практично неможливим* [1, 9]. Словник видавництва Longman дає наступне значення фразового дієслова *buy off "платити комусь гроші, або дати те, що вони хочуть, з метою зупинити погрози, або заподіяння шкоди"* [2]. У реченні це фразове дієслово перекладається як *"купити",* що очевидно з контексту. Такий еквівалент уподібнює фразове дієслово до таких слів, як *to buy “купити”*, але не до слів *to bribe “підкуплятиˮ*, або *to graf “давати (брати) хабар”*. Таким чином, для досягнення більш істотного і розповсюдженого ефекту висловлювання автор використовує трансформацію узагальнення.

Ще однією трансформацією, вжитою при перекладі фразових дієслів є диференціація, наприклад, англ. *Every time they went out, he insisted on **picking up** the check.* – укр. *Щоразу, коли вони кудись вибиралися, він незмінно наполягав на тому, що сам за все заплатить* [1, 33]. Фразове дієслово *pick up* охоплює більше двадцяти несподіваних значень, серед яких: *"підняти щось або когось своїми руками", "дістати або купити щось", "здобути або виграти щось", "захворіти", "набути звичку, або манеру говоріння"*

[2] та ін. Автор переклав фразове дієслово *pick u*p як *"заплатити",* що вказує на той факт, що він підібрав найбільш доцільне значення зі всього розмаїття, поданого у словнику.

Отже, в результаті дослідження перекладу твору "Цифрова фортеця" Д. Брауна ми виявили, що для перекладу фразових дієслів застосовуються лексико-семантичні трансформації, а саме: конкретизація, генералізація та диференціація. Проте, автор часто використовує відповідник-дієслово, що є еквівалентним для доцільної передачі змісту.

Список використаних джерел

1. Браун Д. Цифрова фортеця [Текст]: пер. з англ. В. Горбатька. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. — 416 с.

2. Longman Dictionary of the English Phrasal Verbs. Pearson Education Limited, 2000.

Похиль І.Т.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Загребельна Н. К.,
кандидат філологічних наук, доцент

ЕСЕЇЗАЦІЯ РОМАНУ В ЛІТЕРАТУРІ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

В епоху постмодернізму головним завдання особистості стає авторефлексія, самопізнання, пошук власного місця і ролі в оточуючій дійсності. Таку потребу у вільному самовираженні задовольняє есеїзм, який є цілісним культурним феноменом епохи і проявляється у процесі есеїзації – поширенні есеїстичного принципа мислення на інші жанри та типи творчості [2]. Мета нашого дослідження – прослідкувати стратегії есеїзації композиції у романах Дж. Барнса, М. Кундери, А. Мердок. Есеїзацію жанрів можна розділити на трансформуючу, яка стає причиною виникнення в колективній свідомості нового прототипу жанру, і вторинну, доповнювальну, пов'язану із використанням есеїстичної стратегії обробки інформації, що не порушує цілісність канону іншого жанру [1, с. 40]. «Вторгнення» в романну форму елементів есеїзму зумовлює особливу композицію художніх творів.

Роман Дж. Барнса «Історія світу у 10 з ½ розділах» характеризується своєю фрагментарністю, різноманітністю стилів, жанровим синкретизмом. Такий спосіб побудови художнього твору можна визначити як колаж. Разом із стилізацією, травестією, репортажем у формі листів, у своєму романі Барнс звертається і до есеїстики: друга частина розділу «Кораблетроща» з підзаголовком «Як втілити катастрофу у мистецтві?» – есе про здатність справжнього мистецтва відображувати екзистенціальні драми людства; одна із трьох простих історій про Іону, якого проковтнув кит, – есе про роль міфу в сучасній епосі; інтермедія – філософське есе про кохання. Художня єдність роману є можливою завдяки наявності наскрізних тем, які об'єднують навколо себе найрізноманітніший матеріал, єдиної системи символів та мотивів, що також зв'язують окремі фрагменти. Таке постійне повернення до одних і тих самих образів та ситуацій є характерною рисою есеїзму, що визначається як «обертальний» рух думки. Таким чином, єдність «Історії світу у 10 з ½ розділах» досягається за рахунок звернення до есеїстичного типу мислення, коли із частин формується рухоме ціле, що розвивається, готове розпастися і відтворитися знову. Уособленням такого цілого, конгломератом тем та образів у романі є інтермедія.

Есеїстичне начало у романі М. Кундери «Нестерпна легкість буття» є ключовим для його розуміння та інтерпретації. Поєднання есеїстичного та романного пластів дозволяє автору виносити на перший план власні роздуми, перериваючи оповідь відступами, осмислювати крізь одиничні випадки у житті головних героїв метафізичні

проблеми, зображувати власні філософські та естетичні погляди. Тяжіння М. Кундери до есеїстичного також виявляється у назвах частин, – «Легкість і тяжкість», «Душа і тіло» – які виступають темами для художньо-есеїстичних рефлексій, а також дозволяють авторові побудувати особливу композицію роману, що полягає у постійному поверненні до ключових епізодів і їхній множинній інтерпретації. Сюжетні лінії роману, у яких розповідаються історії героїв твору – Томаша, Терези, Сабіни, Франца – з'єднуються через повторювані сцени, символи, образи, і щоразу відкривають нові сторони авторської есеїстичності. Таким чином, можна говорити про домінування есеїстичного у романі «Нестерпна легкість буття», що досягає свого апогею у есе про кітч, вміщеного на початку шостого розділу «Великий похід».

Якщо вплив есеїстичного начала на композицію вищезгаданих двох романів можна визначити як трансформуючий, то есеїзація роману А. Мердок «Чорний принц» носить вторинний характер. Есеїстичність роману виявляється в «уповільненій» манері оповіді, коли оповідач Бредлі Пірсон перериває свою розповідь, щоб порозмірковувати над власним досвідом. Така авторефлексія переростає в романі у розгляд метафізичних проблем мистецтва, кохання, істини, людського страждання, що є однією із найважливіших прикмет есеїзму. Ці проблеми, які спочатку окреслені автором у передмові та багатократно розглядаються у метаромані Бредлі Пірсона, узагальнюються в післямові та постають особливою авторською концепцією світосприйняття, де провідна роль надається мистецтву.

Есеїзація постмодерністської прози на рівні композиції може бути трансформуючою, коли під впливом есеїстичного начала з'являється особлива форма композиції і виникають труднощі у визначенні жанру; та вторинною (або доповнювальною), що не зачіпає базових характеристик інших жанрів та не призводить до появи «змішаних» типів. Проте спільним для обох видів есеїзації є особливий тип мислення, покликаний розкрити особистість самого автора, його внутрішній світ та переконання. Вільна форма викладу думок, авторефлексивне авторське письмо, «обертальний» рух думки, наявність метафізичних проблем належить до основних рис есеїзму, що виступає культурним феноменом сучасності.

Список використаних джерел

1. Бузальская Е. В. Эссе: к истории становления жанра // Мир русского слова. – 2015. - № 2. – С. 36 – 41.

2. Эпштейн М. Н. Законы свободного жанра. Эссеистика и эссеизм в культуре Нового времени // Вопросы литературы. – 1987. – № 7. – С. 120 – 152.

Потапенко Л.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Романовська Ю.Ю.,
кандидат філологічних наук, професор

НОМІНАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ «КОХАННЯ» НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ ДЖОНА ФАУЛЗА «ЖІНКА ФРАНЦУЗЬКОГО ЛЕЙТЕНАНТА»

Постановка проблеми. Кохання – це складне явище, що характеризує психічний та емоційний стан людини. Сам термін має об'ємну семантику, що на даному етапі вивчення англійської мови все ще досліджується, хоч і нараховує вже достатньо велику кількість смислових контекстів. Концепт «кохання» цікавить лінгвістів всього світу, адже несе в собі сукупність багатьох факторів особистісно-орієнтованих відносин і є актуальним протягом багатьох століть.

Актуальність дослідження. Актуальність даного питання зумовлена тим, що дане дослідження знаходиться в руслі найбільш популярних напрямів лінгвістики. У центрі уваги сучасного мовознавства – терміни та поняття, що пов'язані з іншими науками. Більше того, варто звернути увагу на зв'язок мови та культури, що має безпосередній вплив на концепт «кохання». Більшість філософів та вчених визначають цей концепт як базовий міжкультурний феномен, хоч усвідомлення і вираження кохання по-різному здійснюється в різних культурах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістика на сучасному етапі розвитку має певну кількість дослідницьких робіт, що розглядають різні аспекти концепту «кохання», проте дана тема все-таки потребує подальшого вивчення. Раніше в тій чи іншій мірі досліджували концепт «кохання» такі зарубіжні та вітчизняні вчені: G. Lakoff, Z. Koevesces, M. Emanatian, B. Fehr, S. Martinek, C.J. Bruess, J.C. Pearson, Л.Є. Вільмс, Г.П. Джінджолія, О.А. Корнілов, С.Г. Воркачев, А.Д. Шмельов, Н. Кушнір.

Формування цілей тез. Метою дослідження є розкрити сутність номінативного поля концепту «кохання» шляхом дослідження різнорівневих мовних засобів його вербалізації у сучасній англійській мові. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) концепт як основне поняття лінгвістики; 2) розглянути класифікацію концептів; 3)розглянути структуру концептів; 4) поняття номінації концептів; 5) номінативний підхід у розгляді проблеми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «концепт» тлумачиться як основна одиниця національного менталітету, який відображає специфічний індивідуальний і груповий способи світосприйняття й світорозуміння, які задаються сукупністю когнітивних і поведінкових стереотипів і установок [3, 58].

До номінативного поля концепту належать ключові слова-репрезентанти, його синоніми, індивідуально-авторські вторинні номінації, виявлені в досліджуваному тексті, стійкі порівняння, фразеологічні одиниці, деривати. Крім того, доцільно визначити асоціативне та пареміологічне поле ключового слова. Ядро номінативного поля концепту утворюють його прямі номінації та найуживаніші їх синоніми (загальномовні та оказіональні). Ключове слово – лексична одиниця, яка найповніше номінує концепт, найбільш уживане його найменування. Багатозначні ключові слова дають більше матеріалу для когнітивної інтерпретації, оскільки на їх основі можна виявити асоціативні зв'язки та напрям переосмислення головного вербалізатора. Ключовим компонентом може бути не тільки загальномовне найменування, пряма назва, а й індивідуально-авторські вторинні номінації, фразеологічні сполуки тощо.

Номінативне поле відрізняється від усіх інших структурних угрупувань лексики насамперед тим, що воно має комплексний характер, включаючи у свій склад групи таких типів: лексико-семантичне поле, лексико-фразеологічне поле, синонімічний ряд тощо, але в той же час не виступає як структурне угрупування в системі мови, а являє собою виявлену і впорядковану сукупність номінативних одиниць [1].

Висновки. Номінативне поле концепту принципово неоднорідне: воно містить як прямі номінації концепту, що утворюють ядро номінативного поля, так і номінації окремих когнітивних ознак концепту, що розкривають зміст концепту та відношення до нього в різних комунікативних ситуаціях, утворюючи периферію номінативного поля [2, 66–67].

Список використаних джерел

1. Михайлова Л. М. Построение номинативного поля концепта "ГОВОРЕНИЕ" в современном английском языке // Гуманитарные и социальные науки // Педагогический институт Южного федерального университета, 2008.

2. Попова З.Д. Когнитивная лингвистика. – АСТ, Восток-Запад, 2007. – 315 с.

3.Чаварга Я.М. Полісемія: недостатність мовних ресурсів чи результат когнітивної діяльності людини? // Проблеми романо-германської філології. – Ужгород: Патент, 2002. – С. 114.

Ракітіна О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Алексєєва О. М.,
кандидат філологічних наук, доцент

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Переклад художніх творів різко відрізняється від інших видів перекладу. Він передбачає творчість і є в рівній мірі фактом як мовним, так і літературним; такий переклад характеризується відхиленням від максимально можливої смислової точності з метою забезпечення більшої художності тексту перекладу. [1, с.13]

Перекладацькі трансформації являють собою особливий вид перефразування – міжмовне, яке має суттєві відмінності від трансформацій в рамках однієї мови.

Останнім часом вивченню перекладацького процесу приділяється велика увага теоретиками та практиками перекладу. Трансформації є невід'ємною частиною перекладацької діяльності. Проблема перекладацьких трансформацій як проблема теорії та практики перекладу викликає великий інтерес з боку як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, та набуває все більшої важливості. Серед них такі відомі лінгвісти, як І.В. Арнольд, Л.С. Бархударов, В.Г. Гак, В.Н. Комісаров, Л.К. Латишев, С.Є. Максімов, Р.К. Мин'яр-Белоручев, Я. І. Рецкер, О.Л. Семенов, С.Г. Тер-Мінасова, Г.Д. Томахін, А.В. Федоров, О.Д. Швейцер та інші.

Метою нашої статті є визначення перекладацьких трансформацій та аналіз їх класифікацій.

На сьогоднішній день не існує єдиної системи класифікації трансформацій. Існують навіть різні думки з приводу того, які саме перекладацькі прийоми відносити до трансформацій. Отже, розглянемо деякі класифікації перекладацьких трансформацій, запропоновані різними вченими.

А.Д. Швейцер, поділяє перекладацькі трансформації на чотири групи:

Трансформації на компонентному рівні семантичної валентності, тобто застосування різного роду замін.

Трансформації на прагматичному рівні полягають у таких прийомах як перекладацькі компенсації, заміна тих чи інших стилістичних засобів іншими, заміна алюзій (реалій) на аналогічні, а також інтерпретуючий, пояснювальний переклад.

Трансформації, що здійснюються на референційному рівні – це конкретизація, генералізація, заміна реалій, а також переклад за допомогою реметафоризації, метонімічної трансформації, реметафоризації, деметафоризації. Сюди ж належить та чи інша комбінація названих трансформацій і трансформації комплексні (наприклад, конверсивні).

Трансформації на стилістичному рівні – компресія і розширення. Під компресією розуміється еліпсис, семантичне стяжіння, опущення надлишкових елементів та лексичне згортання. [3, с.48]

Т. Р. Левицька та А. М. Фітерман виділяють три типи перекладацьких трансформацій – граматичні, стилістичні та лексичні.

До граматичних трансформацій відносяться такі прийоми як перестановка, опущення і додавання, перебудова і заміна речень.

До категорії стилістичних трансформацій можна віднести такі прийоми як синонімічна заміна і описовий переклад, компенсація та інші види замін.

Говорячи про лексичні трансформації потрібно згадати заміну і додавання, конкретизацію і генералізацію речень, а також опущення [1, с.115].

Я.І. Рецкер, навпаки, називає лише два типи трансформацій. Лінгвіст говорить про граматичні трансформації у вигляді заміни частин мови або членів речення та лексичні трансформації, що полягають у конкретизації, генералізації, диференціації значень, антонімічному перекладі, компенсації втрат, що виникають в процесі перекладу, а також у смисловому розвитку і цілісному перетворенні. [2, с.109]

Отже, можна зробити такі висновки: перекладацькі трансформації є невід'ємною частиною і головним інструментом досягнення адекватного і еквівалентного перекладу. В процесі перекладацької діяльності трансформації найчастіше бувають змішаного типу. Як правило, різного роду трансформації здійснюються одночасно, поєднуються один з одним, тобто вони носять комплексний характер.

Таким чином, використання перекладацьких трансформацій, в першу чергу, диктується передачею вихідного змісту та вираженням думки оригіналу. Трансформації необхідні, щоб дотримати «правильність» мовних норм, а мова перекладача сприймалася як «грамотна мова».

І, хоча різні вчені поділяють трансформації за видами по-різному, основний набір прийомів реалізації трансформацій залишається одним і тим самим. Тобто, наприклад, різного роду заміни зустрічаються в усіх роботах незалежно від того, до якого виду трансформацій вони відносяться.

Список використаних джерел

1. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – СПб: Союз, 2002. –320 с
2. Прозоров В. Г. Основы теории и практики перевода с английского языка на русский. – М., 1998. – 234с.
3. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода / Я. И. Рецкер ; доп. и коммент. Д. И. Ермоловича. – 3-е изд., стереотип. – Москва : «Р. Валент», 2007. – 244с.
4. Швейцер А.Д. Теория перевода. – М., 1988. –114с.

Родащук Д.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Вітченко А. Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НЕНОРМАТИВНА ЛЕКСИКА ТА СЛЕНГ У РОМАНІ ДЖ. СЕЛІНДЖЕРА “НАД ПРІРВОЮ У ЖИТІ”

Сленг доволі поширене явище, він є засобом спілкування у найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину. З погляду лінгвіста, сленг — це стиль мови, що посідає місце, антитетичне занадто формальній, офіційній мові. Сленг перебуває в самому кінці можливих засобів мовногоспілкування і включає різні форми мови, за допомогою яких люди можуть ототожнювати себе з певними соціальними угрупованнями[1, 7].

К. Богданович у своїй роботі “Проблема ненормативної лексики та сленгу” надає наступне визначення сленгу: «Сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко споживаний, стилістично маркірований стилістичний пласт (іменники прикметники, дієслова, що позначають побутові явища, предмети, процеси і ознаки),компонент

експресивного просторіччя, що входить в літературну мову, вельми неоднорідну по своїх витоках, ступені наближення літературного стандарту, що володіє експресією» [2, 164].

При розумінні сленгу та ненормативної лексики необхідно:

- визначити, чи є певна мовна одиниця сленгом;
- визначити сферу вжитку сленгу;
- обов'язково звертати увагу на контекст, в якому вжито сленг;
- визначити спосіб сленгу (найчастіше це експлікація – описовий спосіб);
- вагомими є часові рамки, коли вживається сленг;
- аудиторія, на яку розрахований вихідний текст;
- переклад сленгу та ненормативної лексики з урахуванням цензури;
- використання спеціальних словників для знаходження еквіваленту конкретного сленгу в інший мові;
- в деяких випадках краще залишити сленг;
- при сприймання вихідного тексту на слух, для правильного розуміння та перекладу необхідно звертати увагу на інтонацію та емоційне забарвлення;
- застосовувати загальні знання;
- постійно збагачувати свої знання;

Сленг – це невід'ємна складова будь-якої мови, як і літературні слова.[2, 164].

Середовище поширення сленгу не обмежується лише розмовною мовою. Він широко використовується в пам'ятках англійської літератури. У цьому аспекті виникають певні труднощі при перекладі сленгу, подолання яких досягається домінуванням експресивного значення над стилістичним. Наприклад: *yellow, bastard, damn, lousy*.

За класифікацією В.Г. Вилюмана сленг поділяється на дві групи: загальний сленг та спеціальний сленг [2, 165].

Загальний сленг знаходиться поза літературної мови, але він є загально розповсюдженим розмовним варіантом лексики і використовується всіма соціальними групами того чи іншого мовного суспільства.

Спеціальний сленг доступний для розуміння лише окремим професійним і соціальним групам, він відображає ціннісні орієнтації та норми, спрямованість тієї чи іншої субкультури.

Отже, термін сленг є багатозначним. Він належить до лексики обмеженого вживання: носить неофіційний характер і емоційне забарвлення. До лексики обмеженого вживання також належать професіоналізм, жаргонізми, арго, вульгаризми (останнім часом все більше вживається термін сленг).

Список використаних джерел

1.Арнольд И.В. Лексикология современного английского язика / И.В. Арнольд. – М. : Изд-во лит.на иностр. языках, 2000. – 352 с.

2.Богданович К. Проблема перекладу ненормативної лексики та сленгу [Текст] / К. Богданович // Соціально-гуманітарні проблеми сучасної молоді в Україні: матеріали молодіжної конференції, 23-24 квітня 2010 року / Відп. за вип. Л.П. Валенкевич. — Суми : СумДУ, 2010. — Ч.2. — С. 164-166.

Romanchuk A.V.
National Pedagogical Dragomanov University
Supervisor: Doctor of Philological Sciences,
professor Zernetska A.A.

COMPARISON OF HOMONYMS IN JAPANESE AND ENGLISH FROM THE STANDPOINT OF STYLISTICS (ПОРІВНЯННЯ ОМОНІМІВ В ЯПОНСЬКІЙ ТА

АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ ІЗ СТИЛІСТИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ)

The theme of the work is the comparison of homonyms in Japanese and English from the standpoint of stylistics. The goal is to investigate similarities and differences through the description of their features and examples. The relevance is the comparison exactly Japanese and English homonyms and their use in stylistics.

Homonyms are the words that share the same spelling and pronunciation, but have different meanings. There is one example from Japanese: “tanomi” – “crop”, “fruit fields” and “tanomi” – “hope” and from the side of English: “bank” is a financial agent and “bank” is the area where land meets the river. We will consider them in detail from the point of view of stylistics.

Homonyms in Japanese are the base for the play of words, for instance, in poetry. Homonymy makes poems more alive, but complex for understanding even for native speakers. The Japanese used hieroglyphs or kanji before the appearance of syllabic systems: katakana and hiragana. Instead of them, they wrote with help of exclusively Chinese hieroglyphic signs in the meaning of semantic or phonetic symbols. During the writing, kanji were used without the Chinese meaning and reading; they took only the simple Japanese reading of that hieroglyph and reproduced the desired sound. This method often used in riddles. For instance, “Irutoki ha iranaide, iranaitoki ha iru mono nani” – “When you come in, you don’t need it, but if you don’t come in – you need it. What is it?” The answer is Japanese bath cover – “furo”. [2, 75] The peculiarity is the use of couple homonyms: “iru” – to come in and the second “iru” – to need.Puns are also formed with help of homonyms. For instance, “kishagakisha de kishashita”. The translation of this pun: “A journalist came to work on the train”. The main role is dedicated to kisha. First, it is a “journalist”, second – “train” and then –“came to work”. [1, 147]Homonyms are also used in tongue twisters, for example: “niwani ha niwaniwatorigairu”. [1, 147] This means “There are two chickens in the garden”. The repetition of syllables /niwa/ reached with homonymy of the words “niwa” garden, “niwa” two birds (“wa”is counting suffix for birds), “niwatori” chicken. Another position of homonym’s role is anime. For instance, phrase “anime ai no awaa” – hour love for anime in animation is writing as“anime ai no wa” – bubbles of love for anime. And there are many other examples. [1, 148]

Now, after the description of Japanese aspects of homonyms in stylistics, we can move to the English part. The use of homonyms is the mainly common way to express the play of words in the puns, riddles, poems. They are the most common in comic genres. For example, a man wanting to borrow another man's newspaper asks, “Are you finish(ed)?” The other man replies, “No, I'm Norwegian.” [3, 98] The main aspect in this expression is word “finish(ed)”, because when we hear it we can think about it in two aspects: nationality and action. There are many other examples in my work.

As for the poetry, we would like to show the use of homonyms in the Edward Lear’s limerick.

There was a young girl of West Ham
Who hastily jumped on a tram.
When she had embarked
The conductor remarked: “Your fare”.
She answered: “Yes, I am”.

As we can see, this limerick includes the play of words “Your fare” – it means your ticket and “You’re fair” – you are beautiful.

So, the main similarity is that homonyms, as in other languages, have the same meaning and range for using, which is illustrated with help of puns, riddles, tongue twister, some special poetry, expressions and etc. While the theoretical part about homonyms is similar, but the practical usage is quite different. The main and irrefutable fact from the Japanese side is hieroglyphic writing system. Perhaps, they play the most important role in Japanese homonymy. We are not able to distinguish the meaning of two words without them.

References

1. Комарницька Т.К., Комісаров К.Ю. Сучасна японська літературна мова: теоретичний курс: в 2 т. Т.1./ Т.К. Комарницька, К.Ю. Комісаров. – Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – С. 147-150.
2. Нагорна В. Стилістичне використання омонімів в японській мові // Мовні та концептуальні картини світу. – 2009. – вип. 27. – С. 74-78.
3. English Humour. M.: International Relations Publishing House, 1964. – 144 с.

Ружицька А. О.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Страшко І. В.,
старший викладач

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВЖИВАННЯ В СУЧАСНІЙ ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Лексичний склад італійської мови формувався і нагромаджувався протягом віків, удосконалюючись у всіх своїх компонентах. Саме тому лексика сучасної італійської мови неоднорідна за своїм походженням. Вона складається не тільки з італійських слів, але й із слів, запозичених з інших мов, що відображає факти етнічних контактів, соціальні, економічні та культурні зв'язки між різними мовними колективами. Варто зазначити, що запозичення – це елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з однієї мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів однієї мови до іншої [2]. Впродовж останніх десятиріч в італійській мові з»явилася велика кількість нових слів, що призвело до необхідності їх вивчення та опису. На сучасному етапі простежується новий поштовх до більш уважного і детального вивчення запозичень, який відбувається внаслідок швидкого зростання їх кількості, оскільки часта поява нових реалій закономірно вимагає прискорення процесу номінації. Тому дослідження іншомовних запозичень в італійській мові є актуальною проблемою мовознавства.

Незважаючи на це, у сучасному українському мовознавстві представлена невелика кількість праць, присвячених соціокультурному аспекту вивченню лексики іншомовного походження у складі італійської мови. Тому метою нашої роботи є дослідження соціокультурних причин запозичення іншомовних слів та особливості їх вживання в сучасній італійській мові.

Проблему іншомовних запозичень в італійській мові розглядали багато вчених-дослідників, зокрема Т. З. Черданцева, І. Г. Чантурія, Н. Г. Закутська, І. В. Побегайло, О. В. Долідович, Аннамарія Теста, Мауріціо Дардано, Тулліо де Мауро та інші. Серед головних проблем процесу запозичень, які стали центром уваги багатьох мовознавців, виділяють: шляхи їх проникнення, структуру, а також процес асиміляції у мові, в яку вони проникли.

Як показує аналіз результатів дослідження іншомовних запозичень, основними з них є:

1) германізми, як одна з найбільших груп запозичень в італійській мові. Більшість італійських слів, що починаються на gu- мають германське походження: guancia (щока), guerra (війна), guardare (дивитися). При цьому необхідно відзначити, що германізми не визначають поняття відчуттів, а являються конкретними поняттями.

2) Грецизми. Більшість слів грецького походження ввійшли в італійську мову безпосередньо з класичної латини. Інша частина грецьких слів прийшла через візантійців,

які підтримували тісні торговельні контакти з Венецією та іншими морськими республіками. Прикладами таких слів є: fanale (ліхтар), pilota (пілот), gondola (гондола).

3) Арабізми. Протягом VII-XII століть араби панували в Середземномор'ї, тому мали вагомий вплив на Півдні Італії і підтримували торговельні відносини з основними морськими містами. Саме тому значна частина запозичень з арабської мови відноситься до торгових і морських термінів: magazzino (склад), tariffa (тариф), arsenale (арсенал), carovana (караван).

4) Іспанізми. В XVI і XVII століттях, під час іспанського панування на італійських землях, була запозичена найбільша кількість слів іспанського походження. Завдяки іспанській мові в італійську мову проникли слова з Латинського Америки, що стосуються в першу чергу продуктів, пейзажів і звичаїв нових земель: ananas (ананас), patata (картопля), savana (савана).

5) Галіцизми. Один з найзначніших внесків в поповнення італійської лексики внесла французька мова. Галіцизми складають одну з найчисельніших груп запозичень, але тематично переважають слова, пов'язані з політикою і військовою справою: artigleria (артилерія), bandiera (прапор), burocrazia (бюрократія). В XX столітті запозичення з французької мови відійшли на другий план, поступившись місцем англіцизмам.

6) Англіцизми. Вплив англійської мови на італійську досить недавній, але знайшов широке розповсюдження в останні десятиліття в зв'язку з її домінуванням в усьому світі. Англіцизми поповнили політичну термінологію: boicottare (бойкотувати), conformismo (конформізм); спортивну лексику: record (рекорд), goal (гол); науково-технічну термінологію: computer (комп'ютер), marker (маркер); загальновживану лексику італійської мови: bar (бар), camping (кемпінг) [1, с. 194-195].

Отже, враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що лексичні одиниці зазначених мов становлять вагомий пласт словникового складу сучасної італійської мови та активно застосовуються в повсякденному житті, а вплив інших мов та культур має незначний характер.

Список використаних джерел

1. Долидович О. В. Заимствования в итальянском языке / О. В. Долидович // Беларусь в современном мире: материалы II Республиканской научной конференции, 17—18 декабря 2003 / редкол.: А. В. Шарапо [и др.]. — Минск: РИВШ, 2004. — С. 194-195.

2. Туровська Л. М. Нові слова та значення: словник / Л. В. Туровська, Л. М. Василькова // Ін-т укр. мови НАН України. — К.: Довіра, 2008. — 271 с.

Савосіна М.Р.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Кондакова Д.Ю.,
кандидат філологічних наук, викладач

ГАЛЕРЕЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У Г.ІБСЕНА

Творчість Генрика Ібсена продовжує привертати до себе інтерес читачів, театральних режисерів і дослідників. Цим і визначається актуальність обраної теми. Хоча про «жіноче питання» в творчості Ібсена писали такі літературознавці, як В. Адмоні, В. Нєустроєв, М.Давидова, однак спеціальнеих досліджень, присвячених цій темі немає.

Норвезький драматург Генрік Ібсен був одним із перших письменників, що звернулися у своїй творчості до так званого «жіночого питання», тобто до зображення нерівності соціального становища чоловіка й жінки. Щоправда, як зауважував сам Ібсен, тема жінки його цікавила не сама по собі, а як прояв більш широкої і важливої для нього

теми формування особистості. Тим не менше саме жіночі образи відіграють ключову роль в багатьох його п'єсах.

В нашій доповіді ми розглядаємо наступні п'єси: "Ляльковий дім", "Привиди" та "Гедда Габлер". В кожній із них можна виділити наступні паралелі серед жіночих образів: Нора Хельмер – Фру Лінне ("Ляльковий дім"); Регіна Енгстран – Фру Алвінг ("Привиди"); Гедда Габлер – Фру Теа Ельвстед ("Гедда Габлер").

З одного боку, можна сказати, що в дечому характери героїнь схожі, але витоки до його прояву різні. Перша група – Нора, Регіна, Гедда – схожі тим, що ключова позиція *жити для себе*. Прояви: Нора – хоче віднайти своє Я, їй все одно на думку суспільства; Регіна, хоче пробитися у світ будь-якою ціною, для цієї героїні можна використати цитату "Хочешь жить - умей вертеться", також все одно на думку інших; Гедда – сенс життя у маніпулюванні іншими, пошуки краси через страждання – їй все одно на погляди інших, вона сама в себе на думці *АЛЕ* страшно боїться суспільних скандалів із її участю.

Друга група – фру Лінне, фру Алвінг, фру Теа Ельвстед – ключова позиція *жити для інших* (фру Лінне – для Крогстада та його сім'ї, фру Алвінг для її сина Освальда, Фру Ельвстед для Ейлерта Левборга, пізніше для чоловіка Гедди – Йоргана Тесмана).

При цьому попри схожість ситуацій мотиви героїнь різні. Так, цікавою є постать Регіни Енгстран. Це служанка в домі фру Алвінг. Це юна леді, яка вичікує, все схоплює одразу. Дівчина, яка не дивиться на інших, якщо відкривається якась можливість одразу ж хапається за неї. Приклад: розмова з Освальдом і фру Алвінг

Тут прослідковується мотив духовного переосмислення себе, як особистості. Чуда не відбулось. Нора переступає через себе. Особливість п'єси у тому, що фінал відкритий. Ми не знаємо, що стає з героями, Нора йде на пошуки долі, можна лише побачити розділення сім'ї. Регіна відкидає турботи про Освальда і готова стати, як вона виражається *таковскою*, аби лиш скористатися молодістю і заробити грошей.

Не менш цікавим є образ Гедди Габлер. Єдина відрада в житті - мати хоч на когось вплив. Вона сміливо звертається до свого чоловіка на прізвище, Тесман, який старається виконати всі її примхи, проте вона його не вважає особистістю. Дівчина, яка хотіла краси і маніпулювання чужими залишилась з носом (адже Левборг помер *негарно,* застрілив себе в живіт, в притоні якоїсь співачки) Через те, що Гедді немає більше для чого жити вона вирішує вбити себе, *гарно.* Вона вистрілила у вісок, проте сталось не так, як гадалось, цьому підтвердження із діалогу Бракка і Тесмана

Стосовно другої групи – *жити для інших.* Фру Лінне приймає Крогстада, аргументуючи, що сенс її життя *жити заради інших*. Що ж до Фру Теа, то вона вбачала себе у *допомозі іншим*, адже саме вона витягла Левборга з пітьми Також фру Алвінг відраду свого життя вона у синові. Через нещасливий шлюб, всю свою любов жінка виміщувала на Освальді. Але під кінець Ібсен також грає з нами, адже ми не можемо дізнатися чи вбиває фру Алвінг сина, чи ні.

Отже з цього можна зробити висновок, що хоч героїні схожі за характером але вони не однотипні. Кожна героїня у Ібсена – неповторна, не має істинного шаблона, чи моделі поведінки, характер кожної відображається по-різному. Відкритий фінал посилює відчуття інтриги стосовно їхньої подальшої долі. Ось у чому і полягає, на мою думку, своєрідність жіночої тематики у творчості Ібсена.

Список використаних джерел

1. Ібсен Г. П'єси: пер. З норвез. // Г. Ібсен; худож. оформлювач Б. П. Бублик. – Харків: Фоліо. – 2011. – С.346.

2. Меркулова М.Г. «Новая драма» // Новый филологический вестник. – 2011. – №2. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/novaya-drama (дата обращения: 25.03.2016).

3. Чукуров А.Ю. Концепт «Семья» в художественной культуре скандинавских стран и Финляндии (середина XIX - начало XXI века) // Вестник ЧГАКИ. 2011. –№2 (26). – С.121-124.

Салівон Г.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Анненкова О.С.,
доктор філологічних наук, професор

«ОСМИСЛЕННЯ КОМПЛЕКСУ ВТРАЧЕНОГО ПОКОЛІННЯ В РОМАНІ П.МОДІАНО “ВУЛИЦЯ ТЕМНИХ КРАМНИЦЬ”»

Постановка наукової теми. Перша світова війна (1914-1918 рр.) залишила свою тінь не тільки в історії, але й в мистецтві та в літературі. Письменники післявоєнного періоду самі приймали участь в бойових діях, йшли добровольцями на фронт, залишали своїх рідних та на своєму досвіді прожили все те, що потім майстерно закарбували на папері. Література "втраченого покоління" склалася в європейських і американських літературах протягом десятиліття після закінчення першої світової війни. Зафіксував її появу 1929 рік, коли було видано три романи: "Смерть героя" англійця Олдингтона, "На Західному фронті без змін" німця Ремарка і "Прощавай, зброє!" американця Хемінгуея. Література носить таку назву з легкої руки Хемінгуея, який поставив епіграфом до свого першого роману "Фієста. І сходить сонце" (1926) слова жила в Парижі американки Гертруди Стайн "Всі ви - втрачене покоління" [3, стр.167]

Актуальність нашого дослідження зумовлюється тим, що дослідники сьогодення досить часто порівнюють роки «втраченого покоління» та наші дні, але, незважаючи на кількість робіт, вони до сих пір не є вичерпними. На прикладі письменників та героїв «втраченого покоління» ми могли б глибше зрозуміти ті обставини, які зараз будують нашу історію. Адже досліджуючи минуле, можна уникнути тих самих помилок, які зробив хтось до нас.

Метою цих тез являється осмислення комплексу «втраченого покоління» у сучасній літературі на прикладі роману П.Модіано «Вулиця темних крамниць».

Виклад основного матеріалу дослідження. Патрік Модіано народився вже після Другої світової війни, всі його романи присвячені окупованій Франції. Відразу потрібно сказати, що роман Модіано, ще не був перекладений українською, тому всі цитати в роботі надаються російською.

Потрібно зазначити, в чому саме ми можемо провести паралелі між романом П. Модіано та творами «втраченого покоління»:

Головними героями творів, як правило, являються люди, які повернулися з війни і не знаходять собі місця в мирному світі. Головний герой Гі Ролан, пережив французьку окупацію, але втратив пам'ять. Через 10 років він намагається відтворити, яким було його життя до війни.

Герой не може жити в спокійній атмосфері і вибирає роботу з ризиком та нестабільністю. Ще на початку історії головний герой звертається до пошукового агентства, аби вияснити свою історію. Там йому пропонують роботу та роблять документи на імя Гі Ролан.

Герої живуть не на батьківщині, вони втрачають почуття дому та стабільності. Головний герой цієї історії навіть не знає де знаходиться його дім.

Висновки з даного дослідження: твір П. Модіано «Вулиця темних крамниць» являється яскравим відлунням творі «втраченого покоління». Ми бачимо, як у героїв постає питання про сенс їх життя та неможливість пристосування у мирному світі. Головною рисою, що об’єднує різних авторів є те, що всі вони підтримують одну й ту ж

думку: війна – те, що руйнує людину, те, що змушує її забути своє життя та відкинути кохання.

Список використаних джерел

1.Patrick Modiano. Rue des Boutiques Obscures (1978). Пер. с фр. М.Зонина. – М., "Вагриус", 1998.

2. История зарубежной литературы. Учебное пособие / Под редакцией Р.С. Осеевой. – М.: Прогресс, 1993.

Сєрцова А.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Загребельна Н. К.,
кандидат філологічних наук, доцент

КІНЕМАТОГРАФІЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОМАНУ ОСКАРА УАЙЛЬДА «ПОРТРЕТ ДОРІАНА ГРЕЯ»

З моменту створення кінематографа основою багатьох екранних кінострічок стають літературні сюжети і образи. Кожен режисер по-своєму інтерпретує літературний твір, але якісній екранізації властива повага до першоджерела, максимально точна передача ідей та стилю. Т.Колчина і А.Карелін розрізняють пряму екранізацію (буквальний переклад), фільм за мотивами (не відображає першоджерело, але передає основну його суть, вносячи щось нове) і загальну кіноадаптацію (містить лише окремі моменти з твору) [2]. Роман О.Уайльда «Портрет Доріана Грея» екранізувався більше 30 разів, в різні роки та у різних країнах. В даній статті розглядаються дві протилежні екранізації, що вважаються одними з найкращих: кіноінтерпретація режисера Альберта Левіна «Портрет Доріана Грея» (1945) та фільм Олівера Паркера «Доріан Грей» за мотивами роману (2009). Фільм А.Левіна – пряма екранізація роману, яка є однією з найбільш вдалих. Режисер точно передав сюжет, окремі розходження лише увиразнюють події та характери. «Доріан Грей» О.Паркер (його екранізація є на даний час останньою) не ставив собі за ціль точно перенести сюжет на екран, зробив його більш сучасним та відвертим, додав драматизму і загадковості. Фільм має слоган «Вічно молодий, вічно проклятий», що визначає долю головного героя.

В цілому образи персонажів обох екранізацій відповідають романним прототипам, але мають деякі особливості. Режисери відійшли від опису зовнішності з роману, і в кожному фільмі представлено свого унікального Доріана. В О.Уайльда це «юнак з ніжними обрисами яскраво-червоних уст, ясними блакитними очима й золотистими кучерями» [1, 26]. У фільмах натомість чорняві, високі чоловіки з виразними рисами обличчя та прямою статурою, така зовнішність відображає характер Доріана Грея. Кінематографічні образи Безіла Холлуорда та Генрі Уоттона в цілому відповідають роману. Найбільш помітні розбіжності стосуються Сибіли Вейн: скромна «сімнадцятирічна дівчина, з ніжними наче квітка, обличчям, з голівкою грекині, з вінком темно-каштанових кіс» [1, 71] у фільмах постає більш зрілою жінкою, наважується на необдумані вчинки (у А.Левіна вона до того ж не актриса, що грає Шекспіра, а співачка з пабу). Кожен режисер додав нових персонажів та окремі сцени, які безпосередньо вплинули на розв'язку. В романі Доріан покохав непримітну сільську дівчину Гетті Мертон. А у фільмах його світлим коханням стає новий персонаж, що підсилює мелодраматизм: у А.Левіна це племінниця Безіла Гледіс Холлуорд; у О.Паркера дочка лорда Генрі Емілі (їх стосунки стають карою для лорда за його вплив на Доріана).

А.Левін майже без змін переніс сюжет роману на екран, окремі діалоги та сцени залишилися незмінними, що свідчить про намір «оживити» літературний твір. Тим не менш вводяться деталі, яких не було в романі. Фігура єгипетської кішки з'являється, коли

Доріан висловлює бажання бути вічно молодим, під час рокової зустрічі з Сибілою, а також зображується на портреті. Інша деталь – гарний метелик, якого лорд Генрі зловив у будинку Безіла, що втілює образ Доріана. По-різному розкривається і доля портрету. А.Левін не приділяє його старінню особливої уваги, ми бачимо портрет лише кілька разів, але у фільмі він залишається центральним образом (кольоровий портрет у форматі чорно-білого кіно). Натомість О.Паркер детально демонструє перетворення: перша зморшка супроводжується кривавою плямою на руці та мертвою личинкою на оці, вбивство Безіла додає ще одну пляму, і з кожним пороком портрет стає ще страшнішим. Цей хід привертає увагу до того, якою була душа Доріана насправді. О.Паркер перетворив роман О.Уайльда на трилер з елементами фантастики. Для більшої інтриги фільм починається з кульмінації: жорстоке вбивство Безіла, розчленування тіла (тут, на відміну від роману, все робить не хімік Алан, а сам Грей) та приховання злочину. Додають драматизму і ретроспекції: Доріан приїжджає в Лондон після смерті свого діда, згадує про його знущання, відчуває страх перед своєю дитячою кімнатою, це втілює гіпотезу щодо мотивації схильностей Доріана. Важливим моментом є галюцинації Доріана (дід, мертва Сибіла, Безіл з кривавою плямою на шиї), які показують, що десь у підсвідомості скоєні злочини не давали заспокоїтись його сумлінню. Порівняно з романом, у фільмі О.Паркера надто відверто показуються пороки Доріана.

Кожен із розглянутих фільмів відображає індивідуальну режисерську інтерпретацію, культуру та технічні можливості кінематографу своєї доби. Роман О.Уайльда через екранізації сполучається з різними жанровими моделями (мелодрама, трилер та ін.), адаптуючись до різних аудиторій, що підтримує його популярність.

Список використаних джерел

1. Вайлд О. Портрет Доріана Ґрея : роман / О.Вайлд ; пер. з англ. Р. Доценка. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. – 320 с.

2. Колчина Т.Ф. Сюжетные трансформации в процессе экранизации художественного произведения [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/

28_PRNT_2011/Philologia/7_92466.doc.htm (28.03.2016). – Загл. с экрана.

Слободяник М.М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Щербина С.М.,
кандидат філологічних наук, доцент

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПОЗИТИВНИХ ЕМОЦІЙ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Дане дослідження присвячене вивченню лексико-семантичного поля «позитивних емоцій» в англійській мові. Вибір даного лексико-семантичного поля як об'єкт дослідження обумовлений, в першу чергу, тим, що, семантичне поле позитивних емоцій займає значне місце в лексико-семантичній системі будь-якої мови.

Емоційна лексика і лексика, що позначає емоції, були і є предметом пильної уваги вчених, які вивчають проблеми системної лінгвістики, а також дослідників, що займаються питаннями когнітивної лінгвістики і психолінгвістики. До їх числа відносяться, наприклад, В.К. фон Гумбольдт, Ю.Д. Апресян, Р.С. Бервік, та інші. Усвідомлення того, що «мова має серце», а також, що «серце має мову» призводить до створення нових робіт, в яких вивчається взаємодія емоцій та мови.

Метою даної роботи є дослідження лексико-семантичних особливостей при перекладі художнього тексту з англійської на українську мову на матеріалі твору John Ronald Reuel Tolkien «The Hobbit»(Джон Рональд Руэл Толкиен «Хоббит»).

Проблема виникнення та прояви емоцій хвилює вчених різних напрямків і наукових шкіл протягом довгого часу. Психологи, психолінгвісти, соціолінгвісти, лінгвісти досліджують емоції і способи їх мовної репрезентації, причому останні – як правило – на матеріалі художніх текстів. Так, вивчаючи один з аспектів даної проблеми, А.А.Лепьонішева [1, 98] користується таким визначенням: «Емоція – це самостійне психологічне явище, нерозривно пов'язане з оцінкою значущих явищ». З визначення видно, що емоція – це реакція на певне явище, завжди існує зовнішня причина, що викликає емоції, а потім їх вербалізацію. На думку О.О. Будянської, здивування є результатом різкої зміни стимуляції, де зовнішньої причиною може служити раптове, несподіване подія, наприклад, чиєсь несподівана поява, раптовий звук і т.д. Емоції традиційно поділяють на позитивні і негативні.

Емоційність у мовному заломленні, тобто чуттєва оцінка об’єкта, вираження мовними чи мовленнєвими засобами почуттів, настроїв, переживань людини називається емотивністю [1, 153] і в сучасному мовознавстві розуміється досить широко: цей відтінок значення знаходять практично у будь-якому висловлюванні.

Далі звернемося безпосередньо до засобів мовної репрезентації емоцій у художніх текстах, що є виразником певного типу емоційної поведінки:

1) an angel of light – весела, добра до інших людина;
2) *a crashing bore* – немовливий, досл. «нищівний» зануда;
3) *a bag/ bundle of nerves* – жмуток нервів; відчуває певну емоцію;
4) *as sick as a dog* – глибоко стурбований, стривожений;
5) *would cheerfully murder smb* – любенько би когось убив; спонтанно діє під впливом емоції:
6) *as the spirit takes one* – куди душа бажає, ноги несуть;
7) *drag one’s feet* – тягти ноги, з неохотою чимось займатись;
8) *solid truth* – щира, «тверда правда».

Висновки. Розгляд різних емоційних явищ, дає підставу говорити про те, що емоційна сфера людини має складну багаторівневу будову і включає в себе емоційний тон, емоції, емоційні властивості особистості, почуття, в результаті поєднання яких утворюються емоційні типи людей. Емоційний тон є першою і найпростішою формою емоційного реагування. Він має нижчий і вищий рівні прояви. Нижчий відповідає емоційному тону відчуттів, а вищий – емоційному тону вражень від сприйманого. Якщо емоційний тон відчуттів виникає тільки при безпосередньому впливі подразника, що викликає відчуття, то емоційний тон вражень може виникати і як емоційна пам'ять на минувші колись події. Художня творчість – робота письменника, поета, художника, музиканта. Незважаючи на всі уявлення, особливо поширені саме по відношенню до художньої творчості. Реалізація задуму художника передбачає зазвичай більш-менш тривалий збирання і вбирання в себе різноманітних вражень. Для того щоб підпорядкувати образ задумом, ідеї і композиції художнього твору, необхідно перетворити на ті враження, які доставляють художнику приємне спостереження.

Список використаних джерел

1. Лепёнышева А.А. Языковая репрезентация эмоции удивления в английском языке: Автореферат дис. …канд. филол.н. СПб, 2012. 25

2. Электронная библиотека RoyalLib.com [Електронний ресурс:] http://royallib.com/read/tolkien_dgon/angliyskiy_yazik_s_dg_r_r_tolkienom_hobbit.html#0

3. Концептуальний аналіз емотивності в англійській фразеології [Електронний ресурс:] http://www.info-library.com.ua/books-text-10660.html

Студенікіна М.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Загребельна Н.К.,
кандидат філологічних наук, доцент

ОРУЕЛЛІВСЬКИЙ ІНТЕРТЕКСТ У РОМАНІ ХАРУКІ МУРАКАМІ «1Q84»

Однією з визначальних рис літератури доби постмодернізму є інтертекстуальність –здатність одного тексту вступати в діалог з іншим, формуючи таким чином повністю або частково свій зміст посередництвом посилання на інші тексти [2, 19]. В романі Харукі Муракамі «1Q84» згадуються літературні та музичні твори різних жанрів та епох: «Острів Сахалін» А.П.Чехова, «В пошуках втраченого часу» М.Пруста, «Повість про дім Тайра», «Сімфоніетта» Л.Яначека, пісня з бродвейського мюзиклу «Паперовий місяць» та ін. Заголовок містить алюзію на антиутопію Джорджа Оруелла, що вказує на особливий зв'язок цих текстів, і сам Муракамі повідомляє в одному з інтерв'ю, що давно хотів написати роман про недалеке минуле, схожий на футуристичний роман Оруелла «1984» [4].

Джордж Оруелл знайшов заголовок свого роману, переставивши дві останні цифри того року, коли був закінчений рукопис. Харукі Муракамі теж розповідає про події, що начебто відбуваються у 1984 році, проте у заголовку він замінив цифру 9 на латинську літеру Q (японською це звучить так само, як і цифра 9 [1]). Герої потрапляють в «альтернативну» реальність: «это „невесть когда" следует как-то назвать. <…> Назовем это тысяча невестьсот восемьдесят четыре. И запишем: 1Q84. „Q" – как английское Question. Кью! Для пущей сомнительности. <…> 1984 год, каким я его знала, больше не существует. На дворе – год 1Q84» [3, 60]. Пряма згадка про Оруелла зустрічається при описі секти «Такасіма»: «Иначе говоря, Фукада решил превратить «Такасиму» в Утопию. <…> Лично я глубоко убежден: «Такасима» занимается превращением людей в безмозглых роботов. Которые собственными руками отключают мыслительную функцию у себя в голове. В точности так, как описывал в своей книге Джордж Оруэлл» [3, 66].

Тоталітарна секта, однак, складає лише один, і не основний, сюжетно-тематичний план твору Муракамі. В той же час оруеллівський інтертекст пронизує роман на різних рівнях. Обидва твори починаються з вітряного квітня 1984 року, події відбуваються в столиці своєї країни, у Лондоні та Токіо, в обох головними героями є чоловік та жінка, яких поєднує таємне знання та кохання: Вінстон та Джулія, Тенго і Аомаме. Однак окремі мотиви, що пов'язують ці два твори, виступають у різноманітних сполученнях, нібито складаючись в іншу мозаїку. В обох сюжетах важливу роль відіграє книга. У Оруелла книга Голдстейна є символом інакомислення, головною книгою Братства; у Муракамі «Повітряний кокон» породив увесь вир подій, з якими довелося зіткнутися головним героям. В обох романах йдеться про переписування, але в Оруелла це фальсифікація історії, в якій Вінстон бере участь як співробітник Міністерства Правди, а Тенго береться переписувати роман Фукаері вступаючи у ряд містифікацій, адже роман виданий не під його іменем. Герої кожного роману виступають у ролі певної опозиції загальноприйнятій системі. Вінстон, спочатку подумки, а потім й зустрічами з Джулією, вступом до Братства йшов проти державного ладу. Аомаме спочатку чинила правосуддя проти домашнього насилля, йдучи проти закону та залишаючись безкарною, а потім і проти світу – аби, незважаючи на все, зустрітися зі своїм єдиним коханням, не жертвуючи ні своїм життям, ні його. Герої обох романів знімають квартири заради безпеки: Вінстон та Джулія для

побачень, щоб обійти нагляд держави, а Аомаме заради безпеки свого життя, аби сховатися від переслідування. В обох романах у головних героїв було таємне місце зустрічі: у Вінстона та Джулії це галявина за містом, у Тенго й Аомаме – дитячий майданчик серед будинків, наче галявина в лісі за деревами.

Специфіка реалізації оруеллівського інтертексту визначається тим, що в романі Муракамі складова антиутопії ослаблена, але підсилюються любовні, пригодницькі та фантастичні моменти. Реальний 1984 рік пройшов не за Оруелом, але залишились актуальними ті ж проблеми свободи, кохання, жорстокості, підкорення та протистояння системі, які розглядаються в романі Муракамі на ґрунті його доби.

Список використаних джерел

1. Авченко В. Дмитрий Коваленин: Мураками – это лечащий врач // Новая Газета во Владивостоке. – 2011. – № 79. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.novayagazeta-vlad.ru/79/kultura/dmitriykovaleninmurakamietolechashchiyvrach (30.03.2016). – Название с экрана.

2. Кузьмина Н.А. Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка / Н. А. Кузьмина. – Екатеринбург – Омск : Изд-во УрФУ, Изд-во ОмГУ, 1999. – 268 с.

3. Мураками Х. 1Q84. Тысяча невестьсот восемьдесят четыре : Роман. В 3-х книгах / Пер. Д.Коваленина. – Книга 1 : Апрель-июнь. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://book-online.com.ua/read.php?book=4516 (30.03.2016). – Название с экрана.

4. Flood A. Murakami reveals Orwell and Aum as twin inspirations for new novel. [Electronic resource] – Access mode: http://www.theguardian.com/books/2009/jun/26/murakami-orwell-aum-novel (30.03.2016). – Title screen.

Тимощук Д.І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Гринюк О.С.,
кандидат філологічних наук, старший викладач

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СЛОВОТВІРНОЇ СИНОНІМІЇ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Лінгвісти завжди апелюють до питань взаємозв'язків між значенням та формою слів. Безсумнівним є те, що для комплексного аналізу мови слід ураховувати взаємодію елементів усіх рівнів та категорій мови. Взаємодія лексичної і словотвірної семантики є одним із факторів системної будови мови, що відображує універсальні ознаки та характерні особливості лексичного і словотвірного рівнів.

Вивчення словотвірної семантики є актуальним тому, що воно вказує на зв'язок семантики і словотвору, а також визначає новий маршрут розвідки словотвірної парадигми – словотвірну синонімію.

Зараз, коли питання семантики мають надзвичайну важливість, синонімія без вагання стає одним з фундаментальних аспектів досліджень в області семантики. Синонімічні відношення слів, критерії синонімічності відіграють важливе значення в організації лексико-семантичної системи мови.

Актуальність теми визначається направленістю сучасних досліджень на прояв закономірностей і властивостей у розвитку лексичного складу німецької мови, ретельним вивченням взаємозв'язків мовних рівнів, зокрема лексичного та словотвірного, результатом яких і є словотвірна синонімія.

Такі науковці, як Р.І. Виноградов, О.С. Юханов, Н.О. Волков, В.Г. Вілюман, В.О. Гречко, Ю.Д. Апресян, О.Л. Гінзбург, Г.Ф. Куришко, Т. Шіппан, О.В. Душкін, Л.Е.

Зейгерман, А.І. Норанович, Г.Я. Грімм, Н.І. Грицина, О.О. Іваннікова, Н.Г. Іщенко та інші присвятили свої праці дослідженню даної проблеми.

Метою дослідження є виявлення тенденцій розвитку словотвірних синонімів крізь призму вчення про взаємодію лексики і словотвору, про словотвірну синонімію як результат цієї взаємодії та встановлення її лексичних, семантичних, словотвірних закономірностей і властивостей.

Проблема синонімів достатньо складна, оскільки пов'язана з низкою специфічних особливостей організації лексичної системи мови. Навіть, не зважаючи на те, що проблеми синонімії завжди знаходились в полі зору мовознавців, досі не існує єдиного визначення поняття синоніма. Синоніми, як підкреслює Т. Шіппан, характеризуються не лише спільністю релевантних елементів значення, але і функціонуванням в загальних контекстах та використанням в однорідному мовному колективі [2, с.125].Питання словотвірної синонімії заслуговує детального вивчення, адже словотвірна синонімія є наслідком взаємодії лексичного та словотвірного рівнів.

Основу словотвірної синонімії складають опозиції: 1) парадигматика – синтагматика, 2) план вираження – план змісту, 3) взаємодія – протидія. Лексичні і словотвірні одиниці знаходяться в парадигматичних відношеннях, що об'єднують елементи різних рівнів, які виконують одні і ті ж функції [1, с.40].

Принципами єдності та відмінності визначено основні компоненти словотвірної синонімії: синонімія - поняття мовного явища, лінгвістичної універсалії; синонімічність - лексико-семантична категорія, яка позначає властивість, стан лексичних одиниць; синонімізація - процес смислового інтегрування мовних одиниць; синонім - конкретна мовна одиниця; синонімічні відношення - системні відношення між лексичними одиницями, які збігаються за лексичним значенням і розрізнюються за формальними ознаками.

Під словотвірними синонімами розуміють спільнокореневі похідні, з тотожною або нетотожною твірною основою, з тотожним або близьким лексичним значенням, але з різними семантичними і стилістичними відтінками, морфологічними і словотвірними особливостями, валентнісною і дистрибутивною специфікою [1, с.65].

Отже, можна зробити **висновок**, що безпосереднє інтегрування елементів мовних рівнів дає поштовх словотвірній синонімії. Визначним фактом є те, що словотвірні синоніми є складовою частиною синонімії та слугують основою збагачення словникового складу сучасної німецької мови. Лексичні та словотвірні одиниці взаємодіють у межах парадигматичних відношень, що базуються на принципі семантичної і формальної відмінності. Між лексичними і словотвірними морфемами реалізуються синтагматичні зв'язки при валентності і сполучуваності. Словотвірні синоніми тісно пов'язані з семантичними процесами та явищами. Зв'язок словотвірних і семантичних процесів свідчить про двоїстий характер словотвірних синонімів та їх залежність від лексичного та словотвірного рівнів.

Словотвірні синоніми слід розглядати як сукупність лексичних, структурних та словотвірних характеристик та як результат функціональної взаємодії деривaційних та лексико-семантичних категорій.

Список використаних джерел

1. Іщенко Н.Г. Словотвірна синонімія афіксальних іменників у сучасній німецькій мові. Монографія. - Київ: Видавничий центрКНЛУ, 2000. – 350 с

2. Schippan, T. EinführungindieSemasiologie / T. Schippan. - Leipzig:BibliographischesInstitut, 1972. – 289 S.

Флекей У.П.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Скубашевська О.С.,
доктор філософських наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ Д.Д. СЕЛІНДЖЕРА «ЛОВЕЦЬ В ЖИТІ»)

Реалії, або національно-маркована лексика, становлять чималі труднощі при перекладі на іншу мову, адже перед перекладачем стоїть непроста задача – зуміти передати зміст слова-реалії на мову перекладу, що є проблемним через відсутність референту у мові носіїв, який дана лексична одиниця позначає та разом з предметним значенням зберегти конотацію слова. Вслід за Р.П. Зорівчак, під реалією розуміємо «моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [1, 59].

Проблеми національно-маркованої лексики, способи її перекладу порушувались в роботах таких вітчизняних і зарубіжних лінгвістів як В.В. Виноградов, С.І. Влахов, Р.П. Зорівчак, В.Н. Комиссаров, Г.Д. Томахін, А.Е. Супрун, А.В. Федоров, С.П. Флорін.

Предметом нашого дослідження є особливості передачі англійських реалій українською мовою у перекладі твору Д.Д. Селінджера «The catcher in the rye», виконаного Олексою Логвиненком.

Метою статті є аналіз основних способів перекладу національно-маркованої лексики та їх застосування при перекладі реалій у творі Д.Д. Селінджера «Ловець в житі».

Вперше термін «реалія» в значенні лексичної одиниці та показника колориту з'являється на початку 50-х рр., до цього дане поняття позначало лише національно-специфічні об'єкти. На сьогоднішній день лінгвісти і досі не зійшлись на тому, який спектр лексичних одиниць включає в себе група реалій і часто ототожнюють їх з іншими лінгвістичними поняттями такими, як етнографізми, локалізми, побутовизми та ін.

При перекладі реалій слід пам'ятати про специфіку їх функціонування у художніх творах – зазначені лексичні одиниці надають тексту національного колориту, несуть фонову інформацію, оскільки позначають предмети та феномени тієї чи іншої культури.

Олекса Логвиненко в українському перекладі «The catcher in the rye» вдається до таких найбільш поширених способів перекладу англійських реалій, як транслітерація і транскрипція, які здебільшого застосовуються при перекладі наступних типів реалій:

1) антропонімів, наприклад, *Selma Thurmer* [3,2] – *Сельма Термер* [2,9], *Paul Campbell* [3, 3] – *Пол Кембл* [2, 11], *Maurice* [3, 40] – *Морис* [2, 118];

2) топонімів, наприклад, *Agerstown* [3, 1] – *Егерстаун* [2, 8], *Chicago* [3, 47] – *Чикаго* [138], *Vermont* [3, 56] – *Вермонт* [2, 162];

3) урбанонімів: *Forest Hills* [3, 48] – *Форест Гілл* [2, 140], *Madison Avenue* [3, 57] – *Медисон-авеню* [2, 160], *Sutton Place* [3, 77] – *Саттон-плейс* [2, 218];

4) назв навчальних закладів: *Yale* [3, 37] – *Єль* [2, 108], *Princeton* [3, 37] – *Принстон* [2, 108];

5) споруд: *«Парамаунт», «Астор»* [3, 144] – *Paramount, Astor* [2, 49].

Перша поява в тексті транскрибованого слова зазвичай супроводжується виносками: *«Вог» – журнал для жінок* [2, 75], *Іст-Сайд – східна (бідніша) частина Нью-Йорка* [2, 79].

Дескриптивний, або описовий спосіб, часто застосовується в поєднанні з транслітерацією та транскрипцією: *Brown Betty* [3, 15] – *«руда Бетті» – листковий пудинг із сухарів з яблуками* [2, 48], *Vicks Nose Drops* [3, 3] – *Краплі Вікса від нежитю* [2, 15]. Р. П. Зорівчак називає цей спосіб комбінованою реномінацією [1, 123].

Чимало реалій перекладаються методом калькування (частковим або повним), що означає відтворення елементів мови-джерела матеріальними засобами мови-сприймача [1, 129], *Thompson Hill* [3, 1] – *Томсенова гірка* [2, 9], *«A Christmas Pageant for Americans»* [3, 69] – *«Різдвяний карнавал для американців»* [2, 197].

У перекладі було застосовано метод гіперонімічного перейменування, який пов'язаний із поняттям лексичної трансформації, генералізації [1, 106]: *Ivy League* [3, 54] – *аристократичний коледж* [2, 157], *cost quite a pretty penny* [3, 46] – *коштували до дідька* [2, 136].

Іноді для того, щоб донести до читача значення англійського денотата українською, перекладач вдавався до міжмовної транспозиції на конотативному рівні: *sandwich bar* [3, 46] – *буфет* [2, 135], *lamb chop* [3, 76] – *котлета* [2, 215], *pint* [3, 39] – *пляшка* [2, 114].

Отже, передача англійських реалій українською мовою потребує застосовування таких способів, які б сприяли збереженню національного забарвлення даних ЛО, задля чого перекладач часто вдається до поєднання декількох способів перекладу.

Список використаних джерел

1. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). – Львів : Вид-во при Львівському ун-ті, 1989.-216 с.

2. Селінджер Д.Д. Ловець в житі. Переклад Логвиненка О.П. – Харків : Вид-во «Глобус», 2015. – 254с.

3. Salinger J.D. The catcher in the Rye : A Novel / J.D. Salinger. – Режим доступу: http://royallib.com/book/Salinger_Jerome/THE_CATCHER_IN_THE_RYE.html

Цап А.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Корольова А.В.,
доктор філологічних наук, професор

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА СТЕРЕОТИПНИХ ФРАЗЕОКЛІШЕ

Постановка наукової проблеми. Сучасна соціолінгвістика продовжує досліджувати ті свої феномени, які для кожного суспільства є вкрай важливими, з-поміж яких найбільш дискусійним залишається поняття стереотипу (У. Ліппман). Статусу стереотипів у кожному соціумі набули моральні норми, політичні, релігійні й світоглядні цінності (В. Маслова). Завдяки цим стереотипам формуються норми поведінки, етикетні правила, які в різних мовах мають свої узвичаєні способи і засоби вираженння, аналіз яких є необхідним для успішності міжкультурних контактів та запобігання непорозумінь у процесі спілкування. Така постановка проблеми зумовлює **актуальність** даного дослідження.

Мета дослідження – виявити мовні форми фіксації соціальних стереотипів.

Поняття *стереотип*, на думку І.І. Овчинникової, від часів його виникнення зазнало різних переосмислень, проте на роки вперед визначило стратегію необхідності його дослідження, незважаючи на те, що абсолютизація деяких його сторін спричинила однобічне й певною мірою негативне потлумачення [3, с. 282]. Сам феномен стереотип розглядається в роботах лінгвістів різних спрямувань і різних шкіл (А. Байбурин, Є. Бартміньський, С. Толстая та ін.), які виділяють ті його властивості, які вони помічають з позицій свого науковго інтересу.

Наприклад, соціальні стереотипи розгглядають як 1) стереотипи мислення і 2) поведінки особистості [2, с. 108]. Перші – є структурами свідомості, які в мові вербалізуються через репрезентацію концептів (наприклад, концепт УСПІХ та його

соціальне осмислення носіями англійської і української мов). Другі – є формами ввічливості, етикетно-ритуальними утвореннями тощо, які вербалізуються усталеними стереотипними фразеокліше. Цілісність кожної соціокультури передбачає конструювання моделей стереотипів поведінки та етикетних форм спілкування (привітання, прощання тощо) [2, с. 109].

Стереотип поведінки є найважливішим серед соціальних стереотипів, який може набувати ритуалізованих форм, рештками якого він сам власне і є, збереженими у колективному несвідомосму представників соціуму. Невипадково, що соціальні стереотипи мають багато спільного з традиціями, звичаями, міфами, ритуалами, але від останніх відрізняються тим, що вони актуальні для середовища *своїх* [2, с. 109]. Це означає, що в кожному суспільстві вироблено свої форми комунікативної поведінки і є свої мовні позначення цих форм.

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що поведінковий стереотип є фундаментом для конструювання етикетних стереотипних фразеокліше, які відображають загальноприйняті усталені норми поведінки носіїв кожної мови.

Список використаної літератури:

1. Липпман У. Общественное мнение / Уолтер Липпман : [пер. с англ.. Т.В. Барчунова]. – М. : Институт Фонда "Общественное мнение", 2004. – 384 с.

2. Маслова В.А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб, заведений / В.А. Маслова. — М. : Издательский центр «Академия», 2001. — 208 с.

3. Овчиннікова І.І. Аспекти вивчення стереотипу як загальнонаукового феномена. – Режим доступу : http://philology.knu.ua/library/zagal/Studia_Linguistica_2/281_289.pdf

Цимбал Ю.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Стефанова Н.О.,
кандидат філологічних наук, доцент

ВЗАЄМОЗУМОВЛЕНІСТЬ ЛІНГВОКОГНІТИВНОГО І ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДІВ У ВИВЧЕННІ КОНЦЕПТІВ

Постановка наукової проблеми. У сучасній науковій парадигмі продовжує обговорюватись проблема доцільності аналізу концептів і вибору найбільш ефективних методик їх рекоснтрукції. Оскільки концепт є різнорівневим явищем, що належить одночасно до логічної та інтуїтивної, індивідуальної та соціальної, свідомої та несвідомої сфер, то під час опису таких одиниць слід установити відношення між їх логічним статусом та змістом. Те, що концепт має структуру, визнають і лінгвісти-когнітологи, і лінгвісти-культурологи [2, с. 18-28], поєднавши підходи яких можна розробити новий план вивчення цих структур свідомості. Така постановка проблеми зумовлює **актуальність** цього дослідження.

Метою дослідження є обгрунтування доцільності застосування лінгвокогнітивного і лінгвокультурологічного підходів до вивчення концептів.

Конструювання методів аналізу концепту варіюється залежно від того, як трактується цей термін. Лінгвокогнітологія розглядає концепт як оперативну одиницю пам'яті (О. Кубрякова, М. Болдирев, Й. Стернин та ін.). У лінгвокультурології базовою одиницею визнається концепт як ментальне утворення, яке відображає етнокультурну специфіку.

При цьому уважаємо, що лінгвокогнітивний та лінгвокультурний підходи до розуміння концепту не виключають один одного: концепт як ментальне утворення в свідомості індивіда є виходом на концептосферу соціуму, тобто на культуру, а концепт як одиниця культури – є фіксацією колективного досвіду, який має вплив на індивіда. Лінгвокультурний концепт має ментальну природу, бо саме в свідомості здійснюється взаємодія мови та культури, тому будь-яке лінгвокультуро-логічне дослідження є одночасно і когнітивним дослідженням [1, с. 3-16].

Утім, методики аналізу структури концепту у своїх термінах і процедурах дещо різняться. Лінгвокогнітологи пропонують польову модель концепту, яка складається з ядра, з базових образів та інтерпретаційного поля, що містить оцінки складу ядра і навколоядерної зони концепту [3, с. 10]. Процедура такого аналізу передбачає вивчення значень всіх слів та виразів, що об'єктивують даний концепт в національній мові, а також систематизацію представлення в упорядкованому вигляді системи мови, яка репрезентує даний концепт (семантичне, лексико-семантичне, лексико-граматичне, синтаксичне поля).

Підсумком лінгвокогнітивного дослідження є «когнітивна інтерпретація отриманих лінгвістичних результатів, моделювання структури концепту за результатами опису засобів його мовної об'єктивації.

Лінгвокультурологічний підхід до структури концепту розробив Ю.С. Степанов: структура культурного концепту має три шари: 1) основну актуальну ознаку; 2) додатковий (пасивний) шар; 3) внутрішню форму, або етимологічний шар [4, с. 13]. Ця частина концепту є найоб'ємнішою і потребує для її реконструкції аналіз: 1) історичного шару; 2) ментальної схеми, у вигляді якої концепт існує в свідомості носія мови; 3) мотивованості найменування концепту в мові певної культури.

Як підсумок, зазначимо, що поєднавши обидва підходи, можна розглядати структури свідомості, якими є концепти, і з точки зору власне мови, і з точки зору залучення даних інших наук: історії, культурології, етнографії тощо.

Список використаних джерел

1. Карасик В.И. Культурные доминанты в языке // Языковая личность : Культурные концепты. – Волгоград : Перемена, 1996. – С. 3-16.

Красавский Н.А. Эмоциональная концептосфера немецкого языка (этимологический анализ базисных номи-нантов эмоций) // Языковая личность : проблемы креативной семантики. – Волгоград: Перемена, 2000.

Попова З.Д., Стернин Й.А. Очерки по когнитивной лингвистике. – Воронеж: Изд-во «Истоки», 2002. – 191 с.

Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.

Цимбалюк С.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Романовська Ю.Ю.,
кандидат філологічних наук, професор

РОЛЬ ПРЕЦЕДЕНТНИХ ФЕНОМЕНІВ У ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ У МЕДІА ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ СТАТЕЙ ІЗ ЖУРНАЛІВ «TIME» ТА «NEWSWEEK»)

Постановка проблеми. Сучасні засоби масової інформації постійно розвиваються і удосконалюються. Медіа тексти стрімко набувають нових форм аби привернути увагу суспільства, тому автори вдаються до використання прецедентних феноменів. Дані тексти

орієнтуються на досить широку публіку, а виявлені у них прецедентні феномени потребують дослідження їх сутності та функціонування.

Актуальність дослідження. Актуальність даного питання полягає у необхідності вивчення ролі прецедентного феномену, його місце та особливості функціонування у медіа дискурсі. Дослідження прецедентних феноменів дає змогу вивчити значення культурних процесів минулого і сучасності та їх вплив на суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням прецедентних феноменів займалися такі мовознавці: Ю.Караулов сформулював визначення терміну «прецедентний феномен» та його середовище функціонування, Є.Наумова окреслила напрямки інтерпретації даного поняття, В. Красних виділив основні характеристики прецедентного феномену, Д. Гудков розробив класифікацію за рівнем прецедентності. Аналіз стану досліджуваної проблематики свідчить про те, що питання недостатньо вивчене і потребує додаткових досліджень та узагальнень, так як дана проблема є актуальною у сучасному суспільстві.

Формування цілей. Метою дослідження є розкриття сутності поняття «прецедентний феномен», його роль та значення. На матеріалах статей із журналів «TIME» та «NEWSWEEK» показати приклади використання прецедентних феноменів, описати їх роль і функції у сучасному медіа дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідник В. Красних визначає «прецедентний текст» як будь-яке значне явище певної національної культури, яке відоме абсолютній більшості її носіїв і посилання, апелювання до якого відносно часто здійснюються в мовленні носіїв, яке є зрозумілими, легко декодуються адресатом мовлення» [1,155]. Виходячи з цього визначення, термін прецедентний феномен слід розуміти як компонент знань, позначення та зміст якого добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальний та використаний у когнітивному й комунікативному плані. Розуміння текстів, що містять прецедентні феномени ґрунтується на фонових й енциклопедичних знаннях адресатів [4, 492].

Є. Наумова визначає три напрямки інтерпретації терміну «прецедентний текст»:

1) тексти художньої літератури; 2) в працях, що описують «чуже мовлення», все називається «крилатими словами»; 3) всі подібні, але не ідентичні поняття називають прецедент ним текстом (цитати, крилаті слова, алюзії, паремії) [3, 234].

В. Красних визначає такі характеристики прецедентного феномену: 1) здатність виконувати роль еталону культури, 2) функціонувати як згорнута метафора, 3) виступати як символ феномена чи ситуації (взятих як сукупність певного набору диференційних ознак) [2, 62].

Висновки. Прецедентні феномени актуалізують фонові знання читачів, а їх використання у позатекстових частинах статей сприяє привабленню уваги читачів. Вживання одного прецедентного феномену в декількох частинах статті дозволяє авторам створити ширший метафоричний образ.

Список використаних джерел

1.Караулов Ю.Н. Активная грамматика и ассоциативно-вербальная сеть. / Юрий Николаевич Караулов. – М.: Ин-т русского языка им. В.В. Виноградова. – М., 1999. – 180 с.

2. Красных В.В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и в коммуникации. / Красных В.В., Гудков Д.Б., Захаренко И.В., Багаева Д.В. // Вестник МГУ. Сер.9. Филология. 1997. – №3. – С. 62-75.

3. Наумова Е.О. Прецедентные тексты в аспекте интертекстуальности / Е.О.Наумова // Сборник научных докладов XII международной конференции по функциональной лингвистике «Функционализм как основа лингвистических исследований». – Симферополь, 2005. – С. 234-235

4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. / О.О. Селіванова – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Цимбалюк В. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Анненкова О.С.,
доктор філологічних наук, професор

ПРОЯВИ ДЕМОНІЧНОГО В ОБРАЗІ ВОЛАНДА (ЗА РОМАНОМ М. БУЛГАКОВА «МАЙСТЕР ТА МАРГАРИТА»)

Постановка наукової проблеми та визначення актуальності дослідження.Роман «Майстер і Маргарита» став вершиною прози Булгакова. Він увібрав попередні художні здобутки письменника та фольклорну і літературну європейську традиції. Слід зазначити, що саме висвітлення демонічних (містичних) персонажів зацікавлює читачів та дослідників творчості цього загадкового письменника. Проте по сьогоднішній день бракувало досліджень, в яких детально описується мета створення письменником демонічного образу Воланда.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема досліджувалась такими вченими, як Б. Гаспаров, Л. Яновська, В. Акімов, В. Лакшин, Б. Соколов, які вивчали специфіку демонічного в романі «Майстер і Маргарита».

Метою тез є виявлення прояву демонічного в образі Воланда через синтез літературної та міфологічної традиції і власне булгаковської «демонології».

Виклад основного матеріалу дослідження. Посилаючись на відомі роботи науковців, ми дослідили, що роман Булгакова має певні паралелі з трагедією Гете «Фауст». Булгаківський Воланд постійно спостерігає за життям Майстра та Маргарити та втручається в їхні справи, так само як Мефістофель намагається скерувати життя Фауста, однак треба наголосити, що якщо булгаковський Воланд грає виключно позитивну роль, то гетівський Мефістофель провокує Фауста на виявлення його слабких, властивих звичайній людині, рис і, головне, терпить поразку в битві за душу Фауста, тоді як Воланд проявляє свою позитивну енергію. Тому, виходячи з цього, Булгаков ставив перед собою мету, створюючи образ Воланда, вирішити глобальну філософську проблему добра і зла, яка є центральною в романі, тому в усіх діях Воланда ми бачимо втілення відомої тези про те, що метафізичне зло є метафізичною частиною добра [1, с. 255].Також, слід зазначити, що слова Мефістофеля – одного з персонажів трагедії «Фуст», служать епіграфом до роману «Майстер та Маргарита» [2, с. 225].

Розглядаючи основні характеристики образу Воланда, слід сказати, що ніхто не може вказати його справжній вік, адже він живе вже багато століть. Доказом цього може слугувати, те, що він був присутній при розмові Єшуа з Понтієм Пілатом, а також був свідком багатьох інших цікавих подій. Також вагомим фактом є те, що сам Єшуа просив Воланда забрати майстра з його коханою Маргаритою в потойбічний світ, чим нагородити їх за їхні чисті почуття та збережені моральні цінності. Тому майстер тільки в потойбічному світі зміг дописати свій роман про Понтія Пілата. Ще одна характерна особливість в образі Воланда те, що він здатний змінювати подобу, адже в Москву Сатана приїхав в образі професора чорної магії. Він може також змінювати голос. В основній розповіді в нього низький голос, а в розповіді про Єшуа, за словами дослідника Л. Гаспарова, Воланд постає в образі Асфанова з низьким голосом. Ще одним доказом демонічного в образі Воланда є той факт, що Булгаков створив Воланда досить сильним та незалежним, проте, слід зауважити, що Диявол мав хворе коліно, але, за демонологією, він не може мати будь-які фізичні вади. Тому кульгавість булгаковського Воланда не є

проявом фізичної хвороби. Вона є наслідком страшної кари Бога, коли той скинув Диявола разом з його підручними з небес, вигнавши назавжди з Царства Небесного.

Висновки даного дослідження. Воланд, володар Пекла, пов'язаний з потойбічним життям, має непереможну надприродну силу та владу. Він вічний, як Добро і Зло, тому і є необхідним для існування гармонії на землі, адже немає Добра без Зла, а Зло не існує без Добра.

Список використаних джерел

1. Волощук Є. Хрестоматія -підручник «Зарубіжна література 11 клас»/ Волощук Є. – К: «Літера ЛТД», 2011. – 255с.

2. Крючков В. "Майстер і Маргарита" і "Божественна комедія": До інтерпретації епілогу роману Михайла Булгакова // Русская литература. – 1995. – № 3. – С. 225 - 230.

Черних Т.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Вінічук Л.С.,
кандидат педагогічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ КОЛОРОНІМІВ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

У сучасному мовознавстві особливої ваги набуває вивчення мови з точки зору ментальних процесів. За О. Потебнею, мова є не лише “найкращою, а й найвірнішою, єдиною прикметою, за якою ми впізнаємо народ, а разом із тим єдиною, незмінною і неодмінною умовою існування народу” [2, с. 118].

Досліджуючи мову, можна встановити ті образи, які фігурують у свідомості окремого народу. Фразеологізми є найоптимальнішим матеріалом для дослідження, тому що в них найбільш яскраво проявляються особливості сприйняття світу, характерні риси матеріального і духовного життя носіїв мови. Більше того, етимологія фразеологізму часто пов’язана з реаліями, відомими лише одному народу.

Все більше приковують до себе увагу як зарубіжних, так і вітчизняних лінгвістів фразеологізми з компонентом кольору. Це відбувається тому, що для будь-якого народу численні кольори і їх символічний сенс є своєрідним відображенням культурологічної картини світу.

Актуальність даної теми полягає в тому, що фразеологізми з компонентом кольору представляють великий пласт у фразеологічному фонді французької мови, саме тому вони вимагають поглибленого вивчення.

Родоначальником теорії фразеології є швейцарський лінгвіст Шарль Баллі. З часу Баллі дослідженням фразеології займалися різні представники вітчизняного і зарубіжного мовознавства: В.В. Виноградов, А.Г. Назарян, В.Г Гак, А.В. Кунін та інші.

Поняття “фразеологія” має безліч значень. Згідно з такими дослідниками як А. Г. Назарян, В. Г. Гак фразеологія - це розділ мовознавства, що вивчає фразеологічний склад мови в його сучасному стані та історичному розвитку.

В.В. Кунін дав досить чітке визначення, що об'єднує основні ознаки фразеологізму: “фразеологізмами є лексично неподільні і цілісні за значенням мовні одиниці, які мають стійкий характер” [1, с. 153].

Фразеологічні одиниці утворюються в мовленні і відображають ті явища і предмети, що безпосередньо оточують людей; люди в свою чергу, надають їм тих чи інших характеристик, в тому числі ознак за кольором. Колір допомагає створити яскраві

зорові образи з сухих абстракцій, що робить мовлення барвистим, соковитим та емоційно насиченим.

Дзивак О. Н., Крепель В. І., Пророченко О. П., Лонська Л. І., Кучерук О., Куцик О., Парфьонова Т. Б., Білоха Т. В. присвятили свої праці образній природі семантики фразеологізмів із колірним компонентом, дослідили національно-культурну своєрідність фразеологічних одиниць з колористичним компонентом.

Колороніми – один із найдавніших шарів лексики, чітко окреслена в мові група прикметників, які означають кольори. Вони характеризуються місткою семантичною структурою та великою стильовою активністю. Виконуючи різноаспектні завдання, вони викликають певні труднощі при перекладі.

Французькі фразеологізми з кольороназвами володіють широким семантичним обсягом - вони позначають предмети, явища, стани. Найбільш частотними у французькій мові є фразеологічні одиниці з позначенням білого, чорного, блакитного кольору: "*être page blanche"* – бути в повному невіданні про те, що відбувається; бути абсолютно непричетним до того, що відбувається; "*mariage blanc"* – фіктивний брак; "*alter* (чи *changer, passer*) *du blanc au noir"* – кидатися з однієї крайності в іншу; "*heure noire"* – глуха ніч, пізня година; "*un petit noir"* – чашка чорної кави; "*voir tout en noir, avoir des idées noires"* – про того, хто перебуває в депресії; "*le voyage dans le bleu"* – витання в хмарах; "*avoir une envie bleue"* – сильно бажати, хотіти; "*bleu de travail"* – робочий комбінезон, спецівка; "*vin bleu"* – погане червоне вино та інші.

Таким чином, фразеологізми відіграють дуже велику роль в поповненні словникового складу мови, а також у формах вираження людської думки в різних контекстах або стилях. Фразеологізми мають складну лексико-граматичну структуру, в утворенні якої відіграють важливу роль екстралінгвістичні і інтралінгвістичні чинники. Фразеологізми, що містять в своєму складі компонент кольору, відображають національно-культурні особливості суспільного і духовного життя народу. Для того щоб правильно зрозуміти іншу культуру, важливо навчитися правильно інтерпретувати значення мови кольору, знати національні особливості сприйняття кольору, а також уміло використовувати дані знання в реалізації міжкультурного спілкування.

Список використаних джерел

1. Кунин В.В. Фразеология французского языка / В.В. Кунин. – М: 1997.-519 с.

2. Потебня О.О. Мова, національність, денаціоналізація. Статті і фрагменти / Олександр Опанасович Потебня. – Нью-Йорк, 1992. – 155 с.

Черниченко І. С.
НПУ імені М. П. Драгомана
Науковий керівник: Ковальчук І. М.,
кандидат філологічних наук

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ КОМПОЗИЦІЇ "TALE AS OLD AS TIME")

Кілька останніх десятиліть музика, особливо вокальні твори, має надзвичайно велике значення у формуванні міжособистісних та інтернаціональних відносин. Проте соціокультурні та мовні розбіжності між людьми значно ускладнюють процес сприйняття пісень. У такому випадку на передній план виходить перекладач, який допомагає трансформувати композиції у зрозумілий іншомовним народам твір.

Оскільки текстами пісень є здебільшого вірші, то у дослідженнях теорії перекладу вокальних творів потрібно брати за основу наукові праці таких вчених-лінгвістів, як

Л. С. Бархударов, Я. І. Рецкер, В. Н. Комісаров. Окремі статті вивченню проблем перекладу пісенних творів присвятили А. М. Пилинська, О. В. Борисова, М. П. Зуєв. Однак й досі не розроблена єдина методика відтворення іншомовної пісні рідною мовою, що обумовлює актуальність нашої роботи. Метою даної статті є аналіз семантико-стилістичних особливостей перекладу композиції «Tale as Old as Time» / «Давня, як сам час, казка про любов» із мультфільму «Красуня і чудовисько».

Переклад пісні вимагає враховувати не лише семантику тексту, а й інші характерологічні риси пісенної лірики: звук, ритм, мелодію. «Однією з основних характеристик пісенного тексту можна назвати розділення відрізків тексту паузами, зумовленими ритмом і мелодією твору» [2]. О. Я. Івасюк виділяє декілька фонетичних трансформацій, які слід використовувати при перекладі пісень: звуконаслідування, повтори співучих закінчень або компенсації морфем, компенсації окремих слів, компенсації окремих словесних груп, компенсації певних рядків та їхнє закономірне чергування, компенсації та закономірне чергування строфам [3, с. 36 – 37]. Враховуючи всі перераховані вище особливості перекладу пісенної лірики та намагаючись зберегти зміст пісні, ритм та віршований розмір, не слід забувати про природне звучання пісні на мові перекладу [4]. Для цього застосовуються граматичні та лексичні перекладацькі трансформації. За Л. С. Бархударовим, до найчастіших перекладацьких трансформацій належать: граматичні заміни, компресія та декомпресія, перефразування, компенсація, модуляція, метафоризація, цілісне переосмислення значення [1].

При перекладі пісні «Tale as Old as Time» українською мовою були використані такі трансформації: компенсація (англ. *Tale as old as time* – укр. *Давня, як сам час, казка про любов*), модуляція + граматична трансформація (майбутній час – теперішній час) (англ. *As the sun will rise* – укр. *Поки світ стоїть*), опущення (англ. *Bitter sweet and strange* – укр. *Солодко-гірка*), узагальнення (англ. *Certain as the sun / Rising in the east* – укр. *Як і сонця жар*). Дослідження продемонструвало, що найчастіше перекладач використовував цілісне переосмислення (англ. *Barely even friends / Then somebody bends / Unexpectedly* – укр. *Впала та міцна / холоду стіна / сталося це знов*; англ. *Both a little scared / Neither one prepared / Beauty and the beast* – укр. *Але вже вогонь / від тепла долонь / в серці запалав*), що спричинено мовними відмінностями. Структурні розбіжності між мовами призвели до використання перекладачем компресії тексту: кількість слів у оригінальному творі – 101 слово, у перекладі українською – 77 слів. Через такі ж відмінності було втрачено рядок, який містить основну інформацію не тільки даної пісні, а й усього мультиплікаційного фільму – "*Beauty and the beast*". Також при перекладі втрачена була анафора з третього куплету (англ. *Ever just the same / Ever a surprise / Ever as before / Ever just as sure* – укр. *Так було впродовж / довгих тисяч літ / і щоразу це / для обох нове*).

Виконане порівняння семантичного навантаження пісні показало, що в цілому зміст перекладу є близьким до оригіналу. Настрій пісні при перекладі залишився незмінним. Інтонування пісні демонструє, що звучання перекладу максимально схоже з оригіналом. Проте тривалість деяких голосних різниться, що зумовлено бажанням перекладача підлаштувати переклад під ритміку пісні. Отже, для отримання максимально вдалого перекладу пісні перекладач повинен використовувати лексичні та граматичні трансформації, максимально точно відображати зміст, дотримуватися мелодики вокалу, рими, правильно передавати образи, відображені у вокальному творі.

Список використаних джерел

1.Бархударов Л. С. Язык и перевод. – М.: Междунар. отношения, 1975. – 239 с.

2.Зуев М.П. К вопросу о переводе английских песен: Наблюдения переводчика: Сибирский федеральный университет. – Режим доступа: http://conf.sfu-kras.ru/sites/mn 2011/thesis/s16/s16_14.pdf

3.Івасюк О. Я. Теорія і практика віршованого перекладу / О. Я. Івасюк. – Чернівці: Рута, 2006. – 124с.

4. Пилинська А. М. Про переклади пісень. – Режим доступу: http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine10-15.pdf

Шевченко А.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Юдін О. А.,
кандидат філологічних наук, доцент

ПОЛЕ ЛІТЕРАТУРНОЇ БОРОТЬБИ У РОМАНАХ Д. ЛОНДОНА «МАРТІН ІДЕН» ТА В. С. МОЕМА «ПИРОГИ І ПИВО»

Постановка проблеми. Проблема літературної боротьби письменників за визнання суспільством має місце в усі часи. Для читача художня література є естетичною насолодою, способом духовного насичення особистості, для письменника ж часто стає не лише потребою у самореалізації та донесенні до читачів своїх ідей («чистим мистецтвом», «мистецтвом для мистецтва» [3]), а й ремеслом («комерційним, прикладним мистецтвом», «буржуазним мистецтвом» [3]). Твори з різних причин пишуться не лише з естетичною інтенцією, а й з економічною. У романах Д. Лондона «Мартін Іден» та В. С. Моема «Пироги і пиво» перед читачем постає літературне поле конкурентної боротьби героїв за місце в буржуазному суспільстві та всезагальне визнання таланту письменника.

Метою дослідження є аналіз шляху Мартіна Ідена («Мартін Іден») та Олроя Кіра («Пироги і пиво») до літературних кіл суспільства.

Виклад основного матеріалу. У романі Д. Лондона «Мартін Іден» перед читачем постає образ простого матроса із Сан-Франциско Мартіна Ідена, який розпочинає літературну боротьбу в ім'я кохання до Руфі Морз, дівчини із заможної буржуазної родини, та насправді обмеженої поняттями свого соціального кола. Іден заради коханої вирішує змінитись, займається самоосвітою, і нарешті обирає собі ціль – стати письменником, щоб захоплювати «слухачів своїм самобутнім красномовством, натхненням і силою» [1; 18], поділитися красою світу, що її він носить у собі, з іншими [1; 55]. Отже, він вирішив писати художні твори та «торгувати» ними, заробляючи на життя собі і своїй нареченій. Але його рукописи не друкують, хоча усі вони стоять багато вище в естетичному та інтелектуальному плані від творів інших, хоч і відомих, письменників. Іден не розуміє, що літературний світ - ієрархічний, як і світи інших професій, що в ньому діють свої закониі. Він довго поневіряється, і удача все ж повертається обличчям до Ідена, один за одним публікуються його твори, але він стає байдужим до успіху, бо розчарувався у кохання до Руфі, яка насправді виявилась не тією, про яку він мріяв, і його життя втратило сенс.

На відміну від Мартіна Ідена, герой сатиричного роману «Пироги та пиво» В. С. Моема Олрой (Рой) Кір – вже визнаний, успішний молодий письменник. Цей персонаж, за словами самого автора, збірний, «це портрет письменника, який користується будь-якими засобами, щоб розрекламувати свої книги та забезпечити їхній збут» [4]. Моем також зазначає, що непоміченими щороку залишаються сотні книг, які мають більше достоїнств, ніж інші, неякісні, але популярні за рахунок особистості самого автора, його громадської діяльності та відкритого просування своїх книжок. Якщо письменник постійно знаходиться в полі зору громадськості, за Моемом, це ключ до популярності. Саме цим ключем і користується Кір. Він улесливий і награно-люб'язний з успішними письменниками та відомими людьми, та холодний і байдужий до колег і друзів, яких раптом спіткала невдача. Він наполегливий, коли йому потрібно чогось досягти, і втрачає інтерес до того, що наразі йому нецікаве. Поступово, вже увійшовши до вищих літературних кіл, він займає одне із чільних місць у письменницькому світі, ставши конкурентом для колишніх благодійників. Таким чином, образ Олроя Кіра уособлює ту

когорту представників письменства, метою яких є зароблянням на життя, і які прагнуть популярності із честолюбства.

Висновки. В буржуазному суспільстві все купується і продається, моральні та інтелектуальні якості також. У літературній боротьбі перемагає не той, хто несе ідеї справедливості й порядності, а той, хто має пристрасть до користолюбства.

Список використаних джерел

1. Лондон Д. Мартин Иден: пер. с англ. / Послесл. С. С. Иванько. – М.:Просвещение, 1986. – 303 с.

2. Моем, В. С. Пряники та ель: Роман. - К.:Т-во «Знання», КОО, 2001. – 233с.

3. http://bourdieu.name/content/burde-pole-literatury

4.http://www.e-reading.club/chapter.php/40055/1/Moem_
_Pirogi_i_pivo%2C_ili_Skelet_v_shkafu.html

Юрпольська К.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Клименко Ж.В.,
доктор педагогічних наук, професор

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ УЧНІВ ПРО ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (7 КЛАС)

Одна з найважливіших особливостей вивчення зарубіжної літератури в школі – це її перекладний характер. У зв'язку з цим учителеві доцільно формувати уявлення учнів про художній переклад. Це сприятиме кращому розумінню ними сутності перекладацької діяльності, вихованню поваги до подвижницької праці українських перекладачів. Розмірковуючи над специфікою художнього перекладу, школярі зможуть оцінити майстерність вітчизняних перекладачів, осягнути невичерпні можливості української мови.

Означену особливість предмета враховано в оновленій програмі, яка була розроблена авторським колективом під керівництвом О.М.Ніколенко [1]. Поміж головних завдань вивчення зарубіжної літератури з перекладознавчої точки зору цікавими є такі:

- *ознайомлення учнів з найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики і сучасної);*
- *поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;*
- *активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі читання творів зарубіжних письменників;*
- *формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх народів, народностей, рас і національностей* [1].

Ці завдання становлять 1/3 від основних, що є індикатором того, що питання відіграє неабияку роль при вивченні предмета в школі. Також при формуванні літературної компетентності серед ключових вмінь виділяють «*уміння орієнтуватися у світі художньої літератури і культури (класичної і сучасної), оцінювати художню вартість творів, порівнювати їх (у різних перекладах; в оригіналах і перекладах, переспівах; втілення в інших видах мистецтва тощо»* [1]. Усі ці завдання гармонійно інтегруються в навчальне середовище, спонукають учнів до самостійного опрацювання матеріалу, розширення свого світогляду і, загалом, сприяють учнівському розвитку не тільки із зарубіжної літератури, а також з іноземних мов.

Під час проходження практики у 7 класі (ліцей № 157 м. Києва) нами було використано можливість дослідити питання формування уявлення учнів про художній переклад на прикладі вивчення теми «Вірші зарубіжних поетів про дружбу і кохання».

У новому підручнику із зарубіжної літератури для 7 класу (автор – О.М.Ніколенко) у пояснювальній записці зазначено, що «*програмові художні твори подано у рубриці «Творче читання» в найкращих українських перекладах… Деякі художні тексти вміщено мовами оригіналів – англійської та німецькою. Це сприятиме кращому засвоєнню не тільки літератури, а й іноземних мов. У всьому світі люди, які хочуть досконало знати іноземні мови, читають художні тексти мовами оригіналу*» [2, 4].

Далі у Вступі розглядаються поняття оригінал і переклад, їхні відмінності, різниця між перекладом і переспівом, стисла історія розвитку перекладацтва в Україні, а також основні принципи аналізу й інтерпретації художнього перекладу. Матеріал подається в спрощеній формі, обґрунтовується його важливість. Вступ майже відповідає державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. У ньому надається лише загальна інформація про українську перекладацьку традицію в той час, коли у вимогах зазначено, що учень повинен знати імена видатних українських перекладачів, котрі зробили значний внесок у культуру України, прилучення українців до світових здобутків.

Під час вивчення теми «Вірші зарубіжних поетів про дружбу і кохання» поезії Р.Бернса, Г.Гейне і К.Симонова подаються в оригіналі і одному/кількох перекладах. Після їх опрацювання в рубриці «Робота з текстом» є завдання «Порівнюємо», при виконанні якого учні повинні порівняти оригінал і переклади, а також вказати, чи відтворено художню домінанту тексту. Але в системі підручника є суттєвий, на наш погляд, недолік – відсутність підрядника, наявність якого полегшила б роботу учнів, які знають мову, а також допомогла б тим, хто нею не володіє. Узагалі поняття «підрядник» не введено в обіг.

Підсумовуючи, відзначимо, що в цілому під час вивчення зарубіжної літератури в 7 класі створено умови для формування уявлення учнів про художній переклад. З методичної точки зору згаданий підручник майже відповідає програмі, що спрощує роботу вчителя. З метою ефективного розв'язання проблеми словесникові слід спрямовувати учнів на опрацювання окремих питань теорії та історії перекладу, а також пропонувати їм посильні завдання на порівняння оригіналу та перекладу.

Список використаних джерел

1. Зарубіжна література. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5 – 9 класи (2012 р. зі змінами 2015 р., авторський колектив за кер. О. М. Ніколенко). Електронний ресурс. Режим доступу: http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html

2. Ніколенко О.М.Світова література. Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів.- К: Грамота, 2015.- 269 с.

Yakovchuk A.Y.
National Pedagogical Dragomanov University
Supervisor: Doctor of Philological Sciences,
professor Zernetska A.A.

THE INVESTIGATION OF LINGUISTIC WORLD'S PICTURES, BASED ON THE MATERIAL OF ENGLISH AND JAPANESE PHRASEOLOGICAL UNITS

This work is devoted to the investigation of linguistic world's pictures, based on the material of English and Japanese phraseological units. The relevance of this article lies in the

fact that knowledge of foreign language world picture allows to get through the lexical system an idea of national mentality and national character, defining mostly those special features that include a bright and distinct expression, colorful content.

The aim of this work is to find out the language traditions comparing idiomatic expressions of English and Japanese national environment. Linguistic world's picture is a bright expression of the national specificity. It is possible to reveal its peculiarities through phraseological units.

Phraseology is a branch of linguistics that studies the fixed expressions in their present condition and the historical development. English and Japanese phraseological units differs from one another in its external forms but the inner meaning of the concept remains being identical or similar. [1] **Proverb** is a short and fixed in folk usage expression of the sentence form that usually conveys a generalized social experience and form life patterns through its moral aspect. Lord John Russell gives such definition of the proverb: "A proverb is the wit of one, and the wisdom of many." [1] **Idiom** is a speech form or an expression of a given language that is peculiar to itself grammatically or cannot be understood from the individual meanings of its elements. [1] The understood meaning of the entire expression is not matched with the definition of the individual words. With the help of the examples of English and Japanese proverbs and idioms given in comparison, it is possible to see their peculiar features of national character, historical traditions and religious attitude:

- A bad workman always blames his tools [6] - 下手の道具しらべRomaji: Heta no dōgu shirabe; literal meaning: That is what weak tool knows [5]

- Every Jack must find his Jill [3]- 破鍋に綴じ蓋 Romaji: ware nabe ni toji buta; literal meaning: There is a cover for broken kettle [5]

- Every dog is a lion at home [3] - 内弁慶の外鼠Romaji: uchibenkei no soto nezumi; literal meaning: A braggart is a mouse outdoors [4]

- Too many cooks spoil the broth [3] - 船頭多くして船山に登る; Romaji: sendō ōkushite fune yama ni noboru; litaral meaning: Too many boatmen climb the mountain with the boat) [5]

- Don't eat the calf in the cow's belly [5] -捕らぬ狸の皮算用Romaji: oranu tanuki no kawazan'yō; literal meaning: Don't share the skin of the uncaught raccoon) [4]

Analyzing the phraseological units of English and Japanese languages, the structural and meaningful aspects were considered and it set the ground for determining common semantic features in these languages that denote human feelings.

1) Happiness: on cloud nine - 最高に幸せで (saikoo ni shiawasede); [2]

2) Love: love lives in cottages as well as in courts - 恋に上下の隔し(koi ni jooge no hedate nashi); [2] marriages are made in heaven - (縁は異なもの (En wa i-na mono), 結婚は天国で決められる(kekkon wa tengoku de kimerareru); [2]

3) Fear: Sth makes sb's blood run cold - 血の凍る思いをする (chi no koru omoi o suru); [2] to turn yellow - 青くなる (aoku naru) [2]

The results of the investigation show that phraseological units of both languages with their equivalents have the common grounds preserving national distinctive features and pecularities, which make them unique in their own way.

References

1. Чернишенко І.А. Фактори формування національних мовних картин світу / І.А. Чернишенко // Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 32. – С. 158-162.

2. Akiyama N. Japanese Vocabulary (Barron's Vocabulary) / N. Akiyama, C. Akiyama. – Barron's Educational Series; 2 edition, 2008. – 352 p.

3. Cacciari Cristina, Patrizia Tabossi. – Idioms: Processing, Structure, and Interpretation. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 1993, pp. 10-15.
4. Longman Dictionary of English Idioms. – Longman Group Limited, 1980. – 386 p.
5. Moon, Rosamund. Fixed Expressions and Idioms in English: A Corpus Based Approach. Oxford: Clarendon Press, 1998, pp. 345-357.

Яцькова С.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Стефанова Н.О.,
кандидат філологічних наук, доцент

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ BEAUTY В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Актуальність теми зумовлена тим, що концепт як складне психічно-ментальне утворення завжди виступає частиною певної впорядкованої у свідомості носія мови, ієрархічно структурованої системи. Протягом усієї історії людства про красу і прекрасне писали мислителі різних наукових шкіл і напрямів. Це невипадково, оскільки даний концепт належить до числа найважливіших ціннісних орієнтирів і впливає на людську діяльність, визначає ставлення людини до інших людей і навколишнього світу.

Дана тема є актуальною, тому що концепт «краса» розглядається з позицій лінгвокультурології, яка активно розвивається. Важливість ґрунтовного вивчення концепту «краса» не викликає сумнівів, так як концепт «краса» відноситься до числа найважливіших орієнтирів людської поведінки, є провідним науковим концептом естетики.

Практична значимість роботи визначається тим, що її результати можуть знайти застосування в лекційних курсах загального мовознавства, країнознавства, стилістики, лексикології, у спецкурсах з лінгвокультурології, а також у практичних курсах англійської та української мов як іноземних. Також використані матеріали можуть знайти застосування у перекладацькій діяльності.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути корисними для подальшого вивчення даного концепту.

Різним аспектам концепту «краса» присвячено чимало лінгвістичних досліджень. Це цілком закономірно, оскільки даний концепт належить до числа найважливіших, смисложиттєвих, концептів [1, 15].

Дане дослідження спрямоване на аналіз мовних засобів позначення краси людей (чоловіків, жінок, дітей) і навколишнього світу (природи, творів мистецтва) в англійській мові. У дослідженні виявляються і аналізуються прототипи, когнітивні метафори, стереотипні уявлення й еталони краси, важливі для сприйняття і правильної інтерпретації інформації, що надходить слухачам, тобто для рецептивної мовленнєвої діяльності. Питаннями вивчення когнітивної лінгвістики і концептології займалися багато когнітологів та філологів: З.Д. Попова, А.М. Приходько, В.З. Дем'янков, Е.С. Кубрякова, В.М. Субота, О.О. Селіванова та багато інших.

Об'єктом дослідження є оціночно-естетичний концепт «краса», представлений в англійській мові фразеологічними одиницями.

Предметом дослідження є мовні засоби, що реалізують значення "краса" в мові, а також їх складові, що містять у собі суб'єктивно-оцінні, асоціативні, метафоричні й інші смисли і стереотипні уявлення.

Мета полягає в тому, щоб виявити суб'єктивно-оцінні смисли концепту «краса» в англійській мові, що впливають на стереотипні, еталонні і асоціативні уявлення і описати відповідні мовні засоби. Для реалізації даної мети необхідно вирішити ряд взаємозалежних **завдань:**

1. Провести аналіз теоретичної літератури з когнітивної лінгвістики і вивчити її історію розвитку, мету і предмет.

2. Проаналізувати поняття «концепт» як базову одиницю у когнітивній лінгвістиці.

3. Вивчити і систематизувати всі дефініції лексеми «краса» та її похідні в словниках англійської мови.

4. Огляд фразеологічних засобів його вербалізації.

5. Проаналізувати використання концепту «краса» в англомовному художньому тексті.

Поставлені завдання зумовлюють наступний вибір основних методів дослідження: компонентний аналіз, аналіз словникових дефініцій, стилістичний та контекстуальний аналіз.

Фактичним матеріалом цього дослідження послужили словники Roget's Thesaurus, Longman Advanced New American Dictionary, Longman Dictionary of English Language and Culture, художня література англійською мовою: Vanity Fair by W. Thackeray [2], Pride and prejudice by Jane Austen.

BEAUTY є одним з найбільш частотних концептів із семантичною широтою, що свідчить про його уживаність у сучасній англійській мові.

Список використаних джерел

1.Воркачев С.Г. Любовь как лингвокультурный концепт / С.Г. Воркачев. – М.: Гнозис, 2007. – 285 с.

2. Thackeray William Makepeace. Novels. [Електронний ресурс]: Digital Library, Volume 59. Directmedia, Berlin, 2002. – English and American Literature from Shakespeare to Mark Twain.

Ященко А. А.
НПУ імені. М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Гринюк О. С.,
кандидат філологічних наук, старший викладач

СЛОВОТВІРНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДНИХ ІМЕННИКІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ)

Потреба в новому найменуванні сучасних реалій зумовлює пошук засобів вираження необхідного поняття через лексичну систему. В німецькій мові словоскладання є провідним способом словотворення. Значна частина словникового запасу німецької мови - *складні слова*. Особливо продуктивним є словоскладання як спосіб утворення слів, які означають предмети і явища, тобто іменників.

Актуальність роботи визначається значною поширеністю складних іменників у періодичних виданнях сучасної німецької мови.

Словотвір як один із центральних феноменів німецької мови досліджували І. Барц, В. Генцен, Я. Гримм, Е. Доналіз, Й. Ербен, Н.Г. Іщенко, В.Д. Каліущенко, Ф. Клуге, К.А. Левковська, Р.З. Мурясов, Б. Науманн, Г. Пауль, М.Д. Степанова, В. Фляйшер. Значну

увагу в роботах цих учених приділено одному з найбільш продуктивних словотвірних способів – словоскладанню.

Метою дослідження є проаналізувати тексти сучасної німецької преси та визначити найуживаніший спосіб творення складних іменників.

Матеріалом дослідження слугували сучасні німецькомовні друковані видання: Die Welt та Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Складні слова різні за своєю структурою і поділяються на такі композити: 1) складові компоненти яких є німецького походження *Erlebnismuster, Intelligenzschicht, Marktwirtschaft.* Більшість цих складних слів не мають експресивного забарвлення; 2) гібридні композити: складні слова з компонентами англіцизмами, компонентами іншомовного походження, характерні для репортажів. Вони представлені трьома видами: 1)перший складник є англіцизмом, а другий – німецьким словом: *Teenagermädchen, Partyeifer, Servicekräfte, Whiskeyfass;* 2)перший складник є німецьким словом, а другий – англійського походження: *Netzjunkie, Billigparty;* 3)обидва компоненти складного слова – англійського походження: *Showmaster, Hotelkomplex.* За своєю мотивованістю більшість таких композитів є похідно-складними словами (Zusammenbildungen): *Reporteurteam, Comeback, Popstar, Homepage.* Як показав аналіз, складні слова, де першим компонентом є англійське слово, а другим німецьке зустрічаються частіше, ніж інші види. Складні слова вказаної структури можуть характеризувати події, явища, системні устрої, урочистості, що виражають позитивну оцінку, однак зустрічаються складні слова, що виражають негативну оцінку. Використання складних слів з позитивною та негативною оцінкою у репортажах надає текстам експресивності, яскравості: *Geheimtipp, Hobbyfischer,Discoparkett, Babypause, Designerkostüm, Fruchtcocktail, Radiopop, Turnbock, Superjahrgang, Checkliste, Autohimmel, Cyberrausch* [2].

Використовуються різні типи класифікацій, які зазвичай характеризуються поєднанням різних принципів. Спираючись на дослідження М.Д. Степанової, ці класифікації ґрунтуються на двох різних принципах : за структурно – генетичним типом та за типом синтаксично – семантичного зв'язку між компонентами складного слова [1].

Проаналізувавши тексти сучасної німецької преси можна зробити **висновок**, що, незважаючи на те, що існують різні способи творення іменників, найуживанішим способом є саме словоскладання, при якому два або більше слів об'єднуються в одне, яке має вже своє нове значення.

Список використаних джерел

1. Степанова М. Д., Фляйшер В. Теоретические основы словообразования в немецком языке. – М.: Высшая школа, 1984. – 264 с.

2. Riesel E., Schendels E. Deutsche Stilistik / E. Riesel, E. Schendels. – M. : Высшая школа, 1975. – 316 с.

ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Коваленко Ю.Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж.М.,
кандидат історичних наук

ПРОБЛЕМИ ГОЛОКОСТУ В УКРАЇНІ (1941-1944 рр.)

Постановка наукової проблеми. У сучасному світі більшість людей, особливо молоді, забувають про проблеми, які наша країна та люди пережили в минулому. Одним з драматичних питань ХХ ст. є жахлива трагедія, що в світі має різні назви – Голокост, Шоа, геноцид євреїв та ромів.

Актуальність теми дослідження. Наразі мало людей пам'ятають, чи взагалі не знають про існування такого поняття, як Голокост. Але, зважаючи на жахливі наслідки, що мало це явище, вивчення витоків та результатів Голокосту лишається актуальним попри наявність значної кількості досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема Голокосту стала предметом дослідження О. Круглова [2, 3], Т Снайдера [5], К. Беркгофа [1], Д. Поля [4].

Формування цілей. Метою цієї публікації є спроба розкриття особливостей проявів Голокосту на теренах України та оцінка втрат протягом 1941-1944 рр.

Виклад основного матеріалу. Досягнути світового панування нацистська влада намагалася через антисемітизм, метою якого було повне фізичне знищення та викорінення євреїв по всьому світу. На середину 1941 р., за дослідженнями О. Круглова, на території, що нині є незалежною державою Україна, проживало близько 2,7 млн. євреїв. Близько 1,6 млн. загинуло саме від рук нацистів та їх однодумців. Біля 100 тис. змогли пережити цю трагедію, переховуючись в схованках або ж знаходячись в гетто чи нацистських таборах. Решта, що складала понад 900 тис., змогла взагалі уникнути геноциду, втікши вглиб Росії під час виступу радянських військ у 1941 р. [2, с. 274-279]. 21 липня 1941 р. Гіммлер, прибувши до Львова, віддав усний наказ своєму представнику в Україні, вищому керівнику СС і поліції Ф. Єкельну, щоб знищували всіх «жидів» чоловічої статі, і залишали лише тих, хто зможе працювати на примусових роботах. А вже 12 серпня, відбулася чергова зустріч цих двох осіб, під час якої було проголошено ще один наказ, в якому йшлося про вбивство єврейських жінок та дітей. Таким чином, наприкінці серпня масове знищення іудеїв вже стосувалося всіх, незважаючи на стать та вік особи. Керували операціями по винищенню айнзацгрупи Ц і Д, що документально підтверджено Т. Снайдером [5], К. Беркгофом [1], Д. Полем [4]. Однак, слід також звернути увагу на команди Зіпо – СД, підрозділів Поліції порядку Єкельна. Саме без цих формувань – поліцейського полку «Південь», 304-й і 320-й поліцейські батальйони та перша піхотна бригада СС здійснювалися всі широкомасштабні каральні операції [1, с. 71-72]. У жовтні 1941 р. німецькі війська вели бої на Лівобережній Україні, де більшості євреїв вдалося втекти до приходу нацистів. Як зазначає О. Круглов, загальна чисельність українських євреїв, яких було убито в листопаді, перевищила позначку 65 тисяч чоловік [3, с. 382-383].

На початку 1942 р. німцями було вбито майже третину єврейського населення України. Найважчого удару зазнали громади Східної України – Київської, Сумської,Полтавської, Миколаївської, Чернігівської та Одеської областей. За весь час проведення антисемітської політики найбільших втрат (понад 80%) зазнали євреї західних територій України. Переважна більшість загинула біля своїх домівок, а 22% (345 тисяч) були депортовані до Польщі та убиті газом. По всьому світі були створені, так звані «табори смерті», найвідоміші з них Белжець, Аушвіц-Біркенау, Собібор, Майданек в

Польщі.

Наймасштабнішим із одноразових розстрілів євреїв нацистами відбувся 29 та 30 вересня 1941 р., на околиці міста Київ, відомою під назвою Бабин Яр де було розстріляно 33 771 єврея.

Висновок. На нашу думку, нацистський антисемітизм є виявом нелюдської жорстокості, його причини та наслідки заслуговують на детальне вивчення, а світова спільнота має вжити необхідних заходів для недопущення подібних явищ у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Беркгоф К. Жнива розпачу. Життя і смерть в Україні під нацистською владою. / К. Берггоф – К., 2011. – С. 71-72.

2. Круглов А. И. Сборник документов и материалов об уничтожении нацистами евреев Украины в 1941-1944 годах / А. И. Круглов – К:Институт иудаики , 2002. – С. 274-279.

3. Круглов А.И. Еврейский геноцид на Украине в период оккупации в немецкой документалистике 1941-1944 / А. И. Круглов – Х.-И., 1995. – С. 382-383.

4. Дітер П. Україна у другій світовій війні: уроки історії та сучасність: матеріали міжнар. наук. конференції (27-28 жовтня 1994 р.) відп.ред. М. В. Коваль. – К. : [б.в.], 1995, с. 163.

5. Снайдер Т. Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным / Т. Снайдер – К. –Д. , 2015. – С. 298-300.

Косяченко О.Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Потильчак О.В.,
доктор історичних наук, професор

ВСТАНОВЛЕННЯ НАЦИСТСЬКОГО ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ В м. КАГАРЛИК КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка наукової проблеми. Друга світова війна стала переломним моментом для людства у XX ст. Чимало сторінок лишаються недослідженими, але статистичні дані з краєзнавчих досліджень дають змогу скласти історичну «мозаїку».

Актуальність теми дослідження. Чи не кожен регіон нашої країни має свою історію, яка може знайомити нас не лише з культурою, здобутками, але й нагадувати про страшні часи Другої світової війни. Ця трагедія торкнулась і м. Кагарлик Київської області.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теми Другої світової війни на Київщині та її наслідків торкнулися вчені-історики В.А. Смолій, О.С. Артемов, С.В. Кульчицький, О.Є. Лисенко [6]. Т.В. Пастушенко [7] в своєму дослідженні розкрила питання про остарбайтері та методів терору впроваджених нацистами в Кагарлицькому районі.

Формування цілей. Метою роботи є за допомогою даних свідчень очевидців, статистичних даних окреслити масштаби трагедії в Кагарлицьму районі.

Виклад основного матеріалу. За даними «Хронологічної довідки про окупацію і визволення населених пунктів Київської області» нацистські війська захопили Кагарлик 3 серпня 1941 р. [2., арк. 203-204]. 22 серпня 1941 р. на базарній площі Кагарлика окупанти зібрали загальні збори мешканців села. Нова влада представила двох німецьких поміщиків: Йогана і Клейшу. На сходці оголосили, що колгоспи розпущено, а на їх місці створювалися громадські господарства. Очевидці згадували, що «новий господар» Йоган

ходив із сучковатою грушевою палицею якою заставляв коритися непокірних. Старостою Кагарлицького району окупанти призначили Мазурчука Юрія, а старостою Кагарлика – Андрія Палащенка. Начальником української поліції Кагарлика окупанти призначили колишнього шкільного вчителя, п'ятдесятирічного Сича-Висоцького. За даними радянських партизанів він активно допомагав німецькому командуванню у боротьбі з партизанами [1., арк. 25-76]. Але начальник поліції Кагарлика таємно допомагав місцевим підпільникам про що свідчать усні покази свідків тих подій. Часто на службу до поліції йшли з бажання вижити в складних умовах війни [4., арк. 1-58]. Органом нацистського терору у Кагарлицькому районі була місцева німецька жандармерія, яку очолював Пауль Шварцвальдер. Співробітниками жандармерії були Едмунд Шиндлер, Юзеф Ільгер, Юзеф Куйдель та Юзеф Лянгер [5., арк. 5-11]. Нацисти та прислужники «нового порядку» із числа місцевих мешканців виявляли і знищувати сім'ї комуністів, радянських і партійних активістів, командирів Червоної Армії, єврейське населення району. Така «робота» тривала по всіх населених пунктах Кагарличчини. Через відсутність сільськогосподарської техніки і тяглової худоби поліцаї та старости, за наказом німців, виганяли людей – членів новоявлених «громадських дворів» у поле копати землю лопатами. На Кагарличчині в багатьох селах селяни восени 1941 р. скопали під посів по кілька десятків гектарів землі, у Ржищівському районі – 11 000 гектарів. Окупанти запровадили для місцевого населення 12 різних податків. Чорною сторінкою окупації стало примусове вивезення мешканців Кагарлика і сіл району на роботу до Німеччини [6., с. 405]. За даними хронологічних довідок про окупацію німецько-фашистськими загарбниками населених пунктів Кагарлицького району та визволення їх Червоною Армією у 1941-1944 рр., з території Кагарлика та сіл району у цей період було примусово вигнано до Німеччини 3553 особи [3., арк. 1-45]. За підрахунками київської дослідниці Т.В. Пастушенко, серед депортованих до Німеччини мешканців Кагарлицького району частка молодих людей віком від 15 до 18 років становила 70-80 % [7., с. 89]. За переписом 1939 р. у Кагарлицькому районі, що мав тоді площу 554 000 км^2) мешкало 48 170 громадян. За переписом здійсненим окупантами у 1942 р. населення району (площа – 545 000 км^2) становило 46 570 осіб. Отже, чисельність вивезеного до Рейху населення становила близько 7,6 % [3., арк. 1-45].

Висновок. Результатом дій нацистських окупантів стало масове винищення мирного населення на території району, підрив економіки краю. Робота може слугувати для збереження історичної пам'яті, а також як пересторога для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Списки УШПД и НКВД УССР на шпионов, предателей, изменников и других лиц, сотрудничавших с оккупантами. Выписки из донесений партийных соединений и отрядов, протоколы допросов и заключений особых отделов отрядов по рассмотрению дел предателей и изменников (3 июля 1942 г. – 22 сентября 1943 г.) // ЦДАГО України. – Ф. 62. – Колекція документів Українського штабу партизанського руху. – Оп. 22. – Спр. 217. – 190 арк.

2. Сведения о количестве граждан угнанных в Германию и рапатриированных по отдельным областям Украины, протоколы, акты, справки и копии актов и справок о злодеяниях немецко-фашистских захватчиков, хронологические справки об эвакуации и освобождении населенных пунктов и другие материалы (1943-1948) // ЦДАГО України. – Ф. 166. – Комісія з історії Великої Вітчизняної війни при Академії наук УРСР. – Оп. 3. – Спр. 200. – 223 арк.

3. Хронологические справки о временной фашистской оккупации населенных пунктов Кагарльщкого района и их освобождения Красной армией в 1941-1943 гг. (1944 г.) // КОДА. – Ф. 4758. – Колекція хронологічних довідок про тимчасову німецько-фашистську окупацію населених пунктів Київської області. – Оп. 2. Спр. 23. – 45 арк.

4. Дело №58/206 по обвинению Демиденко Петра Леонтьевича в пр. пр. ст. 58-1 б

УК РСФСР (2 июня 1944 г. – 10 июля 1944 г.) // ГДА СБУ. – Ф. 6. – Спр. 64429. – 58 арк.

5. Материалы по зверствам немецко-фашистских оккупантов 1941-1943 г. по районам Киевской области (1 января 1944 г. – 30 декабря 1944 г.) // ГДА СБУ. – Ф. 79. – Управління МДБ Київської області. – Оп. 1. – Спр. 937. – Т. 2. – 3 арк.

6. «...То була неволя»: Спогади та листа остарбайтерів / Гол. ред. В.А. Смолій. Ред. кол.: О.С. Артемов, С.В. Кульчицький, О.Є. Лисенко та ін.; НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2006. – 544 с.

7. Пастушенко Т.В. Остарбайтери з Київщини: вербування, примусова праці, репатріація (1942-1953) / Т.В. Пастушенко; Ін-т історії України НАН України. – К., 2009. – 282 с. – Бібліогр.: С. 239-265.

Моісеєнко Г. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Степанова О.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

АРТИСТИЗМ ЯК ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ ПЕДАГОГА-ІСТОРИКА

Постановка проблеми. За умови оцінювання професійно важливих якостей педагога на перше місце, зазвичай, висувається глибоке знання предмета, а також володіння методикою педагогічного впливу і розвинуте психолого-педагогічне мислення. Однак є така якість - педагогічний артистизм, котрий розуміється як уміння педагога створити власний стиль діяльності, свій неповторний імідж.

Важливість педагогічного артистизму майбутніми педагогами часто не усвідомлюється. Можливо, це пов'язано з тим, що тривалий час артистизм знаходився поза професійною підготовкою останніх, не був у фокусі уваги дослідників, а, скоріше, сприймався як особливий феномен, характерний для конкретного педагогічного дарування.

Однак останні вимоги до професійної підготовки вітчизняних педагогічних кадрів, сформульовані в державних нормативних документах (Національна доповідь «Про стан та перспективи розвитку освіти в Україні» (2011), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.» (2012), «Національна рамка кваліфікацій» (2011), Закон України «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012)), засвідчують, що професійна освіта це не тільки оволодіння системою знань, логікою суджень і способами діяльності, це й занурення в культуру, вироблення майбутнім фахівцем системи професійних цінностей, становлення внутрішнього світу педагога на підґрунті професійних знань, позитивних емоцій і любові до обраної справи.

Метою нашого дослідження є висвітлення особливості артистизму як професійно важливої якості творчого педагога-історика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ідеї поєднання акторської і педагогічної праці почалося з наукового пошуку вітчизняних педагогів першої половини ХХ ст. Проблему педагогічного артистизму як професійно важливої якості сучасного творчого педагога досліджували В.Абрамян [1], О.Булатова [3], І.Зязюн [5], В.Загвязинський [4] та ін.

Виклад основного матеріалу. У педагогіці артистизм трактується як цілісна система особистісних рис, котрі сприяють вільному самовираженню особистості [6, с.179].

Формування педагогічного артистизму у майбутніх педагогів здійснюється згідно зовнішніх і внутрішніх умов. До зовнішніх умов відносяться: суспільні умови на рівні держави; професійно-освітні умови діяльності на рівні професійної підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; діяльність умови, що функціонують на рівні окремої освітньої установи. До внутрішніх умов належать: особливості психофізіологічної

сутності особистості, індивідуальні риси характеру; високий соціально-моральний і культурний рівень особистості студента – майбутнього педагога; професійна спрямованість особистості студента, прагнення досягти високого рівня своєї праці. Педагогічний артистизм має складові: перевтілення – спроможність стати іншим, залишаючись собою; відкритість і безпосередність, вміння говорити прямо, ділитися тим найкращим, що є всередині; наявність так званої «візуальності», зовнішньої привабливості. Якщо образ педагога привабливий, у нього хочеться вчитися; імпровізація, тобто спроможність швидко реагувати на зміну ситуації; спроможність саморегуляції, володіння своїм настроєм, емпатія, рефлексія; мовленевий артистизм.

Висновки. Педагогічний артистизм це не театральна діяльність, це накопичення майбутніми педагогами умінь налаштовуватися на виконання професійних обов'язків, розвиненість чуттєво-емоційної сфери їх особистості й психофізичного апарату загалом. Це оволодіння секретами театральної майстерності у подоланні формального підходу до процесу навчання. Значні надбання театральної педагогіки мають сприяти формуванню у майбутніх спеціалістів уявлень про свої професійні здібності, знань про самого себе та виробленню на цій основі індивідуальних програм особистісно-професійного зростання, індивідуальних форм педагогічної взаємодії, умінь та навичок спілкування, засобів трансляції своєї особистості, творчого підходу до професійної діяльності.

Список використаних джерел

1.Абрамян В.Ц. Театральна педагогіка/В.Ц.Абрамян.-К.: Лібра, 1996. - 224 с.

2.Академічний словник української мови: в 11 томах.-Т.1, 1970. - 667 с.

3. Булатова О.С. Педагогический артистизм: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / О.С. Булатова. – М.: Академия, 2001. – 240 с.

4. Загвязинский В.А. Педагогическое творчество учителя / В.А. Загвязинский. – М.: Просвещение, 1987. – 37 с.

5. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії: Навч. посібник / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач. – К., 1997. – 302 с.

6. Макаренко А.С. Собрание сочинений в 5-ти т. Т. 2 / А.С. Макаренко. –М.: «Правда», 1971. – 372 с.

Медвідь М. Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Степанова О. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НЕВІДОМИЙ МАКАРЕНКО: ПОГЛЯД МАЙБУТНЬОГО ІСТОРИКА

Постановка проблеми. У галереї найяскравіших педагогічних постатей особливе місце уже майже століття займає особа Антона Семеновича Макаренка. «Феномен Макаренка» залишається полем битви для педагогів, істориків, соціальних педагогів, філософів. У чому ж секрет його успіху? Просто він був талановитий, любив дітей, до самозабуття віддавався роботі і , як наслідок, добився видатних успіхів у справі виховання підростаючого покоління. У 1988 р. ЮНЕСКО включила його ім'я поряд з іменами Дж. Дьюї, Г.Кершенштейнера, М.Монтесорі в список тих педагогів, які корінним чином змінили педагогічну науку, визначили лінії її розвитку на декілька поколінь вперед. Однак таке високе визнання діяльності педагога-майстра А.Макаренка не вичерпали усіх питань, котрі виникають у середовищі макаренкознавців.

Мета статті – огляд маловідомих сторінок життя і професійної діяльності А.Макаренка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням спадщини А. Макаренка займалися О.Антонова, В.Андрущенко, В.Астахова, В.Бучківська, С.Довгий, А.Єрмаков, С.Карпенчук, Т.Корабльова, Г.Калінічева, Л.Крамаренко, В.Кременя, О.Кукліна, В.Литвина, В.Луговий, В.Молодиченко, Л.Новікова, В.Рукасова, Т.Троїцька, М.Окса, В.Шинкарук та ін.

Виклад основного матеріалу. Це один з найбільш досліджуваних радянських педагогів зарубіжними науковцями, бо за словами фундатора європейського макаренкознавства Л.Фрёзе ще в 1945 році почалося просунення ідей Макаренка у Європу через те, що « … йому було що сказати світові. Саме ця обставина і стала істинною причиною, чому А.С.Макаренко був прийнятий і в країнах з суспільними системами несоціалістичної орієнтації» [2,с.143]. Разом з цим, західнонімецький учений був певен, що вивчення праць педагога цікаве, «бо він був комуністом, через те, що він був комуністом, або, не зважаючи на те, що він був комуністом»[2, с.143]. Але достеменно відомо, що теоретик комуністичного виховання так і помер «безпартійним більшовиком», тому що з юності більше симпатизував есерівським і меншовиським програмам. І в усіх соціальних закладах виховання поряд з Антоном Семеновичем працювали виключно безпартійні педагоги [3]. Ось, що пише один з вчителів колонії: «Мені випало щастя працювати разом з видатним педагогом А.С.Макаренком. Антон Семенович вимагав від нас високих моральних якостей і, насамперед, любові і відданості своїй справі. Він не терпів казенщини, схилявся перед людьми, які працювали з вогником, вкладаючи душу свою, всього себе в справу. Виняткової уваги Антон Семенович приділяв культурі поведінки вчителя, вихователя і не припускав, щоб вони були похмурими, роздратованими, крикливими, хотів повного порядку і чистоти в костюмах, зачісці, взутті. Організовуючи в нас єдиний міцний колектив, А.С. вчив єдності вимог до учнів. Від кожного вимагав відповідальності за нашу спільну справу, за благополуччя всього колективу. У нас була добре розвинута взаємодопомога в педагогічному колективі. Легко було працювати вчителям з А.С.Макаренком. Вимагав від нас багато. Все повинно було бути завчасно ретельно , продумано, підготовлено, зроблено» [4,с.84-85].

Макаренко вперше в радянській педагогіці поставив проблему технології виховання та педагогічної техніки. Відомим є його положення: «Я став майстром своєї справи лише тоді, коли навчився говорити з 15-20 відтінками «іди сюди» та навчився надавати 20 нюансів обличчю фігурі голосу». У статті «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду» він показує, що йому вдалося за виразом обличчя, за поставою визначити внутрішній психологічний стан вихованця. Природно, що вчений до певної міри передбачав сучасну візуальну психодіагностику. Вже тоді він пророкував, що майбутні вчителі у вишах оволодіватимуть азами педагогічної майстерності.

Макаренко вірив у могутню силу виховання, був справжнім педагогічним оптимістом. Звідки ж черпав він його? Антон Семенович був переконаний, що людина буває поганою лише тоді, коли перебуває в поганій соціальній структурі. І він на власному досвіді переконувався, що малолітні злочинці, дезорганізатори, нероби, поставлені в умови здорової дитячої спільності, професійного педагогічного колективу, стають хорошими, талановитими, працьовитими. Тільки здорова спільність, якою є виховуючий колектив, створює умови для гармонізації потреби, свободи й відповідальності, «хочу» і «треба». Ця гармонія поступово організовує особистість і суспільство, що є найвищим виявом гуманізму.

У 60-х рр. ХХ ст. досвід Макаренка надихнув на створення численних різновікових загонів дітей; у 70-х ідеї Макаренка пропагували сотні макаренківських педагогічних загонів, що працювали за місцем проживання дітей. На початку ХХІ ст. починають відроджуватися школи-господарства, проводяться Міжнародні педагогічні конкурси імені А.С.Макаренка, існує Міжнародна Макаренківська асоціація.

Сьогодні дослідники професійної діяльності А.Макаренка засвідчують, що:

його педагогіка безрецедивна і не має аналогів у світі за ефективністю роботи. Для

закладів пенітенціарної системи нормою є 7-9% рецидиву;

цілі педагогіки Макаренка значно ширші ресоціалізації злочинців. За короткий час Макаренко перейшов від перевиховання до виховання;

високу якість педагогічної праці підтверджують соціально благополучні долі вихованців Макаренка;

виховні заклади під керівництвом Макаренка стали своєрідними захисниками для соціально неблагополучних дітей і підлітків;

виховна система Макаренка технологічна, її легко відтворити, вона має раціонально виражений алгоритм педагогічної діяльності;

педагогіка Макаренка цілеспрямовано створювалася з розрахунком на педагога зі звичайними особистісними й професійними даними;

педагогіка Макаренка – це національний досвід успішного подолання гострих соціально-педагогічних проблем [6,с.19].

Висновки. Отже, особа А.С.Макаренка, його педагогічна система і сьогодні залишається актуальної для історико-педагогічного аналізу, тому що містить у собі значні технологічні здобутки, котрі спроможні вирішувати сучасні питання виховання й становлення особистості.

Список використаних джерел

1. Інноваційність ідей А. С. Макаренка в педагогіці XXI століття [Текст] : монографія / [Антонова О. Є. та ін. ; за ред. О. А. Дубасенюк] ; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 40-48с; 54-57с.

2. Bertin G. M. Esistenzialismo, marxismo, problematicismo / G. M. Bertin// Esistenzialismo, marxismo, problematicismo, collana: biblioteca dell'educatore, Edizioni viola ave, Milano, 1953. – pp. 825 – 856.

3. Ермаков А. Человек со знаменем: Антон Семёнович Макаренко [1888-1939]. «Учительская газета».-2004, №3 [9980]. -27 января.

4. На зорі макаренкознавства : Монографія / Світлана Григорівна Карпенчук, Микола Миколайович Окса . – Мелітополь: Б.в., 2000.- 268 с.

5. Педагогічна спадщина А.С.Макаренка в контексті особистісно орієнтованого підходу у вихованні : Моногр. / В.В.Бучківська; ред.: В. М. Зоц; Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. - Хмельниц., 2007. –288 с.

6. Кораблёва Т.Ф. Гуманитарная экспертиза наследия А.С.Макаренко.- //Неизвестный Макаренко. Вып. 14. Сост. Невская С.С.- М., 2008. - С.13-21.

Огняник Д. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж. М.,
кандидат історичних наук

КООПЕРАТИВНИЙ РУХ НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНИХ ТЕРЕНАХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У ІІ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

Постановка наукової проблеми. Український народ у новітню епоху великих соціально-економічних перетворень був об'єктом жорстокого колоніального гноблення. Після скасування кріпосного права в Російській імперії на українських теренах виникають різні форми економічної самооборони громадянства, які ґрунтувалися на багатовікових народних традиціях. Найважливішою з них стає кооперація. В 60-70-х рр. українські

суспільні організації відігравали важливу роль не лише в національно-культурному, а й в економічному піднесенні українського народу.

Актуальність теми дослідження зумовлена значенням розвитку кооперативного господарства на південно-західних теренах Російської імперії для подальшого розвитку капіталістичних відносин в цілому, та господарчого розвитку українських земель зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення та розвиток кооперативного руху в період становлення капіталістичних відносин на українських теренах Російської імперії стали предметом вивчення С.М. Злупка [1], Б.Д., Лановика, З.М. Матисякевича, Р.М. Матейка [2], Л.М. Лукашевича [3].

Метою нашого дослідження є комплексний аналіз (на основі попередніх студій) особливостей кооперативного руху другої половини XIX ст. на південно-західних окраїнах Російської імперії.

Виклад основного матеріалу. Ініціатором організації першого споживчого кооперативу в Україні виступила харківська громада. Статут харківського споживчого товариства було затверджено 6 жовтня 1866 р. З самого початку товариство налічувало 64 члени з повним (50 крб.) та 292 члени з неповним паєм. Товариство ознайомлювалося з кооперативним рухом на Заході, його представники побували у Великобританії, Франції та Німеччині, підтримували зв'язки із зарубіжними кооперативними організаціями. У 1870 р. з ініціативи харківського споживчого товариства було заплановано кооперативний з'їзд та утворення споживчого кооперативного союзу. Друге кооперативне споживче товариство засновано у Києві наприкінці 1868 р. [1]. Товариство налагодило торгові зв'язки з Харковом, Полтавою, Одесою, Борзною, Керчю. В той самий час виникли споживчі товариства в Єлизаветграді. Ізюмі, Балті, Севастополі, Сімферополі, Миколаєві, Херсоні, Катеринославі, Чернігові, Лебедині. Протягом 1866—1870 рр. в Україні діяло 20 споживчих кооперативів. Їх загальна кількість в імперії Романових тоді становила 63. Однак перші українські кооперативи проіснували лише кілька років, їх занепад був зумовлений рядом причин соціального та матеріального характеру [2]. Реакційна політика російського уряду в середині 70-х рр., переслідування місцевої ініціативи в освітньому та економічному житті негативно вплинули на діяльність перших українських кооперативів. Протягом 20-х рр. темпи кооперативного руху знизилися. Пожвавлення кооперативної діяльності у 90-х рр. пов'язано з діяльністю відомого українського кооператора "артільного батька" М. Левитського. Артільний рух з України перекинувся й на російські терени. Виникла настійна потреба в юридичному оформленні сільських виробничих кооперативів. Тому М. Левитський розробив статут артілі, в якому чітко сформулював причини, що зумовлювали доцільність об'єднання селян у виробничі спілки. Кількість членів селянських спілок була невеликою. Здебільшого вони об'єднували по 15—20 господарств, інколи — 50 чи більше. У цілому ж хліборобські спілки М. Левитського не мали значного впливу на сільське господарство. З 1903 р. основна увага була зосереджена на організації ремісничих артілей у містах. У 1906 р. було засновано артіль київських друкарів. У 1912 р. на Наддніпрянщині діяло всього 2500 споживчих кооперативів, тоді як у всій імперії Романових їх чисельність становила 6700. У 1898 р. у Львові виник "Крайовий союз кредитовий". Спочатку він об'єднував тільки 17 кооперативів, та згодом кооперативний рух набрав такого розмаху, що наприкінці XIX ст. він охопив усі терени України — від херсонських степів до Надсяння.[3]

Висновок. Підсумовуючи зазначимо, що наприкінці XIX — на початку XX ст. український кооперативний рух, незважаючи на великі труднощі та перешкоди, набув значного розвитку.

Список використаних джерел

1. Злупко С.М. Економічна історія України / С.М. Злупко – К.: Знання, 2006. – 367 с.

2. Лановик Б.Д. Матисякевич З.М. Матейко Р.М. Економічна історія України і світу

/ Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко – К.: Вікар, 1999. – 737 с.
3. Лукашевич Л.М. Україна: історико-економічний огляд. / Л.М. Лукашевич – К.: МАУП, 1997. – 342 с.

Савченко А.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж.М.,
кандидат історичних наук

КСАВЕРІЙ РАТНИК: ДОЛЯ ІНЖЕНЕР-КОНСТРУКТОРА МОРСЬКОГО ФЛОТУ НА ТЛІ ЕПОХИ

Постановка наукової проблеми. Добру славу про націю творять таланти і заслуги окремих її представників. Якщо говорити про українців, то в історії людства вони залишили не один золотий слід. Проте чомусь наші генії були або вигнанцями, або вписані у реєстри інших народів і країн.

Актуальність теми дослідження Особливо багато забутих імен породили радянські часи, коли історики були змушені до невпізнання спотворювати події «добільшовицької» епохи або ж їх замовчувати. Сьогодні ми маємо унікальну можливість відновити втрачений зв'язок часів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення та розвиток кооперативного руху в період становлення капіталістичних відносин на українських теренах Російської імперії стали предметом вивчення Е. Гребеннікова [1], В. Цвіліховський [3] та ін.

Метою нашого дослідження **є** На основі вивчення архівних матеріалів, статей енциклопедичних довідників, періодичної преси, наукових і літературних джерел, спогадів родичів, старожилів смт Борова дати загальну характеристику життєвого шляху та професійної діяльності начальника Балтійського суднобудівного заводу К.Ратника**.**

Виклад основного матеріалу. У смт. Борова, що поблизу Києва сімнадцять років проживала людина, яка має право називатися легендарною, - корабельний інженер-конструктор Ксаверій Ксаверійович Ратник, виходець з Миколаєва. Усе своє свідоме життя він віддав будівництву і зміцненню флоту царської Росії, перебуваючи на посаді управляючого, а згодом і начальника Балтійського суднобудівного заводу. Історія життя К.Ратника довгий час була маловідома для широкого кола. У середині XX ст. краєзнавець смт Борова Куценко І.В., досліджуючи історію селища, познайомився з істориком військово-морського флоту М.І. Олчі-Оглу з Ленінграда. Олчі-Оглу надіслав фотографію корабела і деякі матеріали про нього, взяті з книги «Балтийский судостроительный 1856-1917». Книгу надрукувало видавництво «Судностроение» у 1970 р. за редакцією Б.І. Шабаліна, але вона, на жаль, не надійшла у продаж. І. Куценко розшукав онука К.Ратника О.І. Кучука, взяв у нього фотографії діда, дав розписку, але з невідомої причини не повернув їх [3, с. 11-12]. У 2005 році в одному з підвалів школи було знайдено папку з фотографіями конструктора і його могили, а також альбом про крейсер «Аврора», подарований М.І. Олчі-Оглу. Очевидно, коли в 2001 році в старому приміщенні школи сталася пожежа, матеріали про К. Ратника, на щастя потрапили до підвалу і, таким чином, збереглися. Маленьке фото могили К. Ратника зацікавило краєзнавців, привело на старе кладовище, де старожили допомогли знайти могилу Ксаверія Ксаверійовича і його дружини. З того часу почався збір матеріалів про життя подружжя в селищі, записувались спогади старожилів. Активну допомогу надав правнук Ратник Олег Дмитрович і охоче поділився інформацією про свого прославленого прадіда і документами.

У музеї суднобудівництва і флоту в м. Миколаїв матеріали про К.Ратника

практично відсутні, окрім раніше згаданих. У науковій бібліотеці ім. О.Гмирьова відшукали детальнішу біографію конструктора (але з помилкою у даті смерті – 1911 замість 1924), його портрет і зображення родового герба [1, с.280]

Висновок. Отже, дане дослідження повертає із небуття чесне ім'я інженера-конструктора Ксаверія Ратника, вихідця з Миколаєва, висвітлює професійну діяльність і творчі здобутки, які назавжди вписані в літопис морського відомства.

Список використаних джерел

1. Гребенникова Е. 110 лет назад сошла на воду "Аврора" / Е. Гребенникова // Сегодня — 2010, 6 мая. С. 21

2. Николаевцы. Энциклопедический словарь (2000 персоналий, 1500 портретов и иллюстраций). Николаев «Возможности Киммерии», - 1999. С.280

3. Цвилиховский В. "Сто лет назад крайсер «Аврора» вступил в строй": [інтерв'ю колишнім конструктором проектів малотоннажних риболовецьких судів ЦКБ «Ленінська кузня» О.Кучуком / записав В. Цвіліховський] // Сегодня. – 2003. – 22 серпня. – С. 11-12.

Спірідонов Р.Г.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж.М.,
кандидат історичних наук

ПІВДЕННО-ЗАХІДНІ ОКРАЇНИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ПЛАНАХ НАПОЛЕОНА БОНАПАРТА

Постановка наукової проблеми. Військова кампанія 1812 р. відіграла ключову роль в подальшому перебігу подій в Західній Європі. Південно-західні окраїни Російської імперії перебували у сфері інтересів Наполеонівської Франції та Російської імперії.

Актуальність теми дослідження. Роль південно-західних окраїн Російської імперії (які є сучасними територіями незалежної України) має розглядатися в контексті загальноєвропейського та світового історичних процесів. Після революції гідності 2013 р. в історичній науці продовжилося вивчення національних аспектів української історії як невід'ємної складової світового історичного процесу. Особливої актуальності ця проблема набуває з огляду на те, що радянська історіографія оцінювала роль українського чинника у кампанії 1812 р. в рамках «слов'янського союзу» із Росією, незважаючи на загальноєвропейські процеси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В. Ададуров дослідив роль шляхти Правобережжя у французьких планах воєнної кампанії 1812 р. [2]. Невійськові методи сили в зовнішньополітичній діяльності Н. Бонапарта стали предметом дослідження О. Захарчука [4]. Ж. Іщенко проаналізувала можливість франко-російського стратегічного партнерства в контексті європейських політичних реалій кінця XVIII — початку XIX ст.[6].

Формування цілей. *М*етою роботи є спроба визначення місця та ролі південно-західних окраїн Російської імперії в зовнішній політиці Н. Бонапарта.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, військова кампанія 1812 р. була викликана: 1) походом Н. Бонапарта на Російську імперію був суто політичною операцією проти Олександра I, який порушив умови договору про континентальну блокаду; 2) загальноекономічної кризою в Європі 1810-1811 рр.; 3) поразкою в Іспанській військовій кампанії, що могло призвести до повстань проти його окупаційних військ; 4) незадоволенням російських дворян політикою Олександра I.

Французький уряд цікавився південно-західними окраїнами Російської імперії ще до початку кампанії 1812 р. Цьому сприяли дипломатичні місії Ж-Б. Маре, Ж. Реї та звіти військового аташе із Петербургу 1804-1805 рр. Французькими урядовцями було розроблено плани військових акцій на теренах Волині, Галичини та Поділля, передбачалося що тимчасовим губернатором тут мав стати Є. Сангушко [1]. Н. Бонапарт мав на меті, створити на цих землях окремі герцогства та королівства [1]. В. Ададуров наголошував, що основні дані, які зосереджувалися в руках французької армії та самого імператора надходили саме із австрійських архівів та від рук призначеного тут дипломата А. Андреосі. Контакти Н. Бонапарт мав із польськими магнатами та шляхтою, під якими він і розумів національну еліту. На замовлення Н. Брнапарта польський генерал М. Сокльницький, який на той час перебував на французькій службі уклав декілька меморандумів. Він пропонував створити на південно-західних окраїнах Російської імперії «Наполеоніди», підпорядкувавши їх Польщі. В свою чергу, відновлена Польська держава мала перебувати під протекторатом Франції. Кодекс Наполеона, на думку М. Сокольницького, потрібно було запровадити не лише в Польщі, а й на території нових адміністративних одиниць [6]. Незважаючи на запевнення М. Сокольницького у всенародній підтримці Н. Бонапарта, за чотири тижні у Володимир-Волинському добровільно до військ записалися лише брати Стецьки [2].

Перебіг військових подій показав, що Н. Бонапарт мав наміри забезпечити надійний тил та налагодити продовольчу інфраструктуру. Сумнівною видається теза про можливість повстання кримських татар проти самодержавства, а особливо їхньої військової допомоги. Після 1788 р. із 300 тис. татар у Криму залишилося менше 80 тис., що було зумовлено еміграцією татарського населення до Порти [2].

Висновок. Підсумовуючи зазначимо, що Н. Бонапарт хоча і був поінформований про існування українського козацтва, але не надавав особливого значення українському народу серед населення південно-західних окраїн Російської імперії і не планував його використання у військовій кампанії 1812 р. З огляду на це роль «українського чинника» в планах Н. Бонапарта дещо перебільшена.

Список використаних джерел

1. Ададуров В. Вітчизняна війна 1812 р. і Україна: Погляд скрізь віки. / В. Ададуров // Тези доповідей міжнародної конференції, 5 грудня 1812 р. Київ, 2012. С. 7-9.

2. Ададуров В. Наполеонові «українці»: Шляхта Правобережжя у французьких планах воєнної кампанії 1812 р. / В. Ададуров - [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:http://shron.chtyvo.org.ua/Adadurov_Vadym/Napoleonovi_ukraintsi_shliakhta_Pravoberezhzhia_u_frantsuzkykh_planakh_voiennoi_kampanii_1812_roku.pdf

3. Ададуров В. «Наполеоніда» на Сході Європи: Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX ст. / 4. В. Ададуров. - Львів, 2007. - С. 137-138.

4. Захарчук О.М. Невійськові методи сили в зовнішньополітичній діяльності Наполеона Бонапарта. / О.М. Захарчук // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Історія. – К.: Вид. поліграф. центр «Київський університет», 2001. – Вип. 55. – С. 55 – 59.

5. Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. М. Яковенко - Київ, 1997. - 380 с.

6 Ishchenko Zhanna M.Sokolnicki's essay in the context of European realities of the XVIII-early XIX: the possibility of the Franko-Russian strategic partnership / Zhanna Ishchenko // Вісник аграрної історії №6-7. - К., 2013. - С. 183-189

Сторожев В.Ю
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж.М.,
кандидат історичних наук

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА»: ВІДЛУННЯ МИНУЛОГО

Постановка наукової проблеми. Депортація української національної меншини із рідних земель Лемківщини, Надсяння, Підляшшя і Холмщини в період з 1944 по кінець 1947 р. є нелюдським випробовуванням для українців. На жаль, в сучасній історичній навчальній програмі це питання слабо висвітлено як в середній, так і в вищій освіті. Тому основною проблемою є саме реалізація вже вивченого і дослідженого матеріалу, його доповнення новими матеріалами і популяризація в суспільстві.

Актуальність теми дослідження. Дослідження цієї теми в Радянський період свідомо гальмувалось. Із здобуттям незалежності України в 90-х почався новий, пов'язаний з архівними данними, етап у висвітленні цієї проблеми. Незважаючи на наявність досить широкого кола досліджень актуальним залишається завдання висвітлення на основі переказів переселенців-українців освітній матеріал, що повною мірою б висвітлив картину цього переселення, а саме: дії комуністичних режимів Польщі та Радянського союзу; процес виселення, спротиву та перевезення переселенців; діяльність УПА з метою захисту місцевого населення та інше.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наукові дослідження теми представлено на шести міжнародних і всеукраїнських конференціях та семінарах, зокрема, "Депортації українців і поляків: кінець 1939 – початок 50-х років (до 50-річчя операції "Вісла")" (Львів, жовтень 1997 р.), "Минуле і сучасне Волині. Олександр Цинкаловський і Волинь" (до 100-річчя від дня народження О. Цинкаловського) (Луцьк, січень 1998 р.), "Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура" (Луцьк, березень 2004 р.), "Депортації 1944–1951 рр. (до 60-річчя операції "Вісла") (Львів, вересень 2007 р.), "Українсько-польсько-білоруське сусідство: XX століття" (Дрогобич, листопад 2007 р.), "Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олександр Цинкаловський і край" (до 1020-ї річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річчя від дня народження О. Цинкаловського) (Володимир-Волинський, лютий 2008 р.).

Формування цілей. Відобразити процес операції «Вісла» на основі вивчених архівних матеріалів, статей енциклопедичних довідників, наукових і літературних джерел, спогадів переселенців та їх родичів.

Виклад основного матеріалу. Власне етнічна проблема на Галичині стояла давно та створювала багато проблем, зокрема українські національні рухи початку та середини 20 ст. В період становлення комуністичного режиму в Польщі була утверджена ідея одно національності держави. Поряд із цим були проблеми з державним кордоном, адже поляки претендували на усю Галичину. Крім того, Москва підписала й опубліковала офіційно договір з Польщею про визнання лінії Керзона українсько-польським. Цей договір був укладений на основі рішень Тегеранської (1943 р.) і Ялтинської (1945 р.) конференцій, учасники якої, керівники СРСР, Англії і США, і не знали про проблеми українського питання на землях Підляшшя, Холмщини, Любачівщини, Надсяння, частини Бойківщини та Лемківщини.

24 липня 1944 р. фронтові частини Червоної Армії вдруге ввійшли до Львова. Після захоплення довоєнних польських територій, які до 1939 року були у складі Польщі, власті СРСР і Польщі у Москві схвалюють рішення - взаємне переселення. 9 вересня 1944 р. у Любліні була підписана «Угода між урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР». Переселення

тривало з жовтня 1944 до серпня 1946 року. За даними польських джерел, до УРСР було переселено 482 тис. осіб. Їх спеціально розселили по областях України, переважно в Тернопільську, Львівську, Івано-Франківську, Кіровоградську, Донецьку, Луганську, Херсонську, Одеську, Київську, Волинську, Дніпропетровську, Запорізьку, Полтавську, Харківську для прискореного включення в колгоспну систему. Щоб «заохотити» переселятись у велику Україну польське керівництво вдалось до таких методів: позбавлення прав українців на землю, ліквідації рідного шкільництва, ліквідації культурно-освітніх установ, ліквідації греко-католицької церкви та багато іншого. Для пришвидшення цього процесу з вересня 1945 р. на територію південно-східної Польщі було спрямовано три дивізії Війська Польського (ВП), яке почало репресії. Для виселення українців були задіяні всі силові структури комуністичної Польщі — Військо Польське, «Міліція обивательска» (МО), «Ужонд Безпеченьства Публічнєго» (УБП), «Охотніча Резерва Міліції Обивательській» (ОРМО), «Баталіоне Хлопське» (БХ). В результаті в с. Сагринь (Холмщина) вбито 700 осіб, с. Павлокома (Перемищина) – 366 осіб, у с. Пискуровичі – 200 осіб, у с. Малковичі – 145 осіб, село Завадка Морохівська (Лемківщина) повністю спалене 34-им піхотним полком Війська Польського, командиром якого був радянський офіцер, підполковник Станіслав Плуто, командирами батальйонів були також радянські офіцери. Під час цієї операції вбито 73 особи. У селі Піскоровичі загинуло 720 осіб, у с. Вільшани — 18 українців. Згоріли цілком с. Завадка, де під час акцій вбито 32 особи, і с. Кальниця, - 20 осіб. Тоді на захист українців прийшли тисячі вояк УПА, які ціною свого життя боронили українське населення і край, затримували депортацію. Зі 600 тис українців (різні джерела дають різні числа) до кінця переселення залишилось ще бл. 120 тис. уряінців.

В жовтні 1946 р. - сформовано ідею майбутньої акції "Вісла". Проекти переселення решти українського населення, на так звані «одзискане» землі (полишені німцями польські землі на Одері та у Східній Прусії, що входили до складу Німеччини) було представлено першому секретареві ЦК ПОРП В. Гомулці ще в листопаді 1946 р. 28 березня 1947- підрозділи УПА на чолі з «хрущем» вбивають генерала Свєрчевського. Проекти польського керівництва і командування військами говорить про те, що це було лише приводом, а якщо подумати – то планом. 29 березня — Політбюро ЦК Польської робітничої партії ухвалює рішення про підготовку акції «Вісла». 23 квітня — рішення Політбюро ЦК ПРП видає указ про утримування цивільних українців у концтаборі в Явожні (філіал Освєнціму), де раніше тримали німецьких військовополонених. 28 квітня — початок акції "Вісла", яка тривала з 28 квітня до 12 серпня 1947 року. В її ході виявилося, що українців набагато більше, ніж раховано на зламі 1946-1947 років. За даними Генерального штабу ПВ виселлено 140,5 тис. українців та членів змішаних родин, які проживали у 22 повітах трьох воєводств - Ряшівського (85,3 тис.), Люблинського (44,7 тис.) і Краківського (10,5 тис.). Розселено їх на території кілька разів більшій - у 71 повіті Возз'єднаних територій, у воєводствах: Ольштинському (56,6 тис.), Кошалінському (31,2 тис.), Вроцлавському (15,5 тис.), Щецінському (15,1 тис.), Зеленогірському (10,9 тис.), Гданському (5,3 тис.), Опольському (2,5 тис.), Познанському (1,4 тис.) та на півночі Білостоцького (1 тис.). Частину населення за підозру в підтримці УПА було переправлено в Явожну, який проіснував до січня 1949 року. В ньому опинилося 3,9 тисяч осіб, в тому більше 700 жінок і дітей та майже 30 священиків. Табір мав 12 кулеметних веж, три ряди огорожі з колючого дроту, а від дороги — стіну з бетону висотою 5 м. В охороні служили 18 офіцерів і 300 солдатів. Не функціонував тільки крематорій. Для проведення депортації на теренах Закерзонщини було розвернено значні воєнні сили. На фоні безперервних боїв з УПА йде масове насильницьке виселення українців, спалення українських сіл, вбивства українців, що опирались виселенню і тд. Територію дій поділено на дві частини: «С» – Сяноччина, «Р» – Ряшівщина.

Виселення населення знекровило боротьбу та підтримку УПА, тому Головнокомандувач УПА Р. Шухевич вирішив припинити боротьбу на Закерзонні.

Варто також зазначити, що переселення та депортації були позбавлені будь-яких людських умов та засобів для проживання в місцях заселення. Сотні переселенців доїжджали самостійно чи переселялись у ближчі до батьківщини території.

Висновок. Операція «Вісла» є одною з найбільш жорстоких, варварських і фашистських дій окупантів проти українського народу. Саме тому цю сторінку історії має знати кожен українець і пам’ятати це. Адже саме пам'ять про такі речі має стати українцям наглядним прикладом того, що за власну державу потрібно боротись і не допускати її падіння.

Список використаних джерел

1. http://lemky.org.ua/nasha-istoriia/istoriia-lemkiv/323-lemky-v-ukraini - Сайт Всеукраїнського товариства «Лемківщина».

2. http://gazeta.ua/articles/history/_smert-polskogo-generala-vid-ruk-banditiv-z-upa-stala-signalom-dlya-akciyi-visla/428866 - Віталій Жежера. «Смерть польського генерала від рук "бандитів з УПА" стала сигналом для акції "Вісла"».

3. http://do.gendocs.ru/docs/index-125141.html?page=11 – «Партизанськими дорогами з командиром “Залізняком”».

4. http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/02/19/25892/ - Юрій Гаврилюк. «Акція "Вісла" - останній акт українсько-польської трагедії».

5. http://tyzhden.ua/Publication/7511 - Роман Кубачій. «Відірвані від України».

6. http://tyzhden.ua/Publication/3681 - Роман Кубачій. «Родом із Закерзоння».

7. http://warhistory.ukrlife.org/1_03_9.htm - А . Г. Ліпкан. «Операція «Вісла»: переселення чи депортація?». Всеукраїнська громадська організація "Український інститут воєнної історії".

8. https://uk.wikipedia.org/wiki/операція_«Вісла» - Вікіпедія.

Хмельовський О.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Візер С.О.

РУСЬКИЙ ЛЕВ МІЖ ЗАХОДОМ І СХОДОМ: ДИПЛОМАТІЯ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИХ КНЯЗІВ КІНЦЯ XIII СТ.

Постановка наукової проблеми. Період 50-х років XIII ст. став надважливим у вирішенні цивілізаційних пріоритетів Галицько-Волинської держави. Історична традиція відсторонення Заходу від своєї цивілізаційної периферії зумовила зовнішньополітичну переорієнтацію короля Данила і пошук нових союзників. Ідея створення нового військово-політичного альянсу на зламі цивілізацій визначила політику Лева І Даниловича.

Актуальність теми полягає в тому, що дослідження даного періоду дозволяє визначити особливості геополітичного розташування України між Заходом і Сходом. Тема актуалізується і тим, що у дослідженнях, присвячених історії Галицько-Волинської держави, проблема взаємовідносин між Південно-Західною Руссю і Золотою Ордою у XIII ст. є недостатньо розроблена.

Формулювання цілей. Метою наукової розвідки є з’ясування характеру зовнішньополітичної діяльності Лева Даниловича та визначення особливостей співпраці руського князя із монголо-татарами.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дане питання стало предметом наукових студій лише в другій половині XX ст.. Дослідник В. Пашуто [5] розглянув лише окремі аспекти геополітичного становища Південно-Західної Русі. На сьогодні важливими в дослідженні даної проблеми є праця Л.Войтовича [2], яка відкривають нові особливості відносин Галицько-Волинського князівства із європейськими державами та Улусом Джучі.

Виклад основного матеріалу. Особистість руського Лева є досить суперечливою: з

одного боку літописці зображають його в образі “безчесного князя” [1; с. 93–100] , а з іншого – Лев проступає на наших очах в образі найвидатнішого військового і політичного діяча княжої доби, який в складних умовах зумів утримати державу і Землі руського Лева були найбільш доступними ординським нападам, тому зміни в південних степах, які сталися в 1270-х роках кардинально змінили зовнішньополітичну карти регіону. За свідченням архімандрита Леоніда, Ногай у 1272 р. відділився від Золотої Орди, утворивши власну державу [5; с. 7]. Відповідно викликам того часу Лев і Ногай формують своєрідний військово-політичний конгломерат, партнерство в якому визначило розташування сил в східноєвропейському регіоні. Так, фактично, після смерті Шварна брати Лева змушені були визнавати зверхність останнього, а сам великий князь зміцнює свій авторитет на міжнародній арені, приєднує Люблінську землю, Закарпаття, Київське і Переяславське князівство [3; с. 154]. Підтримуючи гарні стосунки із золотоординцями (не лише з Ногаєм), Лев Данилович зумів зосередитися на європейських справах. В кінці 1273 — на початку 1274 р. в Опаві з Пшемислом II Отокаром зустрівся краківський князь Болеслав Сором’язливий, уклавши з чехами союзну угоду. Лев Данилович із Болеславом Сором’язливим зблизилися із Пшемислом Оттакаром. На думку І.Паршина союз чеського короля Оттокара II, Болеславала Сором’язливого із Левом I багато в чому був обумовлений можливістю встановлення ними контактів із монголами. [2; с. 177].

Розвиток подій у останній чверті XIII ст. вказує на те, що Ногай мав чіткий план консолідації земель Південно-Західної Русі в руках Левової гілки династії Романовичів. Відновлена єдина Галицько-Волинська держава, очевидно, мислилась як потужний союзник у боротьбі за верховну владу в Орді. У 1280 р. Ногай посилає війська на Польщу. Літопис свідчить, що ініціатива цієї акції належала Левові. Він прагнув оволодіти прикордонними польськими містами і звернувся до беклярбека по допомогу.

Походи Лева Даниловича 1282 та 1285 рр. в Угорщину з військом Ногая також були здійснені більше в інтересах галицького князя, ніж в інтересах Ногая. [3; с. 295-297].

Наприкінці століття в Золотій Орді відбувається перша міжусобна війна. У 1300 р. між Ногаєм і ханом Тохтою вибухнув відкритий конфлікт, внаслідок якого союзник Лева I загинув [4, с. 38-39]. Таким чином, партнерство одних із найвпливовіших особистостей XIII ст. Лева I і Ногая остаточно припиняється. Руський Лев в таких умовах, не вбачаючи можливостей реалізації своєї міжнародної політики, передає владу у руки свого сина Юрія I.

Висновки. Отже, Лев Данилович був однією із ключових політичних постатей Центрально-Східної Європи другої половини XIII ст., діяльність якого залишила слід в історії польських, угорських, чеських, австрійських і литовських земель. Йому вдалося не тільки зберегти Королівство Русі, підняти її міжнародний престиж, але й розширити її територію до найбільших розмірів за всі часи її існування. Саме тому оцінки постаті Лева Даниловича зарубіжних та вітчизняних дослідників часом зовсім протилежні, але загалом позитивні.

Список використаних джерел

1. Bartnicki M. Wizerunek “безчесного князя” w Kronice Halicko-Wołyńskiej // Actes testantibus. Ювілейний збірник на пошану Леонтія Войтовича //Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Вип.20. - Львів, 2011.

2. Войтович Л. В Князь Лев Данилович. – Львів, 2012.

Войтович Л.В. Галицько-волинські етюди. — Біла Церква: Вид. Пшонківський О.В., 2011. — 480 с.

3. Из сочинений Эльмакризи // Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. – Т. I. _ С. 417-442.

4. Леонид, архимандрит. Хан Ногай и его влияние на Россию и южных славян // Чтения в МОИДР. - 1863. - Кн.3. - С.37.

5. Паршин І. Участь Лева Даниловича у битві при Дюрнкруті 1278 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/k-doba_6/012-parshyn.pdf

6. Полное собрание русских летописей. - Т.2. Ипатьевская летопись. - СПб.,1908.

Сергій Панишко Поїздка волинського князя Володимира Васильковича до Ногая у 1286 р. // Київська Старовина. – 2007. - №2 (374). – С.3-16.

Цапенко І.М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Іщенко Ж.М.,
кандидат історичних наук

РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА В XIX СТОЛІТТІ НА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ, ЩО ЗНАХОДИЛИСЯ ПІД ВЛАДОЮ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Постановка наукової проблеми. На XIX ст. відбулася трансформація театру балагана: усе те, що належало до традиційних жанрів мистецтва скоморохів, перейшло до цирку, а складні театральні форми почали втілюватися в кріпацькому та аматорському театрах. На українських територіях, що були підконтрольні Російській імперії, впродовж століття активно розвивається власне українське театральне мистецтво: пишуться перші спеціальні театральні п'єси українською, на сцену виходять перші професійні актори українці, в найбільших містах будуються стаціонарні театральні приміщення.

Актуальність теми дослідження. Український театр починає набувати сучасних професійних рис саме у XIX ст. Його формування та утвердження відбувалося під впливом соціально-економічного курсу Російської імперії та русифікаторської політики Санкт-Петербурга. Тема розвитку національної культури буде завжди актуальною для істориків, адже саме на її прикладі якнайкраще ідентифікується рівень зрілості та самобутності нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості становлення та розвитку театрального мистецтва вивчали Н.Городиський [1], О. Казимиров [2], В. Ніколаєв [3], А. Парамонов [5]. Історичні праці М. Черняєва [6] характеризують практику тодішньої сцени, особливості тогочасного глядача, театральний побут через побутові та соціально-психологічні подробиці.

Формування цілей. Основною метою роботи є дослідження процесу поступового перетворення українського театру з аматорського на більш професійний.

Виклад основного матеріалу. Українські дворяни на зламі століть створюють кріпацькі театри, на зразок російських. Репертуар був досить різноманим.. Найпоширенішими були опера й балет. Найбільші українські кріпацькі театри: на Полтавщині (с. Кибинці) — у магната Д. Трощинського, в південно-українській частині Курщини (с. Красне) — у графа Волькенштейна, на Харківщині — у В. Хорвата , Г Тарновського, Ільїнського, на Чернігівщині — у Д. Ширая [2, с.127]. Найчастіше актори-кріпаки працювали за примусом, досить рідко хтось з них отримував грошову винагороду. Натомість, щоб отримати прибутки дворяни намагаються відправляти свої театри на гастролі до міст, проте не для віх з них це ставало постійним джерелом доходів. Вистави ставилися взимку чи пізньої осені, коли закінчувалися польові роботи. Головними центрами театрального життя у першій половині XIX століття на території сучасної України стали Харків і Полтава. Саме в цих містах закладалиосновиукраїнського національного театру Г.Квітка-Основяненко і І. Котляревський. Харків XIX ст. мав славу театрального міста, адже перша театральна вистава відбулася тут ще у 1780 р. Проте стан приміщень місцевих театрів розчарував італійського трагіка Сальвіні [6, с.269]. Наприкінці XIX ст. почали з’являтися так звані «сади розваг», де розташовувалися не лише альтанки для музикантів і сцени для виступів артистів у теплі пори року, а й

павільйони для пива й фруктових вод. Одним із самих знакових для театрального кону міста був сад «Тіволі»[5, с.161]. Відлік історії полтавського театру можна починати з відкриття «Полтавського вільного театру» у 1808 р., який проіснував всього чотири роки. У 1818 р. постійний театр заснував генерал-губернатор М. Рєпнін. Офіційно директором театру був відомий диригент Моріц Гавптман. якого через два роки замінив І. Котляревський. Київ на початку XIX ст. не вважався театральним містом, проте вже у 90-х роках все змінює М. Соловцов. Перший театральний будинок в Києві споруджено в 1803 р. на Хрещатику, але він виявисвя ненадійним і тому був зненесений. Будівництво нового міського театру на Володимирській було завершено лише у 1856 р. Інших спеціальних театральних приміщень в місті не існувало, тому в середині 50-х було тимчасово пристосовано під театр колишній Етапний будинок на Подолі. Окремі, в основному аматорські, вистави йшли в Контрактовому будинку та в актовому залі університету й будинку музичного училища. Влітку вистави переносилися в павільйони на території колишнього Купецького саду й Труханова острова [1, с.107]. Перший театральний сезон «Київського драматичного товариства під керівництвом М. Соловцова» відкрився 1 вересня 1891 р. в театрі Бергоньє виставою «Ревізор». Протягом десятиріччя — 1891-1902 рр.театр став найкращим периферійним театром Російської імперії. У другій половині 90-х рр. в колишній садибі професора Мерінга було збудовано нове приміщення театру, що став улюбленим не тільки для глядачів, але й для акторів [1, с.19]. У 1882 р. М. Кропивницький створив перший професійний театр у Єлисаветграді. У 1885 р. розпалася на дві частини: на чолі одної став М. Старицький, на чолі другої (з більшістю корифеїв) — М. Кропивницький, а у 1888 році виокремилася ще й третя частина на чолі з М. Садовським. Пізніше П. Саксаганський залишить трупу Садовського і разом з Карпенком-Карим організує й четверту. Корифеї українського театру були неперевершеними творцями різнопланових ролей. М. Кропивницький, М. Заньковецька, Г. Затиркевич-Карпинська, І. Карпенко-Карий, М. Садовський, П. Саксаганський досконало володіли найрізноманітнішими засобами акторської техніки і сценічної майстерності [3, с.25].

Висновки. XIX ст. стало революційним для українського театру. Г. Квітка-Основ'яненко та І. Котляревський заклали фундамент власне української драматургії, їх послідовниками стали М. Старицький, І. Карпенко-Карий та інші. Через утиски російської влади, українські вистави дозволялося ставити за умови, що в цей же вечір буде відіграна російська вистава з такою ж кількістю дій. До кінця XIX ст. театр перестає бути «забавою» лише для дворян, він стає доступним й для простолюду. Психологічно-реалістичний стиль гри акторів кінця століття відрізняє їх від колег, які працювали на початку XIX ст. Театри поступово перестають бути мандрівними, для них будують спеціальні приміщення у великих містах.

Список використаних джерел

1. Городиський М.П. Київський театр “Соловцов” / М.П. Городиський. — К.: Держ. вид-во мистец. і муз. літератури УРСР, 1961.– 124 с.

2. Казимиров О. А. Український аматорський театр (дожовтневий період) / О. А. Казимиров. — К.: Мистецтво, 1965. — 133 с.;

3. Корифеї українського театру: матеріали про діяльність театру корифеїв / упоряд. І. О. Волошина. – Київ: Мистецтво, 1982. – 309 с. іл.

4. Николаев В. Драматический театр в г. Киеве: Ист.очерк (1803–1893 гг.) / В. Николаев. — К.: Изд. Я. Б-го и Н. И-ва, 1898. — С. 7.

5. Парамонов А., Титарь В. Материалы к истории Харьковского театра / А. Парамонов, В. Титарь. – Харьков: Харьковский частный музей городской усадьбы, 2007. – 279 с.

6. Черняев Николай. Из харьковской театральной старины : сборник статей / Николай Черняев ; сост., вступ. ст. и примечания Ю. Ю. Поляковой ; науч. ред. Р. Я. Пилипчука. — Х. : Экограф, 2010. — 656 с.

ФАКУЛЬТЕТ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

Арич А.-С. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Омельянович І. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ПРОПЕДЕВТИЧНИХ УРОКІВ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ПРОГРАМОВОГО МАТЕРІАЛУ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ УЧНЯМИ

Проблема виховання і навчання розумово відсталих дітей є однією з актуальних у теорії і практиці спеціальної педагогіки, оскільки у більшості з них протягом тривалого часу спостерігаються значні труднощі у засвоєнні шкільних знань, що негативно впливає на психічний стан дитини і гальмує загальний розвиток її пізнавальних здібностей.

У зв'язку з цим постає питання застосування такої корекційно-розвивальної роботи, яка б забезпечувала більш успішне навчання дітей означеної категорії.

Пропедевтичний період у навчанні розумово відсталих дітей є центральною ланкою у всій системі навчально-виховної роботи в спеціальній загальноосвітній школі і передує засвоєнню будь-якого навчального предмета. Про значення пропедевтичного періоду для засвоєння математичних знань йдеться в роботах О. В. Гаврилова, В. В. Ек, М. М. Перової, Н. Ф. Кузьміної-Сиром'ятнікової, О. М. Ляшенка та ін. Про необхідність проведення пропедевтичного періоду під час вивчення рідної мови йдеться у працях Г. С. Піонтківської, Т. К. Ульянової; на уроках образотворчого мистецтва – І. О. Грошенкова, Т. М. Головіної, І. М. Омельянович, Н. П.Сакуліної, І. С. Якиманської та ін.

Метою пропедевтичного періоду є виявлення знань, умінь та навичок, з якими прийшли діти до першого класу; формування загальнонавчальних вмінь першокласників, розвиток психічних процесів (сприймання, мислення, уявлення, пам'яті тощо); активізація пізнавальної діяльності; підготовка учнів до засвоєння основного матеріалу з різних навчальних предметів.

І.Г. Єременко [, с.73] розрізняє загальнопропедевтичні і тематико-пропедевтичні уроки. Він зазначає, що загальнопропедевтичні уроки проводять на по¬чатку першого року навчання і вони покликані: «а)грунтовно вивчати учнів для уточнення діагностичних да¬них про них, виявляти рівень їх загального розвитку, обсяг уяв¬лень і знань про навколишню дійсність і стан орієнтування в навколишньому середовищі, готовність до навчальної діяльності (наявність шкільних знань і навичок); б) вчити учнів орієнтуватись у класній і шкільній обстановці; в) коригувати найбільш серйозні вади сприймання, уявлення,, пам'яті, мислення, мови і моторики; г) прищеплювати учням навички навчальної діяльності, вміння бути організованим під час навчання, узгоджувати свої дії з діями учнів усього класу; д) долати індиферентне ставлення до навчальної діяльності і розвивати інтерес до неї, позитивні емоції й мотиви».

В період пропедевтичного навчання учні вчаться розуміти і правильно співвідносити форму, величину, колір, виконувати різні вправи для рук, розвиває моторику і відпрацьовують навики управління своїми діями.

Тематико-пропедевтичні уроки проводяться перед вивченням складної теми для підготовки учнів до її сприймання. Такі уроки проводяться на різних роках навчання в тих випадках, коли для засвоєння навчальної теми потрібна попередня підготовка учнів, введення їх у коло ідей і понять, що вивчаються. Проводяться такі уроки й для підготовки учнів до виконання самостійної роботи (написання твору, переказу, розв`язання арифметичної задачі, побудови плану шкільної садиби тощо), а також перед екскурсією для орієнтування учнів у тому, що вони мають спостерігати і які завдання виконувати під

час екскурсії. У структурному відношенні ці уроки мало чим відрізняються від загальнопропедевтичних. Відрізняються лише тим, що вся пропедевтика на них тісно пов`язана із змістом найблищої навчальної теми.

Таким чином, враховуючи особливості психофізичного розвитку розумово відсталих учнів все навчання у пропедевтичний період носить наочно-практичний характер, оскільки будь-які знання, вміння та навички формуються у школярів на основі спостереження за практичною діяльністю вчителя і подальшим самостійним виконанням дій учнями. Тому найбільш ефективними методичними прийомами у пропе¬девтичний період є організація спільних дій вчителя та учня, наслідування діяльності дорослого і діяльність за зразком.

Список використаних джерел

1. Основи спеціальної дидактики [під ред. д-ра пед. наук, проф. І. Г. Єременка], 2-е вид., перероблене.-К.: Рад. школа, 1986.-200с.
2. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: курс лекцій: навчальний посібник упорядники О.В.Гаврилов, О.М.Ляшенко. – Кам.-Под.: ПП Мошинський В.С., 2003, - 272 с.

Білуха Д. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Горлачов О.С.,
кандидат психологічних наук, доцент

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Пріоритетність впровадження оптимальних умов здійснення спеціального навчання та виховання з метою забезпечення максимального рівня розвитку особистості, розроблення та впровадження нових завдань, принципів і методів навчання та виховання, набуває першочергового значення для розвитку сучасної сурдопедагогіки. Саме тому, гуманізація і демократизація спеціальної освіти створюють сприятливі умови для апробації нових педагогічних технологій та підходів до організації навчання та виховання дітей з порушеннями слуху.

Однією зі основних професійних компетенцій сурдопедагога є володіння невербальними засобами комунікації осіб з порушеннями слуху (дактильним та міміко-жестовим мовленням). Сурдопедагог апріорі повинен володіти навичками дактильного та міміко-жестового мовлення та ефективно здійснювати вибір виду мовлення відповідно конкретним завданням змісту спеціального корекційного навчання. Тому вивчення дактильного та міміко-жестового мовлення, як невербального засобу комунікації осіб з порушеннями слуху, є нагальною потребою сурдопедагогіки.

Видами невербальної комунікації осіб з порушеннями слуху виступають дактильне та міміко-жестове мовлення, які використовуються повною мірою в процесі безпосереднього міжособистісного спілкування в мікросоціумі нечуючих осіб та певною мірою в навчально-виховному процесі спеціального закладу освіти для дітей з порушеннями слуху.

Дактильне та міміко-жестове мовлення осіб з порушеннями слуху за весь період існування сурдопедагогічної науки розглядали в різних напрямках наукового пізнання, відповідно змісту конкретних досліджень, такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як А.Г. Басова, Р.М. Боскіс, Л.С. Виготський, Й.Ф. Гейльман, О.Г. Геранкіна, О.С. Горлачов, Г.О. Гурцов, Л.С. Дімскіс, Г.Л. Зайцева, А.Г. Зікєев, Р.Г. Краєвський, С.В. Кульбіда, Є.М.

Марциновська, Т.В. Розанова, Л.І. Фомічова, М.Д. Ярмаченко, S.J.Carmel, W.C.Stokoe та ін.

Всі дослідники, які переймаються змістом навчання дітей з порушеннями слуху і забезпеченістю реалізації повного змісту навчання сурдопедагогом, єдині у погляді на дактильне мовлення, як форму по-літерної передачі змісту [1, 2, 3, 4]. Тобто, за допомогою дактильного мовлення відтворюється, як загальний, так і дослівний зміст повідомлення. Дактильна форма мовлення має риси подібності і відмінності від писемної і усної форм мовлення [1, 3], але підпорядковується більше правилам писемного мовлення, аніж усного. При дактилюванні відбувається не слухання мовлення, а читання ручних зображень літерного складу слова [1, 2].

Дактильна форма мовлення не дозволяє сприймати все слово або коротке речення одночасно, як це має місце під час читання писемного мовлення або сприймання усного мовлення [2, 3]. При дактилюванні можна бачити лише окремі знаки літер (дактилеми), які пишуться у повітрі [2], тому слово завжди потрібно мисленнєво скласти із загальної кількості і послідовності продактильованих літер [2, 3].

Міміко-жестове мовлення, як і дактильне мовлення, є засобом передачі інформації особам, які мають порушення слуху, допомагає у спілкуванні із людьми (але лише з тими, хто його засвоїв) [2], а також йоговикористовують як комунікаційний засіб у спілкуванні, публічних виступах, перекладі, в спеціальних закладах освіти та ін. [3, 4].

Доведено, що міміко-жестове мовлення, на відміну від словесного, яке має звукове (артикуляційне) підґрунтя, реалізується через візуальний (просторово-руховий) шлях [1, 2], а відтак: його основною одиницею виступає жест, який в свою чергу характеризується наявністю кількох елементів. Додатковими структурними елементами є артикуляція (одночасне промовляння повідомлення) і міміка обличчя (вираз обличчя), які є необхідною складовою так, як виконують функцію уточнення змісту жестів [1].

На сьогодні за даними різних дослідників міміко-жестове мовлення нараховує приблизно чотири тисячі невербальних знаків (жестів) на противагу словниковому запасу словесного мовлення, який нараховує декілька сотень тисяч слів. Навіть на основі кількості існуючих жестових позначень вчені [1, 2, 3] з впевненістю стверджують тезу, відповідно до якої міміко-жестове мовлення осіб з порушеннями слуху має обмежені можливості і, до того ж, жест не може вмістити в себе той спектр відтінків, які притаманні слову [1, 3].

Підсумовуючи вище викладене, необхідно наголосити на тому, що тривалий час розвитку та становлення сурдопедагогічної теорії і практики питання використання дактильного та міміко-жестового мовлення в різних сферах діяльності осіб з порушеннями слуху підіймалось і розглядалось в різних площинах сурдопедагогічної науки. Дослідники дактильного та міміко-жестового мовлення одностайні в тому, що дані форми мовлення виступають допоміжними засобами в процесі спеціального корекційного навчання та виховання дітей з порушеннями слуху в певному визначеному обсязі та відповідно спеціальних методик навчання. Доведено, що міміко-жестове мовлення в силу своєї специфіки не може претендувати на універсальність, але є продуктивним засобом спілкування мікросоціума осіб з порушеннями слуху.

Список використаних джерел

1. Горлачов О.С. Психологічні особливості формування дактильного та міміко-жестового мовлення у майбутніх сурдопедагогів : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.08 «спеціальна психологія» / О. С. Горлачов. – К., 2012. – 299 с.

2. Зайцева Г.Л. Жест и слово. Научные и методические статьи / Г.Л. Зайцева. – М.: ВТИИ, 2006. – 632 с.

3. Краєвський Р.Г. Мова жестів глухих / Р.Г. Краєвський. – К. : Рад. школа, 1964. – 220 с.

4. Кульбіда С.В. Теоретико-методичні засади використання жестової мови у навчанні нечуючих : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : 13.00.03 «корекційна педагогіка» / С.В. Кульбіда. – К., 2010. – 43 с.

Божнюк А. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Ханзерук Л. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНА КАЗКА У ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ РОЗУМОВО ВІДСТАЛОГО ДОШКІЛЬНИКА

Актуальність дослідження. Особистісний розвиток дитини набуває особливого звучання в умовах дизонтогенезу за типом психічного недорозвинення, оскільки передбачає складний шлях розвитку самосвідомості (Виготський Л. С., Синьов В. М., Матвєєва М. П. та інші). Як і в онтогенезі, процес самоусвідомлення розумово відсталої дитини здійснюється від зовнішнього до внутрішнього. Перш ніж зробити предметом вивчення власний внутрішній світ, дитина пізнає спочатку своє оточення, Я-фізичне, аналізує поведінку інших людей та порівнює себе з ними. Щоб бути у гармонії з життям і природою, вона вчиться дорослішати і долати труднощі. Важливим інструментом такого навчання протягом століть була і залишається метафора – вид символічного мовлення, який використовується з метою навчання. Найкращим прикладом використання метафори, як літературного, так і терапевтичного прийому, є казка.

Мета. Психотерапевтична функція казки, її великий пізнавальний ресурс все активніше досліджується у спеціальній психології та педагогіці. Однак, залишаються недослідженими методичні прийоми такої роботи з дітьми дошкільного віку, що і зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз досліджень з теми. Досліджуючи різні аспекти особистості розумово відсталої дитини, дослідники констатують, що без адекватної психокорекційної роботи, навіть у зрілому віці, їх вчинки не можна розцінювати як вчинки розвиненої особистості (Царидзе М. Г., Сєверов О. П., Синьов В. М., Матвєєва М. П.). З метою особистісного розвитку таких дітей широко використовується робота з казковими персонажами. Дослідники обґрунтовують доцільність такої роботи тим, що в казці добро і зло чітко розмежовані. Все, що є добрим, перемагає, викликає позитивні емоції, а все, що є зло, стає переможеним, викликає негативні емоції. Сприймаючи казку, діти ідентифікують себе з позитивним героєм, приписують собі його якості, прагнуть бути на нього схожими. Казкотерапія як вид арттерапії може використовуватись у психокорекційній роботі зі старшими розумово відсталими дошкільниками.

Констатуючи корекційно-розвивальні та терапевтичні можливості казки, дослідники звертають увагу на труднощі, які потребують урахування під час такої роботи з розумово відсталими дітьми: недостатнє розуміння переносного значення метафор і образних фраз; глибока неповноцінність уявлень; бідність активного і пасивного словника; слабкість емоційного відгуку на прослухане тощо [1-2].

Виклад основного матеріалу. Терапевтичний ефект використання казки полягає в тому, що дозволяє дитині усвідомити власні проблеми, пов’язані з емоційними та поведінковими утрудненнями, а також відшукати шляхи їх вирішення. Фахівці стверджують, що на усвідомленому, вербальному рівні дитина може і не сприймати казку, однак позитивний ефект від роботи має місце, оскільки зміни нерідко відбуваються на підсвідомому рівні. За таких обставин одна і та ж казка по-різному впливає на кожну дитину [2].

У казкотерапії використовуються готові/відомі казки (народні, авторські), а також спеціально написані для конкретних дітей. У першому випадку, після прослуховування казки проводиться бесіда з дитиною, в якій казкові події пов'язуються з особистим досвідом дитини. Другий варіант казки пов'язаний з життям та труднощами дитини безпосередньо за структурою і змістом. Особливе значення надається добиранню персонажів для казки та налагодженню взаємин між ними.

Композиційні та змістові особливості казки сприяють розвитку у дітей співпереживання. Це досягається за рахунок повторів дії (через них відбувається відпрацювання і закріплення почуттів); протиставлень (порівнюються вчинки позитивних і негативних героїв); називання вчинків і роз'яснення їхнього змісту. Важливе значення має характер прочитання казки (інтонація, паузи, виділення голосом найсуттєвіших моментів змісту) та емоційне ставлення дорослого до розповіді.

Висновки. Отриманий нами досвід написання психотерапевтичних казок для розумово відсталих дошкільників та його аналіз дозволяють нам обґрунтувати важливість та складність такої роботи. Перенесення отриманого досвіду в лабораторні умови, апробація підготовленої добірки психотерапевтичних казок дозволить отримати експериментально підтверджені висновки.

Список використаних джерел

1. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учеб. для студ. сред. и высш. пед. учеб. заведений / Е. А. Медведева, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 248 с.
2. Синьов В. М., Матвєєва М. П., Хохліна О. П. Психологія розумово відсталої дитини / В. М. Синьов, М. П. Матвєєва, О. П. Хохліна // Підручник. – К.: Знання, 2008. – С. 291-296.
3. Миллс Дж., Кроули Р. Терапевтические метафоры для детей и внутреннего ребенка / Дж. Миллс, Р. Кроули // Пер. с англ. Т. К. Кругловой. – М.: Независимая фирма «Класс», 1996. – 144 с.

Виходченко Н. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Коломієць Ю.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ДИСЛЕКСІЮ

Читання – одна зі складних та значущих форм психічної діяльності людини, яка виконує психологічні та соціальні функції [1, 249]. Саме тому цей вид діяльності досліджують у різних аспектах (вивчення мозкових механізмів, структури та функцій, оволодіння читанням як навичкою, роль читання у навчанні та вихованні тощо).

Сучасні дослідження (Голуб Н.М., Рональд Д. Дейвис, Корнєв О.М., Лалаєва Р.І., Полонська М.М., Чередніченко Н.В. та ін.) свідчать про те, що читання – це складний процес, у якому реалізується усне та письмове мовлення.

Сучасні психологи та методисти визначають навичку читання на початковому етапі як процес відтворення звукової форми слова за її графічною моделлю з виявленням, активною переробкою і усвідомленням смислової інформації. Процес читання містить переклад просторової послідовності графічних знаків у тимчасову послідовність звуків. Читання вважається рецептивним процесом, тобто процесом сприйняття [4, С. 143].

Навичка читання об'єднує дві групи умінь: ті, які пов'язані з відтворенням звукової форми слова (спосіб, правильність, темп читання); та уміння, що ґрунтуються на

виявленні та усвідомленні смислової інформації (свідомість (розуміння), виразність читання).

Будь-які відхилення у формуванні навичок читання та письма перешкоджають успішному засвоєнню шкільної програми (Алтухова Т.А. , Данілавічютє Е.А.,

Коломієць Ю.В., Лалаєва Р.І., Лєвіна Р.Є., Тарасун В.В., Токарева О.А., Чередніченко Н.В., та ін.).

Для визначення часткового порушення процесу оволодіння читанням використовують термін «дислексія» [5, С. 547]. Порушення процесу читання проявляються у замінах, перестановках та пропусках мовних одиниць. Помилки характеризуються типовістю, стійкістю, повторюваністю.

Незважаючи на загальне зростання інтересу сучасних дослідників (Данілавічютє Е.А., Ільяна В.М., Корнєв О.М., Коломієць Ю.В., Лалаєва Р.І., Чередніченко Н.В. та ін.) до процесу читання, проблема ефективності роботи з книгою досі залишається недостатньо розв'язаною.

У психологічному аспекті дислексію розглядають як порушення, викликане несформованістю психічних функцій, що забезпечують процес читання в нормі.

Ляпідевський С.С. розглядає механізми процесу читання з позицій нейрофізіології. Він зазначає, що в основі дислексії лежить недорозвиток аналітико-синтетичного процесу, який проходить у корі великих півкуль у ділянці основних ядер аналізаторів та міжаналізаторних зв'язках і зумовлює правильну мовленнєву функцію та пов'язане з нею абстрактне мислення.

Сучасні неврологічні дослідження не діагностують чіткої патології у дітей із дислексією, проте часто у них виявляється деяка неточність, недостатня диференційованість рухів. При виконанні довільних, свідомо контрольованих дій, спостерігається незрілість, недорозвиток моторики, яка позначається на формуванні просторових орієнтувань.

Аудіометричні дослідження слуху у дітей із дислексією свідчать про нормальний розвиток аналізатора.

Проведено багато досліджень зорових функцій у дітей, які страждають на дислексію. Вивчення руху очей показало, що при дислексії фіксація очима є дуже короткою і нерегулярною, спостерігаються часті регресії, повернення назад по тексту [4, С. 15-16].

Порушення процесу читання можуть бути зумовлені затримкою у формуванні певних функціональних систем, важливих для засвоєння писемного мовлення, внаслідок шкідливих чинників, які діяли в різні періоди розвитку дитини.

Дехто з дослідників відзначає спадкову схильність до дислексії (Хальгрен Б., Рудінеску М. та ін.). В свою чергу Захалкова М. та співавтори відмічають спадкову обтяженість у 45% дітей із дислексією. За даними Корнєва О.М. у 60% випадків спадковість була обтяженою психічними розладами, у 25% – порушеннями безпосередньо писемного мовлення [4, С. 12].

Слід зазначити, що у школах для дітей із ТПМ та із затримкою психічного розвитку дислексія виявлена у 20-50% випадків. За дослідженнями Лалаєвої Р.І., у перших класах допоміжної школи порушення читання спостерігається у 62% учнів [5, С. 548-549].

Отже, порушення читання негативно впливає на весь процес навчання, ускладнює психічний і мовленнєвий розвиток дитини. Своєчасне виявлення цих порушень, точне визначення їх патогенезу в кожному окремому випадку, відмежування дислексії від помилок читання іншого характеру є надзвичайно важливим для побудови системи корекційної психолого-логопедичної роботи з дітьми, що мають утруднення у оволодінні навичкою читання.

Список використаних джерел

1.Эльконин Д.Б. Экспериментальный анализ начального этапа обучения чтению / Д.Б. Эльконин // Вопросы психологии учебной деятельности младших школьников / [под ред. Д.Б. Эльконина, В.В. Давыдова]. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1962. – 287 с.

2. Лалаева Р.И. Нарушения чтения и пути их коррекции у младших школьников: Учеб. пособие / Р.И. Лалаева. – СПб.: Издательство «Союз», 2002. – 224 с.

3. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Навчально-методичний посібник (курс лекцій) / Чередніченко Н.В. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 208 с.

4. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 672 с.

Вишніченко Т. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Тимофієнко Н. В.,
старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

Формування у дітей з порушеним слухом усного мовлення – є одним із найважливіших та складних завдань їх навчання та виховання. Це пояснюється винятковою роллю усного мовлення в житті людини. Усне мовлення є не лише основним засобом спілкування, а й основним засобом розвитку особистості. Розвиток дітей з вадами слуху відбувається в умовах порушеного спілкування, що призводить до своєрідності в розвитку їхнього мовлення, обумовлює відхилення в розвитку їхньої пізнавальної діяльності та мислення [3].

Проблема теорії і практики формування мовлення у дітей з порушенням слухової функції має тривалу історію і характеризується різними підходами (А.Г. Басова і С.Ф. Єгоров, О.І. Дьячков, Г.Л. Зайцева, С.О. Зиков, Б.Д. Корсунська та ін.). У наукових дослідженнях Р.М. Боскіс, Т.М. Власової, А.Г. Зікєєва, К.Г. Коровіна, М.І. Нікітіної, Л.І. Тигранової підкреслюється роль активізації мовленнєвої діяльності для гармонійного психофізичного та особистісного розвитку дітей з порушенням слуху. У роботах Л.В. Андрєєвої, М.І. Нікітіної, Ф.Ф. Рау визначено значення підвищення ефективності процесу навчання і виховання, максимального використання можливостей мовного середовища.

Основні відхилення від нормального розвитку мовлення у дітей із порушенням слуху стосуються особливостей формування лексичного запасу та граматичного оформлення мови. Досить часто ці відхилення виражаються в різноманітних замінах потрібної назви іншим словом, з іншим значенням (С.О. Зиков, Л.М. Бикова та ін.). Поряд із спотворенням вимови слів та своєрідним їх вживанням у мовленні спостерігаються суттєві недоліки в граматичному оформленні висловлювань. Своєрідність граматичного оформлення відношень між словами в реченні виступає в мовленні дітей з вадами слуху при використанні частин мови із абстрактними значеннями, зокрема займенників. Учні з порушенням слуху також відчувають труднощі в розумінні значення префікса та суфікса. Ці особливості граматичної будови мовлення відображаються у їхніх висловлюваннях, роблять їхнє мовлення незрозумілим для оточуючих (А.Г. Зікєєв, К.Г. Коровін та інші).

Розвиток практики навчання дітей з порушенням слуху призвів до створення комунікативної системи навчання глухих дітей мови. Дана система передбачає навчання глухих учнів мови за принципом формування мовленнєвого спілкування (С.О. Зиков та інші). Основними компенсаторними засобами, які дозволили здійснити навчання за принципом формування мовленнєвого спілкування є "скорочена система фонем" (Н.Ф. Слєзіна, Ф.Ф.Рау) та дактилологія (С.О.Зиков, Б.Д.Корсунська).

Формування у дітей з вадами слуху усного мовлення на основі дактилології передбачає те, що звертаючись до дітей, вчитель дактилює слова та одночасно їх вимовляє. Використання дактильної форми мовлення забезпечує аналіз і синтез слова. Саме тому на уроках усного мовлення доцільно робити акцент на відтворенні слова в цілому, на відпрацювання злитного, ритмічного його вимовляння, як в ізольованому вигляді, так і в складі словосполучення та фрази. Такий метод навчання називається звуковим аналітико-синтетичним [1].

Інший шлях, який забезпечує систематичне формування вимовних навичок, – послідовне засвоєння фонетичної структури слів на основі тимчасового використання скороченої системи фонем. Початкове навчання складається із використання двох концентрів. Перший концентр співпадає із підготовчим класом, а другий охоплює 1 і 2 класи. У підготовчому класі учні повинні опанувати вимовою 17 основних фонем [2].

Для розвитку усного мовлення дітей з вадами слуху, формування навичок ведення діалогу також доцільно використовувати різні види робіт, зокрема: роботу із закритою картинкою, роботу із серією закритих картинок, бесіди на теми близькі до життя дітей, бесіди за прочитаним твором, дидактичні ігри та інші.

Отже, проблема формування усного мовлення в учнів з вадами слуху залишається актуальною і в наш час. Працюючи над розвитком у дітей розмовного мовлення, педагог удосконалює всі сторони усного мовлення: зміст і його правильне оформлення, точність і швидкість сприйняття, правильність вимовної сторони.

Список використаних джерел

1. Зыков С.А. Методика обучения глухих детей языку. 56 — 58 с.

2. Методика обучения глухих устной речи. Учеб. пособие для студентов дефектол. Фак. Пед. Ин-тов. Под ред. Проф. Ф.Ф.Рау. М.,"Просвещение", 1976.

3. Зикеев А.Г. Развитие речи слабослышащих учащихся (I-VI классы 2-го отделения). М.: Педагогика, 1976. - 5 — 9 с.

Волошин І. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Ханзерук Л. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ОСВІТИ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ ТА КОРЕКЦІЙНО-ВИХОВНИЙ РЕСУРС ХОРТИНГУ

Актуальність. Оновлення вітчизняної освіти, пов’язане із вступом України до Європейського освітнього простору, позначене змінами її організаційно-змістових та нормативно-правових засад. Ці зміни є об’єктивною вимогою часу, оскільки покликані врегульовувати стихійні тенденції, якими можуть супроводжуватись освітні процеси.

Освітня реформа охоплює складний комплекс проблем, серед яких і національне виховання. Повернення до національної автентичності, пов’язане із об’єктивними суспільними процесами в Україні, гостро відчувається у педагогіці.

Як галузь педагогічної науки, корекційна педагогіка не лише відповідає сучасній освітній ситуації в цілому, а й критично реагує на неї. Це пов’язано, в першу чергу з тим, що інтегруючись у загальні освітні процеси, вона покликана вирішувати своє провідне завдання – покращувати розвиток дітей, які від народження мають різні психофізичні особливості. Дуже важливо, здійснюючи пошук інноваційних підходів до виховання таких дітей, не лише орієнтуватись на прогресивний зарубіжний досвід, а й звертатись до

власних, українських традицій. На нашу думку, уваги фахівців у цьому зв'язку заслуговує хортинг.

Сучасний український хортинг – важлива складова загальнодержавної системи фізичної культури і спорту, патріотичного та духовного виховання, яка полягає у відродженні та вкоріненні українських бойових традицій, зміцненні здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей дітей. Це відбувається шляхом залучення їх до участі у різних заходах фізкультурно-оздоровчого характеру.

Виховну і філософську основу хортингу було закладено багатовіковими традиціями формування здорового спортивного духу людини, що передавалися від покоління до покоління, від часів сарматів − до Київської Русі, а далі − до запорозьких козаків. У міжнародному спортивному співтоваристві хортинг розвиває Всесвітня Федерація Хортингу (World Horting Federation), заснована в Україні у 2008 році. Вона є міжнародною громадською організацією фізкультурно-спортивного спрямування, що розвиває та культивує хортинг.

У вітчизняній корекційній освіті використовуються різні способи фізичного виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку: адаптивна фізична культура, кінезітерапія, ритміка та цілий ряд інших, які комплексно покращують психофізичний стан дітей. Однак, досвіду використання технології, яка б вирішувала ці завдання на ґрунті національних традицій, у спеціальній літературі не висвітлювалась.

Враховуючи цю обставину, ми маємо на меті дослідити доцільність та можливості використання хортингу / елементів хортингу у вихованні дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Як показало дослідження, термін «хортинг» має символічне тлумачення, оскільки походить від назви відомого в Україні острова Хортиця (місце розташування Запорозької Січі, яка відіграла прогресивну роль в історії українського народу). На основі дослідження історичних джерел, які відтворюють тогочасну любов козацтва до Батьківщини; збереження та зміцнення козацько-лицарських чеснот; відображення у мистецтві оздоровчих, бойових, культурних, військово-патріотичних традицій Запорозької Січі тощо ми маємо змогу простежити виникнення хортингу.

Ідея відродження хортингу як комплексної системи самовдосконалення дитини, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана із впливом давніх народних традицій, які передавалися від покоління до покоління.

Дослідники розглядають хортинг як засіб розвитку координаційних здібностей дітей, оскільки досліджувана комплексна система самовдосконалення дитини сприяє вдосконаленню тіла (гнучкості; рівноваги; рухових навичок); організації навчальної, виховної та розвивальної діяльності на основі покращення функціональних систем організму дитини; створенню безпечного освітнього середовища; пропагуванню здорового способу життя тощо.

Дуже важливо, що виховна система хортингу містить вимоги етикету, дисципліну під час проведення занять, включає психічні, функціональні та вольові аспекти підготовки, що прищеплює прагнення до самовдосконалення та підтримання здоров'я дітей з раннього віку.

На нашу думку, окреслені завдання у адаптованому варіанті або їх елементи можна експериментально запровадити у процес корекційного виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку, а саме дошкільників з інтелектуальними порушеннями 6-8 років. В першу чергу, це стосується фізичного розвитку і безперечно, особистісного розвитку дітей цієї категорії в цілому. За таких умов, технологія хортингу може розглядатись як інновація, ефективність та доцільність якої зумовлена національними рисами підходу, доступністю методичних матеріалів, інтересом до виду спорту, який набуває поширення в Україні.

Важливої уваги, у цьому зв'язку, слід надати науковому обґрунтуванню доцільності такого експериментування, враховуючи особливості фізичного та особистісного розвитку дітей.

На цей момент нами зроблені перші спроби такого обґрунтування, підготовлена наукова стаття, однак, науковий пошук триває. А його перші узагальнення дозволяють констатувати, що хортинг / елементи хортингу як комплексна система самовдосконалення дитини, заснована на фізичному, морально-етичному, духовному вихованні, пов'язана з давніми українськими народними традиціями, може бути запроваджена у процес корекційного виховання як інновація.

Список використаних джерел

1.Азаров В. Впровадження елементів хортингу на уроках фізичної культури // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 155-156.

2.Діхтяренко З. Дослідження основних понять хортингу: «виховання», «хорт», «хортинг», «хортовий», «хортове виховання», у психолого-педагогічній та філософській літературі // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 56.

3.Еременко И.Г. Олигофренопедагогика: учебное пособие. – К. : головное издательство объединения «Вища школа». 1985 - С. 317.

4.Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. - К.: Знання, 2008. - 359 с.

5.Трібель О. Завдання та зміст підготовки дітей і молоді засобами хортингу // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 199.

Гольцева І. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Синьова Є.П.,
доктор психолічних наук, професор

ОБРАЗ НЕЗРЯЧОЇ ЛЮДИНИ В ТВОРАХ МИСТЕЦТВА

В нашій країні з особливою актуальністю постало питання гуманізації ставлення суспільства до інвалідів. Наукові дослідження щодо проблем особливостей розвитку особистості при порушеннях зору, що проводяться в Україні не доступні широкому загалу, а навіть дуже популярні телевізійні ток-шоу висвітлюючи окремі нетипові випадки проблем незрячих людей, роблячи крен в популістику, не враховують дійсних, наукових положень і цим дуже шкодять формуванню позитивного ставлення суспільства до інвалідів по зору.

Метою нашого дослідження було прослідкувати розвиток суспільної думки у ставленні до незрячих людей у світі та в Україні на підставі аналізу творів мистецтва та дати їм професійну характеристику з точки зору наукової правильності авторського зображення.

Ми передбачаємо, що історичний розвиток відображення образів незрячих в творах мистецтва відбиває політичні та суспільні явища і змінюється в залежності від них. В дослідженні передбачаються розв'язання таких **завдань:**

1. Зробити теоретичний аналіз понять художній образ та наукове поняття, з'ясувати їх взаємозв'язок та взаємовплив;

2. Зібрати художні твори, в яких зустрічаються образи незрячих та проаналізувати їх з науково-професійної точки зору.

Об'єкт дослідження – художній образ незрячої людини в мистецтві.

Предмет дослідження – науковий аналіз художніх образів незрячих в мистецтві.

Методи дослідження:

- *теоретичні:* аналіз наукової, та публіцистичної літератури з проблеми художнього зображення незрячих людей;
- *емпіричні:* бесіда, анкетування після перегляду або прочитання певного твору, аналіз творів мистецтва з точки зору тифлопедагогіки.

Сучасне, прогресивне суспільство частіше стало приділяти увагу проблемам людей з психофізичними порушеннями. Найчастіше це чисто художній образ, що сформувався у майстра інтуїтивно, внаслідок його певного життєвого досвіду, без урахування наукових положень, щодо впливу психофізичного порушення на розвиток особистості. Наукове поняття, як і художній образ, належить до вторинних форм відображення дійсності. Подібно до художнього образу поняття відрізняється від повсякденних уявлень мірою узагальненості свого ідейного змісту.

Аналізуючи розвиток тифлопедагогіки як науки, Л.С.Виготський виділяє три епохи і наводить приклади з творів художньої літератури та мистецтва. Так, до першої, *містичної* епохи, Л.С. Виготський відносить давнину, середні віки та значну частину нової історії. Ще йдосі пережитки цієї епохи можна знайти в народних поглядах на сліпого, в легендах, казках.

Друга епоха – *просвітництва*, за визначенням Л.С. Виготського, відкрила нову еру в розумінні особистості сліпого. На цей період припадає наукова діяльність французького філософа Дені Дідро (1713-1784), який написав "Листи про сліпих у настанову зрячим" та "Енциклопедію", в якій є розділ "Сліпий".

Середину 80-х років XIX ст. можна віднести, за визначенням Л.С. Виготського, до третьої – *наукової* епохи у вивченні незрячих. Цей період може характеризуватись літературними художніми творами, починаючи від етюду В.Г. Короленко «Сліпий музикант» (1886) до наших часів – вихід в світ художнього фільму «Поводир» (2014).

Дослідження тільки розпочинається, але навіть той незначний аналіз, який ми зробили, переконує нас в тому, що якщо сучасне мистецтво буде використовувати окрім художніх принципів та прийомів висвітлення образів сліпих людей в суспільстві ще й наукові положення та досвід, можна буде говорити про формування дійсно позитивного, спрямованого на високу позитивну оцінку можливостей незрячої людини в перетворенні нашого суспільства.

Список використаних джерел

1. Выготский Л.С. Собрание починений : в 6 т. / под.ред.Т.А. Власовой / Выготский Л. С. - Т.5 :Слепой ребенок– М. : Педагогика, 1983. – 368 с. – С. 86 – 100.

2. Гудонис В.П. «Основы и перспективы социальной адаптации лиц с нарушенным зрением» М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: НПО «Модэк», 1998. — 288 с.

Гомон Г. В., Качур Л. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Найдьонова Г.О.,
кандидат психолічних наук, доцент

СЕКСУАЛЬНІ ПРАВА ОСІБ ІЗ ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ТА СЛУЖБИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Сексуальні права - ці права не зазначені в Загальній декларації прав людини, ні у Конвенції про права інвалідів. Немає їх поки і у більшості національних конституції. Однак для багатьох людей це право є не менш, а то й більш природним серед інших прав і свобод. Найбільш вразливою категорією населення в частині реалізації прав на повноцінне сексуальне життя є інваліди. В даній роботі ми хочемо висвітлити основні тенденції розвитку даного питання у світі як в теорії, так і на практиці.

Дане питання неодноразово піднімалося такими вітчизняними та зарубіжними вченими як Прокопенко Ю. П., Ярская-Смирнова Е., Романов П.В., Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.,Чипоурас С. та інші.

На сьогоднішній день питання про сексуальні права інвалідів узаконені у Біллі про сексуальні права інвалідів (США)[6], законах Данії. Існує ціла низка організацій сурогатного сексу у Фінляндії, Швейцарії, Бельгії, Нідерландах, Німеччині та Австрії. Тим не менш й досі мають силу стереотипи щодо сексуальності інвалідів, які негативно впливають на можливість реалізовувати свої права ними. Серед цих стереотипів[1], [2] виділяють такі:

- Інваліди не сексуальні.
- Вони безпомічні і потребують постійної опіки як діти.
- Інваліди мають вступати у шлюб лише с особами які також мають певні порушення.
- Батьки таких дітей не мають просвітлювати їх у питання сексуальних стосунків.
- Для досягнення статевого задоволення необхідно, щоб статевий акт завершився оргазмом.
- Статеві порушення у інвалідів обов'язково пов'язані з їх неповноцінністю.
- Неінвалід може вступити в статевий зв'язок з інвалідом тільки в тому випадку, якщо у нього немає вибору.

Що ж до можливостей реалізації сексуальних прав осіб з психофізичними порушеннями в різних країнах, то слід зазначити такі служби як Телефонна служба "ParaDoxies і публічний будинок у Великобританії для інвалідів, чеська організація «Насолода без ризику» [3] та організація "Білі руки", була заснована в Ніїгате в Японії в 2008 році . Крім того, У США вже створена Міжнародна сурогатна асоціація, яка покликана захистити інтереси як працівників сфери сурогатного інтиму, так і споживачів. Швейцарська асоціація «Сексуальність і інвалідність» (SEHP) фінансувала спеціальне навчання сурогатного сексу, завдяки чому, з 2009 року Сексуальні послуги навчені співробітники надають інвалідам у Романській Швейцарії вже чотири роки [5].В Україні ж «сурогатне партнерство» поки ніяк законодавчо не регулюється .

Сексуальне і інтимне асистування отримало також поширення у багатьох країнах. Тим не менш й на сьогоднішній день у багатьох країнах, навіть у яких такий вид допомоги легалізовано, досі мають місце протиріччя пов’язані із моральністю такої служби, що приводить навіть до відкриття судових справ [4], що свідчить про необхідність перегляду та змін як на рівні соціальному, пов’язаному із стереотипами, так і на законодавчо-правовому.

Список використаних джерел

1.Прокопенко Ю.П. Секс и инвалидность. Предрассудки в отношении сексуальной жизни инвалидов и неинвалидов // Сексолог. 2001. http://www.doktor.ru/sexolog/STA/st45.htm

2.Ярская-Смирнова Е.Р. Стигма «инвалидной» сексуальности // Романов П. В., Ярская-Смирнова Е. Р. Политика инвалидности: Социальное гражданство инвалидов в современной России. – Саратов: Изд-во «Научная книга», 2006. – 260 с.

3.Снять табу с темы секса у инвалидов. Českýrozhlas Radio Praha. http://www.czech.cz/ru/Life-Work/Снять-табу-с-темы-секса-у-инвалидов/

4.Роман с посредником Вера Шенгелия — о том, имеют ли люди с ментальной инвалидностью право на секс. https://meduza.io/feature/2016/02/16/roman-s-posrednikom

5.Швейцарские инвалиды – в надежных руках|Les handicapés suisses sont en mains sûres.Лейла Бабаева, Женева, 25. 03. 2014/ http://nashagazeta.ch/news/swiss/17382

6.Chipouras, S. etal. (eds.): 1979, Who Cares? A Handbook on Sex Education and Counseling Services for Disabled People, George Washington University. Washington D.C.

Гречана І. Ю., Юківська А. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Войтюк Ю.О.,
кандидат біологічних наук, доцент

СПІВПРАЦЯ КАФЕДРИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ Й ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ІНВАЛІДІВ ЗОРУ В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ВИПУСКНИКІВ

В Україні систематична освіта сліпих розвивається вже понад сто років. Проте, лише в кінці минулого століття відбулися значні зміни вітчизняної тифлології. Свідченням тому був початок фахової підготовки тифлопедагогів (1993 р.) і створення кафедри тифлопедагогіки (1998 р.) в Національному педагогічному університеті (НПУ) імені М.П. Драгоманова. [2] В цей же час виникає ряд громадських організацій, що створені незрячими, або громадські об'єднання, які опікуються проблемами інвалідів зору, таких як: Асоціація інвалідів-вчених "Гомер", БФ "Візаві", Громадське об'єднання користувачів комп'ютерних технологій для інвалідів "Вікно в світ", Громадська благодійна організація "Інформаційний центр незрячих юристів України та Центр допомоги інвалідам", ВГБО пенсіонерів та інвалідів "Обличчям до істини", ВГО "Профспілка працездатних інвалідів", Громадське об'єднання незрячих фахівців "Реаресурс", ГО "Світло життя", громадське об'єднання батьків дітей інвалідів по зору "Світ на дотик" та інші. [1]

Кафедра тифлопедагогіки стає центром координації тифлологічної науки в Україні, як єдина спеціальна кафедра, і як команда однодумців. Думка фахівців, спеціалістів кафедри, поряд з думкою лікарів – офтальмологів, стає більш вагомою. На кафедрі навчаються, а відтак, і стають спеціалістами, десятки випускників. Відбувається взаємне активне проникнення ідей і спеціальних тифлологічних знань в суспільство, за межі шкільної системи, в громадські організації. Керівниками громадських організацій різних рівнів в Україні стають понад 20 незрячих – переважна більшість з яких вчені, доктори і кандидати наук. Виникає діалог і наукова співпраця кафедри з цими організаціями. Студенти кафедри проходять безвідривну(волонтерську) педагогічну практику в цих організаціях, активісти цих організацій є учасниками педагогічного процесу.

З середини 2000-х років розвиваються спільні програми: молодіжний інтегрований студія-театр «МІСТ», програма підготовки спеціальної літератури «Пізнай природу на дотик», Галерея творчості інвалідів «Ми духом не зламні» та інші. Проводяться спільні заходи: круглі столи, конференції, присвячені важливим проблемам транспортного забезпечення інвалідів зору, організації робочого місця інваліда, професійної підготовки та працевлаштування і т.д.

Виникають нові фахові об'єднання та громадські спілки зорієнтовані на вирішення проблем освіти та соціальної інтеграції інвалідів зору. Кафедра ініціює створення громадського об'єднання Асоціація тифлопедагогів України, яка тісно співпрацює з громадськими організаціями інвалідів, зокрема з Національною асамблеєю інвалідів України та ВГО «Генерація успішної дії» .

На сьогодні в Україні зареєстровано понад сто (100) громадських організацій та об’єднань, які опікуються проблеми інвалідів зору. Громадські організації є суб'єктами соціальної політики і представляють інтереси різних соціальних груп, займаються просвітницькою роботою, технічним забезпеченням спеціальних закладів. Організації та рухи служать ефективним інструментом виховання і контролю молодого покоління.

Запроваджуються нові форми і методи творчої співпраці кафедри з громадськими організаціями. Прикладом такого співробітництва можуть бути спільні наукові конференції з міжнародною участю, круглі столи, семінари. Традиційним стало проведення протягом понад десяти років наукових конференцій під загальною назвою «Сучасний світ та незрячі» спільно з Волинською організацією УТОС та ГО «ЗІР» в м. Луцьку. Прикладом такої співпраці є проведення в березні 2016 року спільно з Асоціацією дитячих офтальмологів України Всеукраїнського науково-практичного семінару «Психолого-педагогічний та офтальмологічний супровід інклюзивної освіти дітей з порушеннями зору», де розглядалися питання професійної підготовки тифлопедагогів, технічного та методичного забезпечення закладів освіти, їх доступності для дітей з порушеннями зору.

Тісна співпраця кафедри тифлопедагогіки та громадських організацій є запорукою якісної професійної підготовки молодих спеціалістів, методичних програм, суспільно-культурних та соціальних проектів для незрячих.

Список використаних джерел

1. Войтюк Ю.О. Взаємодія кафедри тифлопедагогіки і громадських організацій незрячих у розвитку освіти сліпих в Україні // Збірник наукових праць НПУ імені М.П. Драгоманова. Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Випуск 6 (Частина І) - 2006.- С.31-40.

2. Федоренко С.В. Навчання і виховання дітей з порушеннями зору в Україні: історія та сьогодення. – Запоріжжя, 2012. – 306 с.

Дученко А. Р.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Круглик О. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СУЧАСНІ УМОВИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З КОМБІНОВАНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Сучасні тенденції реформування стану освітнього простору безпосередньо пов’язані з особливостями навчання і виховання дітей з різними нозологіями. Трансформація системи освіти дітей з особливими потребами, зокрема перехід корекційного навчання в простір інклюзії та інтеграції, привертає значну увагу у зв’язку з тим, що збільшується кількість дітей даної категорії і порушення стають більш складними. Тому, виокремлення сучасних умов навчання та виховання дітей з комбінованими порушеннями, зокрема дітей з порушеннями слуху, є актуальним і вимагає спеціального вивчення.

На сьогодні серед учнів освітніх закладів наявна певна кількість дітей зі складними порушеннями в розвитку. Значна частина таких дітей не спроможна сприймати та засвоювати навчальний матеріал сучасних програм, оскільки діти з комбінованими порушеннями потребують особливої організації корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на всебічний розвиток особистості.

Ретроспективний аналіз сурдопедагогічних досліджень (Л.С. Виготський, І.І. Двигун, Н.Ф. Засенко, М.С. Певзнер, Т.В. Розанова, В.М. Синьов, Л.І. Фомічова, М.Д.

Ярмаченко та інші) свідчить, що при правильній організації навчального процесу з корекційним спрямуванням учнів з комбінованими порушеннями можливе забезпечення їхнього загального розвитку, формування особистісних новоутворень, їх соціалізації та підготовки до трудової діяльності й самостійного життя [2].

В даних тезах ми зосереджуємо увагу на сучасних умовах навчання і виховання дітей з комбінованими порушеннями, які сприятимуть формуванню їх як особистості з урахуванням структури дефекту та індивідуальних можливостей розвитку.

У сучасній корекційній педагогіці відбуваються складні системні зміни, пов'язані з визнанням різноманітності якісної характеристики реальності, що проявляється у різних формах здобуття освіти, організації навчання і розвитку дітей з психофізичними порушеннями. На думку О.В. Мартинчук, ефективність наукових досліджень, досягнення в розробці сурдопедагогічних технологій і впровадження інноваційних процесів щодо підвищення рівня розвитку дітей, зокрема з комбінованими порушеннями, можливі при здійсненні системного вивчення умов, відповідних до можливостей дитини [3].

Особливості навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку в різних типах навчальних закладів обумовлює виникнення значних труднощів при визначенні змісту роботи корекційного спрямування.

По-перше, постає проблема виявлення різноманітних поєднань у порушенні розвитку дитини. Як зазначають К.О. Глушенко, Н.В. Гладких це можуть бути поєднання сенсорних, інтелектуальних, рухових, мовленнєвих і емоційних порушень.

По-друге, застосування діагностичних методик з урахуванням індивідуальних особливостей і компенсаторних можливостей дитини.

По-третє, необхідність впровадження комплексного підходу до навчання та розвитку, систематичної корекційної роботи на всіх етапах розвитку дитини зусиллями різних спеціалістів [1].

Отже, можна виділити наступні умови, які допоможуть організувати навчально-виховний процес корекційного спрямування дітей з комбінованими порушеннями:

1) організація соціокультурного середовища, в якому розвивається дитина з психофізичними порушеннями [4];

2) застосування нормативно-правового та законодавчого забезпечення корекційного навчання дітей з комбінованими порушеннями;

3) раннє виявлення та психодіагностика дітей із комбінованими порушеннями;

4) своєчасна психоконсультація батьків дітей з комбінованими порушеннями;

5) індивідуальний підхід до навчання та розвитку таких дітей у зв'язку з тим, що категорія дітей з комбінованими порушеннями надзвичайно різноманітна за структурою дефекту.

Список використаних джерел

1.Глушенко К.О. Актуальні проблеми навчання та виховання дітей з комплексними порушеннями розвитку в Україні // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць.– К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – №26. – С.52-57.

2.Засенко Н.Ф. Особливості дітей з вадами слуху та інтелекту // Актуальні питання сурдопедагогіки / За ред. Л.І. Фомічової. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. – С.232-253.

3.Мартинчук О.В. Розвиток інтеграції дітей з психофізичними порушеннями // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – №23. – С.150-155.

4.Сурдопедагогика: Учеб. пособие / Под ред. Е.Г. Речицкой. – М.: ВЛАДОС, 2012. – 656 с.

Єфіменко Н. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Швалюк Т.М.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВИХ ФОРМ ДІАЛОГУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ І-ІІ РІВНЯ

Головне місце в загальній системі роботи з розвитку мовлення в дошкільному віці посідає зв'язне мовлення. Навчання зв’язного мовлення є водночас і метою, і засобом практичного опанування мовою. (А. Богуш, Є. Короткова, І. Марченко, Є. Соботович, О. Ушакова, Т. Швалюк, М. Шеремет та інші).

Відомо, що сформованість навичок та вмінь діалогічного мовлення є основою оволодіння монологічним мовленням. Тому проблема формування початкових форм діалогу у дітей молодшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення (надалі ЗНМ) посідає одне з головних місць в системі корекційно-розвивального навчання дітей із вадами мовлення. Аналіз спеціальної літератури засвідчив, що формування діалогічного мовлення у молодших дошкільників із ЗНМ І-ІІ рівня розглядається опосередковано і фрагментарно (Н. Жукова, Н. Манько, Є. Мастюкова, І. Марченко, Н. Січкарчук, Л. Трофименко, М. Шеремет та інші).

Науковці вказують на те, що специфіка ЗНМ полягає в системному порушенні всіх сторін і форм мовлення. (Н. Жукова, Р. Лєвіна, І. Марченко, Є. Соботович). Зниження потреби у спілкуванні, труднощі під час спілкування (С. Конопляста, І. Мартиненко, І. Марченко, В. Тарасун, М. Шеремет), різко виражена обмеженість вербальних засобів мовленнєвого спілкування (Н. Жукова, Н. Манько, Є. Мастюкова, І. Марченко), стають перешкодою формування основних форм комунікації (В. Воробйова, В. Глухов, Т. Ладиженська, І. Марченко, В. Тарасун, В. Тищенко). Слід зауважити, що мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ І-ІІ рівня формується в значно пізні строки за тими ж законами, що і мовлення дітей в нормальному онтогенезі, і має характерні особливості (Н. Жукова, Н. Манько, І. Марченко).

Відомо, що зв’язне мовлення виконує низку важливих функцій, головною з яких є комунікативна, що реалізується у двох основних формах ― діалозі та монолозі. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості, які зумовлюють зміст і характер методики їх формування. [2]

Лінгвістика протиставляє діалогічне та монологічне мовлення, виходячи з їх різної комунікативної спрямованості, лінгвістичної та психологічної природи. До лінгвістичних характеристик діалогу належать: розмовна лексика, фразеологія, уривчастість, недомовленість, скороченість, наявність простих та складних безсполучникових речень, імпровізаційний, реактивний характер висловлювань. В. Скалкін, С. Єрмоленко визначають *діалог* як форму мовленнєвої комунікації, або комунікативний акт, в якому почергово змінюються ролі мовця і слухача, що обмінюються репліками-висловлюваннями; діалог протікає в певній ситуації спілкування і є її продуктом. [1, С. 131]

В свою чергу, *діалогічне мовлення* – це бесіда, розмова між двома співрозмовниками, яка складається із запитань, відповідей, штампів, окремих реплік, супроводжується мімікою, жестами, діями, емоційністю у процесі безпосереднього сприймання висловлювань. Це мовлення найбільш просте за синтаксисом: воно складається із запитань і відповідей, реплік, коротких повідомлень, незакінчених речень. Г. Лєушина, визначає *ситуативне мовлення* дитини, як яскраво виражене діалогічне, розмовне мовлення, оскільки специфічною рисою ситуативного мовлення є його розмовний характер. [1, С. 65]

Такі психологи, як Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонтьєв, О. Лурія та інші звертають увагу на те, що у діалогічному мовленні мотивом висловлювання є бажання дитини відповісти на запитання співрозмовника і воно не потребує власного спеціального мотиву. Це є першою стадією діалогічного спілкування, яке зароджується на початку другого року життя дитини. Для подальшого розвитку діалогу потрібно стимулювати відповідну мотивацію спілкування, тобто стимулювати діяльність, спрямовану на розв'язання різних завдань соціально-побутового характеру в процесі взаємодії з іншими людьми. [1]

В праці І. Марченко «Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників)» (2010, 2015), розкривається зміст спеціальної методики формування початкових форм діалогу у дітей дошкільного віку із ЗНМ. [6, С.173-178] Автор звертає увагу на те, що основною метою роботи з формування початкових форм діалогічного мовлення є формування умінь, необхідних для спілкування. Це здійснюється шляхом поступового переходу від ситуативної до контекстної форми мовлення, тобто розвиток спілкування відбувається у відповідності із загально-психологічними закономірностями розвитку мовлення дітей у нормі. Дітей із ІІ рівнем ЗНМ цілеспрямовано навчають діалогічного мовлення у спеціально організованих комунікативних ситуаціях (бесідах, іграх, під час виконання доручень). [5, С. 286-291]

Отже, формування початкових форм діалогу у дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ І-ІІ рівня набуває великого значення для всебічного розвитку дитини і повинно здійснюватися в процесі спеціально організованого корекційно-розвивального навчання. В свою чергу в основі навчання дітей має бути покладений принцип комплексності, який передбачає проведення навчання дітей за декількома напрямками: формування звукової, лексичної, граматичної сторін мовлення, зв'язного мовлення. Вищезазначене зумовлює подальше вивчення даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. / А. М. Богуш – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. - 376 с.

2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови : [підручник] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К. : Вища школа, 2007. – 542 с. : іл.

3. Гриншпун В. М. Развитие коммуникативных учений у дошкольников в процессе логопедической работы над связной речью / В. М. Гриншпун, В. И. Селеверстов // Дефектология. – 1988. № 3 – С. 8-84.

4. Жукова Н. С. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников / Н. С. Жукова, Е. М. Мастюкова, Т. Б. Филичева. – Екатеринбург : Изд-во АРД ЛТД, 1998. – 320 с.

5. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с.

6. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Засунько І. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Марченко І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПОГЛЯДІВ НА МЕХАНІЗМИ ПОРУШЕНЬ МОВЛЕННЯ ПРИ АЛАЛІЇ

Алалія – відсутність або недорозвиток мовлення, що виникає внаслідок органічного ураження мовленнєвих зон кори головного мозку внутрішньоутробно або у ранньому віці у дітей з нормальним слухом та первинно збереженим інтелектом.

В історії вивчення алалії існували різні класифікації, що в цілому відображали розвиток наукових уявлень про цю форму мовленнєвої патології. Алалія неоднорідна за своїми механізмами, проявами і ступенями вираженості мовного недорозвитку.

В основу розрізнення форм покладені різні критерії, тому є різні класифікації алалії:

А. Лібман (1925) виділив моторну слухонімоту, сенсорну слухонімоту, сенсомоторну слухонімоту, перехідну форму між слухонімотою і важкою недорікуватістю.

Р. Є. Лєвіна (1951) пропонує психологічну класифікацію порушення, виділяючи групи дітей з неповноцінним слуховим (фонематичним) сприйняттям, з порушенням зорового (предметного) сприйняття і з порушенням психічної активності.

В. К. Орфінська (1963) розробила лінгвістичну класифікацію, виділяючи 10 форм алалії з первинним або вторинним порушенням мовних систем: 4 форми моторної, 4 форми сенсорної недостатності і 2 форми, пов'язані з рухозоровими розладами , що лежать в основі недорозвинення мовлення.

За **В. А. Ковшиковим** (1985) зустрічаються імпресивні (сенсорні) і експресивні (моторні) форми алалії. Під експресивною алалією розуміється мовний розлад, що характеризується порушенням засвоєння мовних одиниць і правил їх функціонування, що проявляється в неможливості граматичних, лексичних і фонематичних операцій при відносному збереженні смислових та артикуляційних операцій.

Є. Ф. Соботович (1985), аналізуючи порушення з урахуванням психолінгвістичної структури і механізмів мовної діяльності, виділяє алалії: з переважними порушеннями засвоєння парадигматичної або синтагматичної систем мови.[2]

Механізми

Алалія вивчається в різних аспектах: клінічному, психологічному, лінгвістичному, психолінгвістичний.

У клінічному аспекті вивчається стан ЦНС при алалії.. Прихильники клінічної класифікації алалії (Р.А. Белова-Давид, М.М. Трауготт, Е. Фрешельс, М.Б. Ейдінова і ін.) пропонують в якості критеріїв класифікації алалії локалізацію і характер ураження головного мозку. Автори виділяють три форми алалії: сенсорну, моторну, оптичну. Такий поділ алалії умовний, бо за основу береться провідний компонент.

Наступним підходом до вивчення алалії був **психологічний.**

Згідно з **психологічною** концепцією, висунутою Р.Е. Лєвіною, алалія обумовлена порушеннями психічних процесів, а також дисбалансом окремих етапів розвитку мови. Автором запропонована психологічна класифікація алалії (діти з порушенням слухового (фонематичного) сприйняття); діти з порушенням зорового (предметного) сприйняття; діти з порушенням психічної активності).

Лінгвістичний підхід, запропонований В.К. Орфінською, дозволяє класифікувати алалію залежно від сформованості у дітей процесів мовного аналізу і синтезу. Орфінська показала, що при алалії порушені мовні системи: граматична будова, словниковий запас, фонетика. Автор виділяє 10 форм алалії з первинним і вторинним порушенням мовних систем: 4 форми моторної, 4 форми сенсорної недостатності і 2 форми, пов'язані з порушенням рухово-зорового аналізатора.

Психолінгвістична концепція в якості ведучого порушення при моторної алалії виділяє несформованість мовних операцій породження висловлювань (лексичних, граматичних, фонетичних) при відносному збереженні смислового і моторного рівнів

(В.А Ковшиков, Є.Ф. Соботович, В.К. Воробйова та ін.).

Патологічні симптоми алалії згідно з цим підходом наступні: поєднання фонологічних, лексичних, синтаксичних і морфологічних порушень, дисоціація між рівнем розвитку експресивного й імпресивного мовлення на користь останньої, наявність нерегулярних звукових замін, дисоціація фонетичних характеристик при повторенні ізольованих звуків і в спонтанній мові, і ін.[1]

Предметом класифікації Є. Ф. Соботович став первинний недорозвиток мовлення. За типом порушень (в нейропсихологічному розумінні) автор виділяє:

а) порушення, обумовлені «дефектами засвоєння мовних знаків і способом оперування ними»

б) порушення, обумовлені «дефектами формування гностико-праксичних навичок і реалізації мовних знаків» . За формою порушення перший тип представлений «мовними формами алалії», другий - «недорозвиненням мови (апраксичною алалією)».

Таким чином, Є. Ф. Соботович виділяє три форми недорозвинення мови: «мовна форма алалії», «парааалалія» і «апраксична алалія».[4]

Список використаних джерел

1. Ковшиков В.А. Экспрессивная алалія/ В. А. Ковшиков. – Л., 1985. – 88 с.
2. Левина Р. Е. Опыт изучения неговорящих детей (алаликов) / Р. Е. Левина. – Москва: Издательство министерства просвещения РСФСР, 1951. – 121 с.
3. Соботович Е.Ф. Речевое недоразвитие у детей и пути его коррекции : (дети с нарушением интеллекта и мотор. алалией) / Е.Ф. Соботович. — М. : Классикс стиль, 2003. – 160 с. : ил. – (Коррекционная педагогика)

Ільмінська О. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Шульженко Д.І.,
доктор психологічних наук, професор

ОПТИМІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З АУТИЧНИМИ ДІТЬМИ ЗАСОБАМИ ФОТОЗЙОМКИ

С кожним роком в різних країнах спостерігається тенденція зростання кількості дітей з аутистичним спектром порушень. Фахівці в галузях спеціальної психології та психокорекційної педагогіки шукають інноваційні методи роботи з даною категорією дітей. Водночас цілеспрямоване вивчення використання фотозйомки та її результатів(фотографічних засобів) в корекційній роботі з аутичними дітьми не було предметом окремих наукових досліджень, тоді як розробка технології фототерапевтичного впливу на психічні процеси дітей з даним видом порушень сприятиме створенню дієвого інструменту в психології та психокорекційній педагогіці.

Фотографування є способом створити зображення, а тому по праву відноситься до образотворчого мистецтва, що і привернуло увагу багатьох арт-терапевтів та дослідників в області психології творчості. Виявилось, що застосування наявних фотографій і створення нових - це хороший інструмент для психологічної діагностики та корекції. Таким чином і з'явилася фототерапія – метод надання психотерапевтичної допомоги шляхом використання фотографій. Розробкою фототерапевтичних методик займалися Дж. Вайзе, О. Копитін, У. Халкола та інші. З урахуванням особливостей психічних процесів аутичних дітей багато спеціалістів в корекційній роботі також рекомендує використовувати фотографічні засоби. Прикладом цього є дуже популярний нині метод для навчання аутичних дітей соціальним навикам під назвою соціальні історії, який розробила Керол Грей. Також фотографії використовують представники АВА терапії, яка основана на

методах прикладного аналізу поведінки. Одним з її методів є PECS – система спілкування за допомогою обміну картинками, що дуже часто виступають фотозображеннями.

Виходячи з аналізу теоретичних даних та бесід з батьками аутичних дітей, ми розглядали фотографію та спосіб її створення як вагомий корекційно-розвиваючий засіб. Щоб задіяти фототерапевтичний вплив, який став теоретичним підґрунтям для нашого експериментального дослідження, нами було розроблено методику використання процесу фотозйомки та його результатів для корекції психічних процесів В цілому методика представлена 4 етапами тривалість яких залежала від індивідуальних особливостей кожної окремої дитини. Кожний етап мав вигляд послідовних спеціально організованих індивідуальних занять. Кількість занять була не нормована, враховуючи рівень адаптаційних та комунікативних здібностей дітей. Перший етап представляв собою адаптаційний період, під час якого відбувалося налагодження контакту з дитиною. Під час другого етапу відбувалася перша фотозйомка, яка не мала примусовий характер і відбувалася нібито спонтанно, в процесі гри. Третій етап Третій етап складався з процесу перегляду створених фотозображень разом з дитиною, при цьому формуючи у неї позитивну мотивацію до наступних фотозйомок, елементів самоконтролю, стимулюючи увагу та сприймання, а також сприяв подоланню агресивності, страху, тривожності та фрустрації. Четвертий етап – створення нових фотографій на яких дитина позувала.

У результаті порівняльного аналізу ми з'ясували, що під час реалізації вищезазначеної методики у більшості дітей сформувалася позитивна мотивація до створення фотографій. Також більшість досліджуваних експериментальної групи краще сприймали інформацію з фотозображень аніж з графічних малюнків або картинок. Перегляд своїх власних фотографій покращував настрій дитини, відволікав її від переживань та знижував прояви емоційно-мотиваційних чинників(агресивності, тривожності, страху, фрустрації), які іноді спостерігалися на початку проведення занять. До того ж проведення спеціально організованих ігор з фотографіями та їх перегляд з супутнім коментуванням сприяли покращенню В аутичних дітей комунікативної взаємодії, що показує ефективність даної методики.

Таким чином, результати нашого дослідження підтвердили нашу ідею застосовувати фотографічні засоби та спосіб їх створення для подолання аутистичних проявів та корекції психічних процесів даної категорії дітей.

Список використаних джерел

1. Вайзер Дж. Техники фототерапии: использование интеракций с фотографиями для улучшения жизни людей // Визуальная антропология: настройка оптики / Под ред. Е. Ярской-Смирновой, П. Романова. М.: Вариант, ЦСПГИ, 2009. – 109с.
2. Копытин А.И. Фототерапия: Использование фотографии в психологической практике/ Под ред. А.И. Копытина. – М.: Когито-Центр, 2006. – 196 с.
3. Шульженко Д. Аутизм - не вирок / Д. Шульженко . – Л. : Кальварія, 2010. – 218 с.

Каліна В. Л.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Заплатинська А.Б.,
старший викладач

БАЛАМЕТРИКА ЯК КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНИЙ ЗАСІБ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Баламетрика – мультисенсорна програма тренування призначена для розвитку та корекції сенсомоторної сфери шляхом формування координаційних процесів рівноваги у

центральній нервовій системі дитини. В основі реалізації програми лежить використання балансування, як засобу для формування здатності структур мозку (синапсів) до інтегрування зорових, слухових, моторних аналізаторів і відточування фізичних рухів.

Програму сенсомоторної стимуляції, «Learning Breakthrough Program» («Прорив»), було створено доктором Френком Белгау в 1982 році. Результати даного дослідження показали, що залучення людини до виконання завдань, які активізують різні сенсорні системи, змушує її мозок утворювати нові мережі нейронних зв'язків [2, с. 5-10].

Впродовж багатьох років розробкою системи баламетрики та аналізом впливу її діяльності на людину займаються: dr. Ed Hallowell (США), О. В. Кочерга, В. В. Шорохова (Україна), А.Л Сиротюк та А.С. Сиротюк (Россія). Відомі також дослідження J. Schmahmann, S. R. Snider, D. R. Weinberger, J. E. Kleinman, D. J. Luchins та ін.

Згідно з концепцією Л. С. Виготського розвиток мозку відбувається шляхом нашарування і надбудови нових рівнів над старими, тобто старий рівень переходить у новий, створюючи базис, і працює під управлінням вищих рівнів організації мозку.

Тому в країнах пострадянського союзу дана технологія відома під назвою «мозочкова стимуляція», і розглядається як система корекційно-розвивальних занять спрямованих на розвиток функцій мозочка і базальних гангліїй (які беруть участь не лише в координації рухів, а й в процесах розвитку мовлення і загальної здатності до навчання).

Таким чином, провідна роль вестибулярного аналізатора, який здійснює функцію рівноваги тіла, як у стані спокою (отолітовий апарат - статика), так і під час руху (ампулярний аппарат - кінематика) є беззаперечною, оскільки разом вони виконують стато-кінематичну функцію [2, с. 15-22].

Для кращого розуміння впливу балансу на формування навчальних навичок у дітей детальніше розглянемо співдіяльність вестибулярного апарата з центральною нервовою системою. Так, завдяки зв'язкам вестибулярних ядер з мозочком забезпечуються всі реакції руху та реакції з співкоординації рухів, в тому числі під час виконання трудових операцій чи спортивних вправ. На формування рівноваги у дитини також впливають сформованість зорової функції та м'язово-суглобова перцепції.

Зв'язок вестибулярних ядер з тім'яними долями, мозочком, скупченнями нервових волокон третин пари черепних нервів та вегетативною нервовою системою зумовлює вестибуло-вегетативні реакції серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту та інших органів, які проявляються у змінах серцевого ритму, тонусу судин, артеріального тиску.

Інші основні сенсорні системи мозку: моторна, тактильна, слухова, і візуальна розвиваються у відношенні до вестибулярної системи, або відчуття рівноваги.

Наша тривимірна модель існування світу забезпечує основу, в якій будь яка сенсорна інформація повинна інтегруватися. Оскільки вестибулярний апарат є основою цієї тривимірної моделі, наша ефективність у передачі інформації точно між почуттями і до мозку залежить від діяльності вестибулярної системи [2, с. 67-76].

В процесі виконання вправ з баламетики на балансувальній дошці діти навчаються втримувати рівновагу і паралельно виконувати вправи з різними предметами (мішечками БІНІ, маятниковим м’ячем, м’ячем стрибунцем та ін.), а також виконувати елементарні завдання з математики та мови. Такі інтегративні заняття-ігри одночасно впливають на декілька ділянок мозку та стимулюють розвиток фізичних й розумових здібностей дитини. [1, с. 15-30]

Таким чином, програма стимуляції і розвитку діяльності вестибулярного апарата «Прорив» доктора Френка Белгау сприяє покращенню пізнавальної функції за рахунок поліпшення передачі інформації між різними сенсорними центрами в головному мозку, які пов’язані головним чином з почуттям рівноваги.

Отже, система баламетрики ,як корекційно-розвивальна технологія охоплює сфери розвитку дитини і підвищує здатність до формування пізнавальних процесів через безпосередній вплив засобів балансування та активної взаємодій на вестибулярний апарат

та центральну нервову систему. Подальші дослідження у цій сфері допоможуть поглибити знання про вплив корекційно-реабілітаційних занять за програмою мозочкової стимуляції на розвиток пізнавальних процесів, вдосконалити засоби стимуляції системи та урізноманітнити варіації їх використання.

Список використаних джерел

1. Кочерга О.В. Використання балансувальної дошки доктора Френка Белгау в навчально-корекційній роботі з учнями 1-4 класів із порушеннями психофізичного розвитку: методичні рекомендації для фахівців спеціальних, загальноосвітніх навчальних закладів та батьків учнів / Кочерга О.В., Шолохова В.В. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 64 с.
2. Frank A. Belgau Learning breakthrough program. – Port Angeles: Balametrics, ing. 2002. – 74 p.

Каран В. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Федоренко С.В.,
доктор педагогічних наук, професор

СУЧАСНІ ПОНЯТТЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДІВ ДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Усі розділи дефектології побудовані на визначенні тих умов виховання і навчання, які найбільш адекватно співвідносяться з особливостями розвитку дитини і максимально сприяють подоланню наявних у неї відхилень у психофізичному розвитку при підготовці їх до життя і суспільно-корисної праці.

У зв'язку з цим виділяються два напрямки, що визначають зміст і форми індивідуального та диференційованого підходів до виховання і навчання дітей зі зниженим зором: 1) психолого-педагогічне та клініко-фізіологічне вивчення закономірностей і особливостей розвитку дітей з порушеннями зору; 2) наукове обгрунтування для кожної категорії дітей з порушеннями зору системи спеціального виховання і навчання.

В основу вивчення дітей покладено принцип комплексного, всебічного дослідження кожної дитини в динаміці її розвитку. Такий підхід базується на ретельному вивченні анамнезу і результатів об'єктивного обстеження. В експериментальних даних показано роль диференційованого навчання у розвитку психічних процесів, пам'яті, мовлення, мислення у дітей з порушенням зору. В результаті були виділені наступні групи дітей за ступенем тяжкості порушення зору: 1) діти, які при сприйманні та орієнтуванні користуються дотиково-слуховим способом; 2) частковозорі діти з гостротою центрального зору до 0,04 з корекцією на оці, що краще бачить, при сприйманні та орієнтуванні користуються зорово-дотиково-слуховим способом; 3) діти зі зниженим зором з гостротою центрального зору 0,05–0,2 з корекцією на оці, що краще бачить. Дана класифікація [2] сприяла виникненню диференційованих форм навчання дітей з порушенням зору.

Від знання вчителем і вихователем особливостей психофізичного розвитку дітей з порушенням зору залежить успіх навчання і виховання. Грунтовний облік цих особливостей дозволяє з'ясувати компенсаторні можливості, намітити шляхи і форми диференційованого навчання, підвищити якість засвоєння знань, визначити зміст і методи корекційно-виховної роботи по відношенню до кожної окремої особистості.

Л.І.Плаксіна [3] розробила принцип диференційованого підходу в організації корекційної допомоги дітям, відповідно до якого потрібно враховувати стан зору, ступінь вираженості зорового дефекту, характеру зору і особливості пізнавального розвитку.

Як зазначають вчені [4], диференціація передбачає формування в процесі навчання невеликих груп, на які розбивається клас за певними істотними ознаками: за рівнем пізнавальних можливостей, за поведінкою тощо. У широкому значенні диференціація передбачає класифікацію дітей за гостротою зору, станом інтелекту та способам сприймання навчального матеріалу.

Л.А.Григорян [1] зазначала, що всі завдання і вправи з розвитку зору будуються на індивідуальному підході до дитини, при цьому необхідно враховувати можливості зору, вимоги відповідного лікування.

Л.І.Плаксіна [3] обгрунтувала, розширила та уточнила даний підхід У всіх видах діяльності передбачається облік зорових навантажень, індивідуальні та діиференційовані підходи до проведення окремих занять з дітьми згідно етапам відповідного лікування зору і загального стану здоров'я.

Дослідники-тифлопедагоги [2, 3] вказують на неправомірність розробки методів індивідуального підходу до учнів з кожним окремим захворюванням. Індивідуальний підхід передбачає врахування таких відхилень, які найчастіше зустрічаються та утруднюють процес навчання, оскільки за наслідками різних захворювань можуть спостерігатися подібні вторинні відхилення в пізнавальній діяльності та особистісному розвитку.

Отже, врахування індивідуального та диференційованого підходів до дітей зі зниженим зором є необхідною складовою їх навчання та виховання.

Список використаних джерел

1. Григорян Л.А., Кащенко Т.П. Комплексное лечение косоглазия и амблиопии в сочетании с медико-педагогическими мероприятиями в специализированных дошкольных учреждениях. – М.: 1994. – 33 с.

2. Земцова М.И. Учителю о детях с нарушением зрения. - М.: Просвещение, 1973. – 158 с.

3. Плаксина Л.И. Особенности развития элементарных математических представлений у детей с косоглазием и амблиопией. Автореф.дис…канд.пед.наук. – М., 1982. – 23 с.

4. Федоренко С.В. Тифлодидактика: навч. посібник. – Київ, 2009. – 144 с.

Ковтун Н. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Марченко І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРОФІЛАКТИКА МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ

Дослідження багатьох ученик-дефектологів спрямовані на виявлення етіопатогенетичних чинників, особливостей і шляхи корекції вад мовлення, профілактика ж виникнення цих порушень цілеспрямовано почала вивчатися лише в кінці ХХ сторіччя. Розробкою цієї проблеми займалися такі вчені як Конопляста С.Ю., Парамонова Л.Г., Соботович Є.Ф., Тищенко В.В., Чередніченко Н.В., Шеремет М.К. та інші.

Попередження виникнення тяжких порушень мовлення (далі ТПМ) набуває все більшої значущості в Україні та світі через сучасні статистичні прогнози значного збільшення кількості дітей-логопатів. Саме це і обумовило коло наших наукових інтересів.

У контексті логопедичної роботи профілактика - це вжиття необхідних заходів задля попередження порушень мовлення, їх ускладнень як біологічного, так і соціального характеру, а також психолого-педагогічний супровід сімей, що виховують дитину з ТПМ.

У логопедії традиційно виділяють:

а) первинну профілактику – попередження порушень мовлення;

б) вторинну профілактику – попередження ускладнень мовленнєвих порушень, а також виникнення вторинних дефектів;

в) третинну профілактику – соціально-трудова адаптація людей з дефектами мовлення [2, 640]

Перший напрямок – це ***первинна профілактика.*** Вона охоплює період від намірів зачати дитину до раннього етапу її дитинства.

Шляхи реалізації первинної профілактики:

1) проводити пропаганду здорового способу життя, додаючи в перелік його переваг профілактику виникнення порушень мовлення, обґрунтувати це теоретично і практично й поширити серед організацій суспільних активістів.

2) потрібно наперед вирахувати можливі небезпеки спадкових схильностей і створити оптимальні умови для розвитку плода, а в подальшому - дитини.

3) слідкувати за ходом пренатального і неонатального періодів. Вагітна жінка має бути захищена від несприятливих біологічних та соціальних чинників.

4) профілактика мовленнєвих порушень у перші роки життя дитини:

а) піклування про фізичне та нервово-психічне здоров’я дитини та про збереження цілісності її органів артикуляції;

б) піклування про правильний мовленнєвий розвиток дитини, створюючи для цього оптимальні соціально-побутові умови [3, 41]

Вторинна профілактика порушень мовлення дуже тісно пов’язана з роботою попереднього напряму, проте спрямована більше на попередження виникнення вторинних розладів у психічному розвитку дитини.

Система корекційних заходів у якості вторинної профілактики передбачає орієнтацію на:

1 - характерні ознаки первинного дефекту розвитку дитини;

2 - організацію оптимальних умов розвитку моторної сфери дитини, кожного психічного процесу окремо та інтегровано з іншими, фізіологічного й мовленнєвого дихання, що разом із активною соціалізацією стає базою для гармонійного розвитку особистості дитини-логопата.

Третинна профілактика передбачає:

а) попередження повернення скоригованого мовленнєвого порушення;

б) соціально-трудову адаптацію людини з наслідками ТПМ.

Шляхи реалізації третинної профілактики:

1) забезпечення сприятливої психологічної атмосфери розвитку дитини зі скоригованим мовленнєвим порушенням.

2) дозована організація процесу соціалізації дитини.

3) широке включення практичних методів навчання й виховання, які реалізуються у сумісній діяльності дитини й логопеда та мають професійне спрямування, доступної для дитини з ТПМ спеціальності.

У нашому дослідженні ми систематизували основні шляхи проведення профілактики мовленнєвих порушень. Але дослідження у цій сфері мають продовжуватися та постійно вдосконалюватися відповідно до потреб суспільства, тож актуальність воно не втратить ніколи.

Список використаних джерел

1. Логопедія: підручник / За ред. М.К. Шеремет. – Вид. 3-тє, перер. та доповн. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.

2. Логопедия: учебник для студентов дефектол. фак. пед. высш. учеб. заведений/ под ред. Л.С. Волковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 703 с.
3. Парамонова Л.Г. Логопедия для всех. 4-е издание/ Л.Г.Парамонова. – СПб: Питер, 2009. – 410 с.

Козир О. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гренюк Л.С.,
канд психологічних наук, доцент

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

Суб'єктивна реальність, внутрішній світ людини різноманітні і складні: це когнітивні процеси від відчуттів до мислення, за допомогою яких створюється суб'єктивна картина навколишнього світу, це і внутрішні потреби, мотиви, бажання, цілі та плани, інтереси, схильності, мріяння людини, це і її почуття, переживання, стани, погляди і переконання.

Розглянемо структуру когнітивних процесів, за допомогою яких людина отримує і осмислює інформацію, відображає об'єктивний світ, перетворюючи його в суб'єктивний образ.

Відчуття, сприйняття, мислення служать нерозривними частинами єдиного процесу відображення дійсності. Чуттєве наочне пізнання предметів і явищ навколишнього світу є вихідне. Однак відчуваючи, сприймаючи, наочно уявляючи собі будь-який предмет, будь-яке явище, людина повинна якось аналізувати, узагальнювати, конкретизувати, іншими словами, мислити про те, що відбивається у відчуттях і сприйняттях. Відчуття, сприйняття, уявлення, мислення складають пізнавальні процеси. За допомогою пізнавальних процесів людина отримує і осмислює інформацію, відображає об'єктивний світ, перетворюючи його в суб'єктивний образ.

Для того щоб мати ґрунтовне уявлення про психічний розвиток дитини, необхідно усвідомити, що він не є процесом, який постійно набуває прогресивних змін. З цією метою використовують поняття "вікова періодизація дитячого розвитку". Традиційно розрізняють дошкільний (стадії новонародженості, немовляти, раннього дитинства і власне дошкільний вік), молодший шкільний та підлітковий вік. Головним показником наукової періодизації є внутрішні зміни психічного розвитку, злами в його перебігу.

Мета цього дослідження полягає в аналізі становлення та розвитку когнітивних процесів у дітей з вадами слуху. Мета роботи передбачає виконання таких завдань: здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з даної теми; науково обґрунтувати поняття «сприймання», «пам'ять», «мислення», «увага», «уява».

Об’єктом дослідження є пізнавальні процеси. Предметом досліджуваної роботи виступають когнітивні процеси, їх становлення та особливості у дітей з вадами слуху.

Перцептивні процеси забезпечують відображення реальності при безпосередньому впливі сигналів на наші органи чуття. Відчуття пов'язане відображенням окремих сторін, аспектів реальності, а сприйняття відображає об'єкти в їх цілісності. Образи сприйняття часто називають первинними образами.

Список використаних джерел

1.Богданова Т.Г. Сурдопсихология. М., Академия, 2002г., 224 с.
2.Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха. - М., 1988.

3.Сергєєнкова О.П. Вікова психологія. К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
4.Синяк В.А., Нудельман М.М. Особенности психического развития глухого ребенка. М., Просвещение. 1975.

Коломієць С. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Заплатинська А.Б.,
старший викладач

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ КОРЕКЦІЙНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку освітньої системи виникає потреба створення нових форм і підходів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Проблема впровадження корекційної складової в систему загальної освіти потребує ґрунтовного аналізу, узагальнення, та врахування питання специфіки щодо діяльності вчителя загальноосвітньої школи з інклюзивною формою навчання. Зокрема, методичних розробок, посібників, дидактичного та спеціалізованого матеріалу, технічних засобів навчання, які б не лише супроводжували процес, а й підвищували якість навчання в цілому [2].

Метою виступає аналіз формування професійної компетенції фахівців у системі корекційної та інклюзивної освіти в умовах економічного переходу та формування суспільства інноваційного типу.

У корекційній педагогіці різним аспектам проблеми фахової підготовки вчителів-дефектологів присвячено праці Н. М. Назарової, В. М. Синьова, С. В. Федоренко, А. Г. Шевцова. Питання формування професійної компетенції, зміни структурної діяльності освітніх закладів висвітлено у працях В. І. Бондаря, Н. Ф. Засенко, А. А. Колупаєвої, Т. Лормана.

Виходячи із вищеописаних змін підвищуються вимоги до професійних якостей та кваліфікації педагога, з’являються нові спеціалізації, які здатні більш широко реалізувати корекційну складову в системі освіти. Корекційно-педагогічна діяльність - це складне психофізіологічне і соціально-педагогічне явище, яка охоплює весь освітній процес (навчання, виховання і розвиток). А професійно-педагогічна діяльність має бути спрямована на: потребу у спілкуванні з дітьми; оволодінні спеціальними педагогічними знаннями, вміннями і навичками; проведенні корекційно-виховної, освітньої, розвивальної роботи; постійному поповненні своїх знань, проведенні педагогічних досліджень; професійне самовиховання; громадянськість, соціальну активність; впевненість в оптимістичності перспектив корекційного впливу.

Одним із важливих завдань сучасної вищої школи є формування професійної мобільності та конкурентоспроможності як здатності адекватно, швидко й ефективно вирішувати професійні завдання. Власне професійну мобільність педагога, в даному випадку, можна визначити як інтегральну якість особистості, що виявляється в оволодінні: високим рівнем узагальнених професійних знань; досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння; готовності до оперативного відбору і реалізації оптимальних способів виконання професійних завдань; здатності порівняно легко змінювати види діяльності у галузі корекційно-реабілітаційної роботи [3, 430].

Однією із важливих якостей корекційного педагога має бути педагогічний такт у контексті гуманітарного підходу до освіти. У Законі України «Про охорону дитинства» у Розділі 26 вказується «дискримінація дітей з інвалідністю та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку забороняється» [1] . Педагог не має права використовувати у своїй

діяльності жодних методів, які б будь-яким чином можуть принижувати особистість учнів, вказувати на їх проблеми, повинен дотримуватись основ педагогічної етики, поважати гідність учня, забезпечувати здорові та безпечні умови навчання і виховання.

Власне у підготовці майбутніх фахівців в системі корекційної та інклюзивної освіти одним із важливих моментів є урахування нової філософії суспільства, розуміння прав дітей і дорослих осіб із інвалідністю, освоєння інтеграційних підходів до навчання дітей із особливими освітніми потребами.

Отже, вимоги до формування готовності вчителів для роботи у системі спеціальної та інклюзивної освіти змінюються і підвищуються. Перегляд існуючих педагогічних концепцій та їх зміни з урахуванням модернізації змісту освіти, створюють нові вимоги до підготовки педагогічних кадрів, їх продуктивності з орієнтацією на особистісний потенціал студентів, готовністю сумлінно й чесно виконувати обрану професію, усвідомлення ними того, що педагогічна діяльність – це постійний процес самовдосконалення, самовиховання та саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001

2. Заплатинська А.Б. Модифікація та адаптація навчально-методичного забезпечення у процесі інклюзивного навчання // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ.; 2012. - № 1. – С. 111 – 116.

3. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології: [монографія] / Андрій Гаррійович Шевцов. – К. : «МП Леся», 2009. – 483 с. – Бібліогр.: С. 461- 481.

Котигорошко Ю. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Базима Н.В.,
Кандидат педагогічних наук, старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЯМИ

Однією з найважливіших умов повноцінного розвитку дитини і її соціальної адаптації є правильне мовлення. Порушення мовлення у тій чи іншій мірі негативно впливає на психічний розвиток дитини та відображається на її діяльності та поведінці. Аналіз спеціальної літератури свідчить про стійку тенденцію зростання кількості дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями, зокрема, дизартрією.

Основним механізмом порушення при дизартрії є неспроможність забезпечити реалізацію мовленнєво-рухових програм внаслідок органічного ураження ЦНС. Логопедична робота з дітьми з дизартрією досліджувалися такими вітчизняними вченими як О.Боряк, В.Галущенко, А.Гуровець, В.Кондратенко, С.Конопляста, С.Маєвська, Л.Мартинова, Н.Пахомова, Є.Соботович, В.Тарасун, М.Шеремет та ін.

Як відомо, псевдобульбарна дизартрія виникає при ураженні провідних шляхів від кори головного мозку до довгастого мозку (кортикобульбарних шляхів); вона є наслідком перенесеного у внутрішньоутробному періоді, під час пологів чи у ранньому дитинстві органічного ураження мозку в результаті енцефаліту, пологових травм, інтоксикацій тощо.

Метою логопедичної роботи при дизартрії є: корекція звуковимови; корекція звукосприймання; корекція дикції, голосу, темпу й ритму мовлення; розвиток лексико-граматичної будови; корекція мовленнєвого дихання.

Зупинемося безпосередньо на проблемі розвитку правильного мовленнєвого дихання у дітей з дизартрією дошкільного віку.

Дихання – процес газообміну між організмом і навколишнім середовищем.

Розрізняють три основні типи дихання: ключичне, реберне (грудне) та діафрагмальне (черевне). Тип дихання змінюється залежно від віку і статі дитини. У новонароджених дітей переважає діафрагмальне дихання, у дітей грудного віку – грудочеревне дихання.У віці 3-7 років у зв'язку з розвитком мускулатури плечового поясу починає виявлятися грудне дихання й домінує над діафрагмальним. У пубертатний період у хлопчиків виробляється черевний тип, а у дівчаток грудний.

Мовленнєве дихання – дихання у процесі мовлення. Мовленнєве дихання відрізняється від звичайного дихання швидким вдихом і сповільненим видихом; значним збільшенням дихального об'єму; переважно ротовим типом дихання; максимальною розбіжністю голосових складок на вдиху і зближенням їх майже до зіткнення на видиху.

Без правильного мовленнєвого дихання неможливе правильне мовлення. Мета дихальних вправ – збільшити об'єм дихання, нормалізувати його ритм, виробити плавний, тривалий економний видих.

Однією з ознак мовленнєвого порушення при дизартрії у дітей є синдром розладу дихання. Мовленнєве дихання формується на основі звичайного дихання, яке є вродженою безумовно-рефлекторною діяльністю, слугує цілям газообміну та складає енергетичну основу мовлення. Фізіологічне дихання та мовленнєве дихання не є однозначними процесами. При нормальному диханні вдих виробляється активно за рахунок скорочення зовнішніх міжреберних, між хрящових м'язів і м'язів діафрагми, а видих відбувається під час опускання стінок грудної клітини, еластичності легень і реберних хрящів та тонусу черевних м'язів. Під час мовлення збільшується функціональне значення фази видиху.

М.Шеремет, Н.Пахомова зазначають, що у дітей зі стертою формою дизартрії наявні порушення інервації дихальної мускулатури, що призводить до порушення мовленнєвого дихання. У процесі мовлення дихання частішає, активний видих короткий і часто носовий. Незлагодженість у роботі м'язів, які беруть участь у процесі дихання, призводить до звички говорити на вдихові. Це порушує мимовільний контроль над дихальними рухами, а також координацію між диханням, фонацією та артикуляцією [7].

Ритм дихання не регулюється смисловим змістом мовлення, у момент мовлення воно прискорене, після вимовляння окремих складів або слів дитина робить поверхневі судомні вдихи, активний видих укорочений і відбувається зазвичай через ніс, не дивлячись на постійно напіввідкритий рот.

Зазвичай, дихання у дітей з псевдобульбарною дизартрією поверхневе, ключичне, тому М.Шеремет, Н.Пахомова насамперед радять привчити дитину до діафрагмального (черевного) дихання (з використанням контролю за допомогою долоні дитини), оскільки вимова значної кількості звуків вимагає правильного виходу повітряного струменя через середину ротової порожнини.

В.Галущенко [1] під час формування правильних дихальних кінестезій наголошує на вирішенні наступних задач:

- виховання у дітей навички правильного раціонального дихання, дихальних схем;
- довільне керування процесом руху цілеспрямованого повітряного потоку,
- формування навички діафрагмально-релаксаційного дихання;
- нормалізація балансу резонування.

Крім того, В.Галущенко, С.Конопляста [1], [2] розробили напрями формування правильних дихальних кінестезій, які включають:

- нормалізацію тонусу мімічної та артикуляційної моторики, що обумовлено тим, що тонус дихальної мускулатури пов'язаний зі збереженістю артикуляційної і мімічної мускулатури;

- роботу з формування нижньореберного дихання, метою якого є покращення функції зовнішнього дихання дитини.
- диференціацію носо-ротового дихання, спрямованість видиху задля збільшення глибини вдиху, формування ритмічності дихальних рухів.

Є.Стрижакова розробила алгоритм роботи з розвитку правильного мовленнєвого дихання включає наступні пункти [6]:

- формування комбінованого діафрагмально-реберного дихання;
- відпрацювання плавного, довгого видиху за допомогою різноманітних завдань (погасити свічку, подути в музикальну трубочку тощо);
- розвиток вміння поєднувати початок видиху з початком мовлення;
- виховання нешвидкого темпу мовлення;
- формування уміння правильно використовувати паузи у мовленні, оскільки саме паузи забезпечують час для спокійного глибокого вдиху.

Роботу з розвитку правильного мовленнєвого дихання рекомендується проводити паралельно з роботою з розвитку артикуляційної моторики.

З метою закріплення діафрагмального типу дихання, а також з метою розвитку вміння здійснювати короткий, легкий вдих і плавний, тривалий видих через рот, з дітьми проводяться вправи, спрямовані на диференціацію ротового і носового вдиху і видиху. Дані вправи сприяють також тренуванню ритму мовленнєвого дихання з обов'язковою паузою після вдиху. Тобто починати заняття слід з розвитку фізіологічного дихання. Їх мета: координація ротового і носового дихання, вироблення нижньореберного типу дихання при активній участі діафрагми. Для контролю правильного вдиху потрібно покласти руку на живіт в області діафрагми.

Отже, для формування правильного повітряного струменя використовуються наступні вправи на основі фізіологічного дихання: вдих і видих через ніс; вдих через ніс, видих через рот; вдих через рот, видих через ніс; вдих і видих через рот, комбінований вдих [5].

Запропонований комплекс вправ при систематичному повторенні спонукає дитину відчувати різницю в напрямах повітряного струменя і вчитися правильно його формувати.

Після цього починається робота з розвитку мовленнєвого дихання, яка зазвичай проводиться в такій послідовності:

- без участі мовлення;
- на матеріалі голосних звуків;
- на матеріалі приголосних звуків;
- на матеріалі складів;
- на матеріалі слів;
- на матеріалі речень;
- на матеріалі фраз.

Після оволодіння правильним диханням слід починати поєднувати дихання з голосом через вимову голосових звуків, потім складів, слів і коротких речень.

Отже, корекційна робота з розвитку дихання у дітей з дизартрією дуже важлива, оскільки без правильного мовленнєвого дихання неможливе правильне мовлення. У процесі багаторазових повторень дихання вирівнюється, проте для закріплення навичок правильного дихання потрібна довготривала робота.

Список використаних джерел

1.Галущенко В.І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою дизартрією: дис. …канд. пед. наук: спец. 13.00.03. – О., 2012. – 247 с.

2.Конопляста С.Ю., Галущенко В.І. Розвиток сенсомоторного рівня мовленнєво-рухової організації у дітей старшого дошкільного віку зі стертою дизартрією // Логопедія №4.

3.Логопедія. Підручник, 2-ге видання, перероб. та доповн./ За ред. М.К. Шеремет. – К.: Видавничий дім «Слово», 2010. – 672 с.

4.Основы логопедической работы с детьми: Учебное пособие для логопедов, воспитателей детских садов, учителей начальных классов, студентов педагогических училищ / Под общ. ред. д. п. н., проф. Г.В. Чиркиной, 2-е изд., испр. – М.: АРКТИ, 2003. – 240 с.

5.Стрижакова Є.Ф. Робота з дітьми, хворими на псевдобульбарні паралічі. В кн.: З досвіду роботи Харківської школи-інтернату для дітей з розладами мови. «Рад.школа.», К., 1963, С.46-54.

6.Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення до навчання в школі : навчально-методичний посібник / М.К.Шеремет, Н.Г.Пахомова ; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 137 с.

Лісова Є. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Єжова Т.Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРАВОВА ОСНОВА КОРЕКЦІЙНОЇ АНДРАГОГІКИ

За даними вітчизняних науковців, професійна освіта дорослих з порушеннями психофізичного розвитку почала здійснюватися в 20-ті роки минулого століття, але стрімкого розвитку дане явище набуло лише в останнє десятиліття [3; 6]. З розвитком нового напряму корекційної освіти почала розвиватися нова наукова галузь – корекційна андрагогіка, зміст і завдання якої А. Шевцов виводить із теоретичних і практичних завдань реабілітології, а також загальної андрагогіки [6].

З наукових джерел відомо, що андрагогіка як наукова галузь почала формуватися у 40-ві роки ХХ ст. (С. Архіпова, С. Змійов, І. Колеснікова та ін.), але перші нормативно-правові акти, які стосувалися освіти дорослих, з'явилися у 60-ті роки, коли проблеми освіти дорослих привернули увагу міжнародних організацій, зокрема ООН та ЮНЕСКО.

Ми мали на меті здійснити контент-аналіз міжнародних нормативно-правових документів, які регламентують питання освіти дорослих, та виділити в них реабілітаційну складову.

В ході дослідження нами було встановлено, що одним з перших документів, який вплинув на формування громадської думки щодо освіти дорослих осіб з інвалідністю, була Рекомендація про розвиток освіти дорослих, прийнята Генеральною конференцією ООН з питань освіти, науки та культури (1976 р.) [4]. Важливим для нашого дослідження в даному документі є те, що державам рекомендувалося створювати умови для реалізації права на освіту різних груп населення, зокрема, для осіб з фізичними та розумовими вадами; усувати нерівність у здобутті освіти, пов'язану, зокрема, зі станом здоров'я; сприяти корекційно-компенсаторній спрямованості загального і професійного навчання осіб зазначеної категорії.

У Гамбурзькій декларації про навчання дорослих (1997 р.) підкреслювалося, що освіта дорослих є не тільки правом; це — один із засобів формування активної громадянської позиції людини і забезпечення її участі в житті суспільства [1]. Вважаємо, що такий підхід є особливо важливим для людей з інвалідністю, які в силу фізичних обмежень часто мають вузьке коло спілкування, занижену самооцінку та схильність до пасивного спостереження життя.

У Резолюції V Міжнародної конференції з освіти дорослих (Софія, 2002 р.) залучення до навчання інвалідів визначалося як один із засобів подолання соціальної нерівності; державам рекомендувалося розробляти й пропагувати програми «Освіта для всіх», «Освіта протягом життя» [5]. Відмітимо, що в корекційній педагогіці загальновідомим є позитивний вплив освіти на формування особистості дитини. В дорослому віці в людини змінюється стиль життя, в неї виникають нові соціальні потреби, змінюється коло спілкування тощо. Вважаємо, що молоді люди з інвалідністю, які закінчують школу та не продовжують навчання, знаходяться у групі ризику щодо втрати соціальних зв'язків та сприятливих умов для розвитку. Освіта протягом життя допоможе їм реалізувати власний потенціал та відчути власну значущість.

Корекційно-андрагогічна складова була значно посилена у рекомендаціях Генеральної конференції ЮНЕСКО, яка проходила у 2015 р. у Парижі [2]. В даному документі акцент зроблено на таких характеристиках освіти дорослих, як інклюзивність і безбар'єрність, що має досягатися, зокрема, використанням у навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення маломобільним групам населення можливості здобувати освіту в будь-якому місці та в будь-який час. Однією з таких маломобільних груп є особи з інвалідністю, тому запропонований підхід розширить їхні можливості здобуття якісної освіти, що в подальшому сприятиме більш повній інтеграції таких людей у суспільство.

Викладене вище дає підставу для висновку, що міжнародним співтовариством визнані та ухвалені провідні принципи освіти дорослих і, зокрема, дорослих з інвалідністю. Саме на них має гуртуватися нова наукова галузь – корекційна андрагогіка.

Список використаних джерел

1.Гамбургская декларация об обучении взрослых (принята V Международн. конф. по образованию взрослых 14–18 июля 1997 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hamburg_decl.shtml

2.Генеральная конференция ЮНЕСКО, 38-я сессия, Париж, 2015 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002341/234136r.pdf

3.Єжова Т.Є. Становлення та розвиток системи професійної освіти осіб з вадами слуху в Україні : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.03 / Т. Є. Єжова. – К., 2006. – 19 с.

4.Рекомендация о развитии образования взрослых (принята Генеральной конф. ООН по вопросам образования, науки и культуры 26.11.76) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/events/literacy/adult_education.pdf

5.Софийская конференция по образованию взрослых 09.11.02 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.znanie.org/docs/sofia.html

6.Шевцов А.Г. Корекційна андрагогіка як теоретична основа організації професійної освіти студентів з інвалідністю / А.Г. Шевцов // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наукових праць. – № 4(6). – К. : Університет «Україна», 2008. – С. 15-25.

Лось А. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Піонтківська Г.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ УЧНЯМИ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Постановка проблеми. Проблема організації і проведення позакласного читання учнів розкривається у вітчизняному та зарубіжному історико-педагогічному досвіді (В.О. Кустарьова, Д.І. Тихомиров, К.Д. Ушинський, М.С. Рождественський, С.Г. Спаська, С.П. Редозубов, та ін.). На важливості організації позакласного читання акцентували увагу провідні науковці корекційної педагогіки і методик навчання, такі як В.В. Воронкова, В.Г. Петрова, Г.М. Мерсіянова, І.Г. Єременко, Л.С. Вавіна, М.Ф. Гнезділов, Т.К. Ульянова та інші.

Мета статті: розкрити проблему організації проведення позакласного читання у спеціальній загальноосвітній школі для розумово відсталих дітей.

Аналіз науково-педагогічної літератури з організації і проведення позакласного читання учнів в історичному аспекті свідчить про невичерпність актуальності даної проблеми на сучасному етапі, що знайшло відображення у працях А.М. Богуш, М.С. Вашуленка, М.С. Рождественського, М.Р. Львова, Н.М. Світловської, О.В. Скрипченко, С.П. Рєдозубова, Т.Г. Рамзаєвої та інших.

В сучасній науково-методичній літературі проблема позакласного читання є важливим засобом підготовки учнів до самонавчання, до розвитку інтересу, до читання тощо. У методичних працях та статтях, присвячених проблемам специфіки і змісту уроків позакласного читання за роками навчання, методиці їх проведення, визначено вимоги до знань, умінь і навичок учнів, а також узагальнено досвід роботи вчителів-новаторів.

Відомі методисти зазначають, що метою уроків позакласного читання в молодших класах є продовження формування навичок та потреб самостійно і свідомо вибирати і свідомо читати доступні їх розумінню дитячі книжки; розширювати читацький кругозір; закріплювати і поглиблювати читацькі уміння учнів; формувати тип правильної читацької діяльності і читацької самостійності.

Відповідно до цієї мети, вони виділяють такі основні завдання, як допомогти відтворити попередні читацькі уміння; продовжувати розширювати активний читацький кругозір учнів; сприяти усвідомленню кожним школярем індивідуальних духовних можливостей і запитів; закріпити уміння і бажання вибирати твори із запропонованої вчителем теми і читати їх, виходячи з особистих можливостей; навчити користуватись довідковою літературою та бібліотечно-бібліографічними покажчиками; вчити читати і вміло представляти великі за обсягом твори.

М.Р. Львов, М.С. Рождественський, Т.Г. Рамзаєва виокремлюють такі основні етапи, як завдання, виконання якого обов'язкове для всіх учнів; додаткові рекомендації для допитливих; пошук відповіді на додаткове проблемне питання.

У наукових дослідженнях А.К. Аксьонової, В.М. Синьова, В.П. Любченко, І.Г. Єременка, Л.С. Вавіної, М.З. Кота, М.Ф. Гнєзділова, Н.П. Кравець, Т.І. Пороцької, та інших розглядається проблема організації позакласної роботи розумово відсталих учнів, свідомого оволодіння ними навчальним матеріалом і вмінням застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Висновок. У цих дослідженнях ще недостатньо висвітлена проблема удосконалення рівня допитливості, збільшення темпу читання, усвідомлення прочитаного, вміння правильно підбирати книги для читання в позаурочний час. Тому, важливо удосконалювати зміст, форми і методи організації позакласного читання, формувати читацьку самостійність. Все це і обумовило вибір теми даного дослідження.

Список використаних джерел

1.Аксьонова А.К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррецонной) школе: Учебник для студентов дефектологического факультета педвузов. – М.: Гуманитарное издание центр ВЛАДОС, 1999.- 320 с. – Коррекционная педагогика.

2.Вавіна Л.С. Методичні основи навчання читання учнів молодших класів допоміжної школи: метод. м-ли на допомогу вчителеві-дефектологу. – Львів: ЛОНМІО, 1998. – 43 с.

3.Кравець Н.П. Організація позакласного читання в молодших класах допоміжної школи/ Н.П. Кравець// Дефектологія. – 1998. – №2. – с. 9-13.

4.Львов М.Р., Рамзаєва Т.Г., Светловская Н.Н. Методика обучения русскому языку. – М.: Просвещение, 1987. – 423 с.

5.Ульянова Т.К. Методика викладання граматики і розвитку мовлення учнів допоміжної школи / Т.К. Ульянова. - К.: КДПІ, 1990. - 96с.

Макарова Ю. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гребенюк Т.М.,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Проблема формування і розвитку пізнавальної активності не нова. Її вивчали спеціалісти в галузі психології та педагогіки Л. Аристова, Т. Шамова, Г. Щукіна, П. Лебедєв, велику увагу приділяли цій проблемі В. Лозова, Ш. Амонашвілі та інші. Так, пізнавальна активність розглядається як якість діяльності, в якій проявляється особистість самого учня з його ставленням до змісту, характеру діяльності і бажанням мобілізувати свої морально-вольові зусилля на досягнення учбово-пізнавальної мети.

Оскільки пізнавальна активність передбачає прагнення учнів до пізнання, до подальшої участі в напруженій розумовій та практичній діяльності у процесі оволодіння знаннями, уміннями і навичками та виявлення самостійності й творчого підходу до вирішення навчальних завдань, то вчитель, орієнтуючись на її формування і розвиток може успішно вирішувати питання навчання і виховання учнів, а також добиватися кращих результатів під час засвоєння будь-якої теми.

Враховуючи, що у дітей з порушеннями зору є певні особливості у пізнавальній діяльності, то безперечно вони впливають на їх пізнавальну активність. Так, у тифлології дослідженнями Л. Литвака, Т. Свиридюк, Л. Солнцевої, Є. Синьової та ін. визначені специфічні особливості в розвитку дітей даної категорії. Зокрема, ними вказується на те, що знання цих дітей про предметний світ носять частковий, неповний і фрагментарний характер, а труднощі співвіднесення ознак предмета зі словом обумовлені недостатністю знань ознак реальних об'єктів та збідненим практичним досвідом. Труднощі в оволодінні способами сприймання, просторового орієнтування, прийомами навчальної, ігрової та трудової діяльності, які зумовлені патологією зору, чинять негативний вплив на розвиток пізнавальної активності дитини.

Прикметник, як ніяка інша частина мови, має невичерпні можливості збагачувати й уточнювати словник дітей з порушеннями зору, надавати висловленню точності чи образності, яскравого емоційного забарвлення, адже мовлення молодших школярів з порушеннями зору бідне й безбарвне саме через обмежений вжиток прикметників, невміння використовувати їх багатозначність і синоніміку.

Для вивчення рівня пізнавальної активності учнів зі зниженим зором під час вивчення теми «Прикметник» нами була розроблена методика та здійснено експериментальне дослідження на базі школи-інтернату №11 для слабозорих дітей м. Києва. В експерименті взяли участь 21 учнів 3-го та 4-го класів вище названої школи.

В ході дослідження було встановлено, що у 52,4 % опитаних нами респондентів зафіксовано низький рівень пізнавальної активності. Лише у 23,8 % відмічено високий рівень, решта учнів показали середній рівень пізнавальної активності.

Для молодших школярів зі зниженим зором, у яких було зафіксовано низький рівень пізнавальної активності було характерно: пасивність й байдужість на уроках; низький інтерес до пізнання навколишнього, до спілкування з однолітками та дорослими; потребували допомоги, важко включалися в роботу, очікували звичного тиску (у вигляді зауважень) з боку вчителя; стереотипність поведінки. Їхня пізнавальна діяльність супроводжувалася негативними емоціями (пригніченість, нудьга), повільністю переключення з інтенсивної рухової активності на розумову, байдужістю до результатів своєї діяльності. У дітей несформовані уміння переносити один раз побудований алгоритм розв'язування завдань на аналогічне завдання, а також низький рівень знань із теми «Прикметник».

Як показали результати наших спостережень, про низький рівень показників свідчить відсутність досконалих методичних прийомів при роботі над прикметником у початкових класах, які б цілеспрямовано працювали у трьох основних напрямках: лексичному; граматичному; у напрямку тексту, які б пробудили інтерес до вивчення прикметника і збільшили рівень творчого (високого) рівня пізнавальної активності учнів.

Крім того, особливу увагу необхідно звернути на словникову роботу, в процесі якої поступово формується та предметно-понятійна основа, на базі якої уточнюється й розширюється пасивний і активний словник, активізується самостійне мовлення, опрацьовується зміст і побудова речення та зв’язного висловлювання. На основі збагаченого чуттєвого і практичного досвіду молодші школярі зі зниженим зором мають можливість успішно оволодіти конкретним і узагальнюючим значенням слів, їх багатозначністю, а це позитивно впливає на розвиток їх мовленнєвих умінь та пізнавальну активність.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш. А. Развитие познавательной активности учащихся в начальной школе // Вопросы психологии. – 1984. – № 5. – С. 36 – 41.

3. Свиридюк Т.П. Формирования интереса к учению у слабовидящих школьников. – К. : Радянська школа, 1985. – 137 с.

Мальцева І. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Марченко І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНОГО НЕДОРОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Одним із найпоширеніших мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку є ***фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення***, який характеризується особливостями фізичного, фізіологічного та психологічного розвитку механізмів фонемотворення при збереженні нормального слуху та інтелекту. [1; 40]

ФФНМ – досить складна проблема. Дослідження С. Коноплястої, І. Марченко, М. Шеремет [2] показали, що 84% учнів загальноосвітніх шкіл мають проблеми ФФНМ, що вказує на актуальність дослідження фонематичного фактору. На сьогодні в Україні під час комплектації логопедичних груп дітей дошкільного віку йде опора на психолого-педагогічну класифікацію, згідно з якою на основі психолінгвістичних критеріїв відбувається виявлення лише симптоматики порушень мовлення, що не дає можливості враховувати їх диференціальні клінічні прояви. Але для ефективної диференціальної діагностики необхідно враховувати також і генезис та механізми мовленнєвого розладу.

Проаналізувавши науково-теоретичну та методичну спеціальну літературу нами була розроблена **методика дослідження сформованості фонетико-фонематичних процесів** у дітей із ФФНМ, яка базується на завданнях, відібраних із методик І. Марченко, Є. Соботович, В. Тищенка із опорою на роботи провідних дослідників у галузі оволодіння дитиною фонологією в нормальному онтогенезі (В. Бельтюков, О. Гвоздєв та інші).

Метою першого етапу є дослідження сформованості звуко-складової сторони мовлення та стану артикуляційного праксису. **Метою другого** − вивчення особливостей розвитку фонетико-фонематичних процесів.

Результати аналізу виконання завдань першого та другого етапів дослідження показали, що склад груп для дітей із ФФНМ є досить неоднорідним за рівнем розвитку фонетико-фонематичної системи мовлення, як за кількісними, так і за якісними показниками. Так, на достатній рівень вийшли 33% дітей, на середній рівень – 47% дітей, на низький рівень – 20%.

Аналіз результатів проведеного дослідження дав можливість визначити характерологічні особливості стану фонетико-фонематичної системи дітей із ФФНМ і на основі цього виділити такі **групи дітей:**

І група – діти, у яких порушення фонетико-фонематичної системи обмежуються несформованістю звукової будови мови, яка виражається у відсутності, спотворенні та замінах звуків на більш прості за своєю артикуляцією в зв'язку з недостатністю бази артикуляційного праксису однієї чи двох фонетичних груп звуків (найчастіше свистячих, шиплячих і сонорів, рідко – задньоязикових звуків) – 6, 7%. Ці особливості підпадають під класичне визначення дислалії;

ІІ група – діти, у яких спотворене мовлення обумовлене значною кількістю порушень вимовної сторони мовлення, спостерігається змазаність артикуляції. Складні за артикуляцією звуки замінюються більш простими, але зі спотвореною вимовою, переключення з однієї фонеми на іншу, зі складу на склад вдаються дітям із великими труднощами. Виявляється несформованість слухового контролю та спрощення структури слова при збереженості фонематичного слуху. У даної категорії дітей спостерігаються порушення загальної, дрібної моторики. Інформативним є неможливість виконання артикуляційних рухів за пробами О. Вінарської, М. Ейдінова, О. Піскунова на дослідження стану інервації лицьового, під'язичного, язикоглоткового нерву. Голос часто хриплий, назалізований – 40%. Ці особливості визначають класичне поняття стертої дизартрії;

ІІІ група – діти, у яких спостерігались порушення ритмічної структури слова, нестійкі звукові заміни, перестановки та пропуски складів, виснаження слухової уваги. Діти даної категорії мають фонематичні порушення, які характеризуються недостатнім розумінням мовлення оточення, збідненістю словникового запасу, аграматизмами у фразовому мовленні. Були виявлені розлади загальної, дрібної, артикуляційної моторики − 53, 3%. Ці діти не підпадали під класичне розуміння ФФНМ.

На **третьому етапі** ми розробили ***методику дослідження лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із ФФНМ ІІІ групи*.**

Кількісний аналіз результатів обстеження показав, що відповідно до оцінних критеріїв у групах дітей із ФФНМ ІІІ групи за середньою кількістю балів: на достатньому рівні опинилися 13,3% дітей, на середньому рівні – 66,6% і на низькому рівні – 20% дітей, що свідчить про низький рівень розвитку лексико-граматичної сторони мовлення зазначеної категорії дітей. Якісні показники стану розвитку лексико-граматичної сторони мовлення зазначеної категорії дітей у процесі опрацювання.

Отже, зважаючи на ушкоджені механізми розвитку фонетико-фонематичних процесів, кожна з виділених груп дітей, які мають фонетичні або фонетико-фонематичні порушення, потребує специфічних методів корекційного впливу з урахуванням їх механізмів.

Список використаних джерел

1. Каше Г. А. Фонематическое недоразвитие речи у детей дошкольного возраста/ Г. А. Каше // Сборник «Специальная школа». – Выпуск 4 (116). − М.: Просвещение, 1965.
2. Шеремет М. К., Мартиненко І. В. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. – К.: КНТ, 2006. – 360 с.

Марченко А. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Найдьонова Г.О.,
кандидат психологічних наук, доцент

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ З АКЦЕНТУАЦІЯМИ ХАРАКТЕРУ У ПІДЛІТКІВ ТА ЇХ КОРЕКЦІЯ

В умовах постійних змін, що відбуваються у нашому суспільстві, становлення сім'ї - це складний, довготривалий процес. У підлітковому віці відбувається загострення рис характеру, прагнення до самостійності. Однією з першочергових і найважливіших проблем є виявлення закономірностей взаємозв'язку стилей виховання і виникнення акцентуацій характеру у підлітків. Адже негативні передумови, які можуть проявлятися в сімейних відносинах, та негативні умови у розвитку підлітка можуть спричинити відхилення у становленні його особистості, зокрема, виникнення акцентуацій характеру.

Вивченням стилів виховання займалися О.Е. Личко, В.І. Гарбузов, Е.Г. Ейдеміллер, Дж. Боулбі та ін. Дослідження Е.Г. Ейдеміллера присвячені проблемі факторів, що створюють негармонійні стилі сімейного виховання. Значною мірою дослідження О.Е. Личка, К.Леонгарда сприяли вивченню проблеми виникнення акцентуацій характеру.

Під моделлю сімейного виховання розуміють більш-менш цілісне уявлення про те, як повинні будуватися батьківсько-дитячі відносини; тобто це ряд принципів, яких варто дотримуватися батькам, щоб виховати дитину «добре». Виділяючи три групи підходів до сімейного виховання, автори умовно їх назвали: психоаналітична, біхевіористична, гуманістична моделі [1, с.88].

Зазвичай, стиль спілкування з дитиною репродуктивний, він багато в чому задається сімейними традиціями. Будь-які батьки використовують великий арсенал стилів сімейного виховання, залежно від актуальної ситуації, проте одна або декілька тенденцій у відношенні до дитини можуть повторюватися частіше і домінувати в сімейному вихованні [4, с.30].

Зазвичай, акцентуації розвиваються в період становлення характеру і згладжуються з віком [2, с.35]. Під час дослідження було виявлено, що домінуюча гіперпротекція є найбільш розповсюдженим стилем виховання; у підлітків найчастіше зустрічається гіпертимний, екзальтований та демонстративний типи акцентуацій. У сім'ях, в яких батьки притримуються гіпопротекції, спостерігається тенденція до формування циклотимного та гіпотимного типів акцентуацій, і можливість спричинювати нестійку акцентуацію. Батьки із виховною непевністю формують гіпертимний тип акцентуацій характеру, який може досягати крайнього значення, а також застягаючий і тривожний типи. При потуральній гіперпротекції загострюється екзальтований та емотивний типи акцентуацій характеру. Також спостерігається високих відсоток сенситивних та конформних підлітків.

На основі праць А.А. Осипової, І.В. Дубровиної, І.І. Мамайчук, Е.Г. Ейдеммілера, Л.Ф. Анн, О.Ю. Герман за даними нашого дослідження нами було розроблені дві корекційні програми. Оскільки дослідження виявило домінуючі акцентуації, а саме

гіпертимну та лабільну, ми обрали їх для подальшої розробки корекційних програм. Головною метою, кожної з корекційних програм, було усунення негативних проявів акцентуацій шляхом улагодження батьківсько-дитячих відносин. Серед методів психологічної роботи з сім'єю важливе місце займає спільна сімейна терапія, що характеризується тим, що в роботі беруть участь одночасно всі члени сім'ї. У процесі корекційної роботи з сім'єю нерідко використовуються такі методи арт-терапії як ізотерапія, музикотерапія, танцювальна терапія, казкотерапія, драма - терапія, і т. д. [3]. Також використовують невербальні методи: психодіагностичний малюнок, психогімнастика, пантоміма, методи анонімного обговорення історій підлітків, побудова підлітками моделі свого майбутнього з прийняттям чи відкиданням колишніх форм поведінки. Ефективним способом корекції акцентуації характеру у підлітків є групова психотерапія. Під час корекції батьківсько-дитячих відносин широко використовується прийом анонімних важких ситуацій.

Отже, наше дослідження показало, що питання взаємозв'язку та корекції стилю сімейного виховання і акцентуації характеру у підлітків досить актуальна в наш час. Достатній рівень вивчення цього зв'язку може попередити наслідки негативного впливу батьківського стилю виховання на формування і розвиток особистості підлітка, що сприяє достатньо ефективній корекційній роботі в напрямку сімейної терапії.

Список використаних джерел

1.Бодалев А.А. Семья в психологическом консультировании: опыт и проблемы психологического консультирования / А.А.Бодалев, В. В.Столин // Науч.исслед ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. – М.: Педагогика, 1989. – 208 с.

2.Лидерс А. Г. Семья как психологическая система. Очерки психологии семьи: Монографии по психологии семьи. / Лидерс А. Г. – Москва-Обнинск: ИГ-СОЦИН, 2004. – 296 с.

3.Осипова А. А. Общая психокоррекция. Учебное пособие / А. А. Осипова – М.: Сфера, 2002. – 510 с.

4.Психологія сім'ї: навч. посіб. / [Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І.]. – К.: НАУ, 2011. – 272 с.

Михайленко В. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кравець Н.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПОГЛЯДИ ІВАНА ГАВРИЛОВИЧА ЄРЕМЕНКА ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ

Постановка проблеми. Питанням фізичного виховання розумово відсталих дітей в усій роки існування школи для даної категорії дітей хвилювало науковців і практиків. Зокрема цьому питанню приділяли увагу відомі олігофренопедагоги О.М. Сермеєв, Т.М.Дульнєв, М.О. Козленко та ін. Не оминув вивчення й аналізу, особливостей фізичного виховання розумово відсталих учнів і відомий український вчений в галузі олігофренопедагогіки І.Г. Єременко.

Мета статті : розкрити погляди І.Г. Єременка на удосконалення фізичного виховання розумово відсталих учнів.

Певний час Іван Гаврилович Єременко працював завідувачем кафедри педагогіки і психології Київського інституту фізичної культури. В цей час виходять з друку такі його

праці, як: «Розвиток фізичного виховання в Україні», «Підготовка викладачів фізичного виховання».

Вчений цікавився питанням фізичного виховання як школярів, так і студентів, особливу увагу звертав на удосконалення проведення уроку фізичної культури, питанням якісної підготовки учителів фізкультури. Не випадково об'єктом його наукових досліджень у спеціальній освіті, зокрема освіті розумово відсталих дітей, стали особливості фізичного виховання даної категорії дітей. Значну увагу вчений приділяв як розумовому розвитку, так і фізичному вихованню школярів. Вчений експериментальним шляхом довів, що нервово-психічна підготовка учнів забезпечує приведення в оптимальний стан нервову систему.[2, с.70] Тому особливу увагу звертав на проведення учителями перед початком уроку нервово-психічної підготовки школярів з метою активізації їх до праці на уроці. Вчений вказував, що "…у загальмованих дітей рухи в'ялі, повільні, й розслаблені; їхня хода незграбна і неспритна; діти пересуваються перевалюючись, горбляться, повільно переставляють ноги, наче тягнучи їх по підлозі, чіпляючись ногою за ногу; руки частенько не беруть участь в русі тіла, звисають, немов батоги. У збуджених дітей, навпаки, рухи швидкі, різкі, погано впорядковані і неузгоджені, ходьба кваплива, невміла; діти роблять багато зайвих рухів, швидко переставляють ноги, постійно міняють амплітуду і швидкість рухів." [3, с.20]. Щоб зорієнтувати дітей до праці, на початку уроку в процесі нервово-психічної підготовки Єременко радив застосовувати повільне ходіння, повільний біг, вправи для рук тощо, щоб підготувати для виконання більш складних вправ. На його думку, нервово-психічна підготовка учнів до уроку є лише однією з передумов досягнення оптимальної установки на працю.[3, с.125] Вона повинна перетворитися в постійний фактор, який стимулює учнів до праці, готує вищу нервову систему дитини до зусиль, які пред'явить її праця на уроці, збуджує, мобілізує й активізує пізнавальні сили школярів, зокрема, мислення, сприймання, увагу, уяву, волю та ін. Розумова розминка готує до подальшої активної роботи на уроці. Також Іван Гаврилович експериментальним шляхом визначив час тривалості нервово-психічної підготовки учнів на уроці: від 5 до 7 хвилин.

Висновки. Отже, врахування порад І. Г. Єременка, щодо дотримання особливостей проведення уроку фізкультури з розумово відсталими учнями сприятиме корекції психофізичних порушень у даної категорії дітей.

Список використаних джерел

1.Єременко І.Г. Аналіз ігрової діяльності учнів допоміжної школи/ І.Г. Єременко// Питання дефектології: рес. Зб./ відп. ред. М.Д. Ярмаченко. – Вип. 2. – К.: Рад. школа, 175с.- с.19-21.

2.Єременко І.Г. Дидактичні основи уроку в допоміжній школі /І.Г.Єременко. – К.: Рад. школа, 1966. – 130с.

3.Еременко И.Г. Олигофренопедагогика./ И.Г.Єременко. – К.: Издательское объединение «Вища школа», 1985. – 328 с.

Михайленко В. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Геращенко С.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МОДУЛІВ LEARNINGAPPS.ORG У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ

Бурхливий розвиток нових інформаційних технологій і впровадження їх в Україні за останні роки певною мірою позначився на розвитку особистості сучасної дитини.

Комп'ютерна грамотність диктується умовами сучасного життя і є ще одним ефективним технічним засобом, за допомогою якого можна значно урізноманітнити процес навчання.

Одним із напрямів щодо підвищення ефективності та якості корекційного та навчального процесу в умовах спеціальної освіти є впровадження методик, що базуються на основі використання цифрової техніки, зокрема використання комп'ютера і його складових та створення різнопрофільних корекційних та навчальних програм. Вивчаючи досвід фахівців з методики використання комп'ютерних технологій, можна стверджувати, що роль комп'ютерної технології у навчально-виховному процесі надає вчителеві низки переваг, зокрема: можливість вийти за межі традиційних методів навчання; додаткова мотивація навчальної діяльності, особливо у випадках, коли інші засоби безсилі; принципово нові «обхідні шляхи» для формування, розвитку й удосконалення корегованих функцій; проектування нових змістових напрямків; розширення можливостей використання різних аналізаторних систем у процесі роботи; створення під час занять різноманітних ситуацій спілкування; привчання дитини самостійності у навчанні та самоконтролю; розвиток дрібної моторики у дитини; оволодіння дитиною основами комп'ютерної грамоти. Втім, впровадження в корекційно-освітню систему інформаційних технологій має відбуватися з урахуванням механізмів наявного дефекту, закономірностей його прояву, особливостей розвитку різних категорій дітей із спеціальними потребами. Це дозволить підвищити ефективність корекційного навчання в усіх його ланках, починаючи з дошкільного.

Для підвищення ефективності корекційного впливу потрібно постійний пошук і упровадження нових педагогічних технологій. Як показує практика, найбільш оптимальним у корекційній роботі є інформаційно-комунікаційні технології. Їх застосування дозволяє індивідуалізувати корекційний процес, забезпечити різноманітність і варіативність запропонованих педагогом.

У сучасні корекційній педагогіці активно використовуються інтерактивні вправи (ігри, тренажери і т.д.), які можна скласти за допомогою шаблонів додатку Web 2.0 Learningapps.org. Ці шаблони є інтерактивними модулями, які легко додати до коерційної роботи, їх можна створювати або змінювати в зручний час. У модулях передбачена вставка візуальної інформації (фотографій, малюнків на певну тематику, текстів, різнотипної символіки), динамічної інформації (відео), аудіо (запису звуків, слів, музики, пісень і т.д.).

У всіх інтерактивних модулях передбачені автоматичний контроль (під час виконання завдання відображаються сигнали, котрі вказують на помилки у виконанні завдання, дітям дається змога одразу корегувати помилку). Також, данні електронні ресурси можуть використовуватися для діагностування.

Усі завдання, які складаються за допомогою електронних ресурсів подаються в ігровій формі і носять різнорівневий характер, що дозволяє максимально індивідуалізувати корекційний вплив.

Значущість використання різних інформаційних комп'ютерних технологій важко переоцінити. Вони надають корекційному процесу мотиваційний характер, що сприяє значному підвищенню мотивації учнів до навчання та усвідомлення навчально-виховної інформації. Як зазначають науковці і методисти практики при використанні інтерактивних модулів в учнів спостерігається стійка позитивна динаміка.

Список використаних джерел

1. Кукушкина О.И. Компьютер в специальном обучении. Проблемы, поиски, подходы/О.И.Кукушкина//Дефектология.1994. – № 5.

2. Лалаева Р.И. Логопедическая работа в коррекционных классах: Кн. для логопеда.– М.: ВЛАДОС, 1998. – 224с.

3. Петрова В.Г. Психология умственно отсталых школьников: Учебное пособие / В.Г. Петрова, И.В. Белякова – М.: Академия, 2002. – 160 с. – (Высшее образование).

Мишко О. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гренюк Л.С.,
кандидат психологічних наук, доцент

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування особистості дитини, виховання в неї певного ставлення до навколишнього, певної моральної позиції – складний психолого-педагогічний процес. Його основою є правильний, гармонійний розвиток почуттів дитини, особливу групу з яких складають вищі почуття: моральні, естетичні, інтелектуальні.

Моральні почуття – це переживання свого ставлення до моральних явищ. Вони виникають у людини в зв'язку з відповідністю або невідповідністю її поведінки до суспільної моралі. Моральне виховання пов'язане зі становленням емоційної сфери дитини, центральною лінією якої в дошкільному віці є виховання соціальних і моральних почуттів, ускладнення механізмів емоційного реагування, на основі чого відбувається виховання моральних якостей.

Важливу роль в розвитку емоцій і почуттів, у формуванні міжособистісних відносин займає розуміння зовнішніх виражень емоцій у інших людей. Проте діти з порушеними слуху зазнають певних труднощів у становленні емоційної сфери [3].

Питання морального виховання дітей з порушеннями слуху відображені в роботах багатьох педагогів та психологів (Г.Л. Вигодська, Л.А. Головчиць, О.І. Ісеніна, Б.Д. Корсунська, Н.Г. Морозова, М.І. Нікітіна, Л.П. Носкова, Н.О. Рау, О.З. Яхніна та інші). Варто зазначити, що різноманітні аспекти морального виховання дітей з порушеннями слуху вивчені нерівномірно. Дослідники виявили можливості використання в процесі морального виховання різних видів діяльності, таких як спілкування, сюжетно-рольова гра, читання, трудова діяльність, засоби народної творчості, музики, інформаційних технологій. Більша частина робіт присвячена моральному вихованню дітей дошкільного віку, в той час як дані про розвиток емоційної сфери і моральних якостей дошкільників з вадами слуху обмежені, а також недостатньо вивчені і не систематизовані педагогічні умови виховання моральних якостей. У ряді досліджень, зокрема Л.П. Носкової, розкриті можливості особистісного розвитку глухих і слабочуючих дітей в процесі спеціального навчання [2].

Дослідження сформованості моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями слуху за допомогою розробленої О.В. Гавриловою методики, дає можливість оцінити рівні їх розвитку. Методика заснована на врахуванні ступеня зниження слуху, особливостей розвитку словесного мовлення, емоційної сфери.

Зокрема було визначено, що особливості моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями слуху проявляються в недостатній сформованості когнітивного, емоційного і поведінкового компонентів. Глухі та слабочуючі дошкільники з однаковою успішністю пізнають емоції з опорою на смисловий контекст ситуації, за зовнішніми ознаками емоційних станів. Для глухих дошкільнят більшою мірою, ніж для слабочуючих, характерні мала орієнтація на однолітка в грі і побутових ситуаціях, стереотипність емоційного реагування, вузькість кола об'єктів, на які спрямоване співчуття.

Виховання моральних якостей у старших дошкільників з порушеннями слуху забезпечується завдяки реалізації педагогічних умов на наступних рівнях: концептуальному (планування та реалізація виховного процесу з урахуванням композиційної цілісності і комплексного використання наукових підходів, принципів спеціальної освіти) і технологічному, що включає забезпечення діагностичного, цільового, змістовного, методичного, організаційного компонентів процесу виховання моральних якостей з урахуванням психологічних особливостей даної категорії дітей [1].

Отже, реалізація педагогічних умов виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями слуху повинна здійснюватися диференційовано, в залежності від ступеня порушення слуху, особливостей їх психічного і мовленнєвого розвитку.

Список використаних джерел

1.Гаврилова Е. В., Спирякова Е. В. Содержание и методика работы по развитию эмоциональной сферы в рамках решения задач эмоционально-нравственного воспитания слабослышащих детей старшего дошкольного возраста // Сб. науч. тр. Sworld, 2010. - Том 24. - № 4.- С. 29-31.

2.Дошкольное воспитание аномальных детей: Кн. для учителя и воспитателя / Л. П. Носкова, Н. Д. Соколова, О. П. Гаврилушкина и др.; Под ред. Л. П. Носковой. — М.: Просвещение, 1993. —224 с.

3.Третьякова Н. Ю. Развитие нравственных чувств у глухих детей / Н. Ю. Третьякова // Специальное образование. - 2008. - № 10. - С. 36-38.

Надюкова Г. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Хворова Г.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

МЕТОДИКА КАРЛА ОРФА ЯК ОСНОВА ПРОГРАМИ МУЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Музична терапія – дієвий засіб для емоційного спілкування з дитиною з дефектами психофізіологічного розвитку, корекції деяких порушених функцій (зокрема, стимуляції процесів уваги, мислення, пам’яті, мовлення, рухової та поведінкової сфери), розвитку творчих здібностей дитини та соціалізації в цілому. Протягом останніх десятиліть терапевтичну дію музики досліджували педагоги Н.Г.Кононова, Т.Е.Тютюнникова, Г.М.Хворова, Дж.Алвін. Практично апробовані цілісні системи музично-терапевтичних занять О.І.Бороздіна, С.А.Хатуцької.

Проблема музично-терапевтичних методик актуальна сьогодні, так як на основі виконаних досліджень буде корисно розробити типові навчальні програми для кожної категорії дітей із порушеннями психофізіологічного розвитку. Запропонована методика Карла Орфа зарекомендувала себе як успішний засіб музичного виховання, що дає можливість використати її у корекційній роботі.

Мета роботи – висвітлити основні принципи методики Карла Орфа, обґрунтувати дієвість навчально-терапевтичних впливів засобами музики, розробити програму музичного виховання для відвідувачів Центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями Солом’янського району міста Києва.

Оригінальний зразок активної методики музичного виховання створив видатний німецький композитор, музикознавець і педагог Карл Орф. Так звана «елементарна музика» базується на загальних гуманістичних засадах: «…ты сам произведение

искусства; открой искусство в себе, в своем теле…» [1, с.192]. Основна мета – навчити кожну дитину музики, уникаючи стандартної імітації, заснованої на стереотипному повторенні та заучуванні, а також відійти від обов'язкового консервативного фортепіано. В основі лежить принцип імпровізації: учень отримує мелодичний або ритмічний матеріал, на основі якого будує власні варіації. «…Элементарная музыка – это не музыка сама по себе; она связана с движением, танцем и словом; ее нужно самому создать; в нее нужно включиться не как слушатель, а как ее участник…» [3, с.23]. Г.М.Хворова підкреслює, що музичний вплив стимулює власну активність дитини, заражаючись емоцією, яку несе музика, дитина легше включається в загальну діяльність, починає співати та танцювати разом з усіма [3, с.150].

Особливої уваги заслуговує склад інструментів Орфа. Велика кількість різноманітних ударних, перкусійних, шумових інструментів підібрана так вдало, що при всій виконавській простоті ми отримуємо повнозвучний багатошаровий дитячий оркестр. Згодом додається спів, гра і танець. Музичний матеріал – аранжовані твори на фольклорній основі, цікаві й близькі до сучасної дитячої музики.

Корисною буде розробка програми музичного розвитку для творчої групи Центру (заняття 1 раз на тиждень протягом 90 хвилин). Слід звернути увагу на вікову неоднорідність групи: тут навчаються вихованці віком 18-25 років (Олександра, Богдан, Дмитро, Назар) та 11-річна Анастасія. Усі відвідувачі мають виражені порушення інтелектуальної та мовленнєвої сфери, поведінка Анастасії розгальмована, у Назара яскраво виражений негативізм. Діти давно знайомі між собою, однак відчувають труднощі у виконанні колективних завдань. Завдання музичного терапевта: стимулювати учнів до спільної творчості, спокійного, врівноваженого обговорення; познайомити дітей зі зразками сучасної молодіжної музики, розвивати музичний слух, пам'ять та увагу, підтримувати у колективі творчу, дружню й життєрадісну атмосферу.

Зважаючи на вік вихованців, слід обрати конкретний музичний напрямок, щоб об'єднати учнів спільною ідеєю. Реггі та рок-музика підходять для програми в усіх аспектах: є велика кількість легких, зрозумілих, «сонячних» за змістом текстів, мелодії та ритмічні малюнки нескладні та зручні для співу, інструменти у вигляді перкусійних барабанів для м'якої гри долонями та пальцями, бубнів, тамбуринів, маракасів максимально прості для оволодіння грою. Педагог покладе основу музичного супроводу грою на гітарі. Серед сучасних українських виконавців для програми вибірково використовуємо творчий матеріал гуртів «Зарисовка» «ФЛІТ», «СКАЙ», Сергія Бабкіна, Святослава Вакарчука тощо.

Обов'язкові складові музичного заняття вдало підібрані О.Котишевою [3, с.147]: привітання, ритмічна розминка, вправи для розвитку тонких рухів пальців рук, а також мовленнєвих та мімічних рухів, спів, слухання музики, гра на музичних інструментах. З її переліку опускаємо такі пункти, як танці, хороводи та музичні ігри, оскільки наша цільова аудиторія доволі доросла. Замість них додаємо елементи акторської гри.

Найближчим часом програма буде реалізована з описаною групою дітей. Центральна мета програми – спонукати дітей до самостійних дій та колективної роботи. У результаті виконання такої роботи очікується підвищення концентрації уваги, стимуляція творчих здібностей дітей та покращення соціальних навичок: загальна згуртованість колективу, готовність до обговорення, взаємодопомоги та взаємної оцінки колективно виконаної роботи.

Список використаних джерел

1.Карл Орф / О. Т. Леонтьева. – М.: Музыка, 1984. – 334 с.

2.Расстройства спектра аутизма: медицинская и психолого-педагогическая помощь / А.П.Чуприков, А.М.Хворова. – Изд, 2-е, дополн. – Львов: Мс, 2013. – 272 с.

3.Система детского музыкального воспитания Карла Орфа / Л.А.Баренбойм. – Ленинград: Музыка, 1970. – 158 с.

Назаренко І. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Геращенко С.І.,
кандидат педагоігчних наук, доцент

СТАН СФОРМОВАНОСТІ ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дослідженнях в галузі психології, логопедії та нейропсихології (Б.Гріншпун, Є. Соботович, В.Тищенко, Г.Чіркіна та інші) зазначено, що для дослідження фонематичних процесів пропонується використовувати однакові тести. Зокрема, для дослідження фонематичного сприймання пропонують використовувати ряд тестів: на впізнавання і розрізнення подібних за звучанням слів, запам'ятовування і відтворення ряду складів, що включають від 2 до 4 елементів тощо.

До експериментального дослідження було залучено 11 розумово відсталих дошкільників четвертого року навчання (6-7 років).

У нашому експерименті були використані загальноприйняті методики дослідження стану сформованості фонематичних процесів, зміст яких був адаптований до нашої категорії дітей. Відповідно до цього, робота була спрямована на дослідження таких складових елементів фонематичних процесів, як: слухове сприймання (тест «Відстукування ритмів»); фонематичне сприймання (тест «Повторення груп складів»); фонематичний контроль (тест «Визнач правильність звучання слів у фразі») фонематичний аналіз, синтез (тест «Визнач послідовність звуків у слові»).

Експериментальне дослідження слухового сприймання в умовах дитячого садка показало, що у дошкільників 6-7 років з розумовою відсталістю спостерігались порушення слухового сприймання. Частина дітей не зрозуміли інструкцію, навіть при її повторенні. Нами було виявлено, що найхарактерніші помилки, які виникали у даної категорії дітей – це відтворення зайвих ударів або відсутність акцентованих ритмів у блоках звуків.

Під час визначення стану фонематичного сприймання було виявлено, що розумово відсталі дошкільники відчували стійкі труднощі під час виконання цього тесту: вони не відтворювали послідовність складового ряду, замінювали фонеми близькі за артикуляційними та акустичними характеристиками.

Результати аналізу виконання тесту, за допомогою якого передбачалося виявити стан сформованості фонематичного контролю показали, що розумово відсталі дошкільники не змогли проконтролювати правильність вимови слів.

Під час виконання тесту «Визнач послідовність звуків у слові» нами було виявлено, що розумово відсталі дошкільники взагалі не виконали завдання.

Аналіз результатів дослідження вказує на те, що майже 70 % розумово відсталих дошкільників оволоділи фонематичними процесами на низькому рівні. Це свідчить про необхідність розробки експериментальної методичної роботи з формування фонематичних процесів у розумово відсталих дошкільників засобами використання різних методичних прийомів і вправ.

Список використаних джерел

1.Соботович Є.Ф. Порушення мовного розвитку в дітей та шляхи їх корекції: Навчально-методичний посібник . – К.: ІСДО, 1995. – 204с. Рос.мовою.

2.Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п’ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.

3.Тищенко В. В. Фонематичні процеси в онтогенезі дитячого мовлення та методика діагностики їх порушень: метод. рек. – К., 2011. – 22 с.

Онищенко О. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Сасіна І. О.,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Сучасне законодавство України в галузі освіти забезпечує правові засади подальшого розвитку системи освіти в частині створення умов для успішного навчання. Однією з основних умов успішного навчання є психологічна готовність. Це комплексний показник, який визначає зміни в пізнавальному, емоційно-вольовому і соціальному розвитку дитини. Найбільш значущою її складовою, на думку Б. Г. Ананьєва, Дж. Аткінсона, Л. І. Божович, є сформованість мотиваційної готовності. Відсутність саме мотиваційної готовності веде за собою величезну кількість труднощів, які будуть перешкоджати успішному систематичному навчанню дитини в школі.

Актуальність даної теми посилюється тим, що за результатами наукових досліджень і спостереженнями педагогів спеціальних шкіл для дітей з порушеннями зору, визначається достатньо низький рівень сформованості навчальних мотивів при вступі до школи дітей з порушеннями зору, які складають основу мотиваційної готовності, що підтверджується результатами досліджень Т. П. Свиридюк [2].

Мотиваційна готовність до шкільного навчання була предметом досліджень Л. І. Божович, О. Є. Дем’яненко, Є. П. Ільїна, О. Л. Леонтьєва та інших. В корекційній педагогіці питання готовності до шкільного навчання, вивчали: І. М.Гудим, М. І. Земцова, Н. Г. Морозова, Т. В. Погорєлова, Т. П. Свиридюк, Т. О. Семенишена, Л. І. Солнцева, О. П. Таран та інші.

Метою даних тез є узагальнення відомостей про мотиваційну готовність дітей старшого дошкільного віку з порушеннями зору до навчання в школі.

Л. І. Божович [1] в своїх дослідженнях визначає, що період дошкільного дитинства характеризується суттєвими змінами у формуванні особистості, які відображаються: у перебудові мотиваційної сторони психічної діяльності, яка проявляється у домінуванні пізнавальних та соціальних мотивів; у формуванні соціальної позиції, навичок саморегуляції і довільності психічних процесів, поведінки та діяльності; у формуванні самостійності у практичній і пізнавальній діяльності; у здатності адаптуватись до змін у навколишньому середовищі.

Під час аналізу літературних джерел було визначено, що в основі мотиваційної готовності лежать мотиви та мотивація. Процес їх формування та розвитку у дітей індивідуальний і залежить від життєвого досвіду дитини та рівня сформованості її міжособистісних стосунків. Але існує загальна закономірність розвитку мотивів, суть якої полягає у тому, що наприкінці старшого дошкільного віку формується ієрархія мотивів, домінуючими з яких є навчальні.

Т. П. Свиридюк [2], вивчаючи готовність дітей дошкільного віку з порушеннями зору до шкільного навчання, констатувала, що у більшості дітей в старшому дошкільному

віці (63,5%) спостерігається низький рівень мотиваційної і вольової готовності до шкільного навчання.

Т. П. Свиридюк, Л. І. Солнцева, О. П. Таран [2, 3] великого значення у формуванні готовності до шкільного навчання дитини з порушеннями зору надають саме сформованості навчальної мотивації, оскільки у дітей даного віку вона характеризується нестійкістю, що призводить до невпевненості дитини при виконанні навчальних завдань, а також підвищенню тривожності при вступі до школи.

Аналіз спеціальних психолого-педагогічних досліджень показав, що проблема мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями зору до навчання в школі є не достатньо дослідженою і потребує подальшого вивчення. Але на основі існуючих матеріалів було з'ясовано, що у дітей з порушеннями зору дошкільного віку переважать соціальні мотиви навчання, які обумовлені зовнішніми факторами впливу. Також виявлено недостатню усвідомленість навчальних мотивів дітей з порушеннями зору.

Список використаних джерел

1.Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М.: Просвещение, 1968. – С. 122-285.

2.Свиридюк Т. П. Подготовка слабовидящих детей к школе : учебное пособие / Т. П. Свиридюк ; НИИ педагогики УССР. - Киев : Радянська школа, 1984. - 95 с.

3.Таран О. П. Критерії психологічної готовності слабозорих до шкільного навчання / О. П. Таран // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук-метод. збірник / [за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка]. – К., 2008 – Вип. № 10. – С. 343-355.

Осипчук М. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Супрун М. О.,
доктор педагоігчних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Концептуальні засади сьогодення, забезпечення потреб кожної дитини та створення усіх умов для її повноцінної життєдіяльності зумовлюють актуальність даного питання. При цьому особливої турботи потребують діти, які мають вади опорно-рухового апарату, тобто – діти-інваліди. Протягом останнього часу суспільство все частіше відмовляється від використання в повсякденному житті терміну «інвалід», замінюючи його поняттями «дитина з обмеженими можливостями» або «дитина з особливими потребами».

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначає, що зміст і організація національної освіти недостатньо переорієнтовані на особистість дитини, на формування у дітей і молоді життєво важливих компетентностей, активної їх соціалізації.

Актуальною проблемою корекційної педагогіки є інклюзивне навчання, тобто створення такого освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [5, С. 240–269].

У вітчизняній науці проблему інтеграції в різні часи досліджували І. Білозерська, В. Бондар, В. Засенко, А. Колупаєва, А. Конопльова, І. Кузава, М. Малафєєв, Ю. Найда, В. Синьов, О. Таранченко, В. Тарасун, Л. Шипіцина, Н. Шматко та інші. Досі маловивченим

залишається питання інклюзії дітей з дитячим церебральним паралічем, в тому числі і учнів старших класів.

В Україні інклюзивна освіта знаходиться на етапі становлення. Повільний розвиток інклюзивного навчання в нашій країні обумовлюється і недостатнім рівнем підготовки педагогічних кадрів, які ще не готові до взаємодії із дітьми з функціональними порушеннями. Згідно звіту щодо результатів дослідження впровадження інклюзії в Україні, який був оприлюднений на «круглому столі», організованому фондом «Відродження» (2011-2012), основними проблемами в навчальному процесі та середовищі загальноосвітніх шкіл для дітей з особливими потребами є: 1) навчальні (проблеми із засвоєнням програми та відсутність індивідуальних програм) та матеріально-технічні (відсутність в школі спеціальної літератури та обладнання) проблеми, що обумовлені проблемою недостатнього фінансування; 2) питання, пов'язані з додатковим психологічним навантаженням на суб'єктів інклюзивного процесу, недостатністю спеціальних знань та досвіду у фахівців, недостатньою поінформованістю і рівнем розуміння інклюзії суспільством, проблемами толерантності тощо.

Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах, поліпшення інклюзивного навчання може відбуватися шляхом надання підтримки шкільним спільнотам, а саме у достатньому інвестуванні для підвищення професіональних знань учителів і шкільних лідерів [2, с. 10].

Закладом освіти для забезпечення інклюзивної освіти як системи освітніх послуг, зокрема, адаптування навчальних програм та планів, фізичного середовища, методів та форм навчання, використання існуючих в громаді ресурсів, залучення батьків, співпрацею з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей та для створення позитивного клімату у шкільному середовищі є інклюзивна школа [6, с. 3].

Порушення опорно-рухового апарату, насамперед дитячий церебральний параліч (ДЦП), є одним з тяжких порушень психофізичного розвитку дітей, яке проявляється в порушеннях рухових функцій, які часто поєднуються з розладами мовлення, іншими ускладненнями формування вищих психічних функцій та особистості, а нерідко і зниженням інтелекту [3, с.58.].

Для успішної інклюзії дітей із ДЦП обов'язковим є створення безбар'єрного середовища. Корекційна робота включає в себе корекцію рухових порушень, розвиток пізнавальної діяльності, розвиток форм поведінки та соціальної взаємодії [1, С. 136-138.].

Для дітей з дитячим церебральним паралічем спеціальна школа завжди ставила за мету досягнення такого рівня загального і мовленнєвого розвитку, загальноосвітньої та професіональної підготовки тих, хто навчається, який би забезпечував їм найбільш повну соціальну адаптацію в суспільстві [4, с. 52].

Та в загальноосвітньому просторі крім усього зазначеного потрібно вносити і використання здобутих знань, умінь та навичок у майбутній можливій професійній діяльності, забезпеченні комунікативних вмінь старшокласників з ДЦП, оскільки ці настанови є одними з головних саме для цієї категорії учнів.

Таким чином, ми відзначили важливість даної проблематики, недостатню розробленість і вивчення цього питання, та зазначаємо наступність у визначенні ефективності інклюзивного навчання старшокласників з дитячим церебральним паралічем, що потребує більш детального дослідження актуального питання.

Список використаних джерел

1.Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій., О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. - К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 172 с.

2.Депплер Д. Переосмислюючи допоміжні послуги спеціалістів в інклюзивних класах / Д. Депплер, Т. Лорман, У. Шарма // Дефектологія. – 2009. – № 3. – С. 9–14.

3.Ілляшенко Тамара. Діти з церебральним паралічем у загальноосвітній школі[Текст] / Т. Ілляшенко // Початкова школа : Науково-методичний журнал. - 2008. - N 11. - С. 58-61.

4.Ипполитова М. В. Развитие речи учащихся с церебральным параличом [Текст] / М. В. Ипполитова // Коррекционная педагогика : Научно-методический журнал. - 2009. - N 2. - С. 52-62.

5.Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. — К.: Самміт-Книга, 2009. — 272 с.

6.Колупаєва А. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою / А. Колупаєва // Дефектологія. – 2009. – № 4. – С. 3–4.

Палагнюк О. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кравець Н.П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПОГЛЯДИ І.Г.ЄРЕМЕНКА НА ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З РОЗУМОВО ВІДСТАЛИМИ УЧНЯМИ

Наукові інтереси І.Г.Єременка на протязі кількох десятків років торкалися різноманітних аспектів, що стосувалися корекційної навчально-виховної роботи з розумово відсталими дітьми. Аналіз різних робіт видатного вченого переконує в тому, що всі вони були спрямовані на пошуки ефективних шляхів забезпечення корекційного впливу навчання на розвиток розумово відсталих школярів.

Вченого насамперед цікавила проблема засвоєння знань учнями спеціальної школи, від вирішення якої залежала успішність соціалізації та професійної адаптації її вихованців. Враховуючи це він звернув увагу на особливості порушень, притаманних дітям усіх нозологій. Вчений експериментально довів, що від стану рухомих нервових процесів залежить рівень розвитку в розумово відсталих школярів здібностей усвідомленого сприймання й засвоєння навчального матеріалу, формування умінь використовувати набуті знання на практиці. «Найхарактернішою особливістю розумово відсталих дітей поряд з недорозвитком процесів узагальнення і абстрагування є порушення периметру рухливості нервових процесів, що послаблює або унеможливлює створення умов для оптимальної аналітико-синтетичної діяльності кори головних півкуль» [4, с.60]. Водночас Єременко вказав особливості, що вливають на рухомість нервових процесів у здорових дітей та у розумово відсталих: «У нормальних дітей збільшення рухливості нервових процесів залежить від віку і освіти, у аномальних – від порушень, від глибини дефекту»[4,с.75].

Важливі питання олігодидактики знайшли своє відображення у ряді теоретичних робіт вченого, присвячених уроку. Аналізуючи особливості навчального процесу в спеціальній школі, Іван Гаврилович прийшов до висновку, що основною формою організації навчання учнів, корекційної роботи з ними, яка поряд із загальноосвітніми і виховними цілями розв'язує завдання корекції та розвитку, є «урок як основна форма організації навчальної діяльності і корекційно-виховної роботи у спеціальній школі. Урок – первинна, відносно закінчена структурна одиниця процесу навчання»[1, с.7]. Вчений довів, що «корекційно-виховна функція уроку проявляється в тому, що поряд із навчанням і вихованням здійснюється виправлення недоліків розвитку дитини»[1, с.8].

Теоретичні висновки й результати теоретико-експериментальних напрацювань дозволили вченому звернути увагу на особливості організації учбової діяльності розумово відсталих школярів та роль у цьому процесі пізнавальної активності, що знайшло

відображення у докторській дисертації. Єременко теоретично обґрунтував та експериментально дослідив, що труднощі організації навчальної діяльності розумово відсталих учнів спричинені особливостями фізичного та психічного розвитку дітей.

Розглядаючи питання, що стосується особливостей засвоєння розумово відсталими учнями навчального матеріалу, Іван Гаврилович звернув увагу на роль процесів узагальнення і абстрагування у засвоєнні знань, на необхідність удосконалювати систему корекційних засобів. Для розвитку узагальнень і абстрагувань радив забезпечити діалогічну єдність між словом, дією і наочністю, що важливо для виділення суттєвого значення слова.

Щоб успішно проводити корекційну роботу, радив добре знати психічні особливості кожної дитини, «тоді можна досягти успіху в корекційній роботі з нею». За Єременком, спеціальні корекційно-виховні заходи не самоціль, а необхідна умова забезпечення всебічного розвитку дітей. Вчений довів, що лише спеціально організоване навчання має корекційне значення.

Отже, науково-теоретична і методична спадщина І.Г.Єременка – значний внесок в історію як вітчизняної так і корекційної педагогіки загалом. Порушені ним питання щодо навчання, виховання й корекції розумово відсталих дітей актуальні і в сучасній психокорекцій педагогіці.

Список використаних джерел

1.Єременко І.Г. Дидактичні основи уроку в допоміжній школі /І.Г.Єременко. – К.:Рад. школа, 1966. – 130с.

2.Єременко І.Г. Наукові основи корекційно-виховної роботи в допоміжній школі: методичний лист/І.Г.Єременко. – К.: Рад. школа, 1970. – 51с.

3.Єременко І.Г. Проблема ефективності корекційно-виховної роботи в спеціальних школах /І.Г.Єременко //Питання дефектології: республіканський збірник /Відп. ред. М.Д.Ярмаченко. – Вип.12. – К.:Рад.школа, 1978. – 132с. – С.3-15.

4.Єременко І.Г. Рухомість нервових процесів в учнів допоміжної шоли/І.Г.Єременко//Питання дефектології: республіканський збірник/Відп. ред. М.Д.Ярмаченко. – Вип.1. – К.: Рад. школа, 1965. – 183 с. – С. 60-75.

5.Кравець Н.П. Внесок І.Г.Єременка в удосконалення методики літературного читання для розумово відсталих учнів/Ніна Павлівна Кравець//Особлива дитина: навчання і виховання

Пастунік А. П.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Сасіна І. О.,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Демократизація та гуманізація суспільних відносин в Україні зумовлюють проведення реформ у галузі спеціальної освіти, зокрема – удосконалення змісту, форм, методів та організації навчання дітей з порушеннями зору. На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти велика увага приділяється питанням соціалізації дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Однією з важливих соціально-психологічних компетентностей, що сприяють соціалізації дітей з порушеннями зору в суспільство, ми виділяєм саме комунікативну компетентність.

Питання впливу спілкування як соціальної взаємодії на розвиток особистості при порушеннях зору було висвітлено в працях багатьох тифлопедагогів: М. Земцової, В. Кобильченка [3], О. Литвака, І. Моргуліса, Є. Синьової та ін. Зокрема було доведено, що відносне зменшення здатності сприймати зміни в оточуючому середовищі ускладнює зв'язок особистості з цим середовищем, особливо в сфері становлення міжособистісних стосунків. Все це ускладнює задоволення ряду особистісних і соціальних потреб, зокрема потреби у спілкуванні людини з глибокими порушеннями зору. Підготовка дитини до ефективного спілкування насамперед передбачає формування у неї адекватних навичок комунікації (вміння оперувати засобами комунікації) та комунікативної компетентності.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі можна знайти чимало досліджень, присвячених проблемі комунікації, зокрема з позиції лінгвістики, комунікація була предметом дослідження А. Богуш, Т. Постоян, у психології – Л. Виготського, О. Лурії, у психолінгвістиці – О. Леонтьєва, Ф. Дацевич, О. Бодальова та інших. В корекційній педагогіці це питання досліджувала Л. Вавіна [1], Г. Волкова, К. Глушенко [2], І. Гудим та інші. Серед проблем, які були визначені науковцями, основними є: визначення самого поняття «комунікація», співвідношення понять «комунікація» та «спілкування», структура комунікації, форми, функції, та мотиви комунікації, етапи формування комунікативних навичок особистості в онтогенезі та засоби спілкування.

У проаналізованих роботах з тифлопедагогіки та тифлопсихології [1, 2, 3] ми знаходимо підтвердження тому, що у дітей з порушеннями зору спостерігаються комунікативні порушення, при яких спілкування дітей характеризується недостатньою опорою на конкретні ознаки, властивості і дії предметів та об'єктів навколишньої дійсності.

Для дитини з порушеним зором спілкування набуває додаткового значення, оскільки воно є ефективним засобом корекції та компенсації вторинних відхилень у психічному розвитку, що виникають на фоні зорового дефекту. Однією зі специфічних закономірностей порушеного розвитку є дефіцит інформації про навколишній світ, який виступає у дітей з порушенням зору в зміні і уповільнення процесу зорового сприйняття, що обумовлює нечіткість, фрагментарність, схематизм образу навколишнього світу. Це негативно впливає на розвиток складових комунікативної діяльності (засобів вербальної і невербальної виразності, уяви, емоційності) і тому вимагає спеціальної корекції.

Таким чином, комунікативна компетентність займає важливе місце в розвитку учнів молодшого шкільного віку з порушеннями зору. ЇЇ успішне вирішення залежить від багатьох умов (організації мовленнєвого середовища, соціального оточення, самооцінки, емоційного благополуччя тощо), що потребує проведення досліджень і організації корекційної роботи як з боку психолога, так і з боку педагогів школи.

Для реалізації першого діагностичного етапу нами підібрана комплексна методика вивчення комунікативної компетентності, до якої входять наступні діагностичні методики:

- тест Міхельсона (переклад і адаптація Ю. Гильбуха), який дозволяє визначити рівень сформованості комунікативної компетентності учнів молодшого шкільного віку зі зниженим зором;
- тест шкільної тривожності Філіпса, метою якого є вивчення рівня і характеру тривожності, пов'язаної зі школою, у дітей молодшого шкільного віку;
- методика Дембо-Рубінштейна, призначена для визначення самооцінки дітей.

Список використаних джерел

1.Вавіна Л. С. Мовленнєво-комунікативний розвиток особистості молодших школярів з важкими порушеннями зору на уроках української мови / Л.С. Вавіна // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школ і: наук.-метод. зб. – Вип. 8. Т. ІІ, – Запоріжжя, 2006. – С. 98–102.

2.Глушенко К.О. Формування комунікативної компетентності сліпоглухих дітей : Навчально-методичний посібник / К. О. Глушенко – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 196 с.

3.Кобильченко В. В. Особливості психосоціального розвитку молодших школярів / В. В. Кобильченко // Нові технології навчання : Науково-методичний збірник. - Київ, 2005. - Вип. 41. - С. 181-190.

Продан М. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кравець Н. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗРОБКА ПРОБЛЕМИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ І.Г. ЄРЕМЕНКОМ

Науково-педагогічна діяльність І.Г.Єременка досить багатогранна та плідна. Він належав до плеяди вчених-олігофренопедагогів, які здійснили значний внесок у розробку загальних теоретичних і методичних питань олігофренопедагогіки.

Наукові інтереси І. Г. Єременка на протязі кількох десятків років торкалися різноманітних аспектів, що стосувалися корекційно навчально-виховної роботи з розумово відсталими дітьми.

Досконало проаналізувавши тогочасний процес навчання у допоміжній школі, вчений прийшов до висновку про необхідність його докорінної зміни. На його думку, цього можна досягнути шляхом запровадження диференційованого навчання, розкривши педагогічні умови застосування його, успішність якого залежить від врахування глибини і складності дефекту в кожного школяра.

На основі проведеного під керівництвом І. Г. Єременка експерименту розроблена концепція щодо диференційованого навчання, типів і структури уроків, яка не має аналогів у корекційній педагогіці. Результати багаторічних досліджень лягли в основу фундаментальної праці «Диференційоване навчання в допоміжній школі».

Під керівництвом та за безпосередньої участі І.Г. Єременка науковці лабораторії олігофренопедагогіки експериментальним шляхом довели, що в кожному класі допоміжної школи навчаються діти з різним рівнем розвитку пізнавальних можливостей.

Проаналізувавши результати експериментальної роботи, Єременко довів значення диференційованого навчання, яке «підвищує результативність корекційно-виховної роботи з учнями, створює необхідні передумови для більш швидкого і успішного загального розвитку розумово відсталих дітей. Наголошуючи на важливості диференціації, впроваджені диференційованого підходу, вчений вказав на принципову різницю між ним і диференційованим навчанням, вважаючи диференціацію та індивідуалізацію «важливими принципами корекційно-виховної роботи допоміжної школи, що мають єдину основу – врахування у навчанні індивідуальних відмінностей у розвитку пізнавальної діяльності учня [2, с.13]

Вивчаючи можливості запровадження диференційованого навчання, вважав важливим як для теорії, так і для практики, глибше вивчення типологічних, індивідуальних, вікових особливостей розумово відсталих учнів, врахувати дані про індивідуальні відмінності в розвитку пізнавальної діяльності, узагальнювати й класифікувати їх за подібністю. Тому «висхідною основою є не індивідуальні, а типологічні відхилення» [2,с.19].

Успішно запровадивши в усіх допоміжних школах України диференційоване навчання, видатний вчений не зупинився на досягнутому. Завдяки науковій спадщині І. Г.

Єременка, його професійній діяльності, ініціативності, пошукам здібних до науки практиків, розробці під його науковим керівництвом методичних засад корекційної педагогіки, українська дефектологія сформувалася як самостійна педагогічна наука, знана в усьому світі.

Список використаних джерел

1.Бондар В. Життя — віддане дефектології (до 85 річчя від дня народження професора І. Г. Єременка) // Дефектологія. — 2001. — № 2. — С. 52–55.

2.Єременко І.Г., Вавіна Л. С., Мерсіянова Г. М. Диференційоване навчання в допоміжній школі/ І.Г. Єременко, Л.С. Вавіна, Г.М. Мерсіянова. – К.: Рад. школа, 1978.– 142 с.

3.Кравець Н.П. Науковий доробок Єременка Івана Гавриловича // Іван Гаврилович Єременко (до 85- річчя від дня народження). – К., 2001. –С. 5-13.

Рога К. Р.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гребенюк Т.М.,
кандидат психологічних наук, доцент

ВИВЧЕННЯ РІВНЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Пізнавальний інтерес є одним із найбільш фундаментальних та значущих у дитячому розвитку. Він має велике значення в організації успішної навчальної та корекційно-виховної роботи з дітьми, що мають порушення зору.

На необхідність формування пізнавальних інтересів у дітей з порушеннями зору вказують Н. Морозова, В. Феоктистова, Т. Круглова, Е. Островська, Л .Плаксіна, Т. Свиридюк, Л. Рудакова та ін.

Проаналізована література в галузі тифлології показала, що на сучасному етапі розвитку науки проблема вивчення пізнавальних інтересів дітей з порушеннями зору вивчена недостатньо. Окремі аспекти цього питання висвітлені у дослідженнях Л. Плаксіної, Т.Свиридюк, Є.Синьової, Г.Серпутько та ін. Нажаль, у доступній нам літературі досліджень спрямованих на вивчення особливостей пізнавальних інтересів старших дошкільників зі зниженим зором ми не знайшли, що зумовило тему нашого подальшого дослідження.

Так, для вивчення рівня сформованості пізнавального інтересу у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором нами була розроблена анкета для педагогів. В основу розробленої нами анкети ми поклали критерії розвитку пізнавального інтересу, які були визначені Ю. Березіною.

В експерименті взяли участь 6 педагогів спеціального дошкільного навчального закладу № 32 для дітей з порушеннями зору, які мали оцінити рівень пізнавального інтересу у дітей двох старших груп: «Сонечко» - 12 дітей, «Світлячок» - 9 дітей.

Результати анкетування показали, що на думку педагогів 38 % старших дошкільників зі зниженим зором мають високий рівень пізнавального інтересу. Дітей, що ввійшли до цієї категорії вони характеризували наступним чином: самостійні, мають високу активність у вирішенні різноманітних пізнавальних завдань та прагнення до подолання труднощів; проявляють стійкий інтерес до перетворення та вдосконалення власної діяльності, встановлення причинно-наслідкових зв'язків; використовують різноманітні нестандартні способи вирішення завдань тощо.

Середній рівень сформованості пізнавального інтересу зафіксовано у 29 % дітей старшого дошкільного віку. У дітей спостерігається інтерес до пізнання явних та істотних властивостей предмету, а також емоційно-пізнавальне ставлення до діяльності. Крім того, труднощі які в них виникають у процесі виконання завдань самостійно не долають та потребують допомоги; пізнавальна активність також потребує стимулювання з боку дорослого, а самостійність проявляється епізодично.

У значної частини старших дошкільників зі зниженим зором (близько 33 %) педагогами відмічено низький рівень сформованості пізнавального інтересу. У таких дітей спостерігається широкий недиференційований інтерес, в основному до нових фактів та явищ. Пізнавальні питання носять предметний характер. Діти проявляють мінімальну самостійність і якщо виникають труднощі то відмовляються від діяльності.

Необхідно також відмітити, що діти з однаковими зоровими діагнозами мають різний рівень сформованості пізнавального інтересу. Це дає нам підстави робити висновок про те, що правильно організований навчально-виховний та корекційний процес у спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору дозволить підвищити рівень пізнавального інтересу у даної категорії дітей, що позитивно буде сприяти розвитку зацікавленості у власній діяльності, прагнення до пізнання чогось нового і в результаті підвищить ефективність будь-якого виду діяльності.

Наше подальше дослідження спрямоване на розробку методичних рекомендацій із розвитку пізнавального інтересу у старших дошкільників зі зниженим зором.

Список використаних джерел

1. Морозова Н. Г. Учителю о познавательном интересе / Н. Г. Морозова. – М., 1979. – 178 с.
2. Свиридюк Т. П. Формирования интереса к учению у слабовидящих школьников / Т. П. Свиридюк. – К. : Радянська школа, 1985. – 137 с.
3. Синьова Є.П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : моногр. / Є.П. Синьова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 442 с.

Рожко І. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Медведок Л.Г.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Період навчання грамоти – це один з найважливіших і найвідповідальніших етапів у житті дітей, у розвитку їхнього мислення і мовлення, у зростанні їхньої свідомості, у формуванні особистості в цілому. Успішність засвоєння навичок читання та письма значною мірою залежить від рівня пізнавальної активності, від того наскільки добре дитина сприймає навколишній світ та орієнтується в ньому.

Пізнавальна активність дітей дошкільного віку була предметом досліджень багатьох науковців. Є.Голубєва, Н.Денисенкова, О.Запорожець, С.Князева визначали вікові етапи формування пізнавальної активності й констатували, що найбільш сенситивним періодом для її розвитку є старший дошкільний вік. Л.Божович, Л.Венгер, Л.Виготський, О.Запорожець, Д.Ельконін вбачали в пізнавальній активності одну з основних умов формування особистості в дошкільном віці. Л.Виготський, А.Дістерверг, Д.Ельконін, Я.Коменський, М.Лісіна, С.Рубінштейн, Г.Щукіна та інші зазначали, що саме

пізнавальна активність дитини забезпечує її соціалізацію засобами засвоєння та оволодіння знаннями, вміннями та навичками, що формуються в процесі спеціально організованого психолого-педагогічного впливу.

На особливій значущості пізнавальної активності в розвитку, навчанні та вихованні дошкільників із порушеннями зору наголошували Н.Богоявленська, Т.Свиридюк, Л.Солнцева, констатуючи недостатність її сформованості та визначаючи специфіку впливу дефекту на її функціонування. Проблема пізнавальної активності даної категорії дітей вивчалася відносно до проблем вивчення пізнавального розвитку (Т.Гребенюк, І.Гудим, Є.Синьова), проблем організації навчально-виховної діяльності (Л.Вавіна, Т.Дегтяренко, В.Єрмаков та інші), виявлення специфіки формування шкільної готовності цих дітей (Т.Свиридюк, О.Таран та інші).

Під час навчання грамоти дітей необхідно враховувати той факт, що внаслідок порушення зору інтерес до оточуючого світу та активність дитини природним шляхом не збуджується. Це в свою чергу вимагає постійної стимуляції сприймання, збудження у дітей інтересу до оточуючого світу, безпосередньої допомоги у пізнанні властивостей та якостей предметів, як наслідок все це сприятиме розвитку пізнавальних інтересів, формуванню навичок диференціювання, порівняння, узагальнення предметів та явищ.

Відомо, що зорова деривація дитини обмежує її участь в активній діяльності. Зокрема, Л.Виготський та О.Леонтьєв визначили роль компенсаторних пристосувань, і зауважили, що саме раннє залучення до пізнавальної діяльності дітей із вадами зору сприяє корекції та компенсації у них порушених функцій.

У науковій літературі пізнавальну активність визначають, як особистісне утворення, що виявляється в мобілізації інтелектуальних, емоційних, вольових зусиль та внутрішній готовності дитини до самостійної, пошукової, творчої діяльності, спрямованої на пізнання навколишньої дійсності й оволодіння новими знаннями, вміннями, навичками через розв’язання пізнавальних завдань у конкретних ситуаціях різних видів діяльності.

Пізнавальна активність має важливе значення в розвитку, навчанні та вихованні дітей із порушеннями зору. Зокрема, на це вказують відомі сучасні тифлопедагоги Л.С. Вавіна, Т.М. Гребенюк, І.М. Гудим, Т.М. Костенко, Т.П. Свиридюк, Є.П. Синьова, С.В. Федоренко та інші. Необхідно роботу із формування загальнопізнавальних умінь у учнів з порушеннями зору проводити не епізодично, а на кожному уроці, корекційних заняттях та в повсякденному житті. Важливе значення належить предметним урокам та екскурсіям.

Для розвитку пізнавальної активності учнів з порушеннями зору необхідне «підґрунтя», закладене ще в ранньому дитинстві, оскільки в цей період діти даної категорії вчаться пізнавати світ за допомогою ушкодженого зору та збережених органів чуття. Використання й удосконалення різних форм і методів навчання спонукає до активізації насамперед самого навчального процесу, а вже потім – до активізації пізнавальної діяльності школярів. Отже, пізнавальна активність, сформована в період навчання грамоти, є важливою рушійною силою пізнавального розвитку дитини.

Список використаних джерел

1. Земцова М.И., Кулагин Ю.А. Особенности познавательной деятельности слепых. – М.: Из-во академии педагогических наук, 1958.
2. Костенко Т.М. Особливості формування пізнавальної активності у слабозорих дошкільників: Дис. канд.психол.наук:19.00.08/Київський університет імені Бориса Грінченка. – К.: 2013. – 213 с.
3. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.:НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009.
4. Спеціальна методика навчання української мови в школах для дітей з порушеннями зору: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів/за редакцією С.В.Федоренко. – К.:Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011.

Скрипка С. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Чередніченко Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ПОДОЛАННЯ ПОРУШЕНЬ ПИСЬМА У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗПР В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Діти з затримкою психічного розвитку є найчисельнішою групою серед тих, хто потребує спеціальної допомоги у процесі навчання. В Україні їх нараховується близько 12,2% від загальної кількості, їхня чисельність постійно зростає (А. Колупаєва, 2010)[3]. Саме тому актуальною проблемою сучасної корекційної педагогіки є надання своєчасної корекційної допомоги як дошкільникам, так і школярам із даною патологією.

Спеціальне навчання учнів із ЗПР в Україні відбувається у різних формах: у спеціальних школах, шляхом інтегрованого навчання в умовах загальноосвітніх шкіл, а також шляхом інклюзивного навчання [2]. Відповідно до "Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах" інклюзивне навчання полягає в тому, що всі учні можуть навчатися в школах за місцем проживання, у загальноосвітніх класах. Наповнюваність класів із інклюзивним навчанням повинна становити не більш 20 учнів, з яких від однієї до трьох осіб можуть мати затримку психічного розвитку. Корекційно-розвивальні заняття проводяться вчителями-дефектологами,психологами, логопедами [7].

Науковці (К.С.Лебединська, Т.А.Власова, М.С.Певзнер, В.В.Тарасун, А.Г.Обухівська, С.Г.Шевченко та ін.) вказують на певні особливості психічного розвитку дітей із ЗПР, які утруднюють оволодіння грамотою, навичками читання, письма та лічби. Ці особливості проявляються у порушеннях інтелектуальної, мовленнєвої та мнемічної діяльності, емоційно-вольовій регуляції поведінки, зниженні працездатності [6].

Особливості мовленнєвого розвитку дітей із ЗПР вивчалися Н.Ю.Боряковою, А.А.Колупаєвою, І.С.Марченко, Р.Д.Трігер, О.С.Слєпович, О.В.Мальцевою та іншими науковцями. Вони відзначають у дітей із ЗПР низький рівень мовленнєвої активності, недостатньо сформовану граматичну будову мовлення, низький рівень орієнтування у звуковій структурі та будові слова, стійкі порушення звукового аналізу і синтезу, уповільнене формування мовних узагальнень: фонематичних, лексичних, граматичних. Особливі труднощі викликає опанування навичками мовного аналізу (звуко-буквенного, складового, морфологічного та синтаксичного). Діти з труднощами засвоюють закономірності мови та мовлення, що значною мірою ускладнює опанування ними навичками грамотного письма [4].

Аналізуючи помилки, допущені школярами із ЗПР, Р. Д. Тригер, Р.І. Лалаєва, О.О. Логінова виділили наступні групи помилок у письмових роботах учнів: помилки, пов'язані з недостатністю фонематичного сприймання (диференціації фонем); із несформованістю фонематичного аналізу; аналізу структури окремого речення та структури тексту; заміни графічно подібних букв; орфографічні помилки [4]. Порушення письма у дітей з ЗПР носять нестабільний, варіативний характер.

Виходячи з аналізу помилок на письмі, логопедична робота з молодшими школярами повинна спрямовуватись, в першу чергу, на корекцію недоліків звуковимови і формування мовленнєвих передумов до засвоєння грамоти, а також включати такі напрями: оптимізацію письма як виду психічної діяльності шляхом формування мотивації до оволодіння правильним письмом; розвиток когнітивних функцій (зорового гнозису та праксису, уваги, пам'яті, мислення) і довільної саморегуляції; формування самоконтролю на письмі; вдосконалення графо-моторних навичок [1,4,5].

В умовах інклюзивної освіти корекційної-розвивальна логопедична робота з подолання порушень писемного мовлення у дітей із ЗПР повинна мати комплексний та

диференційований характер, враховувати індивідуальні особливості кожного учня, механізми і причини порушень писемного мовлення, а також особливості навчально-виховної системи закладу.

Список використаних джерел

1. Борякова Н.Ю. Ступеньки развития. Ранняя диагностика и коррекция задержки психического развития у детей. Учебно-методическое пособие. — М. Гном-Пресс, 2002,64 с.

2. З досвіду роботи психолого-медико-педагогічних консультацій України. Посібник. / Упорядники: А.Г. Обухівська, Т.Д. Ілляшенко. / Кам'янець-Подільський; ПП Мошак М.І., 2008. – 208 с.

3. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.

4. Лалаева Р.И. Нарушения речи и их коррекция у детей с задержкой психического развития / Р. И. Лалаева, Н. В. Серебрякова, С. В. Зорина. - Москва : ВЛАДОС, 2004. - 303 с.

5. Логинова Е.А. Нарушения письма. Особенности их проявления и коррекции у младших школьников с задержкой психического развития: Учебное пособие / Под ред. Л. С. Волковой. – СПб.: «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2004.- 208 с.

6. Сак Т. В. Психолого-педагогічні основи управління учбовою діяльністю учнів із затримкою психічного розвитку у школі інтенсивної педагогічної корекції / Т. В. Сак. – К. : Актуальна освіта, 2005. – 246 с.

7. http://zakon5.rada.gov.ua

Стрілець К. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кротенко В.І.,
кандидат психологічних наук, доцент

ІНДИВІДУАЛЬНІ ФОРМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ДІТЕЙ З ЕМОЦІЙНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

На сьогоднішній день збільшилась кількість дітей, що відрізняються підвищеним занепокоєнням, невпевненістю, емоційною нестійкістю. Саме тому робота присвячена проблемі виникнення емоційних порушень та своєчасної їх корекції.

Було виявлено, що емоції пов'язані з усіма життєвими функціями організму. Емоції – особливий клас суб'єктивних психологічних станів, що виражаються у формі безпосередніх приємних переживань, це процес і результати практичної діяльності, що спрямована на задоволення актуальних потреб [2; 3].

Емоції відображають суб'єктивне ставлення людини до навколишнього середовища і до своєї особистості. Емоційні переживання сприяють формуванню особистості, її соціально-психологічній спрямованості [1; 5].

Виявлено психологічні особливості дітей з нормою психофізичного розвитку та дітей з РДА. У дітей з РДА вкрай обмежений досвід емоційної взаємодії з іншими людьми, вони не вміють співпереживати, заражатися настроєм оточуючих їх людей [4; 6; 7].

Вивчивши особливості виникнення емоційних порушень, ми припускаємо, що корекція засобами арт–терапії буде ефективною, адже дані методи ненав'язливі, легкі і викликають інтерес та зацікавленість дітей.

Результати дослідження повністю виправдали його мету. За допомогою проведеного дослідження ми визначили найбільш ефективні методи та форми психологічної корекції емоційних порушень у дітей (засобами арт – терапії). Для цього

були використали такі методи, як фототерапія, мультиплікаційна терапія та терапія нестандартного малювання.

Ми виявили, що дані методи є досить вдалими при корекції емоційних порушень, в нашому випадку саме у дитини з нормою психофізичного розвитку, з чого ми можемо зробити висновок, що для використання цих методів важливим фактором є інтелектуальний рівень. Адже у дитини з раннім дитячим аутизмом інтелектуальний рівень не відповідає віковій нормі, тому ми можемо припустити, що саме з цієї причини динаміка була занадто повільною. Окрім того, як варіант пояснення даної ситуації, ми можемо зазначити однаковий термін проводження корекції, можливо, що для дитини з РДА потрібно більше часу.

Не дивлячись на низький (майже відсутній рівень) динаміки у дитини з РДА, варто зауважити, що саме фототерапія, мультиплікаційна терапія та терапія нестандартного малювання для дітей є особливо цікавими, ніж інші види корекції, тому що вони сприймаються дитиною як гра, що дає нам можливість в ненав'язливій формі провести корекцію та закріпити позитивні показники.

Проведене нами експериментальне дослідження дало можливість зробити висновок про те, що обрані нами методи корекції є досить вдалими та ефективними, але потрібно індивідуально підходити до їх застосування.

Список використаних джерел

1.Вилюнас В.К. Психология эмоциональных явлений. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 2003. – с.143

2.Изард К.Э. Психология эмоций – СПб.: Изд-во «Питер», 2008. – 464 с.

3.Ильин, Е.П. Эмоции и чувства. / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2001

4.Лебединский В.В. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция. – М.: МГУ, 2007 – 197 с.

5.Рогов Е.И. Эмоции и воля. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 240 с.

6.Шульженко Діна Аутизм — не вирок. — Львів: Кальварія, 2010. — 224 с.

7.Шульженко, Діна Іванівна Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей [Текст] : монографія / Д. І. Шульженко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекційної пед.агогіки та психології. - К. : [б. в.], 2009. - 385 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 326-347. - 300 экз. - ISBN 978-966-660-552-1

Суміна К. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Глушенко К.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

В останні роки в корекційній педагогіці зростає кількість досліджень, присвячених вивченню внутрішнього світу дитини з порушеннями психофізичного розвитку.

Дослідженню емоційно-афективної сфери дітей з порушеннями зору присвячені праці таких відомих тифлологів, як М.І. Зємцова, О.Г Литвак, І.М. Некрасова, Л.І. Плаксіна, Є.П. Синьова, Л.І. Солнцева, Л.І. Фільчікова та інші. Тифлопсихологічні дослідження доводять, що глибокі порушення зору чинять вагомий вплив на особливості перебігу емоційних процесів дитини з порушеним зором. Порушення зорового аналізатора унеможливлює задоволення в повній мірі потреб дитини і, враховуючи фізіологічну природу виникнення емоцій, призводить до постійного переживання особистістю стану

незадоволення. Це у свою чергу призводить до підвищеної тривожності, агресивності, схильності до афективної поведінки.

Тривожність тісно пов'язана із переживаннями дитиною певних страхів, однак проблема виникнення та особливостей страхів дошкільників з порушеннями зору досі лишається в тифлопсихології майже недослідженою.

Актуальність дослідження полягає в тому, що знання психологічних особливостей страхів дітей старшого дошкільного віку суттєво допоможе підвищити ефективність роботи, спрямованої як на корекцію конкретних страхів, так і на зниження загального рівня тривожності старших дошкільників зі зниженим зором.

У процесі дослідження було висунуто гіпотезу, згідно якої порушення зору впливає на характер страхів і загальний рівень тривожності дошкільників. Для проведення експериментальної частини дослідження було використано методику «Страхи в будиночках» (автори: О.І. Захаров і М.О. Панфілова) [1]. Основною метою цієї методики є виявлення й уточнення домінуючих видів страхів у дітей. Дитині пропонується поселити страхи, які її лякають, у чорний будиночок, а ті, що для неї нестрашні, – в червоний. При обробці результатів була підрахована кількість страхів в чорному будиночку, здійснено їх порівняння із віковими нормами страхів, поданими авторами методики.

Отримані результати підтвердили гіпотезу про те, що у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором більшою мірою можуть проявлятись негативні емоційні стани. Було виявлено високий рівень страхів і їх підвищена кількість. Як з'ясувалося, у дошкільників зі зниженим зором спостерігають прояви наступних страхів: казкових персонажів (91%), страшних сновидінь (83%), тварин (83%), страх висоти (75%), глибини (67%), вогню (75%), неочікуваних голосних звуків (91%). Одночасно з цим, порушення зору не вплинуло на такі страхи, як страх смерті батьків і страх власної смерті. Ці страхи спостерігались майже в усіх дітей експериментальної групи, проте такі показники вважаються нормою для дітей

5-6 років. Крім того, у дітей зі зниженим зором було відмічено наявність великої кількості різноманітних страхів, що, як зазначає О.І. Захаров, є показником загрози виникнення невротичного стану у дитини.

Подальше дослідження буде спрямовано на визначення якісних особливостей зазначених страхів, відмінностей у їх проявах в залежності від ступеня порушення зору, розробку методичних рекомендацій щодо корекції дитячих страхів.

Список використаних джерел

1.Захаров, А. И. Дневные и ночные страхи у детей / А. И. Захаров. – СПб. : Речь, 2010. – 320 с.

2.Литвак, А. Г. Психология слепых и слабовидящих / А. Г. Литвак. – М. : Каро, 2006. - 336 с.

3.Плаксина, Л. И. Психолого-педагогическая характеристика детей с нарушениями зрения : учебное пособие / Л. И. Плаксина. - М. : РАОИКП, 1999. - 54 с.

4.Синьова Є.П. Особливості розвитку та функціонування емоційно-почуттєвої сфери при глибоких порушеннях зору. - Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2007. – Випуск 7. – 168 с.

5.Солнцева, Л. И. Тифлопсихология детства / Л. И. Солнцева. – М. : Полиграф сервис, 2000. – 250 с.

Сушко К. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гренюк Л.С.,
кандидат психологічних наук, доцент

ВНЕСОК Л.С. ВИГОТСЬКОГО В СУРДОПСИХОЛОГІЮ

Нажаль, долею Виготському Л.С. було відведено всього 38 років, тяжка хвороба обірвала його життя в період найвищого розквіту. Але навіть ті 10 років, присвяченні науці, залишили величезний скарб - наукову спадщину в області психології та педагогіки, яка й сьогодні є джерелом наснаги для молодих психологів і педагогів в Росії, Україні та в багатьох інших країнах світу.

Розглядаючи більш детально суть педагогічних ідей Виготського, очевидним є те, що всі вони мають глибоку психологічну основу, оскільки їх автор вважав, що педагогіка й психологія існують в тісному зв'язку, доповнюючи одна одну. Педагогіка не може існувати без психологічного підґрунтя, яке "червоною ниткою" проходить в педагогічній діяльності Лева Семеновича. За висловом Леонтьєва, теж видатного психолога, Виготський володів даром "анализируя явление, выделять в нем две полярные, борющиеся между собой стороны, и в этой борьбе видеть движущую силу развития"[1].

Він розробив теорію про вік як одиницю аналізу розвитку дитини, запропонував нове розуміння умов, джерел, форми, специфіки та стимулів психічного розвитку дитини; описав стадії і фази дитячого розвитку, а також переходи між ними в процесі онтогенезу; він виявив та сформулював основні закони психічного розвитку дитини.

Вся діяльність Виготського як наукова, так і викладацька була пронизана відданістю справі, готовністю на все в ім'я науки.

Геніальність ідей Виготського не зникла з його смертю, а його діяльність завжди слугуватиме прикладом для послідовників.

Великий внесок зробив Л.С. Виготський у наукове обґрунтування проблеми компенсації глухоти. Він науково обґрунтував положення про те, що компенсація фізичних вад дітей може здійснюватися тільки шляхом їх розвитку та включення їх до різної соціально важливої діяльності. Широке спілкування з навколишнім світом, яке засноване не на пасивному вивченні, а активній та діяльній участі у житті для того, щоб вивести дитину з вузького світу.

Л.С. Виготський рішуче відкидав теорію біологічної компенсації вади органів. Він відмічав помилку педагогів, які вирішальну роль в навчанні та вихованні дітей з вадою слуху покладали на розвиток збережених аналізаторів. Проблема компенсації у глухих дітей полягає в тому, щоб дати дитині мовлення. Лев Семенович стверджував, що треба організувати навчання та виховання таким чином, щоб мовлення дитині було цікаве та потрібне.

Шлях розвитку глухої дитини можна зобразити схематично наступним чином. Різниця в психічній діяльності між чуючою та нечуючою дитиною, невелика на початку розвитку, зростає протягом часу. Так відбувається до певного етапу, коли в наслідок систематичного сурдопедагогічного впливу різниця перестає нарощуватися і навіть зменшується. Чим сприятливіші умови, тим раніше виникає компенсаторний поворот у бік шляху чуючої дитини і тим швидше та ефективніше зближується розвиток глухого з розвитком чуючого у шкільні роки.

Виключне значення мають вивчення умов та механізмів компенсації порушених органів та функцій людини. Їх значення полягає не тільки в тому, що вони дозволяють повернути людству тисячі повноцінних членів суспільства, але й в тому, що дозволяють знаходити попередження дитячої аномальності, різко знизити або взагалі усунути її.

Звичайно, при цьому не спростовується компенсуюче значення збережених аналізаторів. Не маючи можливості повноцінно користуватися слуховою функцією, людина вимушена більш посилено експлуатувати нормально функціонуючі аналізатори, в результаті чого вона вчиться користуватися зором, дотиком та іншими органами відчуття.

У вирішенні проблеми компенсації глухоти слід акцентувати увагу на розвиток слухового сприймання, яке дає можливість дитині сформувати більш повне уявлення про навколишній світ. Існують багато прийомів розвитку залишкового слуху на різних вікових

етапах, які дали успішні результати, діти навчалися користуватися тією інформацією, яку вони отримують через слух. Завдяки корекції мовлення та розвитку залишкового слуху сурдопедагоги досягли компенсаторного повороту, розвивають мислення дитини, дають нові можливості в отриманні професійної підготовки.

Проте дослідження теми компенсації глухоти і взагалі проблем сурдопедагогіки та сурдопсихології у нашій країні останні роки практично не розвиваються. Хоча вивчення проблеми компенсації глухоти дуже важливе для практики навчання та педагогіки як науки.

Список використаних джерел

1. Андреева Л.В., Волкова К.А., Григорьева Т.В. и др. Сурдопедагогика: учеб. пособие для студ. дефектол. фак. пед. ин-тов. – М.: Просвещение, 1989. – 384 с.

2. Ярмаченко М.Д. Проблема компенсации глухоты. – К.: Издательство «Радянська школа», 1976. – 167 с.

Таровита Л. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Швалюк Т.М.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Проблема розвитку словесної творчості завжди була однією з найбільш актуальних для дошкільної освіти. Такі відомі психологи та педагоги як М. Алєксєєва, А. Богуш, Л. Виготський, Н. Гавриш, А. Запорожець, Н. Ільїна, М. Лепетченко, І. Марченко, О. Ушакова, Є. Фльоріна, М. Шеремет та інші довели, що творчі здібності у тому числі й мовленнєві яскраво виявляються в дошкільному дитинстві й розвиваються у процесі спеціально організованого навчання.

У загальній педагогіці питаннями формування дитячої словесної творчості займалися такі вчені як Л. Ворошніна, М. Коніна, Е. Короткова, Н. Орланова, Л. Пєньєвська, Є. Тихєєва, О. Ушакова, Є. Фльоріна, А. Шибіцька та інші, які розробили тематику та види творчого розповідання, прийоми і послідовність навчання.

У спеціальній педагогіці навчання виразного, творчого, образного мовлення розглядалось в працях Н. Ільїної, С. Коноплястої, М. Лепетченко, І. Марченко, М. Шеремет. Натомість формування словесної творчості у дітей дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (надалі ФФНМ) до цього часу майже не розглядалось. Що обумовило тему нашого дослідження.

Фонетико-фонематичне недорозвинення – порушення процесу формування вимовної системи рідної мови у дітей із різними мовленнєвими порушеннями внаслідок дефектів сприйняття й вимови фонем. Мовлення дітей із ФФН характеризується неправильною вимовою звуків: пропусками, спотвореннями, замінами. Поряд із порушенням звуковимови у дітей спостерігаються помилки в складовій структурі слова, їх звуконаповнюваності. Спостерігається загальна змазаність, недостатня виразність і чіткість мовлення. Це в більшості випадків стосується дітей із ринолалією, дизартрією і дислалією (акустико-фонематичної, артикуляторно-фонематичної форм). Крім вище зазначених порушень мовленнєвого (вербального) характеру, слід відзначити можливі особливості у формуванні вищих психічних функцій у дітей із ФФНМ. Труднощі у формуванні абстрактних понять і відношень може впливати на розуміння і засвоєння

дітьми із ФФНМ засобів творення художнього образу, вираження свого стану, почуттів тощо. [4, С. 228-231].

А. Запорожець, Г. Лєушина, О. Нікіфорова звертають увагу на те, що у дітей в дошкільному віці конкретність мислення, невеликий життєвий досвід, безпосереднє ставлення до реального життя, ситуаційність мети і поведінки цих дітей, недостатня загальмованість їх рефлексів призводить до характерних особливостей усвідомлення змісту і художньої форми літературних творів. (Л. Колунова, О. Сомкова, О. Ушакова та інші). Тільки на певному етапі розвитку і лише за умов цілеспрямованого виховання, як стверджують М. Алєксєєва, А. Богуш, Н. Ільїна, М. Лепетченко, І. Марченко, М. Шеремет та інші, виявляється можливим формування естетичного сприймання, і на цій основі – розвиток дитячої художньої творчості. Творче розповідання дітей в загальній та спеціальній літературі розглядається як вид діяльності, який захоплює особистість дитини в цілому: вимагає активної роботи уяви, мислення, мовлення, прояву спостережливості, вольових зусиль, участі позитивних емоцій (А. Богуш, І. Марченко, О. Леонтьєв, М. Лепетченко, М. Шеремет та інші).

В загальній лінгводидактиці за редакцією А. Богуш, мовленнєво-творча діяльність розглядається як складання різних типів зв'язних висловлювань. Творча розповідь і мовленнєве вправляння як компоненти різних видів дитячої діяльності – це різні рівні словесної творчості. Словесна творчість як первинна форма літературної творчості – це спеціально організований мотивований процес складання дитиною твору в будь-якій формі висловлювання, що відповідає певним літературним нормам. Процес словесної творчості орієнтований на складання дитиною твору, тобто на досягнення певного результату. Одним із видів словесної творчості є поетична словесна творчість, що є безумовно складнішою і потребує певного рівня інтелектуального розвитку (М. Алєксєєва, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Марченко, О. Ушакова, Є. Фльоріна та інші).

У загальній методиці розвитку мовлення творчі розповіді умовно класифікують у залежності від використаного на занятті матеріалу: творчі розповіді на наочній основі; творчі розповіді на словесній основі. Залежно від способу організації мовленнєво-творчу діяльність дітей поділяють на індивідуальну, групову і колективну [1,2,5].

В спеціальній методиці розвитку мовлення І. Марченко розкриває зміст спеціальної методики навчання творчого розповідання. Автор вказує на те, що дітей із порушенням мовленнєвого розвитку до цього виду діяльності слід готувати заздалегідь, враховуючи їх стан мовленнєвого та психічного розвитку [5, С. 224-231].

Отже, аналіз теоретико-методичної літератури показав, що творче розповідання – складний вид мовленнєвої діяльності, який формується у дітей на базі достатнього рівня знань про оточуючий світ, за умови добре сформованих усіх сторін мовлення. Характеристика мовлення дітей із ФФН засвідчила, що у них є певні особливості в розвитку як мовленнєвого так психофізичного розвитку, що безпосередньо може впливати на формування у них творчого зв'язного мовлення, зокрема словесної творчості. Вищезазначене зумовлює подальше вивчення проблеми формування словесної творчості у дітей із ФФНМ.

Список використаних джерел

1. Алексеева М. М. Речевое развитие дошкольников : учеб. пособие для студентов высш. и сред. проф. учеб. заведений, обучающихся по спец. : дошкольная педагогика и психология. – 2-е изд., стер. / М. М. Алексеева, В. И. Яшина. – М. : Академія, 1999. – 157 с.

2. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика : теорія і методика навчання дітей рідної мови : [підручник] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К. : Вища школа, 2007. – 542 с. : іл.

3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском воздасте / Л. С. Выготский. – СПб.: СОЮЗ, 1997. – 37 с.

4. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 672 с.
5. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність : Корекційна освіта (логопедія). / І. С. Марченко. – Вид. 3-є, перер. та доп. - К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 312 с.
6. Шеремет М. К. Діагностика здатності до творчого самовираження дошкільників із порушеннями мовлення : навчально методичний посібник / М. К. Шеремет, М. В. Лепетченко. – К. : Видавничий дім «Слово», 2014. – 128 с.

Телятник А. Р.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Сасіна І. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Одним з найважливіших напрямів реформування у галузі освіти визначають постійне оновлення змісту, підвищення якості, розробку нових організаційних форм і методів навчально-виховного процесу. На сучасному етапі розвитку нових освітніх тенденцій посилюються вимоги до учнів початкових класів, що вимагає від них свідомого і активного ставлення до навчального матеріалу та відповідного рівня самостійності у засвоєнні нових знань і вмінь.

Відповідні вимоги ставляться і до учнів, які мають порушення психофізичного розвитку. Зокрема, В. М. Синьов [1], характеризуючи принцип активності і свідомості у навчанні, зазначає, що спеціальна школа повинна не лише забезпечити учнів певними знаннями, але й навчити користуватися ними у практичній діяльності та у житті, а також самостійно здобувати інформацію. При формуванні компенсаторних процесів учнів початкових класів зі зниженим зором Т. П. Свиридюк важливого значення надає цілеспрямованому формуванню самостійності, як стрижневої властивості особистості, що забезпечує найважливіші передумови для становлення її активної життєвої позиції. У розвитку самостійності в учнів спеціальної школи Г. М. Дульнєв [1] пропонує застосовувати таку організовану допомогу з боку педагога, яка б дозволила виховувати у дитини впевненість у собі і бажання виконувати завдання самостійно.

Принцип активності і свідомості у навчанні є основоположним в організації проблемного навчання. Розробці теорії проблемного навчання сприяли наукові праці в галузі психології навчальної діяльності (П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, О. М. Леонтьєв, М. І. Махмутов, Н. О. Менчинська, Н. Ф. Тализіна та ін.). Вчені розглядають проблемне навчання з різних позицій: як метод навчання, як нову форму навчання, як принцип навчання, як технологію.

Проблемно-пошукові методи навчання передбачають, з одного боку, створення педагогом проблемних ситуацій, а з іншого − активне їх обдумування учнями і на цій основі їх самостійне засвоєнні нових знань. Дана група методів навчання включає: метод проблемного викладу, частково-пошуковий метод, дослідницький метод та метод проектних технологій навчання (М. М. Скаткін, І. Ф. Лернер [2] та інші).

На сучасному етапі проектні технології один з найбільш поширених видів проблемно-пошукових методів, який широко використовується в початковій школі. Основними завданнями даного методу навчання можна визначити: формування навичок самостійної діяльності, застосування знань у нестандартних ситуаціях, формування в

учнів комунікативних умінь та навичок, формування навичок науково-дослідної роботи. У роботі з учнями початкових класів з порушеннями зору проектні технології дозволяють розв'язувати корекційні завдання, а саме: підвищення рівня згуртованості колективу, усунення вербалізму мовлення, збагачення активного та пасивного словника, формування адекватної самооцінки тощо.

Використання проектних технології у початковій школі має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися педагогами, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще недостатньо.

Н. Ф. Тализіна [3] виділила складові умінь, які формуються під час роботи над проектами у учнів: початкові логічні прийоми мислення (інтелектуальні і особистісні); специфічні прийоми проектної діяльності (інформаційні, творчі, літературні, художні, маніпулятивні і математичні); загальнодіяльнісні вміння (організаційні, дослідницько-пошукові, комунікативні). Нами була виділена ще одна група – це корекційні вміння, куди ми віднесли: вміння організовувати навчальну діяльність; уміння свідомо сприймати інструкцію та утримувати її у пам'яті; уміння планувати свою роботу і здійснювати контроль за її виконанням; формування вмінь переносити засвоєні способи дій у нові ситуації; вміння слухати, розмірковувати, робити висновки та узагальнення; уміння дослухатися до чужої думки і приймати спільне рішення тощо.

Аналіз літературних джерел показав переваги методу проектних технологій у роботі з дітьми молодшого шкільного віку, але разом з тим це питання потребує ретельного вивчення, виділення видів проектів, які є доступними для самостійного виконання зорово депривованими дітьми, та розробки вимог щодо керівництва самостійною діяльністю учнів початкових класів з порушеннями зору.

Список використаних джерел

1. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка - підручник / В. М. Синьов. — К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. - Частина І. — 238с.

2. Современная дидактика: теория - практике [Текст] / Рос. акад. образования, Ин-т теорет. педагогики и междунар. исслед. в образовании ; Под ред. И. Я. Лернера, И. К. Журавлева. - М. : ИТПиМИО РАО, 1994. - 288 с.

3. Тализина Н.Ф. Педагогическая психология : учеб. для студ. сред. учеб. Заведений / Н.Ф.Талызина. – 8-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2011. – 288 с.

Трефілова А. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Чередніченко Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ОРФОГРАФІЧНОЇ ПРОПЕДЕВТИКИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ФФНМ

Найважливішим знаряддям спілкування й могутнім засобом набуття знань є оволодіння писемним мовленням, оскільки воно забезпечує учнів необхідним інструментарієм для повноцінної комунікації та подальшого шкільного навчання. На успішність оволодіння зазначеним видом діяльності впливає як рівень сформованості практичного мовлення, так і ступінь розвитку абстрактних та операційних компонентів мислення (аналізу, синтезу, порівняння, узагальнень тощо).[1] За даними Р. Левиної, Є.

Соботович, Р. Лалаєвої, В.Тарасун, І. Садовнікової, І. Прищепової, Е. Данілавічюте, Н.Чередніченко та ін., недорозвинення усного мовлення призводить до порушень у процесі опанування дітьми програмовим матеріалом із предметів мовного циклу і негативно впливає на успішність формування усього навчального процесу.

Специфіка писемного мовлення передбачає оволодіння дитиною низкою нових дій і операцій з мовними знаками, не властивими для усного мовлення. Крім операцій, які обумовлюють технічну сторону процесу письма (формування якої досить повно представлено в літературі), дитині необхідно опанувати складними алгоритмами грамотного письма на основі певних принципів орфографії.[1]

Як відомо, в українській мові правопис регулюється кількома принципами (різними авторами виділяється від чотирьох до восьми різних принципів). Серед них провідними і найбільш загальноприйнятими можна вважати два: фонетичний (Л. Р. Зиндер, Ф.М. Березін, Б.Н. Головін) і морфологічний (Л. В. Щерба, Л. Р. Зиндер, В.Г . Ветвицький, В. Ф. Іванова, А.В. Моїсеєв і т. д.).

Відповідно до фонетичного принципу, буквене позначення повністю відповідає тим фонемам, які можна почути у слові, незалежно від того, у сильній або слабкій позиції вони знаходяться («пиши як чуєш»).

Морфологічний принцип письма полягає у тому, що при написанні зберігається сталість літерного позначення морфем (коренів, префіксів, суфіксів, закінчень), незалежно від їх промовляння. При цьому фонеми слабких позицій позначаються буквами, адекватними фонемам сильних позицій.[2] Саме на морфологічному принципі засновано більшість правил орфографії (В. Ф. Іванова, А. І. Моїсеєва, В. Г. Ветвицький, Т.Г. Рамзаева).

Орфографічна підготовка учнів навіть у масовій школі є значною проблемою, оскільки рівень орфографічної грамотності учнів, які закінчують середню школу, є недостатньо високим. Для дітей із різними мовленнєвими порушеннями ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки навчальні "мовні" завдання повинні вирішуватися в комплексі і на основі корекції наявного у дітей мовленнєвого порушення.

Численні дослідження (Л.Бартєнєва, А.Винокур, О.Гопіченко, Е.Данілавічюте, В.Кондратенко, Ю.Коломієць, Р.Лалаєва, І.Прищепова, О.Російська, О.Ревуцька, І. Садовнікова, В. Тарасун, Н.Чередніченко, М. Шевченко та ін.) засвідчують, що діти з мовленнєвою патологією зі значними труднощами опановують програму з мови і допускають велику кількість помилок на письмі. У школярів із дизорфографією відзначається недостатній для оволодіння орфографічними навичками рівень сформованості мовної функції: обмежений обсяг словника, нечіткість уявлень про звуковий та морфологічний склад слова, низький рівень сформованості мовних узагальнень і різних видів мовного аналізу, недостатня спрямованість уваги на формальні одиниці мови.[3] Не дивлячись на те, що у дослідженнях вітчизняних та закордонних дослідників (Л.І.Бартєнєва, І.В.Прищепова, З.П.Прищепа, Н.В.Чередніченко та ін.) представлено матеріали, що стосуються діагностики та корекції дизорфографії у молодших школярів, залишається ще недостатньо вивченою проблема орфографічної пропедевтики та оволодіння орфографічною навичкою (її морфологічною складовою) дітьми із ФФНМ, адже порушення вимови, недорозвинення фонематичних процесів, навіть незначні відставання у лексико-граматичному розвитку негативно впливають на якість оволодіння грамотним писемним мовленням.

Саме тому проведення спеціального дослідження, спрямованого на вивчення питання підготовки дошкільників старшого дошкільного віку до засвоєння норм граматики та орфографії, є актуальним.

Список використаних джерел

1.Бартенева Л.И. Подготовка детей с общим недоразвитием речи старшего дошкольного возраста к овладению орфографией: Дис. канд пед. наук. – К., 2000. – 190 с.

2.Богоявленский Д.Н. Психология усвоения орфографии. – М.: Просвещение. 1966. 307.

3.Чередніченко Н.В. Діагностика порушень писемного мовлення у дітей з вадами мовленнєвого розвитку // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія. Зб.Наукових праць. –К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004. - №1.

Улещенко А. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Качуровська О.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ УВАГИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Порушення мовленнєвого розвитку негативно впливають на весь психічний розвиток дитини, відбиваються на її діяльності, поведінці, частково або повністю перешкоджають успішній соціо-культурній адаптації, а також обмежують можливості пізнавального розвитку. Вивченням дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку, а також загальним недорозвитком мовлення зокрема, висвітлені у дослідженнях Л.С.Волкової, Р.Є.Левіної, Є.Ф.Соботович, Г.В.Чиркіної, Т.Б.Філічевої. Дослідники О.М.Мастюкова, Ю.В.Рібцун, М.В.Рождественська, Є.Ф.Соботович, В.В. Тарасун вказують на різний рівень сформованості у дітей із ЗНМ психічних функцій у цілому та уваги зокрема.

Питання вивчення уваги дітей із ЗНМ представлене у вченнях Л.І.Бартєнєвої, М.А.Савченко, Л.І.Трофименко, Н.В.Чередніченко, М.К.Шеремет, В.О. Калягіна, Т.С. Овчиннікової, С.Ю. Коноплястої, А.Г. Обухівської, Т.В. Сак та інших. Дослідники зазначають, що у дітей із загальним недорозвитком мовлення, у порівнянні з віковою нормою, відмічається зниження концентрації, переключення, розподілу, стійкості та обсягу уваги, що призводить до зниження пізнавальної активності дітей, а також неможливість засвоювати навчальний матеріал на високому рівні при подальшому навчанні в школі.

Важко недооцінити і роль інтеграції інформаційно – комунікаційних технологій у процес навчання на сучасному етапі розвитку освіти. Дидактичні й методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчалися в роботах В.Г.Болтянського, В.П.Беспалька, М.І.Жалдака, В.М.Монахова, В.Г.Розумовського, О.В.Співаковського та ін. У працях Ю.І.Машбиця, В.П. Зінченка, Н.Ф. Тализіної та ін. досліджувались психолого-педагогічні аспекти використання НІТ у навчальному процесі. Досвід та перспективи використання комп’ютерів у зарубіжній школі висвітлено в роботах Р.Вільямса, К.Макліна, С.Пейперта та ін.

Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток дитини визначається змістом конкретної комп’ютерної програми, проте можна виділити деякі загальні риси, а саме:

- підвищення мотивації;
- швидке встановлення емоційного контакту з дитиною;
- ефективне інтерактивне спілкування;
- залучення емоційної сфери;
- активізація пізнавальної діяльності;
- підвищення працездатності дитини;
- створення сприятливого психологічного клімату [3, с.14].

Окрім зазначеного вище, комп'ютерні корекційно-розвивальні програми для дітей із порушеннями розвитку здатні забезпечити такі переваги:

- варіативність;
- моделювання складних об'єктів пізнання;
- побудова віртуального корекційно-розвивального простору;
- можливість експериментування над просторовими та часовими характеристиками об'єктів навколишнього світу (зміна природних та погодних умов тощо);
- моделювання продуктивних видів діяльності дітей (класифікація, конструювання, прогнозування та ін.);
- розвиток логічного мислення, розуміння причинно-наслідкових зв'язків між предметами, явищами, діями та наслідками дій дитини (або головного героя гри);
- розвиток і корекція порушень пізнавальних процесів та мовленнєвої діяльності дітей;
- створення додаткових візуальних динамічних опор для аналізу дитиною власної діяльності;
- розвиток саморегуляції діяльності та поведінки [2, с.38].

Список використаних джерел

1.Качуровська О.Б. Корекція мовленнєвого розвитку молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення засобами комп'ютерних технологій : Дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2006. — 261 с.

2.Коркина А.Ю. Критерии психологической оценки компьютерных игр и развивающих компьютерных программ // Психологическая наука и образование. – 2008. – №3. – С. 20 – 28.

3.Крючкова О.Г. Использование информационных технологий в обучении людей со специальными образовательными потребностями. Обзор терминологии и типов программного обеспечения / «Открытый урок». Учительский фестиваль педагогических идей: URL: http://festival.1september.ru/articles/415766/

4.Лауткина С.В. Логопсихология: учебно-методическое пособие / авт.-сост. – Витебск: Издательство УО «ВГУ им. П.М. Машерова», 2007. – 173 с.

Федоренко М. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Єжова Т.Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПОЛЕ ПРОФЕСІЙНОЇ АКТИВНОСТІ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

Кожного дня на землі чиєсь життя народжується, а чиєсь згасає і так вже є, що кожного дня у цей світ приходять діти, яких ми називаємо дітьми з особливими потребами, та які потребують нашої особливої турботи. Хто має допомогти їм вирішувати проблеми не тільки сьогоднішнього дня, а й майбутнього? На цих дітей і спрямована професійна турбота корекційних педагогів.

Розглядаючи логіку підготовки студента до майбутньої педагогічної діяльності, І. Колеснікова виділяє побудову поля професійної активності педагога, яке містить наступні складові, пов'язані з формуванням уявлень про майбутню діяльність: панорама професійної діяльності; особистісні перспективи в просторі професійного розвитку; прогноз індивідуальних можливостей в професійній діяльності; можливі варіанти втілення

задумів в результатах професійної діяльності; шляхи вдосконалення після навчання [3, с. 44]. Нас зацікавило таке питання: яким є поле професійної активності корекційних педагогів? Де і як ми зможемо себе реалізувати в майбутньому? Визначення поля професійної активності корекційного педагога стало метою нашого дослідження.

В результаті опрацювання наукової літератури з проблем підготовки фахівців для роботи з особливими дітьми ми виявили, що найбільш повно функції та обов'язки корекційного педагога спеціальної школи описані в працях С. Миронової, зокрема в роботі [2]. Т. Єжова визначає структуру та зміст педагогічної діяльності асистента вчителя інклюзивної школи [1], а М. Супрун розглядає вимоги до знань та умінь корекційного педагога в галузі інформаційно-комунікаційних технологій [4]. Узагальнюючи наведену в даних працях інформацію, ми спробували описати поле професійної активності корекційного педагога. Розглянемо коротко його складові.

Панорама професійної діяльності включає різні соціальні ролі корекційного педагога: а) по відношенню до дітей – захисник, радник, помічник, наставник, фасилітатор тощо; б) по відношенню до батьків – просвітитель, радник, помічник, однодумець тощо; в) по відношенню до молодших колег – методист, радник; г) по відношенню до себе – дослідник, відкритий новому знанню, який не зупиняється на досягнутому, а прагне постійного самовдосконалення як особистісних якостей, так і професійних знань, умінь та навичок.

Особистісні перспективи в просторі професійного розвитку залежать як від мотивації діяльності, так і від місця роботи корекційного педагога, адже посадові обов'язки та характер роботи в різних закладах (навчальних, реабілітаційних, медичних) та з дітьми різного віку (раннього, дошкільного, шкільного) має свої особливості. Також особистісні перспективи залежать від того, на якому професійному етапі (молодий фахівець, фахівець, досвідчений фахівець) знаходиться корекційних педагог.

Важливою умовою успішності педагогічної діяльності є ґрунтовні базові знання з різних дисциплін психолого-педагогічного та медичного напрямів.

Втілювати задуми у професійну діяльність можна по-різному. Все залежить від того, яким методам виховання і навчання педагог надає перевагу. Проте відомо, що універсальних методів не існує. В будь-якій ситуації потрібно орієнтуватися на потреби та можливості дітей, запити їхніх батьків, об'єктивні умови довкілля тощо. Важливим є володіння корекційним педагогом багатьма уміннями: організаційними, комунікативними, дослідницькими тощо.

Продуктом діяльності корекційного педагога є дитина, яка максимально підготовлена до життя у суспільстві. Загальновідомо, що прогноз залежить від ступеня тяжкості наявного в дитини порушення і рівень такої «максимальної підготовленості» у кожної дитини свій, але корекційний педагог повинен докласти усіх зусиль, щоб якомога більше розвинути дитину, максимально адаптувати її до навколишнього середовища, щоб вона могла жити і радіти цьому життю. Корекційний педагог має налаштовувати дитину на сприйняття свого захворювання не як обтяжуючої обставини, а як особливого способу життя.

З викладеного можна зробити висновок, що корекційний педагог має бути творчою особистістю, яка любить дітей і свою справу, гнучкою, цілеспрямованою, здатною до самовдосконалення, стійкою до професійного вигоряння, відкритою до інновацій.

Список використаних джерел

1.Єжова Т. Є. Структура та зміст педагогічної діяльності асистента вчителя в інклюзивній школі / Т. Є. Єжова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць; відп. ред. В. М. Синьов. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 19. – С. 64-68.

2.Миронова С.П. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів до корекційної роботи в освітніх закладах для дітей з вадами інтелекту: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.03 / С.П. Миронова. – К., 2007. – 36 с.

3.Основы андрагогики : учеб. пособие / под ред. И.А. Колесниковой. – М. : Academia, 2007. – 119 с.

4.Супрун М. О. Медіаосвіта в соціалізуючому вимірі особистості дитини з особливостями психічного розвитку (кадровий аспект) / М. О. Супрун // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2013. – № 3. – С. 124-129.

Фірман О. З.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Тимофієнко Н.В.,
старший викладач

РОБОТА ХОРЕОГРАФІЧНОГО ТА ЕСТЕТИЧНОГО ГУРТКІВ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Естетичне виховання - це процес цілеспрямованого та систематичного впливу на формування в учнів естетичного сприймання і розуміння прекрасного в природі.[4] Людям з порушенням слуху властиве тонке відчуття прекрасного, спостережливість, уважність до найхарактерніших рис поведінки. Відсутність слуху компенсується в них особливою здібністю помічати і копіювати щонайменший рух [2].

Естетична робота в художніх гуртках сприяє розвитку естетичних смаків, ідеалів, забезпеченню умов для розвитку індивідуальних здібностей школярів, навчає творчості та самовдосконалення. Це відкриває нові шляхи для більш повноцінного розвитку глухих дітей, прилучення до духовної культури, допомагає їм адаптуватися в сучасному суспільстві. Потрібне спеціальне навчання школярів уміння сприймати мистецтво, аналізувати його, осмислювати.

Робота школи-інтернату з розвитку естетичного виховання учнів враховує наукове визначення сутності естетичного сприймання і його особливостей (дослідження Б.М. Теплова, М.Є. Маркова, П.М. Якобсона., С.О. Зикова). Сурдопсихологи Т.В. Розанова, Ж.І. Шиф зазначали, що діти з вадами слуху звертають увагу, в основному, на сюжетно-змістовну основу явища або твору, які сприймаються. Художньо-виразна форма художнього твору сприймається ними на емоційному, неглибоко усвідомленому рівні [4].

Одним із завдань естетичного виховання є розвиток творчих здібностей дітей. Для виявлення та розвитку художніх здібностей учнів їх залучають до різних видів діяльності. В системі позакласних заходів , які проводяться в школі для глухих дітей, одне з важливих місць займає робота гуртків. Заняття в гуртках спрямовані на те, щоб задовільнити інтереси школярів, розширити їх світогляд, здібності та творчу ініціативу учнів. Зупинимось детальніше на діяльності художніх гуртків, зокрема хореографічного та драматичного, та їхньому впливі на естетичне виховання дітей з вадами слуху.

Участь в роботі хореографічного гуртка сприяє розвитку в глухого учня навичок культурної поведінки, і сприяє налагодженню простих та ввічливих відносин між хлопчиками та дівчатками. Зміст роботи хореографічного гуртка включає в себе вивчення та виконання танцювальних номерів. Спеціальні музичні вправи є необхідними в роботі з глухими дітьми для розвитку слухового і тактильно-вібраційного сприймання музичного звучання та вміння поєднувати рухи з музикою. Показ роботи хореографічного гуртка виховує в учнів свідомість та відповідальність за спільну справу [1]. Володимир Івлєв, викладач хореографії танцювального гуртка Київської спеціалізованої школи-інтернату для глухих дітей № 6 відзначав: «Танок — це життя, особливо для глухих. Глухі люди

дуже чутливі до ритму та низьких звуків. На заняттях я даю їм лише початковий ритм, а далі вони вже відчувають його, так би мовити, «шкірою»[3].

Глухі діти знайомляться з роботою драматичного гуртка вже з підготовчого класу. Методикою початкового навчання в драматичному гуртку передбачено інсценування навчального матеріалу – казок, віршів, розповідей з дитячих книжок. Робота з учнями 5-8 класів розподілена на чотири етапи: проведення ігор-драматизацій, робота над сценічними етюдами, інсценування знайомого літературного матеріалу та постановка п'єси[1].

Отже, театральне і хореографічне мистецтво є незамінними засобами естетичного виховання та художнього розвитку, здатними глибоко впливати на духовний світ дитини з вадами слуху та всебічно її розвивати.

Список використаних джерел

1. Виховна робота в інтернаті школи для глухих дітей / Під ред. С.А. Зикова. М., 1963..– 200-209 с.

2. Дитина зі світу тиші. На допомогу батькам нечуючої дитини : науково-методичний посібник / Інститут спеціальної педагогіки АПН України, лабораторія жестової мови ; укладачі : Н. А. Зборовська, Н. Б. Адамюк, І. І. Чепчина [та ін.] ; за ред. С. В. Кульбіди. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 193 с.

3. Олена Гулая, Всеукраїнський волонтерский рух православної молоді «Молодість не байдужа!»[Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.molodost.in.ua/news/1651/:– Заголовок з екрану.

4. Сурдопедагогика/ Под ред.. М.И. Никитиной. – М. , 1989.- 325 с.

Футулуйчук І. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Тимофієнко Н.В.,
старший викладач

ПСИХОЛОГО-МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЛУХОГО УЧНЯ ТАВИМОГИ ДО ЇЇ СКЛАДАННЯ

Характеристика учня - документ, в якому в узагальненій формі викладаються результати проведеної з ним навчально-виховної роботи та ті зміни, які відбулися в його особистості протягом навчального року або за якийсь інший термін.

Складання психолого-медико-педагогічної характеристики глухого учня має деякі особливості - необхідно відобразити не тільки рівень інтелектуального і мовного розвитку, а й ступінь втрати слуху, рівень розвитку рухової сфери, наявність супутніх порушень. Це допоможе правильно організувати навчання і виховання, визначити напрямки корекційної роботи, що сприяє досягненню успішної компенсації глухоти і повноцінному розвитку пізнавальної сфери та особистості учня. Характеристика на учня складається на основі обстеження, яке проводить психолого-медико-педагогічна консультація.

Психолого-медико-педагогічні консультації є методичними установами системи освіти і науки України, що здійснюють консультативну, методичну, психолого-педагогічну, корекційно-розвивальну, аналітичну, прогностичну, профілактичну, просвітницьку діяльність. Найвідповідальнішим їх завданням є диференційна діагностика. Диференційність діагностики глухих дітей визначається наступними чинниками: а) ступенем втрати слухової функції; б) здатністю до мовленнєвого розвитку; в) збереженістю інтелектуальних процесів.

Вивчення дитини в ПМПК здійснюється на спеціальних діагностичних засіданнях, які проходять за участі вчителів-дефектологів, психологів та лікарів. Діагностичне обстеження в ПМПК відбувається за чітко визначеною процедурою, за умови обов'язкової присутності батьків або осіб, які їх замінюють, і проходить декілька послідовних етапів. Медична характеристика має на меті встановлення характеру і причини порушення слуху, а психолого-педагогічна - перспективи формування та розвитку мовлення у дитини, можливості розвитку слухового сприймання, а також особливості цієї роботи з урахуванням аудіологічного обстеження та власної педагогічної діагностики.

Психолого-медико-педагогічна характеристика має відповідати наступним вимогам:

1. Вивчення всіх без винятку учнів класу;
2. Всебічне вивчення кожної дитини;
3. Диференційована оцінка особливостей кожної дитини;
4. Комплексність вивчення;
5. Динамічність вивчення;
6. Розкриття причин виявлених особливостей;
7. Систематичність і планомірність вивчення;
8. Прогностичний характер вивчення;

У психолого-медико-педагогічній характеристиці повинно бути висвітлено:

1. Характеристика стану слухової функції;
2. Наскільки дитина орієнтується в оточенні;
3. Дані про навчальну діяльність дитини;
4. Стан і розвиток мовлення, словника;
5. Здібності дитини до навчання;
6. Ставлення дитини до навчання;
7. Організованість дитини;
8. Особливості трудової діяльності;
9. Особливості ігрової діяльності;
10. Індивідуальні здібності та інтереси дитини;
11. Характерні риси поведінки;
12. Суспільна спрямованість поведінки;
13. Відомості про сім'ю дитини.

Отже, своєрідність психічного розвитку глухого школяра обумовлює особливості його вивчення. Змістовна психолого-медико-педагогічна характеристика, виступаючи результатом вдумливого аналізу психіки глухого школяра і змін, що відбулися, - основа для проектування індивідуальної роботи з ним надалі.

Список використаних джерел

1. Гольдберг А. М. Вивчення глухих дітей в процесі навчання і виховання / Августа Миронівна Гольдберг. – Київ: "Радянська школа", 1972. – 65 с.
2. Наказ N 569/38 Про затвердження Положення про центральну та республіканську (Автономна Республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні [Електронний ресурс]. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0931-04.
3. Хватцев М. Е. Особенности психологии глухого школьника / М. Е. Хватцев, С. Н. Шабалин. – Москва: Просвещение, 1961. – 214 с.

Хаустова М. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кот М.З.,

кандидат педагогічних наук, доцент

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

На сучасному етапі розвиток корекційної педагогіки та психології характеризується пошуком нових шляхів соціальної адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Значних успіхів у соціалізації таких дітей може бути досягнуто лише за активної участі в цьому процесі сім'ї. В зв'язку з цим, проблема сімейного виховання дитини з відхиленнями у розвитку є однією з найактуальніших.

Практика останніх років засвідчує збільшення кількості родин, які виховують дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Проте не кожна з таких родин отримує належний педагогічний супровід.

На основі результатів опитування батьків можна сказати, що лише третина з них тісно співпрацює з корекційним педагогом. Близько 10 % - один-два рази радилися з таким спеціалістом. Решта – або не розуміють потреби такої співпраці, або вважають її недоречною.

Причини даного явища можуть бути різноманітними: від проживання таких сімей у віддалених від корекційно-педагогічних центрів частинах країни (села, в яких може не бути навіть загальноосвітньої школи), до недооцінки батьками впливу корекційних методів і засобів навчання та виховання дитини з порушеннями психофізичного розвитку.

В інших же випадках відбувається неприйняття у сім'ї дитини з порушеннями психофізичного розвитку. Одні матері вважають, що така дитина «псує» їм життя. Інші сприймають появу хворої дитини як кару за свої провини. Так чи інакше, такі батьки стороняться дитини, не приділяють їй достатньо уваги. Декотрі починають звинувачувати, карати дитину за найменші провини.

Як зазначав Кукушин В.С. [2] – дитина у такій родині не отримує достатньо батьківського тепла та підтримки для свого подальшого особистісного розвитку. Часто такі діти не вміють співпрацювати у колективі, дають гостру реакцію на мінімальні подразнюючі чинники.

А декотрі батьки вважають, що саме вони краще за всіх розуміються у питаннях виховання дітей. Вони важко йдуть на контакт з корекційним педагогом. А, отримавши певні зауваження чи інструкції щодо виховання дитини, не дослухаються до порад і продовжують дотримуватися власної думки. Проте, як показує практика, у багатьох випадках батьки обирають не найкращі напрями, методи та засоби, що взагалі не призводять до очікуваного результату, або мають негативні наслідки у вигляді поведінкових розладів.

Основні помилки, які допускають такі батьки у вихованні своїх дітей, можна умовно поділити на дві групи:

1. Перебільшені, утровані почуття по відношенню до дитини. Занижена оцінка її можливостей.

До цієї групи можна віднести такі явища як: гіперопіка (як наслідок – дитина інколи навіть не здатна до самообслуговування, інфантильна), вседозволеність (дитина не має чітких обмежень у своїх діях, тому у подальшому тяжко адаптується до систем поведінки, приміром, у школі), жалість (дитина не отримує достатньо мотивації для розвитку), тощо.

2. Завищені вимоги до дитини.

Насправді, не всі родини достатньо обізнані у питаннях особливостей розвитку такої дитини на усіх етапах її життя. І, нажаль, не кожен з батьків розуміє різницю між бажаними результатами та рамками можливостей дитини з порушеннями психофізичного розвитку. У таких випадках часто відбувається тиск на дитину, що призводить до того, що вона починає вважати, що справді ні на що не здатна, не виправдовує надію батьків.

Таке відношення не сприяє розвитку позитивних якостей дитини, а , навпаки, уповільнює її розвиток, як особистості.

Ще одна проблема, що дуже поширена у нашій країні – виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку у неповних сім'ях. Як правило, це виховання матір'ю-одиначкою. Одні матері надто опікуються такими дітьми, інші навпаки, через потребу забезпечувати дитину, не мають достатньо часу для її виховання.

У обох випадках дитина важко і дуже повільно соціалізується, має поведінкові розлади.

На думку Кота М.З [1] – виховна робота з хворою дитиною має починатися з роботи із її батьками. Тобто, батьки і корекційний педагог мають працювати разом над формуванням особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку.

Отже, єдиним рішенням для подолання усіх цих проблем – є тісна співпраця батьків з педагогом-дефектологом. Необхідно інформувати батьків про те, що підхід до виховання таких дітей завжди має індивідуальний характер. Саме корекційний педагог допоможе обрати правильні шляхи, засоби та методи виховання для конкретної дитини, а батьки повинні допомогти його реалізувати.

Список використаних джерел

1. Кот М.З. Теорія і методика виховної роботи : Навчальний посібник :видання друге :перероблене і доповнене. – К. : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 6 – 12

2.Кукушин В. С. Теория и методика воспитания. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – С. 348 – 356

Хребтова О. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Єжова Т.Є.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПОРУШЕННЯ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

В житті кожного настає момент, коли необхідно обирати професію. В рази складніше вирішити це питання дітям з особливими потребами, оскільки патофізіологічні та психічні порушення обмежують спектр їх професійної діяльності та звужують можливості самореалізації (О. Глоба, В. Синьов, Є. Синьова, Л. Фомічова, М. Шеремет та ін). В той же час інтеграція в суспільство людини з інвалідністю відбувається значно легше при наявності в неї конкурентоспроможної професії (Т. Єжова, А. Шевцов, М. Ярмаченко та ін.). В результаті аналізу тематики наукових праць в галузі корекційної педагогіки нами було встановлено, що питання професійної орієнтації старшокласників краще за все розроблено в сурдопедагогіці (О. Гозова, В. Засенко та ін.), корекційній психопедагогіці (В. Бондар, С. Мирський та ін.) та тифлопедагогіці (І. Моргуліс, Є. Синьова та ін.). Питання проведення профорієнтаційної роботи серед дітей з порушенням опорно-рухового апарату (ПОРА) значною мірою залишилося поза увагою дослідників, тому ми мали на меті розглянути особливості профорієнтації підлітків вказаної категорії. В ході дослідження ми використовували узагальнення та систематизацію інформації з наукових джерел щодо питань психофізичного розвитку дітей з наслідками ДЦП; інформацію ЗМІ щодо широкого кола проблем, з якими люди з ПОРА стикаються у

повсякденному житті; результати спостереження за дітьми з ПОРА в процесі проходження волонтерської практики.

Загальновідомо, що профорієнтаційна робота розпочинається з вивчення схильностей та інтересів дітей. Загальновизнаним засобом для цього є «Диференційно-діагностичний опитувальник» Є. Клімова [1], який ми модифікували з урахуванням особливостей розвитку дітей з ПОРА. Так, наприклад, питання 6-б опитувальника спрямовано на з'ясування, чи подобається дитині «тренувати товаришів у виконанні яких-небудь дій (трудових, навчальних, спортивних)». Наш варіант: «чи подобається тобі допомагати товаришам у побуті або навчанні». Обґрунтування даної модифікації ми вбачаємо в наступному. Дане питання спрямовано на з'ясування того, чи подобається дитині взаємодіяти з іншими, причому взаємодія ця певною мірою передбачає лідерство (тренувати когось). Значна кількість дітей з ПОРА, в силу наявних рухових обмежень, не зможе виконувати роль тренера, проте багато таких дітей мають лідерські якості та організаційні здібності, вони із задоволенням допомагають товаришам. Таким чином, ми дещо змінили питання, але зберегли його сенс і мету.

В залежності від результатів тестування необхідно ознайомити дітей з якомога ширшим спектром доступних для них професій. Наше завдання ускладнювала відсутність науково обґрунтованого переліку показань та протипоказань до занять певними видами діяльності при тих чи інших ПОРА, тому при складанні переліку професій ми користувалися знаннями про психофізичні особливості дітей з ПОРА; враженнями від зустрічі з дорослими, які мають ПОРА (організована при сприянні Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді); результатами спостережень під час волонтерської практики.

При ознайомленні учнів з професіями було використано ідеї М. Пряжнікова щодо побудови особистої професійної перспективи [2]. Зокрема, автор радить обговорити плюси та мінуси кожної професії, аби не створювати хибних образів в уяві дитини. Нами було визначено достоїнства та можливі «слабкі місця» кожної запропонованої учням професії. Як приклад коротко розглянемо затребувану на ринку праці, а тому дуже популярну серед молоді професію типу «людина-техніка» – веб-програміст. 1. Описання роботи. Робота веб-програміста безпосередньо пов'язана з глобальною мережею Інтернет. Такий фахівець створює програми, здатні функціонувати в її межах. Так, наприклад, на основі побажань замовника дизайнер створює графічну концепцію майбутнього сайту, а завдання веб-програміста – втілити ці ідеї технічно, змусити сайт ожити. 2. Місця роботи: веб-студії, організації, діяльність яких пов'язана з використанням Інтернету; робота на дому. 3. Плюси професії: попит на ринку праці; творча робота, яку можна поєднувати з навчанням; можливість стати кваліфікованим фахівцем у молодому віці; свобода в прийнятті рішень; можливість віддаленої роботи. 4. Мінуси професії: у маленьких проектах веб-програміст поєднує функції декількох фахівців; часті переключення з одного завдання на інше; можлива необхідність працювати у вихідні; постійна робота за комп'ютером позначається на здоров'ї, особливо сильно страждають очі.

Наше дослідження дозволяє зробити висновок, що система професійної орієнтації в спеціальній школі повинна дати учням уявлення про спектр їх майбутньої професійної діяльності та сформувати здатність самостійно обрати професію, яка максимально відповідає як особливим потребам індивіда, так і запитам на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Опрацювання методики Є.О. Клімова Диференційно-діагностичний опитувальник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://studall.org/all-172537.html

2. Пряжников Н.С. Профориентация в школе: игры, упражнения, опросники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pedlib.ru/Books/1/0291/1_0291-15.shtml#book_page_top

Чаюк А. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Глушенко К.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ ДЛЯ ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

На сучасному етапі розвитку України як незалежної держави досить гостро постає питання національно-патріотичного виховання громадян, особливо дітей та молоді, що зумовлюється складною соціально-політичною ситуацією в українському суспільстві, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають подальшого вдосконалення системи національно-патріотичного виховання.

По-особливому це питання постає у тифлології, оскільки особи з порушеннями зору мають обмежений доступ до інформації, тому часто можуть залишатися осторонь важливих національних питань. Головною метою національного-патріотичного виховання дітей з порушеннями зору є передача соціального досвіду, багатства духовної культури народу, національно-культурної своєрідності на основі формування особистісних рис громадянина України, які передбачають національну самосвідомість, розвинуту духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту дитини.

На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді. Починаючи 1996 року в Україні впроваджувались концепції національного виховання, але жодна з них не була розкрита повною мірою і не була втілена в конкретні кроки.

У квітні 2015 року року вступила в дію нова Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр. Концепцією передбачено декілька етапів впровадження національно-патріотичного виховання. Концепція визначає створення нормативно-правової бази для забезпечення підґрунтя національно-патріотичного виховання, розробку програм, навчально-методичних рекомендацій організації виховних заходів тощо [2]. Водночас включені до неї заходи носять загальний характер, й про дітей та молодь із психофізичними порушеннями у Концепції не йдеться.

Національно - патріотичне виховання є органічним компонентом освіти і охоплює всі складові системи освіти. В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь [1].

Сутність національно-патріотичного виховання у школах для дітей зі зниженим зором полягає в тому, що в процесі виховання особистості на початкових етапах необхідно дати дітям поняття про те найближче і найрідніше, що їх оточує, сформувати у них любов і шанобливе ставлення до рідної школи, до вчителів, однолітків і до Батьківщини в цілому. Також важливим є дати можливість більш детально й близько ознайомитись з елементами національної культури.

Саме під час уроків діти знайомляться з багатьма елементами нашої культури. Наприклад, на уроках літературного читання учні вивчають та аналізують твори багатьох українських письменників. За допомогою цих творів розкривається краса й багатогранність українського народу. Під час вивчення літературних творів діти знайомляться зі звичаями, традиціями елементами національного побуту, культурою різних куточків України. Під впливом емоцій, які вони при цьому переживають, формується їхнє ставлення до рідної землі.

Виходячи з усього сказаного, можна дійти висновку, що національно-патріотичне виховання дітей зі зниженим зором за своєю сутністю і змістом не відрізняється від етапів виховання у загальноосвітніх школах, але відмінними є методи й засоби, які мають і можуть бути використані вчителями. Воно також повинно здійснюватись з урахуванням зорових можливостей дитини.

Неможливо не враховувати важливості національно-патріотичного виховання у спеціальній школі, оскільки, саме за умови привиття дитині любові до своєї країни, звичаїв, традицій та культури можливо виростити гідне підростаюче покоління, нащадків нації, які будуть передавати ці знання й любов іншим поколінням. Лише за таких умов можливо змінити світ на краще.

Список використаних джерел

1. Бех І. Законопростір сучасного виховного процесу [Текст] / І. Бех // Дошкільне виховання : Щомісячний науково-методичний журнал для педагогів і батьків Міністерства освіти і науки України. – 2004. – N2. – С. 3-5.

2. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр.», режим доступу http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/

3. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка : підручник / Є. П. Синьова, С. В. Федоренко. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 325 с.

Чернова І. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Мартиненко І.В.,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВОЛЬОВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Значною мірою ефективність навчання та виховання дітей із мовленнєвими порушеннями, процес їх соціалізації залежить від внутрішніх процесів саморегуляції, стану довільності цих дітей. У зв□язку з означеним особливий науковий інтерес викликає питання вольового розвитку дітей з різними мовленнєвими порушеннями.

У логопсихології та логопедії різні аспекти цієї проблеми досліджували: С.Л. Бєлих, Л. С. Волкова, Л.Є. Гончарук, Л.А. Зайцева, І.В. Мартиненко, О.С. Орлова, В.І Селіверстов, Л.М. Шипіцина, які розглядали дану проблему виходячи з логопедичної та психологічної точок зору.

Враховуючи наявність у дітей з тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ) специфічних особливостей у психічному розвитку, Л. М. Шипіцина зробила припущення про специфіку їхньої вольової сфери. На нашу думку ці специфічні особливості впливають на процес соціалізації та особистісного розвитку вцілому[4, С. 52].

Зокрема, за дослідженнями Л.М. Шипіциної та Л.С. Волкової (1993), можна виокремити деякі особливості емоційно-вольових якостей у молодших школярів початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення. Порівняно з дітьми з нормальним мовленнєвим розвитком, у дітей з ТПМ виділяють пасивність, залежність від оточуючих, сензитивність, схильність до спонтанної поведінки, низький рівень домагань. Ці особливості зумовлюють низький рівень комунікативних навичок [4, С. 50].

Недостатність сформованості у дітей з ТПМ вольової регуляції дій, саморегуляції доведено дослідженнями С.Л. Бєлих та І.А. Гришанової.

В експериментальній роботі І. В. Мартиненко виявлено дефекти формування процесу саморегуляції, які виникають внаслідок порушення комунікативної функції мовлення, провокують виникнення компенсаторних рівнів. Тому виконання будь якої діяльності супроводжується великою кількістю помилок, критичне ставлення до них недостатнє, що робить неспроможним їхнє виправлення. Відмічаються труднощі у плануванні діяльності, складанню внутрішнього плану дій. [3, С. 67].

У дітей з ТПМ спостерігаються недоліки здійснення всіх етапів вольової дії, найбільш порушеним компонентом вольової діяльності у дітей з ТПМ є контроль та самоконтроль власної діяльності.

В учнів з ТПМ, під час навчання в перших класах спеціалізованих шкіл, як правило, відмічається знижений рівень працездатності, який межує зі стресовими реакціями і домінуванням негативних емоцій. Вже на другому році навчання у школі, в учнів відмічається підвищення працездатності, а також рівня адекватного емоційного реагування, понижується схильність до стресових станів. Дана нормалізація емоційного і поведінкового стану дітей з ТПМ пов'язана не тільки з поступовою адаптацією до шкільного режиму і оптимізацією взаємин в колективі, але і з розвитком здатності до саморегуляції та контролю за власною поведінкою[4, С. 30].

Спостерігається також виражений негативізм, агресивність, конфліктність, войовничість, підвищена вразливість, нав'язливі страхи, застрявання, почуття пригніченості, стан дискомфорту, підвищена уразливість, корекційна робота має бути спрямована на максимальне нівелювання даних проявів [2, С. 32].

Ще однією негативною особливістю вольової сфери дітей з ТПМ є недостатність ініціативи. Молодший школяр ще не володіє достатнім рівнем досвіду тривалої боротьби за поставлену мету, може відмовитись від її досягнення при першій же невдачі, втратити віру в свої сили і можливості. Також відмічається дітей примхливість і упертість. Дані прояви є своєрідною формою протесту дитини проти тих вимог, які перед нею ставить школа [1, С. 68].

Отже, вольова сфера молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення в цілому характеризується труднощами у здійсненні всіх видів самоконтролю, недостатньою саморегуляцією, низькою ініціативністю у різних видах діяльності дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку, тяжкими зокрема. Визначені шляхом теоретичного аналізу особливості вольової сфери дітей означеної категорії зумовлюють труднощі у здійсненні різних видів діяльності і потребують психолого-педагогічної корекції.

Список використаних джерел

1. Колодич, Е.Н. Коррекция эмоциональных нарушений у детей и подростков / Е.Н. Колодич. – Минск.: РИПО, 1999. – 94 с.

2. Макарова А. К. Формирование мотивации учения/ А . К. Макарова. - Москва: Академия, 2010. – 456 с.

3. Мартиненко І. В. Формування мотиваційно-вольової готовності дітей шестирічного віку із загальним недорозвиненням мовлення до шкільного навчання : дис. канд. псих. наук : 19.00.08 / Мартиненко Ірина Володимирівна– Київ, 2007. – 231 с.

4. Фрисанова Е. Ю. Особенности адаптации к новым соцыальным условиям у детей с нарушениями речи : дис. канд. псих. наук : 19.00.07 / Фрисанова Е. Ю. – Москва, 2006. – 257 с.

Шарук В. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Федоренко М.В.,
кандидат психологічних наук, старший викладач

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЇ СИНДРОМУ ДЕФІЦИТУ УВАГИ З ГІПЕРАКТИВНІСТЮ У ДІТЕЙ

Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ) – це найбільш поширений в дитячому віці розлад поведінки, при якому яскраво виражений дефіцит уваги, гіперактивність, імпульсивність. Результати обстеження дітей в усьому світі виявили ступінь поширення СДУГ: у США – 6,2 % обстежених, Африці – 8,5 %, Південній Америці – 11,8 %, Голландії – 3,8%, Китаї – 8,9 %, Бразилії – 5,8 %, Колумбії – 20 %, Німеччині – 8,7 %, Японії 7-8% [1; 2]. Значну різницю в даних, що характеризують розповсюдженість СДУГ у дітей можна пов'язати з використанням різних класифікацій: Міжнародної (у Європі) та Американської. Однак, незважаючи на специфіку та відмінності в діагностичних критеріях, очевидно, що синдром дефіциту уваги з гіперактивністю залишається надзвичайно актуальною проблемою сучасного суспільства.

У різних країнах методи та підходи до лікування та корекції СДУГ можуть відрізнятися. Проте, найбільш ефективним залишається комплексний підхід, який має враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, та включати:

1) медичний підхід;

2) психолого-педагогічний;

3) сімейний.

До медичного напрямку корекції СДУГ можна віднести фармакотерапію та фізіотерапію. У зарубіжних країнах медикаментозну корекцію СДУГ використовують більш широко, зокрема, в США застосування ліків є ключовим моментом. При порушеннях поведінки найчастіше призначають психостимулятори, рідше антидепресанти і нейролептики. Як наслідок у гіперактивних дітей поліпшується поведінка, когнітивні та соціальні функції. Проте є і серйозні недоліки – короткочасність дії та наявність побічних ефектів (безсоння, дратівливість, розлади серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, головний біль, звикання). Тому Американської Академією педіатрів в 1990 році було ухвалено резолюцію проти одностороннього застосування медикаментозних засобів при лікуванні СДУГ: «медикаментозній терапії повинна передувати педагогічна і поведінкова корекція ...» [2, с. 1726-1735.]. Фізіотерапія використовується у вигляді різного роду вправ: тривалі ритмічні прогулянки, біг, плавання, велоспорт, танці тощо.

До психолого-педагогічного напрямку корекції належить безпосередня робота психологів та педагогів (вчителів, вихователів) з гіперактивною дитиною. З метою зниження тривожності, агресивності, підвищеної рухової активності, корекції неуважності, психолог застосовує поведінкову терапію, ігрову, пісочну терапію, арт-терапію, музикотерапію. У випадку зниження когнітивних функцій, використовують методики, спрямовані на розвиток мислення й мови, при цьому відбувається певна компенсація порушених функцій. Доречними в роботі з дітьми з СДУГ, окрім психологічної та педагогічної роботи є логопедична.

Сімейний напрямок корекції полягає у самостійній роботі батьків з дитиною поза межами спеціальних закладів. Робота родини з гіперактивною дитиною включає правильну організацію робочого дня, позитивне відношення до дитини, створення ситуації успіху, схвалення тощо. Така робота батьків проводиться виключно за рекомендаціями спеціалістів [3].

Теоретичні положення, результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців дають нам зрозуміти, що СДУГ можна та необхідно своєчасно діагностувати та корегувати. Робота в цьому напрямку безперечно приносить результати при ранньому впливі на дитину. Проте існує невирішене питання – конкретні корекційні програми для дітей зі СДУГ так і не розроблені. Тому для нас відкрите широке поле для наукової та практичної діяльності, щоб ця проблема стала ефективно вирішуваною.

Список використаних джерел

1. Нодельсон С. Без вины виноватые дети. Как им помочь. СДВГ – истины и заблуждения / С. Недельсон – Израиль : MERCUR, 2014. – 258 с.
2. Фесенко Е. В. Синдром дефицита внимания и гиперактивности у детей / Е. В. Фесенко, Ю. А. Фесенко. – СПб. : Наука и Техника, 2010. – 384 с.
3. Шевченко Ю. С. Коррекция поведения детей с гиперактивностью и психопатоподобным синдромом : практ. руководство для врачей, психологов и педагогов / Ю. С. Шевченко. – 2-ое изд. – Москва : Вита-Пресс, 1997. – 52 с.
4. Satterfield J.H., Schell A. A prospective study of hyperactive boys with conduct problems and normal boys: adolescent and adult criminality // J. Am. Acad. Child. Adolesc. Psychiatry. - 1997. - v. 36. - № 12.

Шевчук К. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гребенюк Т.М.,
кандидат психологічних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ УВАГИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Своєрідності розвитку пізнавальної діяльності осіб з дефектами зору дають підстави зробити теоретичне припущення про наявність особливостей в розвитку їхньої уваги. На практиці ця сторона психічної діяльності молодших школярів зі зниженим зором, досліджена вкрай недостатньо, хоча її важливе значення для компенсації дефектів зору відзначається багатьма тифлопсихологами і тифлопедагогами, зокрема, О. Литваком, І. Сасіною, Т. Свиридюк, Є. Синьовою, С. Федоренко та ін.

Вітчизняними тифлопсихологами було проведено ряд досліджень, які розкривають механізми формування уваги при порушеннях зору. Зокрема, О. Литвак вказує на те, що підвищення ролі уваги при порушеннях зору сприяє компенсації тільки у випадку активного включення об'єкта у діяльність. При цьому розвивається здатність довільно спрямовувати свідомість на певні об'єкти чи явища навколишньої дійсності, в результаті чого стає можливим адекватне відображення оточуючого при повній та частковій сліпоті [3].

Результати дослідження Л. Григор'євої показали тісний взаємозв'язок зорової уваги із сенсорно-перцептивними процесами. Внаслідок зорової депривації порушується увага, що характеризується послабленням концентрації, вибірковості, звуженням обсягу, недостатньою стійкістю.

Дослідженнями І. Сасіної доведено, що при наявності порушень зору особливості розвитку зорової уваги у дітей старшого дошкільного віку опосередковуються характером та ступенем зорового сприймання, що суттєво погіршує швидкість виконання завдань. Крім того, розвиток стійкості та вибірковості слухової уваги характеризується як середній, проте в її основі лежать різні чинники: при нормальному зорі – співпраця зорового і слухового аналізаторів, при порушеному – активізація слухового аналізатору, спрямована на компенсацію порушень зору.

Впливу уваги на особливості діяльності при глибоких порушеннях зору присвячені дослідження М. Зємцової, В. Єрмакова, О. Литвака, І. Моргуліса, Г. Якуніна та ін.

Л. Солнцева, Л. Фомічова та П. Румянцева довели, що порушення зору впливають на всі види уваги сліпих дітей. Але разом з тим, цілим рядом досліджень (М. Земцової, Ю. Кулагіна, Н. Костючок та ін.) показано, що діти з порушеннями зору володіють великими потенціальними можливостями різностороннього розвитку. Під впливом спеціального

навчання та виховання можливий успішний розвиток компенсаторних процесів, що допомагають нормалізації психічного розвитку дитини і в результаті цілеспрямованої корекційної роботи увага може досягти високого рівня розвитку, навіть перевищувати розвиток уваги зрячих.

Аналіз наукової літератури дає нам можливість зробити висновки, що часткове зниження або повна втрата зору вносить суттєві особливості у процес сприймання предметів та явищ навколишнього світу: спостерігається утрудненість, уповільненість, знижена якість, зменшена точність, недостатня повнота – і це, в свою чергу, певним чином відбивається на всіх властивостях і якостях уваги, а саме: зниження якості сприймання, зокрема чіткості, знижуються кількісні і якісні показники обсягу уваги дітей незрячих та зі зниженим зором; утруднення, уповільнення та недостатня повнота сприймання, що перешкоджає різноманітності вражень та дій, робить увагу незрячих та дітей зі зниженим зором, порівняно зі зрячими, менш стійкою та якісно своєрідною; зменшення швидкості і точності сприймання негативно відображається на швидкості переключення уваги осіб з порушеннями зору.

Таким чином, аналіз наукової літератури показав, що образи, отримані під час уважного сприймання, вирізняються якістю і виразністю. За наявності уваги розумові процеси протікають швидше і правильніше, рухи виконуються акуратніше і точніше. Увага дітей з порушеннями зору має певні особливості, які необхідно враховувати вчителю під час організації навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Григорьева Л.П. Психофизиология развития внимания у детей в норме и со сложными сенсорными нарушениями Л. П. Григорьева // Дефектология : науч.-метод.жур. – 2002. - № 1. – С. 3-14.

2. Литвак А.Г. Психология слепых и слабовидящих : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / А.Г. Литвак. – СПб. : КАРО, 2006. – 336 с.

3. Сасіна І.О. Особливості та корекція розвитку уваги у дітей старшого дошкільного віку зі зниженим зором : автореф. дис... канд. психол. наук., 19.00.08 – спеціальна психологія. / І.О. Сасіна. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 21 с.

4. Солнцева Л.И. Увага та її роль при дефектах зору у дітей / Л. И. Солнцева // Дефектология. – 2000. - № 6. – С. 34-38.

ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЕКОЛОГІЇ

Ауман А.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова,
Науковий керівник: Мельниченко Н.В.,
кандидат біологічних наук

РІД ШИПШИНА (ROSA) В УКРАЇНІ

Шипшина - дикорослий рід рослин родини розові (Rosaceae). Найхарактернішими його ознаками є: наявність складних листків, сітчасте жилкування, наявність камбію в стеблі, стрижнева коренева система, дві сім'ядолі[1; 216-218].

Даний рід включає понад 3000 видів та внутрішньовидових таксонів шипшин, а також їх різновиди, серед яких виділяють R. glauca, R. rugosa, R. canina, R. multiflora[2; 336-337].

Протягом 2014-2015 років нами проведені фенологічні спостереження за окремими різновидами роду Шипшина, а також кількісні дослідження їх тичинок і плодолистків та плодів горішків.(табл.1,2) [3; 303-307].

Таблиця 1. Варіювання кількості тичинок і плодолистків

№ пп	Сорти	Кількість	
		Плодолистків, шт.	Тичинок, шт.
1	R.glauca	128±5	42±1
2	**R. rugosa**	42±2	166±7
3	R. canina	77±3	83±2
4	R. multiflora	112±4	162±8

Таблиця 2. Форми горішків

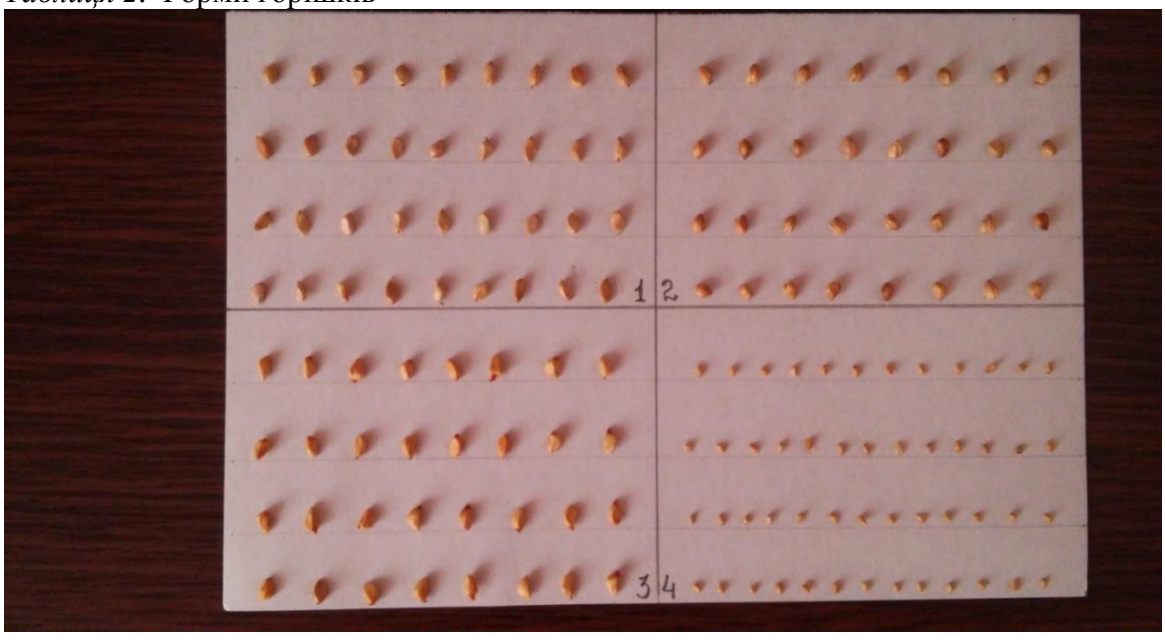

1.R. glauca; 2.R. rugosa; 3.R. canina; 4. multiflora.

Висновок: Результати наших досліджень свідчать про кількісні варіювання довжини листкових пластинок, плодолистків та горішків у різновидів роду. Виявлені особливості морфологічної будови досліджуваних різновидів можна використати як діагностичні ознаки.

Список використаних джерел

1. Андриенко Т.Л. Растительный мир Украинского Полесья в аспекте его охраны/ Андриенко Т.Л. Шеляг-Сосонко Ю.Р. - К.: Наук. Думка, 1983. - 216-218с.

2. Вехов В.Н. Культурные растения СССР./ Вехов В.Н. - М.: Мысль,1978.- 336-337с.

3. Глухов М.М. Медоносные растения./ Глухов М.М. - М.: Колос, 1974. - 303-307 с

Бібікова Ю. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Лазебна О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування і реалізацію нових методологічних засад виховання. Законами України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, державними національними програмами “Освіта” та “Діти України” визначено, що центром виховного впливу має стати дитина, а метою – формування соціально активної, творчої, гуманістично спрямованої особистості.

Метою статті є пошук шляхів екологізації освітнього процесу в загальноосвітніх закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику екологізації освіти досліджували такі автори як Шудлик В.І., Вороненко Т.В, Балинська Т.І., Лазебна О.М., Лебідь С.Г. Згідно дослідженого аспекту екологічного виховання було виявлено, що традиційні підходи та методи навчальної діяльності системи підготовки фахівців і в тому числі й освітня галузь потребують переосмислення, перегляду й перебудови, оскільки не забезпечують потреб щодо надання і отримання знань, необхідних для вирішення життєво важливих екологічних проблем та ефективної реалізації програми сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Впровадження освіти для сталого розвитку, в рамках екологізації освіти, передбачає зміщення акцентів від методів, орієнтованих на передачу інформації, до більш широкого впровадження активних методів опрацювання проблем і пошуку рішень, співробітництва вчителів і учнів. Формування у школярів цінностей сталого розвитку ускладнюється не лише соціально-економічними, а й педагогічними причинами, серед яких – недоліки навчально-методичного забезпечення. Тому у Стратегії значна увага приділена методам виховання [1; 4-5].

Одним з найновітніших методів навчання є особистісно-орієнтовані інтерактивні технології в процесі навчання. Національний інститут безперервної освіти Великобританії в одному із своїх досліджень вивів формулу : «Ми запам’ятовуємо лише 20% з того, що прочитали, і до 90% з того, що ми прочитали, почули та зробили, тобто, коли ми отримали досвід через дію». Результати досліджень «навчання дією» відображено на схемі, що дістала назву «Піраміда засвоєння». Згідно цієї піраміди відомості засвоюються: під час

зачитування лекції на 5%, під час читання – 10 %, демонстрації матеріалу – 30% , дискусії – 50%, через дію – 75% та застосування набутих знань відразу ж до 90% [2; 14-15]. Також ефективними вважають й роз'яснення ціннісних категорій, моделювання, екскурсії, рольові та імітаційні ігри [1;8]. Завдяки своїй ефективності дані методи впроваджуються в екологічні матеріали для навчання. Наприклад, «Зелений пакет» − навчально-методичний комплекс, розроблений в рамках міжнародного освітнього проекту, впровадження якого в Україні відбувається за сприяння Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва в Європі [2; 5-6].

Екологічна освіта та виховання передбачена в більшості природоохоронних галузевих законів та кодексів: Водний та Лісовий кодекси, Кодекс про надра, Закон України «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України» [10]. В системі шкільної освіти згідно Закону України «Про освіту» ст. 35 та Закону України «Про загальну середню освіту» ст. 31 екологічна освіта повинна займати високе положення. У стандарті серед завдань реалізації змісту освітньої галузі в основній школі є формування в учнів ціннісних орієнтацій на збереження природи, гармонійну взаємодію людини і природи, уміння екологічно виважено взаємодіяти із довкіллям [3;134].

На сьогодні екологічні знання учні здобувають лише на уроках біології, природознавства, ОБЖ та екології (за профілем у старших класах). Але постає питання щодо необхідного рівня знань учнів, який забезпечить формування екологічних навичок та формування екологічної свідомості.

Висновки. Отже, в Україні існує можливість активного впровадження екології в освітній процес збоку законодавчої бази та громадської активності. Водночас програми екологічного спрямування для школярів найчастіше створюються за допомогою закордонних активістів та впроваджуються лише в спеціалізовані, або в окремі школи. Тому впровадження таких ефективних методів навчання, як особистісно-орієнтовані інтерактивні технології, активна практика, моделювання та імітаційні ігри відбувається, в основному, тільки завдяки цим програмам.

Список використаних джерел

1. Пустовіт Н.А. Освіта для сталого розвитку [Електронний ресурс] / Н.А. Пустовіт // Вісн. ЖДУ імені. І.Франка. – 2006. – № 28. – С. 19.

2. Методичні рекомендації із застосування метеріалів «Зеленого пакету» у 6-11 класах ЗОШ – Регіональний еко-центр для Центральної та Східної Європи, 2010. – 49 с.

3. Шуміло О. М. Правове забезпечення екологічної освіти та виховання / О. М. Шуміло. // Збірний наукових праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». – 2011. – №17. – С. 131–136.

Ільєнко Ю.М., Росада Т.І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Настека Т.М.,
кандидат біологічних наук

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТУРИЗМУ, ТА РЕКРЕАЦІЙНЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЗАКАРПАТТЯ

У наш час спостерігається постійне збільшення рекреаційних потреб населення, що викликає необхідність вирішення багатьох питань, пов'язаних не тільки з визначенням екологічно збалансованого користування й наслідків впливу антропогенних навантажень на біорізноманіття. Рекреаційне господарство передбачає використання природного

середовища і опирається на його об'єкти, що, саме по собі, веде до загрози збереження як екологічної цілісності ландшафтів так і біорізноманіття. [1].

Продовж 2011-2015 рр. студенти-екологи Інституту природничо-географічної освіти та екології, під час польової практики на базі «Синевир», досліджували вплив туризму на флору та фауну Міжгірського району, з метою виявлення особливостей природокористування, характеру антропогенного впливу на прилеглі території, та встановлення можливості розширення екологічного туризму. В дослідженнях застосовували детально-маршрутні та стаціонарні методи [2]. Фітоценотичні дослідження проводили за традиційною методикою. Проведене обстеження флористичного складу біогеоценозів, що зазнають втручання стихійних туристичних груп (табл. 1) не виявили вагомого відхилення від природних норм. Контрольну ділянку (№1) обрали на території пралісу. Для неї характерне домінування трав'янистих полікарпіків (62-65%), велика кількість гемікриптофіти (60-63%), значна кількість терофітів (17-21%), також наявні хамефіти (7-9%) та фанерофіти (3%). На дослідних ділянках №2 , що зазнавали впливу екологічного та стихійного туризму, ми спостерігали лише засмічення та не значне механічне ушкодження рослин (життєвість 3 та 3-2 бали). В той час, як на ділянці №3, де проводилось несанкціоноване природокористування (випас худоби, вирубка лісу, прокладання доріг) ми фіксували значні зміни структуру природних угруповань.

Таблиця 1

Фітоценотичні дослідження буково-ялицево-ялинових угруповань околиць с. Колочава

№ п/п	Пробна ділянка	Роки досліджень	Загальне проективне покриття, (%)	Життєвість видів, (бали)	Загальна кількість виявлених видів, (шт.)	Життєва форма (%)					
						Фанерофіти	Хамефіти	Гемікриптофіти	Криптофіти	Терофіти	Полікарпіки
1	Екологічна стежка	2013	97	3	150	3	8	65	4	20	70
		2014	93	3	148	3	8	59	3	27	68
		2015	95	3	150	3	8	63	5	21	59
2	Місця несанкціонованого природокористування	2013	54	2-1	129	2	12	74	4	6	72
		2014	48	2-1	131	2	15	76	3	4	77
		2015	51	2-1	125	3	15	72	4	6	75
3	Маршрут стихійного туризму	2013	95	3-2	149	3	9	72	5	11	74
		2014	87	3-2	137	3	6	71	5	15	72
		2015	91	3-2	151	3	9	74	4	10	75

Таким чином, в результаті досліджень, ми прийшли до висновку, що екологічний туризм, на відміну від хижацького природокористування, не чинить згубного впливу на біорізноміниття, є перспективним напрямком туристичної індустрії і матиме позитивний вплив на економічний розвиток регіону. Проте, для запобігання негативного впливу на природу, застосовувати його можна лише за умови впровадження екологічного менеджменту, формування екологічної свідомості населення та розвитку інфраструктури регіону.

Список використаних джерел
1. Зиман С.М. Рідкісні рослини флори НПП "Синевир" / С.М. Зиман, Ю.Ю. Тюх, // Фіторізноманіття Карпат: сучасний стан, охорона та відтворення / Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 15-річчю Міжвідомчої науково-дослідної лабораторії охорони природних екосистем Ужгородського національного університету (11-13 вересня 2008 р., м. Ужгород, Україна).- Ужгород: Ліра, 2008.- С. 63-67.

Довгій Ю. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Волошина Н.О.,
Доктор біологічних наук, професор

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ЕКОЛГОЧНОЇ ОЦІНКИ НА ПРИКЛАДІ АГРОХОЛИНГУ «ASTARTA»

Постановка проблеми. Останні роки характеризуються зростанням значущості операцій стратегічного рівня, спрямованих на плановий розвиток не тільки економіки, а й екологічного впливу маштабних підпримств. Нині для забезпечення комплексного підходу до питань стану навколишнього середовища вимагають встановлення методик екологічної оцінки, які будуть узгоджувати свою діяльність з економічною та соціальною складовою.

Метою статті є аналіз можливість введення СЕО для підприємств харчової промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення і розвиток екологічної оцінки було у працях світових фахівців як Б. Садлер, О. Черп, Т. Фишер, Б. Клнелі. Вагомий внесок у дослідження стратегічної екологічної оцінки внесли такі вітчизняні вчені: Я. Адаменко та О. Борисова. Проаналізувавши наукові роботи, ми зрозуміли, що забезпечення екологічної політики в нашій державі та європейської інтеграції пов'язано зі створенням умов для обов'язкового проведення стратегічної екологічної оцінки під час розробки планів і програм розвитку будь-яких підприємств, що мають загальнодержавне значення.

Виклад основного матеріалу. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) є основним інструментом для забезпечення врахування екологічних міркувань (включаючи здоров'я населення) при розробці планів і програм. СЕО сприяє сталому розвитку через просування питань довкілля в економічний та соціальний розвиток, а також інтеграцію цілей зеленої економіки, сталого споживання і виробництва у процесі прийняття стратегічних рішень. СЕО відноситься до ряду "аналітичних підходів та підходів, заснованих на участі, спрямованих на інтеграцію екологічних питань в політику. СЕО можна визначити як сукупність підходів, які використовують різні інструменти, а не єдиним, фіксованим та директивним підходом [1].

Екологічна оцінка може розглядатися з різних точок зору. З одного боку, це процес, що має науково-технічний та інженерний характер, змістом якого є прогноз впливів і подальше вироблення чи коригування планових та/або проектних рішень. З іншого боку, екологічна оцінка – це механізм регулювання і пов'язана з ним формальна процедура [2].

Зазвичай стратегічну екологічну оцінку розуміють як системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу впливу на довкілля запропонованих проектів документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень. На даний момент існує певний перелік базових принципів СЕО та дій, які потрібні для її ефективного застосування:

- СЕО повинна проводити організація, яка відповідає за розроблення плану .

- При проведенні СЕО необхідно сконцентруватися на ключових питаннях .
- СЕО необхідно оцінити розумне коло альтернатив,опираючись на їх масштаб [3].

Наглядним прикладом впровадження СЕО на території України є агропромисловий холдинг «Astarta». Він є лідером цукрової та сільськогосподарської галузей України, який об'єднує регіональні філії у Полтавській, Вінницькій, Хмельницькій, Тернопільській, Харківській та Житомирській областях. Основна діяльність агропромхолдингу полягає у вирощуванні цукрового буряку, зернових і олійних культур, виробництві високоякісного цукру і супутньої продукції. Компанія вважає екологічну безпеку й охорону навколишнього середовища обов'язковими елементами своєї діяльності. Вони є невід'ємною частиною місії і стратегії розвитку компанії. Програма стратегічної екологічної оцінки потрібна, в основному, для підприємств міжнародного значення, тому, на нашу думку є обов'язковою для даного підприємства, адже воно є активним членом таких організацій: Європейська Бізнес Асоціація, Американсько-Українська Бізнес Рада.

Висновки. Отже, СЕО включає ряд аналітичних принципів, які спрямовані на комплексну оцінку впливу на довкілля в економічних та соціальних напрямках. Нові рішення та підходи дають змогу аналізувати широкий спектр можливих негативних впливів промислового комплексу загалом та конкретного підприємства, зокрема.

Список використаних джерел

1. Національна Стратегія для впровадження СЕО та реалізації вимог СЕО Протоколу ЄЕК ООН: Україна (травень 2006 р.), 2006. – 31 с.
2. Хлобистов Є.В. Стратегическая оценка социально-экономического развития / Хлобистов Є.В., Жарова Л.В. // Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / под. ред. проф. Мельника Л.Г. и проф. Л. Хенкса. – Суми: ИТД "Университетская книга", 2007. – 1120 с.
3. Пособие по применению Протокола ЕЭК ООН по стратегической экологической оценке. Заключительная версия (февраль 2011 г.). Организация Объединенных Наций и Региональный Экологический Центр по Центральной и Восточной Европе. – 2011. – 273 с.

Кустовський Є. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Єжель І. М.,
кандидат біологічних наук, викладач

АНТИБАКТЕРІАЛЬНИЙ ВПЛИВ ЕФІРНОЇ ОЛІЇ ЕВКАЛІПТУ ПОПЕЛЯСТОГО НА ПАТОГЕННУ МІКРОФЛОРУ ПОВІТРЯ

Постановка проблеми. Зростання кількості інфекційних захворювань стимулює пошук ефективних протимікробних засобів, серед яких перспективними є екстракти з рослин та їх ефірні олії [1, 2]. Тому нами були проведені дослідження дії ефірної олії евкаліпту попелястого (*Eucalyptus cinerea* F. Muell. et Benth.) відносно умовно-патогенних і непатогенних мікроорганізмів, циркулюючих у повітрі закритих приміщень.

Метою статті є вивчення впливу біологічно активних речовин евкаліпту попелястого (*Eucalyptus cinerea*) з антибіотичними властивостями на патогенну мікрофлору та розробка способу знезараження повітря закритих приміщень, які не підлягають кварцюванню, за допомогою ефірних олій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом вивченням ефірної олії евкаліпту попелястого займалися Ю.Андреєва, Н.Леонова, Т.Литвинова, С.Солдатченко [2-5]. Автори цих досліджень вважають, що лікарські рослини, зокрема, евкаліпт

попелястий, заслуговують великої уваги щодо протимікробної активності. Літературні дані свідчать, що майже всі ефірні олії мають виражені в певній мірі бактеріостатичні впливи. Саме тому, дуже важливо розкрити їх ще невідомі нам різноманітні властивості. Недостатньо вивченою на сьогоднішній день залишається дія біологічно активних речовин рослинного походження на умовно-патогенні грам-позитивні та грам-негативні мікроорганізми. Літературні дані свідчать про вивчення дії цих речовин стосовно широкого спектру бактерій, в тому числі і умовно-патогенних. Але в переважній більшості цих досліджень використовувалися колекційні штами перелічених бактерій, які протягом десятиліть культивуються в лабораторних умовах, без контакту з людським організмом, а тому характеризуються ослабленим патогенним потенціалом [1, 2]. Тому нами були проведені дослідження дії ефірної олії евкаліпту попелястого відносно умовно-патогенних і непатогенних мікроорганізмів, циркулюючих у повітрі закритих приміщень.

Виклад основного матеріалу. Дослідження мікрофлори повітря проводилось седиментаційним методом (за Р. Кохом). Для визначення загальної кількості мікроорганізмів відбір повітря проводили на чашки Петрі із поживним агаром, які розміщували у різних місцях приміщення. Обчислення проводились таким чином: визначали площу поживного середовища з колоніями в чашці Петрі за формулою $S = \pi r^2$; перерахували кількості колоній, які утворилися на чашці, на площу 100 $см^2$; одержаний результат перераховуємо на 1 $м^2$.

Отже, $S= (4,5)^2 \times 3,14 = 63,6$ $см^2$.

Дослід № 1 Посів здійснювався в чотирьох місцях кімнати без обробки ефірними оліями, в результаті ми отримали такі показники : чашка Петрі № 1 за сім днів утворилося 12 колоній , тому за обчисленнями на 100 $см^2$ – 18,87 , а відповідно на 1$м^2$ - 1887 колоній; в № 2 нараховувалось 20 к. , на 100 $см^2$ – 31,5 , на 1$м^2$ – 3145 к.; № 3 - 16 к., 100 $см^2$ – 25,16 к., 1$м^2$ містить 2516 к. Згідно з критерієм оцінки житлових приміщень зняті показники відповідають середньому рівню забрудненості повітря мікроорганізмами відповідно зимовому режиму (в межах < 4500 , > 7000).

Дослід №2 Дослід проводився після обробки ефірною олією евкаліпту за допомогою аромаламп : №1 – 4 колонії , 100 $см^2$ – 6,289 к., 1$м^2$ – 628,9 к .; №2 – 4 колонії , 100 $см^2$ – 6,289 к., 1$м^2$ – 628,9 к .; № 3 - 12 колоній, 100 $см^2$ – 18,87 , а на 1$м^2$ - 1887 колоній.

Результати наших досліджень показали, що ефективність ефірної олії евкаліпту попелястого в середніх показниках проведених дослідів становить 58% за 15 хвилин. Вплив проявився не лише на зменшенні кількості КУО, а й безпосередньо на розмірі колоній.

Висновки. Вплив ефірної олії евкаліпту попелястого був виявлений щодо таких мікроорганізмів: *Micrococcus aurantiacus, M. albus, M roseus, Streptococcus lactis, Sarcina flava, S. urea; спороносні – Bacillus subtilis, B. mesentericus, B.cereus, B.megaterium;* з групи цільових грибів є *Mucor, Penicillium, Asperillus, Rizopus*; дріжджові гриби – *Saccharomyces cerevisiae, Candida*. Досліджена ефірна олія має загальний позитивний вплив на негативний ріст та поширення мікроорганізмів в повітрі, що дозволяє рекомендувати ароматизацію повітря в закритих приміщеннях з метою очищення повітря та профілактики захворюваності.

Список використаних джерел

1. Айземан Б. Е. Фитонциды и антибиотики высших растений / Б. Е. Айземан, В. В. Смирнов, А. С. Бондаренко. - К.: Наук. думка, 1984. – Бібліогр.: с. 205 – 277.

2. Андреева Ю. Ароматерапия для начинающих. Сила бодрящих запахов / Ю. Андреева, Т. Архипова. – М.: Амфора, 2012. – 47 с. – Бібліогр.: с. 24.

3.Леонова Н. С. Ароматерапия для начинающих / Н. С. Леонова. – М.: ФАИР – ПРЕСС, 2003. – 224 с. – Бібліогр. : с. 46.

4. Литвинова Т. Аромотерапия: профессиональное руководство в мире запахов / Т. Литвинова. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 416 с. – Бібліогр.: с. 87.

Короткова М. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Турубара О.В.,
кандидат біологічних наук

ОХОРОНА ВИДІВ ТВАРИН ЗАНЕСЕНИХ ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ НА ТЕРИТОРІЇ НПП «ДЕСНЯНСЬКО-СТАРОГУТСЬКИЙ»

Національний природний парк «Деснянсько-Старогутський»,займає важливе місце у мережі природно-заповідних об'єктів нашої держави. Розташування на крайньому північному-сходу України та різноманітність природних біотопів стали причиною наявності унікальних тваринних угруповань та оселенню рідкісних видів, занесених до Червоної книги України. Особливу цікавість становлять представники північного походження, які знаходяться в парку на південній межі свого розповсюдження. Багато з них не зустрічаються більше ніде на Лівобережжі, або взагалі на території України.

З кожним роком вплив господарської діяльності людини на фауну зростає, з кожним десятиріччям усе більш тварин зникає з обличчя Землі. Тому актуальність охорони і збереження їх безперечна, особливо це стосується зникаючих видів[1; 4-30].

Всесвітній перепис зникаючих видів розпочався зі створення у 1999 році при Міжнародному союзі охорони природи и природних ресурсів (МСОП), Комісії з рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин.

Це стало стимулом вивчення зникаючих видів як у національних,так і в міжнародному масштабах. Шляхом анкетного обстеження, Комісія одержала інформацію про біологію видів і окремих популяцій, їх екологічний статус, позитивні та негативні чинники , що впливають на стан зникаючих тварин. Ці дані лягли в основу одного з важливих міжнародних документів сучасності – Червоної книги МСОП.

В останні роки, працівниками лісової охорони держлісгоспу проводиться комплекс робіт по збереженню червонокнижних видів тварин. Першим етапом стало визначення червонокнижних видів на території лісового фонду. Ця робота потребує значних затрат часу та зусиль, відповідної професійної підготовки працівників. Тому для визначення зникаючих видів тварин були залучені науковці. Адже необхідно не тільки добре знати зовнішній вигляд рослини чи тварини, а й пам'ятати про особливість їх поширення, разом з цим обов'язковою є потреба в персональній присутності дослідника на тій чи іншій ділянці лісового фонду. Отже, остаточні дані є результатом тривалої роботи працівників лісової охорони спільно з науковцями.

Фауна національно парку нараховує 340 видів, з яких до Червоної книги України занесено - 39 видів; до Червоної книги МСОП - 34 види; до Європейського Червоного списку – 11 видів. Ці показники є найвищими серед заповідників і національних природних парків Українського Полісся.

Результати визначення видового складу показали значний природоохоронний потенціал та екологічну сприятливість території лісового фонду території підприємства. Робота з визначенням червонокнижних видів тварин ведеться в трьох аспектах: визначення осередків (місцеіснувань); визначення видового складу представників Червоної книги України; взяття на облік та заповідання всього кількісного складу виявлених видів.

Важливим моментом в збереженні червонокнижних видів тварин являється широке інформування громадськості з цього питання основа увага приділяється популяризації охорони червонокнижних видів, адже саме за підтримки громадськості вдається впровадити необхідні заходи збереження та відтворення рідкісних та зникаючих видів.

Найближчим завданням розширення території НПП є включення у межі Придеснянської ділянки п'яти лісових урочищ у долині Десни («Нововасилівське»,

«Острів», «Очкинська дача», «Мерзляк», «Радгоспний бір») та водно – болотних угідь в околицях села Васильківське, де зараз існують цінні фауністичні комплекси тварин занесених до Червоної книги України і міжнародних охоронних списків та конвенцій. Перспективним є створення транскордонного білатерального українсько-російського біосферного резервуату, головним екологічними ядрами яких будуть НПП «Деснянсько - Старогутський» та заповідник «Брянський ліс» (Брянська область, РФ)[2; 4-21].

Список використаних джерел

1. Городецька Н. Правові аспекти проблем охорони видів Червоної книги України / Н. Городецька, О. Василюк. – К. : КЄКЦ,2012. – 168 с.
2. Фауна хребетних тварин НПП « Деснянсько - Старогутський » / Гаврись Г.Г., Кузьменко Ю.В., Мішта А.В., Коцержинська І.М. – К.: Університетська книга, 2007. – 131 с.

Пилипенко А. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Лазебна О.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВИВЧЕННЯ НАНОБІОМАТЕРІАЛІВ В БІОЕКОЛОГІЇ

Постановка проблеми. Умови сьогодення сприяють створенню нанотехнологій, зокрема, матеріалів створених з наночастинок Науковці визначають майбутнє нанобіотехнологій не за наночастинками, а за функціональними нанобіоматеріалами, в яких присутність вільних (незв'язаних) наночастинок **зведена до мінімуму,** а, найкраще, до нуля. Тобто, перспективними нанопродуктами є не наноматеріали у формі наночастинок або колоїдних розчинів наночастинок, а **функціональні** ианобіоматеріали у вигляді наноаквахелатів різних речовин.

Метою роботи є вивчення застосування наноматеріалів в біоекології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Проблеми нанотехнологій стали основою наукових досліджень багатьох вчених - Альберта Ейнштейна, німецьких фізиків Макса Кнолла і Ернеста Руски, голландського професора Фріца Церніке, професора Каліфорнійського технологічного інституту Річарда Фейнмана, японського фізика Норіо Танігучи, американських учених Річарда Смоллі та Еріка Дрекслера та інші.

Наука робіт з тематики представлена роботами науковців-біологів: Т.В. Пучкова; И.В. Семенова; Н.В. Фролова; В.Б. Борисевича; В.Г. Каплуненка; М.В. Косінова; К.И. Попова; Д.В. Полякова та інших.

Виклад основного матеріалу: Нові функціональні наноматеріали — **наноаквахелати металів,** проявляють високу біологічну активність і не є токсичними. Акцентуючи увагу на подвійному біологічному ефекті використання наноаквахелатів таких металів як срібло, мідь, цинк, магній, кобальт, зазначаються їх здатності до біоцидного ефекту і застосування їх в якості потужних мікроелементних наноаквахелатів.

Вони набагато ефективніші, порівняно зі згаданими мікроелементами в класичному іонізованому стані. Встановлено, що біоцидні властивості металевих наноматеріалів проявляють потужну згубну дію відносно хвороботворних мікроорганізмів. Їх застосування в дуже малих величинах (дозах) дає певні підстави відносити наноаквахелати металів до категорії своєрідних ультрамікроелементів, біохімічна й фізіологічна активність яких значно посилюється в порівнянні зі звичайними мікроелементами. Такі їх специфічні властивості є перспективними для використання у дезінфектології як ефективних дезінфіктантів на основі нанометалів [1].

Інтенсивне впровадження здобутків нанотехнологій відмічається в:

– хірургії. Наноаквахелати Ag, Cu, Zn виявилися ефективними при лікуванні ран (скорочується термін загоєння, рубцювання та епітелізації). Застосування наноаквахелатів срібла, міді, цинку, магнію при виготовленні шовних хірургічних ниток дозволяє розширити спектр бактерицидної дії нитки і ін.;

– кормові добавки. У тваринництві та птахівництві металеві наноматеріали застосовують при створенні нових кормів. Використання таких кормів забезпечує підвищення продуктивності тварин у 1,5 разів, прискорення темпів росту і підвищення стійкості до стресів та інфекцій (зменшення загибелі в 2 рази).

– дезінвазія об'єктів довкілля. Актуальним є пошук максимально ефективних, екологічно безпечних засобів згубної дії на патогенні види мікроорганізмів. Перспективним вважається застосування наноаквахелатів металів. Нині проводиться вивчення впливу наноаквахелатів Ag, Cu, Zn. Mg на паразитарних зоонозних збудників найпоширеніших хвороб. [2; 132-133].

Висновок

Забруднення навколишнього середовища, розповсюдження антибіотикостійких штамів мікроорганізмів і грибів потребує заходів і рішень щодо екологічної безпеки біоти. Як зазначалось вище, особливої уваги **заслуговують** наноматеріали -наноаквахелати металів. Застосування їх в цілях контролю якості життя людини передбачає вивчення можливостей їх впливу на біооб'єкти. Отримані результати щодо дезінвазійної активності металів у нанорозмірному стані дозволяють припустити, що наноаквахелати можуть стати тією самою новою речовиною, якій притаманні позитивні властивості, що вигідно їх відрізняють від знезаражуючих засобів хімічної природи.

Список використаних джерел

1. Єленін Г. Г. Нанотехнології, наноматеріали, нанопристрої. [Електронний ресурс:] http://ua-referat.com

2. Каплуненко В.Г., Косінов Н.В., Поляков Д.В. Отримання нових біогенних і біоцидних наноматеріалів за допомогою ерозійно-вибухових диспергованих металів: Збірник праць за матеріалами науково-практичних конференцій з міжнародною участю «Нанотехнології та наноматеріали для біології та медицини», 11-12 жовтня 2007 р СібУПК. - Новосибірськ, 2007. - С. 132-133.

Сухенко О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Івченко І.С.,
кандидат біологічних наук, доцент

ФЛОРА ЛУЧНО-СТЕПОВИХ ФІТОЦЕНОЗІВ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ» НАН УКРАЇНИ

Об’єкт дослідження – рослинний покрив лучно-степових ділянок дендрологічного парку «Олександрія», який є складовою природно-заповідного фонду загальнодержавного значення. Предметом дослідження були флористичне різноманіття, систематична структура флори, наявність в флорі рідкісних видів, їх кількість, особливості просторового розміщення. Парк, площею 400,67 га, знаходиться у північно-східній частині Правобережного лісостепу України (Київське плато) на околиці м. Біла Церква. Перша ділянка лучного степу площею 0,77 га розташована в південно-західній частині парку і займає південний крутий схил (до 45°) «Палієвої гори».

У нижній частині схилу є гранітні відкладення Українського кристалічного масиву, що виходять на поверхню. Друга ділянка знаходиться на території, яку приєднали до парку у 1999 році – на захід від Палієвої гори верх за течею річки Рось. Ділянки відрізняються між собою типом ґрунтів, водним режимом та складом рослинних угруповань. Відомості про флористичний склад угруповань за попередні роки є тільки для першої ділянки. Інвентаризацію флори ділянки проводили маршрутним методом.

Номенклатуру вищих судинних рослин наведено за Номенклатурним покажчиком судинних рослин України (Mosyakin, Fedoronchouk, 1999). Відомості про видовий склад рослинних угруповань Палієвої гори уривчасті. Найбільш ранні відомості – це підсумки обстеження ділянки за 1926–1927 рр. (Гродзинський, 1928, 1929). Однодольні рослини на той час були представлені 6 родинами (16 видів), дводольні – 13 родинами (40 видами, в т. ч. 3 деревних), папоротеподібні – 1 видом. Перелік рослин ми подаємо в авторському написанні [1].

За типом антропогенного використання ділянка на Палієвій горі належить до фенісекціальних. Через велике антропогенне навантаження рідкісних видів тут зберіглося небагато. На схилі зростає 5 видів, занесених до Червоної книги України (2009): Pulsatilla pratensis (природноохоронний статус виду – неоцінений), P. grandis (п.о.с. – вразливий), Stipa capillata (п.о.с. – неоцінений), Adonis vernalis (п.о.с. – неоцінений), також внесений до Додатку ІІ «Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які перебувають під загрозою зникнення» (CITES), Eremurus spectabilis на ділянці з 1990 р. (п.о.с. – зникаючий), вид внесено до Європейського Червоного списку (1998). Adonis vernalis зростає у верхній частині схилу – популяція малочисельна, просторове розміщення особин поодиноке. М.К.Гродзинський (1929) відмічав, що на початку ХХ ст. A. vernalis на Палієвій горі зростав у великій кількості, тому під час його цвітіння схил був забарвлений в золотисто- жовтий колір.

У 1978 р. Г.В.Кляшторна нараховувала до 50 рослин, а в 2013 ми знайшли тільки 6 рослин. Pulsatilla pratensis та P. grandis зростають у середній частині схилу – популяції також малочисельні, просторове розміщення особин поодиноке. М.К.Гродзинський відмітив велику кількість рослин обох видів [2].

У 1978 р. було відмічено невелику кількість P. pratensis, а в 2013 було знайдено лише 1 рослину P. grandis та 3 рослини P. pratensis. Stipa capillata зростає на верхній і середній частині схилу разом з Salvia nemorosa – популяція чисельна з високою щільністю особин. До 20-х років ХХ ст. в Білоцерківському окрузі S. capillata зростав тільки на Палієвій горі, де раніше було чимало S. pennata (Гродзинський, 1928). У 1978 р. S. capillata зустрічався зрідка. В останні роки чисельність популяції збільшується. В нижній частині схилу зростає Carex humilis – релікт перигляціальних степів (Байрак, 1999), рідкісний для Київського плато (Мельник, Гриценко, 2003).

Регіонально рідкісними для лучних степів Київського плато є Cerasus fruticisa, Iris hungarica (Мельник та ін., 2006), Dianthus andrzejowskianus, Adonis vernalis. 34 види (7,7% від загальної кількісті трав'янистих рослин парку) зростає тільки на степовій ділянці Палієвої гори, зокрема Achillea nobilis, Asyneuma canescens, Artemisia austrtiaca, Asplenium septentrionale (всього 5 рослин у нижній частині схилу), Iris hungarica, Dianthus andrzejowskianus та ін. (Каталог трав'янистих рослин, 2013)[1].

На сьогодні із 9 видів деревних рослин, що зростають на схилі гори, 4 види є адвентивними. Найбільшу загрозу становить Robinia pseudoacacia, яка швидко розповсюджується по схилу. Її чисельність регулюється агротехнічними методами. За станом ділянок ведуться постійні спостереження, контролюється чисельність видів, в т. ч. і адвентивних агресивних видів. Для відтворення популяцій Stipa capillata, Pulsatilla pratensis та P. grandis проводиться підсадка рослин. Для охорони рідкісних видів рослин у період цвітіння на ділянці організовано чергування.

Наразі флора лучно-степових ділянок дендрологічного парку «Олександрія» представлена 153 видами судинних рослин з 115 родів, 37 родин, 3 відділів. За кількістю

видів переважають родини Poaceae (21 вид), Asteraceae (19), Apiaceae (12) і Lamiaceae (12 видів). За період з 1926 по 2013 рр. рослинні угруповання зберегли свій лучно-степовий характер, в їх біоморфологічному спектрі переважають трав'янисті полікарпіки (72,6% загальної кількості видів). З часу останньої інвентаризації (1977–1978 рр.) із складу рослинних угруповань зникли 19 видів, але в цілому флористичне різноманіття збільшилося на 68 видів, перш за все, за рахунок представників родин Asteraceae, Fabaceae, Lamiaceae, Poaceae, Scrophulariaceae. Всього во флорі лучно-степових ділянок з 1926–1927 рр. з'явилося 98 нових видів (хоча можливо, що на початок XX ст. перелік рослин був неповний). Адвентивна фракція нараховує 24 види з 10 родин. В раритетну фракцію флори входять 4 види, що занесені до Червоної книги України, і 5 регіонально рідкісних видів[4].

Список використаних джерел

1.Акт про взяття на інвентаризійний облік трав'янистих рослин дендрозаповідника «Олександрія» АНУРСР. – Біла Церква: Дендрозаповідник «Олександрія», 1978. – 25с.

2.Гродзинський Д. М. Чотиримовний словник назв рослин / Д. М. Гродзинський // — К.: «Фітосоціоцентр», 2001. – 312 с.

3.Мельник В.І., Гриценко В.В., Парубок М.І. Рослинний покрив перспективних для заповідання лучно-степових ділянок Київського плато // Заповідна справа в Україні. – 2006. – Т.12, вип.1. – С. 77–82.

4.Червона книга України. Рослинний світ. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900с.

Ладан К. А.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Лазебна О.М.,
кандидат педагогічних наук

ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ НЕБЕЗПЕЧНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПО УТИЛІЗАЦІЇ ТА ПЕРЕРОБЦІ ВІДХОДІВ ТЕРМОПЛАСТІВ

Постановка проблеми. Кожного дня, людина зустрічається з термопластами: вдома, на роботі, в транспорті. Упаковка наших продуктів, одяг, комп'ютери, мобільні телефони, канцелярські товари і навіть дитячі іграшки — все це зроблено з термопластів. В повсякденному житті ми навіть не замислюємось, як впливають ці вироби на здоров'я людини і стан довкілля. Обсяг їх виробництва перевищив сьогодні обсяг випуску чорних і кольорових металів та продовжує зростати щорічно на 5 -6% [1].

На сьогодні в Україні акамульовано близько 35 млн. т. відходів термопластів і з кожним роком ця кількість збільшується на 1 млн. т. Водночас зростання виробництва полімерів неухильно веде і до зростання їх частки у відходах і питання їх утилізації, переробки виявляються невід'ємними від проблем життєдіяльності людства [2; 11].

Метою статті є аналіз впливу відходів термопластів на навколишнє середовище та життя людини.

Викладення основного матеріалу. Науково-дослідна робота передбачала вивчення стану довкілля житлового комплексу, розташованого безпосередньо в межах виробництва термопластів. Підприємство з утилізації та переробки відходів термопластів, що розташоване в м. Бровари на Київщині.

Для розрахунку визначення категорії небезпечності підприємства по утилізації та переробці термопластів було використано «Метод визначення категорії небезпечності підприємства». Вихідними даними є технологічна лінія з переробки термопластів, яка містить обладнання для виконання технологічних операцій гранулювання на базі

екструдерів для роздільної переробки поліетилену (300 кг/год), полістиролу (100 кг/год), ПВХ (180 кг/год) та ПЕТ-пляшок (100 кг/год), маса викинутої забруднюючої речовини, категорія небезпечності кожної забруднюючої речовини [3; 295].

Розрахунок категорії небезпечності підприємства проводиться за формулою:

$$КНП = \sum_i \left(\frac{м^i}{ГДК^i}\right)^{ai}$$

де Мі – маса викиду і-тої речовини, т/рік;

ГДК – допустима концентрація і-тої речовини, мг/м^3;

n – кількість викинутих підприємством шкідливих речовин, які забруднюють атмосферу;

a_i - безрозмірна константа, яка дає змогу порівняти ступінь шкідливості і-тої речовини зі шкідливістю сірчистого газу (I клас – 1,7; II – 1,3; III – 1,0; IV –0,9).

Для проведення розрахунків також необхідно, враховувати клас небезпечності речовини: Оцтова кислота – III клас; Пил термопластів – III клас; Оксид вуглецю – IV клас; Вінілхлорид – I клас; Стирол – I клас.

Для розрахунку КНП за відсутності середньодобових значень ГДК використовують значення максимально разових ГДК, ОБРВ або зменшені в десять разів значення ГДК робочої зони забруднюючих речовин.

Значення КНП для речовин, щодо яких немає інформації про ГДК або ОБРВ, прирівнюють до маси викидів даних речовин. За величиною КНП підприємства поділяють на 4 категорії небезпечності. Граничні умови для з'ясування категорії небезпечності підприємства: I – КНП $\geq 10^6$; II – КНП $\geq 10^4$; III – КНП $\geq 10^3$; IV – КНП $\leq 10^3$.

Проводимо розрахунок категорії небезпечності підприємства [4; 29]:

$$КНП=(((5{,}04*10^{-6})/5)^{0,9}+((5{,}04*10^{-6})/0{,}2)^1+((180*10^{-6})/0{,}15)+((3{,}6*10^{-6})/0{,}05)^{1,7}+((0{,}4*10^{-6})/0{,}04)^{1,7}=((1*10^{-6})^{0,9}+(27*10^{-6})^1+(1200*10^{-6})^1+(72*10^{-6})^{1,7}+(10*10^{-6})^{1,7})=(1+27+1200+1437+50)*10=2{,}7*10^3$$

Висновок. Термопласти стали невід'ємною частиною нашого життя. Тому питання їх утилізації та переробки, з мінімальною шкодою для навколишнього середовища, є одним з головних в XXI ст. Основними забруднювачами навколишнього середовища при переробці відходів термопластів є: оксид вуглецю, вінілхлорид, оцтова кислота, стирол та пил. Досліджуваний нами ПАТ «Броварський завод пластмас» відноситься до III категорії небезпечності підприємства, цій категорії відповідає СЗЗ-300 м.

Список використаних джерел

1.Обережно пластмаси [Електронний ресурс]: http://www.eco-live.com.ua/content/blogs/oberezhno-plastmasi

2. Полимерные отходы в коммунальном хозяйствие города: уч. пособие / [В.Н. Бабаев, Н.П. Горох, Ю.Л. Коваленко и др.] – Х: ХНАГХ, 2004. – 375 с.

3. Резниченко Т.И. Расчет оборудования по производству и переработке полимерных материалов / Т.И. Резниченко, Л.Ф. Подгорная. – Харьков: ХГПУ, 1994. – 168 с.

4. Указания к расчету рассеивания в атмосфере вредных веществ, содержащихся в выбросах предприятий. СН 369-74 М., 1975.

Костючик С. В.
НПУ ім. М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Герасимчук Л.В., викладач

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТУРИСТИЧНОГО ОПЕРАТОРА «4 GATES UKRAINE»)

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку туристичної діяльності істотне значення має створення й ефективне використання системи інноваційного та інвестиційного збагачення підприємств туристичної індустрії. Незважаючи на складне економічне становище більшості туристичних підприємств, в сучасних умовах проявляється тенденція до посилення їх інноваційної активності, особливо в галузі технологічних інновацій. Адже, саме в кризових умовах інновації та інвестиції у туризм здатні створити реальні передумови для розвитку і покращити фінансово-господарські результати діяльності туристичних підприємства як на мікро-, так і макрорівні.

Метою статті є узагальнення практичного досвіду використання інноваційних технологій в туристичному бізнесі, на прикладі круїзного туроператора «4Gates Ukraine».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Питаннями впровадження і оцінки інвестицій та інновацій у туристичній галузі займаються Новіков В.С., Федорченко В.К, Мініч І.М., Зінченко В.А тощо. Науковий підхід до розвитку інноваційної діяльності розглядається в роботах учених: М. М. Малахової, Д. С. Ушакова, В. М. Аньшина, Л. С. Александрової, І. Т. Балабанова.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки всі туристичні організації усвідомлюють необхідність розробки нових товарів і послуг, відмінних від товарів і послуг конкурентів, і пов'язану з цим вигоду. Саме своєчасний вихід нового товару на ринок здатний залучити нових покупців, збільшити дохід підприємства. Визначення майбутнього прибутку від нового туристичного продукту є завданням інноваційного менеджменту[1].

Інноваційна діяльність у сфері туристичних послуг розвивається за кількома напрямами. Перший напрямок – це випуск нових видів туристичного продукту. Іншими напрямками є: використання нових туристичних ресурсів; зміна в організації виробництва і споживання (застосування передових принципів маркетингу і менеджменту); виявлення і використання нових ринків збуту продукції, а також використання нової техніки і технології. Саме на останньому напрямку хотілося б зупинити увагу, тому що саме використання нових технологій приносить великий ефект для діяльності підприємств туристичної індустрії. На сьогоднішній день ці технології в основному полягають в комп'ютеризації, глобалізації та переході на електроніку[2]. Інноваційні заходи туристичної фірми «Фор Гейтс Україна», також мають значне місце при продажі круїзів. З кожним роком на круїзний ринок виходять нові лайнери різних круїзних компаній, що несуть за собою ряд нових нововведень та інновацій.

За останні два роки на лайнерах було зроблено дуже багато нового для залучення більшого кола відпочиваючих. Менеджери компанії «Фор Гейтс Україна», завжди слідкують за нововведеннями на круїзному ринку, для інформування постійних клієнтів та зацікавлення нових. Відповідно, за допомогою інтернет ресурсів та джерел вони рекламують та розсилають по своїх клієнтах нові пропозиції та круїзи, що збільшує обсяг їх роботи та коло споживачів.

На сьогоднішній день в туристичній індустрії широкого використання набули інноваційні технології – програми електронного бронювання та складання турів. Поява нової програми даного виду дозволила не тільки здешевити засоби зв'язку, але й дала можливість працювати всім учасникам туристичного ринку як єдиного офісу. Робота з такими програмами дозволяє отримувати оперативну та достовірну інформацію про ціни і кількість вільних місць у будь-який момент часу, а також мати можливість стежити за проходженням замовлення на всіх етапах його здійснення[4].За допомогою цих програм працівники компанії «Фор Гейтс Україна», оперативно формують тури для індивідуальних туристів та групові поїздки, здійснюють бронювання авіаквитків та номерів у готелях, бронюють місця на конференціях для отримання візи.

Висновки. Особливістю розвитку інноваційної діяльності в туризмі є створення нового або зміна існуючого продукту, вдосконалення транспортних, готельних та інших

послуг, освоєння нових ринків, впровадження передових інформаційних і телекомунікаційних технологій і сучасних форм організаційно-управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Зайцева Н. А. Менеджмент в социальном сервисе и туризме : учебник [для студентоввузов] / Н. А. Зайцева. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 281 с.
2.Інноваційні технології в туризмі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users /Downloads/sre_2013_3_49.pdf]
3.Новиков В. С.Инновации в туризме / В. С. Новиков. – М. : ИЦ «Академия», 2007. – 208 с.
4.Комп'ютерні системи в туризмі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.aviation.com.ua/news/25947/remote/]

ФАКУЛЬТЕТ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ПРАВА

Андрєйченко А. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Волощук Ю.І.,
кандидат політичних наук, доцент

ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Громадянське суспільство як механізм регулювання відносин займає чільне місце в історії людства. Це пояснюється декількома причинами: сучасний розвиток громадянського суспільства полягає в тому, що основна особливість сучасного світу – загострення суспільних проблем, які виникають у суспільстві загалом. Відродження інтересу до громадянського суспільства як соціального феномену пов'язано перед усім з тими соціально-політичними потрясіннями, які зовсім змінили лице Східної Європи та України за останні п'ятнадцять років. Сучасні уявлення про громадянське суспільство – результат їх довгої еволюції в історії соціально-філософської та політичної думки.

Громадянське суспільство пройшло досить тривалий шлях розвитку. Формування громадянського суспільства набуває різного значення та стадійного розвитку

Метою статті єаналіз особливостей становлення та формування концепції громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні поняття та дослідження феномену громадянського суспільствабули сформульовані такими видатними мислителями як Дж.Лок, А. Ферґюссон, Ш.Л. Монтеск'є, І.Кант, Ф.Г.Геґель, А.деТоквіль. серед вітчизняних науковців можна виділити В.Баркова, І.Кресіну, М.Михальченка, Г.Щедрову та ін..

Виклад основного матеріалу.Громадянське суспільство – це суспільство вільних громадян, яке вільно від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага.

Відродження інтересу до громадянського суспільства як соціального феномену пов'язано перед усім з тими соціально-політичними потрясіннями, які зовсім змінили лице Східної Європи та України за останні п'ятнадцять років. Серед вчених-суспільствознавців як у нашій країні, так і на Заході існують багато різнів підходів до вивчення даного феномену, але до сих пір немає єдиної думки відносно його сутності, походження та історичних меж.Сьогодні більшість авторів вважають громадянське суспільство ключовим поняттям посткомуністичної трансформації яке охоплює період від кінця XVII до 1-ої половини XIX століття [1, с. 75-78].Зрештою громадянське суспільство можна уявити як свого роду соціальний простір, в якому люди взаємодіють як незалежні від держави індивіди.Ознаками та функціями громадянського суспільства є втілення основних напрямів діяльності інститутів громадянського суспільства та їх впливу на суспільне життя. Функціональна характеристикавказує на роль громадянськогосуспільства у суспільнійсистемі, на те, чомуйогорозглядають як опору демократії і як виявсвободи.ознакигромадянськогосуспільства:

-розмежуваннякомпетенціїдержави і суспільства, незалежністьінститутівгромадянськогосуспільствавіддержави в рамках своєїкомпетенції;

-демократія і плюралізм в політичнійсфері;

-ринковаекономіка, основу якоїскладаютьнедержавніпідприємства.

Особливістю і суперечливістю перехідного суспільства, яким є сучасна Україна, є те, що складнощі перехідних процесів, з одного боку, зумовлюють зміцнення регулюючої ролі держави, а з другого — розбудова громадянського суспільства передбачає роздержавлення суспільних інститутів, зменшення державного впливу на них. Ця

обставина і підкреслює необхідність наукових розробок ролі держави в перехідному суспільстві, розробки механізмів її впливу на соціальні процеси, визначення шляхів перетворення держави на правову, а перехідного суспільства — на громадянське [2, с. 28-31].Таким чином, громадянське суспільство ґрунтується на принципі ідеологічного плюралізму, реальному праві всіх суб'єктів дотримуватися і відстоювати різні ідеї, теорії, погляди, які віддзеркалюють різноманітні аспекти життя суспільства. Ключовими цінностями загальногромадянської ідеології могли б стати людська гідність, компетентність, відповідальність, патріотизм, гуманізм, соціальна справедливість.

Список використаних джерел

1. Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство : механізм взаємодії [Текст] / М.А. Бойчук .– К.: ТОВ «Атлант», 2008. – 207 с.

2. Бугаєв С.В. Держава і громадянське суспільство в Україні: взаємодія спрямована в майбутнє [Текст] / С.В.Бугаєв // Нова парадигма: журнал наукових праць. Вип.55. – К.: Вид – во НПУ ім. М.П.Драгоманова. – 2006. – С.193-200.

Базанова О.І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Волощук Ю.І.,
кандидат політичних наук, доцент

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Рух до громадянського суспільства і правової держави є одним із основних напрямів розвитку світового співтовариства, оскільки громадянське суспільство виступає своєрідним фундатором правової демократичної держави.

Становлення та розвиток громадянського суспільства нерозривно пов'язані з новими політичними та економічними умовами життя країни. Це залишається одним із актуальних питань упродовж усього пострадянського періоду історії України. Воно є не тільки метою реформ, що проводяться в нашій державі, скільки неодмінною умовою їх успішної реалізації.

Метою статті є передумови становлення громадянського суспільства в Україні

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї громадянського суспільства не є новими для сучасної вітчизняної юридичної та політичної науки. До них зверталися такі вчені, як А. Карась, І. Кресіна, Ю. Левенець, Н.Мельник, І. Пасько, Я. Пасько, Є. Перегуда, Н.Пильгун, Т. Розова, Ф. Рудич, С. Рябов, В. Сіренко, О. Скакун, О. Скрипнюк, С. Тиличенко, В. Тимошенко, та ін.

Виклад основного матеріалу. Громадянське суспільство — це історичний тип у розвитку людського суспільства, його конкретна якісна характеристика; це сфера самовиявлення і реалізації потреб та інтересів вільних індивідів через систему відносин (економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних).

Зародження й розвиток громадянського суспільства відбувається упродовж тривалого періоду еволюції сучасної цивілізації. Цей процес має чи мало закономірностей, спільних для багатьох країн. Але кожна держава, розвиваючи громадянське суспільство, вносила щось особливе, характер несаме для неї. Власне, кожна держава має бути зацікавлена в створенні, всебічному розширенні і поглибленні громадянського суспільства, якщо воно прагне до задоволення потреб громадян, своєї адаптації в загальнолюдський цивілізований процес.

В Україні становлення громадянського суспільства формувалося в особливих умовах: по-перше, його становлення здійснюється тоді, коли проблематика

громадянського суспільства вже не є актуальною для країн розвиненої демократії, новітній досвід яких свідчить про необхідність виходу за його межі в напрямі соціальної державності, що передбачає необхідність наукового пошуку складних критеріїв поєднання цих обох процесів, які певною мірою можуть бути суперечливими. Внаслідок таких змінформуєтьсяякісно нова соціальна система, яку зарубіжні політологи називають «суспільством масового споживання, масової культури»; по-друге, становлення громадянського суспільства в Україні здійснюється за умов творення національної державності, що передбачає зміцнення державницьких засад в організації суспільної життєдіяльності, утворення нових державних органів влади та управління, яких не могло бути за умов перебування в складі колишнього СРСР; по-третє, радикальна зміна пріоритетів соціального розвитку передбачає перехідний період протиборства різновекторних тенденцій суспільного розвитку, одна з яких спирається на вкоріненні впродовж значного історичного періоду стереотипи соціально-політичного облаштування, а інша зорієнтована в напрямі на зближення до загальновизнаних стандартів правової демократичної державності, які однак практично мало адаптовані українським суспільством [1, с. 58].

Особливо важливою проблемою в розбудові громадянського суспільства в Україні, яка потребує негайного вирішення та постійної уваги, є концептуальне обґрунтування та практична нормативна регламентація взаємодії громадянського суспільства з державою.

Розмежування їх повноважень, яке має місце в будь-якому суспільстві, не означає їх протистояння, протиборства чи антагонізму, хочатаке часто трапляється навіть у демократичних державах. Взаємодія зазначених суб'єктів окреслює різні способи організації людського співіснування, заснованого на зіткненні, узгодженні та гармонізації інтересів індивідів.

Громадянське суспільство як суспільство громадян, що є рівними в своїх правах, суспільство, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага, є базисом держави, де держава, в свою чергу, захищає демократичні принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які безпосередньо формують громадянське суспільство [2, с. 33].

Отже, зогляду на досить короткий історичний шлях незалежної України, слід зауважити, що передумови розбудови громадянського суспільства є, але цей процес повинен бути інтегрований в стратегію соціального та політичного розвитку нашої країни. Треба усвідомити, що громадянське суспільство є невід'ємною складовою модернізації України, але неможливо просто декларувати побудову громадянського суспільства, воно потребує атмосфери щирої зацікавленості як з боку громадян, так і з боку держави.

Список використаних джерел

1. Мельник Н.В. Шляхи формування громадянського суспільства в Україні [текст]/ Н.В. Мельник // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 1. – С. 55-62.

2. Пильгун Н.В. Становлення громадянського суспільства в Україні в умовах сьогодення [текст]/ Н.В. Пильгун, Д.О. Повєткін // Юридичний вісник. – 2015. – № 2 (35). – С. 31-34.

Галайко Л. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кархут О. Я.,
кандидат юридичних наук

ПРАВОСУБ'ЄКТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА КАТЕГОРІЯ ПРАВОВОГО

СТАТУСУ УЧАСНИКА ПРАВОВІДНОСИН

В умовах становлення та розвитку цивілізованої правової держави інститут правосуб’єктності є вкрай необхідним, оскільки без правосуб’єктності не можливо визначити правовий статус особи, тобто її становище в державі як суб’єкта правовідносин. А оскільки людина щодня вступає у найрізноманітніші відносини в процесі своєї життєдіяльності, то регулювання їх та реалізація таким «інструментом» є головним завданням держави. У міжнародних документах про права людини (ст. 6 Загальної декларації прав людини, ст. 16 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права) записано, що кожна людина, де б вона не знаходилася, має право на визнання її правосуб'єктності [2; 356].

Проблеми правового статусу суб’єктів права досліджувалися представниками загальної теорії держави та права. В даному аспекті необхідно відзначити праці: М.Г. Александрова, С.С. Алексєєва, С.І. Архіпова, С.В. Бобровник, М.В. Вітрука,О.В. Зайчука, С.О. Комарова, О.Л. Копиленка, С.Л. Лисенкова, О.В. Фатхутдінової, Р.О. Халфіної, Ю.С. Шемшученка, Л.С. Явича та інших [1; 2].

Більшість науковців стверджують, що складовими змісту правосуб’єктності є два основні елементи: правоздатність та дієздатність. Проте деякі також виокремлюють такий елемент як деліктоздатність, що полягає у здатності суб’єкта права нести юридичну відповідальність за свої протиправні вчинки. Однак деліктоздатність являє собою, по суті, одну із сторін дієздатності, яка виражає можливість самостійно виконання юридичних обов'язків, що дає можливість включити її до структури дієздатності.

Саме ці елементи враховуються у визначенні правосуб'єктності як єдності властивостей суб’єкта, що включає його здатність володіти правами і обов’язками (правоздатність), своїми діями набувати і реалізовувати їх (дієздатність). Правоздатність слід розглядати як початковий етап формування правового статусу суб'єкта права, визначення можливостей особи як суб'єкта права.

У змісті правоздатності вчені та науковці пропонують виділити окремі елементи: здатність суб'єкта виступати в праві в якості автономної, відокремленої особи – можливість виступати від свого власного імені, можливість його персоніфікації, індивідуалізації; здатність ухвалювати правові рішення; здатність формувати і здійснювати свою власну мету, інтереси, брати участь у виробленні загальної волі; здатність особи бути носієм правових ідей, уявлень, переконань, правових почуттів, емоцій, тобто бути носієм правової свідомості; здатність суб'єкта права здійснювати правову діяльність, бути суб'єктом правової діяльності в широкому значенні слова (правотворчої, правозастосовної тощо), про можливість здійснення особою своєї або чужої правової волі, про виконання нормативних, судових, інших правових рішень, прийнятих ним на себе зобов'язань або покладених на суб'єкта обов'язків; здатність особи бути учасником правовідносин (правових зв'язків).

Дієздатність, як складовий елемент правосуб’єктності, характеризує можливість суб’єкта права самостійно набувати (здійснювати) права та обов’язки. Крім того, дієздатність – це реальна здатність (можливість, готовність) особи до здійснення функцій суб’єкта права з точки зору передумов (організаційних, майнових та інших), визначених законом (залежно від виду суб’єкта права) [1; 10].

Окунєв І. С. виділяє ряд критеріїв дієздатності суб'єкта права, зокрема: умови, що характеризують готовність суб'єкта права з точки зору його волі, здатності приймати правові рішення (вольовий критерій); організаційні умови (*внутрішні* організаційні умови стосуються насамперед організацій - юридичних осіб, їх внутрішнього устрою, системи взаємовідносин, їх органів, учасників тощо, *зовнішні* організаційні умови стосуються видів діяльності, що здійснюються суб'єктом права); умови, що характеризують майновий стан (положення) особи; умови, які характеризують можливості правової взаємодії особи, його участі в правових зв'язках, відносинах з іншими суб'єктами права; нормативні умови,

що характеризують функціональні можливості (якості, здібності) суб'єкта права; поведінкові умови. [1; 11].

Таким чином, правосуб'єктність являє собою не природну якість та можливість учасника, а юридичну, бо передбачає закріплення в правових нормах. Правосуб'єктність є складним і необхідним елементом правового статусу особи, оскільки без неї неможливо реалізовувати свої права та виконувати обов'язки, що в свою чергу породжує і неможливість нормального існування людини як в суспільстві в цілому, так і бути повноцінним громадянином держави.

Список використаних джерел

1. Окунєв І. С. Загально-теоретичні засади правового статусу суб'єкта права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Окунєв Ігор Сергійович ; Ін-т законодавства ВР України. – К., 2010. – 20 с.

2. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: Підручник. – 2-ге видання. – К.: Алерта; ЦУЛ. 2011. – 520 с.

Густій М. М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Козенюк А.І.,
старший викладач

КЛАСИЧНИЙ ЛІБЕРАЛІЗМ

Свобода думок; розглядаючи саме як сукупність поглядів являє собою дуже різнобічну політичну ідеологію приватновласницького суспільства, яка ставить у центр уваги захист Лібералізм - (від латинського слова liberalis - вільний) за прямим змістом - вільнодумство, природних прав людини як власника і свободу суспільства від втручання влади.

Витоки лібералізму, як сукупності філософських, політичних, правоих концепцій, історичних поглядів, сягаютьXVIIст., але як самостійна течія сформувався в середины XIXст. Класичний лібералізм складався і формувався в ході боротьби буржуазії проти феодалізму, коли прапором нового класу були свобода і рівність; свобода від необмеженої влади монархів і догматів середньовіччя; рівність природних прав громадян, незалежних власників

Основоположниками лібералізму є англійський філософ Джон Локк (1632 - 1704) і шотландський економіст Адам Сміт (1723 - 1790), сформулювали ідейно-політичну платформу лібералізму.

Розвиток ліберальних принципів знаходить своє відображення в різноманітних теоріях, створюваних переконаними прихильниками: лібералізму. Так, наприклад, принцип індивідуальної свободи як соціальної вигоди знайшов відображення в теоріях вільного ринку, релігійної терпимості та ін. Названі вище ліберальні принципи трактування закону отримали свою вираження в теоріях конституційного закону, правової держави та ін. А принцип пріоритету прав людини над правами держави отримав розвиток в теорії «держави нічного сторожа», відповідно до якої необхідно обмежити обсяг і сфери; діяльності держави захистом прав людини, її життя, власності, бездіяльності; негативна свобода

До основних цінностей класичного лібералізму можна віднести такі, як:
1. Індивідуальна свобода
2. Розуміння свободи в негативному сенсі
3. Визнання приватної власності гарантом і мірилом свободи
4. Сфера індивідуальної активності як реалізація природного права

Досліджуючи наукову базу, можна виокремити, що в політичному аспекті лібералізм ґрунтується на ліберальному розумінні демократії. Політична доктрина ліберальної демократії ґрунтується на: політичній рівності людей; рівності їх права на життя, власність, свободу;відокремленні громадянського суспільства від держави;вимогах обмеження держави правом та законом;запереченні концентрації влади в одних руках;вимозі поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову гілки.

При цьому необхідно зауважити і те, що лібералізм як світогляд є одночасно і стимулом, і результатом революцій кінця XVIII ст. і початку XIX ст., врешті-решті він набув антиреволюційного змісту і спрямованості. Йому не притаманні такі риси, як радикалізм і революційне світобачення.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Вступ до філософії. Великі філософи : Навчальний посібник / В.П. Андрущенко. - Київ :РИФ, 2005. –404с.

2. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина: [монографія] / В. М. Бебик. - К.: МАУП, 2003. - 424 с.

3. Політологія : [підручник для студентів вищих навч. закладів] / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенко. - К.: Вид.центр « Академія», 2003. - 528 с.

Доденко Я. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Зайченко Л.М.,
старший викладач

НАЦІОНАЛІЗМ ЯК ЯВИЩЕ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. На сьогодні дослідження даної проблематики є дуже актуальним, адже націоналізм є не достатньо дослідженим явищем в політичній науці незалежної України. В радянські часи ця тематика була замороженою, через невідповідність тогочасному режиму. А одже багато чого було втрачено. Зіставляючи дану ситуацію зі світовим досвідом, коли дослідження феномену націоналізму критикували, вважали складовою буржуазних теорій, стверджували що це поняття не дотягує до рівня політичної доктрини – в наслідок чого втрачали той дорогоцінний час , коли ще можна було попередити такі наслідки некерованого націоналістичного продукту як : міжнаціональні конфлікти, етнічні суперечки, переростання націоналізму в нацизм, та інші жахливі наслідки. На сьогодні націоналізм не втрачає воїх позицій, він продовжує розвиватися , та здійснювати значний вплив на соціально-політичну сферу життєдіяльності суспільства.

Мета статті. Аналіз націоналізму як суспільно-політичного феномеу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою націоналізму займалися видатні мислителі,дослідники, політики, вчені-сучасники : О.Картунов, С.Вованканич, Л.Лук'яненко ,Г.Касьянов, О. Баган, Е.Геллнер,І.Кересіна, Ю. Саєнко, В Старосольський, Д.Донцов,О.Антонюк, М.Жулинський. З Аналізу останніх праць виходть, що триває відродження вітчизняної наукової діяльності з питань дослідження феномену націоналізму.

Цілі тез.

- Пояснити політичний та соціальний потенціал націоналізму;
- Розкрити перспективи сучасного українського націоналізму, як консолідуючого чинника .

Виклад основного матеріалу. Націоналізм як суспільно-політичний феномен, являє собою один з найвпливовіших чинників розвитку сучасної історії. Розглядаючи думки багатьох науковців ,які займалися вивченням націоналізму , можна зазначити що – головним його завданням є формування національної ідентичності мас, та їх національне самовизначення. Щодо політичного потенціалу націоналізму , то він у своїй основі проповідує вірність і відданість своїй нації , політичну незалежність і роботу на благо власного народу, об'єднання національної самосвідомості практично для захисту умов життя нації, території її проживання, економічних ресурсів і духовних цінностей. Він спирається на національне почуття, яке споріднене патріотизму. Ідеологія націоналізму прагнення до об'єднання різних верств суспільства, не дивлячись на протилежні інтереси мас. Крім того, націоналізм розглядає націю як еквівалент індивідуума, як соціологічний організм. Рівність людей перед законом незалежно від їх соціального статусу або походження є аналогічною рівності націй незалежно від їх розміру або з точки зору міжнародного права. Нація також об'єднує справжнє покоління з минулими і майбутніми, що мотивує людей до високої самовіддачі, аж до того, що вони готові заради її порятунку пожертвувати своїм життям. Пов'язаними з цією концепцією є такі поняття, як "національні цінності", "національні інтереси", "національна безпека", "національна незалежність", "національна самосвідомість" та ін. Аналізуючі праці вчених можна виокремити основні аспекти політичного та соціального потенціалу націоналізму : мобілізація населення заради спільних політичних цілей; становлення національної ідентичності; національне самовизначення суспільства ; почуття єдиного цілого; розвиток патріотизму; автономність; формування історичної свідомості нації, та інші;

Головними завданнями сучасного українського націоналізму є згуртування населення , підняття національного духу, підвищення національної самооцінки українського народу. Досить важливою метою на сьогодні є перетворення українства з етнічної нації на політичну , яка має усвідомити себе перш за все громадянами країни , згуртувати суспільство навколо цієї проблеми. Адже натепер українське суспільство є досить індивідуалізованим , що заторможує розвиток державотворчої політики, та збільшує загрозу розколу країни. Сучасні українські дослідники пропонують наступні шляхи розвитку , такого необхідного націоналістичного кусу , по-перше, щоб згуртувати суспільство навколо національної ідеї , потрібно розвивати інтелектуальну сферу , по-друге сформувати чіткий геополітичний курс , по-третє виховувати почуття національної незалежності за допомогою символіки, ритуалів, національних традицій і святинь , системи освіти, засобів масової комунікації тощо.

Висновки. Підсумовуючи праці вчених було виокремлено основні аспекти політичного та соціального потенціалу націоналізму : мобілізація населення заради спільних політичних цілей; становлення національної ідентичності; національне самовизначення суспільства ; почуття єдиного цілого; розвиток патріотизму; автономність; формування історичної свідомості нації, та інші. Дослідивши сьогочасне становище українського націоналізму , було зроблено наступні висновки , що наразі націоналізм є головним ідейним чинником , що сприяє консолідації українського суспільства . Тому державну політику необхідно спрямовувати в русло розвитку націоналістичної ідеології, сприяти розвитку національної культури, національної самосвідомості, підвищенню національної самооцінки.

Список використаних джерел

1. Баган Олег. Націоналізм і націоналістичний рух.– Дрогобич: Видавнича фірма "Відродження", 1994.– 192 с.

2.Журавлинський Микола.Україна.: формування духовної незалежності//Сучасність.-1995.-№5

3. Картунов О. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму : Навчальний посібник. – К.: Університет економіки та права «Крок», 2010.-115с.

4. Касьянов Г.В. Теорії нації та націоналізму: Монографія. — К.: Либідь, 1999. 352 с.

Котик К. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кархут О. Я.,
кандидат юридичних наук

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Нині Україна переживає складний період свого становлення як суверенної та демократичної держави. Закладаються підвалини розбудови соціальної держави, яка фактично є продовженням і доповненням правової держави. Досвід провідних країн свідчить, що соціальна держава є досить ефективною і може слугувати зразком для створення аналогічної системи в інших країнах.

Означена проблематика становить предмет зацікавленості представників різних суспільних наук: правознавців, політологів, соціологів, філософів. Зокрема потрібно відзначити праці таких вітчизняних і зарубіжних учених, як В. Бабкін, М. Баглай, О. Волкова, М. Гриценко, М. Козюбра, В. Копєйчиков, В. Новіков, П. Рабінович, О. Скакун та інші. Між тим значна частина питань, пов'язаних із функціонуванням і розвитком соціальної держави, ще залишається малодослідженою.

Соціальний напрям є сьогодні одним з прерогативних напрямів розвитку в Україні, що передбачає забезпечення соціальної безпеки громадян, створення умов для повної реалізації їх права на працю, достатній життєвий рівень, зняття і пом’якшення соціальних суперечностей шляхом гуманної і справедливої політики.

В Україні в повоєнні роки реалізувалися принципи соціальної держави, а це не так давно, тому ця тема вимагає постійного дослідження змін та прогнозування розвитку соціальної держави. Також процес становлення соціальної держави в Україні ще не завершений, а це потребує вивчення світових тенденцій розвитку даного феномену.

Конституція України визначає, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1; 3]

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Соціальна держава – це соціально орієнтована держава, що визнає людину найвищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу індивідам, які потрапили у важку життєву ситуацію, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості і своє призначення вбачає в забезпеченні громадського миру і злагоди в суспільстві.

Соціальна держава має ряд ознак: 1) ґрунтується на розвиненому громадянському суспільстві, ефективній правовій системі; 2) передбачає стабільну збалансовану економічну основу; 3) має юридичну основу - цивілізоване соціальне законодавство, що відповідає принципу соціальної справедливості та динамічно реагує на зміни соціально-економічних процесів; 4) гарантує поєднання державної турботи про соціальну захищеність основних прав громадян відповідно до закону; 5) гарантує соціальну безпеку громадян, котрі самостійно (завдяки своїй активності) забезпечують необхідний/достатній рівень матеріального добробуту для себе і членів своєї сім'ї; 6) надає соціальну допомогу громадянам, які неспроможні нести відповідальність за свій добробут; 7) проводить

соціальну політику, спрямовану на зміцнення соціальної стабільності і злагоди в суспільстві [2; 16].

Соціальна держава – це держава, що прагне до забезпечення кожному громадянинові гідних умов існування, соціальної захищеності. Більшість авторів вважають, що соціальна держава формується на певному історичному етапі еволюції суспільства, коли виникають відповідні політичні й соціально-економічні умови.

Отже, соціальна держава – це держава людей і для людей, політика якої спрямована на забезпечення їх соціально-економічних прав. Вона має розробляти такі соціальні програми, які відповідали б демократичним вимогам, ринковим реформам і були спрямовані на подолання як зрівнялівки, так і величезного розриву в доходах різних верств населення. Такі вимоги – це не особиста справа окремих політиків чи науковців, а обов'язок кожної цивілізовано держави. Вони закріплені у Загальній декларації прав людини. Міжнародному пакті про соціальні, економічні та культурні права й інших документах, які передбачають забезпечення права кожного на гідний життєвий рівень для неї самої та для її сім'ї, шо включають такі вимоги, як наявність достатнього харчування, належного житла, безперервне покращання умов життя. Соціальна держава це особливий і невід'ємний феномен для суспільства. Вона визнає людину найвищою цінністю і оберігає її права. Тому ми маємо прагнути створити саме таку державу для свого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30.

2. Волкова О. Соціальна правова держава / О. Волкова // Віче – К.: 2011. – №4. – с. 16-18.

Мельник Н. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Козенюк А. І.,
старший викладач

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАХІДНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ НА ЕТАПІ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Актуальність теми. Обрана тема є особливо актуальною в сучасній політичній науці і в політичному житті суспільства загалом. Світові порядки змінюються, руйнуються теорії та гіпотези попередніх століть, все це потребує нового осмислення, трактування політичної дійсності. Це новий спосіб людського мислення, нове розуміння життя. Зокрема, в Україні постмодернізм активно розвивається.

Мета дослідження. Дослідити основні тенденції розвитку західної політичної науки на етапі постмодернізму

Виклад основного матеріалу. Серед когорти представників екзистенціалізму особливе місце належить німецькому мислителю М. Гайдеґґеру, одному із найвідоміших і найвпливовіших філософів не лише минулого століття, а й сучасності.

Відразу варто зазначити, що Гайдеґґерову думку надихали три таємниці: буття, час і мова. Саме вони й визначили ознаки філософського процесу XX ст. загалом і здійснили вагомий вплив на формування філософії XXI ст. Свій шлях у філософії Мартін Гайдеґґер розпочав із формулювання основного питання філософського розуму. На початку творчого життя у своїй першій значній праці "Буття і час" він артикулював його так: "Питання треба поставити про сенс буття" [5, с. 5].

Людське існування було зрозуміле М.Гайдеґґером як "турбота" в єдності трьох її модусів, які відповідають трьом вимірам часу. "Три модуси "турботи" пов'язуються

Гайдеґґером з трьома вимірами часу. “Проект” – вибір людиною самої себе – відповідає майбутньому, оскільки, “проектуючи” себе, “тут-буття” весь час забігає наперед самого себе. Минуле – це “закинутість” в світ і даність самому собі. Насамкінець, в теперішньому “тут-буття” належить світу, стурбовано оточуючому” [3, с. 52]. Справжнє існування пов’язане насамперед з майбутнім, з трансцендуванням власних меж.

Роберт Міхельс (1876—1936) – одну із своїх робіт ("До соціології партійності в сучасній демократії", 1911 р.) присвячує соціології німецької соціал-демократії. Дане дослідження стало вихідним пунктом для багатьох наступних досліджень в області соціології їпартій.

У процесі функціонування партіїї апарат відривається від рядових членів, здобуває самодостатнє значення, перетворюється в "партійну еліту". Таким чином, за Р.Міхельсом, на певному етапі демократія неминуче перетворюється в олігархію. Водночас, важливим є те, що чим більша організація, тим чіткіше проявляється даний закон. “Без організації демократія немислима”, – зазначає Р. Міхельс [2].

Якісні зміни, які відбулися в світі в кінці 80-х років ХХ ст., що характеризуються Фукуямою як “дещо фундаментальне”, поставили перед наукою і політичною практикою ряд питань. Одним з перших на них намагався відповісти Френсіс Фукуяма в своїй статті “Кінець історії?”.

Всю концепцію Фукуями можна коротко виразити і двох основних його тезах. Перша: “Те, чому ми, вірогідно, свідки, - не просто кінець холодної війни чи чергового періоду після воєнної історії, але кінець історії як такої, завершення ідеологічної еволюції людства і універсалізації західної ліберальної демократії як остаточної форми правління” [4, с. 134-135]. Друга: “Тріумф Заходу, західної ідеї очевидний перш за все тому, що у лібералізму не залишилося ніяких життєздатних альтернатив” [4, с. 134].

Початок ХХІ століття підтверди віснуючі в сучасному світі тенденції до розгортання глобалізації планетарного простору, а самі терміни „глобалізм” і „глобалізація” посіли чільне місце в інформаційних потоках більшості країн сучасного світу.

Висловлюється думка, що глобалізм - це ідеологія глобалізації, а антиглобалізм - ідеологія антиглобалістської боротьби. Схематично глобалістська картина світу може бути представлена таким чином: теорія (ідеологія) – це глобалізм або антиглобалізм, а практика – це глобалізація або антиглобалістська боротьба.

Одначе, існує і протилежна точка зору, згідно з якоюглобалізм - за суттю не може бути ідеологією, оскільки паралельно з цим ідуть процеси націоналізації ідеологій.

Отже, глобалізм як ідеологія сучасності має, перш за все, спрямовувати глобалізаційні процеси у відповідному напрямку. А саме на всебічний розвиток світового співтовариства, де основним вектором має буди розвиток в інтересах кожної людини, народу, нації, цивілізації, на основі довіри, взаємоповазі, взаємозалежності, на визнанні єдності, а не однаковості, подібності.

Географічне розташування України дозволяє їй бути відкритою до впливів і Сходу, і Заходу, при цьому вибудовувати власну архітектуру у руслі глобальних процесів.

Криза ідентичності в українському суспільстві проявляється в агресивному відторгненні всього нового, незвичного, “чужого”.

Український дослідник В.П. Горбатенко порівнює політику з грою. ”Гра в політиці нерідко є грою без правил, яка регламентується лише нормами моралі, формальними чи неформальними домовленостями, почуттям міри та ін. Роль політичної гри змінюється залежно від характеру самої політики. При цьому прослідковується своєрідна закономірність: чим дрібнішою є політика, тимбільше в ній дрібніших ігор, тимбільше вони пов’язані з особистими симпатіями чи антипатіями, різноманітними симуляціями, інтригами, амбіціями.

Екстраполюючи ідеї Г. Гессе на нинішню українську реальність, можна зауважити, що українська політика є “магічним театром” платою за вхід до якого є розум. Цей

магічний театр є моделлю культури і поведінки постмодерну, яким властива відсутність витоків, причинності, соціальнихзв'язків" [1].

Висновки.

Стереотипи і основи минулого людського мислення руйнуються і утворюються абсолютно нові. Україна лише починає адаптуватися до постмодерного стану і знаходиться в пошуках власної ідентичності. Довгий час Україна перебувала підрадянським ярмом і тому навіть зараз знаходиться в кризі ідентичності, яка проявляється у відторгненні всього чужого, нового та незвичного. Тому необхідно втілювати нові погляди та думки, засновані на західному досвіді та цінностях західноєвропейської культури, що вступила в активну фазу розвитку постмодернізму.

Список використаних джерел

1. Горбатенко В. Людина і суспільство в ситуації постмодерну: філософсько-політичнідетермінанти // [Електронний ресурс] - Володимир Горбатенко - Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27357/15-Horbatenko.pdf?sequence=1

2. Михельс Р. Социологияполитическойпартии в условияхдемократии [Текст] / Роберт Михельс // Диалог. – 1990. – № 5. – С. 81–87; № 9. – С. 49–54.

3. Руткевич А.М. От Фрейда к Хайдеггеру: Критич. Очерк экзистенциального психоанализа [Текст] / А.М. Руткевич// – М.: Политиздат, 1985. – 176 с.

4.Фукуяма Ф. Конец истории? [Текст]/ Френсис Фукуяма // Вопросы философии. – 1990. – № 3. – С. 134–148.

5. Хайдеггер М. Бытие и время[Текст] / Мартин Хайдеггер// Пер. с нем. В.В. Бибихина

Осипчук Г.В.
НПУ ім. М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Горбатенко І. А.
кандидат політичних наук, доцент

МІЖЕТНІЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ

Актуальність проблеми міжетнічних конфліктів дається взнаки і в XXI столітті. Конфлікти, насильство залишаються постійною темою світових новин; радикальне геополітичне переоблаштування на планеті лише змінило тематику й географію повідомлень. Такі конфлікти як на Близькому та Середньому Сході, на пострадянському просторі та в Україні, що були предметом дослідження, завжди існували, існують і будуть існувати. Люди завжди будуть шукати причини для ненависті.

При цьому слід зазначити, що часто причина конфлікту криється в домаганнях на територію, економічну стабільність, політичний статус, незалежність, а не «етнічної неприязні» як такої. Адже ми ж не відчуваємо в більшості випадків неприязні до народів, які територіально далекі від нас і не представляють як нам здається загрози нашим інтересам. Ця проблема практично нерозв'язна, так як ці стереотипи ми передаємо іншим поколінням, і рано чи пізно конфлікти виникають знову [2].

Таким чином, розуміння суті етнічного конфлікту нерозривно пов'язане з поняттям етнічності. Під етнічним конфліктом ми розуміємо соціальну ситуацію, зумовлену розбіжністю інтересів і цілей окремих етнічних груп у рамках єдиного етнічного простору чи етнічної групи, з одного боку, і держави, з іншого, на перетині етнічного і політичного простору, вираженого із метою етнічній групі (груп) змінити етнічні нерівності чи політичний простір у його територіальному вимірі.

Етнічний конфлікт є момент кульмінації міжетнічних протиріч,приймаючих характ ер відкритої конфронтації. Етнічний конфлікт – форма міжгруппового конфлікту, коли групи з суперечливими інтересами поляризуються за етнічною ознакою[1].

У процесі спільного вирішення проблеми дуже корисно вести пошук спільної мети. Крім розбіжностей у конфліктуючих сторін завжди є і спільні інтереси - економіка, вирішення екологічних проблем, створення демократичних інститутів, стратегічна безпека і т.п. Якщо в центрі обговорення будуть тільки питання конфлікту, дискусія може швидко загостритися. Об'єднання сил на підтримку спільних цілей зможе створити умови для вирішення більш складних питань. Взаємне прояв доброї волі в процесі переговорів і дискусій - неодмінна умова досягнення результату.

У формуванні стимулів для співпраці конфліктуючих сторін можуть допомогти зовнішні сили та засоби. При цьому мова йде не тільки про миротворчі сили, участь яких, як показує практика, є іноді дієвим інструментом припинення кровопролиття, не тільки фінансові ресурси, а й університети і фонди, у яких накопичено достатній досвід врегулювання етнічних конфліктів.

Головне завдання національної і регіональної політики держави полягає у тому, щоб своєчасно виявляти міжетнічні та міжрегіональні суперечності та зробити все можливе для запобігання конфліктам, особливо у гострих, руйнівних формах. Шляхи до розв'язання цього питання ми маємо шукати, впроваджувати і зводити нанівець «міжетнічні конфлікти» як такі.

Список використаних джерел

1. Аклаєв А. Р. Етнополітична конфліктологія: аналіз і менеджмент [Текст] : [Монорафія] / А. Р. Аклаєв. – М. : Діло, 2008. - 472 с.

2. Варзар І. М. Політична етнологія [Текст] : Пропедевтичний курс. Авторський підручник / І.М. Варзар – К. : ДП Видавничий дім «Персонал», 2011. – 354 с. б.: "Наука", 2006. – 452 с.

Полощук Я. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кархут О. Я.,
кандидат юридичних наук

СУБ'ЄКТИВНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ, ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА

Права та обов'язки – це два поняття, що завжди йдуть пліч о пліч, адже права однієї людини закінчуються там, де починаються права іншої і їх потрібно поважати. Оскільки ми живемо в правовій державі, то маємо не тільки права, а й обов'язки, які повинні виконувати. Всі суб'єктивні права та обов'язки реалізуються у суспільних правовідносинах, тобто у відносинах між людьми, які регулюються нормами права.

Питанням співвідношення прав і обов'язків та деяким аспектам саме конституційних прав та обов'язків присвятили свої публікації вітчизняні науковці, зокрема, О. Білоскурська, Л. Летнянчин, В. Князев, О. Скакун та ін.

Актуальність даної тематики полягає в тому, що кожного дня ми зіштовхуємось з певними правами та обов'язками, навіть не знаючи про це. Ці обов'язки та права регламентуються та забезпечуються державою на нормативному рівні.

Кожні суспільні відносини у тому числі правові не можуть існувати без їх суб'єктів, тобто учасників, які для повної реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків наділяються правосуб'єктністю, яка складається з правоздатності, дієздатності та деліктоздатності. Звісно, кожна складова змісту правосуб'єктності має свої особливості [3].

Правоздатність – це передбачена нормами права здатність суб'єкта мати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Дієздатність – це передбачена нормами права здатність суб'єкта самостійно, особистими діями набувати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Деліктоздатність – це здатність суб'єкта нести юридичну відповідальність за невиконання обов'язків або за вчинення різних правопорушень [2].

Зміст правовідносин – це сукупність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків учасників даних правовідносин.

Держава гарантує учасникам правовідносин реалізацію суб'єктивних прав та обов'язків у чотирьох формах: дотримання, виконання, використання, застосування.

Як вже наголошувалось вище, суб'єктивне право та юридичний обов'язок «йдуть в одну ногу», виходячи з цього, необхідно наголосити на їх спільних рисах. Спільними рисами суб'єктивного права та юридичного обов'язку є те, що вони випливають з норм права; забезпечуються державою та існують у певних межах – це завжди міра поведінки [1].

Для того, щоб учасники могли реалізовувати свої права та обов'язки в правовідносинах, виникненню (зміні чи припиненню) останніх передують юридичні факти.

Під юридичними фактами розуміють конкретні життєві обставини, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правових відносин. Без юридичних фактів, які фіксуються у гіпотезах норм права, правовідносини не можливі [1]. Цілеспрямований рух правовідносин є головним наслідком юридичних фактів.

Підводячи підсумок, можна відзначити, що кожен з нас є учасником правовідносин, який має суб'єктивні права та юридичні обов'язки, що гарантуються державою. В цьому механізмі держава має своєрідний правовий статус, який реалізується за допомогою двох систем: внутрішньодержавного права та системою міжнародного права. Тобто, це особливий суб'єкт правовідносин, який є як їх учасником та і регулятором цих відносин у особі уповноважених органів.

Список використаних джерел

1. *Вєдєрніков Ю. А., Папірна А. В.* Теорія держави і права: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 688 с.

2. *Олійник А. Ю.* Теорія держави і права: Навч. посіб. / Олійник А. Ю., Гусарєв С. Д., Слюсаренко О. Л. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.

3. *Скакун О. Ф.* Теорія держави і права: Підруч. – К.: Правова Єдність, 2010. – 525 с.

Рибчанівська К. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Горбатенко І. А.,
кандидатполітичних наук, доцент

«ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА : ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ»

З моменту повернення України до парламентсько-президентськоїреспубліки, роль законодавчої влади відчутно посилилася, адже управління державою фактично належить парламенту - Верховній Раді України.

Законодавча влада - представницька. На основі виборів народ передає владу своїм представникам і таким чином уповноважує представницькі органи здійснювати державну владу. У цьому сенсі можна говорити про первинність представницьких органів у механізмі державної влади, їх пріоритет і верховенство. Важливою перевагою законодавчої гілки влади над іншими є те, що їїобирає сам народ, тобто цевже є одним із найважливіших показників того, що в державному управлінні законодавча гілка влади займає чільне місце, тому що вона найбільше пов'язана з суспільством і безпосередньо здійснює державотворчий процес і основним інструментарієм для цього виступає законотворення. Варто зазначити, що ефективне функціонування законодавчої гілки влади залежить від роботи її представницького органу, що стосується України, то це Верховна Рада України. Парламент – це вищий представницький орган держави, тому дуже важливо, щоб він обирався народом [1, 168-190].

Парламентаризм, його впровадження в державний механізм прийнято розглядати як ступінь демократизації суспільства. Унікальність парламенту як політичного інституту полягає в його ролі посередника між суспільством і органами влади.

Щодо перспектив функціонування парламенту, то тут варто зазначити, що Україна на шляху впровадження європейськихстандартів і для того, щоб відбулися зміни у функціонуванні гілок влади, потрібно не рік і не два, адже у випадку України потрібна кардинальна реорганізація існуючого ладу та перейняття досвіду європейських країн у діяльності парламенту та представницьких органів влади. Можливо, необхідно встановити більш тісний зв'язок суспільства та органів законодавчої влади, щоб розуміти настрої населення та більш прислухатися до громадської думки, щоб прийняти закони, які будуть корисними, ефективними та суспільнозначущими для громадян.

Варто зазначити, що до основних проблем парламентаризму в Україні необхідно віднести внутрішні взаємозв'язки між партіями, фракціями та блоками в парламенті, а також про рівень людських стосунків між самими депутатами, тобто важливим елементом є й політична культура, а також безпосередньо професійна етика представника народу, що формує образ народного обранця. Безперечно, що постійні сварки та бійки у стінах Верховної Ради України не несуть в собі ніяких позитивних аспектів, а лише псують рівень українського парламенту на загальнодержавному та міжнародному рівнях. Необхідно зазначити і той факт, що представники опозиційних сил абсолютно не вміють вести діалог з провладними, адже в Україні прийнято сприймати опозиціонерів як ворогів, проте це хибне уявлення про неправлячу партію, тому що в сучасних, розвинених державах, опозиційні та правлячі сили діють під егідою різної ідеології, проте на благо однієї держави, як зрозуміло, в Україні, ми цього не спостерігаємо, тому що постійно ведеться гонка озброєнь, образи в бік один-одного та безперервного «перетягування ковдри один з одного». Тобто, рівень політичної культури в нашій державі в депутатів нижчий, ніж у пересічних громадян, тому що таких шоу, які можна спостерігати у Верховній Раді України, складно знайти ще де-небудь. Проте дуже насторожує той факт, що це представники народу, а не хочеться вірити у вислів, який народ, такі й депутати.

Список використаних джерел

1. Бевз Т.А. Політична структуризація та діяльність парламентських фракцій у Верховній Раді України четвертого скликання [Текст] : Наукові записки Ін-ту політ. і етнонац. досл. Ім..І.Кураса / Т.Бевз. Вип. 48. – К.: ІПіЕНД, 2010. – С.168-190.

2. Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А.Энциклопедический словарь [Текст] : Общество и государство. Правители и полководцы. Народы и страны / Ф. А. Брокгауз — М., 2004. — С. 326.

3. Венгер В. М. Поняття та політико-правова природа фракційної дисципліни в парламенті [Текст] / В. М. Венгер / Вибори та демократія. – 2011. – № 4(30). – С.42-47.

4. Ганжуров Ю. С. Особливості структуризації українського парламенту [Текст] / Ю. С. Ганжуров / Наук. зап. Ін-ту політичних і етнонаціональнихдослідженьім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2010. – № 1 (45). – С. 54 – 65.

5. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжнихкраїн[Текст] :Підручник / А. З. Георгіца – Тернопіль : Астон, 2003. – 432 с.

Шевчук З. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Шитий С. І.,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВА ЛЮДИНИ: СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ

Розвиток концепції, а в подальшому й теорії прав і свобод людини та громадянина відбувався протягом тривалого часу. Доктрина прав людини потребує постійного вдосконалення у зв'язку з динамічністю процесів у самому соціальному середовищі. Зміни в теорії прав людини відображали поступальність розвитку панівної концепції владних відносин у суспільстві, а також відмінності у поглядах домінуючої (панівної) частини суспільства на співвідношення потреб людей та можливостей їх задоволення. Історичні аспекти відкривають можливості для подальшого всебічного вивчення процесів, пов'язаних з появою й утвердженням прав і свобод людини та громадянина.

Першим поколінням прав і свобод людини і громадянина є засновані на традиційних ліберальних цінностях права і свободи, які визначали межі втручання державної влади у сфери громадянського суспільства і особистого життя людей, відображали сутність буржуазних революцій – право на свободу думки, совісті і релігії, на рівність перед законом, на участь в управлінні державою, на недоторканність особи тощо [1, с.78].

Відлік першого покоління прав людини можна вести з періоду встановлення юридичної рівності, коли зруйнувалися станові рамки середньовічного суспільства. Перші акти англійського конституціоналізму, що закріплюють права людини – Велика хартія вольностей (1215), Петиція про права (1628), Habeas Corpus Act (1679) і Білль про права (1689). До першого покоління прав людини належать також американські декларації, а саме: Декларація прав Вірджинії (1776), Декларація незалежності США (1776), Конституція США (1787), Білль про права (1791), а також французька Декларація прав людини і громадянина (1789). До першого покоління прав людини можна віднести й Литовські Статути – юридичний пам'ятник литовського, білоруського та українського народів. У них було проголошено ідеї рівності вільних людей перед законом, особистої недоторканності, юридичного захисту прав вільної (шляхетної) особи, особистої відповідальності перед законом. Проте середньовічне законодавство (Велика хартія вольностей, Литовські Статути) будувалося відповідно до феодально-ієрархічної, станової структури суспільства, коли була відсутня юридична рівність громадян [4].

Друге покоління прав і свобод людини і громадянина пов'язане з боротьбою людей за поліпшення свого соціально-економічного становища та культурного рівня. Воно сформувалося в процесі боротьби народів за поліпшення свого економічного становища та підвищення культурного статусу. Ці вимоги виникли після Першої світової війни, а вплинули на демократизацію і соціалізацію конституційного права країн світу та міжнародне право після Другої світової війни, коли завдяки бурхливому розвитку виробництва склалися реальні передумови для задоволення соціальних потреб громадян. Друге покоління прав людини називають ще системою позитивних прав. Вони не можуть реалізуватися без організаційної, координуючої та інших форм діяльності держави,

спрямованих на їх забезпечення. Каталог природних і громадянських прав і свобод людини поповнився соціально-економічними і соціально-культурними правами і свободами в ряді конституцій XX ст., у внесених доповненнях і поправках у старих конституціях. Соціальні, економічні та культурні права знайшли нормативне вираження у Загальній декларації прав людини 1948 р. і особливо Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. [2, с.234].

Становлення третього покоління прав людини (права людини – частина прав людства) пов'язано з національно-визвольним рухом країн, що розвиваються, а також із загостренням глобальних світових проблем після Другої світової війни. Останні призвели до інтернаціоналізації юридичних формулювань прав людини, створення міжнародних (або континентальних) пактів про права людини, законодавчого співробітництва країн у питаннях про права людини, надбання наднаціонального характеру законодавствами (особливо конституційними) тих держав, що підписали міжнародні пакти про права людини. Міжнародне визнання прав людини стало орієнтиром для розвитку всього людства в напрямку створення співтовариства правових держав. Між двома першими та третім поколіннями прав людини є взаємозалежність, здійснювана через принцип: реалізація колективних прав не повинна обмежувати права і свободи особи. Права третього покоління: на політичне, економічне, соціальне і культурне самовизначення, на економічний та соціальний розвиток, на користування спільним спадком людства, на мир на здоров'я та безпечне довкілля, на гуманітарну допомогу.

У XXI ст. можна говорити про становлення основ майбутнього четвертого покоління прав людини, котре пов'язане з науковими відкриттями в галузі мікробіології, медицини, генетики тощо. Ці права є результатом втручання у психофізіологічну сферу життя людини (наприклад, право людини на штучну смерть (евтаназію); право жінки на штучне запліднення і виношування дитини для іншої сім'ї, вирощування органів людини з її стовбурових клітин та ін.), яке, однак, не є безмежним (заборона клонування людини та встановлення інших правових меж). До переліку прав людини можна включити: зміну статі, трансплантацію органів, клонування, використання віртуальної реальності, одностатеві шлюби, штучне запліднення, незалежне від державного втручання життя за релігійними, моральними поглядами, на доступ до Інтернету [3, с.52].

Список використаних джерел

1.Антонюк З. Права людини у відкритому суспільстві // Вітчизна. – 1996. – №9-10. – С.105.
2. Загальна теорія держави і права – Цвік М. В., Петришин О. В. – Підруч. для студ. вищ. навч. закл. – Х.: Право, 2009. – 572 с.
3.Стахов Н. Н. Права человека и гражданина: история и современность // Правова держава України: проблеми, перспективи розвитку. – К., 1997–135 с.
4.Історія прав людини // [Електронний ресурс] – Режим доступу – http://www.universalrights.net/main/creation.htm

Шевченко А. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кончаковська В. В.,
кандидат юридичних наук, доцент

СПІВУЧАСТЬ У ВЧИНЕННІ УМИСНОГО ЗЛОЧИНУ

За останні два роки рівень злочинності зріс з 9,3% до 23,9%. [3]. З них третину становлять злочини вчинені у співучасті. Реалії сучасного життя підтверджують те, що

спільність все частіше стає невід'ємним атрибутом злочинної діяльності. Співучасть у злочині – одна з найскладніших проблем у теорії кримінального права. Найбільш відомими вченими, що досліджували дане явище у злочинному світі є А. Вишинський, О. Жиряєв, О. Кістяківський, А. Піонтковський, М. Таганцев та ін. Піонтковський А. запропонував визначення «співучасті», яке в майбутньому запозичив законодавець при прийнятті Кримінального кодексу України у 2001 році.

Вчинення злочину у співучасті завжди свідчить про підвищену суспільну небезпечність діяння, адже співучасть завжди полегшує вчинення злочину або ж його приховування, створює можливість множинності злочинів. Як правило, вона поєднується із заподіянням значної чи тяжкої (особливо тяжкої) шкоди охоронюваним законом про кримінальну відповідальність суспільним відносинам або ж створює можливість заподіяння такої шкоди.

Зазначені злочинні діяння, їх форми та види співучасників досить широко зазначаються у Кримінальному кодексі України (далі – КК України).

Законодавець визначив «співучасть» у ст. 26 КК України таким чином: «Співучастю у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину». До того ж існують окремі види форм співучасті: проста співучасть та складна. Відповідно, складна співучасть має свої підвиди, які закріплені в ст. 28 КК України: в ч. 1. ст. 28 зазначено, що злочин визнається таким, що вчинений *групою осіб*, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою;

ч. 2 ст. 28: злочин визнається вчиненим *за попередньою змовою групою осіб*, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне його вчинення;

ч. 3 ст. 28: злочин визнається вчиненим *організованою групою*, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) злочинів, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи;

ч 4 ст. 28: злочин визнається вчиненим *злочинною організацією*, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп.

При чому, дві останні форми визнаються найнебезпечнішими формами співучасті, адже всередині таких організованих груп та організацій існують стійкі злочинні зв'язки, а злочинна організація, в свою чергу, включає певну ієрархію організованих груп. Злочини, що вчиняються такими структурами, є тяжкими та особливо тяжкими і можуть загрожувати не тільки інтересам окремих громадян, а й інтересам держави в цілому. [2, С. 209].

Закон про кримінальну відповідальність України визначає види співучасників: виконавець, організатор, підбурювач та пособник (ст. 27 КК України). При цьому, ті, хто задіяні в злочині, визначають і саму форму співучасті. Проста співучасть характеризується взаємодіями виконавців. Складна ж має не тільки виконавців, а їм характерна присутність й інших учасників. У вчиненні такого злочину можуть бути всі співучасники, що вказані в ст. 27, а можливі й випадки вчинення злочину за участю декількох з них.

Питання відповідальності до осіб, які вчинили злочин у співучасті є складним. Ст. 30 КК України чітко встановлює межі відповідальності за вчинений злочин у співучасті: «1. Організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі злочини, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом. 2. Інші учасники

організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них».

При співучасті з розподілом ролей питання про відповідальність вирішується так: а) відповідно до ч. 1 ст. 29 виконавець (співвиконавці) відповідають за тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за вчинений ними злочин; б) всі інші співучасники (організатор, підбурювач, пособник), згідно з ч. 2 ст. 29 КК України, відповідають за співучасть у тому злочині, який вчинив виконавець (співвиконавці). В цьому випадку дії цих співучасників кваліфікуються за тією статтею Особливої частини КК України, за якою кваліфіковані дії виконавця, але з обов'язковим посиланням на відповідну частину ст. 27. Наприклад, пособник вбивства відповідає за ч. 5 ст. 27 і ч. 1 ст. 115 КК України.

Отже, інститут співучасті дозволяє обґрунтувати кримінальну відповідальність не лише осіб, які безпосередньо вчинили злочин (виконавців), а й осіб, які**,** тією чи іншою мірою**,** брали участь у вчиненні злочину, і хоча не були його виконавцями, але були організаторами, підбурювачами чи пособниками.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 1 вересня 2001 р. № 2341-ІІІ: станом на 09 лютого 2015 р. // Відомості Верховної Ради України – 2001 р. – №25-26 .– ст. 131. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

2. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / за ред. проф. М. І. Бажанова , В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.

3. Христич І. О. ІНФОРМАЦІЯ щодо статистичних показників органів внутрішніх справ стосовно стану скоєння злочинів в Україні за 2013-2015 роки [Електронний ресурс] / І. О. Христич // Київ. – 2015 р. – Режим доступу до ресурсу: http://ivpz.org/statistika-za-s-chen-veresen-2014-r-ta-2015-r.

Романенко Ю. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Кархут О.Я.,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ЕМІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Проблему міграції важко назвати новою на науковій ниві. Проте культурно-економічна глобалізація наклала свій відбиток – відбулося збільшення масштабів міграційних процесів та їх диференціація.

Розробкою та вивченням означеної проблематики займалися, зокрема, такі науковці як: З. П. Бараник, І. І. Кукурудза, Н. М. Пархоменко, М. І. Пітюлич, Т. І. Ромащенко, А. В. Смалійчук та інші.

Метою даного дослідження є аналіз виділених науковцями концепцій інтелектуальної міграції, визначення наслідків трудової еміграції для України та формування власного погляду на формування державної міграційної політики.

Сучасна міграція робочої сили – складний соціально-політичний феномен, який впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства – економіку, політику, демографічну ситуацію, національні відносини, ідеологію, релігію тощо. Людина, людський фактор, інтелект, освітній потенціал стає справжнім капіталом. І саме міграція формує основну частину цього капіталу. Задля формування продуманої міграційної політики та ефективного управління міграційними процесами особливого значення набуває її науковий аналіз.

Сегмент інтелектуальної міграції заслуговує розгляду з точки зору основних концепцій:

1) обмін знаннями та досвідом, що передбачає взаємний, обмін освітньо-людськими ресурсами, коли для обох сторін характерні як «відплив умів», так і «приплив»;

2) розтрата умів, тобто втрата висококваліфікованої робочої сили для країни-донора, внаслідок чого в ній знижуються інтелектуальний потенціал та рівень життя;

3) циркуляція умів (brain circulation), суть якої може бути передана формулою «рух за кордон на навчання – отримання професії – повернення додому» [2; 72].

Україну доцільно характеризувати саме з позицій розтрати умів, так як наша держава посідає одне з провідних місць серед країн-донорів з постачання висококваліфікованих трудових ресурсів [1]. Основною причиною інтелектуальної міграції з України є глибока криза вітчизняної науки, науково-інформаційне та матеріально-технічне забезпечення якої здійснюється за залишковим принципом. Інтелектуальні трудові ресурси роблять вибір на користь закордонних перспектив не лише через низький рівень оплати праці, а й у пошуках можливостей реалізації здібностей та прагнення набуття фахового досвіду.

Сьогодні міграційна політика багатьох розвинутих країн світу ґрунтується на принципі приваблення інтелектуального мігранта, і судячи зі статистичних даних, є доволі ефективною. При цьому основними країнами призначення українських трудових мігрантів є США, Росія, Німеччина, Ізраїль, Канада та Польща [1]. Останнім часом особливістю трудової міграції працездатного населення України стає переорієнтація вектору цього процесу на європейські країни, що зумовлено відкритістю національної економіки, лібералізацією візового контролю, посиленням євроінтеграційних процесів.

Втрати вітчизняного ринку праці від експорту «інтелектуальної» частини робочої сили набувають загрозливих розмірів і проявляються наступним чином: втрата кваліфікованих спеціалістів; втрати державних коштів, вкладених в освіту кадрів, скорочення можливостей розвитку сучасних видів виробництва, науки.

Науковці небезпідставно вважають, що здобуття мігрантами досвіду життя за кордоном загалом, і професійного досвіду, зокрема, може принести країні-донору і користь: матеріальне становище, житлові умови та науково-технічне забезпечення самих заробітчан суттєво покращується; знижується рівень безробіття, що має своїм наслідком скорочення державних витрат на перекваліфікацію безробітних; міграційний капітал як сприятливий економічний апект; позитивний вплив на освітній рівень, підвищення кваліфікації та професійних навичок; кошти, зароблені трудовими мігрантами за кордоном, можуть стати основою для відкриття власної справи після повернення в Україну [1].

Отже, кінцевою метою міграційної політики України має стати не припинення інтелектуальної міграції, а впровадження дієвого механізму повернення мігрантів на батьківщину, тобто перетворення незворотної еміграції у тимчасову.

Список використаних джерел

1. *Бараник З. П., Романенко І. О.* Інтелектуальна міграція як об’єкт статистичного дослідження [Електронний ресурс] / З. П. Бараник, І. О. Романенко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – Випуск №6. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua.

2. *Пархоменко Н. М.* Особливості інтелектуальної міграції з України в добу Незалежності / Н. М. Пархоменко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Українознавство. – 2014. – Вип. 1. – С. 72-74.

Шлапко М. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Козлова О. М.,
викладач

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ДЕРЖАВА НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ КІНЦЯ XIX-ПОЧАТКУ XX СТ.

Постановка проблеми. Тема соціально-правової держави є особливо актуальною в сучасних умовах. При переході від авторитарно-тоталітарних до демократичних режимів, як свідчить досвід, виникає небезпека позбавитись певних здобутків соціальної політики, які були притаманні соціалістичним країнам. У цих обставинах політичні сили молодих демократій намагаються не втратити свій вплив на соціальні процеси. Разом із тим, постають кардинальні наукові та соціально-філософські питання, пов'язані із визначенням сутності соціально-правової держави, її складових, та місця в сучасному геополітичному, цивілізаційному просторі.

Метою статті є аналіз сутності соціально-правової держави в українській політико-правовій думці кінця XIX-початку XX ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням концепції соціально-правової держави займаються такі вітчизняні вчені: В. Бабкін, Н. Болотіна, С. Бульбенюк, С. Кириченко, А. Нечай, С. Прилипко, П. Рабінович, В. Сокуренко, О. Скакун, О. Скрипнюк, В. Цвєтков, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, В. Якушик та інші.

Виклад основного матеріалу. Передумовами виникнення концепцій соціально-правової держави в Україні першого десятиліття другої половини XIX ст. стали домінуючі проблеми в політико-правовому житті країни: 1. Ліквідація кріпацтва в економіці, соціальній та правовій сферах. 2. Боротьба за поширення ідей лібералізму та просвітництва. 3. Відстоювання у всіх можливих формах інтересів та прагнень селянської маси. Перед освіченим прошарком громадянства постало завдання поширення серед селянства освіти, виховання політичної культури. Тому велику увагу було звернено на організацію шкіл, видання національної літератури, що мало служити пробудженню політичної та правової свідомості в українського населення.

Україна впродовж XIX-XX ст. перебувала майже виключно в російській (з 1922 р. радянській) сфері впливу. Тому українська політична думка згаданого періоду зазнавала щонайперше впливів таких російських інтелектуально-політичних течій, як декабризм, панславізм, народництво, більшовизм і лише опосередковано західноєвропейських течій, зокрема лібералізму, консерватизму, націоналізму тощо.

Ще до остаточного оформлення концепції соціально-правової держави в Україні розвивалися радикальні соціально-правові ідеї, пов'язані з іменами В. Винниченка, М. Драгоманова, В. Липинського, С. Подолинського, І. Франка, Б. Кістяківського та ін. прогресивних мислителів [1, с. 222]. У другій половині XIX на початку XX ст. українські громадсько-політичні діячі лише починали приміряти ліберальні ідеї до українських реалій. В українській політичній думці ліберальна (демократична) ідея була завжди підпорядкована соціальній та національній ідеям.

Л. Трубенко переконливо доводить, що волелюбність українських громадівців засновувалася на гуманістичних поглядах, які відображали ліберальну настанову на повагу соціально-економічних та політичних прав людей, а також турботу про їх добробут і всебічний розвиток. Гуманістична ідея свободи передусім розглядалась у контексті морально-етичних та соціально-економічних відносин у суспільстві. Провідні українські громадські діячі тісно пов'язували здійснення ідеалу справедливого суспільства з національною специфікою українства. Соціальним ідеалом громадівців виступало

гармонійне суспільство, особа та сукупність осіб, загальним мотивом поведінки яких є свобода, самостійність та відповідальність [23, с. 68]

Висновки. Історично для українського народу було характерним прагнення до індивідуальної свободи і рівноправності в громадському житті. Тому є достатньо причин припускати, що українські національні традиції виступали в якості однієї з умов виникнення ліберальних ідей в Україні, бо вони відобразилися на менталітеті її народу. З другого боку, ліберальні погляди формувалися і еволюціонували паралельно зі свідомим лібералізмом та демократизмом, що розвивалися, на думку М. Драгоманова, не стільки на історико-національному, скільки на загальноєвропейському ґрунті. В Україні ці ідеї переплiталися, змішувалися з місцевою традицією політичних вольностей і державної автономії.

Список використаних джерел

1. Копєйчиков М. Соціальна держава як політична реальність [Текст] / М. Копєйчиков // Вісник Академії правових наук України. — 2001. — № 2. — С. 216-227.

2. Трубенко Л. Б. Філософські та соціально-політичні погляди «громадівців»(історико-філософський аспект) [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.05 / Леся Борисівна Трубенко. — К., 2003. — 15, [1] с.

Янковська А. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Горбатенко І. А.,
кандидат політичних наук, доцент

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Актуальність проблеми гендерної рівності обумовлена сучасними тенденціями суспільних змін,засвоєння демократичних цінностей, забезпечення рівності можливостей. До цього слід додати необхідність дотримання людських прав, що є недосяжним без урахування інтересівгромадян, незалежно від статі. У другій половині ХХ століття людство починає осмислювати гендерний дисбаланс – істотну нерівність в соціальних позиціях та можливостях чоловіків і жінок. У зв’язку з цим відбувається трансформація уявлень про політичну культуру суспільства, про суб’єктів політичної діяльності, загалом про поняття «політика» і «влада».

Одним із важливих аспектів дослідження зазначеної проблеми є гендерний аналіз політичного лідерства. У кризові періоди пов’язані з ним аспекти набувають особливого, не лише теоретичного, а й практичного значення. Це спонукає наукову спільноту до вивчення витоків, факторів впливу,моделей, наслідків прояву та інших важливих чинників цього неоднозначного явища. Конструктивне поєднання гендерних ролей у політичній діяльності, пропорційне представлення у владі лідерів як жіночої, так і чоловічої статі суттєво збагачує суспільство, оптимізує процес прийняття рішень, сприяє розвитку демократичної політичної культури[1].

Можливість як чоловіків, так і жінок обіймати керівні посади у політиці є одним із найбільш показових індикаторів демократичних перетворень у державотворчих процесах та в розвитку громадянського суспільства. Гендерна рівність як теоретичне та практичне завдання обумовлює зміни у сприйнятті та реалізації політичного лідерства. І це стосується як загальнонаціонального, так і регіонального та місцевого рівнів. Забезпечення рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків на всіх рівнях і у всіх сферах відкриває широкі можливість для реалізації жіночого лідерства.

Гендерні ролі в історичному, соціальному, економічному, культурному, політичному та інших аспектах життя виступають показником суспільної свідомості,

психології тощо. Розуміння цих проблем сприяє вирішенню цілого комплексу суспільно важливих завдань, спрямованих на покращення загальної ситуації в суспільстві,подолання дискримінації та розв'язання інших складних питань суспільно-політичного розвитку. Звідси необхідність гендерного підходу у вивченні політичного лідерства обумовлюється визнанням симетричного конструювання жіночого і чоловічого начал у культурі певного суспільства, певної нації.

Зміст гендерного підходу до досліджуваної проблеми полягає у розкритті не тільки культурно детермінованих відмінностей між статями, а й того, як культурне конструювання цих відмінностей позначається на соціальному статусі гендерних груп, а особливо на доступі до сфери прийняття політичних рішень. Гендерна асиметрія не сприяє розвитку політичного лідерства в Україні на незалежному рівні й рівних умовах для представників обох статей й відповідно потребує вдосконалення механізмів формування та реалізації державної гендерної політики на всіх рівнях [2].

Таким чином, принцип рівності повинен містити у собі і право на відмінність, враховувати відмінні риси, характерні для жінок і чоловіків. Питання в тому, що ці відмінності не повинні негативно відбиватися на умовах життя жінок і чоловіків, вести до дискримінації. Навпаки, вони мають, відповідним чином враховуватися, знаходити своє відображення у рівному розподілі економічних, соціальних і політичних можливостей, невід'ємною частиною яких є доступ до керівних посад і реалізації лідерського потенціалу, незалежно від статі.

Для України важливими завданнями є розробка цілісної довгострокової стратегії щодо досліджуваної проблеми, враховуючи виконання міжнародних зобов'язань, забезпечення відповідності Конвенції про ліквідацію всіх формдискримінації щодо жінок; розвиток компетенції та координації діяльності органів державного управління різних рівнів для вирішення питань гендерної рівності; впровадження навчальних програм з питань гендерної рівності для представників місцевих і центральних органів влади, судових органів, шкіл, соціальних служб та правоохоронних органів; задіяння механізмів недопущення гендерно-дискримінаційної інформації в ЗМІ та публічних виступах.

Список використаних джерел

1.Добржанська І. Гендерні проблеми політичних відносин в Україні [Електроннийресурс] / І. Добржанська. – Режим доступу: http://postua.info/dobrzanska.htm.

2.Як забезпечити гендерну рівність у політиці [Електронний ресурс] //ІнформаційнийбюлетеньМіжнародного центру перспективнихдосліджень – 2007. - № 364.– Режим доступу: http://www.pasos.org/content/doenload.

Мовчан У. В.
КНУ імені Т. Шевченка
Малкіна Г. М., доцент, доктор політичних наук

ЕЛЕКТРОННА ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Починаючи із 1980-х років і по сьогоднішній день створюються поодинокі концепції і теорії, які пояснюють політичний розвиток сучасного інформаційного суспільства. Проте досі відсутня теорія за допомогою якої можна було б пояснити політичні процеси у добу сучасних технологій, спрогнозувати подальший розвиток

суспільства і держави. Розвиток інформаційних технологій дає підстави говорити не лише про звичайну, а і про електронну політику, яка має вплив на усі сфери суспільного життя. Електронна політика – це діяльність з керівництва та управління суспільством на основі публічної влади за допомогою використання сучасних інформаційних веб-систем та інших подібних засобів, яка не обмежується у своїх масштабах та державних кордонах. У тлумачному словнику з інформаційних систем електронна політика визначається, як «діяльність за допомогою електронних засобів і ресурсів інформаційних мереж держави, партій, підприємств, що визначається їхніми інтересами і цілями» [1].

Проблеми формування і реалізації електронної політики в сучасному демократичному суспільстві залишаються недосліджуваними українськими науковцями. Дані проблеми **досліджували** такі закордонні науковці: Д. Ронфельд, М. Кастельс, Ф. Хансон, К. Ваккарі, Д. Вест, Дж. Чан Хай. **Актуальність** дослідження полягає у тому, що проблеми розвитку політики в інформаційному суспільстві, тобто електронної політики, у світі є малодослідженими, а в Україні вони зовсім не розглядаються. Дослідження проблем і механізмів електронної політики дозволяє адаптувати політичний процес до викликів сучасності.

Головна мета даної роботи – дослідити теоретичні та прикладні аспекти електронної політики. Зокрема, розглянути існуючі концепції функціонування політики в інформаційному суспільстві (кіберократія, електронне врядування, «digital politics»), а також реалізацію механізмів електронної політики на прикладі країн Європи, США, а також України.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше: комплексно розглянуто увесь сучасний інформаційний інструментарій для забезпечення політичного процесу у вигляді концепції електронної політики; розглянуто усі основні механізми електронної політики; проаналізовано розвиток електронної політики у сучасних демократичних суспільствах - у країнах Європи, США та Україні.

На сьогоднішній день не існує великої кількості підходів до визначення електронної політики. Її розглядають крізь призму кількох концепцій та семантичних відмінностей певних мов. Варто зазначити, що існує суттєва складність навколо створення єдиної теорії електронної політики. По-перше, наявні суперечності навколо семантики поняття «електронної політики». В англійській мові найкращим відповідником даного поняття є словосполучення «digital politics». Однак застосовуються також такі варіанти: «e-politics», «e-government». Подекуди електронну політику також ототожнюють із е-демократією, оскільки такий вид демократії характеризується відкритістю політичного процесу та інфраструктурою відкритих ключів. Проте, на нашу думку, електронна

політика може також забезпечувати ефективне функціонування не лише демократичних політичних режимів, а і тоталітарних. З цих причин ототожнення електронної політики з е-демократією є недоцільним. По-друге, складність полягає ще в і тому, що теоретикам політики важко здійснювати аналіз сучасних інформаційних систем з точки зору політики та поєднувати їх у єдину теорію.

Електронна політика має велике значення не лише для політичної теорії, а і для сучасного політичного процесу. Для розуміння місця е-політики у сучасному політичному процесі, варто проаналізувати етапи її розвитку. Ми виділяємо наступні етапи:

1. Е-політики-консумента (1960-ті – 1980-ті рр.). Термін запозичено із природничих наук, де консументи - це гетеротрофні організми, що одержують енергію за рахунок споживання готової органічної речовини. У даному випадку мається на увазі формування е-політики на основі розвитку сучасних інформаційних систем, її "живлення" та пряма залежність від них.

2. Е-політики продуцента (1990 – 2005 рр.). Термін також запозичено із природничих наук, де продуценти – організми, які продукують органічні речовини із неорганічних сполук. Протягом даного етапу створюється безліч веб-платформ та інших спеціальних механізмів, інструментів, необхідність появи яких була зумовлена розвитком е-політики, потребою суспільства у її широкому впровадженні. Е-політика і надалі безпосередньо пов'язана із інформаційними технологіями, однак тепер саме вона зумовлює їхній розвиток, а не навпаки.

3. Е-політики-гібрида (2005 р. – і по сьогоднішній день). Сучасний етап розвитку е-політики можна назвати гібридним, оскільки він передбачає її функціонування на усіх рівнях: світовому, державному, місцевому, а також за допомогою різних інструментів та механізмів. До процесу здійснення е-політики активно долучається не лише політична еліта та державні службовці, а і звичайні громадяни. Вона виявляється у всіх сферах внутрішньої політики держави, під час використання виборчих технологій, під час проведення зовнішньої політики держави.

Велика кількість держав Європи (Австрія, Данія, Фінляндія, Естонія та ін.), а також США використовують інструментарій теорії електронної політики для політичної модернізації. В Україні протягом останніх років застосовується один із елементів е-політики – е-урядування [2].

На сьогоднішній день теорія електронної політики залишається недостатньо розвиненою. Проте велику кількість її елементів, а також її інструментарій уже широко використовується у багатьох країнах світу. Електронна політика дозволяє під іншим кутом

подивитися на усю політичну теорію, а також відіграє велику роль у сучасному політичному процесі.

Список використаних джерел

1.Архитектура, протоколы и тестирование открытых информационных сетей. Толковый словарь: более 600 терминов / ред. Э. А. Якубайтис. – Москва: Финансы и статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.abc-it.lv/dict/informatics/cgi-bin/IBD/sarta305.html

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р., № 2250-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Андреєва Д.С.,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,
Гончаренко Я.В., канд. фіз.-мат. наук, доцент

ЛАНЦЮГИ МАРКОВА В ПРОГНОЗУВАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Ланцюги Маркова на сьогодні ефективно використовуються для моделювання економічних процесів. Особливо зручними вони виявляються у випадках, коли економічна система має скінченну множину станів і існує статистична інформація, що дозволяє оцінити елементи матриці перехідних ймовірностей.

В роботі представляються результати використання однорідних ланцюгів Маркова з дискретним часом для моделювання та прогнозування економічної системи на прикладі статистичних даних про «Фінансові результати» за період з 2004 по 2015 роки (*Ощадний Банк України*) [3].

Таблиця 1. Фінансові результати діяльності Ощадбанку України, млн. грн.

Рік	Фінансові результати, млн. грн.	Рік	Фінансові результати, млн. грн.
2004	0,2025	2010	67,77
2005	0,257	2011	87,7955
2006	11,8534	2012	80,0885
2007	23,93	2013	52,8282
2008	27,42	2014	55,6083
2009	176,19	2015	32,3415

Проаналізувавши вихідні дані (таблиця 1), нами було побудовано інтервальний ряд розподілу значень фінансових результатів та визначено статистичні ймовірності для кожного проміжку, які ми прийняли за статистичну оцінку координат вектора початкових ймовірностей: $\overline{p_0} = \left(\frac{2}{12}, \frac{4}{12}, \frac{3}{12}, \frac{3}{12}\right) \approx (0{,}17;\ 0{,}33;\ 0{,}25;\ 0{,}25).$

Для нашої економічної системи ми виділили 4 стани в залежності від рівня фінансових результатів. На основі статистичних даних отримали оцінки ймовірностей переходів з стану в стан. В результаті чого визначили матрицю перехідних ймовірностей:

$$P = \begin{pmatrix} \frac{1}{2} & \frac{1}{2} & 0 & 0 \\ 0 & \frac{3}{4} & 0 & \frac{1}{4} \\ 0 & \frac{1}{3} & \frac{1}{3} & \frac{1}{3} \\ 0 & 0 & \frac{2}{3} & \frac{1}{3} \end{pmatrix}.$$

Легко показати, що отриманий ланцюг Маркова є нерозкладним та додатно повертальним, а отже має єдиний стаціонарний стан $\bar{q} = (q_0, q_1, q_2, q_3)$, який знаходиться з умови: $P\overline{q}^{T} = \overline{q}^{T}$. Запишемо дану умову у вигляді системи рівнянь, розв'язавши її, отримали наступний розподіл: $q_0 = q_1 = q_2 = q_3 = \frac{1}{4}.$

Визначимо динаміку переходів системи з стану в стан, обчисливши розподіли ймовірностей після 1, 2, 3 та 4 кроків взаємодії. При цьому отримаємо наступні результати:

$$\bar{p}_1 = (0{,}2301;\ 0{,}2852;\ 0{,}2546;\ 0{,}2301),\ \bar{p}_2 = (0{,}2496;\ 0{,}2631;\ 0{,}2486;\ 0{,}2387),$$
$$\bar{p}_3 = (0{,}2541;\ 0{,}2547;\ 0{,}2480;\ 0{,}2432),\ \bar{p}_4 = (0{,}2541;\ 0{,}2515;\ 0{,}2483;\ 0{,}2461).$$

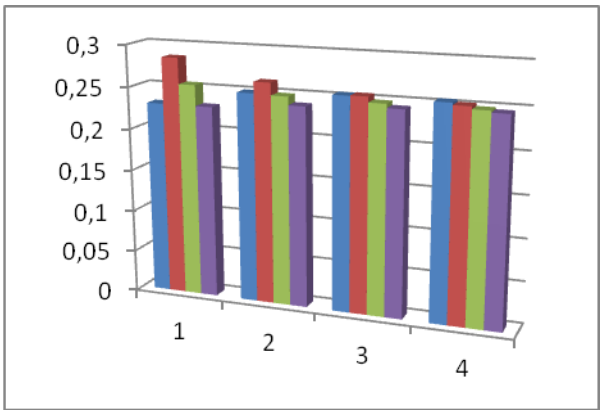

Рис. 1. Розподіли ймовірностей на 1, 2, 3 та 4-му кроках.

Бачимо, що розподіли досить швидко прямують до стаціонарного. Проілюструємо це графічно.

Отже, можна зробити висновок, що даний банк являється достатньою стабільним, що дає можливість співпрацювати з ним у різних фінансових сферах. Отримані результати, що були отримані з використанням ланцюгів Маркова, можливо буде використовувати в прогнозуванні економічних показників.

Список використаних джерел

1. Кельберт М. Я., Сухов Ю. М. Вероятность и статистика в примерах и задачах. Т. II: Марковские цепи как отправная точка теории случайных процессов и их приложения. М.: МЦНМО, 2009. — 295 с.
2.Кемени Дж. Дж., Снелл Дж. Л. Конечные цепи Маркова. — М.: Наука. 1970. — 272 с.
3. http://organizations.finance.ua/ua/info/finres/-/7oiylpmiow8iy1sma9a/2014/2

Баблюх М. П.,
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Требенко О. О.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ТРИДІАНА ТРИКУТНИКА

Постановка проблеми. Трикутник - найпростіший вид многокутника, однак вивченням його властивостей цікавились навіть такі видатні математики як Л.Ейлер (теореми про коло дев'яти точок і про пряму, що проходить через чотири центри трикутника) [2, С.194-204], Піфагор (теорема про залежність між довжинами сторін прямокутного трикутника), Дж. Чева (теорема про конкурентні прямі) та багато інших.

До числа видатних теорем про трикутник по праву належить і теорема Морлея про точки перетину трисектрис трикутника [1, С.61-64]. Трисектриси кута - це промені, що проходять всередині кута і ділять його навпіл.

За аналогією із поняттям трисектриси введемо поняття тридіани. *Тридіанами* трикутника будемо називати відрізки, що сполучають вершини трикутника із двома точками на протилежній стороні, які ділять цю сторону на три рівні частини.

Аналіз робіт показав, що раніше таке поняття не розглядалось, а тому цікаво було б дослідити властивості тридіан. Цілком можливо, що вдасться встановити властивості, аналогічні до властивостей медіан або трисектрис.

В даній доповіді висвітлено перші отримані автором результати.

Виклад основного матеріалу. У довільному трикутнику завжди можна провести шість різних тридіан. Основою тридіани називатимемо той із її кінців, що не є вершиною трикутника. Відповідні два відрізки, опущені з однієї вершини, називатимемо першою і другою сусідніми тридіанами (відлік за годинниковою стрілкою).

Розглянемо гострий кут α, утворений двома сусідніми тридіанами. Найближчу до вершини цього кута точку перетину двох інших тридіан назвемо ближньою точкою поділу, а іншу - віддаленою точкою поділу тридіан. Усі шість точок поділу будуть вершинами шестикутника.

Автором встановлено і строго доведено наступні властивості:

Властивість 1. Тридіани, опущені з однієї вершини трикутника, розтинають його на три рівновеликі фігури.

Властивість 2. Перша точка поділу тридіан розбиває відповідні відрізки у відношенні 3:1 (починаючи від вершини).

Властивість 3. Довжини сусідніх тридіан, опущених з вершини *A*, можна обчислити за формулами:

$$k_{a_1}{}^2 = \frac{3(2b^2 + c^2) - 2a^2}{9};$$

$$k_{a_2}{}^2 = \frac{3(b^2 + 2c^2) - 2a^2}{9},$$

де k_{a_1}, k_{a_2} - довжини першої і другої сусідніх тридіан відповідно, a, b, c - сторони заданого трикутника.

Висновки. Перші отримані результати підтверджують гіпотезу про те, що властивості тридіан будуть аналогічні до властивостей медіан і трисектрис. Це дає підстави стверджувати, що введене поняття «тридіана» варте уваги.

Список використаних джерел

1. Коксетер Г. С. М., Грейтцер С. П. Новые встречи с геометрией. — М.: Наука, 1978. — Т. 14. — 224 с. (Библиотека математического кружка).

2. Кушнір І. А. Повернення втраченої геометрії. Сер.: Математичні обрії України. — К.: Факт, 2000. — 280 с.

3. Кушнір І. А. Трикутник у задачах: Навч. посібник. — К.: Либідь, 1994. — 104 с.

Банак Р. Д.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Наукові керівники:
М.І. Шут, академік НАПН України, докт. фізико-математичних наук, професор;
М.О. Рокицький, кандидат фізико-математичних наук, доцент

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПОЛІМЕРНОЇ СИСТЕМИ НА ОСНОВІ ПОЛІХЛОРТРИФТОРИТЕЛЕНУ ТА НАПОВНЮВАЧА ОКСИДУ ОЛОВА

Сучасні полімерні композиційні матеріали (ПКМ) являють собою багатокомпонентні системи, що окрім основної компоненти – полімерної матриці містять різного роду наповнювачі, введення яких є ефективним способом модифікування полімерних матеріалів. Широкого поширення набувають оксидні наповнювачі, особливо діоксид олова (SnO_2). В якості полімерної матриці для вивчення систем із активною

взаємодією компонентів використовують полімери, які здатні до кристалізації і складаються з полярних груп. Таким є поліхлортрифторетилен [1, 2, 3].

Проведені дослідження електропровідності (σ) композитів системи ПХТФЕ - SnO_2 з концентрацією наповнювача $0 \le \varphi \le 20$ % (об.) на частоті 11,45 ГГц, що розраховувалась із співвідношення $\sigma = 2\pi f \varepsilon_0 \varepsilon''$ (де f – частота, ε_0 - електрична стала, ε" - уявна частина комплексної діелектричної проникності) (рис. 1).

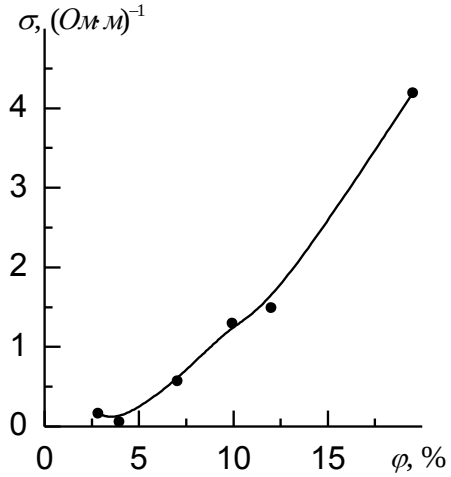

Рис. 1. Концентраційна залежність електропровідності від об'ємного вмісту діоксиду олова композитів системи ПХТФЕ - SnO_2 на частоті 11,45 ГГц

Спільний аналіз характеру зміни густини, загальної пористості та електрофізичних властивостей дозволяють говорити, що поріг перколяції знаходиться в околі концентрації 4%, якому відповідає значне зростання електропровідності системи. Водночас цьому ж інтервалу відповідає зростання пористості з ~ 0,5 % до ~ 2,75 %, яке пояснюється збільшенням частинок SnO_2, що ускладнює змочування частинок наповнювача матеріалом полімерної матриці. Отримана в результаті експериментальних досліджень нелінійна залежність $\sigma = f(\varphi)$ яка вказує на те, що в процесі електропереносу беруть участь не лише носії заряду наповнювача, але й структурні елементи макромолекули полімерного компоненту.

Виявлені значні діелектричні втрати в полімері при критичній концентрації наповнювача SnO_2, що відповідає переходу всього полімеру у стан граничного шару.

Список використаних джерел

1. Мамуня Е.П. Структура и свойства полимерных композицій с электропроводящими наполнителями: дис. ...докт. физ.-мат. наук: 01.04.19 – К., 2003. – 303 с.

2. Рокицький М.О., Василенко С.Л., Рокицька Г.В., Борбіч Ю.О., Банак Р.Д. Лабораторна робота: "Дослідження комплексних характеристик механічних властивостей полімерних нанокомпозитів" // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 3. Фізика і математика у вищій і середній школі, Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2014. - № 13. – С. 25-33.

3. Шут Н.И. Тепловые процессы и релаксационные явления в полимерах и композициях на их основе: дис. докт. физ.-мат. наук: 01.04.19. – М., 1989. – 403 с.

Бекетовський С.С.,
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Требенко Д.Я.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕОРІЇ ІГОР В ШКОЛІ

Одним із важливих завдань, що стоять сьогодні перед вчителями, є впровадження в школах нових організаційних форм роботи з учнями, застосування варіативного компоненту навчального плану – курсів за вибором, факультативів. Основне завдання таких занять полягає в тому, щоб, враховуючи здібності учнів, розширити і поглибити вивчення програмного матеріалу. Курси за вибором відіграють важливу роль у забезпеченні особистісно-орієнтованого навчання, сприяють формуванню індивідуальної освітньої траєкторії школяра, сприяють у задоволенні пізнавальних інтересів, потреб і нахилів учнів, орієнтують на усвідомлений та відповідальний вибір майбутньої професії. Тому тематика курсів за вибором має бути цікавою для учнів.

Сьогодні в економіці, в різноманітних суспільних науках – соціології, політології, психології, етиці і т. д. широке застосування знаходять методи теорії ігор. Теорія ігор – математичний метод вивчення оптимальних стратегій в іграх. Під грою розуміється процес, в якому беруть участь дві і більше сторін, що ведуть боротьбу за реалізацію своїх інтересів. Кожна із сторін має свою мету і використовує деяку стратегію, яка може привести до виграшу чи програшу – в залежності від поведінки інших гравців. Теорія ігор допомагає вибрати кращі стратегії з урахуванням інформації про інших учасників, їх ресурсів і їх можливих вчинків (див., наприклад, [1] і [2]). Розв'язання ігрових задач є простим, але дієвим засобом для розвитку абстрактного мислення, розвитку математичних здібностей. Тематика теорії ігор є цікавою для учнів середньої школи.

В доповіді обґрунтовується доцільність вивчення елементів теорії ігор в курсі за вибором для профільної підготовки учнів, пропонується зміст навчального матеріалу і подаються конкретні методичні рекомендації для вчителів математики щодо вивчення окремих тем даного курсу. Усі пропоновані положення пройшли успішну апробацію.

Список використаних джерел

1. Васин А.А., Морозов В.В. Введение в теорию игр с приложениями к экономике. – Москва: 2003. – 278 с.

2. Волков И.К., Загоруйко Е.А. Исследование операций. – Москва: 2000. – 436 с.

Бойчук Т.О.
НПУ імені М. П.Драгоманова,
Гончаренко Я.В., канд. фіз.-мат. наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ КРИТЕРІЇВ В ЕКОНОМЕТРІЇ

Економетрія – це порівняно новий напрямок економічної науки, який, насамперед, ставить собі за мету обґрунтований аналіз та прогнозування економічних явищ на базі математико-статистичних методів [1]. Методи математичної статистики широко використовуються при аналізі різноманітних процесів і явищ. Окреме місце відводиться перевірці гіпотез за допомогою статистичних критеріїв. Існує велика кількість підручників та навчальних посібників з математичної статистики та теорії ймовірностей [2-4], в яких ґрунтовно викладено інформацію про основні статистичні критерії та

розглянуто приклади їх застосувань, але публікацій, присвячених застосуванням статистичних критеріїв саме в економетрії, не так багато.

В доповіді пропонується розгляд застосувань «класичних» статистичних критеріїв, як в математичній статистиці, так і в економетрії. А також детальніше звертається увага на застосування деяких «спеціальних» критеріїв для економетрії, наводяться приклади.

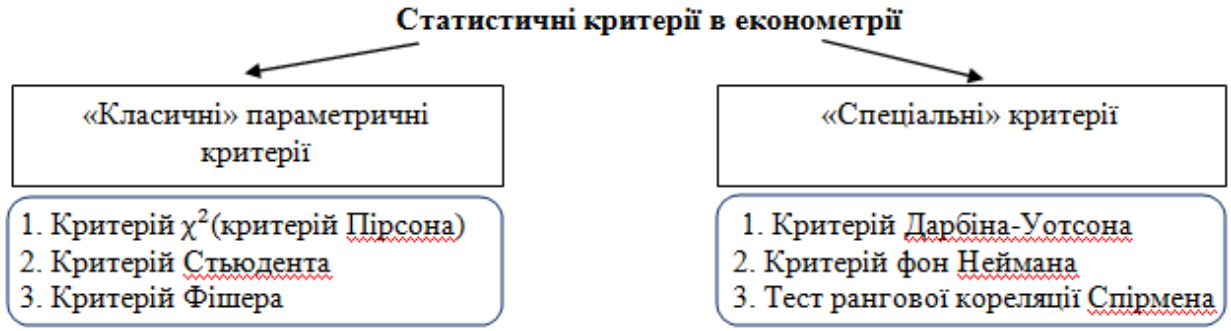

Пропонуємо розглянути застосування вище вказаних критеріїв.

Назва критерію	Застосування
Критерій χ^2 (критерій Пірсона)	**В статистиці:** перевірка гіпотез • про тип розподілу генеральної сукупності; • про співпадання теоретичних та емпіричних (вибіркових) значень.
	В економетрії: перевірка гіпотези про нормальний розподіл генеральної сукупності та вектору випадкових похибок.
Критерій Стьюдента	**В статистиці:** перевірка гіпотез про рівність середніх або математичних сподівань.
	В економетрії: перевірка статистичної значущості параметрів та коефіцієнта лінійної кореляції.
Критерій Фішера	**В статистиці:** перевірка гіпотези про рівність дисперсій.
	В економетрії: • перевірка адекватності моделі; • перевірка гіпотези про гетероскедастичність.
Критерій Дарбіна-Уотсона	**В економетрії:** перевірка моделі на наявність автокореляції.
Критерій фон Неймана	
Критерій Спірмена	**В економетрії:** перевірка гіпотези про наявність гетероскедастичності.

Приклад. Нехай маємо відомості про два взаємопов'язані показники: роздрібний товарообіг і доходи населення. Дослідимо отриману модель на наявність автокореляції використовуючи критерій Дарбіна-Уотсона.

Нехай X_t – показники роздрібного товарообігу (млн.г.о.), Y_t – показники доходу населення (млн.г.о.).

	X_t	Y_t	u_t	${u_t}^2$	u_{t-1}	$(u_t - u_{t-1})^2$
1	27,60	25,50	-	-	-	-
2	27,40	26,40	0,90	0,81	-	-
3	28,70	27,90	1,50	2,25	0,90	0,36
4	29,50	28,10	0,20	0,04	1,50	1,69
5	30,90	28,80	0,70	0,49	0,20	0,25
6	31,40	29,30	0,50	0,25	0,70	0,04
7	31,80	29,80	0,50	0,25	0,50	0,00
8	32,20	30,70	0,90	0,81	0,50	0,16
9	33,60	31,50	0,80	0,64	0,90	0,01
10	34,70	32,40	0,90	0,81	0,80	0,01
Сума				**6,35**		**2,52**

Розраховуємо значення d-статистики:

$$d = \frac{\sum_{t=2}^{n}(u_t - u_{t-1})^2}{\sum_{t=1}^{n}{u_t}^2} = \frac{2,52}{6,35} \approx 0,40, \text{де } u_t = Y_t - Y_{t-1}.$$

Задаємо рівень значущості α=0,05 і при n=10 і m=1знаходимо за таблицею d-статистики Дарбіна -Уотсона критичні значення критерію: $d_1 = 0,88$, $d_2 = 1,32$.

Оскільки $0 < d < d_1$, то робимо висновок, що наявна додатна автокореляція.

Список використаних джерел

1. Лещинський Л.О. Економетрія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2003. – 208с.
2. Руденко В.М. Математична статистика. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 304с.
3. Турчин В.Н. Теориявероятностей и математическая статистика. – Д.: Изд-во Днепропетровского нац. ун-та, 2008. – 656с.
4. Ядренко М.Й., Гихман И.И., Скороход А.В. Теория вероятностей и математическая статистика. – К.: Вища школа, 1988. – 440с.

Василенко К.В.
НПУ ім. М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Божонок К.В.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ СКА MAPLE НА ЗАНЯТТЯХ З МАТЕМАТИЧНОЇ ЛОГІКИ

Постановка проблеми: Система комп'ютерної алгебри Maple є одним із лідерів серед універсальних систем і забезпечує користувачу зручне та інтелектуальне середовище для математичних досліджень, де успішно поєднуються символьні маніпуляції, обчислювальна математика, потужна графіка та зручна мова програмування. У силу своєї обчислювальної потужності і простоти використання система Maple стала не тільки незамінним інструментом наукових досліджень, але і активно проникла в освітній процес, що дало можливість створити атмосферу залученості, сприяти кращому розумінню предмету, мінімізувати час підготовки. На даний час вийшло багато книг (напр., [1], [2], [3]), що описують Maple і його чисельні застосування як в сучасній науці

так і у викладанні різних предметів. При цьому практично для кожного розділу математики в Maple є окремий спеціалізований пакет команд.

Основні результати: В доповіді розглядаються основні команди пакету Logic, який розроблений для розв'язання типових задач булевої логіки, що зустрічаються при вивченні дисципліни «Математична логіка».

Для підключення пакету Logic потрібно в робочому рядку після очищення пам'яті за допомогою

> *restart*;

набрати командний рядочок такого вигляду:

> *with*(*Logic*);

В пакеті реалізовано наступні команди:

[*&and, &iff, &implies, &nand, &nor, &not, &or, &xor, BooleanSimplify, Canonicalize, Contradiction, Dual, Environment, Equivalent, Export, Implies, Import, Normalize,* **(1)** *Random, Satisfy, Tautology, TruthTable*]

Перейдемо до аналізу та пояснення деяких (в рамках даної публікації) команд пакету Logic. Для побудови логічних виразів використовуємо логічні операції, які в пакеті Logic мають запис: *&and* (кон'юнкція), *&iff* (еквіваленція), *&implies* (імплікація), *&nand* (штрих Шеффера), *&nor* (стрілка Пірса), *&not* (заперечення), *&or* (диз'юнкція), *&xor* (виключна диз'юнкція).

Команда *TruthTable*(*expr, L, opt*) будує таблицю істинності для логічного виразу *expr*, набору змінних *L* з необов'язковий параметром форми *form=tblform*, що визначає тип входів і виходу (*boolean* або *MOD2*). Розглянемо задачу 20 з класичного збірника вправ і задач з математичної логіки, автор Хромой Я.В. [4; 11]:

Задача 20: Скласти таблицю істинності для формули $\neg A \vee B \Leftrightarrow A \wedge \neg C$.

Розв'язання в Maple виконується наступним чином:

> *with*(*Logic*):

> *TruthTable*(((*&not A*) *&or B*) *&iff* (*A &and* (*&not C*)), [*A,B,C*], *form=MOD2*);

table([(*1,1,0*)*=1,* (*1,0,1*)*=1,* (*0,0,1*)*=0,* (*1,1,1*)*=0,* (*0,1,1*)*=0,* (*1,0,0*)*=0,* (*0,1,0*)*=0,* (*0,0,0*)*=0*]) **(2)**

Команда *Tautology*(*expr*) перевіряє чи даний логічний вираз *expr* є тотожно істинним.

Задача 26: [4; 13] Виходячи з означення, показати, що формула алгебри висловлень є тавтологією $(A \Rightarrow B) \Rightarrow (A \wedge \neg B \Rightarrow B)$.

> *with*(*Logic*):

> *Tautology*((*A &implies B*) *&implies* ((*A &and* (*&not B*)) *&implies B*));

true **(3)**

Команда *Canonicalize*(*expr, L, form*) перетворює задану логічну формулу *expr* від змінних *L* до диз'юнктивної або кон'юнктивної досконалих нормальних форм (DNF або CNF).

Задача 100: [4; 28] Задана система пропозиційних букв $\{A, B, C\}$. Звести до ДДНФ формулу $\neg A \wedge B \vee A \wedge C \vee B \wedge \neg C$.

> *with*(*Logic*):

> *Canonicalize*(((*&not A*) *&and B*) *&or* (*A &and C*) *&or* (*B &and* (*&not C*)), [*A,B,C*], *form=DNF*);

((((*A &and C*) *&and B &or* (*A &and C*) *&and &not*(*B*)) *&or* (*B &and &not* (*A*)) *&and C &or* (*B &and &not*(*A*)) *&and &not*(*C*)) *&or* (*B &and &not*(*C*)) *&and A* **(4)**

Отже, $\neg AB \vee AC \vee B\neg C \equiv ABC \vee A\neg BC \vee \neg ABC \vee \neg AB\neg C \vee AB\neg C$.

Висновки: Розглянуті основні команди пакету Logic для розв'язання типових задач булевої логіки, що зустрічаються при вивченні дисципліни «Математична логіка».

Список використаних джерел

1. Васильев А.Н. Maple 8. Самоучитель / А.Н. Васильев. – М.: Диалектика, 2003. – 352 с.
2. Говорухин В.Н. Введение в Maple. Математический пакет для всех / В.Н. Говорухин, В.Г. Цибулин. – М.: Мир, 1997. – 208 с.
3. Дьяконов В.П. Maple 9.5/10 в математике, физике и образовании / В.П. Дьяконов. – М.: СОЛОН-Пресс, 2006. – 720 с.
4. Хромой Я.В. Збірник вправ і задач з математичної логіки / Я.В. Хромой. – К.: Вища школа, 1978. – 160 с.

Волошина В.О.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Торбін Г.М.,
доктор фізико-математичних наук, професор

ПРО ВЛАСТИВОСТІ РОЗПОДІЛІВ ВИПАДКОВИХ ВЕКТОРІВ, УТВОРЕНИХ НЕЗАЛЕЖНИМИ СИМВОЛАМИ W-ЗОБРАЖЕННЯ

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем теорії ймовірності сьогодні є дослідження розподілів випадкових величин типу Джессена-Вінтнера [Дж-В], зокрема випадкових величин з незалежними символами Q- та Q^* розбиття. Узагальнення отриманих результатів для багатовимірного випадку проводилися у роботі [Шкдис], однак із суттєвими обмежуючими умовами, накладеними на символьне розбиття одиничного квадрата (N-властивість). У нашому дослідженні умова не більш ніж зчисленної кількості представлень для точки одиничного квадрата знята, внаслідок введення W-зображення, а також отримано ряд нових загальних результатів для випадкових векторів із незалежними його символами.

Виклад основного матеріалу.

Розглянемо побудову W-зображення точок одиничного квадрата. Для цього розглянемо покрокове розбиття одиничного квадрата на замкнені в R^2 множини, для кожного кроку якого виконуються умови:

1. $\bigcup_{i=0}^{n-1} \Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}i} = \bigcup_{i=0}^{n-1} \Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}}$.
2. $\lambda(\Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}i} \cap \Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}j} \cap) = 0, i \neq j.$
3. $\lambda\left(\Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}0}\right) : \lambda\left(\Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}1}\right) : \ldots : \lambda\left(\Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_{k-1}[n-1]}\right) == q_0 : q_1 : \ldots : q_{n-1}.$

(1)

4. $diam\left(\lambda\left(\Delta^{W}_{\alpha_1\alpha_2\ldots\alpha_k}\right)\right) \to 0, k \to \infty.$

Для вказаного розбиття мають місце теореми 1 і 2.

Теорема 1. Для довільної послідовності $\{\alpha_k\}_{k=1}^{\infty}, \alpha_k \in A,\ A := \{0,1,\dots,n-1\}$ (2) (алфавіт зображення) існує послідовність $\Delta_{\alpha_1}^W \supset \Delta_{\alpha_1\alpha_2}^W \supset \cdots \supset \Delta_{\alpha_1\alpha_2\dots\alpha_k}^W \supset \cdots$ та єдина точка x така, що:

$$x = \bigcap_{k=1}^{\infty} \Delta_{\alpha_1\alpha_2\dots\alpha_k}^W.$$

Теорема 2. Для довільного фіксованого x з одиничного квадрата існує послідовність символів $\{\alpha_k\}_{k=1}^{\infty}$ така, що

$$x = \bigcap_{k=1}^{\infty} \Delta_{\alpha_1(x)\alpha_2(x)\dots\alpha_k(x)}^W =: \Delta_{\alpha_1(x)\alpha_2(x)\dots\alpha_k(x)\dots}^W$$

Останній вираз є W-представленням точки x одиничного квадрата.

Розглянемо клас випадкових векторів із незалежними символами W-зображення:

$\xi = \Delta_{\xi_1\xi_2\dots\xi_k\dots}^W$, де ξ_k незалежно можуть набувати значень із алфавіту A (2).

Для вказаних випадкових векторів мають місце теореми 3 і 4.

Теорема 3. Якщо $\prod_{k=1}^{\infty} \max_i p_{ik} > 0$, то розподіл випадкового вектора ξ є чисто дискретним.

Теорема 4. Розподіл випадкового вектора ξ з незалежними символами W-розкладу є абсолютно неперервним (відносно міри Лебега) тоді і тільки тоді, коли

$$\prod_{k=1}^{\infty}\Big(\sum_{I=0}^{n-1}\sqrt{p_{ik}q_i}\Big) > 0.$$

Отримані для R^2 узагальнення можна поширювати для довільного багатовимірного евклідового простору, а також на ширші класи ймовірнісних розподілів.

Список використаних джерел

1. Jessen B., Wintner A. Distribution function and Riemann Zeta-function. *Trans. Amer. Math. Soc.* 38(1935), 48-88.
2. Школьний О.В. Комплекснозначні випадкові величини типу Джессена-Вінтнера: дис. на здоб. ступ. канд. фіз.-мат. наук НАН України, ІМ, Київ, 2000 – 115 с.

Донець Т.М.,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,
Гончаренко Я.В., канд. фіз.-мат. наук, доцент

ЦЕНТРОЇДНИЙ МЕТОД ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ

Факторний аналіз є специфічним методом дослідження, який здійснюється на базі арсеналу прийомів математичної статистики. На сьогоднішній день існує достатньо велика кількість методів факторного аналізу, одним з яких є центроїдний метод, який на сьогодні не дуже широко використовується в прикладних, зокрема економічних дослідженнях, внаслідок своєї математичної складності, але має, на нашу думку, потужні перспективи для застосувань в теоретичних і прикладних дослідженнях.

В доповіді пропонується виклад та математичне обгрунтування центроїдного методу факторного аналізу, подається його геометрична інтерпретація засобами

векторної алгебри з застосуванням методу координат, демонструється застосування даного методу на практиці.

Вихідна інформація представляє собою значення **n** параметрів для **m** об'єктів. Ці параметри можна розглядати як набір **n** векторів у **m**-вимірному просторі. Крім цього, можна говорити про **m** координат кожного вектора в системі **m** взаємно ортогональних осей. Скалярний добуток будь-якої пари векторів дорівнює коефіцієнту кореляції між відповідними параметрами. І всі коефіцієнти кореляції цілком визначаються взаємним положенням векторів. А тому систему координат можна як завгодно повертати, не впливаючи на кореляційну матрицю.

Повернемо систему координат таким чином, щоб її перша вісь проходила через початок координат і центр ваги **n** точок кінців векторів. Тепер можна обчислити координати параметрів в новій системі. Вираз для вибіркових коефіцієнтів кореляції запишеться так: $r_{jk} = a_{j1}a_{k1} + a_{j2}a_{k2} + \cdots + a_{jm}a_{km}\ \ (j,k = 1,2,\dots,n),$ **(1)**

де m – число загальних факторів; a_{jp} – p-та координата параметра z_j.

В даній системі координат визначимо центр ваги:

$$\left(\frac{1}{n}\sum_k a_{k1}, \dots, \frac{1}{n}\sum_k a_{kp}, \dots, \frac{1}{n}\sum_k a_{km}\right). \quad \textbf{(2)}$$

Нехай тепер система координат вибрана таким чином, що перша вісь F_1 проходить через центр ваги. Тоді всі координати центра ваги, крім першої, дорівнюють нулю. При цьому **(2)** переходить в $\left(\frac{1}{n}\sum_k a_{k1}, 0, 0, \dots, 0\right)$, де число нулів дорівнює **(m-1)**. Тепер можна перейти до визначення коефіцієнтів при першому центроїдному факторі, тобто виразити координати r_{j1} через значення вибіркових коефіцієнтів кореляції. Просумуємо елементи деякого стовпця **j** кореляційної матриці:

$\sum_k r_{jk} = a_{j1}(\sum_k a_{k1}) + a_{j2}(\sum_k a_{k2}) + \cdots + a_{jm}(\sum_k a_{km})$.

Враховуючи $\sum_k a_{k2} = \sum_k a_{k3} = \cdots = \sum_k a_{km} = 0$, отримаємо $\sum_k r_{jk} = a_{j1}(\sum_k a_{k1})$. **(3)**

Сума всіх елементів кореляційної матриці дорівнює:

$$\sum_j \sum_k r_{jk} = \left(\sum_j a_{j1}\right)\left(\sum_k a_{k1}\right) = \left(\sum_k a_{k1}\right)^2. \quad \textbf{(4)}$$

Добувши квадратний корінь з лівої частини (4) і підставивши значення замість члена в дужках в (3), отримаємо основну формулу центроїдного методу:

$$a_{j1} = \frac{\sum_k r_{jk}}{\sqrt{\sum_j \sum_k r_{jk}}} = \frac{S_j}{\sqrt{T}}\ (j = 1,2,\dots,n), \quad \textbf{(5)}$$

де S_j – сума елементів **j**-ого стовпця кореляційної матриці, **T** – сума всіх елементів матриці. Формула (5) дозволяє отримати коефіцієнти всіх параметрів при першому факторі F_1. Для знаходження другого фактора потрібно обчислити матрицю перших залишків: ${}_1r_{jk} = r_{jk} - a_{j1}a_{k1} = a_{j2}a_{k2} + a_{j3}a_{k3} + \cdots + a_{jm}a_{km}$.

Центр ваги цих **n** точок має також **(m-1)** нульову координату. Таким чином, початок координат данного **(m-1)**-вимірного простору збігається з центром ваги, тому коефіцієнти при другому факторі не можна отримати з формули (5).

Наступна задача заключається в такому рознесенні центра ваги і початку координат в **(m-1)**-вимірному просторі, щоб можна було застосувати попередню процедуру. Для цього використовується операція *відображення.* Для відображення параметра достатньо змінити знак на протилежний у всіх коефіцієнтах кореляції даного параметра.

Введемо позначення для вектора, що представляє відображений параметр:

$$\varepsilon_j = \begin{cases} +1, \text{ якщо } z_j - \text{невідображений параметр;} \\ -1, \text{якщо } z_j - \text{відображений параметр.} \end{cases}$$

Позначивши перші залишкові коефіцієнти кореляції після відображення деякого параметра через r_{1jk}, отримаємо: $r_{1jk} = \varepsilon_j \varepsilon_k (a_{j2}a_{k2} + a_{j3}a_{k3} + \cdots + a_{jm}a_{km})$. **(6)**

Застосовуючи попередню процедуру, отримаємо формулу для обчислення коефіцієнтів параметрів при другому центроїдному факторі: $a_{j2} = \frac{\varepsilon_j S_{j1}}{\sqrt{T_1}} (j = 1, 2, \dots, n)$, **(7)**

де S_{j1} – сума елементів **j**-ого стовпця матриці перших залишкових коефіцієнтів кореляції, $\mathbf{T_1}$ – сума всіх елементів даної матриці.

Аналогічним чином отримуються і інші коефіцієнти кожного з параметрів.

Список використаних джерел

1. Харман Г. Современный факторный анализ. – М.: Статистика, 1992. – 484 с.

Зубко О.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Божонок К.В.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ЧАСТКОВА ПРОБЛЕМА ВЛАСНИХ ЗНАЧЕНЬ: СТЕПЕНЕВИЙ МЕТОД

Постановка проблеми: Задача знаходження власних значень матриць та відповідних власних векторів матриць широко використовується на практиці для дослідження математичних задач різної природи. Як відомо, задана задача – це задача відшукання таких значень λ, для яких існують нетривіальні розв'язки однорідної системи лінійних алгебраїчних рівнянь

$$A\bar{x} = \lambda x \,, \quad \textbf{(1)}$$

і відшукання цих нетривіальних розв'язків. Щоб знайти λ, треба визначити корені характеристичного рівняння

$$|A - \lambda E| = 0 \,. \quad \textbf{(2)}$$

В обчислювальній математиці ([1], [2]) існує багато методів, що полегшує розкриття визначника (2). Існують методи, що дозволяють відшукувати власні значення та власні вектори без розкриття визначника (2).

Основні результати: У своїй доповіді ми займаємося розглядом степеневого методу – одного із найпростіших за алгоритмом чисельних методів розв'язування часткової алгебраїчної проблеми власних значень.

Степеневий метод можна застосовувати для довільної матриці, але ж хід ітераційного процесу істотно залежить від того, як входить найбільше за модулем власне значення матриці до її канонічної форми Жордана. Ми розглядаємо випадок, коли матриця A має просту структуру. Це значить, що якщо порядок матриці A дорівнює n, то матриця має n лінійно незалежних власних векторів. Ідея степеневого методу – це побудова рекурентних співвідношень

$$\begin{cases} \bar{x}^{(k)} = A\bar{x}^{(k-1)}, \ k = 1,2 \dots \\ \bar{x}^{(0)} = \bar{x} \end{cases} , \quad \textbf{(3)}$$

де у якості нульового наближення береться довільний вектор $\bar{x}=(x_1, x_2 \dots x_n)$.

Виявляється, що ітераційний процес (3) із деяким початковим наближенням $\bar{x}$ приводить до наближеного розв'язку часткової алгебраїчної проблеми власних значень ітерації $\bar{x}^{(k)}$ збігаються до власного вектора, а відношення однойменних координат сусідніх ітерацій – до власного значення. Ітераційний процес зупиняється, якщо в $\lambda^{(k)}$ стабілізується достатня кількість десяткових знаків після коми.

Приклад: Розглянемо реалізацію степеневого методу на матриці виду

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -3 & 4 \\ 4 & -7 & 8 \\ 6 & -7 & 7 \end{pmatrix}. \quad \textbf{(4)}$$

За нульове наближення вектора $\bar{x}^{(0)}$ візьмемо вектор $(1,1,1)^T$. Запрограмуємо ітераційний процес (3) використовуючи середовище Microsoft Excel.

Для цього нам потрібно матрицю A піднести до степенів від 1 до 10 за допомогою функції середовища Excel (МУМНОЖ), що повертає матричний добуток двох масивів. Тепер за допомогою тієї ж функції (МУМНОЖ) будуємо вектори $\bar{x}^{(k)} = A^k \bar{x}^{(0)},\ k = \overline{1,10}$. Отримані результати оформлюємо в таблицю

$\bar{x}^{(0)}$	$A\bar{x}^{(0)}$	$A^2\bar{x}^{(0)}$	$A^3\bar{x}^{(0)}$	$A^4\bar{x}^{(0)}$	$A^5\bar{x}^{(0)}$	$A^6\bar{x}^{(0)}$	$A^7\bar{x}^{(0)}$	$A^8\bar{x}^{(0)}$	$A^9\bar{x}^{(0)}$	$A^{10}\bar{x}^{(0)}$
1	2	11	24	85	238	735	2180	6569	19674	59059
1	5	21	49	169	477	1469	4361	13137	39349	118117
1	6	19	52	165	482	1463	4368	13139	39358	118107

Далі знаходимо власне значення λ_1 за формулою $\lambda_1^{(k)} = x_i^{(k)} / x_i^{(k-1)}$ при $k = 9,10$ та $i = 3$:

$$\lambda_1^{(9)} = \frac{39358}{13139} = 2{,}997791, \qquad \lambda_1^{(10)} = \frac{118107}{39358} = 3{,}000838.$$

Округлюємо і отримуємо, що $\lambda_1 = 3{,}00$, а в якості власного вектора беремо

$$\bar{x}_1 \approx \bar{x}^{(10)} = A^{10}\bar{x}^{(0)} = (59059, 118117, 118107)^T.$$

Висновки: Використовуючи середовище Microsoft Excel розглянута реалізація ітераційного процесу степеневого методу розв'язування часткової алгебраїчної проблеми власних значень на прикладі конкретної матриці простої структури.

Список використаних джерел

1.Фадеев А.К. Вычислительные методы линейной алгебры / А.К.Фадеев, В.Н.Фадеева – М.: Физмат. Лит, 2003. – 641 с.

2. Попов В. В. Методи обчислень / В. В. Попов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – 303 с.

Козакова Н. В.,
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Требенко О. О.
кандидат фізико-математичних наук, доцент

КІЛЬЦЕ $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ І ЙОГО ВЛАСТИВОСТІ

Вступ. Розвиток інформаційних технологій істотно змінив наше повсякденне життя. Сьогодні нормою стало проведення дистанційних зустрічей (зокрема ділових перемовин), купівля–продаж в мережі Інтернет товарів, онлайн оплата рахунків і послуг. Цілком природно виникає питання, чи здатні існуючі методи і алгоритми шифрування протистояти можливим хакерським атакам. Виявляється, що не завжди. Час від часу з'являються повідомлення про злам тих чи інших мереж. Так, наприклад, в 2009 році інженер комп'ютерних систем із Німеччини заявив, що йому вдалось розкрити код, який використовується в шифруванні більшості мобільних з'єднань, щоб змусити провайдерів зв'язку усунути виявлені недоліки в їх цифрових системах захисту [1]. Об'єктом атаки Карстена Нола став застосовуваний в архітектурі GSM алгоритм, розроблений 21 рік тому. З'явившись у 1988-му, він досі забезпечує конфіденційність 80% мобільних дзвінків по всьому світу.

В алгоритмах шифрування використовуються ті чи інші властивості подільності цілих чисел. В роботах Цибульської Н. М. (див. публікацію в цьому Збірнику) показано, що більш ефективним міг би бути алгоритм шифрування за допомогою елементів кілець $Z[\sqrt{d}]$. А це означає, що, цілком можливо, варто спробувати шифрування і елементами інших кілець, що вимагає детального дослідження їхніх властивостей подільності.

Нехай $Q(p)$ – множина всіх раціональних чисел, в нескоротному записі яких знаменник не ділиться на фіксоване просте число p.

Метою даної доповіді є висвітлення властивостей подільності в кільці $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$.

Автором отримано наступні результати.

Теорема 1. Множина $Q(p)$ відносно звичайних операцій додавання і множення утворює комутативне кільце з одиницею, яке не є полем.

Теорема 2. Кільце $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є областю цілісності.

Теорема 3. Дільниками одиниці в кільці $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є всі елементи виду $\frac{a}{b}$, де $(a,p)=(b,p)=(a,b)=1$ і лише вони.

Теорема 4. Кожен ненульовий елемент a кільця $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ можна, причому єдиним чином, записати у вигляді $a=\varepsilon p^k$, де ε – дільник одиниці, $k\in N\cup\{0\}$.

Наслідок 1. Простими елементами кільця $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є елементи, які мають вигляд εp, де ε – дільник одиниці, і лише вони.

Наслідок 2. Складеними елементами кільця $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є елементи, які мають вигляд $a=\varepsilon p^k$, де ε – дільник одиниці, $k\in N\setminus\{1\}$, і лише вони.

Теорема 5. Кільце $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є факторіальним.

Теорема 6. Кільце $\langle Q(p);+;\cdot\rangle$ є КГІ.

Теорема 7. Кільце $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$ є евклідовим.

Висновки. В доповіді висвітлено властивості кільця $\langle Q(p);+,\cdot\rangle$, де $Q(p)$ – множина всіх раціональних чисел, в нескоротному записі яких знаменник не ділиться на

фіксоване просте число p. Дані результати можуть бути використані в подальших дослідження з теорії кілець, а також у криптографії при пошуку альтернативних систем шифрування.

Список використаних джерел

1. Борн Д. Система шифрования GSM взломана // 3DNews Daily Digital Digest. – 2009. – Режим доступу: http://www.3dnews.ru/news/sistema_shifrovaniya_gsm_vzlomana_

2. Требенко Д. Я., Требенко О.О. Алгебра і теорія чисел: У 2 ч. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. – Ч.1. – 420 с.

Ліскін В.О.,
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник – Школьний О.В.,
доктор педагогічних наук, доцент

МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ДЛЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ

Кредитування населення має велике соціальне значення. Протягом останніх років в Україні швидкими темпами розвивалося кредитування фізичних осіб. При цьому значно збільшилася кількість проблемних кредитів. Основною причиною цього є велика похибка існуючих моделей оцінки кредитоспроможності позичальників – фізичних осіб. Це наслідок того, що моделі базуються на експертних знаннях. Вирішити дану проблему можна за допомогою математичних моделей оцінки кредитоспроможності, побудованих на статистичних вибірках з використанням методик прогнозування.

Під кредитоспроможністю розуміється такий фінансовий стан позичальника, що дає впевненість в ефективному використанні позикових коштів, здатності й готовності позичальника повернути кредит відповідно до умов кредитної угоди.

Видача банками кредитів постійно пов'язана з ризиками. Під «ризиком» прийнято розуміти [1] ймовірність втрати підприємцем частини своїх ресурсів, ймовірність недоодержання доходів, появи додаткових витрат у результаті проведення визначеної фінансової і виробничої стратеги. Банки стикаються з наступними ризиками: непрозорість витрат клієнтів, непрозорість доходів клієнтів, відсутність історії взаємовідносин з клієнтом, відсутність гарантій доходів клієнтів на період кредитування, необхідність видавати кредити на місцях продажу дуже швидко. Для аналізу кредитоспроможності клієнта використовується ряд методів, основні з яких: скоринговий метод, z-аналіз, кредитні бюро, логічний метод

На даний момент банки використовують два основні підходи до аналізу кредитних заявок – експертний та скоринговий. Експертний підхід є суб'єктивним і ґрунтується переважно на знаннях чи досвіді самого менеджера, що аналізує кредитні заявки. При використанні скорингового підходу здійснюється аналіз на основі кредитних історій банку й оцінюється ймовірність дефолту потенційного позичальника на основі його соціально-демографічних характеристик. Для побудови скорингових моделей та оцінки кредитного ризику використовують наступні методи [2]: лінійні ймовірнісні моделі, дерева рішень, нечітка логіка, нейронні мережі, дискримінантний аналіз та інші методи

Дискримінантний аналіз дозволяє передбачити належність об'єкта до двох або більше непересічних груп. Вихідними даними для дискримінантного аналізу є безліч об'єктів, розділених на групи так, що кожен об'єкт може бути віднесений тільки до однієї групи. Для кожного з об'єктів є дані по ряду кількісних змінних. Процедура лінійного дискримінантного аналізу полягає в знаходженні такої лінійної комбінації параметрів X_1 і X_2, щоб перекриття для цих двох груп було «малим». Лінійна функція $Y_{it} = \beta_1 X_{i1t} + \beta_2 X_{i2t}$, $i = 1,2;\ t = 1,2\ldots,n_i$ називається лінійною дискримінантною функцією з невідомими коефіцієнтами β. Індекс i позначає групу, а індекс t – номер спостереження в групі. Змінна Y – це результат змінних X. [3] Дискримінантну функцію легко узагальнити на випадок, коли є p змінних у кожній групі. У цьому випадку дискримінантна функція визначає гіперплощину. Таким чином, $Y_{it} = \beta_1 X_{i1t} + \beta_2 X_{i2t} + \ldots + \beta_p X_{ipt}$, $i = 1,2$, $t = 1,2,\ldots,n_i$, де X_{i1t} позначає значення j-ї змінної для t-го

спостереження в *i*-й групі.

При розроблених нами припущеннях правило класифікації можна виразити в наступній формі: 1) класифікувати як групу I, якщо $Y_{it} \geq Y^*$; 2) класифікувати як групу II, якщо $Y_{it} < Y^*$. Порівнявши результати, можна сказати, що найкращим в задачі класифікації фізичних осіб на платоспроможних і неплатоспроможних виявився метод модифікованого дискримінантного аналізу та дерев рішень.

У ряді аспектів методи дерев рішень істотно відрізняються від традиційних статистичних методів прогнозування приналежності об'єкта до певного класу значень категоріальної залежної змінної. Для сортування об'єктів по класах тут застосовується ієрархія прогнозів, при цьому для того самого об'єкта прогноз може робитися багато разів. На відміну від цього, у традиційних методах, таких як ДА, використовується техніка, при якій віднесення кожного об'єкта до того або іншого класу провадиться один раз і остаточно. Метод ДА дає можливість одразу віднести об'єкт до однієї з груп, а метод ДР, ЛІМ, пробіт та логіт на виході дають набір ймовірностей і експерт, виходячи з деякого прийнятного для нього рівня неплатежів, сам класифікує об'єкти на приналежність тій чи іншій групі.

Список використаних джерел

1. Кредитний ризик комерційного банку: навч. посібник /[В.В. Вітлінський, О.В. Пернарівський, Я.С. Наконечний, Г.І. Великоіваненко]; За ред. В.В. Вітлінського. – К.: Знання, КОО, 2000. —– 252 с.
2. Едронова В. Н., Хасянова С. Ю. Модели анализа кредитоспособности заемщиков. М.: Финансы и кредит, 2002, № 6. С. 9–15.
3. Груздев А. В. Дискриминантный анализ в банковском скоринге [Електронний ресурс] / А.В. Груздев // Риск-менеджмент в кредитной организации. – 2011. – №4. – Режим доступу: http://www.cfin.ru/finanalysis/banks/dis.shtml

Панькова Н. С.
НПУ імені М. П. Драгоманова,
Науковий керівник: Шаповалова Н. В,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

РОЗВИТОК УЯВИ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СТЕРЕОМЕТРІЇ

Вступ. Математична освіта є важливою складовою загальноосвітньої підготовки. Місце математики в системі шкільної освіти визначається її роллю в інтелектуальному, соціальному та моральному розвитку особистості, розуміння і будови використання сучасної науки і техніки, нових інформаційних технологій, сприйманні наукових і технічних ідей, формування наукової картини світу і сучасного світогляду.

Вирішальне значення вматематиці має формуючий вплив на розвиток логічного мислення, просторових уявлень і уяви, алгоритмічної і інформаційної культури, уваги, пам’яті. Так, основними цілями вивчення стереометрії, як навчальної дисципліни, є систематичне вивчення властивостей геометричних фігур у просторі, розвиток просторових уявлень і уяви, засвоєння учнями способів обчислення важливих для практики геометричних величин і подальший розвиток логічного мислення [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. На рівні обов'язкових результатів навчання, згідно з програмою навчального курсу стереометрії, учні мають уміти зображувати на площині просторові геометричні фігури, відокремлювати відомі фігури на рисунках і моделях; розв'язувати типові задачі на обчислення і доведення, спираючись на засвоєні теоретичні відомості; виконувати обґрунтовані міркування під час розв'язування типових задач, використовуючи теоретичні відомості; обчислювати значення

геометричних величин (довжин, кутів, площ і об'ємів); застосовувати апарат алгебри, початків аналізу та тригонометрії до розв'язування геометричних задач і доведення теорем; використовувати вектори і координати, розв'язуючи нескладні стандартні задачі.

Курс стереометрії має широкі можливості для інтелектуального розвитку учнів, насамперед логічного мислення, просторових уявлень і уяви.

Слід розрізняти поняття «уявлення» і «уява». У психології уявлення трактується як образ раніше сприйнятого предмета або явища (уявлення пам'яті), а також образ, створений продуктивною уявою; це вища форма чуття, відображення у вигляді наочно-образного знання [2].

Уява - це психічна діяльність, яка полягає у створенні уявлень і мислених ситуацій, які насправді ніколи загалом не сприймалися людиною. Уява - це прекрасна, могутня здібність людини. Вона, зрозуміло, взагалі потрібна людині для орієнтування в навколишньому світі і в розвиненій формі важлива для багатьох видів діяльності [2].

Для формування в учнів просторової уяви і розвитку уяви важливо починати запровадження понять, аксіом, теорем і багатьох задач стереометрії з розгляду моделі та наочного рисунка. Модель і рисунок дають змогу учням виокремити властивості просторових фігур і абстрагуватися від неістотних, виконати узагальнення, помітити потрібні відношення і зв'язки між їх елементами, здійснити аналіз через синтез під час доведення теорем і розв'язування задач, узагальнити виконане доведення, поширивши твердження на всі фігури певного класу [1].

Більшість педагогів викладаючи стереометрію в школах стикаються з тим, що для учнів найбільші труднощі викликають стереометричні завдання. При знайомстві з аксіомами стереометрії просторові знання учнів розвинені дуже слабо. Початкові відомості мають абстрактний характер, засвоєння матеріалу будується на заучуванні [4].

Для подолання такого «бар'єру» потрібно використовувати не тільки стереометричний рисунок, який й сьогодні залишаються найдоступнішим і найпоширенішим засобом унаочнення, але й об'ємні моделі та засоби інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасне програмне забезпечення дозволяє будувати перспективне зображення, повертати його і розглядати під різними кутами, що допомагає формувати уміння в учнів відтворювати цілісний просторовий образ [3].

Водночас практика доводить, що надмірне захоплення унаочненням може гальмувати розвиток просторових уявлень і уяви учнів, а відрив від практичного застосування матеріалу, що вивчається, знижує пізнавальний інтерес, мотивацію, спричинює формалізм у знаннях і вміннях учнів [4].

Висновок. Отже, під час розв'язування стереометричних задач виникають певні труднощі, пов'язані, насамперед, з правильним усвідомленням учнями просторової форми та використанням рисунка. Усунути труднощі можна, розвинувши в учнів уяву з допомогою використання моделей. Тому є потреба вивчення стереометричного матеріалу на наочно-оперативному рівні, що відповідно вимагає розробки відповідного методичного забезпечення з врахування вікових особливостей учнів.

Список використаної літератури:

1. Александров А.Д. О геометрии. // Математика в школе. – 1980. – № 3. – С. 56-57.
2. Варій М. Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / М. Й. Варій. – К.: «Центр учбової літератури», 2007. – 968 с.
3. Жалдак М. І. Комп'ютер на уроках геометрії : посібник для вчителів / М. І. Жалдак, В.О. Вітюк, – К. :Дініт, 2003. – 168 с.
4. Слєпкань З.І. Психолого-педагогічні та методичні основи розвивального навчання математики / З. І. Слєпкань. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 240 с.

Федорчук Ю.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова,
Науковий керівник: Требенко О.О.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

ГРУПИ ІЗ A^P-ПІДГРУПОЮ

Постановка проблеми. Вивчення груп, в яких ті чи інші системи підгруп задовольняють заздалегідь задані умови – один із основних напрямів в сучасній абстрактній теорії груп.

Особливу роль у розвитку ідей та методів даного напряму відіграли дослідження О.Ю.Шмідта [1]-[3] та С.М.Чернікова [4]. В роботах С.М.Чернікова і його учнів вивчались групи, в яких певні умови накладаються на всі абелеві (неабелеві), скінченні (нескінченні), нормальні (неінваріантні), примарні (непримарні, біпримарні) підгрупи.

В даній роботі розглядаються групи, які володіють хоча б однією абелевою підгрупою, для всіх елементів якої виконується певна умова. Такі групи раніше не досліджувались.

Виклад основного матеріалу. Нехай G – група, p – деяке просте число. В G виділимо підмножину H всіх елементів, для яких виконуються дві наступні умови:

а) для всіх $x \in H$ справедливо, що $x^{-1}hx = h^p$ для довільного $x \in G \backslash H$;

б) елементи із H – попарно переставні між собою (тобто для всіх $h_1, h_2 \in H$ справедливо, що $h_1 h_2 = h_2 h_1$).

Найпростішими прикладами таких груп є абелеві групи G (зокрема, циклічні). Яким би не було просте число p, в них в якості H виступає сама група G (елементів $x \in G \backslash H$ в такому випадку просто немає).

Цікавим прикладом таких груп є симетрична група підстановок 3-го степеня S_3. В ній при $p = 2$ в якості H можна взяти нормальну підгрупу 3-го порядку

$$H = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 & 3 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \end{pmatrix} \right\}.$$

Може виникнути припущення, що кожна симетрична група підстановок S_n містить таку неодиничну множину H (адже в групі S_2 (циклічній), з огляду на сказане вище, також є така H). Але детальне дослідження групи S_4 показало, що умови а) і б) виконуються лише для $H = \left\{ \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 & 3 \end{pmatrix} \right\}$ для всіх простих p. Чи є такі неодиничні H в S_n при $n \geq 5$, питання поки що відкрите.

Є й такі групи, в яких *кожна* підгрупа (відмінна від самої групи) для певного простого p задовольняє умови а) і б). Такою є, наприклад, група кватерніонів 8-го порядку $Q_8 = < a, b >,\ a^4 = 1,\ b^2 = a^2,\ b^{-1}ab = a^3$. Дійсно, групою кватерніонів є група $(M, *)$, де $M = \{\pm 1, \pm i, \pm j, \pm k\}$, **причому** $ij = k, jk = i, ki = j, ji = -k, kj = -i, ik = -j$. В M є наступні підгрупи: $H_1 = \{1\},\ H_2 = M,\ H_3 = \{\pm 1, \pm i\},\ H_4 = \{\pm 1, \pm k\},\ H_5 = \{\pm 1, \pm j\},\ H_6 = \{\pm 1\}$. Підгрупи H_3-H_6 задовольняють умови а) і б) для числа $p = 3$.

Насправді невипадково, що в кожному із розглянутих прикладів множина H була підгрупою групи G. Неважко показати, що за умов а) і б) множина H завжди є підгрупою групи G.

Введемо наступне означення: Неодиничну підгрупу H, яка для простого числа p задовольняє умови а) і б), називатимемо *A^p-підгрупою*, а саму групу G - *групою із A^p-підгрупою.*

Помічаємо, що в усіх розглянутих прикладах груп із A^p-підгрупою підгрупа H є циклічною і нормальною. Чи буде такими властивостями володіти A^p-підгрупа довільної групи? Відповіді на ці питання та інші властивості груп із A^p-підгрупою будуть представлено в доповіді.

Висновки. В доповіді введено в розгляд новий клас груп - групи із A^p-підгрупами, розглянуто приклади і властивості таких груп. Результати досліджень можуть бути використані при вивченні груп із певними умовами для систем підгруп.

Список використаних джерел

1.Шмидт О.Ю. Группы, все подгруппы которых специальные. – К: Мат. сб. – 1924. − 31, №3. – С. 366-372.

2. Schmidt O. *Ju. Über* unendliche Gruppen mit endlicher Kette. − *Math. Z. − 1928.* - 29. − S. 31-41.

3. Шмидт О.Ю. Абстрактная теория групп. – Киев: Изд-во Киевского ун-та, 1916. − 222 с.

4. Черников С. Н. Группы с заданными свойствами системы подгрупп − Изд-во Наука, 1980. − 382 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books/about/Группы_с_заданными_св.html?id=GfzuAAAAMAAJ&redir_esc=y

Цибульська Н. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Требенко О.О.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

КІЛЬЦЯ $Z[\sqrt{d}]$: ВЛАСТИВОСТІ І ПРИКЛАДНІ ЗАСТОСУВАННЯ

Активне дослідження кілець $O_{Q[\sqrt{d}]}$ цілих елементів полів алгебраїчних чисел $Q[\sqrt{d}]$ розпочалось ще у XIX столітті. Вивченню їхніх властивостей присвячені роботи багатьох відомих математиків. Однак і досі для даних кілець залишається чимало відкритих питань.

Серед таких питань і проблема факторизації елементів даних кілець. Відмітимо важливість даної проблеми з огляду на широкі застосування алгебраїчних чисел в криптографії. Існує чимало робіт в цьому напрямі (напр., [1], [2], [3]), проте в загальному випадку для довільного цілого вільного від квадратів числа $d \neq 1$ питання про пошук простих елементів кільця $Z[\sqrt{d}]$ не розглядалось і досі для кілець $Z[\sqrt{d}]$ немає повного опису простих елементів.

Зауважимо, що, маючи повний опис простих елементів кільця $Z[\sqrt{d}]$, можна було б розглядати альтернативні нинішнім системи шифрування. Адже не секрет, що широке впровадження ЕОМ, здатних з високою швидкістю виконувати надскладні обчислення, створює ризики для існуючих криптографічних систем захисту інформації. Більше того, сьогодні вчені як ніколи близькі довести гіпотезу Рімана про дзета-функцію. У випадку її справедливості дуже низькою стане стійкість нинішніх криптографічних систем захисту інформації. У зв'язку з цим надзвичайно актуальним постає питання створення альтернативних систем шифрування.

Одним із таких альтернативних алгоритмів шифрування міг би бути алгоритм RSA для елементів кілець $Z[\sqrt{d}]$. Тут слід зауважити, що суттєвим недоліком відомих сьогодні методів криптоаналізу системи RSA є необхідність працювати з матрицями великого розміру. Іншим можливим підходом до шифрування інформації в RSA є використання функції Ейлера. При такому підході немає потреби використовувати суперкомп'ютер.

В роботах іноземних вчених для цілих гаусових чисел розглядається алгоритм RSA і функція Ейлера. Але про аналогічні результати для елементів кілець $Z[\sqrt{d}]$ в зазначених роботах інформації немає, а інших робіт, присвячених цьому питанню, не було знайдено.

Відмітимо, що розв'язування задач на зразок відшукання розкладу елемента на прості множники в кільці $Z[\sqrt{d}]$ – процес досить тривалий і громіздкий. Тому для прикладних застосувань був би цінним програмний пакет для роботи з елементами кілець $Z[\sqrt{d}]$. Як виявилось, окремих пакетів для кілець $Z[\sqrt{d}]$ в існуючих СКМ не передбачено, а в одній із лідерів СКМ – системі Maple для роботи з алгебраїчними числами є лише одна процедура factorEQ, яка розкладає елементи на прості множники в евклідовому кільці $O_{Q[\sqrt{d}]}$. Зрозуміло, що в кільці $Z[\sqrt{d}]$ розклад елемента на прості множники, взагалі кажучи, відрізняється від розкладу на прості множники в $O_{Q[\sqrt{d}]}$. Тому для кілець $Z[\sqrt{d}]$ потрібні окремі команди.

Отже, проблема пропонованого дослідження: вивчення властивостей кілець $Z[\sqrt{d}]$, де $d \in N$ – вільне від квадратів, є достатньо актуальною.

В результаті досліджень автором було: отримано повний опис простих елементів кілець $Z[\sqrt{d}]$; розроблено алгоритм розкладу на прості множники в кільці $Z[\sqrt{d}]$; введено поняття функції Ейлера $\varphi(n)$ для елемента $n \in Z[\sqrt{d}]$ та знайдено формулу для обчислення її значень; введено поняття порядку елемента $a \in Z[\sqrt{d}]$ за модулем $m \in Z[\sqrt{d}]$ та досліджено умову його існування; розроблено алгоритми і процедури для дослідження елементів кільця $Z[\sqrt{d}]$ на простоту та знаходження: значення елемента $a \in Z[\sqrt{d}]$ за модулем $m \in Z[\sqrt{d}]$, простих множників елемента кільця $Z[\sqrt{d}]$ та їх кратності, множину всіх дільників заданого елемента $n \in Z[\sqrt{d}]$, розклад на прості множники елемента кільця $Z[\sqrt{d}]$, значення функції Ейлера для елемента $n \in Z[\sqrt{d}]$ та порядку елемента $a \in Z[\sqrt{d}]$ за модулем $m \in Z[\sqrt{d}]$; запропоновано ввести в розгляд розширений алгоритм RSA для елементів кілець $Z[\sqrt{d}]$. Детальніше про отримані результати розповідатиметься в доповіді.

Список використаних джерел

1. *Dekker T. J.* Prime numbers in quadratic fields. CWI Quarterly 7, 1994. − P.367-394.
2. *Scherr Z.* The ring $Z[\sqrt{d}]$ // Math 371: Algebra II, 2014. − P.1-7.
3. *B. Van der Pol, P. Speziali,* The primes in $k(\zeta)$ // Indag. Math. 13, 1951. − P.9-15.

Ятвінська М.І.,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,
Гончаренко Я.В., канд. фіз.-мат. наук, доцент

ЗАСТОСУВАННЯ ЕНТРОПІЇ ШЕННОНА ДЛЯ АНАЛІЗУ ЧАСОВИХ РЯДІВ В ЕКОНОМІЦІ

Проблема вивчення кризових явищ соціально-економічних систем відноситься до найбільш фундаментальних в економічній науці. Проаналізувавши методологічний апарат вивчення процесів рецесії, я дійшла висновку: для дослідження довжини та глибини рецесії можливе використання ентропійних показників, а саме ентропії Шеннона.

В роботі представляються результати використання ентропії Шеннона для аналізу рівня невизначеності економічних систем на прикладі даних номінального ВВП всіх країн Європи, а також країн-членів Євросоюзу за 2010 рік [3].

Проаналізувавши вихідні статистичні дані, ми побудували інтервльний ряд розподілу, визначивши відносні частоти за формулою $p_i = \frac{N_i}{N}$, де N_i – кількість країн, що входить до кожного з проміжків, N – загальна кількість країн. Така процедура була проведена для всіх країн Європи та країн Євросоюзу.

За визначенням Шеннона [1] ентропія – це кількість інформації, що припадає на одне елементарне повідомлення джерела, яке виробляє статистично незалежні повідомлення, при цьому функція ентропії $H(p)$ має відповідати таким аксіомам:

1) функція $H(p) = H(p_1, p_2, \dots, p_n)$ має бути визначена і неперервна на множині $\{p = (p_1, p_2, \dots, p_n) |\ p_i \in [0,1],\ i = 1,2, \dots, n, \sum_{i=1}^{n} p_i = 1\}$.
2) для довільного натурального n виконується нерівність:
$$H\underbrace{\left(\frac{1}{n}, \frac{1}{n}, \dots, \frac{1}{n}\right)}_{n} < H\underbrace{\left(\frac{1}{n+1}, \frac{1}{n+1}, \dots, \frac{1}{n+1}\right)}_{n+1}.$$
3) для довільного $\lambda \in (0,1)$ має місце рівність:
$$H(p_1, p_2, \dots, p_{n-1}, \lambda p_n, (1-\lambda)p_n) = H(p_1, p_2, \dots, p_n) + p_n H(\lambda, 1-\lambda).$$

Шеннон довів, що єдиною функцією, яка задовольняє вказані аксіоми, є наступна функція: $H(p) = -K\sum_{i=1}^{n} p_i \ln p_i$, де K – додатна константа, зо визначається вибором зручної одиниці вимірювання.

Якщо ентропія використовується для порівняння невизначеності в економічних системах, то приймають $K = 1$.

Застосувавши ентропійний підхід до отриманих варіаційних рядів, отримаємо наступні результати.

ВВП, млрд. $	**Країни Європи, $N = 46$,** p_i	**Країни Євросоюзу, $N = 27$,** p_i
[1; 50)	0,37	0,26
[50; 100)	0,11	0,07
[100; 250)	0,17	0,22
[250; 500)	0,15	0,22

[500; 1000)	0,07	0,04
≥1000	0,13	0,19

Для європейських країн:

$$H(p) = -(p_1 \ln p_1 + p_2 \ln p_2 + p_3 \ln p_3 + p_4 \ln p_4 + p_5 \ln p_5 + p_6 \ln p_6) =$$
$$= -(0{,}37 \cdot \ln 0{,}37 + 0{,}11 \cdot \ln 0{,}11 + 0{,}17 \cdot \ln 0{,}17 + 0{,}15 \cdot \ln 0{,}15 + 0{,}07 \cdot \ln 0{,}07 + 0{,}13 \cdot \ln 0{,}13) =$$
$$= -(-0{,}36 - 0{,}24 - 0{,}3 - 0{,}28 - 0{,}19 - 0{,}27) = 1{,}64.$$

Для країн-членів Євросоюзу:

$$H(p) = -(p_1 \ln p_1 + p_2 \ln p_2 + p_3 \ln p_3 + p_4 \ln p_4 + p_5 \ln p_5 + p_6 \ln p_6) =$$
$$= -(0{,}26 \cdot \ln 0{,}26 + 0{,}07 \cdot \ln 0{,}07 + 0{,}22 \cdot \ln 0{,}22 + 0{,}22 \cdot \ln 0{,}22 + 0{,}04 \cdot \ln 0{,}04) +$$
$$+ 0{,}19 \cdot \ln 0{,}19 = -(-0{,}35 - 0{,}19 - 0{,}33 - 0{,}33 - 0{,}13 - 0{,}32) = 1{,}65.$$

Отже, можна зробити досить неочікуваний висновок, що економічні системи всіх країн Європи, а також країн-членів Євросоюзу мають близькі значення ентропії, що означає, що країни Євросоюзу не утворюють більш стійкої, прогнозованої і передбачуваної системи. Досліджувані нами системи мають однакову міру невизначеності. Звичайно, даний висновок не є результатом повного дослідження, оскільки розрахунки велись тільки для ВВП країн, але запропонований підхід, на нашу думку може бути застосований для порівняння невизначеності (міри ризиків) економічних систем на основі великої кількості статистичних даних.

Список використаних джерел

1. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике. — М.: Изд. иностр. лит., 2002.
2. https://uk.wikipedia.org/wiki

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК ТА УПРАВЛІННЯ

Андрусик М. П.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Литва Л.А.,
кандидат соціологічних наук, доцент

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЛЯ ЩОДО ЖІНОК

Постановка проблеми. Протягом останнього часу тема насильства проти жінки стала предметом публічного обговорення. Для того, щоб уникнути насильства, його треба +визначити, відкритообговорити проблему та шукати шляхи вирішення. Проблема пошуку можливості подолання насильства й побудови світу без нього зумовлює необхідність розуміння, що таке насильство.

Насильство являє собою складне соціальне явище, яке відображає специфіку агресії у взаємозв'язках між людьми в основних сферах діяльності - економічній, політичній, духовній, психологічній. Насильство – це вольова діяльність суб'єкта, - держави, партії, індивіда, - по відношенню до об'єкта, - нації, соціальної групи, індивідів, - яка здійснюється з метою досягнення своїх інтересів. [1]

Метою статті є виявлення проблем у дослідженні сексуального насилля щодо жінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням насильства, з'ясуванням генетичних причин,виділення форм насильства з точки зору психоаналізу займаються психологи:З.Фройд і Е.Фромм, В. Райх. Аналіз насильства з позицій економічної теорії проводився Г.Беккером.Особливості проявів насильства в різних суспільствах досліджувалися К. Марксом, К.Поппером та Ф.Хайєком.

Аналіз стану досліджуваної проблеми показує, що протягом тривалого часу в Україні проблеми насильства жінки в сім'ї активно не обговорювалися. Першими їх почали порушувати правозахисні громадські організації, передусім жіночі. Завдяки цьому, з'явилася ціла хвиля досліджень і наукових статей, присвячених проблемі насильства в сім'ї, створено телефони довіри, кризові центри, притулки для жінок і дітей тощо. [2, с.5]

Заданими Харківського інституту соціальних досліджень, оціночна кількість постраждалих від незаконного насильства склала у 2004 р. 1,04 млн. людей, за п'ять років 2005-2009 – 1,32 млн., у 2010 році – 790 тис., у 2011 – 984 тис. Дослідження проводилося з використанням методики опитування населення п'яти регіонівУкраїни (3000 людей в Київській, Харківській, Львівській, Полтавській областях, а також Автономної республіки Крим) методом структурованого інтерв'ю за місцем проживання респондента [3].

Виклад основного матеріалу. Проблема насильства щодо жінки є надзвичайно актуальною в Україні. Насильство – це прагнення людини або якоїсь соціальної групи нав'язати свою думку, свій спосіб життя, іншим членам суспільства.Розрізняють насильство в сім'ї та насильство в суспільстві. Обидва види насильства поділяють у свою чергу на фізичне, статеве та психологічне. Насильство в сім'ї може набувати таких форм, як нанесення побоїв, сексуального примусу дівчат, зґвалтування жінок, надмірної фізичної експлуатації, постійних образ та знущання. Насильство в суспільстві — це різні форми зґвалтування, статевого домагання та залякування на роботі, у навчальних закладах та інших громадських місцях, торгівлі жінками; примушування до повійства.Для допомоги потерпілим від домашнього насильства діють спеціальні кризові центри, а

також центри медико-соціальної реабілітації. Працівники кризових центрів надають інформаційну, психологічну, педагогічну, медичну, юридичну допомогу особам, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї, а також тимчасовий притулок; повідомляють службі дільничних інспекторів міліції чи кримінальній міліції в справах неповнолітніх про виявлені факти реальної загрози застосування насильства в сім'ї або про факти вчинення такого насильства.[4]

Висновки: Такий стан справ вимагає від наукового загалу подальшого всебічного дослідження феномену сексуального насильства щодо жінок. У сучасній науці визначені основні напрями теоретичного дослідження насильства, на яких мають зосередити свою увагу вчені. Насильство являє собою досить складне багатопланове явище. Для більш глибокого дослідження його потрібно розглядати, виходячи за межі досліджень в галузі соціальної роботи, залучаючи дослідження в галузі психології, соціології, права, культурології, релігієзнавства.

Список використаних джерел

1. Насильство у сім'ї, як соціальна проблема в Україні // Верхньорогачицьке районне управління юстиції Херсонської області [Електронний ресурс:] http://rogachik.just.ks.ua/yuridichna-rubrika/nasilstvo-u-simyi-yak-sotsialna-problema-v-ukrayini.html

2. Домашнє насильство в Україні: наук. звіт / Правозахисники Міннесоти; *С.* Бенуелл, Е. Барклай, Е. Дьюбан, Р. Філліпс. – США, 2000. – 52 с.

3. Скільки постраждалих від насильства в міліції? [Електронний ресурс:] *http://antikor.com.ua/articles/990-skiljki_postrahdalih_vid_nasiljstva_v_militsiji*

4.Семешна *Н.Ю*. Психолого-педагогическаякоррекциядетско-родительскихотношений. – М.: Издат. Центр Вмедос, 2001, 96с.

Анищук Ю. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Сюсель Ю. В.,
кандидат філософських наук, доцент

ДІТИ У СВІТІ ГАДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Інтерес до новітніх технологій (сучасних смартфонів, гаджетів, планшетів тощо), технологізації соціальної діяльності є закономірною складовою частиною і наслідком технологічної революції, яка глибоко перетворила і продовжує перетворювати світ. У даний час, коли дорослішає перше покоління «екранних дітей», актуалізується науковий інтерес до особливостей соціалізації дітей під впливом новітніх технологій, шляхів попередження та усунення негативних наслідків взаємодії дітей з гаджетами. Наукова проблема даного дослідження полягає у наявності дефіциту розробок соціологічних теорій дослідження впливу цифрових технологій на соціалізацію дітей.

Мета дослідження – виявити позитивні (розвиваючі) та негативні (деструктивні) наслідки використання сучасних гаджетів у процесі соціалізації дітей.

Дослідження свідчать, що екран став важливим «вихователем» сучасної дитини. З одного боку, зацікавленість гаджетами дозволяє дитині розвиватися, отримувати нові враження, корисну інформацію, підвищувати свій інтелектуальний рівень. З іншого боку, це призводить до порушення зору, дефіциту рухів і неправильної постави, гальмування фізичного та психічного розвитку. Науковці Інституту педагогіки і екології медіа засобів (Штутгарт, Німеччина) стверджують, що з екранним впливом пов'язаний синдром «дефіциту концентрації», що полягає у нездатності дітей до самозаглиблення, відсутності зацікавленості справою [5].

Розглянемо позитивні (розвиваючі) наслідки використання сучасних гаджетів у процесі соціалізації дітей. Гаджети є інструментом фізичного, соціального, інтелектуального розвитку дітей [3]. Використання гаджетів з метою розвиваючих ігор для відповідного віку розширює кругозір дитини, допомагає їй засвоїти певні навички. Якщо час користування гаджетами не буде строго лімітований, то можуть виникнути негативні наслідки для розвитку дитини.

Негативні (деструктивні) наслідки використання сучасних гаджетів відображаються на здоров'ї дитини на трьох рівнях:

а) фізичному та фізіологічному рівні, такі наслідки виникають у результаті зменшення фізичної активності (порушення зору, ожиріння, серцево-судинні захворювання та захворювання опорно-рухового апарату) [2];

б) психічному рівні (дефіцит уваги, розвиток ігрової залежності, затримка мовного розвитку). За останні 20 років кількість дітей з мовним порушенням зросла більш, ніж у 6 разів [1; 90-93].

в) емоційному рівні (розвиток агресивності, відсутність комунікативних навичок реального, а не віртуального спілкування, невиправдана жорстокість тощо). З приводу цього К. Штайнер-Адер зазначає: «Дітям бажано якомога частіше перебувати у реальному соціальному просторі… цікавитися іншими людьми, спілкуватися з ними... Тільки так розвивається наш емоційний інтелект, який має вирішальне значення у досягненні людиною успіху в житті» [4].

Висновки. Сучасні гаджети та новітні технології необхідні для певної комунікації, взаємообміну, пошуку корисної інформації та соціалізації дітей у сучасному світі. Проте, усвідомлюючи деструктивні наслідки взаємодії дітей з цифровими технологіями, їх можна мінімізувати, дотримуючись деяких порад, особливо для батьків: а) обмежувати час, проведений за планшетом; б) нагадувати дитині про необхідність пауз і розминок під час тривалої роботи; в) відслідковувати комп'ютерні ігри, в які грають діти; г) проводити спільне дозвілля з дітьми, долучати їх до спільного сімейного хобі; д) заохочувати фізичну активність, захопленість спортом.

Список використаних джерел

1. Смирнова Е. О. Ребенок у экрана // Дошкольное воспитание. — 2002. — № 7. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://psychlib.ru/mgppu/periodica/DV072002/Sre_htm

2. League A. Kids and Gadgets: The Effects of Electronic Media on Developing Brains [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.motherearthliving.com/smart-parenting/kids-and-gadgets-effects-of-electronic-media-on-developing-brains.aspx

3. Roberts K. Giving Technology: 4 Tips to Guide Parents [Electronic resource]. – Mode of access:http://drkateroberts.com/2014/12/19/giving-technology-4-tips-to-guide-parents/

4. Steiner-Adair C. The Big Disconnect: Protecting Childhood and Family Relationships in the Digital Age // Pub Date: August 2013. – 384 p.

5. Teng A. Few parents understand fully the ill effects or offer guidance [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.straitstimes.com/singapore/kids-using-gadgets-at-earlier-age-being-exposed-to-risks-study/

Антоненко В. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Матусевич Т. В.,
кандитат філософських наук

МЕХАНІЗМИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ РІЗНИМ КАТЕГОРІЯМ НАСЕЛЕННЯ

Особливо гостро постає поотреба переосмислення соціальної політики в Україні: визначення чіткої мети, завдань, механізмів і етапів її реалізації. Означена проблема набуває особливої актуальності у світлі процесів нестабільності соціально-економічного розвитку держави та військового конфлікту на Сході України. Вищеозначене зумовлює необхідність створення високоефективної системи соціального захисту, здатної допомогти слабким у самоствердженні і сприяти сильним у саморозвитку, закладенні міцного фундаменту тристоронніх відносин у механізмі соціального партнерства.

Соціальний захист в Україні реалізується через матеріальне забезпечення економічно активного населення (шляхом соціального страхування); пенсійне забезпечення; соціальну допомогу найбільш вразливим категоріям; матеріальну допомогу сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо. Таким чином, соціальний захист здійснюється за допомогою соціального забезпечення та соціальної допомоги [2].

Соціальна допомога – це система соціальних дій у формі соціальної підтримки, сприяння або послуг, що надаються соціальними установами (службами) окремим індивідам або групам населення для подолання або пом'якшення життєвих труднощів, підтримки їх соціального статусу, забезпечення повноцінної життєдіяльності в суспільстві. Соціальна допомога включає в себе такі види соціальних виплат, дотацій, пільг, субсидій, що надаються особам, які потребують соціального захисту. В Україні соціальна допомога надається переважно в такій формі, що не збільшує купівельну спроможність її одержувачів, а дозволяє розподільникам соціально значущих благ отримувати гроші напряму від урядових структур, незалежно від міри задоволення потреб одержувачів допомоги [3].

Нестабільність політичної та економічної систем України поставили під загрозу дієвість та перспективу соціального розвитку, методи і принципи соціальної допомоги. У зв'язку з цим актуальним стало питання про пошук нової концепції соціальної політики, що відповідає реаліям часу і майбутнього розвитку.

Проблеми, протиріччя й особливості соціального розвитку України на сучасному етапі привертають пильну увагу як політиків, громадськості, так і дослідників-істориків, соціологів, економістів, політологів та ін. Тривала та глибинна криза українського соціуму змушує замислитися про її причини, зміст, наслідки та шляхи подолання. Про складність питання свідчить те, що до цих пір ведуться запеклі суперечки навіть про шляхи виведення країни з кризи, не кажучи про віддалені перспективи. Дана проблема знайшла відображення в роботі вчених, дослідницьких центрів, державних структур

Більшість дослідників зазначає, таких як Анісімов Т.В., Буриков І.П., Коновалов М.Б., соціальна політика України періоду реформ носила недовговічний характер, була малоефективною, недостатньо прив'язаною до економічних можливостей. Однак, щодо оцінки причин цього положення, позиція авторів найчастіше носить абсолютно полярний характер, супроводжуваний як об'єктивними підставами, так і політичною кон'юнктурою. Один із підходів до оцінки соціальної політики розглядає її як керовану, але пов'язує недоліки її теоретичного обґрунтування і практичного втілення з перехідним станом суспільства і держави, комплексністю і масштабністю перетворень [1с. 59 - 77]

Аналіз інформації з різних наукових джерел показав що незважаючи на певну кількість наукових досліджень, концепції реалізації соціальної політики в Україні недостатньо розроблені, тобто неправильно поставлені цілі соціальної політики, засоби, за допомогою яких можна ці цілі досягти, форми і методи реалізації.

Список використаних джерел

1. Волгін Н. А., Карпухін Д. М. Концептуальні основи соціальної політики. // Соціально-трудова сфера Україні в перехідний період.-2009.- С. 59-77

2. Кравченко А. И. Социология: Учебник для вузов. — Екатеринбург, 1999.

3. Савченко А. Социальная ответственность корпораций. "Зеркало недели. Украина". №15 24.04.12

Антошкіна А. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Міхеєва О.Ю.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ - ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО УМОВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми. Студентство в Україні складає вагому частку суспільства, яка зайнята специфічною працею - навчанням. За останні роки відбулося значне зростання кількості молодих людей, які здобули або здобувають вищу освіту, що позитивно впливає не тільки на економічний розвиток нашої країни, але й на її становлення як демократичної європейської держави. З огляду на те, що молода людина, як правило, вступає у вищий навчальний заклад зразу після закінчення середньої школи, необхідно активно розвивати соціальні структури, які сприятимуть успішній соціальній адаптації та професійному становленню студентської молоді.

Метою статті є аналіз соціальної адаптації студентів-першокурсників до умов вищого навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення питання адаптації студентів до навчання у ВНЗ хвилює цілу низку вітчизняних науковців. Це, зокрема, Т. В. Алексєєва, І. Д. Бех, О. П. Венгер, В. Л. Гармаш , Г. Гамов, О. Д. Гречишкіна, Н. М. Дятленко, Л. І. Дябил, Г. П. Левківська, Є. Н. Коцур , Л. В. Клочек, Л. В. Косарєва, Н. В. Любченко, О. В. Прудська О. Резнікова, В. С. Сорочинської, О. Г. Солодухова, Н. В. Фролова, А. В. Фурман, Ф. Г. Хайруллін, І. М. Шаповал, В. С. Штифурак та ін. Різні аспекти проблеми адаптації були предметом вивчення зарубіжних вчених: Р.Бенедикт, Дж.Даллард, М.Мід, Н.Міллер, Р.Сірс, Т.Френч.

Виклад основного матеріалу. Соціальна адаптація до умов вищого навчального закладу, способу життя, навчання, дозвілля, поза сумнівом, пов'язана з різкою зміною соціального стану особистості. Оскільки початок навчання в університеті – це досить складний і багатогранний процес в житті кожного студента, до якого входить активне пристосування до нових умов життя, включення в кардинально новий вид діяльності, пристосування до нового соціального середовища. [1; 55]. Проблема соціальної адаптації студентів – першокурсників може порушуватись стосовно нових, незнайомих для індивіда ситуацій, які мають для нього істотне чи навіть життєво важливе значення. Це означає, що не адаптованість може з високою ймовірністю призводити до психічного неблагополуччя індивіда, стану стресу, серйозної загрози для його життєвих інтересів. Не адаптованість проявляється в неадекватному розумінні ситуації, у способі дій, який підвищує несприятливість та загрозливість ситуації. [2; 112].

Головними особливостями соціальної адаптації є адаптацію до навчальної діяльності, до студентської групи та до майбутньої професії, до гуртожитка, до нового міста.

Соціальна адаптація може проходити для студента як успішно так і не успішно. Успішність адаптації залежить від характеристик середовища і індивіда. Чим складніше нове середовище чим більше відбувається в ній змін, тим є важчою для індивіда соціально – психологічна адаптація. [3; 46].

Висновки. Оскільки процес соціальної адаптації студентів до навчання у ВНЗ набувають останнім часом особливої актуальності у зв'язку зі зростанням інтенсивності дії та збільшенням числа чинників, які посилюють динамічність співвідношення людини і навколишнього середовища й обумовлюють підвищені вимоги до адаптаційних механізмів особистості. то воно потребує системного теоретико - практичного вивчення з метою вдосконалення його науково-методичної бази.

Список використаних джерел

1. Асиркіна, Г. П. Організаційно-педагогічна структура соціальної адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищих закладах освіти / Г. П. Асиркіна // Проблеми освіти : науково-методичний збірник / редкол.: В. Г. Кремень, М. Ф. Степко, К.·М.·Левківський та ін. – К., 2006. – Вип. 44. – С. 55.

2. Балягіна, І. Адаптація студентської молоді до навчання та духовно-культурного середовища університету як шлях формування корпоративної культури / І. Балягіна, О. Бойчук // Вища школа. – 2012. – № 1. – С. 112–116.

3. Галус, О. М. Жити по-новому : проблема адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ та її педагогічні основи / О. М. Галус // Гуманітарні науки. – 2004. – № 2. – С. 46–52.

Безсмертна Я. С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Матвійчук Т. В.,
кандидат психологічних наук, доцент

ЗАХОДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ У СОЦІАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ МАТЕРІ ТА ДИТИНИ

На даний час велика кількість жінок та дітей потребує соціального захисту та допомоги. Саме тому соціальна робота з жінками та дітьми , які потребують і складних життєвих обставинах є одним з важливих напрямів соціальних центрів матері та дитини. В роботі соціальних центрів також важливим є раннє виявлення жінок, які потребують допомоги. Помітною тенденцією останніх років є відокремлення сім'ї від батьківства. Насамперед вона проявляється у значному збільшенні неповних сімей, часто в результаті свідомої відмови від реєстрації шлюбу, з метою отримання соціальної допомоги від держави. Аналіз **с**тану досліджуваної проблеми показує, що протягом тривалого часу в Україні сучасна сім'я переживає великі труднощі, пов'язані з матеріальними і психолого-педагогічними проблемами, з ціннісними орієнтаціями її членів. У сучасних умовах інститут сім'ї втратив свою стабільність. Нині в середньому розпадається 65% сімей, а в деяких регіонах України цей показник сягає 70-80% у перші 5 років шлюбного життя. Основними причинами розлучень є матеріальні нестатки, відсутність окремого житла, втручання родичів у сімейне життя молодого подружжя, невміння спільно вести господарство, небажання знаходити компроміси, подружня невірність, шкідливі звички тощо. На початку третього тисячоліття в Україні проживало 2 млн. неповних сімей (в основному, після розлучення батьків), в яких виховувалось майже 1,5 млн. дітей. Нині цю кількість встановити практично неможливо, оскільки, згідно Сімейного кодексу, сім'єю вважається і така сім'я, де шлюбні партнери проживають у цивільному (незареєстрованому) шлюбі. Майже 3,5 млн. громадян України виїхали на заробітки за кордон. Більшість з них мають неповнолітніх дітей, яких вони залишили або на одного з батьків, або на близьких і далеких родичів. Це не минає безслідно для розвитку дітей,

адже в умовах неповної сім'ї звужується сімейне спілкування і збіднюється його зміст, обмежуються можливості дітей у засвоєнні статево-рольових стосунків і моделей поведінки. Як результат, хлопчики виростають інфантильними (у них немає прикладу чоловічої поведінки), а дівчатка – агресивними (для них прикладом є мама як сильна жінка, яка сама в різні способи розв'язує всі сімейні проблеми).

Нині соціальні центри матері і дитини – це заклади, які призначені для тимчасового проживання жінок на сьомому – дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися в складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку. Коли ми говоримо про центри матері та дитини і їх клієнтів, насамперед фокусуємо увагу на матері як на клієнті, але ми маємо пам'ятати, що дитина – це перший і найважливіший клієнт, якого необхідно захищати. Користувачами послуг Центрів матері і дитини, виступають матері з дітьми, у тому разі, коли існує ризик залишення дитини в установі (одинокі матері, неповнолітні, мами з дітьми, які постраждали від насилля); жінки на останніх місяцях вагітності, коли існує ризик, що вони залишать дитину після народження; матері і вагітні жінки, які зростали в інтернатних закладах (не готові до материнства, складний матеріальний стан). більшості клієнток центрів матері і дитини – це, в переважній більшості, молоді жінки, які мають середню освіту та випускниці інтернат них закладів, що мають недостатню кількість знань та практичних навичок піклування про власне здоров'я та здоров'я своєї дитини, а також у них є незадовільні матеріально-побутові умови для проживання та виховання дитини. Діти – це квіти нашої нації, країни і їх зростання в благополучній сім"ї є важливим питанням на цей час. Бо духовне, моральне, етичне зростання дитини як особи суспільства в Україні відбувається в щасливій повний родині. Тому такі заклади як « Центри матері та дитини» повинні існувати і розвіватись, тому що їх справа є важливим ділом для збереження сім'ї.

Список використаних джерел

1. Зубкова Т.С., Тимошина Н.В. Організація і зміст роботи щодо соціального захисту жінок, дітей і сім'ї. - М.: Академія, 2003.

2. Рейн В. А**.** Соціальний захист дітей-сиріт, дітей, які залишилися без піклування батьків, та осіб з їх числа: проблеми та шляхи їх рішень. - Самара., 2003.

Біла І.І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Костюшко Г.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВПЛИВ АГЕНТІВ ПЕРВИННОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Сучасна соціально-педагогічна ситуація, як відомо, характеризується активним пошуком дієвих шляхів суттєвого збагачення духовного потенціалу суспільства, значного підвищення самоствердження та самореалізації особистості, її соціального становлення. Як нам видається, саме виявлення агентів соціалізації дозволяє дослідити процес соціального становлення особистості "як суспільної істоти, під час якого складаються різноманітні зв'язки особистості з суспільством, засвоюються орієнтації, цінності, норми, відбувається розвиток особистісних властивостей" [1, с.54].

Соціально-педагогічні аспекти соціалізації як процесу, який відображає хід соціального становлення особистості розкривають у своїх працях Т. Алєксєєнко, А. Капська,

О. Безпалько, В. Бочарова, Ю. Василькова, І. Звєрєва, О. Мудрик та ін.

Агенти соціалізації — це люди та установи, діючі соціальні суб'єкти, за допомогою яких людина соціалізується завдяки процесам навчання, комунікації, прилучення до культури [3, с. 241] .

До первинних агентів належать сім'я, члени родини, друзі, сусіди тощо.

Головною структурною одиницею суспільства, що закладає основи ціннісно-мотиваційної сфери особистості, торкається всіх сфер життєдіяльності людини, формує її характер, прийнято вважати сім'ю.

Сім'я - це соціальний інститут, який протягом всього життя особистості є найближчим соціальним середовищем та виступає провідним фактором соціалізації особистості. Сім'я виступає першоджерелом духовного, економічного та суспільного розвитку дитини. [2, с. 207].

Отже, сімейне виховання важлива умова становлення особистості дитини, бо сім'я — це той мікроколектив, в якому дитина набуває першого досвіду людських контактів, де, спостерігаючи за оточенням, вона засвоює норми і правила поведінки, і через брак життєвого досвіду робить висновок, що все, що відбувається у сім'ї повторюється у суспільстві в цілому, приймаючи сім'ю за модель усього суспільства.

Список використаних джерел

1. Лукашевич М.П. Соціологогія освіти //Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. Посіб. – К., 1990. – 224 с.
2. Соціальна педагогіка. Підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 488.
3. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І.Д. Звєрєвої. -К.: Центр учбової літератури, 2008. 336 с.

Білокопитова З. Д.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Мельниченко Л.М.,
викладач

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ У МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОВИСНАХ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Багато юнаків мають свої неповторні прояви характеру, що, безумовно, позначається на їх поведінці в суспільстві, взаємодії з оточуючими, успішності у навчальній діяльності.

Акцентуація характеру – це підсилення окремих рис характеру, за якого наявні відхилення в психології й поведінці людини, що не виходять за межі нормативної поведінки, але межують з патологією [2, с. 13].

Проблему акцентуацій розглядали К. Леонгард, Н. Ларченко, А. Личко, Р. Нємов, Н. Литвинов, Л. Столяренко, В. Пєтухов тощо.

Акцентуації характеру розглядаються як крайні варіанти норми. За типологією К. Леонгарда виділяють гіпертимний, лабільний, дистимічний, сенситивний, тривожний, педантичний, збудливий, демонстративний, застрягаючий, екзальтований типи акцентуацій. [1, с. 291].

Аналізуючи дані дослідження акзентуацій характеру за опитувальником К. Леонгарда, представлені у статті «Акцентуации характера в юношеском возрасте», можна визначити, що серед юнацької молоді майже усі акцентуації характеру (окрім педантичного типу) спостерігаються на рівні вище середнього, проте є відсутніми яскраво

виражені акцентуації характеру. Найбільш високих показників досягає екзальтованість. Цей тип акцентуацій може характеризувати характер «тривоги та щастя», що супроводжується різкими коливаннями настрою, подібно до психозу тривоги та щастя. Проте, за даними дослідження міжособистісних відносин (Т. Лірі), юнакам притаманний дружній тип встановлення відносин.

Отже, з вищезазначених відомостей можна зробити висновок щодо прояву взаємозалежності домінуючих акцентуацій характеру та способу міжособистісної взаємодії у юнацькому віці, де характерним є дружнє відношення до оточуючих та встановлення контактів, але разом з тим, досить емоційне переживання дійсності, що часто передбачає різку й полярну зміну настрою, від почуття щастя до переживання тривоги чи суму.

Список використаних джерел

1. Леонгард К. Акцентуированные личности – Київ, 1981. – 390 с.
2. Личко, А.Є. Психопатії та акцентуації характеру у підлітків/А.Є. Личко. - Ленінград: «МедицинаВ», 1983. - 256с.

Богданець Ю. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Патинок О.П.,
кандидат психологічних наук, доцент

ГОТОВНІСТЬ СТАРШОГО ПІДЛІТКА ДО ОСОБИСТІСНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

На актуальність проблеми особистісної самореалізації сучасного підлітка вказують сприяння вільному розвитку особистості та формування його соціально-громадського досвіду, створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку, задоволення потреби у професійному самовизначенні і особистісній самореалізації, організація дозвілля підлітків із використанням нових форм роботи тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що особистісну самореалізацію як соціальний процес розглядають Н. Громова, Н. Комісаренко, Л. Левченко, В. Муляр. Однак лише О. Баришева, Н. Борисова, Ж. Воронцова, В. Зарицька, А. Ковальова, А. Мудрик розкривають особливості особистісної самореалізації та можливі в ній напрями діяльності старших підлітків.

Особистісна самореалізація розглядається як провідний напрям про єдність професійного й особистісного розвитку [2;42]. Потреба у особистісній самореалізації саме старшого підлітка, його задоволення, нерозривно пов'язані із такими внутрішньо особистісними процесами як самопізнання, самовизначення, самоставлення, самооцінювання, саморегуляція, самоусвідомлення, саморозвиток. Як на теоретичному рівні, так і в реальному існуванні суб'єкта неможливо розділити ці процеси ні у часовому, ні у просторовому вимірі. Готовність до особистісної самореалізації визначається активною діяльністю підлітка щодо здійснення його особистих задумів і планів, актуалізацією його здібностей та дає змогу об’єктивно і суб’єктивно бути задоволеним, що і є головним у самореалізації[1;96].

Можна зробити висновок, що особистісна самореалізація як особистісне утворення є центральною характеристикою підлітка, вищим рівнем його розвитку, на якому практично самоздійснюється його Я, але в основному воно потребує більш системного теоретико-практичного вивчення з метою вдосконалення його науково-методичної бази.

Список використаних джерел

1. Користельова Л. А. Психологія самореалізації особистості: труднощі в професійній сфері / Л. А. Користельова. – СПб.: Вид-во «Йдеться», 2005. – 96с.
2. Мільчевська Г.С. Специфіка самореалізації особистості старшого підлітка /Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогіки і психології : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 жовтня 2012 р. – Львів, 2012. – С. 42-45.

Бойко О. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Мирошніченко Н.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Проблема дитячої інвалідності досліджується в Україні вже досить давно. Адже людей з інвалідністю у всьому світі дуже багато, і кількість їх постійно зростає. Проблема дітей інвалідів, залишаючись наразі недостатньо дослідженою, потребує особливої уваги суспільства.

Ще донедавна проблема інвалідності стосувалася лише самої людини-інваліда та її сім'ї. Нині ж визнається, що інвалідність - не стільки нещастя однієї людини, скільки суспільний феномен.

Метою статті є проаналізувати особливості соціально-педагогічного супроводу дітей з інвалідністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст та форма соціально-педагогічної роботи з дітьми-інвалідами розкриті у працях А.Й.Капської, О.В.Безпалько, Р.Х.Вайноли, О.В.Вакуленко, Н.О.Мирошніченко, К.В.Щербакової, М. Д. Вернера, Е.І. Холостової, С.А. Вегера, Л.К. Грачева, Л.В. Борщевської, Л.В. Зібрової, В.М. Рахманової та інших.

Виклад основного матеріалу. Нині соціальні працівники і соціальні педагоги знайшли себе у соціальній політиці стосовно дітей-інвалідів. Вони повернули професійну діяльність не до політичних реформ, а до людини, зосередившись на створенні місцевих організацій, різних громад, які добре знають потреби жителів, а тому роблять усе, щоб фінансувати задоволення їхніх потреб [1].

Основною метою супроводу є впровадження дітей в середовище й суспільство. А відтак основними завдання супроводу є розвиток у таких дітей почуття власної гідності та поваги оточуючих до них, сприяння їх самоактуалізації, самовдосконалення, формування їх активної життєвої позиції, тобто забезпечення їх соціалізації.

До соціально-педагогічного супроводу дітей-інвалідів можуть бути залучені органи соціального захисту, фахівці соціальної адаптації та реабілітації, вчителі-координатори з питань навчання дітей-інвалідів, волонтери соціальної служби. Соціальний супровід здійснюється фахівцями соціальної сфери, психологами, педагогами та медичними працівниками на основі новітніх технологій з використанням методів індивідуальної та групової роботи [2].

Висновки. Напрямки організації соціальної роботи з дітьми-інвалідами представляють собою динамічну систему, в ході якої здійснюється послідовна реалізація постійно виникаючих при взаємодії з дитиною-інвалідом тактичних завдань на шляху до досягнення мети – включення в суспільне життя. Основними напрямками соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими потребами є: артотерапія, казкотерапія,

музикотерапія, сенсорна корекція, підготовка дітей до школи, логопедична корекція, психологічна корекція, масаж, кінезотерапія, механотерапія тощо.

Список використаних джерел

1. Психологическое и социальное сопровождение больных детей и детей-инвалидов / под ред. С.В.Безух. – СПб.: Речь, 2006. – 112 с.

2. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Звєрєва, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; За заг. ред.: І. Д. Звєрєвої, Г. М. Лактіонової — К.: Центр навчаль¬ної літератури, 2004. — 256 с.;

Бондарук О. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Годлевська А.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

БАТЬКИ ЯК РЕСУРС ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІСТОВНОГО ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

Метою статті є виявити ефективні шляхи залучення батьків-волонтерів до організацій змістовного дозвілля дітей та молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання доброчинності та волонтерства у вітчизняній науці і практиці досліджували О. Брижовата, І. Грига, Ф. Ступак, М. Дейчаківський, О. Шатохіна, Л. Дума, З. Зайцева, А. Зінченко, І. Звєрєва, Н. Заверико, І. Іванова, Н. Івченко, О. Карпенко, Л. Коваль, Н. Комарова, О. Кузьменко, О. Лисенко, В. Назарук, І. Пінчук, І. Трубавіна, О. Яременко та ін.

Виклад основного матеріалу. Волонтерська діяльність в Україні, хоча і нестала масовою, проте є такою, що дозволяє говорити про неї як про суспільне явище та як про важливу складову діяльності недержавних соціальних служб. Взагалі ж волонтерство як можна бачити, є запорукою успішного процвітання нашої країни.

Волонтер - це людина, Яка добровільно, не переслідуючи корисливих цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не отримуючи за це грошової винагороди [1]. Серед волонтерів найчисельнішою групою є учні старших класів і середніх спеціальних закладів, студенти вищої школи. Волонтерами виступають також батьки, пенсіонери та спеціалісти, які безкоштовно надають різні види соціальних послуг. Волонтери-батьки рідко приходять з власними ініціативами. Більшість з них сподіваються на допомогу інших – поринувши у свою проблему, вони навіть не уявляють, що вони самі для себе теж можуть чимало зробити. Тому дуже важливо працівникам Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді активізувати батьків, розкрити перспективи можливої самостійної волонтерської діяльності. Тільки усвідомлення можливості змін може стати мотивом включення батьків до волонтерської роботи [2].

Висновки. Волонтером може бути кожен,а саме: діти і підлітки, спеціалісти, спонсори, чиновники, клієнти, члени організацій, батьки, студенти. Залучення волонтерів-батьків до соціальної роботи визначається особистою проблемою волонтера: батьки дітей з ДЦП працюють з сім'ями, де є діти з таким захворюванням. Тобто спрямованість роботи волонтерів-батьків, як правило, диктується їхньою особистою проблемою.

Список використаних джерел

1. Василенко До. Волонтер – це стан душі // Волонтер//2001, №10

2. Лях Т. Волонтерство як суспільний феномен / Т. Лях // Проблеми педагогічних технологій: Збірник наукових праць / Волинський державний університет імені Лесі Українки. - Луцьк: Волинський академічний дім, 2004. - Випуск 3-4. - С. 139 – 144

Бордонос М.І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Наукоий керівник: Коновалова М.В.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

На перетині понять «бізнес» і «благодійництво» з'являється термін «соціальне підприємництво» - інноваційна підприємницька діяльність, спрямована на соціальні перетворення, покращення соціального становища , що здійснюється за принципом мультидисциплінарного підходу до вирішення актуальних проблем. Таким чином , актуальність теми зумовлена пошуком принципово нових шляхів підвищення ефективності соціального партнерства влади, громадськості та бізнесу в контексті соціального підприємництва , спрямованого на подолання суспільних недоліків: ізольованості, маргіналізації, низького рівня освіченості населення, ігнорування працевлаштування людей з відхиленнями тощо .

Дослідженню проблем соціальної орієнтації підприємництва присвячено чимало наукових праць як видатних зарубіжних вчених, так і вітчизняних науковців, зокрема: І.Булеєва, О.Винникова, Ю.Орла, М.Семикіної, Є.Сільвестрова, А.Скіпальського .

Останнім часом бізнес звертається в сторону соціальних проблем як на національному, так і на глобальному рівнях, і цьому є своє пояснення. Світовий досвід показує, що соціальне підприємництво корисне усім: компанії, державі, суспільству, тому що як теоретична і практична дисципліна, може виступати одним з інструментів, що сприяють ліквідації провалів ринку у відповідних сегментах економіки і зниження соціальної напруженості в суспільстві, тому зацікавленість у реалізації мала б підштовхувати до рішучих дій. Проте, за відсутності практик і розуміння в цілому, соціальне підприємництво в Україні наразі лишається нелегалізованим, не має законодавчого закріплення, тоді як в Європи соціальний бізнес вже став звичною справою.

Сфери поширення соціального підприємництва досить розлогі і освіта у цій системі займає не останнє місце. Проте, кількість компаній ,організацій зацікавлених в розвитку саме цієї сфери становить лише 15%, що говорить про нестачу інтересу до існуючої і значущої проблеми. Загалом соціальні перетворення ,здійснювані соціальними підприємцями, можуть приймати різноманітні форми, проте та часта, яка активно діє в сфері освіти здійснює соціальні перетворення дещо в інший ,наразі малоефективний спосіб. Задля удосконалення системи освіти в площині соціального підприємництва необхідне ,по-перше, проведення інформаційної роботи з підприємцями, а не з громадськими організаціями, яка б протікала впродовж всього року, а не була точковою, зарубіжними, обізнаними консультантами , котрі не лише розуміють соціальне підприємництво, а й активно працюють в ньому. Прикладом такої взаємодії є Білл Дрейтон, засновник фонду Ashoka ,який займається пошуком соціальних проектів по всьому світу, веде базу таких проектів і надає їм підтримку. По-друге, відкриття приватних дошкільних освітніх установ (дитячих садків), оскільки кількість місць в державних установах є обмеженою і не завжди задовольняє потреби населення, а тим паче в перенаселених ,в порівнянні з іншими, регіонах. По-третє, забезпечення транспортними

засобами учнів, а особливо тих, хто проживає в сільській місцевості. Можна приводити ще безліч прикладів, але зміст таких «реформ» залишається незмінним: підвищення рівня освіти на всіх її етапах, починаючи дошкільною освітою, закінчуючи підвищенням кваліфікації вже працюючих.

Отже, наразі соціальне підприємництво є незаповненою нішею в системі соціальної політики, одним з можливих варіантів часткового вирішення суспільних проблем , яке при правильному підході , допомогло б суспільству функціонувати більш ефективно. Зв'язок соціального підприємництва з освітою є безпосереднім і потребує негайного вдосконалення шляхом перейняття досвіду, залучення кваліфікаційних кадрів тощо.

Список використаних джерел

1. Винников О. Соціальне підприємництво: годі бажати, як краще / О. Винников // Пріоритети. - 2003. - №4 (10) - С. 25-28

2. Ігнатович Н., Гура В. Зарубіжний досвід розвитку соціального підприємництва/Ігнатович Н., Гура В.//Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. – 2014. – 12(165): 22–25.

3. Кірєєва О. Б. Соціальне підприємництво як інструмент державної соціальної політики/Кірєєва О. Б. – К., 2010, с.13.

Борунова Є. А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Отич Д.Д.,
кандидат психологічних наук, доцент

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ

Локус контролю є надзвичайно поширеним поняттям у сучасній психології. Його ввів у 1954 році соціальний психолог Дж. Роттер. Починаючи з його робіт багато дослідників, наприклад Є. Ф. Бажин, Є. А. Голинкіна, А. М. Еткінд, С. Р. Пантилєєв, В. В. Столін та ін., проявляли інтерес до особистісної парадигми, пов’язаної з оцінкою того, внутрішній або зовнішній локус контролю має індивід.

В сучасній психології існує два типи локус контролю які відповідають за різні сфери психологічної діяльності: схильність приписувати результати діяльності зовнішнім факторам називається «зовнішній локус контролю», або екстернальний, внутрішнім – «внутрішній локус контролю, або інтернальний. Ця індивідуально-психологічна характеристика являється достатньо стійкою особистісною якістю, не дивлячись на те, що остаточно вона формується у процесі соціалізації.

Дослідження людей з різними типами суб’єктивного контролю показали, що люди з низьким рівнем інтернальності характеризують себе як егоїстичних, залежних, нерішучих, несправедливих, невпевнених, нещирих, несамостійних. Люди з високим рівнем вважають себе добрими, незалежними, рішучими, справедливими, чесними. Внутрішній і зовнішній контроль сьогодні активно вивчається у дорослих людей при професійному відборі, у школярів, у студентів.

Абсолютного вираження інтернальності або екстернальності практично не існує. У кожної людини є доля впевненості у своїх силах і доля психологічної залежності від зовнішніх обставин.

Таким чином, більшості людей одночасно властиві у той або іншій мірі і інтернальність, і екстернальність, а межа між ними є рухомою – в одних випадках домінує інтернальний, а в інших екстернальний локус контролю [3, с. 118].

Локус контролю відіграє певну роль у навчальній діяльності студентів. В залежності від рівня вираженості екстернального або інтернального типу студент буде приписувати відповідальність за результати власне своєї діяльності зовнішнім силам, або власним здібностям і намаганням. Студенти з інтернальним локусом контролю більш успішні в навчальному процесі, оскільки вони не покладають відповідальність за свої досягнення на зовнішні обставини. Пов'язуючи свої успіхи і невдачі зі своїми зусиллями, вони вважають, що їх цілеспрямована діяльність приведе до досягнення позитивних результатів. Це робить їх більш впевненими у собі, більш психологічно захищеними від дії різних негативних факторів [4, с. 65].

Сформований локус контролю відображає мотиваційну сферу особистості, яка навчається: учень із зовнішнім і внутрішнім локусом контролю по-різному усвідомлює мотиви успішності у навчанні і засвоєнні предметних знань. Позитивні мотиви до навчальної діяльності приводять до підвищення якості успішності по всім предметам, формування позитивного ставлення до учіння, підвищення успішності і навчальної активності.

Мотивація учіння виражається у прийнятті студентами цілей, задач навчальної діяльності і осмислених як особистісно значимі і необхідні [2, с. 151]. Проблема мотивації учіння є досить важливою у психології і педагогіці, їй присвячено немала кількість робіт (Ш.А. Амонашвілі, Л.І. Божович, Г. І. Ібрагімов, В. С. Ільїн, А. К. Маркова, М. В. Матюхіна, В. Ф. Моргун та ін.).

Під мотивом учіння розуміються усі фактори, які обумовлюють прояв навчальної активності: потреби, цілі, установки, почуття обов'язку, інтереси тощо. Мотивація як перший обов'язковий компонент навчальної діяльності входить у структуру діяльності, може бути внутрішньою або зовнішньою по відношенню до неї, але завжди є внутрішньою характеристикою особистості як суб'єкта цієї діяльності.

Становленню мотивації професійного учіння у студентському віці сприяє низка особистісних особливостей студента: потреба у життєвому самовизначенні і спрямованість планів у майбутнє, осмислення з цих позицій сьогодення; становлення соціальних мотивів громадянського обов'язку, віддачі суспільству; тенденція до усвідомлення свого світогляду як поєднання соціальних і пізнавальних мотивів, орієнтації.

Список використаних джерел

1. Крившенко Л.П., Педагогіка / Л. П. Крившенко. –М:ТК «Велбі», 2004. – 432с.

2. Овчинников, М.В. Структура и динамика мотивации учения студентов педагогического вуза / М.В. Овчинников // Профессиональное образование. Столица. Приложение «Новые педагогические исследования». – 2007. – № 5. – С. 151- 155.

3. Реан А.А., Коломінський Я.Л. Соціальна педагогічна психологія / А. А. Реан, Я.Л. Коломінський. – СПб: Питер, 2007. – 409 с.

4. Соловйова О.В., Папура А.А. Феномен впевненості: поняття, підходи, складові / О. В. Соловйова, А. А. Папура // Сибірський психологічний журнал – 2010. – № 4. – С.63-65.

Ботурчук М.Я.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Агапова М.Б.,
кандидат педагогічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ РОБІТНИКІВ: МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність вивчення морально-етичних аспектів у професійній діяльності фахівців соціальної сфери визначається специфікою соціальної роботи, зокрема, необхідністю оперативно, з урахуванням індивідуальних потреб, надавати дієву допомогу різним соціально незахищеним групам населення: малозабезпеченим; безробітнім; інвалідам; людям похилого віку; біженцям; сиротам та іншим.

Специфіка діяльності працівників соціальної сфери ставить ряд вимог до їх професіоналізму, що визначається не тільки високим рівнем знань, умінь і навичок, але й певними особистісними якостями, дотриманням певних етичних норм поведінки при роботі з людьми, що опинилися у складних життєвих обставинах.

Різні аспекти зазначеної проблеми привертають увагу багатьох науковців. Так, Бакштановскій В.І., Бєлякова Г.І., Дубич К.В., Согомонов Ю.І., Карноухов Н.М, Гришанова Н.А., Мєдвєдєва Г.П., Нікітін В.А., Холостова Є.І., Ярская-Смірнова О. та інші з філософських та соціологічних позицій розглядають етичну складову професійної діяльності фахівців в цілому та працівників соціальної сфери, зокрема.

Однак, у сучасних умовах розвитку соціальної сфери зазначена проблема залишається актуальною: невідповідність між теорією і практикою соціальної діяльності свідчить про недостатню підготовленість соціальних робітників у зазначеному напрямі.

Метою даного дослідження є виявлення особливостей морально-етичної складової професійної діяльності соціальних робітників.

Фахівці соціальної сфери у своїй повсякденній роботі часто стикаються зі складними моральними проблемами, які змушують їх діяти відповідно до своїх моральних переконань, тому що такі ситуації недостатньо врегульовані законодавством. Це показує значущість професійної етики як сукупності стійких моральних правил та норм, якими повинен керуватися будь-який працівник у своїй діяльності. Як зауважує науковець Дубич К.В., визначальним чинником придатності людини для професійної діяльності з надання допомоги є система її цінностей, що визначає ефективність практичної реалізації [1,с. 194].

Головним документом, яким керується соціальний працівник у своїй діяльності є Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України, що містить основні базові етичні ідеї і традиції, які стають підґрунтям для прийняття етичного рішення в соціальній практиці та норми етичної поведінки працівників. Згідно з Кодексом, головними етичними принципами є: повага до гідності кожної людини; дотримання норм професійної етики; пріоритетність інтересів кожної людини; довіра та взаємодія у вирішенні проблем клієнта; толерантність; доступність послуг; конфіденційність.

Професійна етика спеціаліста соціальної сфери будується згідно поваги прав особистості, специфіки соціальної роботи як професійної діяльності та соціального інституту. Вона передбачає не тільки знання норм і принципів взаємодії і взаємин, а й наявність певних особистісних якостей фахівця, оскільки професійні моральні вимоги не можуть охопити всього різноманіття ситуацій, що виникають в процесі діяльності [2, с. 13]. Фахівець соціальної сфери повинен виробити для себе певну систему цінностей, яка має узгоджуватися із сутністю і змістом його професійної діяльності, суспільними нормами і традиціями тощо. Більшість клієнтів вважає, що краще їх зрозуміє людина, яка має професійний і життєвий досвід, вміє пройнятися почуттями та проблемами співрозмовника [1, с. 187-188].

Таким чином, ефективність професійної діяльності соціального робітника значною мірою залежить від дотримання ним етичних принципів і норм етичної поведінки, що передбачає формування у майбутніх фахівців відповідних професійних і особистісних компетенцій.

Список використаних джерел

1.Дубич К.В. Вступ до соціальної допомоги: навч.пос. / К.В. Дубич. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 224 с.

2.Краснова Н. П. Етика ставлення соціального робітника до своєї праці / Н. П. Краснова // Соціальна робітникіка: теорія та практика. – 2009. – № 4. – 24 с.

Вітюк Ю. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Мирошніченко Н. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. Найгостріше постає проблема агресивної поведінки у підлітковому віці, коли здійснюється перехід до нового щабля розвитку особистості; серед підлітків посилюється негативізм, демонстративна стосовно дорослих поведінка, частішають випадки виявів жорстокості й агресивності. Агресивна поведінка підлітків призводить до негативних наслідків, таких як: формування девіантних проявів поведінки; конфліктні ситуації в шкільному середовищі; зниження рівня ефективності навчально-виховного процесу та ін. Саме тому одним із важливих способів подолання агресивної поведінки підлітків є профілактична робота в діяльності соціального педагога.

Метою статті є обґрунтування ефективних технологій профілактики агресивної поведінки підлітків у ЗОШ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-педагогічну діяльність з дитиною з агресивними проявами поведінки розглядали такі науковці як Г.Абрамова, Л.Алєксєєва, В.Бехтерєва, Г. Бочкарьова, М.Галагузова, І.Дубровіна, А.Лічко, Р.Овчарова. Проблемою профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі в сучасних умовах займаються вітчизняні науковці А. Капська, Н. Максимова, Т. Зайцевська, Т. Пилипенко, Л. Греков, В. Оржеховська та ін.

Виклад основного матеріалу. Агресивна поведінка – специфічна форма дії людини, що характеризуються демонстрацією переваги в силі або застосуванням сили по відношенню до іншої людини або групи осіб. [1, с 34]. Соціально-педагогічна профілактика – різновид професійної діяльності, яка спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її соціокультурних потреб або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності людини [3, с. 65]. В контексті соціально-педагогічної профілактики в загальноосвітньому навчальному закладі доцільно говорити про здійснення первинної і вторинної профілактики агресивної поведінки. З цією метою здійснюються профілактичні заходи, впроваджуються профілактичні програми та використовуються різноманітні форми та методи роботи з підлітками, схильними до проявів агресивної поведінки. Соціально-педагогічна діяльність з профілактики агресивної поведінки у школі має свої особливості. На початкових етапах групові форми не можливі, індивідуальна робота з підлітком є ефективнішою. Із самого початку, паралельно, необхідно починати роботу з сім'єю. Для попередження дисгармонії в сім'ї потрібно проводити профілактичну роботу як індивідуальну, так і групову. Але основний акцент слід робити на індивідуальній роботі з підлітком [2, с. 178].

Висновки. Однак, не дивлячись на те, що в наш час використовується велика кількість підходів і методів профілактики агресивної поведінки, кожен з них не є універсальним, а проблема агресивної поведінки серед підлітків не втрачає своєї актуальності. Отже, аби попередити соціально-негативні наслідки підліткової агресивної поведінки, необхідно працювати в напрямку удосконалення та розробки системи профілактичних заходів цього явища.

Список використаних джерел

1. Андреєєв Ю. С. Агресивна поведінка підлітків : сутність, причини та види / Ю. С. Андрєєв // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 20. – Львів : ЛНУ, 2011. Теоретичні основи соціальної педагогіки. – 231 с.
2. Методи та технології роботи соціального педагога : навч. посіб. / автори-уклад.: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода, О. В. Тютюнник. – Київ: Слово, 2011. – 496 с.
3. Соціальна педагогіка : [навч. посіб.]; / за ред. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2000. – 264 с.

Волошина В.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І. М.,
доктор педагоігчних наук, професор

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ ПРИЧИН БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД ВИПУСКНИКІВ ВНЗ

Безробіття молоді на сьогоднішній день є великою проблемою для нашої держави. Щорічно на ринок праці виходить велика кількість випускників шкіл, коледжів, технікумів та вищих навчальних закладів. Як правило, цим молодим людям важко знайти собі роботу (особливо за спеціальністю) у зв'язку з рядом причин таких як відсутність досвіду роботи, нестача вакантних місць за тією чи іншою спеціальностями, тощо.

Протягом останніх років проблеми безробіття неодноразово знаходили своє відображення у працях багатьох вчених і практиків, серед яких: І. М. Ковчина, В. О. Галицький, С. Б. Іваницька, А. О. Ярошенко, а також зарубіжні фахівці: Карл Бренке, Герман ван Ромпей, Ендрою Сам та ін. Проте, незважаючи на значний загальносвітовій науковий доробок, розглядувана тема і по цей час залишається недостатньо глибоко вивченою, і разом з тим вимагає подальших наукових досліджень.

Випускники вищих навчальних закладів – це одна з головних складових ринку робочої сили. Вона володіє необхідним потенціалом, завдяки якому найближчим часом може істотно поліпшити економічне та соціальне становище суспільства.

Безробіття молоді є соціально-економічним явищем, при якому працездатна молодь перебуває у пошуках роботи та готова приступити до її виконання, але не може знайти собі роботу за фахом через відсутність вакантних місць на ринку праці України.

В сучасній Україні значна частина молоді бажає отримати вищу освіту. Задля цього вона подає документи до вищих навчальних закладів, з перспективою продовжити своє навчання. Але відчувається недосконаліть системи вищої та професійно-технічної освіти, де готуються робочі кадри і молоді спеціалісти. Раніше система освіти не була орієнтована на вимоги ринку праці. Вона і зараз продовжує своє існування за інерцією. За даними Державної служби зайнятості, щороку українські навчальні заклади випускають понад 500 тис. молодих спеціалістів, які не знаходять відповідного попиту на отриману спеціальність або не мають можливості задовольнити свое вимоги щодо рівня оплати праці [1].

Щорічно в Державну службу зайнятості звертаються близько 5-7 відсотків (92 тис. осіб) випускників навчальних закладів. [1].

Ми впевнені, що основною проблемою працевлаштування молодого випускника є пошук роботи за фахом.

На сучасному ринку праці існує проблема невідповідності набутих знань та умінь випускником ВНЗ та запитами роботодавців. Тому зараз викладачам необхідно орієнтувати студентів протягом навчання у вищому навчальному закладі до вимог роботодавця.

Статистичні дані свідчать про рівень безробіття, який визначено за методологією Міжнародної організації праці (МОП). Наведемо приклади: серед молоді у віці 25-29 років у І кварталі 2015 року він становив 12,2 відсотка. Серед осіб у віці 15-24 роки цей показник у І кварталі 2015 року - 22,8 відсотка та був більш як удвічі вищий, ніж цей показник серед всіх вікових груп. Високий рівень безробіття обумовлений тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи, який вимагається роботодавцями [2].

Також сьогодні, посиленню напруги на українському молодіжному ринку праці сприяють наступ фактори: низька народжуваність, або демографічний фактор, кризові явища в економічному секторі, тотальна ліквідація робочих місць з менш жорсткими вимогами найму та створення нових – з більш жорсткими вимогами найму.

Отже, в сучасній Україні для скорочення причин безробіття серед випускників ВНЗ варто створювати такі умови, завдяки яким майбутні фахівці були б зацікавлені у пошуках роботи саме за спеціальністю. Для цього дуже важливою є повна та кваліфіковано надана інформація щодо їх перспектив професійного зростання, а саме: проведення для студентів старших курсів низки бесід, обговорень, настановних конференцій з приводу працевлаштування, дослідження ситуації на ринку вакансій тощо.

Список використаних джерел

1. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=3054

2. Статистичні дані Державного комітету статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.

Галушко К.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова,
Науковий керівник: Ляднєва А.В.,
старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ: ДОСВІД, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка наукової проблеми та визначення актуальності дослідження. Наукова робота присвячена дослідженню особливостей сучасного волонтерського руху. В даному контексті потрібує вивчення попередній волонтерський досвід для виявлення характерних тенденцій та оцінки перспектив. Дослідження даної проблематики є актуальним з огляду на теперішню кризову ситуацію в Україні та неспроможність держави вчасно та в повному обсязі розв’язати ряд проблем соціального характеру, пов’язаних із ситуацією на Сході країни. Волонтерські рухи засвідчили свою спроможність вирішувати проблеми тимчасово переміщених осіб, бійців АТО, малозабезпеченим сім’ям, дітям з багатодітних сімей, дітям-сиротам та іншим категоріям населення, що опинились в складній життєвій ситуації. Більше того, в сьогоднішній кризовій ситуації саме волонтерські рухи проявляли ініціативу, випереджаючи своїми діями дії держави, а часто навіть перебираючи на себе соціальні функції держави. Волонтери заявили про себе як про дієву та потужну силу. Саме це і зумовлює актуальність данного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика перебуває у сфері наукових інтересів вітчизняних та зарубіжних науковців. Тенденції та перспективи розвитку волонтерської діяльності у Європі та Великобританії розглядали Дж. Девіс Сміт, М.Харріс, К.Рочестер, Р.Хедлі, у США - С.Елліс, К.Кемпбел. Сектор роботи з

волонтерами досліджували С.Маккарлі, Р.Лінч, С.Вінйард, С.Елліс, К.Кемпбел, К.Вейсман, А.Вейсборд, К.Нойс, Б.Вітіч. Волонтерський рух та особливості його розвитку в Україні знайшли відображення у наукових роботах Ярошенко А.О., Капської А.Й., Дубич К.В., Звєрєвої І.Д., Ляха Т.Л., Поликарпова М., Толстоухової С.В., Главник О., Тюптя Л.Т. та ін.

Формулювання цілей тез. У попередніх наукових дослідженнях не достатньо відображені особливості саме сучасного стану, проблеми й перспективи волонтерського руху в Україні. Тому метою нашого дослідження є вирішення цих проблем, а саме вивчення досвіду, сучасних тенденцій та перспектив розвитку українського волонтерства для оптимізації роботи з надання соціальної допомоги населенню України. Крім цього дослідження сприятиме вирішенню організаційних проблем налагодження та розвитку волонтерської діяльності. В дослідженні особливу увагу буде приділено проблемі оптимізації зв'язків між державою та волонтерськими рухами, що дозволить краще вирішувати проблеми соціального характеру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз теоретичних джерел та методологічних засад здійснення волонтерської діяльності в межах державної соціальної політики дозволяє стверджувати, що волонтерство є феноменом соціальної політики України, в якому відображається специфіка української ментальності, національних культурних традицій. Ресурсним забезпеченням волонтерського руху являються 1) люди, які на засадах добровільності працюють волонтерами; 2) інформаційні ресурси та зв'язки з громадськістю; 3) матеріальні (меценатство, благодійні внески, пожертвування, спонсорство тощо); 4) технічні тощо. [3, С. 23] Нормативно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні здійснюється на підставі Закону України «Про волонтерську діяльність». В другій статті закону зазначається: «Законодавство у сфері волонтерської діяльності складається з Конституції України, цього Закону, інших законів, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інших нормативно-правових актів». [2, Ст. 2]

В межах сучасного європейського дискурсу щодо практичного досвіду волонтерського руху виявляються його напрями та специфіка роботи соціального працівника в процесі волонтерської діяльності, розглядаються ефективні моделі волонтерського руху в системі соціального захисту населення. [1] В Україні волонтерський рух потребує свого реформування. Інноваційним методом соціальної допомоги та ефективною моделлю волонтерського руху можна вважати створення школи волонтерства, розробка Дорожньої карти розвитку українського волонтерства, формування «Кодексу волонтера» тощо.

Висновки. Таким чином, дослідження особливостей сучасного волонтерського руху в Україні є важливою проблемою соціальної політики держави. Волонтерство в сучасному українському суспільстві заявило про себе як про потужну та впливову силу громадянського суспільства, здатну вирішити ряд важливих проблем та людських потреб, консолідувати суспільство, впливати на громадську думку та формувати свідомість.

Список використаних джерел

1.Горєлов Д. М., Корнієвський О. А. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.

2.Закон України «Про волонтерську діяльність» // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17

3.Капська А.Й. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах. – К.: Інкос. – 2001.

Гетьманенко О.О.
НПУ ім. М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Коновалова М. В.,
кандидат наук з державного управління

СТАН СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Обрана тема розриває сучасний стан соціального партнерства в Україні, його проблеми та заходи для вдосконалення системи в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А.С.Лобанова ставить проблему необхідності обґрунтування розвитку соціально-політичного партнерства в контексті реалій українського суспільства[1].

Ціль статті полягає у з'ясуванні наявних суспільних проблем та умов для започаткування та розвитку у сучасному українському соціумі соціального партнерства.

Модель соціального партнерства, яка притаманна Україні – це трипартизм[2]. Трипартизм — це модель соціального партнерства, яка припускає трибічну співпрацю між працівниками, роботодавцями та державою па регіональному, загальнодержавному та територіальному рівнях. Тобто регулювання трудових відносин, а також пов'язаних з ними економічних і політичних стосунків на основі рівноправної взаємодії, співпраці представників найманих працівників, роботодавців і держави.

Через велику кількість різних причин в Україні сьогодні не достатньо розвинуті відносини соціального партнерства. Основними проблемами профспілкового руху в Україні в сучасних умовах є постійне зниження рівня довіри до профспілок взагалі; незацікавленість чи неспроможність профспілок організувати працівників у приватних фірмах; недостатня підтримка профспілками тих, хто втратив роботу.

Для подальшого вдосконалення системи соціального партнерства в Україні доцільним є: залучення до системи партнерських відносин соціальних груп і прошарків, які в даний час в неї не включені; реформування законодавчих й нормативних актів з питань соціального партнерства й соціально-трудових відносин, з метою приведення їх у відповідність із нормами міжнародного права; прискорення ухвалення законодавчих актів, які безпосередньо стосуються системи соціального партнерства і її складових; проведення додаткових заходів з боку держави, щодо мотивації роботодавців до участі в соціальному діалозі.

Висновком даного дослідження є те, що нинішній стан відносин соціального партнерства у сфері праці в Україні слід охарактеризувати як переважання формальних процедур соціального партнерства, які не мають вагомих реальних економічних наслідків. У найближчій перспективі всім сторонам соціально-трудових відносин в Україні належить зайняти свою нішу в справі регулювання національного ринку праці з метою його соціалізації.

Список використаних джерел

1. Лобанова А. С. Соціально-політичне партнерство у контексті украї́н- ських реалій: постановка проблеми / А. С. Лобанова // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. - Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. - 2010. - Вип. 16. - С. 125.

2. Українець С. Соціальне партнерство в Україні: перспективи законодавчого регулювання // Україна: аспекти праці. - 1998. - №2. -С. 22- 25.

Глушко І.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ярошенко А.О., професор

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Сутність соціальної відповідальності як інструменту співпраці та партнерства держави і бізнес-середовища, засобу удосконалення системи соціально-трудових відносин є предметом активних дискусій в наукових, суспільних та бізнес-колах, але проблема соціальної відповідальності суб'єктів соціального управління не набула поки що достатнього висвітлення у українському науковому просторі.

Історичні та теоретичні аспекти зародження, становлення та розвитку інституту соціальної відповідальності розглядали В. Бабкін, О. Берданова, В. Бульба, М. Вебер, В. Гладких, Х. Йонас, В. Канке, І. Кант, С. Карпухін, В. Корженко, Х. Ленк, П. Рікер, Дж. Роулз, О. Сушинський, В. Торлопов, А. Хачатурян та ін.

Специфіку та зміст діяльності соціальних інститутів, соціальних відносин та соціальної сфери суспільства досліджували А. Амвросов, Ю. Волков, А. Колодій, В. Комаровський, В. Торлопов, Л. Хижняк, Ю. Чернецький, В. Шаповал та ін. незважаючи на значні досягнення доводиться конкретизувати, що соціальна відповідальність суб'єктів соціального управління не достатньо дослідження.

Головною ознакою суб'єкта управління є його здібність і право приймати управлінські рішення, здійснювати управлінські дії, тобто формувати і реалізовувати керуючі впливи — ціле покладати, організовувати й регулювати[1].

До індивідуальних суб'єктів управління науковці пропонують віднести керівника, менеджера, чиновника і т. п.; до колективних — державні та приватні структури, громадські організації. Якщо управління має офіційний характер, то його суб'єкт організаційно та юридично оформлюється у вигляді посади або сукупності посад, що утворюють підрозділ управління[1].

Неоднозначність питання про статус соціальної відповідальності відзначається практично всіма дослідниками даного питання. Значність масштабу такої невизначеності змусила ще в 1973 році відомого дослідника проблем соціально відповідальності Вотава написати: «Термін соціальної відповідальності» - просто прекрасний: він щось означає, але не для всіх одне і те ж». У різний час робилися спроби відстежити тенденції розвитку термінологічного апарату, зокрема в роботах А. Керрола, Ю. Благова,

М. Марревійка, Д. Баюра, М. Бутко. Як наслідок, здійснюване різними авторами з'ясування першопричин, передумов розвитку соціальної відповідальності, як правило, зводиться до виділення в дослідницьких моделях якогось «нормативного рівня», сформованого за рахунок понять нематеріального толку: моралі, етики тощо, що фактично в окремих випадках прирівнює соціальну активність суб'єктів соціального управління до дотримання правил хорошого тону.[2]

Систематизація підходів до трактування сутності соціальної відповідальності суб'єктів соціального управління показує, що СВССУ трактується або (в разі зміщення акценту в бік категорії " відповідальність ") з моралізаторських позицій, або (у разі зміщення акценту в бік терміну " соціальна ") в практико - орієнтованому ключі.

Практика побудови соціальної відповідальності суб'єктів соціального управління демонструє гарні приклади, які показують, що комбінація в динаміці добровільного та обов'язкового підходів є необхідною. Саме від соціальних працівників і менеджерів

соціальної роботи залежить ефективність багатьох соціальних проектів, гідність громадян та їх гордість за власну країну.

Список використаних джерел

1. А. Колот. Соціальна філософія корпоративної соціальної відповідальності: еволюція поглядів. – К., 2013. ст. 3-18. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://uap.in.ua/download/all/2013/UAP%238_2013.pdf

2. Савченко І.Г. Соціальна відповідальність органів державної влади в умовах розбудови соціальної держави: дис. канд. наук з держ. укр.:25.00.01/ Національна академія держ. Управління при Президентові України. – Х.,2007. ст. 168-187.

Голець О.Я.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Чугаєвський В.Г.,
кандидат педагогічних наук, професор

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка наукової проблеми та визначення актуальності дослідження. Національна система освіти України відчуває негативні наслідки гострої соціально-економічної кризи. Особливо вразливими є інтернатні заклади, оскільки вони мають забезпечити надання не лише традиційних освітніх послуг, а і інших, зумовлених специфікою функціонування (харчування, житлово-комунальні послуги та ін.). Відтак, виникає необхідність проведення досліджень проблем організації діяльності інтернатних закладів освіти з урахуванням сучасних соціально-економічних реалій. Цим обумовлюється актуальність дослідження, його наукове та практичне значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації функціонування інтернатних закладів освіти висвітлюються у наукових працях І.Долі, М.Доннік, О.В. Безпалька, І.Д. Звєрєва, З. П. Кияниці, В. О. Кузьмінського, П.Д.Павленок та ін. Проте, не дивлячись на вагомі наукові результати з означеної проблематики, нині бракує досліджень з питань організації інтернатних закладів освіти в умовах децентралізації, обмеженості бюджетного фінансування, відсутності можливостей належного матеріально-технічного забезпечення. **Мета** – провести наукове узагальнення проблем діяльності інтернатних закладів, виробити пропозиції з удосконалення механізму функціонування вказаних закладів в сучасних умовах.

Викладення основного матеріалу. Інтернатні заклади створюються не лише для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також для "батьківських" дітей, які потребують: 1) корекції фізичного та (або) розумового розвитку, 2) соціальної допомоги, 3) тривалого лікування та реабілітації, а також 4) для обдарованих дітей [2, с.15]. В Україні функціонує понад 1 тис.інтернатних закладів різних типів для дітей-сиріт і позбавлених батьківського піклування дошкільного і шкільного віку, в інтернатах і дитячих будинках знаходиться приблизно 34 тис.дітей. Існує стійка тенденція до того, що більшість вихованців інтернатних закладів є соціально та психологічно неадаптованими, мають відхилення у поведінці, підвищену агресивність. Майже 20 % випускників не можуть влаштуватися на роботу або продовжити навчання та здобути певну професію, для 41 % відсутня перспектива вирішення житлових проблем, майже 20 % колишніх вихованців притягується до кримінальної відповідальності [1, с.89].

Виділено ключові проблеми інтернатної освіти: незадовільний рівень фінансування; брак капітальних видатків для оновлення матеріально-технічної бази; брак фахівців за певними спеціальностями та зниження якості навчання; безробіття серед випускників інтернатних навчальних закладів; низька професійна підготовка та емоційно-

психологічна спустошеність тощо.

Висновки. Слід запроваджувати ефективні методики управління інтернатною освітою. Зокрема, доцільна розробка урядової програми, спрямованої на координацію діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та підприємницьких структур, визначення механізмів підтримки всіх суб'єктів спеціальної освіти.

Необхідно децентралізувати політику опіки соціально-вразливих груп населення, максимально наблизивши її до адресатів допомоги. Для цього треба передати відповідні функції, принаймні на муніципальний рівень, закріпивши за ними стабільні джерела бюджетних доходів. Подібний маневр позитивно позначиться на думці населення про реформи, дозволить залучити до даного процесу представників громадськості. Вказане, окрім того, дозволить підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

Список використаних джерел

1. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка: Навчально-методичний посібник в 2-х кн. – К.: Міленіум, 2013. – 286 с.

2. Соціальна робота: В 3 ч. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 166 с.

Головенська О. О.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І. М.,
доктор педагогічних наук, завідуюча кафедри, професор

ДЕЯКІ АСПЕКТИ У АДРЕСНОМУ ПІДХОДІ ДО КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Обрана тема розширює спектр дотеперішніх знань стосовно характеру і змісту надання адресної соціальної допомоги різним верствам населення відповідно статусу, та матеріального становища.

Клієнтами соціальної роботи можуть бути окремі індивіди, групи, сім'ї, громади. Вони перебувають у таких умовах, що не можуть самі вирішити свої проблеми, тому їм необхідна стороння допомога.

Принцип партнерства витікає з цінностей соціальної роботи і може проявлятися у спільному з клієнтом плануванні роботи, розподілі обов'язків, підписанні контракту про спільні дії для вирішення певної проблеми. Важливим способом досягнення партнерства є цілісний підхід до проблеми клієнта, що дозволяє побачити його ресурси та можливості, а не тільки певну соціальну патологію.

Потенційними групами клієнтів є представники вразливих верст населення. Серед них можна виділити такі:

- бездомні;
- родини, в яких існують проблеми дитячої занедбаності, сексуальних, фізичних зловживань, що стосуються дитини або одного з партнерів;
- подружні пари, які мають серйозні конфлікти;
- родини, в яких дитину виховує один із батьків, і в яких мають місце серйозні конфлікти;
- ВІЛ-інфіковані люди та їхні родичі;
- особи, які мають низькі доходи через безробіття, відсутність годувальника, фізичні вади, низький рівень професійної підготовки тощо;
- особи, які порушили закон і були за це покарані;
- вагітні дівчата-підлітки;

- гомосексуалісти/лесбіянки, які мають особисті або сімейні проблеми;
- особи, які мають соматичні/психічні захворювання або інвалідність;
- залежні від алкоголю, наркотиків та їхні родини;
- особи похилого віку, які не можуть адекватно функціонувати;
- представники національних меншин, що мають недостатні ресурси та можливості, або ті, хто став жертвою расизму, інших форм дискримінації;
- особи із затримками у розвитку (інваліди розвитку) та їхні родини;
- мігранти та біженці, які мають недостатні ресурси;
- діти, які мають проблеми, пов'язані з навчанням в школі, та їхні родини;
- особи, які перебувають у стресовому стані (вихід на пенсію, смерть близької людини, вікові кризи тощо), а також діти, які залишили сім'ю.

Серед дітей виділяють такі вразливі групи:
- діти-сироти;
- діти, позбавлені батьківської опіки;
- соціальні сироти;
- діти вулиці;
- діти з функціональними обмеженнями;
- діти групи ризику.

Список використаних джерел

1.Кудіна О.М. Формування ресурсної стратегії підприємництва http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf

2.Піскун К. Адресність соціальної допомоги як напрям покращення методики планування видатків соціального призначення [Електронний ресурс] / К. Піскун // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 212 - 221. — Режим доступу до журн. : http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pkvvsp.pdf.

Голубовська К. Л.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Литва Л.А.,
кандидат соціологічних наук, доцент

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ДЛЯ РЕПАТРІАНТІВ У ДЕРЖАВІ ІЗРАЇЛЬ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Досвід держав сучасності, що успішно переживали схожі з Україною соціальні процеси, має бути досліджений і залучений у вітчизняній практиці соціальної роботи в умовах соціальної кризи, пов’язаної із проблемою соціальної та культурної адаптації вимушено переміщених осіб із Сходу України та АР Крим. Найбільш ефективним досвідом, безперечно, є досвід програми абсорбції репатріантів у країні Ізраїль.

Після проголошення Декларації Незалежності Ізраїлю, прийнятої 14 травня 1948 р в ООН, держава Ізраїль прийняла мільйони репатріантів з різних куточків світу, які повністю змінили обличчя ізраїльського суспільства, кожна нова хвиля репатріації вносила щось нове, свою унікальну культурну лепту, свій штрих в розвиток країни.

І країна докладає всіх зусиль, щоб донести важливість абсорбції до свідомості ізраїльського суспільства, роблячи особливий акцент на слові «повагу»: повага до репатріантіа, його особистості, внутрішнього світу і традицій. Як зазначає Ігаль Лапідус,люди - найдорогоцінніший капітал для Ізраїлю [1].

Метою статті є висвітлення форм та методів організації вивчення державної мови репатріантами в Ізраїлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.До проблеми вивчення досвіду реалізації програми абсорбції зверталися А. Штейнзальц, Й. Телушкін, О. Катаєва-Венгер, та інш., що в своїх дослідженнях розглядали найбільш актуальні проблеми соціокультурної адаптації та ре соціалізації репатріантів, зосереджуючи увагу на психологічних, соціокультурних, мовних, правових, духовних аспектах цього багатопланового процесу.

Виклад основного матеріалу. Формами вивчення державної мови іврит в Ізраїлі є ульпани - школи з вивчення мови, а також безліч мовних програм, які знімають з репатріантів значну частину побутових турбот, залишаючи більше часу на вивчення мови і безпосередньо на адаптацію.

Ульпани були створені Міністерством освіти і культури спільно з Єврейським агентством Сохнут. Було створено мережу ульпанів по всій країні, навіть в сільськогосподарських поселеннях - кибуцах. П'ятимісячне навчання в ульпані оплачується державою, а далі репатріанти можуть продовжувати навчання, самостійно оплачуючи навчання. «Всі сповнені ентузіазму, вчимося день і ніч, зубри нові слова, перевіряючи один одного. Навчання йде в класі, після занять він перетворювався в клуб, будинки і в їдальні, де, попиваючи каву, ми сидимо до пізньої ночі»[2].

Можна навіть почати вивчення мови до процесу репатріації, в центрах з вивчення івриту, які відкриті в більшості країн світу, як і в Україні. Як кажуть в Ізраїлі: "Слово - шекель. Якщо грошей в Ізраїль не привезеш - вези мову".

В ульпанах репатріанти отримують уявлення про соціально-економічну структуру країни, її зовнішню та внутрішню політику і культуру, про історію становлення держави і про єврейські традиції [3].

У дітей корінних ізраїльтян любов до країни народжується в серці разом з рідним для них івритом і традицією суботньої вечері в колі великої родини, особиста історія якої нерозривно пов'язана з віхами розвитку держави Ізраїль.

Так, наприклад, 83% вважає за краще бути громадянинами саме Ізраїлю, а не якої-небудь іншої держави, а 55% ізраїльтян взагалі впевнені, що кращої держави немає на світі [7].

У євреїв дуже шанобливе ставлення до своєї країни, якому варто повчитися і яке варто перейняти. Говорячи про Ізраїль, євреї користуються виразом Країна (саме так, з великої літери) [4].

В Україні завжди існувала проблема зі знанням рідної мови, що звичайно впливало на патріотизм і любов до своєї країни.

Історично західні українці говорили українською мовою і були вельми націоналістичні в своїх поглядах. Населення Східної України, з іншого боку, було в масі своїй православним, і значна його частина говорила по-російськи. Велика частина учнів початкових і середніх шкіл здобувала освіту російською мовою. Крим в переважній більшості населення є російськомовним і був частиною РРФСР до 1954 року.

Олексій Міллер вважає, що це дві абсолютно різні території - це різні країни. Формується все більш певна мовна межа всередині держави, що особливо видно по молодому поколінню. Українізаторська політика Києва зустрічає глухий опір на Півдні та Сході. Цим скористалася Росія, розпалюючи ненависть і нетерпіння жителів Сходу, ввівши країну в стан війни. Багато втрачено державою у вихованні розуміння єдності і неподільності країни. Ця війна багато чого змінила [2].

Всеукраїнський Комітет захисту української мови проводить курси в різних містах. Всі бажаючі можуть вивчати лексику і граматику, спілкуватися українською мовою. На заняттях проходять зустрічі з письменниками, організовується перегляд фільмів, лекції з історії та культури. Курси є безкоштовними і спрямовані на збереження мовної культури і боротьбу з повсюдною русифікацією у всіх регіонах України. Багато біженців з Криму та Сходу скористалися такою нагодою![5].

Курси організовані волонтерами з ініціативи самих біженців. Окрему увагу приділяють правильному написанню слів при заповненні документів. За даними Мельник Катерини, кількість бажаючих вивчати українську мову збільшилася. На це є кілька причин, в тому числі: підвищення рівня патріотизму, усвідомлення необхідності знати державну мову. Для деяких перехід на український стає способом протесту. [6].

Висновки. З огляду на специфіку організації та змісту програм вивчення державної мови в Ізраїлі, можна зробити наступні висновки:

- програми вивчення державної мови для вимушено переміщених осіб в Україні, мають бути запроваджені і підтримуватися державними органами виконавчої влади, а не покладатися на ентузіазм волонтерів;
- ефективність програм вивчення державної мови визначається їх змістом, що через мовні форми надають можливість змінювати самосвідомість переселенців, формувати уявлення про культуру, традиції, соціально-економічний устрій та перспективи нашої держави, що надасть змогу сформувати патріотичні установки переселенців.

Список використаних джерел

1. О проекте "Израиль с любовью" [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://loveisrael.ru/articles/repatriatzia_v_izrail

2. Журнал ЖЖ [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://sell-off.livejournal.com/4776934.html

3. МИНИСТЕРСТВО АЛИИ И АБСОРБЦИИ. ИЗУЧЕНИЕ ИВРИТА [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://www.moia.gov.il/Publications/ulpan_ru.pdf

4. Газета "ЗАГРАНИЦА" № 22 (179) - [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://www.zagranitsa.info/article.php?idart=17920&new=179

5. О проекте Восток-SOS. Бесплатные курсы украинского языка для переселенцев [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://vostok-sos.org/language-courses-1507/

6. Для переселенцев из Донбасса открывают курсы украинского язика [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://news.bigmir.net/ukraine/829293-Dlya-pereselencev-iz-Donbassa-otkrivaut-kyrsi-ykrainskogo-yazika

7. "Мама инфо", №131” Патриотическое воспитание ” [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: http://mama.zahav.ru/Articles/2040/patriot

Гудима Т. М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Червона Л. М.,
кандидат філософських наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ПІДЛІТКІВ

Проблема корекції емоційних станів підлітків є актуальною в сучасному суспільстві. Підлітковий вік зумовлюється глибокими змінами внутрішніх та зовнішніх умов, що впливають на особистісний розвиток. Вони стосуються фізіологічних змін організму, міжособистісних стосунків, рівня розвитку пізнавальних процесів, інтелекту і здібностей тощо. І, звичайно, емоційний розвиток особи зазнає в цей час великих змін. Підлітковий вік визначається як період підвищеної емоційності, який в майбутньому може спричинити психологічні проблеми особистості. Емоційні стани можуть бути позитивні, або негативні. До найпоширеніших негативних станів підлітків можна віднести страх,гнів,страждання,відразу, тривогу,сором,агресію.

Емоційні стани та форми їх виявлення детермінуються здебільшого соціальними чинниками, але, з'ясовуючи природу їх виникнення, не можна ігнорувати й деякі природжені особливості людини [2, 197].

Дослідженням психологічних особливостей емоційних станів займалися:А.Байметов, Р.Бернс, Л.Божович, В.Вілюнас, Р.Габдреев, Б.Додонов, К.Ізрад, Б.Кочубей ,А.Ольшанникова, П.Симонов, П.Якобсон, Є. Макуріна, С. Гаврилюк, І. Малашевська, О. Коробанова.

За Л.М.Джигун: «Емоційний стан — це узагальнене поняття, що об'єднує емоції, емоційні переживання внаслідок реагування особистості на зовнішні та внутрішні подразники» [1, 132].

Проведене нами емпіричне дослідження емоційних станів підлітків відбувалось на базі Комаргородської СЗШ І-ІІІ ступенів. Дослідженням було охоплено 20 учнів, які навчаються у 11 класі. Для дослідження емоційних станів було підібрано чотири методики: «Психологічне дослідження рівня імпульсивності (В. А. Лосенкова), «Оцінювання індивідуальної агресивності (А. Асінгера)», «Шкала емоційного відгуку (А. Меграбяна і Н. Епштейна)», «Тест шкільної тривожності Філіпса».

За результатами методики 20% підліткам притаманний високий рівень імпульсивності, для них є характерний недостатній самоконтроль у діяльності та спілкуванні, 80% мають середній рівень імпульсивності.

При досліджуванні індивідуальної агресивності 20% підлітків мають високий рівень агресивності, 60% - середній рівень і 20% мають низький рівень агресивності для яких є характерним недостатня впевненість у своїх силах і можливостях.

Результати дослідження рівня емоційного відгуку наступні: у 15 % підлітків високий рівень і їм притаманні поступливість, готовність прощати інших, але не себе. 45% - середній рівень емоційного відгуку, низький рівень мають 35% досліджуваних і вони можуть відчувати труднощі у встановленні контактів з людьми, часто не знаходять взаєморозуміння з оточуючими.

При діагностиці шкільної тривожності, у переважної більшості підлітків, виявлено переживання потреби в досягненні успіху та переживання проблем та страхів у стосунках з вчителями. Також, у великої кількості учнів спостерігається переживання соціального стресу, страху самовираження та страху не відповідати очікуванням оточуючих. Це заважає учням під час перебування у школі, вони відчувають тривогу з приводу оціночного ставлення оточуючих.

Отже, проведене нами емпіричне дослідження виявило, що у більшості підлітків переважають негативні емоційні стани, які можуть заважати їх подальшому особистісному розвитку та взаємодії з оточуючими. Тому в подальшій нашій роботі ми плануємо розглянути методи подолання негативних емоційних станів у підлітковому віці.

Список використаних джерел

1. Джигун Л.М.Основи психології та педагогіки. / Джигун Л.М.– К., 2003. – 268 с.
2. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В.Загальна психологія. Навч. посіб. / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 296 с.

Гуменюк А. М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Гальчич І.П.,
викладач

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОБУДОВУ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження теми світових тенденцій соціального захисту населення та її впливу на побудову моделі соціального забезпечення в Україні на сучасному етапі є вкрай важливою, бо сучасний розвиток нашої країни та її інтеграція до Євросоюзу вимагає, щоб соціально-економічна політика держави та дії уряду щодо її реалізації були направлені на досягнення європейських стандартів якості життя. Дослідженням цієї теми займалися: Демчак Р.Є., Колодич О.В., Лопушняк Г., Чала Н.Д., УстиновА.С., Дубич К.В.,Онікієнко В., Новикова О., та інші.

В процесі аналізу виявлено, що впроваджувані в Україні сучасні реформи системи надання соціальних послуг населенню, які характеризуються непослідовністю та безсистемністю, не дають наразі змоги задовольняти потреби осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують сторонньої допомоги у соціальних послугах у необхідних обсягах і належної якості. вітчизняна система надання соціальних по- слуг нині не забезпечує адресної допомоги та якості соціальних послуг тим, хто їх украй потребує. Нагальною є потреба в оптимізації обсягів соціальних видатків з бюджету, їх перерозподіл на користь підтримки найбільш вразливих верств населення, забезпеченні адресності в наданні соціальних послуг. Результатом реформ у соціальній сфері має стати надання соціальних послуг осо- бам, що дійсно їх потребують, а не виділення коштів на пільги особам, які мають можливості підвищувати свою самодостатність самостійно. [1;217].

Багато чинників впливають на процес створення системи соціального захисту в Україні, яка б ефективно працювала. Один з цих чинників – це застосуваннязарубіжного досвіду, де система не лише працює тривалий час, а й дає позитивні результати. Беручи до уваги прагнення нашої країни, увійти до Європейського Союзу, варто приділити увагу системі соціального захисту, що сформована в ЄС.

Реформування системи надання соціальних послуг населенню в Україні уповільнюється через цілу низку недоліків, які можна згрупувати в чотири блоки: 1) законодавча і нормативно-правова неврегульованість, яка унеможливлює реалізацію положень Закону України “Про соціальні послуги” повною мірою; 2) неефективність і нераціональність у підходах до фінансування та управління – діюча система пільг і соціальних виплат, успадкований радянський підхід до управління соціальними послугами призводять до низького рівня адресності їх отримання, розпорошеності та нецільового використання соціальних видатків; 3) монополізація державою ринку соціальних послуг, які надаються громіздкою мережею державних і комунальних закладів соціального захисту, соціальних служб;4) недостатність механізмів упровадження норм Закону України “Про соціальні послуги”, основними з яких є ліцензування та стандартизація[1; 7].

Обмеження видатків, боротьба з шахрайством, передача функцій соціального страхування приватним некомерційним і комерційним організаціям ,посилення контролю (в адміністративній сфері); використання нових фінансових механізмів – заходи, які застосовуються в Україні, для вирішення основних проблем в системі соціального захисту.[2;154].

Заходи для реалізації соціальних послуг, неможливо повністю втілювати на практиці через малу кількість механізмів впровадження норм правових актів[1; 216].

Врахування матеріального стану індивіда є одним з способів перебудови системи соціального захисту , для того, щоб надавати допомогу тим, хто її реально потребує, а не всім під ряд. В Англії широко використовується ця методика. Близько .34% допомог видається з урахуванням доходів громадян.

За прикладом Німеччини в Україні формується система соціального забезпечення континентального типу. Соціальні партнери управляють недержавними неприбутковими

організаціями, які здійснюють соціальне страхування. Не потрібно намагатись перенести систему соціального захисту населення країн Євросоюзу на Україну, але необхідно запозичувати позитивний досвід, щоб вибудувати власну систему.[2; 210-211].

Отже, система соціального захисту в Україні, поки що знаходиться на досить низькому рівні, просто здійснюються заходи щодо її покращення. Будується нова система за зразком Європейських країн в яких вона успішно функціонує уже протягом багатьох років, але адаптується під умови та історично-культурні особливості розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Реформи соціальних послуг в Україні: сучасний стан і проблеми впровадження// Дубич К. –Вісник Національної академії державного управління. – 2013.
2. Ярошенко І.С. - Право соціального забезпечення: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.

Густілін А.О.
НПУ іменіМ.П.Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І. М.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ КЛІЄНТА СОЦАЛЬНОЇ РОБОТИ

Акуальність обумовлена збільшенням в сучасних умовах темпу соціального руху допомоги населенню. Це пов'язано із зростанням таких верств суспільства, як інваліди, пенсіонери, малозабезпечені, сироти. Ці категорії населення є клієнтами соціального працівника, тому дуже важливо визначити і окреслити саме статус, форми та методи допомоги, яка їм надається, а також правові моменти контакту із соціальними працівниками.

Характеристика клієнта як об’єкта пізнання в теорії соціальної роботи, методи та принципи роботи з ним було закладено та розглянуто у працяхДж.Тарта, Ф.Бістека, О.Ранка.

Призначенням, ціллю і основою соціальної роботи є допомога людям, що опинилися у складних життєвих ситуаціях: пробудження у них життєвих сил, включення їх, наскільки можливо, у контекст життєдіяльності сім'ї, соціальної спільноти, суспільства. Внутрішня робота з клієнтом полягає не лише у забезпеченні його певними благами, а й у допомозі, в тому, щоб людина сама могла здобувати необхідні блага та використовувати їх. Технології, форми і методи є важливими у соціальній роботі, а людина, на забезпечення благ якої сконцентровані її власні ресурси та зусилля фахівців є найвищою цінністю. В Україні клієнтами чи потенційними клієнтами соціальної роботи найчастіше вважають представників вразливих верств, груп населення (так званих «груп ризику»), тобто індивідів та груп, що зазнають чи можуть зазнати негативного впливу соціальних, економічних або екологічних чинників.

Розглянемо історію поняття «соціальна робота».Поняття соціальної роботи на різних етапах його становлення та розвитку виражало дещо різний зміст. Його еволюцію найчіткіше можна простежитина практиці та теорії соціальної роботи в Америці. На початку XX ст. клієнтами американських соціальних працівників були в основномуемігранти, якимважко було адаптуватисядо нового соціокультурного оточення таприєднатися до новоїсуспільної системи. У 30-ті роки наймасштабнішою соціальною проблемою являласьбідність, а клієнтамисоціальних служб були малозабезпеченіособи,

якіопинилися за межеюбідності. Основне завдання соціальної роботи з такою групою населення заключалось в наданніяк матеріальної, так іморальної підтримки. А післяДругоїсвітовоївійнисоціальні служби США зосередили свою увагу на роботі з представникамисередньогокласу, особистісні проблеми яких були пов'язані насамперед із стосунками у власних сім'яхтавідносинами у мікросередовищах. З того часу ключовезавданнясоціальних працівниківполягає у спільному з клієнтом пошукузасобівзмінийого життя, життясім'ї і найближчогооточення. В Україні не всігрупи є потенційнимиклієнтамисоціальної роботи. Попри те, Закон України «Про соціальніпослуги» указує, щосоціальнадопомогамаєнадаватися усім людям, котріпотрапили у складні життєві обставини (інвалідність, частковавтратарухової активності у зв'язкуізстарістюабо станом здоров'я, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла абороботи, насильство, зневажливе ставлення і негативні стосунки в сім'ї, малозабезпеченість, психологічний чи психічний розлад, стихійне лихо, катастрофа тощо). Подолання складних життєвих обставин потребує мобілізації, а також раціонального і оптимального використання особистісних ресурсів клієнта ійого середовища та охоплює такі стадії як запобіжна, безпосереднє подолання проблеми та відновлювальна. Стан клієнта не може бути весь час однаковим, вінпостійно змінюється. Соціальний працівник має прагнути розвивати самостійність у своїх клієнтів, які у стосунках з ним будуть почуватися партнерами. Важливовзяти до уваги, що за певнихобставинклієнтомможе стати кожен, а процес «перетворення на клієнта» починається з моменту взаємодіїлюдини із соціальним працівником.

Неприпустимими фаховими помилками є протиставлення клієнтів соціальним працівникам, адже це може спровокувати недовіру, психологічне протистояння, стати неподоланним бар'єром у їхвзаємодії.

В сучасній Україні, як і у США, сутність клієнта соціальної роботи є тотожною. Зважаючи на столітню історію даної діяльності у Америці, нам необхідно запозичити найкращий досвід і запровадити його в нашій державі.

Отже, на практиці та теорії соціальної роботи України можна також відстежити еволюцію та розвиток поняття «клієнт». Нами висвітлено його статус, взаємозв’язок із соціальними працівниками та їх стосунки, які безперечно, у сучасній соціальній роботі повинні мати партнерський характер, що означає поціновування внеску у співпрацю обох сторін. За такої позиції соціальний працівник зобов’язанийставитися з повагою до досвіду, рішень та думокклієнта.

Список використаних джерел

1.Павленок П.Д. Теорія, історія та методика соціальної роботи: Навчальний посібник. - М.: «Дашков і К», 2003. - 428 с.

2. Закон України «Про соціальніпослуги» від2003, N 45, ст. 358.

Данилюк І.М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Коновалова М. В.,
кандидат наук з державного управління

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ТРУДОВОГО ПРАВА

Реальний стан економіки сьогодні формує потребу суспільства досягнення соціального балансу між найманими працівниками, роботодавцями та державою. Наразі зрозуміло, що правовими засобами індивідуального трудового права, в якому основними суб'єктами виступають індивідуальний найманець і окремий роботодавець, не вирішити нагальних проблем. На перший план виходять суб'єкти інших «калібрів» - колективи

найманих працівників і колективи роботодавців. Узгодження соціально-економічних інтересів між вказаними суб'єктами, а також між ними і державою утворює цілу систему суспільних відносин - інститут соціального партнерства, що проходить крізь соціально-економічні відносини від національного рівня до конкретного підприємства .

Питання співвідношення понять «соціальне партнерство» і «колективне трудове право» в контексті трудового права сьогодні варто розглядати як загальне й особливе. Колективне трудове право регулює колективні відносини в процесі застосування найманої праці, а предметом соціального партнерства крім цього, можуть бути і питання охорони праці в галузі [1;477]. Правові межі соціального партнерства в галузі охорони праці визначають комплекс правових норм, що регулюють статус і права організацій працівників освітніх закладів, споживачів освітніх послуг і організацій роботодавців (керівників освітніх закладів), їхню співпрацю в закладах освіти і поза ними, особливості укладання колективних договорів зі сприяння пом'якшенню трудових конфліктів, вирішенню трудових спорів шляхом переговорів і досягнення взаємоприйнятних компромісів на основі двосторонньої і тристоронньої співпраці.

Реалізація прав і інтересів сторін на засадах соціального партнерства сприяє цивілізованому вирішенню соціально-трудових конфліктів та усуненню суперечностей між інтересами працівників і роботодавців шляхом укладання між ними суспільних угод. Головною ж ідеологією соціального партнерства стає ідея соціального миру [2;197].

Прагнення України забезпечити соціальну злагоду в суспільстві шляхом соціального партнерства через прозорі і прогнозовані відносини між урядом, роботодавцями та найманими працівниками підтверджується її приєднанням до Конвенцій Міжнародної організації праці «Про тристоронні консультації». Ефективне здійснення соціального партнерства в галузі охорони праці є можливим лише за розвинутих демократичних процедур прийняття рішень на рівні суспільства, коли: уряд адекватно сприймає та реагує на критичні зауваження трудящих; трудящі можуть сподіватися, що їх зауваження будуть розглянуті; існують правові гарантії повної відповідальності роботодавців у випадку порушення ними зобов'язань, зафіксованих у колективних угодах з працівниками.

Отже, як бачимо, соціальне партнерство в контексті трудового права вигідне кожній зі сторін - учасниць. Спільний внесок у покращення процесу трудової діяльності принесе позитивні зрушення на ринку праці України та призведе до підвищення рівня економічної діяльності країни.

Список використаних джерел

1. Болотіна Н. Б. Трудове право України: [підручник] / Н. Б. Болотіна, Г. І. Чанишева. – К.: Вікар, 2003. – 725 с.

2. Жуков В. І. Соціальне партнерство в Україні: [навч. посібник] / В. І. Жуков, В. А. Скуратівський. – К.: УАДУ, 2000. – 200 с.

Дементієнко А. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Зелінська Т., М.,
доктор психологічних наук, професор

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО МАЙБУТНЬОГО МАТЕРИНСТВА У ДІВЧАТ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Протягом століть роль жінки і її положення в суспільстві завжди зв'язувалися з материнством. Вивчення материнства на сучасному історичному етапі є однією з

актуальних проблем, що обумовлене цілим рядом причин, у тому числі демографічною ситуацією, яка склалася в Україні. За даними демографічних досліджень, зниження народжуваності і постійне підвищення рівня смертності в Україні має закономірний характер. Також необхідно додати про постійно зростаючий рівень девіантного материнства. За останні роки в нашій країні загострилася проблема відмовлення та соціального сирітства. Дослідження вчених показують, що порушення взаємин дитини із близькими людьми (особливо з матір'ю) мають віддалені наслідки для психічного здоров'я, розвитку особистісних структур і формування батьківської поведінки майбутнього дорослого. Більшість матерів, що відмовляються від своїх дітей, з раннього дитинства мали негативний досвід міжособистісних взаємин у родині.

Саме походження слова «мати» нараховує тисячоріччя й має один корінь зі словом «матерія» у філософському визначенні, що є основою всіх реально існуючих у світі властивостей, зв'язків і форм нескінченної безлічі всіх існуючих у світі об'єктів і систем. Поняття материнство розглядається як актуальне (виконання жінкою ролі матері), так і потенційне (підготовка до майбутнього виконання цієї ролі), воно відноситься авторами до переживання, почуття, стану та соціальної установки. Материнство до народження дитини трактується як почуття жінки до дитини, а також бажання стати матір'ю [1; 2].

Е.Бадінтер [3] досліджувала материнську установку протягом чотирьох століть. Авторка не виявила загальноприйнятої поведінки матері, констатуючи мінливість почуттів жінки до майбутньої дитини у зв'язку зі змінами соціального середовища та культурного простору. Материнська любов, згідно з цією авторкою, постійно еволюціонує і в різні періоди розвитку суспільства наповнюється особливим змістом. Кризовий стан практично всіх сфер життєдіяльності нашого суспільства позначається на стані й функціонування основного інституту сім'ї відбувається формування материнських якостей і відносин - родини. Останні десятиліття вчені (А.І. Захаров, Ж. Ледлофф) усе голосніше говорять про процес деградації сімейного способу життя, про зниження престижу родини, росту внутрішньо сімейного насильства. Перераховані вище процеси безпосередньо зв'язані зі зниженням потреби в дітях, зменшенням народжуваності, внутрішньо сімейним насильством над дітьми й прямою відмовою від ролі матері.Слід додати, що благополучні жінки все більше прагнуть до кар'єри, не бажають мати дітей на невизначений час. Подібна ситуація характеризується дослідниками як «втрата моделі материнства» (Д. В. Винникотт, Г.М.Філіппова, Е. Еріксон). Даний процес сполучається з розширенням і появою нового змісту моделі члена суспільства, не забезпеченою відповідною моделлю материнства. Жінка на порозі материнства виявляється необізнаною про елементарні особливості розвитку дитини, основні функціях догляду за ним і спілкування.

Це висуває па перший план проблему психологічної й моральної підготовки молоді, особливо дівчат, до адекватного материнства, до усвідомлення й прийняттю місії матері й відповідальності за народження й виховання дитини (В.В.Бойко, Т.М. Зелінська, В.С.Мухіна). Як відзначають практично всі дослідники проблеми, джерело формування психологічної готовності до материнства - це батьківська родина і у першу чергу мати, система особистісних цінностей, установок, система дитячо-батьківських відносин. Цією проблемою також займались й інші дослідники розглядаючи іі з боку розвитку особистості в юнацькому віці(Л.І. Божович, Е.. Еріксон, І.С. Кон, В.С. Мухіната ін.), як концепцію культурно-історичної обумовленості розвитку материнства (І.С. Кон, Ж. Ледлофф, Е. Еріксон і ін.), положення, що розглядають материнство як частини особистісної сфери жінки (В.І. Брутман, А.Л. Варга,Т.М.Зелінська,І.М.Шастко).

Отже,у психологічних дослідженнях материнство розглядається у двох напрямках: як створення умов для розвитку дитини і як частина особистісної сфери жінки. Материнське відношення не виникає саме по собі після народження дитини, а проходить тривалий шлях становлення й має тонкі механізми регуляції, свої сенситивні періоди, що й підсилює розвиток. Таким чином, до народження дитини жінка має певну базу знань,

установок, систему відносин, особистісних якостей, які в сукупності формують рівень її готовності до материнства. Цілісне осмислення проблеми готовності до материнства вимагає розкриття її сутності й структури, визначення критеріїв. Аналіз робіт, присвячених психологічної готовності до діяльності й психологічної готовності до материнства, дозволив нам визначити даний феномен як складне структурне утворення, що включає в себе наступні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, афективний, поведінковий.

Список використаних джерел

1. Андреева Т.В. Семейная психология / Т.В.Андреева: учеб.пособие. – СПб: Речь, 2005.–244с.

2. Бойко В.В. Потребность в детях / Виктор Васильевич Бойко // Психология и психоанализ беременности. Учебное пособие по психологии материнства. – Самара: Издат. Дом БАХРАХ-М, 2003. – С.3-82.

3. Скоромная Ю.Е. Субъективная готовность к материнству как психологический феномен: дисс…кандидата психол. наук: 19.00.13 / Ю. Е. Скоромная. – М., 2006. – 217с.

Демченко Я. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Звонська Л.Л.,
доктор філологічних наук, професор

СУТНІСТЬ МОТИВАЦІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ Р.ШТАЙНЕРА

Постановка проблеми. Підвищення рівня внутрішньої активності людини безпосередньо пов’язане з проблемою стимулювання мотивації діяльності. Розв’язання завдання відбору ефективних механізмів розвитку мотивації спонукає науковців до ґрунтовного аналізу сутності даної проблеми.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив наявність великої кількості теорій щодо розуміння змісту таких категорій, як «мотивація», «мотив» та «мотиваційна сфера», що суттєво ускладнює пізнання даного феномену. Це, передусім, пов’язано з тим, що будь-яка людинознавча наука не дає цілісного уявлення про людину, оскільки розглядає людську істоту в окремій специфічній проекції. Тому особливо цінним у цій площині міг би стати такий підхід до вивчення різноманітних психологічних феноменів, в основу якого був би покладений розгляд людської природи в усій її повноті та цілісності [1]. Прикладом такого підходу є вчення видатного європейського мислителя, ученого, соціолога, психолога та педагога Рудольфа Штайнера. Заснована ним на початку ХХ ст. антропологічно-орієнтована наука антропософія, дає глибоке розуміння природи людини та її окремих психічних феноменів.

Метою дослідження є висвітлення сутності мотивації в контексті антропософських ідей Р. Штайнера.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні питання структури мотиваційної сфери особистості (потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, установки, емоції, норми, цінності тощо) широко розглядалися в дослідженнях психологів: В. Асєєва, Д.Брунер, Л. Виготського, В. Вілюнаса, Т. Гільберта, Б. Додонова, І. Дубровіної, К. Левіна, О. Леонтьєва, А. Маслоу, С. Мерліна, С. Рубінштейна, Ф. Олпорт, Б. Скіннер, Д. Узнадзе, П. Якобсона.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розуміння сутності мотивації в концепції Р.Штайнера необхідно звернутися до образу людини, що базується на антропософських уявленнях про людину як триєдність тіла, душі та духу [2]. Ці три

компоненти цілісної людської істоти тісно взаємопов'язані, і кожна частина впливає на інші частини. Центральну роль у цій троїчності має душевна складова. Отже, душа людини, або психіка охоплює як фізичну, так і духовну сферу людини. Душевний аспект виявляється у трьох основних характеристиках: *мисленні, відчутті* та *волі*. Саме такий образ цілісної душевної організації людини дає змогу підійти до істинного розуміння природи мотивації.

У сфері мислення людина осягає й внутрішньо усвідомлює зовнішній світ, створює собі поняття, надає своїм діям і вчинкам смисл. Мотиваційний компонент є внутрішньою умовою розвитку мислення.

Усі людські мотиви забарвлені почуттями. Сфера почуттів та емоцій може сприяти як виникненню та розвитку мотивації, так і її занепаду й повному зникненню.

У вольовій сфері внутрішній світ людини виявляється зовнішнім чином. Саме вольова сфера є джерелом мотивів. Мотивація особистості безпосередньо пов'язана з елементом волі, яка охоплює всю людську істоту в цілому - її тіло, душу і дух, і тому має дуже важливе значення для істинного розуміння природи людини.

На тілесному рівні вольовий аспект виявляється як інстинкти, потяги та жадання, що мають і представники тваринного світу. Звільнити волю від підпорядкування інстинктам та потягам може людська здатність до мислення. За Штайнером: « Тільки людина здатна ушляхетнити жадання, прийнявши його у свій душевний світ, і завдяки цьому виникає сильний імпульс до внутрішнього створення мотиву. Тільки у людини жадання може перетворитися на вольовий мотив»[3, с 62]. Усі людські мотиви супроводжує бажання вдосконалення, притаманне людям високої культури, яке поступово конкретизуючись може прийняти форму наміру, і згодом цей намір може стати рішенням діяти. Саме у виконанні прийнятого рішення проявляється сила волі людини, її вольова активність у реалізації мотиву. Так, за допомогою волі людина впливає на зовнішній світ, і цим залишає у ньому відбиток своєї внутрішньої сутності.

Висновки. Сутність мотивації у дослідженнях Р.Штайнера базується на розумінні людини як триєдності тіла, душі, духу та орієнтації на цілісну психічну структуру особистості в єдності та взаємовпливі її розумової діяльності, емоційно-почуттєвої сфери та вольової активності.

Список використаних джерел

1. Ионова Е.Н. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты. – Х.: «БизнесИнформ», 1997. – 300 с.

2. Штайнер Р. Духовное обновление педагогики / Р.Штайнер: [пер. с нем. Д.Виноградова]. – М.: Парсифаль, 1995. – 256 с.

3. Штайнер Р. Общее учение о человеке как основа педагогики / Р.Штайнер: [пер. с нем. Д.Виноградова]. – М.: Парсифаль, 1996. – 176 с.

Дзюбенко А. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І. М.,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Соціальний захист військовослужбовців повинен бути задекларованим відповідними законодавчими актами,а його положення мають беззастережно виконуватися в повсякденній діяльності функціонування державного механізму, бути забезпеченими реальними видатками державного бюджету та дійсно забезпечувати певні

соціальні гарантії. Для ефективного функціонування демократичної держави цивільний контроль над військовою організацією обов'язковий. А саме зафіксовано в низці міжнародно-правових актів, а також у деяких національних конституціях.

Даним питанням в Україні займаються, такі дослідники, як В.Галєєв, Ю.Паніматченко, М.Карпенко, Бережний.

Правовий статус військовослужбовців має особливий характер. Відповідно до ч.2 ст.1 Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про загальний військовий обов'язок та військову службу" від 18 червня 1999 року військова служба у Збройних Силах України та інших військових формуваннях є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із захистом Вітчизни.

Військове законодавство України не містить норм про можливість обмежень прав і свобод військовослужбовців. Пункт 9 Статуту внутрішньої служби ЗСУ (Збройних Силах України) лише зазначає, що "військовослужбовці мають права й свободи громадян України з урахуванням особливостей, що визначаються Конституцією України, законами України з військових питань, військовими статутами та іншими нормативно-правовими актами.

До категорії військовослужбовців відносяться: прапорщики, мічмани, військовослужбовці строкової і надстрокової служби та військової служби за контрактом Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, а також інших військових формувань, що створюються відповідно до законів України, курсанти військових навчальних закладів.

Зміст та обсяг існуючих пільг військовослужбовцям залежать від виду військової служби,їх складу, військових звань, посад і кваліфікації, тривалості та умов служби.

Держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види допомоги, що відповідають умовам військової служби.

Отже, можна зробити загальний висновок, що в Україні достатньо обґрунтовано забезпечення соціального та правового захисту військовослужбовців, але нормативно-правові акти України не містять дефініції "правовий статус військовослужбовців". Тому постає питання про прийняття нового законодавчого акту, який би передбачав поняття "правовий статус військовослужбовців".

Список використаних джерел

1. Барановський В. Соціальна політика держави в Збройних Силах України. ЇЇ основні напрями та механізми реалізації// Світогляд – 2003.- [№6, 9-15].

2. Закон України "Про загальний військовий обов'язок та військову службу" від 18.06.1999 [№2, ст.1].

Доманський В. А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І.М.,
доктор педагогічних наук, професор

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. В сучасних умовах соціальна політика держави має величезний вплив на життя як окремої людини так і суспільства в цілому. Глобальні проблеми розвитку, пов'язані із погіршенням стану довкілля, поглибленням нерівності, збереженням значних ризиків бідності й соціального відторгнення, соціальними та

військовими конфліктами, поширенням тероризму, – що неможливо розв'язати, не об'єднавши зусилля всього народу України. Питання, пов'язані із розумінням сутності соціальної політики, взаємовідносин держави та суспільства, були та залишаються предметом уваги мислителів та науковців різних часів.

Україна, інтегруючись до європейського простору та будуючи власну стратегію розвитку, має чітко усвідомлювати як свої можливості, так і зовнішні чинники впливу. Вибір можливих альтернатив є надто складним завданням, але провідною ідеєю соціально політики має залишатися прагнення до більшої справедливості суспільства та забезпечення сталого розвитку, який не погіршує умови та можливості для прийдешніх поколінь.

Метою статті є ефективність принципових засад реалізації соціальної політики України, враховуючи євроінтеграційні процеси та особливості соціально- економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та розвитку соціальної політики України, висвітлюються у працях таких науковців та практиків : В. Авер'янова, О. Бандурка, Ю. Битяка, М. Волгіна, В. Горбатенко, В. Капіцина, Н. Кривоконь, О. Лазора, О. Макарова, Т. Семигіна, В. Сіленко, О. Скрипнюк, В. Скуратівського і т.д.

Аналіз стану досліджуваної проблеми доводить, що соціальна політика є важливим ресурсом розвитку українського суспільства та держави. Соціальна політика охоплює досить велике коло питань життєдіяльності людей та суспільства. Реалізація соціальної політики може бути забезпечена шляхом запровадження відповідних механізмів. Одним комплексним механізмом практичної реалізації соціальної політики є соціальна робота як система теоретичних знань та практичної роботи, яка має на меті забезпечити соціальну справедливість шляхом підтримки найменш захищених верств суспільства.

Виклад основного матеріалу. На сьогодніщній день Україна перебуває у надто складних умовах (військові події на Сході, анексія Криму країною агресором, погіршення економічної ситуації, значна соціальна напруга серед населення, проблема переселенців із зони бойових дій), які суттєво ускладнюють можливості реалізації соціальної політики та формують поле невизначеності. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають дослідження, які спрямовані на створення наукового підґрунтя для розроблення та реалізації дієвої політики соціального захисту та підтримки населення.

Традиційні трактування соціальної політики визначаються як властивостями певного історичного моменту, так і національними та культурними особливостями певного суспільства. Разом з тим, сучасні глобалізаційні тенденції, що набувають всеохопного та незворотного характеру, змінюють традиційні уявлення та сприйняття цінностей: ціннішою стає соціальна взаємодія, що є джерелом формування соціального капіталу, інакше розподіляється відповідальність. У тому числі змінюються трактування базових соціальних понять, зокрема – соціальної політики, яка перестає бути замкненою національними кордонами. Сучасні дослідження соціальної політики мають розширювати горизонти загальних уявлень, відбивати не лише внутрішні, а й глобальні чинники соціального устрою, тенденцій людського розвитку та можливостей політики.

Висновки. Сьогодні Україна переживає дуже складний та суперечливий етап своєї історії. Навіть, не враховуючи події 2014–2015 рр., слід відмітити такі негативні тенденції періоду її незалежності, як значне зниження рейтингу за міжнародним Індексом людського розвитку (Україна перемістилася із 45-го на 83-тє місце), значне падіння обсягів ВВП, відсутність модернізації виробництва, надто низький рівень оплати праці, висока майнова нерівність, несправедливий розподіл ресурсів, поширення корупції, тіньової зайнятості тощо.

Проаналізувавши соціальну політику України, напрямки та механізми її реалізації можна зробити висновок, що соціальна політика є важливим ресурсом розвитку українського суспільства та держави.

Основними структуроутворюючими елементами соціальної політики є соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальний захист та соціальна робота. Перспективою подальших досліджень є теоретична розробка організаційних та теоретичних засад діяльності соціальних служб на сучасному етапі розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1.Бідан В. Гуманістична складова соціальної політики в умовах економічних трансформацій // Україна: аспекти праці. -2001.

2.Брегеда А. Ю. Основи політології: Навч. посібник. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К.: кнеу, 2000. - 312 с.

3.Коломийчук В.С. Сучасні соціальні процеси в Україні: актуальність дослідження, особливості трансформації // Регіональна економіка. –2003. -№1. – с.87-91.

4.Небава М.І.Теорія макроекономіки: Навч. посібник/ М.І.Небава. -К.: Слово, 2003.-535 с.

Домбровська О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Скиба М.В.,
кандидат державного управління, доцент

ЗАРОБІТНА ПЛАТА: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

Заробітна плата як показник, залежний безпосередньо від ефективності виробництва, продуктивності праці, конкурентоспроможності продукції, є не лише індикатором, що визначає загальний життєвий рівень працівників. Від її стану та форм реалізації багато в чому залежать також можливості розвитку економіки взагалі. В умовах формування ринкових основ господарювання через формування сукупного попиту заробітна плата забезпечує не лише основи відтворення робочої сили, вона є дедалі вагомим чинником відтворення суспільного виробництва.

Варто зазначити, що в економічній науці немає єдиного погляду на сутність заробітної плати. Так, прихильники марксистської концепції розуміють під заробітною платою форму вартості та ціни робочої сили. Представники неокласичного напряму розглядають заробітну плату як ціну праці. Сучасна економічна наука розглядає заробітну плату як ціну, що виплачується найманим працівникам за використання їхньої праці.

Заробітна плата є однією з форм матеріальної винагороди за працю частиною національного доходу і доходу підприємства, яку отримують наймані працівники відповідно до витрат і результатів їхньої праці та використовують на особисті потреби й потреби сім'ї. Вона має формуватися, виходячи з об'єктивно необхідного обсягу життєвих благ для відтворення якості трудових ресурсів, що відповідають сучасним вимогам. Темпи зростання заробітної плати працівників сфери матеріального виробництва мають кореспондуватися з темпами зростання їх продуктивності праці. В іншому разі втрачається економічний сенс виробництва: формується тенденція не лише до його збитковості, а й до звуженого відтворення.

Розкрити сутність заробітної плати можна досліджуючи її функції. Так, відтворювальна функція, що полягає у забезпеченні працівників та членів їхніх сімей необхідними життєвими благами для відновлення робочої сили, а її реалізація пов’язана з встановленням на державному рівні такого її мінімального розміру, який забезпечував би відтворення робочої сили, давав змогу працівнику утримувати сім’ю. Стимулююча функція заробітної плати полягає у встановленні залежності її розміру від кількості та якості затраченої праці конкретного працівника, його трудового внеску в результати

роботи підприємства. Регулююча полягає в оптимізації розміщення робочої сили за регіонами, у галузях, господарствах, підприємствах з урахуванням ринкової кон'юнктури. Соціальна функція заробітної плати відображає міру живої праці при розподілі фонду споживання між найманими працівниками і власниками засобів виробництва, виступає індивідуальною часткою працівника в новоствореному доході відповідно до його трудового внеску. А її соціальне значення полягає в забезпеченні соціальної справедливості, передусім, при розподілі доходу між найманими працівниками відповідно до результатів їхнього трудового внеску. Оптимізаційна функція спричиняє мотивацію власника фірми до вдосконалення матеріальної технічної бази виробництва, його раціоналізації, підвищення продуктивності праці, а її реалізація безпосередньо пов'язана із запровадженням прогресивних форм і систем заробітної плати, удосконаленням цих елементів оплати праці.

В умовах економічної трансформації заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб для стимулювання до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва для суспільної злагоди. Заробітна плата виступає як один із основних інструментів регулювання робочої сили. Однак аналізу і оцінці впливу зарплат на ринок робочої сили й, передусім, на зайнятість в Україні не приділяється належна увага, що призводить до негативних наслідків – прискореного зростання безробіття, руйнування мотивів і стимулів до праці, зубожіння більшості населення. За даними Державної служби статистики України середня заробітна плата у 2015 році становила 3661 грн. [1]. Порівняно з 2014 роком вона зросла на 5,2 %, що говорить про незначне сповільнення темпів її зростання, оскільки в 2014 році порівняно з 2013 роком середня зарплата зросла на 6,6 %, а в 2013 році відповідно до 2012 року – на 7,8%. Значно зменшився рівень середньомісячної реальної заробітної плати (у 2015 році - 79,8%).

В Україні, у розрахунку за офіційним середнім курсом за 2015 рік, середня заробітна плата становить 151 євро. Тоді як у Франції у 2015 р. рівень середньої заробітної плати становив близько 2449 євро, у Великій Британії – 2101 євро, в Німеччині – 2054 євро, в Італії – 1898 євро, в Польщі – 750 євро, в Румунії – 395 євро, в Болгарії – 333 євро. Отже, як бачимо, у порівнянні з різними країнами Європейського Союзу, рівень середньої заробітної плати в Україні значно менший.

Варто додати, що стабільно низький рівень заробітної плати освітян упродовж не одного десятка років призвів не тільки до втрати заробітною платою функції матеріального заохочення працівників (що має наслідком недостатню вмотивованість вчителів до підвищення кваліфікації та саморозвитку, впровадження освітніх новацій та інше) а й призводить до погіршення їх рівня життя [2, с. 185]. У 2014 р. заробітна плата освітян становила 78,9 %, у 2009 р. - 85 % (так само, як і в 1985 р.) від середньої в економіці (у 1990 р. - 72 % та 76 % від середньої у промисловості (у 1990 р. - 63 %). Востаннє середня заробітна плата в освіті перевищувала середню по народному господарству в 1965 р. [3]. За підсумками 2015 р. середньостатистична заробітна плата в освіті становила 65,4 % до заробітної плати в промисловості та 74,7 % від середньої в економіці. Тоді як, наприклад, у Польщі середньостатистична заробітна плата в освіті протягом останніх 15 років перевищувала на 104-106 % загальну по економіці.

Отже, в умовах економічної трансформації заробітна плата повинна використовуватися як найважливіший засіб для стимулювання до зростання продуктивності праці, прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності виробництва.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Заголовок з екрану.

2. Скиба М.В. Особливості нормативно-правового забезпечення мотиваційного складника освітньої діяльності // "Стратегічні імперативи сучасного менеджменту"/ Зб. Матеріалів ІІІ міжн. наук. конф. - К.: КНЕУ, 2016. - Ч.2. - 280 с.

3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Над. акал. пед. наук України ; [авт.: В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Курда та ін. ; редкол.: В Г. Кремень (голова), В.І.Луговий (заст. голови), В. М. Мадзігон (заст. голови). О.Я.Савченко (заст. голови)], за заг. рсл В. Г Кременя. – К. : Пед. думка. 2011. – 304 с.

Казанцева М.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Литва Л.А.,
кандидат соціологічних наук

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИПХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ:ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.

Одним з критеріїв показника «Всесвітнього індексу щастя» в усіх країнах є соціальний захист дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування. На скільки держава піклується про своїх незахищених і знедолених дітей, які потребують найбільшої уваги , як забезпечує повноцінний розвиток і виховання найнезахищених верств маленького населення, є показником благополуччя країни в цілому.

Питанням соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування досліджують вчені зокрема: Л.Волинець, О.Карпенко А.Нечаєва, І.Пєша, І.Сирота та інші.

Проблема соціального захисту дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування в Україні походить ще з радянських часів. Катаклізми, що випали на долю країни у ХХ ст. революція, громадянська і вітчизняна війни, масові репресії, голод, насильницькі переселення народів, руйнували сім'ї і робили сиротами мільйони дітей. Таким чином, за роки радянської влади був накопичений великий досвід в організації системи соціального захисту дітей - сиріт, який не можна ігнорувати.

До Великої Жовтневої Революції в країні не існувала державної системи соціального захисту таких дітей. Початок його створення було покладено після лютого 1917 року , саме зі створенням Міністерства соціальної допомоги , де був відділ захисту бездоглядних та безпритульних дітей. Того ж року цей захист перейшов до Наркомату державного піклування, на який було покладено обов'язки охорони материнства і дитинства та допомоги неповнолітнім. А вже у лютому 1919 було створено Раду захисту дітей, яка забезпечувала дітей одягом, їжею та тимчасовою домівкою. [1,60]

Радянський період створив безліч закладів різного інституалізаційного характеру: приймальники, ізолятори, дитячі чайні, нічліжки та будинки відкритих дверей. Всі заклади виконували функцію добового утримання, де було головним виростити соціалістичного громадянина і держава проголошували себе вищим опікуном дітей.

Багато дослідників визначають такі проблемні аспекти життя в подібних закладах: висока смертність, депривація та госпіталізм.[3,224]

Вагомий внесок у подоланні дитячої бездоглядності та сирітства зробив видатний український педагог А.С.Макаренко , заснувавши колонію для неповнолітніх імені М.Горького де працював з 1920 до 1928 року виховувавши бездоглядних дітей робивши акцент на трудовому та колективному вихованні підлітків, тим самим подолавши масову безпритульність у країні.[2,46]

У роки Другої світової війни кількість дитячих будинків збільшилась. Вони відкривались для дітей-сиріт, яких вивезли з прифронтових областей; дітей, які втратили своїх батьків; дітей, чиї батьки пішли на фронт. Широких масштабів у роки війни набуло усиновлення дітей [3,143]. До розпаду Радянського союзу система інтернатних закладів продовжувала існувати, що вже у незалежній Україні вона досі існує, створивши багато зацікавлених осіб у породженні соціального сирітства.

Конвенція ООН про права дитини, прийнята у 1989 році й ратифікована Україною у 1991 році, наголошує, що дитині для повного та емоційно комфортного розвитку найкраще зростати в сім'ї, в атмосфері щастя, любові та взаєморозуміння. Законодавчу базу щодо вирішення в Україні проблем дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, складають положення Конституції України, Кодексу про шлюб і сім'ю України, Житлового, Цивільного, Кримінального, Адміністративного кодексів України, а також норми Законів України "Про освіту", "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" та "Про охорону дитинства", "Про забезпечення організаційно - правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування".

З 2006 року в Україні розпочався процес деінституціалізації дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування, що передбачає комплекс дій по виведенню дітей із державних установ піклування з метою створення умов для виховання та влаштування дітей поза закладами інтернатного типу. Це є форми сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: усиновлення, опіка (піклування), прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу.

Отже, наша держава вже зробила багато за для подолання сирітства , але сучасна система державної опіки повинна поєднувати два напрями: реорганізацію інтернатних установ та розвиток форм сімейної опіки , щоб працювати на профілактику сирітства , а не подолання наслідків.

Список використаних джерел

1. Зезина М.Р. Система соціального захисту дітей-сиріт в СРСР / / Педагогіка. - 2000. - № 3. - С. 58 - 67.

2. Історичний досвід соціальної роботи в Росії. - М., 1994. - 256 с.

3.Яковенко В.С. Виховання та усиновлення дітей-сиріт. -Кіровоград, 1998.-336 с.

Карбан Н.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Пасічніченко С.В.,
кандидат юридичних наук,доцент

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА ЯК СУБ`ЄКТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАДАННІ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ З ДІТЬМИ

Соціальною називають державу, яка прагне забезпечити кожному громадянину гідні умови існування.

Обов'язковою складовою соціальної держави є соціальний захист населення. Це забезпечення певного рівня доходів для тих верств населення, не можуть самостійно забезпечити своє існування, зокрема,інвалідів, дітей-сиріт, людей похилого віку, одиноких матерів, багатодітних сімей. Він включає систему заходів, що захищають будь-якого громадянина країни від економічної та соціальної деградації в результаті безробіття, хвороби, виробничої травми, народження дитини, інвалідності, старості тощо, а також надання медичних послуг та допомог сім'ям з дітьми.

Наступною складовою соціальної держави є соціальне забезпечення. Соціальне забезпечення – система матеріального забезпечення та обслуговування громадян в старості, в разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, втрати годувальника, а також сімей, в яких є діти. До соціального забезпечення належать допомоги по тимчасовій непрацездатності та пологах, по догляду за дитиною віком до 3 років, допомога сім'ям на утримання та виховання дітей (безкоштовні або на пільгових умовах ясла, дитячі садки, інтернати та ін.)

Третьою складовою соціальної держави є соціальна допомога. Державна соціальна допомога - це система заходів щодо надання за рахунок державного та місцевого бюджетів матеріальної допомоги, здійснення соціального обслуговування та утримання, встановлення пільг. Соціальна допомога грунтується на таких принципах.

а) Солідарність – принцип розподілу соціальної допомоги тільки залежно від міри, без урахування розмірів сплачуваних громадянами податків і страхових внесків.

б) Загальність – соціальна допомога поширюється на всіх осіб, без будь-яких винятків і незалежно від раси, статі, політичних, релігійних та інших переконань, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак,яких передбачає законодавство.

в) Адресність – соціальна допомога надається тільки сім'ям з доходами нижче офіційного прожиткового мінімуму.

г) Загальнодоступність – означає, що умови, якідають право на отримання соціальних допомог та пільг, доступні кожному.

д). Різноманітності – принцип закріплює різні форми і види соціального забезпечення: державне соціальне страхування, пенсійне забезпечення, індивідуальні засоби пересування інвалідам, допомоги багатодітним сім'ям та одиноким матерям і т.д.

Сьогодні Україна рухається у напрямку розбудови соціальної держави. Вихідною основою для такого реформаційного процесу є положення Основного Закону, в ст. 3 якого проголошується: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права й свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави».

Список використаних джерел

1.Болотіна Н.Б Правосоціальногозахисту: становлення і розвиток в Україні /. — К.,Знання 2005. — 381 с.

2.Скуратівський В. Правовий вимір діяльності соціальної держави/ В. Скуратівський //Вісник Національної академії державного управління при ПрезидентовіУкраїни. - 2007. С 192.

3. Сулейманова Г.В.. Соціальне забезпечення та соціальне страхування. М., 2007.

4.http://studies.in.ua/soc_zabezp/1546-zagalna-harakteristika-derzhavnoyi-socalnoyi-dopomogi.html

Кірмуц Є. О.
НПУ імені М.П,Драгоманова
Науковий керівник: Короткова Р.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА НА ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Формування чітких цілей, мотивів, потреб та основних знань, особливостей діяльності з фаху, який здобувається; оволодіння сучасними методами та технологіями професійної діяльності, які впроваджуються під час навчально-практичної діяльності у вищих навчальних закладах, створення умов для розвитку творчого потенціалу студентства.

Метою статті є аналіз розвитку комунікативних якостей соціального педагог як складової ефективності професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання елементів театрального мистецтва у процесі підготовки педагога до майбутньої професійної діяльності та формуванню професійних якостей засобами театрального мистецтва .розглядали українські науковці: М.М. Барахтян, І.А. Зязюн, А.Й. Капська, Р.І. Короткова, П.І. Козодаєв, В.М. Момот, Е.Г. Полатай, та інші.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними аспектами театральної гурткової діяльності є розвиток творчих здібностей, професійних комунікативних компетентностей (перцептивних, сугестивних, невербальних вмінь) та професійної мовленнєвої культури майбутніх соціальних педагогів, збагачення їхнього духовного світу через пізнання театрального мистецтва. Саме через участь студента у театральній діяльності допомагає відчути на собі різні соціальні ролі, випробувати власні сили, відобразити своє світосприйняття. [1, с. 81]

Висновки: Основна мета професійного становлення соціального педагога засобами театрального мистецтва – цілісне формування особистості, у першу чергу, формування творчих, комунікативних та організаторських якостей, які є ключовими в професійній діяльності та їх вдосконалення під час навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1.Короткова Р.І. Методика підготовки майбутніх соціальних педагогів до організації та керівництва театральним колективом // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: збірник наукових праць. – Випуск 8. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. – С. 80-85

Коваленко О. Д.
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
Науковий керівник: Бондаренко З. П.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК АДАПТАЦІЇ У ДІТЕЙ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ

Постановка проблеми. В умовах сучасного розвитку суспільства особливо загострюється проблема підготовки осіб з інтелектуальними вадами до самостійного життя, що потребує володіння ними не тільки певними знаннями і навичками, але й вміннями розв’язувати життєві проблеми, адаптуватися до нових соціально-економічних умов, успішно інтегруватися у різні сфери життєдіяльності. Як відомо, діти з відхиленнями психофізичного розвитку не мають достатньо розвинених здібностей до контролю власної поведінки, безпосередні потреби та емоційні вияви не усвідомлюються і не регулюються самою дитиною і, як наслідок, проявляється стала соціальна дезадаптація [4]. Саме соціалізація є необхідною умовою розвитку людини, формування в неї особистісних якостей у процесі засвоєння суспільного досвіду і відтворення нею суспільних відносин. Соціалізацію учнів з вадами розумового розвитку необхідно розглядати як основну проблему спеціальної освіти. Вважаємо, що на сучасному етапі

постала гостра необхідність переглянути програми навчально-виховного процесу щодо соціалізації цієї категорії дітей, удосконалити методики корекційно-розвивальної і навчально-виховної роботи в межах спеціальних навчальних закладів [5; 406-410].

Метою статті є дослідження проблеми формування соціальних навичок адаптації у дітей з розумовою відсталістю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останнє десятиріччя проведено багато досліджень, присвячених проблемі адаптації дітей з розумовою відсталістю. Вирішенню проблеми розвитку й адаптації дітей із психофізичними порушеннями приділяють увагу вітчизняні вчені: В. Бондар, Л. Вавіна, В. Засенко,Т. Сак, О. Хохліна. У своїх працях вони переважно наголошують на труднощах адаптації до процесу навчання цієї категорії дітей. Проте поза увагою залишається така важлива складова соціальної адаптації, як формування комунікативних навичок. Аналіз стану досліджуваної проблеми доводить, що питання соціальної адаптації, життєвої і соціальної компетентності таких дітей недостатньо вивчена, спостерігається дефіцит сучасних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Соціально-психологічна адаптація – це пристосування, приведення до індивідуальної та групової поведінки розумово відсталих дітей у відповідність з системою суспільних норм і цінностей [3]. Діти з порушеннями інтелекту не можуть так само інтегруватися у суспільство, як їх однолітки. Наявний дефект таких дітей призводить до порушення їх зв'язків із соціумом як джерелом розвитку. Саме тому така дитина назавжди в змозі адекватно сприймати соціальні норми і вимоги.

Поняття соціальної адаптації трактуємо як пристосовування особистості до соціально-економічних умов, рольових функцій, а також соціальних норм, які складаються на різних рівнях життєдіяльності. Дитину необхідно вчити ставити довгострокові та короткострокові цілі і завдання. Розглянемо це питання на прикладі рівнів оволодіння навичками особистої гігієни дитини.

На думку В. Бондаря, існують три рівні оволодіння навичками соціальної адаптації: 1) початковий – дії виконуються спільно, в цьому випадку треба вчити правилам користування туалетом; 2) достатній – дії виконуються під контролем, на цьому рівні важливо виховувати порядок дій користування туалетом; 3) рівень самостійності – дії виконуються самостійно або з частковим контролем, враховується послідовність виконання ранкового і вечірнього туалету, періодичність миття рук, ніг, голови, прийняття ванни [4]. Для дітей з особливими потребами значущим є оволодіння навичками самообслуговування, пристосування до життя людей, до стилю життя в суспільстві. Основним завданням навчання навичкам є цілеспрямована підготовка до життя шляхом зниження рівня опіки з боку батьків та створення максимально реальних життєвих ситуацій. Особливу увагу необхідно звертати на самостійність в елементарних господарсько-побутових справах у сім'ї, вміння організовувати своє дозвілля.

Важливим питанням залишається формування соціальної компетенції дітей з психофізичними вадами. Під компетенцією розуміють галузь діяльності, яка має значення для ефективної роботи закладу (організації, підприємства тощо) загалом, де індивід має виявити певні знання, уміння, поведінкові навички, здібності й професійно важливі якості. Компетенція – це сфера відповідальності та визначених повноважень. Набуття життєво важливих компетентностей вважається в багатьох освітніх системах одним із пріоритетних напрямів соціально-педагогічної роботи з дітьми. Серед основних компетентностей, на формування яких має бути спрямована соціально-педагогічна робота з дітьми в школі, мають стати: *соціальні компетентності*, пов'язані з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості (здатність до співпраці; вміння розв'язати проблеми в різних життєвих ситуаціях: комунікативні навички та навички взаєморозуміння); *мотиваційні компетентності*, пов'язані з умінням оперувати знаннями та фактичним матеріалом (здатність ефективно використовувати мову та символи, знання й інформаційну грамотність у різних ситуаціях); соціальну компетентність вихованців

школи можна розглядати як мету й підсумок згармонізованого в його триєдності (навчання, виховання і соціалізація педагогічного процесу, які полягають у цілеспрямованій передачі молоді соціального досвіду науки, мистецтва суспільного життя – ідеалів, норм, стандартів поведінки [2; 57-58].

Дослідниця М. Докторович виділяє структуру соціальної компетентності, що включає комунікативну і вербальну компетентність, соціально-психологічну компетентність і міжособистісну орієнтацію, его-компетентність і власне соціальну компетентність (оперативну компетентність). Пропонуються такі види соціальної компетентності: оперативна соціальна компетентність – знання про соціальні інститути і структури, їхніх представників в суспільстві; вербальна компетентність – доцільність висловів, облік контексту і підтексту вислову, відсутність труднощів в письмовій мові, варіативність інтерпретації інформації, хороша орієнтація у сфері оцінних стереотипів і шаблонів, множинність сенсів понять, що вживаються, метафорична мова; комунікативна компетентність – володіння складними комунікативними навиками та вміннями формування адекватних умінь в нових соціальних структурах, знання культурних норм і обмежень в спілкуванні, знання звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування, дотримання пристойності, вихованість; соціально-психологічна компетентність – міжособистісна орієнтація; уявлення про різноманітність соціальних ролей і способів взаємодії; его-компетентність – важлива складова соціальної компетентності: усвідомлення своєї національної, статевої, станової, групової приналежності, знання своїх сильних і слабких сторін [1; 149-151].

Висновки та перспектива подальшого дослідження. Отже, якими б не були психічні, фізичні та мовленнєві обмеження, необхідно використовувати резерв розвитку повністю, надаючи можливість виконувати повсякденні завдання самостійно, що в значній мірі сприяє підвищенню якості життя, стану перебування в соціумі. На сьогодні немає усталеного погляду на природу соціальної компетентності. Серед дослідників існують певні протиріччя: одні вважають, що компетентність має фізіологічне походження і на її становлення впливає генетичний фактор (К. Скайє, О. Гиндіна), інші – що компетентність має соціальний характер та формується під впливом соціуму (А. Бодалєв, Л. Лєпіхова, Н. Бєлоцерковець). Отже, соціальна компетентність – основне поняття, яке має тимчасові, історичні рамки. Застосовується для вироблення поведінкових сценаріїв, що відповідають новій соціальній дійсності і очікуванням партнерів у взаємодії. Напрямами подальшого дослідження можуть бути використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі дітей з особливими інтелектуальними потребами.

Список використаних джерел

1.Докторович М.О. Соціально-педагогічна робота з дітьми з неповних сімей : навч.-метод. посіб. / М. О. Докторович. – К. : Ленвіт, 2010. – 152 с.

2.Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Звєрєвої. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.

3. Синьов В.М., Матвієва М.П., Рохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник / В.М. Синьов [та ін.]. – К. : Знання, 2008. – 359 с.

4.Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей-інвалідів / За ред. В.І. Бондар, В.В. Засенко. – К. : Наук. світ, 2004. – 338 с.

5.Татьянчикова І.В Соціалізація дітей з інтелектуальними вадами як педагогічна проблема / І.В. Татьянчикова // Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. – Кам'янець-Подільський : «Медобори – 2006», 2012. – С. 406-410.

Корінчук Н.В.

НПУ ім. М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Дубич К.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент, професор

ПРОБЛЕМИ СІМЕЙ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

З кожним роком у загальній структурі населення України збільшується частка сімей, що виховують дітей з обмеженими функціональними можливостями. Поява у родині дитини з особливими потребами призводять до її дезадаптації, створює багато проблем психологічного та економічного характеру, з якими близькі не в змозі впоратися самостійно. З огляду на це соціальний захист та допомога цій вразливій категорії населення повинна стати пріоритетним напрямом соціальної політики нашої держави.

Проблема захисту дітей-інвалідів та соціальної підтримки їх сімей не є новою. Вона була предметом досліджень відомих правників, психологів та працівників соціальних служб. Особливої уваги заслуговують праці таких науковців як М.Авраменко, С.Богданов, Н.Борецька, Е.Лібанова , О.Макарова, С.Мельник, К.Міщенко, В.Скуратівський, В.Сушкевич та ін. Вагомий внесок у дослідження соціально педагогічної та соціально-психологічної реабілітації дітей з особливими потребами та їх сімей зробили такі науковці як В. Білоус,

Л. Саєнко, Н. Бастун, А. Капська, О. Анд' рієнко, В. Тесленко, Л. Кобилянська,О. Безпалько, а також фахівці факультету соціально психологічних наук та управління Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Внаслідок зміни звичного стилю життя , появи різноманітних проблем психологічного та соціального характеру сім'ї з неповносправними дітьми постійно перебувають у стані емоційного напруження. Держава не забезпечує достатнього рівня надання соціальних послуг та соціальної допомоги якого потребує ця вразлива категорія населення. У більшості випадків сімейство залишається сам на сам зі своїми проблемами, стає ізольованим від суспільства.

Не менш важливою проблемою з якою зіштовхується практично кожна родина, що виховує дитину з особливими потребами є недостатність інформації. Часто батьки навіть не знають куди звертатись по допомогу, хоч на сьогодні існує багато організацій інвалідів. Брак інформації відчувається і стосовно фізіологічних особливостей дитини, методів лікування та корекції, особливостей виховання, юридичних прав та соціальних пільг. [1] Оскільки соціальна політика держави стосовно людей з вадами розвитку надає пріоритетного значення медичному, а не соціальному підходу до вирішення проблеми, потребує покращення зміст та якість заходів, спрямованих на подолання негативних явищ інвалідності. Подолання соціальної дезадаптації такої родини вимагає створення нових та покращення існуючих видів соціальних послуг спрямованих на допомогу батькам. Зокрема це соціальна реабілітація і соціальна інтеграція родини, тобто відновлення соціального клімату і соціального статусу сім'ї.[2]

В процесі виховання дитини з інвалідністю сім'я стикається з рядом економічних проблем спричинених непрацездатністю одного або двох батьків, які беруть на себе зобов'язання доглядати з дитиною. Погіршення матеріального становища відбувається через недостатній рівень соціального захисту (низький рівень пенсій), дороге лікування та високу вартість необхідних технічних засобів.

Отже, можна говорити про те, що рівень соціального захисту родин, які виховують дітей з вадами розвитку не відповідає міжнародним стандартам та порушує їх право на доступний на гармонійний розвиток. Задля вирішення проблем таких сімей, як психологічного так і матеріального характеру, першочерговим обов'язком держави і суспільства в цілому повинно стати забезпечення дієвого соціального захисту, соціальної

інтеграції, створення рівних можливостей для повноцінного життя та самореалізації, здобуття освіти і працевлаштування, залучення дітей-інвалідів та їх сімей до духовного, культурного і спортивного життя.

Список використаних джерел

1. Майструк Н. О. Проблеми сімей, що виховують дітей з обмеженими фізичними можливостями в сучасній Україні в контексті соціальної роботи / Н. О. Майструк, А. Р. Лучаківська// Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право. 3 номер – К. : Нац. техні. ун-т "КПІ", 2010.

2. Інвалідність та суспільство:навчально-методичний посібник. За заг. редакцією Байди Л.Ю.,Красюкової – Еннс О.В. / Кол. авторів: Байда Л.Ю., Красюкова – Еннс О.В., Буров С Ю., Азін В.О.,Грибальський Я.В., Найда Ю.М. – К., 2012. - 216 с.

Корнійчук А. Ю.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Вольнова Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО У ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ

Постановка проблеми. Світовий досвід переконує, що досягнути злагоди та розвитку будь-якої сфери діяльності можна лише за умови співробітництва всіх секторів суспільства. Особливо важливо забезпечувати соціальне партнерство при роботі з дітьми з девіантною поведінкою. Саме тому одним із важливих шляхів виховання підлітків з проявами девіантної поведінки, створення умов для всебічного їх розвитку, реалізації їх здібностей, творчого потенціалу є соціальне партнерство школи з усіма агентами соціального становлення особистості.

Метою статті є аналіз можливостей соціального партнерства у виховання підлітків-девіантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль соціального партнерства різних соціальних інституцій розкривають І.Д. Бех, А.Й. Капська, І.В.Пєша, О.В.Киричук, О.В.Сухомлинська та ін. Однак проблеми соціального партнерства при роботі з девіантними підлітками поки що розроблені недостатньо, зокрема їх стосуються праці Р.М.Васільєвої, Л.М.Вольнової, Н.Л.Голубкової, В.Н.Кириченко М.І.Рожкова, А.М. Ходирєва та ін.

Виклад основного матеріалу. Девіантна поведінка характеризується тим, що не відповідає загальноприйнятим нормам, згубно впливає на його психіку, робить нервовим, неврівноваженим, некомунікабельним, агресивним [2; 15]. У зв'язку із цим важливим є формування у школярів стійкої життєвої стратегії, соціально значущого комплексу життєво важливих навичок протидії девіантним впливам. Вирішення цих завдань вимагає об'єднання зусиль сім'ї, школи, різних громадських інститутів, в цілому широкого соціуму. Соціальне партнерство в профілактиці девіантної поведінки неповнолітніх сприяє розширенню і поглибленню позитивного морально-правового впливу на неповнолітніх та ліквідації негативних вогнищ впливу [1; 208]. Головними його цілями є максимальне узгодження і реалізація спільних інтересів учасників процесу, використання механізмів соціального партнерства при вирішенні виховно-профілактичних завдань. Багато педагогічних працівників вважає, що достатньо розробити один алгоритм роботи із зазначеною категорією учнів і проблему буде розв'язано. Проте в кожному окремому

випадку має здійснюватися соціально-педагогічне партнерство та супровід девіантна з урахуванням індивідуальних, вікових особливостей, уподобань, оточення та ситуації розвитку.

Висновки. Оскільки соціальне партнерство школи та інших соціальних інституцій у питаннях виховання підлітків з проявами девіантної поведінки є відносно новою, хоча й досить дієвою формою співпраці, то воно потребує системного теоретико-практичного вивчення з метою вдосконалення його науково-методичної бази.

Список використаних джерел

1.Васильева Р. М. Социальное партнерство как механизм реализации задач профилактики девиантного поведения детей / Р. М. Васильева // Вестник ЧГУ. – 2006. – №5. – С. 208-211.

2.Шнейдер Л. Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л. Б. Шнейдер. – М. : Академ Проект; Трикста, 2005. – 336 с.

Кравченко І. Ю.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Бігун Н. І.,
кандидат психологічних наук, доцент

РОЗВИТОК ВПЕВНЕНОСТІ У СОБІ ОСОБИСТОСТІ РАННЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Сучасний етап розвитку України характеризується кризовим станом. Не є виключенням і сфера освіти, зокрема розвиток старшокласників при переході від дитинства до майбутнього самостійного життя. Ранній юнацький вік насичений суперечностями взаємодії зовнішніх і внутрішніх світів. Головне завдання у цьому віці – самовизначитися у професійному та особистісному вимірі, що стає можливим завдяки впевненості у собі.

На сьогодні існує багато вправ, методик та технік, які забезпечують ефективний розвиток складових впевненості у собі та взаємопов'язаних з ними особистісних утворень. Серед них можна виділити такі комплексні вправи: «Доброго дня шановний», «Друкарська машинка», «Впевнена, невпевнена і агресивна відповідь», «Мої найкращі якості» та багато інших [1; 154].

Нами було проведено дослідження, що мало на меті виявити особливості розвитку впевненості у собі особистості раннього юнацького віку. Слід наголосити на тому, що ранній юнацький вік ми розглядали за такими віковими періодами : 15 – 16 років та 16 – 17 років, тобто 10 та 11 класи.

Емпіричне дослідження було заплановане в три етапи, визначена експериментальна база дослідження. У дослідженні взяли участь 60 осіб 15 - 17 років навчально - виховного комплексу «Долинська гімназія – загальноосвітня школа I – III ступенів № 3» м. Долинська Кіровоградської області. Ми спиралися на роботи російських вчених, які досліджували структуру впевненості у собі (В. Б. Висоцький, В. Є. Головіна, В. Г. Ромек), а також вітчизняних психологів (В. В. Лук'яненко, О. С. Шило) [2; 131-138].Теоретико - методологічною основою нашого дослідження є когнітивно - поведінкова теорія В. Г. Ромека [3; 242].

За результатами дослідження можна сказати, що від 15 - 16рр. до 16 - 17рр. відбувається позитивна динаміка зростання високого рівня, зменшення середнього та низького рівнів у трьох компонентах впевненості у собі, що пояснюється розвитком інтелектуальних, емоційних і вольових можливостей досліджуваних. В емоційній та поведінковій складовій впевненості у собі старшокласників домінує позитивна тенденція

(біля 60% займає високий рівень). Але у решти 40% досліджуваних неузгоджена, деструктивна поведінка обумовлюється негативними емоційними переживаннями досліджуваних. Саме це є негативною віковою тенденцією.

У когнітивному компоненті переважає середній неузгоджений рівень (більше 50% респондентів) впевненості у собі учнів раннього юнацького віку. Когнітивний компонент впевненості у собі старшокласників відстає від розвитку емоційного і поведінкового компонентів, що особливо небезпечно для 40% респондентів. Вони не здатні усвідомити емоції, поведінку, їх взаємозв'язки та наслідки. Емоції та когніції не мають узгодженого впливу на впевнену поведінку досліджуваних цієї групи ризику.

Отже, емпіричне дослідження дає нам підстави стверджувати, що розвиток впевненості у собі особистості раннього юнацького віку здійснюється у віковій динаміці виявів її компонентів (когнітивного, емоційного поведінкового). Впевненість у собі - це психічне утворення, яке проявляється в когнітивній сфері як віра у ефективність, самоповага, в емоційній сфері як почуття сміливості, самовпевненості та в поведінковій, як ініціатива у соціальних контактах і загальна самоефективність.

Список використаних джерел

1. Будич Н. Ю. «Уверенность в себе, как фактор личностного самоопределения / Будич Н. Ю. – Хабаровск, 2005. – 154 с.;

2. Ромек В. Г. Понятие уверенности в себе в современной социальной психологии / В. Г. Ромек. // Психологический вестник. – 1996. – С. 132–138.;

3.Ромек В. Г. Понятие уверенности как социально - психологическая характеристика личности: : дис. канд. псих. наук / Ромек В. Г. – Ростов, 1997. – 242 с.;

Кривенда А.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І.М.,
доктор педагогічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

З огляду на шлях до євроінтеграції, який обрала наша країна, актуальною є проблема відповідності рівня життя населення європейським соціальним стандартам. Застарілі норми та нормативи, на базі якого будується наш базовий соціальний стандарт – прожитковий мінімум – призводять до зубожіння нації, що призводить до розростання таких соціальних проблем, як бідність, злочинність та зниження загального рівня життя населення.

Проблемі дослідження особливостей соціальної захищеності громадян України приділяли увагу такі науковці, як К.В. Дубич, Т.В. Шаповалова, Т.В. Калінеску, Г.С. Ліхоносова, І.М. Ковчина, Д. П. Богиня, Е. М. Лібанова, В. О. Мандибура, В. С. Пономаренко та інші.

Соціальна захищеність включає систему заходів, що захищають будь-якого громадянина країни від економічної та соціальної деградації через цілу систему державних інституцій (в Україні саме держава забезпечує соціальний захист), вона характеризує досягнутий баланс і взаємовплив економічної ефективності суспільного виробництва та соціального компромісу, зокрема забезпечення соціальних гарантій та дієвість суспільних механізмів [3; 79–87]. Це конституційне право кожного громадянина, цілий комплекс законодавчо закріплених гарантій, що протидіють дестабілізуючим факторам.

Соціальну захищеність громадян України за стратегічної орієнтації на соціальне ринкове господарство забезпечує ринкова модель. Різкий перехід від патерналістської соціалістичної моделі до ринкової, від масового соціального захисту й розгалуженої мережі безкоштовних установ соціальної сфери до ринкових методів хворобливо переноситься населенням. До того ж ці моделі ідеологічно чужі одна одній, оскільки в основі однієї — колективізм, а іншої — індивідуалізм. Більш м'які моделі «держави добробуту» і «соціального ринкового господарства», безумовно, полегшили б перехід до ринкових взаємин, але умови глибокої економічної кризи різко обмежують такі можливості [2; 7.1].

Для оптимізації управління соціальною сферою держава редукує соціальну сферу в категорії політики. Це означає, з усього різноманіття суспільних відносин у державі виділяються ті, що починають носити загальний характер і тим самим повинні захищатися політично. Обов'язок держави захищати своїх громадян витікає з самої сутності держави, і соціальних захист в Україні задекларований Конституцією і, в той самий час, знаходить на критично низькому рівні.

В той час, коли європейська система соціального захисту спрямована на вирівнювання доходів населення на рівні середнього класу, наша система не спроможна підняти рівень життя населення вище межі бідності – за європейськими критеріями в ООН вважають, що в Україні близько 80% за межею бідності, що обумовлює необхідність дослідження даного питання [1].

Стандарти та гарантії в Україні знаходяться не на нормальному, достойному рівні, а на мінімальному, що лише поглиблює зубожіння населення. В той час, коли стандарти та гарантії мають піднімати життя на якісно новий рівень так, як це відбувається в Європі та США, в нашій країні ці гарантії абсолютно не здатні його забезпечити. Проблема в тому, що більшість з них прив'язані до прожиткового мінімуму, коли за кордоном немає навіть такого поняття – там є поняття соціальних стандартів, тобто того достойного, належного рівня як має жити кожна людина – жити, а не виживати.

Тому можна зробити висновок що система соціальних стандартів та гарантій в Україні потребує значного реформування, зокрема реформування базових основ, створення чіткої концепції розвитку соціальної політики нашої держави у відповідності до європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Межа бідності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.radiosvoboda.org/content/article/24265748.html

2. Соціальна економіка: Навч. посіб. / Кол. авт. О. О. Бєляєв, М. І. Диба, В. І. Кириленко та ін. — К.: КНЕУ, 2005. — 196 с.

3. Янковська Л. А., Топішко Н. П. Соціальна захищеність населення: проблеми виміру /Л. А. Янковська, Н. П. Топішко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія».Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Випуск 25.

Курилишин А.В.
НПУімені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Паньковець В.Л.,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

В сучасних умовах все більше збільшується інформатизація та глобалізація суспільних процесів і саме в цих умовах зростає актуальність проблеми самопрезентації особистості загалом, та проблеми віртуальної самопрезентації, зокрема. Тому що ефективна самопрезентація – це своєрідний ресурс, який дозволяє людині реалізувати свої можливості.

Проблему психологічних особливостей самопрезентації особистості у соціальному середовищі досліджували такі вчені як Е. М. Бакушина, А. Е. Жичкіна, Т. А. Курбака, А. Р. Шишкова, та інші. Віртуальну особистість та способи її самопредставлення в різних комунікаційних середовищах соціальних мереж вивчали Е. Горний, Д. А. Іванова, С. І. Черних та інші. Однак, психологічні особливості самопрезентації особистості за допомогою соціальних мереж повністю не досліджені.

Основний зміст: Жодна соціальна взаємодія не відбувається без презентації себе, своїх особистісних чи професійних якостей. Більше того, самопрезентація є невід'ємною складовою людської натури.

Термін «самопрезентація» має безліч визначень. До прикладу, самопрезентація – це вміння подати себе, привернути до себе до увагу, актуалізуючи інтерес людей до своїх певних зовнішніх якостей [4]. Самопрезентація – процес, за допомогою якого ми намагаємось контролювати враження, що виникають про нас у інших людей; синонім – управління враженням про себе [5].

Поряд з феноменом самопрезентації виникає явище віртуальної самопрезентації. Віртуальна самопрезентація здійснюється головним чином за допомогою соціальних мереж. Соціальні мережі, у свою чергу, набули статусу невід'ємного атрибуту нашого повсякденного життя. Сучасній людині складно уявити, що колись могли обійтися без профілю в соціальній мережі. Саме цей профіль й стає чудовою платформою для самопрезентації особистості. Особистість в умовах глобалізації починає сприймати віртуальний світ як певне реальне середовище існування.

Завдяки глобальній віртуалізації суспільства постає питання про те, яким чином людина будує свій образ у віртуальному просторі. Які фактори й мотиви впливають на користувача соціальної мережі. Відповіді на ці питання є актуальними як для психологів, які вивчають формування ідентичності людини, так і для тих, хто займається вивченням механізмів залежності в інтернет-просторі, а також, безпосередньо, для користувачів соціальних мереж [2].

Кімберлі Янг вважає, що у віртуальній комунікації стає можливим реалізація ідеального «Я», вираження заборонених у реальності агресивних тенденцій, витіснених сторін своєї особистості, задоволення заборонених сексуальних бажань, бажання контролю над собою в користувачів з яскраво вираженими деструктивними тенденціями, висловлення поглядів, які неможливо виловити в реальності навіть найближчим людям [6]. А. Жичкіна підкреслює більшу розкутість, епатажність і меншу соціальну бажаність віртуальної самопрезентації у порівняні з реальним, і тим більше, у порівнянні з ідеальним «Я» [2].

Висновки: У дослідженнях самопрезентації особистості вчені доводять, що віртуальна самопрезентація має ті ж показники, що і в реальному житті, а отже, ми можемо стверджувати, що віртуальна самопрезентація – це перш за все, можливість особистості майже повністю контролювати враження інших про самого себе. Віртуальна самопрезентація має зв'язок з реальною ідентичністю користувача соціальними мережами; існує думка, що між ними існує взаємний вплив.

Отже, пошук та побудова адекватної самопрезентації та її збереження, як свого «Я», є важливою основою для становлення та позитивного розвитку як окремої особистості зокрема, так і суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Жичкина А.Е., Белинская Е.П. Стратегии самопрезентации в Интернете и их связь с реальной идентичностью. http://psynet.carfax.ru/texts/bel6.htm

2. Котлярова М.М. Теорії самопрезентації. – СПб., 2002. – С. 163.

3. Чалдіні Р., Кенрік Д., Нейберг С. Соціальна психологія. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2002. –256 с.

4. Young K. S. What Makes the Internet Addictive: Potential Explanations for Pathological Internet Use. http://www.netaddiction.com/articles/habitforming.htm

Курта А.Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Короткова Р.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. Соціальна й економічна кризи помітно погіршили демографічну ситуацію. Родина, традиційно дуже шановний у нашій країні соціальний інститут, значною мірою втратила свою цінність.

Однак зараз важливість родини поступово зростає: усвідомлюється її роль у розвитку підростаючого покоління - адже саме в родині в дитини формуються моделі майбутнього життя, тому дуже багато чого залежить від батьків й інших близьких.

Метою статті є аналіз формування сімейних цінностей у підлітків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою формування цінностей сімейного життя набуває особливої актуальності, яка представлена трьома основними підходами:перший - вивчається як частина ієрархії цінностей у контексті аналізу динаміки ціннісних світів сімей (С.Дармодехін, В.Добриніна, Т.Кухтевич, Н.Лапін, Н.Макаровська);другий - дослідженням цінностей сімейного життя як структурних спонукальних компонентів поведінки людини (Г.Воронін, А.Здравомислов, О.Краєва, І.Суріна); третій розглядається сім'я як універсальна цінність. (В.Лісовський, М.Мацковський, В.Сисенко) [1,с.79]

Виклад основного матеріалу. В Україні сімейні цінності знаходять своє відбиття в ряді нормативно-правових документів. Основними новоутвореннями підліткового віку є почуття дорослості яка проявляється у романтичних відносинах з однолітками іншої статі, при чому має місце не стільки факт симпатії, скільки форма відносин, що засвоєна від дорослих. [2,с.35]

Цінності сімейного життя – це світоглядні уявлення та моральні настановлення, які засновані на традиційному розумінні інституту сім'ї, відносин людей в сім'ї, відповідальної шлюбної та сімейної поведінки індивіда.

Висновки. Особливості цінностей сімейного життя як особистісних якостей людини полягають в тому, що вони є соціальними за своєю природою, виконують функцію регуляторів поведінки, охоплюють усі сторони людського буття.

Список використаних джерел

1.Канішевська Л. В. Крокуємо до соціальної зрілості : наук.-метод.посіб. / Л. В. Канішевська. — К. : Ін-т проблем виховання НАПН України, 2011. — 175 с.

Куявець І.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дябел Л.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЛЬ МОДИ І СТЕРЕОТИПІВ У СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

Постановка проблеми. Соціалізація особистості триває все життя, але саме в період дитинства закладається її фундамент. Одним з механізмів адаптації, соціалізації та регулювання в структурі соціокультурних відносин є мода. На сьогодні проблема використання моди і стереотипів в навчально-виховному процесі сучасної школизалишається недостатньо дослідженою. Це зумовлює актуальність теми дослідження.

Метою статті є спроба обґрунтувати вплив сучасних тенденцій моди і стереотипів на соціалізацію підлітка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед видатних науковців, які досліджували моду, можна назвати Г. Блумера, Т. Веблена, А. Гофмана, Г. Зіммеля, В.Зомбарта, Л. Ятіна та інших. Так, Г. Блумер розглядає моду як засіб впровадження нових соціальних форм й адаптації до них у світі, що змінюється. О. В. Колесникова досліджувала вплив моди на соціалізацію підлітків, Л. І. Ятіна досліджувала моду з точки зору соціальної психології.

Виклад основного матеріалу. Універсальна категорія, за допомогою якої обґрунтовується процес особистісного становлення і розвитку, є поняття соціалізація. Підлітковий вік – це якісно новий етап у формуванні особистості, розвитку креативних здібностей особистості. Важливими соціально-психологічними новоутвореннями підліткового віку є особистісне самоствердження, дорослість, потреба в спілкуванні, значне збільшення контактів, перегляд установлених раніше переконань та уявлень, формування нового світогляду, засвоєння цінностей і норм підліткового середовища тощо. У підлітковому віці процес соціалізації опосередковується активністю самореалізації індивіда в суспільстві однолітків [1; 304]. Мода є засобом реалізації соціальних якостей людини, а також вказує на прагнення людини вказати на свою приналежність до тієї чи іншої спільноти, групи, прошарку населення, тим самим підвищуючи привабливість власного «Я»[2; 100]. Ефективність соціалізації підлітків залежить від соціально-психологічних впливів, під які людина потрапляє з дитинства та відчуває на собі у процесі онтогенезу. Моду можна розглядати як один із таких впливів. Підліток намагається ідентифікувати себе в оточенні. Поняття «мода» пов’язано із поняттям «стереотип». Стереотипи, які існують в оточуючому соціальному середовищі, пов’язані із соціологією моди і впливають на формування особистості підлітка. В основі моди лежать масові зразки, які є прийнятими і закріпленими соціальною групою. Наслідування соціальному зразку дає змогу підлітку долучитися до певного соціального кола, звільняє від моральних санкцій суспільства, від психологічно важкого вибору. Мода дає змогу підкреслити свою індивідуальність і відчути приналежність до певної групи.

Результати емпіричного дослідження розуміння сутності і складових моди, а також особливості прийняття моди та стереотипів підлітками, показали, що сучасні підлітки в більшості розуміють суть і складові моди. Можна констатувати, що більшість підлітків серед сталих стереотипів виділяють наступні: білий «низ» і чорний «верх» - це класика, і бути здоровим модно. Є підлітки, які не бажають бути модними, так як бояться втратити свою індивідуальність.

Висновки. Активне залучення психологічної служби та соціального педагога навчального закладу є невід’ємною складовою коригування впливу моди і стереотипів на соціалізацію підлітків. Соціальний педагог має можливості формування стереотипів у підлітків як прагнення до індивідуальності, творчого самовираження, а також можливості сприяти чи завадити прагненням підлітків бути включеними до референтної групи чи субкультури, бажанням бути прийнятим в спільноті. Для цього соціальний педагог може

провадити просвітню, інформаційну роботу, роботу по розвитку комунікаційної культури за допомогою різних методів і прийомів.

Список використаних джерел

1. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія / В. В. Москаленко. – К.: Фенікс, 2013. – 540 с.
2. Федоренко Ю.О. Феномен моди як форма нормативної поведінки особистості / Ю. О. Федоренко // Вісник Київського національного університету ім. Т.Шевченка, 2007. – №27. – С.100-102.

Лебединський Д.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Скиба М.В.,
кандидат державного управління, доцент

ПОГЛЯДИ ГЕРІ БЕККЕРА НА ПОНЯТТЯ «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ»

Перехід до постіндустріального суспільства має свої соціально-економічні особливості. Головна з низ полягає у акцентуванні уваги на людських якостях, а не технологічних привілеях. Це зумовлено підвищенням вимог до робітників, рівня їх освіченості, інтелекту та ерудиції. Відбувається перегляд людської ролі у житті країни та світовому товаристві. Концентрація уваги на компетенціях, талантах і творчості громадян дали поштовх до появи дискусії навколо поняття «людський капітал».

Існує багато прикладних розробок, де «людський капітал» є центральною категорією. Елементи тлумачення поняття можна знайти і в роботах Карла Маркса, Джона Мілля, Адама Смітта, але «людський капітал» як окремий розділ економічної теорії з'явився лише у ІІ половині ХХ ст. Розробниками базової моделі прийнято вважати Теодора Шульца і Нобелевського лауреата Гері Беккера [1]. Подальші теоретичні спроби зафіксовані з боку Марка Блауга, Едварда Денісона і Джона Кендріка. Наукові круги Радянського Союзу також ознайомлювалися з ідеями Шульца та Беккера, але втілити їх не вдалося.

Проблема формування та використання провідних умінь людини завжди приваблювало філософів, письменників і вчених. Прийняття концепції «людського капіталу» таким, яким він є сьогодні, став результатом розвитку економічної думки в усьому світі. Дана концепція має на меті дослідити залежність доходів підприємства або окремого працівника від теоретико-практичних здібностей людини. Вона пояснила залежність економічного зростання від вкладу в освіту, мотивації трудової діяльності від платні за неї, продуктивної праці від особистісного розвитку людини.

Гері Беккер розглядав поняття «людський капітал» як інвестиційну модель: більше вкладаєш – більше отримуєш на виході. Серед можливих інвестицій науковець виділяв навчання та освіту, практичну підготовку до виробництва, витрати на медичне обслуговування та охорону праці, пошук інформації та вивчення педагогічних моделей поведінки, зміну роботи та міграцію [2].

Гері Беккер з практичної сторони зміг розрахував ефективність освіти. Наприклад, дохід від отримання вищої освіти виводиться як різниця між загальним заробітком тих, хто має диплом коледжу, та тими, хто закінчив лише школу. В складі розтрат на навчання головним елементом були визнані втрачені заробітки недоотримані студентами за роки навчання. Велике значення для економічної теорії є визначена різниця між спеціальними та загальними інвестиціями в людину. Спеціальна підготовка наділяє працівників

знаннями та навичками, які необхідні лише для окремої компанії, де вони отримані. В процесі ж загальної підготовки можна розраховувати на універсальні знання та навички.

Загальну підготовку, як стверджує Гері Беккер, сплачують самі працівники. Намагаючись підвищити кваліфікацію, вони погоджуються працювати за невеликі гроші, а потім – отримують прибутки від якісного досвіду. Спеціальна підготовка сплачується фірмою. В результаті вона отримує гарний дохід за рахунок розвинених компетенцій службовців. Тож, «людський капітал», формується декількома шляхами: самостійно та за спонсорські кошти [3].

Термін «спеціальний людський капітал» допоміг зрозуміти причину низького показника найму на зовнішньому ринку. Альтернатива цьому є низька «плинність» кадрів та просування по кар'єрній сходинці досвідчених робітників. Вчений був переконаний, що неосвіченість – найрозповсюдженіший фактор, що гальмую економічне зростання [4].

Гері Беккер отримав кількісні показники рентабельності вкладів в людину та порівняв їх з фактичною рентабельністю більшості американських фірм. Це був значний крок в розширенні уявлень про економічну ефективність інвестицій в «людський капітал». Поява великої кількості приватних навчальних закладів, активізація діяльності консультаційних організацій свідчить про те, що корисність даних послуг не нижча, ніж в інших сферах підприємства. Було з'ясовано, що в США на початку 60-х рр. XX ст. рентабельність освітньої діяльності на 15% перевищувала рентабельність інших сфер комерційної діяльності. Теорія «людського капіталу» пояснює структуру розподілу особистих доходів і динаміку заробітків. Завдяки їй було змінено ставлення політиків до витрат на освіту. Інвестиції в

підростаюче покоління стали розглядатися як головне джерело процвітання. Уявлення про національне багатство доповнилося здатністю людини до продуктивної праці. Накопичені наукові знання, зокрема матеріалізовані в технології вкладу в здоров'я людини, стали рахувати як нематеріальну форму багатства нації [5].

Отже, в умовах переходу до постіндустріального суспільства проблематика людського капіталу набуває особливої ваги, актуалізуючи потребу вивчення здобутків вчених-економістів, лауреатів Нобелівської премії, їх поглядів щодо інвестицій в людину, в освіту, в підростаюче покоління як головне джерело процвітання.

Список використаних джерел

1.Лауреаты Нобелевской премии по экономике: автобиографии, лекции, комментарии. Т. 2. 1983−1996. — СПб.: Наука, 2009. — С. 231−256.

2.Becker, Gary S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. 2d ed. New York: Columbia University Press for NBER, 1975.

3.Gary S. Becker, Kevin M. Murphy and Robert Tamura; Journal of Political Economy, 1990, 98(5), pp. S12-S37.

4.Gary S. Becker; Prague Economic Papers, 1995, 4(3), pp. 223-28.

5.Gary S. Becker; Oxford Economic Papers, 2007, 59(3), pp. 379-410.

Максимчук О.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Короткова Р.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА ІЗ НЕПОВНИМИ СІМ'ЯМИ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. Сім'я це той соціальний інститут, який торкається всіх сфер життєдіяльності людини. Але, нажаль, все частіше спостерігаються кризові явища у сімейно-шлюбних відносинах, зокрема, неухильно зростає кількість неповних сімей. Життя й умови виховання дитини в неповній сім'ї мають явну специфіку й істотно відрізняються від життя дитини в повній сім'ї. Ці особливі умови життя дитини відбиваються на особливостях її особистісного розвитку, її емоційному самопочутті, самооцінці, відношенні до інших людей, тому на сучасному етапі проблема неповної родини та її роль у формуванні соціальної компетентності особистості стають дедалі більш актуальними.

Метою статті є аналіз соціально-педагогічної роботи із неповними сім'ями в дошкільних навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Неповна сім'я та її виховні можливості є об'єктом вивчення у працях таких вчених як І. Ф. Дементьєва, Т. І. Трубавіна, В. М. Целуйко ,Г. Г. Воронцова, О. М. Максимович, А.Й. Капська,Ю М., Целуйко, І. Д .Звєрєва, І.М. Пєша.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників розглядають неповну родину як різновид неблагополучної родини, а вихідців з неповної сім'ї – як групу ризику, підкреслюючи ускладненість адаптаційних процесів, схильність до девіацій, делінквентних настановок, проявів асоціальної поведінки; низький рівень соціальної відповідальності в порівнянні з вихованцями повних сімей.

Узагальнюючи досвід науковців, можна виділити типові помилки, що виникають в процесі виховання дітей у неповній сім'ї: гіперопіка; відстороненість матері від власне виховного процесу та надмірна орієнтація на матеріальну турботу про дитину; заборона контактів дитини з батьком; подвійне ставлення до дитини, що виявляється то в нападах надмірної любові, то у спалахах роздратування; практична відстороненість матері від догляду за дитиною і її вихованням [2, с.54].

Соціально-педагогічна робота в дошкільному навчальному закладі із неповними сім'ями спрямована: на оптимізацію впливу сім'ї на дитину шляхом підвищення педагогічної культури батьків, надання їм допомоги шляхом впровадження таких форми роботи: батьківські збори, консультації, бесіди, школа молодих батьків, вечори запитань та відповідей; залучення батьків до навчально-виховного процесу, допомога ДНЗ з боку батьків: організація батьками заходів в ДНЗ; участь у гуртковій роботі, обладнання куточків, виставка творчості батьків, виготовлення батьками атрибутів для ігор, презентація ідей родинного виховання; використання специфічних можливостей сім'ї і ДНЗ для кращого виховання дітей: обмін досвідом, творчі зустрічі, спільні суботники, зустрічі за круглим столом, спільні свята, дозвілля, змагання, святкування днів іменників, літературна вітальня, вечори – „вогники") [1, с.64-65].

Висновки: Через різноманітність проблем, що провокують складні життєві обставини, існує необхідність формування цілісної системи заходів державної сімейної політики, вироблення адекватних механізмів, які протидіяли б тій сукупності взаємопов'язаних та взаємообумовлених причин, що детермінують проблеми розвитку і функціонування неповної сім'ї. Отже, всі типи неповних сімей сьогодні потребують підсиленої уваги з боку вихователів дошкільних навчальних закладів, вчителів загальноосвітніх навчальних закладів, класних керівників, соціальних педагогів, психологів, оскільки треба знати і враховувати у виховній роботі особливості кожної сім'ї, в якій зростає дитина.

Список використаних джерел

1. Івах С.М. Основні засади співпраці дошкільних навчальних закладів з родинами вихованців //Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2011 — N 7. - С.60-66.

2. Кошонько Г. Соціально–психологічні особливості сучасної сім'ї // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2009. – Вип. 16/17. – С. 53– 55.

Мальцева В.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Вайнола Р.Х.,
доктор педагогічних наук, професор

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У сучасній педагогічній теорії особливої значущості набуває проблема соціальної підтримки обдарованих дітей та молоді.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Соціально-педагогічні аспекти підтримки, адаптації та розвитку обдарованих дітей знайшли відображення у працях таких науковців, як: Р.Вайнола, Л.Долинська, І. Звєрєва, А. Капська, І. Карпова, Л.Кокоріна, Н. Лавриченко, Л. Міщик та ін.

Метою даних тез є визначення сутності соціально-педагогічної підтримки дітей-вихованців спеціальних інтернатних закладів.

Виклад основного матеріалу. Найпоширенішим є визначення німецького психолога В. Штерна: «Обдарованість – це загальна здатність індивіда свідомо орієнтувати своє мислення на нові вимоги; це загальна здатність психіки пристосовуватися до нових завдань і умов життя» [1].

Визначаючи підходи до соціально-педагогічної підтримки І. Кочерга вважає, що «підтримка – це комплекс заходів педагогічного характеру, спрямованих на допомогу особі в кризовій ситуації, в умовах різких змін у процесі її життєдіяльності» [2, с. 11]. На думку І. Ліпського, соціально-педагогічну підтримку слід розглядати в комплексі із соціально-педагогічною діяльністю, як її складову частину [3, с. 68].

Висновки дослідження. Ми розглядаємо соціально-педагогічну підтримку обдарованих дітей як сукупність форм, методів та прийомів соціально-педагогічної роботи спрямованих на сприяння саморозвитку особистості, реалізації її творчого потенціалу, здібностей та задатків.

Список використаних джерел

1.Загальна психологія: Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. - К.: Каравела, 2009. - 464 с.

2.Інститут обдарованої дитини НАПН України // «naps.gov.ua/ua/structure/institutions/gifted_child»

3.Кокоріна Л. В. Педагогічна підтримка обдарованих дітей в загальноосвітніх школах Іспанії: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ, 2013. - 20 с.

Маркова Н.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Данилюк І.В.,
доктор психологічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКОГО СТИЛЮ ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ХАРАКТЕРУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Характер людини є одним із важливих питань які вивчає сучасна психологічна наука. Вінпочинає формуватися з самого народження. В продовж всього життя на його розвиток впливає безліч факторів. Одним із сенситивних періодів розвитку провідних рис характеру виступає молодший шкільний вік. Саме в цьому віці закладаються безліч базових рис характеру, відбувається їх розвиток та активне закріплення. Особливий вплив на розвиток характеру дітей мають батьки, насамперед той стиль виховання яким вони керуються у поводжені зі своїми дітьми. Саме обраний стиль виховання, знання особливостей формування характеру, стійкості його вольових і моральних якостей впливає на подальший розвиток дитини, зумовлює формування її стилю поведінки, в деякій мірі визначення її успішність в різних видах діяльності у майбутньому, особливості побудови стосунків з іншими. Усе це та недостатня вивченість даного питання зумовлює високу актуальність і соціальну значущість дослідження проблеми впливу батьківського стилю виховання на формування характеру у молодшому шкільному віці.

Метароботи полягає у досліджені феномену характеру та з'ясуванні специфіки його розвитку у молодшому шкільному віці в залежності від домінуючого стилю виховання у сім'ї.

Виходячи із поставленої мети ми визначили такі завдання: уточнити сутність поняття «характер» і «стиль виховання»; з'ясувати особливості розвитку характеру у молодшому шкільному віці; провести емпіричне дослідження, для з'ясування впливу батьківського стилю виховання на розвиток характеру у молодшому шкільному віці.

В психології «характер» розуміють як сукупність індивідуально-своєрідних психічних властивостей, які проявляються в особистості в типових умовах і виражаються у властивих їй способах діяльності в подібних умовах. [2]. Характер розглядається як цілісне утворення, що характеризує людське «Я» як єдине ціле. Характеру маєсвою структуру, якадопомагаєбільшглибшезрозумітийого та пізнати суть даного феномену.

Характер не є вродженим, він формується під впливом умов життя, цілеспрямованого виховання. В деякій мірі вінє результат сімейного виховання, адже за допомогою навчання через наслідування і емоційне підкріплення дитина засвоює форми поведінки дорослих. При вихованні дитини батьки використовують певний стиль. Під стилем сімейного виховання слід розуміти найбільш характерні способи відношення батьків до дитини, які застосовують певні засоби й методи педагогічного впливу, що виражаються у своєрідній манері словесного обігу та взаємодії [3, 131]. Різні ж стилі виховання передбачають використання різних методів виховання які неоднаково впливають на формування характеру дитини. Загалом, у відповідності за певними критеріями, вченими було виділено декілька стилів виховання. На основі виділених класифікацій Д. М. Болдуіна, В.М.Мініяров, А.П.Петровського можна виокремити такі основні стилі сімейного виховання як: авторитарний, демократичний, ліберально-потуральний, гіперопіка та змішаний стиль виховання.

Дослідженнядля виявленнямвпливу батьківського стилю виховання на розвиток характеру молодших школярівпроводилося на базі СЗОШ №12 м. Біла Церква. В даному досліджені взяло участь 24 учні 3-А класута їх батьки.

Опираючись на розроблену власну схему структури характеру, для виявлення особливостей розвитку та прояву характеру дітей молодшого шкільного віку, ми діагностувати чотири його компоненти:темперамент за допомогою Методики Ільїна Є. П. Теппінг-тест для визначення коефіцієнта функціональної асиметрії і властивостей нервової системи за психомоторними показниками;переконання - Методика Гусєвої М.А. «Дослідження ціннісних орієнтацій»; силу волі - Тест «Самооцінки сили волі» Обозова М.М.; емоції - ЦТО Макса Люшера.

Для діагностики пануючого стилю виховання у сім'ї був використаний опитувальникЕйдеміллера І.Г., Юстицькіс В.В. «Аналіз сімейних взаємовідносин».

Наше дослідження показало, що більша половина школярів має диференційовану система цінностей, у них переважає сильна та середньої сили нервова система, здебільшого середній рівень розвитку сили волі та домінують позитивні емоції. Однак, прослідковуються і негативні показники. Зокрема менша половина досліджуваних мають недиференційовану систему цінностей, а третина слабку силу волі, також помітні невеликі прояву негативних емоцій.

При дослідженні батьківського стилю виховання було виявлено, що більшість батьків не вдаються до крайнього використання тих чи інших методів виховання. Проте більше половини не обмежую своїх дітей у діяльності, третина схильна обходитися без жодних покарань, і лише деякі батьки майже зовсім не проявляють уваги до своїх дітей та суворо виховують їх. Найбільш вираженими стилями виховання є авторитарний, відсторонене уникнення, ліберально-потуральний, любов та вседозволеність. При цьому прослідковується деяка відмінність між стилями виховання батьків чоловічої та жіночої статі. Зокрема у батьків чоловічої статі домінує такий стиль виховання як любов та вседозволеність, а у батьків жіночої статі – авторитарний.

Для виявлення впливу сімейного стилю виховання на розвиток характеру молодшого школяра було проведене статистичне дослідження.Виявлення значимої кореляція дало нам підставу зробити такі висновки, що до впливу методів виховання на розвиток характеру дітей молодшого шкільного віку батьків різної статі: чим слабший у дитини тип нервової системи, тим татусі більше пред'являють вимог та обов'язків до своїх дітей, і навпаки;чим слабша у дитини нервова системи, тим мами більше задовольняють потреби дитини, та чим сильніша у дитини нервова система - тим менше вимог та заборон вони пред'являють дітям; якщо тато ігнорує потреби дитини або пред'являє недостатньо вимог-обов'язків їй, то сила волі у неї буде слабка, коли ж батько пред'являє надмірно високі вимоги, обов'язки до дитини або домінує над нею накладаючи досить багато заборон - у дитини зростає сила волі;коли мама задовольняє всі потреби дитини, виконує всі її побажання та примхи, або висуває не досить багато вимог та заборон до неї, то у дитини формується слабка сила волі;якщо тато при вихованні не дотримається стійких методів виховання або пред'являє недостатню кількість вимог та заборон до дитини, то її активність збільшується;коли мама при вихованні дитини пред'являє до неї невелику кількість заборон та вимог, застосовую мінімальну кількість покарань, або взагалі не використовує їх, то активність дитини збільшується, якщо ж мама при вихованні молодшого школяра застосовує методи покарання або не приділяє достатньої уваги дитині, то її активність зменшується.

Отже, найбільше на характер дітей впливають такі методи виховання батьків чоловічої статі як пред'явлення високих вимог-заборон або ж їх недостатність, ігнорування потреб дитини та застосування змішаних методів виховання. До методів виховання батьків жіночої статі, що мають найбільший вплив на характер молодших школярів, належить ігнорування потреб дитини, недостатність вимог-заборон, мінімальність санкцій, потурання та використання змішаних методів виховання.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Воспитание характера школьника – М.:Знание, 1941. – 82 с.

2.Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія – К.: РефлБук, 2000. – 185с.

3.Минияров В. М. Психология семейного воспитания (диагностико-коррекционный аспект). – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2000. – 256 с.

Матвієнко Н.Л.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Пасічніченко С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогодні увагу держави привертає окрім економічних та соціальних, зокрема і питання торгівлі людьми. Головним аспектом даної проблеми є визначення дієвості методів втручання держави у розв'язання даного питання.

Вирішення можливе через аналіз вітчизняного та міжнародного законодавства

Проблемою торгівлі людьми займалися філософи різних часів Н. Макіавеллі, Дж. Локк, Т. Гоббс, Р. Декарт, Б. Спіноза. На сучасному етапі розвитку наки дана проблема аналізувалася такими вченими як В.П. Андрущенко, О.О. Бандура, І. В. Бичко, А.Ф. Карась, М.В. Костицький, С.Б. Кримський, В.М. Вовк, М.І. Михальченко, В.В. Пітулей, О.Є. Маноха, М.Г. Братасюк, О.І. Гвоздік, Л.А. Подолянко, Л.А. Ситниченко, Л.М. Слободянюк, В.М. Судакова

Питання торгівлі людьми вперше було оголошено у 1899 році на Міжнародному Конгресі в Лондоні, який і був безпосередньо присвячений питанню торгівлі жінками з метою розпусти. У 1904 році був підписаний Міжнародний договір про боротьбу з торгівлею білими рабинями. А в 1921 році відбулася Женевська конвенція, на якій розглядалося питання про заборону торгівлі жінками і дітьми. В даній Конвенції рекомендувалося державам притягати до кримінальної відповідальності суб'єктів, які втягують жінок у заняття проституцією або жінок, що займаються купівлею-продажем. Питання торгівлі людьми були висвітлені в наступних міжнародно-правових документах: Конвенції про рабство (1929), Міжнародній Конвенції про боротьбу з торгівлею повнолітніми жінками (1933), Додатковій Конвенції про скасування рабства(1956), Декларації ООН про права дитини (1959), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (1966)[2].

Все це підкреслювало актуальність даної проблеми та вирішення її на міжнародному рівні.

Так, відповідно ст. 4 Конвенції Ради Європи Про протидію торгівлі людьми від 16.05.2005 року, торгівля людьми означає найм, перевезення, переміщення, приховування або прийняття осіб, використовуючи погрози або силу чи інші форми примусу, насильницького викрадення, обману, шахрайства, зловживання владою або безпорадним станом або отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, що має владу над іншою, з метою експлуатації.

Експлуатація включає в себе як мінімум примушення інших до проституції або інші форми статевої експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство та діяльність подібну до рабства, поневолення або видалення внутрішніх органів

Специфіка Українського феномену торгівлі людьми полягає в тому, що вона є не країною ввозу, а безпосередньо вивозу жінок. За деякими даними, у результаті насильницького вивозу українських жінок, вони займаються проституцією більше ніж у 50 країнах світу. У деяких країнах світ, зокрема Ізраїль і Туреччину, вивіз жінок з України й інших республік колишнього СРСР здійснюється в таких маштабах, що повій там називають «НАТАШАМИ»[3].

Тому Україна також розробляє та приймає нормативно-правові документи, за допомогою яких держава могла б захистити своїх громадян від торгівлі людьми. У 2011 році був прийнятий Верховною Радою України Закон «Про протидію торгівлі людьми», де було окреслено, що торгівля людьми - це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання

людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином[1].

Наступними кроками держави було прийняття у 2012 році Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2015 року», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 827 від 19.07.2012 Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту щодо запобігання торгівлі людьми на період до 2015 року.

Крім того, у Кримінальному кодексі України чітко прописана ст 149. «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини».

Необхідним напрямом функціонування держави у вирішенні даної пролеми є профілактична робота. Профілактика – це діяльність по усуненню, нейтралізації або ослабленню криміногенних факторів, що породжують торгівлю людьми або сприяють їй. Одним з найбільш ефективних засобів є профілактика віктимного поводження потерпілих. Суть цього напрямку полягає в тому, що необхідна профілактична робота проводиться не тільки з потенційними правопорушниками, але із потенційними потерпілими – людьми, чиє поводження, спосіб життя, родинний стан і рід занять створюють для них підвищений ризик стати жертвою злочинного зазіхання.

Другим напрямком є робота із особами, схильних до вчинення цих злочинів. Під час її проведення необхідно, на наш погляд, виходити з корисливої спрямованості розглянутого виду злочинної діяльності. Тому найбільш ефективними будуть заходи, здійснення яких зробить економічно невигідними торгівлю людьми, як виду злочинного бізнесу.

Якщо проаналізувати формулювання торгівля людьми у міжнародному законодавстві і вітчизняному, то можна дійти висновку, що вони існують в одній площині і змістом одинакові, лише різне формулювання.

Список використаних джерел

1. Про протидію торгівлі людьми Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 19-20, ст. 173 [Електронний ресурс] Доступ до ресурсу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3739-17

2. Олефір В. І. Торгівля людьми як елемент нелегальної міграції: соціальні і правові проблеми протидії. – К.:«МП Леся», 2013. – 4 с.

3. Олефір В. І. Торгівля людьми як елемент нелегальної міграції: соціальні і правові проблеми протидії. – К.:«МП Леся», 2013. – 11с.

Мельниченко Я.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дьоміна Г.А.,
кандидат психологічних наук,доцент

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ НА ЕТАПІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми та визначення актуальності дослідження. Досягнення якісно іншого рівня породжує нове коло проблем і протиріч. Тривалий час питання профорієнтації ототожнювались з соціальним замовленням суспільства, щодо підготовки фахівців конкретних галузей. Відповідно цей факт обмежував сферу професійного самовизначення особистості. Проблема професійного самовизначення учнівської молоді посідає важливе місце у педагогічній та віковій психології, оскільки стосується

вирішального моменту у життєвому становленні особистості. Отже, на сьогодні проблема професійного самовизначення молоді набуває ще більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного самовизначення довгий час не розглядалася і не вивчалася як самостійний напрям. Теоретичні передумови розробки цієї проблеми вивчались у психолого-педагогічних дослідженнях психічного розвитку особистості таких вчених, як Г.О.Балл, І.Д.Бех, М.Й.Боришевський, І.А.Зязюн, Г.С.Костюк, П.С.Перепелиця, В.В.Рибалка, В.А.Семиченко, О.В.Скрипченко та ін.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та дослідженні особливостей проблем професійного самовизначення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійне самовизначення - це складний динамічний процес орієнтації особистості у професійно-трудовому середовищі, розвитку та самореалізації духовних і фізичних можливостей, формування адекватних професійний намірів і планів, реалістичного образу себе, як професіонала.[1;23]

Організація професійного самовизначення, складається з декількох взаємозалежних етапів: професійної інформації, професійної консультації, професійного відбору й професійної адаптації.

Етап розвитку молодої людини є найважливішим для професійного самовизначення. Молодь переходить до самореалізації, найбільш повно використовує свої реальні потреби і свої можливості. На перший план у самовизначенні виступає механізм інтеграції. Роздуми про себе і про своє призначення в житті іноді приводять молодь до пошуку сенсу життя [2; 154].

У своєму дослідженні Кон І.С. підкреслював [2; 148], що проблема професійного самовизначення особистості, представлена у трьох головних аспектах:

1. Як проблема самореалізації особистості;
2. Як проблема вибору і прийняття рішень;
3. Як проблема адаптації.

Висновки з даного дослідження. Підготовка молоді до свідомого вибору професії – важлива проблема як з точки зору соціальних, так і психолого-педагогічних аспектів.

Будучи основною ланкою життєвого самовизначення, професійне самовизначення тісно пов’язане з визначенням молодими людьми свого місця у сфері трудової діяльності, питаннями вибору роду діяльності, професії, спеціальності.

Список використаних джерел

1. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. Ростов - на - Дону. 1996 – 23 с.

2. Кон І.С. Психологія ранньої юності / І.С. Кон. – М.: Освіта, 1989. – 148-154 с.

Мельниченко Л.Л.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Коновалова М.В.,
кандидат наук з державного управління, викладач

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ У КОЛЕКТИВІ ТИ ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Результативність надання соціальних послуг залежить від багатьох факторів. Воснові ефективної роботи лежить психологічний клімат колективу.Соціально-психологічний клімат трудового колективу – це якісна сторона міжособистісних стосунків, яка проявляється у вигляді сукупності психологічних умов, що сприяють чи перешкоджають продуктивній спільній діяльності та всебічному розвитку особистості в групі [1].

Психологічний клімат колективу визначає відношення людини один до одного, колег, керівників, отримувачів соціальних послуг.

Дослідженню психологічного клімату групових об'єктів управлінняприсвятили свої роботи Андрєєва Г. М., Волков І. П., Кузьмін Є. С, Новіков В. В [2]. Але проблематика впливу психологічного клімату на ефективність роботи соціального закладу висвітлена в наукових розвідках неповно, що і обумовлює актуальність вибору тематики.

Вивчення стану соціально-психологічного клімату здійснювалось на базі Державного Центру Соціальних Служб для Сімей, Дітей та Молоді та приватного закладу ТОВ «Реабілітаційний Центр Нове Життя». Одержані результати показали, що психологічний клімат колективу державної установи, в загальному плані, на високому рівні. В той же час як клімат приватного реабілітаційного центру потребуєвдосконалення.

Але проводячи дослідження за іншою методикою, більш конкретну, ми вияснили, що стан психологічного клімату державної соціальної служби, в деяких аспектах (згуртованість, відповідальність, колективізм та інше) потребує доопрацювання, порівнюючи з приватною установою.

Отримані результати будуть представленні у вигляді графіків та діаграм у закінченій магістерській роботі, а також на основі даних будуть представлені рекомендації щодо покращення психологічного клімату у колективі.

Грунтовні рекомендації щодо покращення психологічного клімату в колективі соціального закладу потребують подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Климат социально-психологический [Электронный ресурс]: Мир психологии. Психологический словарь. – Режим доступа: http://psychology.net.ru/dictionaries/psy.html?word=396

2. Социально-психологические аспекты повышения эффективности деятельности организации[Электронный ресурс]: Монография. – Режим доступа: https://books.google.com.ua/books?id=NzWlCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false

Мехед Л.Р.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Скиба М.В.,
кандидат наук з державного управління, доцент

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ОСНОВА РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН ТА РІВНЯ ЗАЙНЯТОСТІ

Трансформація економічної системи України в умовах глобалізаційних викликів, структурна перебудова економіки актуалізують проблематику дослідження теоретичних засад сутності заробітної плати як основи регулювання трудових відносин та рівня зайнятості населення. Тематика заробітної плати розглядається у працях В.Близнюка, О.Грішнової, А.Колота, Е.Лібанової та багатьох інших, що доводить важливість вивчення сутності поняття заробітної плати, її видів та форм.

Найбільш вдалим, на мою думку, визначенням заробітної плати, яке зустрічається у науковій економічній літературі є: заробітна плата — це ціна праці, дохід, одержуваний найманим працівником за надання послуг праці в одиницю часу (годину, день, тиждень, місяць). Заробітна плата - найважливіша і найбільш масова форма доходу в будь-якій ринковій економіці, вона становить приблизно 3/4 національного доходу країни. Речовим, матеріальним змістом заробітної плати є кількість життєвих благ, необхідних для

відтворення робочої сили найманого робітника і членів його сім'ї. Це життєвий фонд робітника, який за товарного виробництва має і вартісний, і грошовий вираз. На розмір заробітної плати впливає дія законів зростання продуктивності праці й підвищення потреб населення, співвідношення сил між робітниками і капіталістами, демографічні чинники (питома вага економічно активного населення, трудових ресурсів, рівень народжуваності), стан економічної кон'юнктури, економічна активність працездатного населення, зокрема ступінь участі жінок у пошуках роботи, якість національного законодавства про працю.

Основними функціями заробітної плати є: відтворювальна (забезпечення розширеного відтворення якісної робочої сили найманого працівника та членів його сім'ї); стимулююча (заробітна плата, її форми та системи повинні стимулювати високоефективну працю); розподільча (стимулювання припливу робочої сили в одні галузі та її відпливу з інших) [1; 43-45]. У цих функціях сутність заробітної плати розкривається комплексно. За сприятливих соціально-економічних умов заробітна плата може забезпечити лише відтворення товару робочої сили нормальної якості, але не забезпечує розвиток особистості.

Основними формами заробітної плати є: почасова (оплата вартості та ціни робочої сили за її функціонування впродовж певного робочого часу, що нараховується працівникові в залежності від кваліфікації, якості праці і відпрацьованого часу і застосовується зазвичай тоді, коли результати праці не піддаються точному кількісному обліку, а визначаються вживаною технікою і технологією) та відрядна (оплата вартості й ціни товару робочої сили залежно від розмірів виробітку за одиницю часу, що вимірюються кількістю й якістю виробленої продукції та використовується для підвищення інтенсивності праці, скорочення витрат на нагляд за робітниками, посилення конкуренції серед робітників). Першою найраціональнішою формою відрядної заробітної плати, що базується на хронометруванні робочого дня і встановленні норм виробітку була система Тейлора (початок ХХ ст., США) [2 ;117-118].

У сучасній економічній системі використовують такі системи заробітної плати: тарифна, преміальна, колективна. Їх вибір залежить від трьох основних чинників: а) ступеня контролю робітником кількості й якості виробленої продукції; б) ретельності, з якою продукція може бути врахована; в) рівня витрат, пов'язаних із впровадженням певної системи оплати. В умовах стимулювання, що базується на погодинних формах заробітної плати, за норму беруть обсяг роботи, що її виконує переважно робітник середньої кваліфікації за одну годину. За перевиконання цієї роботи на 1% заробітна плата зростає також на 1%, але загальний розмір надбавок не перевищує 15-20% загального заробітку. Така система стимулює переважно кількість праці, а перевірку якості покладено на контролерів і майстрів. У багатьох країнах при визначенні розмірів заробітної почасової плати визначається одиниця виміру ціни праці — ціна години праці — погодинна ставка оплати праці. Погодинна ставка оплати праці ($З_г$) розраховується діленням установленої величини заробітної плати (за день, тиждень, місяць - $З_п$) на нормативну кількість годин праці (відповідно за день, тиждень, місяць - Г): $З_г = З_п / Г$ [4 ; 352-356]. В останні два-три десятиліття погодинна зарплата у багатьох країнах перетворилася у головну форму оплати праці. Вона охоплює приблизно 70% робітників обробної галузі промисловості США і Франції та до 60% промислових робітників Великобританії і Німеччини. Особливо вигідно застосовувати погодинні ставки заробітної плати, оскільки у цьому разі робітникові оплачується не денна (або тижнева чи місячна) вартість його робочої сили, а тільки фактично відпрацьована кількість годин. Переводячи робітників на погодинну оплату праці, підприємець таким чином може зменшувати оплату праці відповідної кількості працюючого персоналу. Для сучасного ринкового господарства характерно використання різноманітних систем оплати праці. Кожне підприємство вирішує цю проблему по-своєму, намагаючись реагувати на зміни як у масштабі суспільства, так і на підприємстві [3; 220-222]. У сучасних умовах найпоширенішими є такі системи оплати праці: тарифні, преміальні та колективні форми, які кожне підприємство використовує

відповідно до конкретних обставин та модифікацій. В останні десятиліття зарубіжні фірми для посилення мотивації працівників успішно використовують різні системи участі працівників у прибутках і створенні робітничої власності.

Отже, заробітна плата - це винагорода, ціна праці, дохід, одержуваний найманим працівником за надання послуг праці в одиницю часу (годину, день, тиждень, місяць). Найбільш розповсюдженими є такі види заробітної плати як: погодинна та відрядна, а системами заробітної плати: тарифна, преміальна, колективна. Для посилення мотивації працівників доцільно використовувати різні системи участі працівників у прибутках, а переводячи робітників на погодинну оплату праці, підприємець оплачує фактично відпрацьовану кількість годин. Загалом, тематика дослідження сутності заробітної плати як основи регулювання трудових відносин та рівня зайнятості є актуальною та потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Бараник З. Статистика ринку праці : Навчальний посібник/ Зоя Бараник,; М-во освіти і науки України, КНЕУ. -К.: КНЕУ, 2005. -167 с.

2. Білоблоцький М. Сучасний стан ринку праці та перспективи його розвитку //Україна: аспекти праці. - 1997. - № 1. - С. 3-7

3. Вініченко І. І. Мікроекономіка: Навч. посібник для студ. вузів/ І. І. Вініченко, Н. В. Дацій, С. О. Корецька; М-во освіти і науки України, ГУ "ЗІДМУ". - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 265 с.

4.Горобчук Т. Мікроекономіка: Навчальний посібник/ Тетяна Горобчук,; М-во освіти і науки України, Житомирський інженерно-технологічний ун-т. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 271 с.

Михайлюк У.С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Отич Д.Д.,
кандидат психологічних наук, доцент

ВПЛИВ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СПОРТСМЕНА

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням кількості людей, які займаються спортом, та недостатністю кількості психологічних робіт, які б описували особливості впливу фізичного навантаження на психологічний стан особистості.

Фізичне навантаження розглядається як важливий компонент тренування. Під навантаженням у тренуванні слід розуміти вплив фізичних вправ на організм спортсмена, що викликає активну реакцію його функціональних систем [2].

Виділяють зовнішнє, внутрішнє та психологічне навантаження, які складають загальний вплив на організм і психічну сферу спортсмена і є взаємопов’язаними. Психологічне навантаження у тренуванні спортсменів характеризується вольовим та моральним напруженням, емоційністю тренувальних завдань, сенсорним напруженням, переживаннями та іншим.

Зовнішні показники навантаження враховує тренер під час планування та контролю фізичної підготовленості спортсмена. Внутрішні його показники – дають можливість визначити відповідність фізичного навантаження можливостям організму та їх вплив на розвиток тренованості у спортсменів.

У.І. Сиваков дослідив, що фізичні навантаження в залежності від їх спрямування мають різний вплив. Наприклад, вправи, які виховують спритність та швидкість –

сприяють зниженню агресивності, а вправи на гнучкість, силу та витривалість – знижують рівень тривожності спортсмена [1].

У процесі тренувань вдосконалюється здатність керувати своїми емоціями й емоційними станами, а це, в свою чергу, запускає процес саморегуляції, що в подальшому дозволяє застосовувати його і в буденному житті.

Дослідження Г.Є. Ступіної засвідчили, що для дітей, які регулярно займаються спортом, характерним є високий рівень мотивації досягнень, емоційна стійкість, впевненість, екстраверсія, твердість характеру і самоконтроль [1].

Таким чином, означена тема є актуальною, оскільки в процесі тренувань вдосконалюється здатність керувати своїми емоціями, а це, в свою чергу, запускає процес саморегуляції. Розвивається мотивація, впевненість, твердість характеру і самоконтроль, а ці психологічні характеристики особистості є одними з найважливіших характестик спортсмена.

Список використаних джерел

1. Родионова А.В. Психология физического воспитания и спорта. / А.В. Радионов – М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2004. – 182 с.

2.Уейберг Р.С., Гоулд Д. Основи психології спорту і фізичної культури / Р.С.Уейберг, Д. Гоулд – Київ: Олімпійська література. – 1998. – 335 с.

Нагірна Т.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ісаєнко В.В.,
старший викладач

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК «Я-КОНЦЕПЦІЇ» СТУДЕНТІВ З ОБРАЗОМ ІДЕНТИЧНОСТІ

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку психологічної науки приділяється багато уваги як і дослідженню особливостей психіки індивіда в юнацькому періоді, так і дослідженню «Я-концепціїї» особистості. Акцентується увага на тому, що юнацький період є сенситивним для формування «Я-концепції». Зокрема, наголошується на тому що залежно від успішного подолання «кризи ідентичності» можна говорити про сформованість чи дифузність «Я-образу». «Я-концепція» є центральним новоутворенням юнацького періоду і детермінує подальший розвиток особистості.

Внаслідок труднощів під час проходження кризи ідентичності, які є суб'єктивно нездоланними для особистості в старшому юнацькому віці формується дифузія «Я-образу», стійкий стан тривоги, на базі якого особливого загострення набувають соціальні страхи пов'язані з небажанням брати на себе нові соціальні ролі, суб'єктивним переживанням через неспроможність з ними впоратись, страхом невизнання значимими для особистості іншими людьми.

Метою статті є дослідити особливості «Я-концепції» у старшому юнацькому віці, коли особистість переходить від соціальної ролі школяра до ролі студента.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей «Я-концепції» у старшому юнацькому віці займаються такі вчені як Столін В.В., Пантєлєєв С. Р., .Бондарь Н.Е, Н. Божок, М. Хоменко, Ю.Бохонкова , Е.Н. Просєкова, А.С. Луговська, Салгакова О.А., Стоянова И.Я., Труевцев Д.В, Ольховецький С.М., Лемещук В., Агапов В. С., Васильєв Н.Н. Аналіз стану досліджуваної проблеми доводить, що «Я-концепція» є важливою складовою особистості. І, залежно від цілісності системи уявлень про себе, можна говорити про психологічну якість життя особистості. Також, вчені

визначають що юнацький період є найбільш сензитивним для розвитку і формування «Я-концепції» [1, 80].

Виклад основного матеріалу. В період зрілого юнацького віку особистість в нові соціальні інститути такі як вища освіта,нові неформальні угруповування і все більше людей починає себе випробовувати в професійному середовищі. Входження в нові соціальні інститути завжди супроводжується великим арсеналом переживань. В процесі соціальної взаємодії, юнаки і дівчата намагаються співвіднести себе з новими соціальними ролями та відповідними соціальними стереотипами щодо них. [2, 187].

В юнацькому віці особистість більш гостро переживає соціальні страхи. Соціальна нестабільність в нашому сучасному суспільстві також впливає на підвищення тривожності та розвиток соціальних страхів серед юнаків. Збільшення кількості та інтенсивності страхів, зокрема соціальних знижує впевненість у собі, і як наслідок, ускладнюється особистісна інтеграція та самоприйняття здатність реалізувати свої плани та будувати взаємовідносини з однолітками. [4, 35]

За А.Є. Лічком така замкнутість та підвищена тривожність у зв'язку з соціальною ситуацією розвитку призводить до самоізоляції яку супроводжує почуття власної неповноцінності, дифузії «Я-образу» тощо [3 ст.210].

Висновки. Отже, як ми бачимо, в особливо сензитивний період для розвитку цілісного «Я-образу» особистість потрапляє в нові для неї умови життєдіяльності: переходить до нового навчального закладу, і, відповідно, стиль навчальної діяльності до якого вона звикла змінюється, соціум очікує від неї взяття на себе більших обов'язків, розширюється коло її соціальних контактів. Все це призводить до зростання рівня тривоги, загострення внутрішніх конфліктів, і, в наслідок цього у особистості образ Я стає розпливчастим і невизначеним.

Список використаних джерел

1.Агапов В. С. Возрастная репрезентация «Я-концепции» личности/ Вестник РУДН, сер. Психология и педагогика – 2003, с. 73-89

2.Божок Н. Психологічні особливості юнацького віку та їх вплив на формування фрустраційної толерантності майбутнього фахівця // Психологія особистості. - 2013. - № 1. - С. 187-194.

3.Личко А.Е. Психопатии и акцентуация характера. – Л.: Медицина, 1985-511с.

4.Лемещук В. Динаміка соціальних страхів сучасних юнаків (ч. 2) / В. Лемещук // Практична психологія та соціальна робота. – К., 2007. – с. 35 – 38.

Неміш Б.Б.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ставицька С.О.,
доктор психологічних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАХІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

У ситуації соціальної нестабільності на сучасного підлітка діють безліч несприятливих чинників, здатних не тільки загальмувати розвиток потенційних можливостей особистості, а й повернути назад процес її розвитку, тому вивчення психологічних особливостей страхів у підлітковому віці є дуже актуальним.

Особливості страхів підлітків можуть бути обумовлені віковими чинниками і мають тимчасовий характер. Більшість причин, як зазначають психологи, лежать в площині сімейних відносин, таких як потурання, непослідовність у вихованні, негативне

або занадто вимогливе ставлення до підлітка, яке породжує в ньому тривогу і потім формує ворожість до світу.

Проблему психологічних особливостей страхів у підлітковому віці досліджували такі вчені як К. Ізард, О.І. Захаров, І. Вард, Т. Д. Зінкевич-Євстигнєєва та інші. Підліткову психологію, а також особливості страхів у підлітковому віці вивчав Л.С. Виготський. Однак, методи корекції психологічних страхів повністю не досліджені.

Основний зміст: Страх – це психічний стан, що виникає на основі інстинкту самозбереження як реакція на дійсну або уявну небезпеку. Страх має багато причин як суб'єктивної, так і об'єктивної природи. Страх проявляється як у окремих осіб, так і у груп, великих мас. Ступінь, форми його прояви різноманітні, але це - область передусім індивідуальної психології. Існують різні форми страху: переляк, страх, афективний страх - найсильніший. [1, с.8].

В узагальненому вигляді страх умовно класифікують на ситуаційний і особливо обумовлену. Страх буває реальний і уявний, гострий і хронічний. Прийнято виділяти також вікові страхи, поява яких найчастіше збігається з певними змінами в житті дитини, іншими словами, вікові страхи є відображенням особистісного розвитку дитини. Страхи умовно можна розділити на ситуаційні та особливо зумовлені. Ситуаційний страх виникає в незвичайній, вкрай небезпечній або шокуючій для дитини обстановці. Особливо обумовлений страх визначений характером людини, наприклад його схильністю до переживання тривоги, і може з'являтися в новій обстановці або при контактах з незнайомими людьми. І в страху, і в тривозі є спільний емоційний компонент у вигляді почуття хвилювання і занепокоєння, тобто в них відбивається сприйняття загрози або відсутність почуття безпеки. [2].

Психологи чітко розрізняли тривогу і страх. Страх завжди має причину. Зникла загроза - пропав страх. Тривога не має видимих підстав. Страх загострює почуття, мобілізує сили і спонукає до дій. Тривога паралізує волю, мучить, гнітить, заподіює душевне і фізичне страждання, може привести до хвороби. Значить, тривога - це хворобливий стан психіки, позбутися якого можна тільки за допомогою психолога, психоневролога, психіатра.

Розрізняють методи психологічної корекції фобій за допомогою: малювання, лялькотерапії, казкотерапії, ігротерапії, поліпшення дитячо-батьківських відносин та індивідуально-групових занять. Корекція є особлива форма психолого-педагогічної діяльності, яка спрямована на створення найбільш сприятливих умов для оптимізації психічного розвитку особистості дитини, надання йому спеціальної психологічної допомоги [3, с.166].

Предметом корекції найчастіше виступають розумовий розвиток, емоційно-особистісна сфера, невротичні стани і неврози дитини, міжособистісні взаємодії. Різними можуть бути форми організації корекційної роботи - лекційно-просвітня, консультативно-рекомендаційна, власне корекційна (групова, індивідуальна).

Висновки: Отже страх - це одна з фундаментальних емоцій людини, що виникає у відповідь на дію загрозливого стимулу. Фобія – це сильний страх, що не має під собою реальної основи. Вони виникають внаслідок психічного захворювання, неврозів, життєвих потрясінь, фізичної або розумової перевтоми, після травмуючих стресових впливів.

Страх, що виникає через серйозне емоційну неблагополуччя, може мати крайні форми вираження, затяжний, важко переборний процес, повна відсутність контролю з боку свідомості, несприятливий вплив на формування характеру, на відносини з оточуючими і пристосування до зовнішнього світу

Список використаних джерел

1. Семиотика страха. Сборник статей. – М.: Русский институт: Европа, 2005.- 456с.
2. Денні і нічні страхи у дітей / А.І. Захаров - СПб.: Речь, 2005. -. 320с,-С.81

3. Діагностика та корекція психічного розвитку дошкільника / Под ред. Я.Л. Коломинского, Є.А. Панько.- Мінськ .: Університет, 1997. – 237 с.

Ніно К.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Зелінська Т. М.,
доктор психологічних наук, професор

РОЛЬ САМОЕФЕКТИВНОСТІ В РОЗВИТКУ ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

У теперішній час, коли відбуваються глобальні соціальні зміни, науково-технічний розвиток, швидкий темп сучасного життя, ще більш гостро постає проблема ефективності функціонування людини у суспільстві. Успішність у тій чи іншій сфері діяльності пов'язана з власними можливостями та самоефективністю особистості. Мотиваційними і когнітивними, особистісними факторами, виступають оцінка власних здібностей, можливостей, діючі стратегії подолання труднощів та ін.

Актуальність дослідження самоефективності в юнацькому віці пов'язано з важливими прикладними завданнями, що стоять перед психологією: реалізація особистістю закладених в ній можливостей, успішна та результативна праця викладачів із студентами цього віку, розробка та впровадження в практику відповіднихпрограм психологічної допомоги. Метою статті є розкриття поняття самоефективності та її ролі в розвитку осіб юнацького віку.

Перші спроби вивчення цього психічного утворення прослідковуються в зарубіжній психології в 50-60-ті роки у роботах Р.Уайта.Термін "самоефективність" було концептуалізовано американським вченим А.Бандурою у 1977 році. Науковець визначає це поняття як "переконання в тому, що індивід здатен успішно здійснювати поведінку, необхідну для досягнення очікуваних результатів" [1]. Самоефективність – це самоустановка, яка виявляється в оцінці власної ефективності в різних видах діяльності і в загальному вимірі Я. Вона є тим особистісним явищем, яке, передусім, взаємопов'язане із сутністю, структурою і функціонуванням самосвідомості молодої особи у мотиваційній, когнітивній, емоційній і поведінковій сферах. Здатність до самоефективності особистості обумовлює її активність, цілеспрямованість, використання конструктивних стратегій подолання труднощів на життєвому шляху, здатність адаптуватися до нових соціально-економічних умов.У педагогіці теж приділено увагу проблемі виховання підростаючої особистості з високим рівнем власної ефективності, яка здатна бути впевненою, цілеспрямованою, внутрішньо мотивованою [2].

Дослідження самоефективності особистості є найбільш продуктивним у зарубіжній психології(А. Бандура, Дж.Роттер, Б.Вайнер, Р. Стернберг).У російській психологічній науці дослідники (Т.Й.Васильєва, М.І.Гайдар, Т.О.Гордєєва, Р.Л.Кричевський) теж вивчали поняття самоефективності. Вітчизняні психологи (Т.М.Зелінська, Т.І. Кремешна, І.В. Брунова-Калісецька) досліджують здатність до самоефективності у контексті соціально-психологічної адаптації, мотивації, турботи про себе. Дослідники сходяться в тому, що самоефективність грає важливу роль в особистісному зростанні молоді.

Кожний віковий період є важливим для розвитку самоефективності індивіда. Саме юнацький вік є сенситивним для становлення самоефективності, оскільки цей період характеризується інтенсивним розвитком інтелектуальних здібностей, поглибленням особистісної рефлексії, прагненням до саморозвитку, самоствердженням та професійним самовизначенням. Становлення самоповаги та мотивації до навчання юнаків та дівчат сприяє посиленню здатності впевнено мобілізувати власні інтелектуальні ресурси, що обумовлює успіх у діяльності. Почуття впевненості в собі та адаптованість є передумовою

успішного функціонування молодої людини в соціумі, а вибір конструктивних копінг-стратегій дає можливість активно долати труднощі в життєвих ситуаціях.

Отже, становлення здатності до самоефективності в юнацькому віці обумовлене динамікою її складових та взаємопов'язаних із ними особистісними утвореннями. Особистісними детермінантами загальної самоефективності студентів юнацького віку, згідно вивчення літературних джерел, є самоповага та копінг-стратегії, соціальної самоефективності– почуття впевненості в собі та соціально-психологічна адаптація, діяльнісної самоефективності – мотивація навчання.

Список використаних джерел

1. Бандура А. Теория социального научения / Альберт Бандура. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.

2. Макаренко А.С. Сочинения: в 7 т / Антон Семенович Макаренко. – М., 1957-1958. – Воля, мужество, целеустремленность // Т. 5. – М., 1958. – С. 102-118.

Островська М.Л.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Вайнола Р.Х.,
доктор педагогічних наук, професор

РОБОТА З ОБДАРОВАННОЮ МОЛОДДЮ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

Постановка проблеми. Становлення української державності передбачає орієнтацію на формування інтелектуально-творчої особистості, яка суттєво впливатиме на загальний та економічний розвиток країни.

Проблема розвитку обдарованості особистості розкрита в працях О.Кульчицької, Н.Лейтес, С.Рубінштейна та ін. Соціально-педагогічні аспекти підтримки обдарованості молоді розкрито у дисертаційних дослідженнях Р. Вайноли , А.Капської, О. Карпової , С.Фурдуй та ін.

Метою тез є визначення завдань соціального педагога загальноосвітнього навчального закладу по роботі з творчо обдарованою молоддю.

Виклад основного матеріалу. Зміст роботи соціального педагога з обдарованою молоддю передбачає: розроблення і впровадження ефективних засобів та технологій селекції, діагностики, виховання і самовдосконалення обдарованих дітей, усунення перешкод для всебічного розвитку; надання максимальної свободи для розвитку обдарованості [2]. Пріоритетними формами роботи з обдарованою молоддю є: робота профільних гуртків та секцій, консультації, творчі конкурси, олімпіади, фестивалі, виставки, експозиції тощо [1].

Висновки. Активне залучення соціально-психологічної служби навчального закладу є невід'ємною складовою успішного виявлення та підтримки творчо обдарованої молоді. Основним завданням соціального педагога є захист та соціальна підтримка одарованої молоді, їх адаптація до освітнього середовища та презентація їх творчих досягнень.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи (модульний курс дистанційного навчання) / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К., 2002. – 164 с.

2. Фурдуй С. Б. Загальні підходи до проблеми соціально-педагогічної роботи з обдарованою студентською молоддю в сучасній вищій школі / С. Б. Фурдуй //

3. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки. [Зб. наук. статей / Гол. ред. проф. Міщик Л. І.] – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2007. – № 1. – С. 180-190.

Павлюк О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дябел Л.І.,
старший викладач

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ СІМ'Ї В СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства родина є однією з найбільш кризових сфер, що характеризується різним зростанням негативних тенденцій як у конкретній сім'ї, так і на державному рівні. У сім'ях спостерігаються такі процеси, як нестійкість шлюбу, погіршення репродуктивного здоров'я молоді, алкоголізм, зниження рівня народжуваності, зростання абортів, сирітство, дитяча безпритульність та безліч проблем, пов'язаних з вихованням дітей. Як наслідок – це малодітні, чи зовсім бездітні см'ї.

Метою статті є визначення особливостей психолого-педагогічного консультування сім'ї в роботі соціального педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Консультування як процес є предметом дослідження різних галузей наук і сфер людської діяльності, в тому числі й соціально-педагогічної (Л. Завацька, А. Капська, Г. Раковська, В. Сорочинська, Т. Шишковець), соціальної роботи – І. Грига, М Гуліна, В. Лютий, Т. Семигіна.

Виклад основного матеріалу. Соціальні педагоги реалізують завдання надання допомоги людям та сім'ям у вирішенні питань взаємодії. Діяльність з оптимізації дитячо-батьківських відносин як допомога учасникам у знаходженні найбільш ефективних способів взаємодії вимагає від соціальних педагогів глибоких системних знань, умінь і навичок у різних видах соціально-педагогічної та психологічної роботи: уміння знаходити ефективні засоби і способи взаємодії з дітьми й батьками, відновлювати сімейні системи, культивувати взаєморозуміння в сім'ях, підвищувати психологічну і педагогічну грамотність батьків, удосконалювати виховний потенціал сім'ї, допомагати налагоджувати порушені відносини між членами сім'ї.

Допомога у вихованні проводиться соціальним педагогом, в першу чергу, з батьками - шляхом їх консультування, а так само з дитиною за допомогою створення спеціальних виховних ситуацій для вирішення завдання своєчасної допомоги сім'ї з метою її зміцнення і найбільш повного використання її виховного потенціалу [2; 25].

Соціальний педагог – це посередник між особистістю, сім'єю і навколишнім середовищем, який виховує стійкість до життєвих негараздів, допомагає нужденним, учить людей самостійно вирішувати їхні проблеми. Одним із найважливіших видів діяльності соціального педагога є опіка над сім'ями трудових мігрантів, оскільки сім'я – провідний фактор соціалізації та соціальної адаптації особистості, соціальний інститут, в межах якого здійснюється основна частина людської життєдіяльності [1; 36]. Соціальний педагог консультує з питань сімейного законодавства, міжособистісної взаємодії в сім'ї, інформує про методи виховання, орієнтованих на конкретну сім'ю, роз'яснює батькам способи створення умов, необхідних для нормального розвитку та виховання дитини в сім'ї.

Висновки. Тож, головне завдання соціального педагога при проведенні сімейного консультування полягає в знятті психологічного бар'єру, налаштуванні на готовність до співпраці, зверненні уваги на мотивацію людських вчинків, а не лише на їх результати.

Також має надаватися соціально-психологічна підтримка і корекція. Така підтримка, з позиції соціальної педагогіки, спрямована на формування сприятливої психологічної атмосфери в сім'ї (наприклад, під час складної кризової короткочасної ситуації). Надання підтримки в союзі з психологом стає найбільш ефективним. Корекція (корекція відносин) здійснюється в тому випадку, коли в сім'ї спостерігаються факти психологічного насильства над дитиною (образа, приниження, зневага інтересами і потребами). У даному випадку соціальний педагог будує свою роботу, керуючись Конвенцією про права дитини, орієнтуючи на сім'ю зміну внутрішньосімейних відносин.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навч. посіб. / О. В. Безпалько – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.

2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч. посіб. для ВНЗ/Л. М. Завацька. – К.: Вид. дім „Слово”, 2008. – 240 с.

Плаксін С.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Мельниченко Л.М.,
викладач

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ У ПІДЛІКОВОМУ ВІЦІ

У сучасних умовах проблема особистості та функціонування її в суспільстві вирішується за рахунок реалізації потенціалу та внутрішніх можливостей людини, її ініціативності та заповзятливості, самостійності як опорної характеристики розвитку, що зароджується в підлітковому періоді.

Констатація того, що недосвідчений підліток, перебуваючи у постійному потоці інформації, змінює картинки світу та зіштовхується з конкретними уявленнями, що виходять за рамки дозволеної їй емоційної чи інтелектуальної лабільності, постійно отримуючи нові дані, що здатні дезорієнтувати та вибити з соціального руху, підводить нас до розуміння конкретних стійких механізмів психологічного захисту. Одним з найважливіших протиріч підліткового віку є суперечність, що виражається у позиції ставлення оточуючих до особистості підлітка та самоставлення. Конфлікт виникає, коли орієнтованість на декількох людей досягає грані критичності оцінювання. Захисні механізми дозволяють уникнути реальність, виключити її, а також перевизначити чи змінити знаки на протилежні. Ці механізми поміщають внутрішні почуття в зовнішні, сприяють догляду чи переорієнтації.

У психології розглядом даної проблеми займалися А. Петровський, Ю. Гиппенрейтер, Л. Виготский, Л. Рубинштейн, У. Шелдон, Д. Леонгард, А. Личко, Д. Леонгард, Р. Хайер, К. Юнг тощо.

Починаючи з вчення та досліджень Зігмунда Фрейда та його прихильників, вивчаючих механізми психологічного захисту, неодноразово відзначається, що звична для особистості категорія, в екстремальних, критичних та напружених життєвих умовах може закріплюватися, набуваючи форму фіксованих психологічних захистів. Це може "загнати вглиб" внутрішньоособистісний конфлікт, перетворивши його у несвідоме джерело невдоволення собою [7, с. 340].

Інший підхід міститься у роботах Бориса Карвасарського. Він розглядає психологічний захист в розумінні системи адаптивних реакцій особистості, спрямованої на захисну заміну адаптивних компонентів відносин – когнітивних, емоційних, поведінкових – з єдиною метою ослаблення їх психотравмуючого ефекту на Я – концепцію [1, с. 22].

Захисні механізми Его охороняють людину від тривоги, особливо в підлітковому періоді, що характеризується бурхливим зростанням внутрішньоособистісних і міжособистісних конфліктів. Це й надає пояснення підвищення інтересу до питання механізмів захисту, але сама проблема залишається відкритою для досліджень.

Список використаних джерел

1. Арестова, О.Н. Індивідуальні особливості функціонування захисних механізмів // Вісник МДУ. Сер. 14. Психологія. 2000. № 1. с. 20–29.

2. Фрейд, А. Захисні механізми // Самосвідомість і захисні механізми особистості. Хрестоматія. – Самара: Видавничий будинок «БАХРАХ–М», 2003. с. 339–347.

Побіянська Д.І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Соляник М.Г.,
викладач

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ «ГРУПИ РИЗИКУ» В ЗОШ

Постановка проблеми. Оцінюючи суспільно-моральний стан сучасної молоді, як один із головних показників людської поведінки, можна помітити ряд суттєвих змін, які спричинені не лише негативними економічними явищами, але й занепадом та навіть деградацією моралі молоді. За останні десять років активно спостерігається саморуйнування поведінки дітей. Таким чином, збільшується кількість проявів девіантної поведінка, злочинних вчинків і, як результат, з кожним роком кількість дітей «групи ризику» невпинно росте та набирає обертів.

Метою статті є виявлення та обґрунтування ефективних форм та методів соціально-педагогічної роботи з дітьми групи ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему дітей групи ризику досліджувало чимало вітчизняних та зарубіжних вчених. А саме: Л.Я. Оліференко, Н.А.Литвинова, О.В.Тимченко, А.Й. Капська, О.Б. Бовть, Н.Ф. Дівіцина, О.В. Стельмах, Галагузова, Н.Ф.Перешеїна, М.Н. Залстроцева, В.П. Кащенко, Н.Ю. Максимова, І.М.Шапочкіна, Ю.А. Клейберг, В.Д. Сиротюк, В.М. Синьов та ін. у своїх працях значну увагу приділяли вивченню поняття «діти групи ризику», причинам їх появи, поняттям девіантної та адитивної поведінки.

Виклад основного матеріалу. Школа, як один із найбільш значущих у житті дітей соціальних інститутів, відіграє важливу роль у вихованні майбутнього покоління. Проте, незважаючи на важку роботу педагогів, психологів та соціальних педагогів, в наших школах є така проблемна категорії дітей як діти «групи ризику». На підставі аналізу сучасної науково-педагогічної літератури можна виділити наступний зміст поняття «діти групи ризику». Діти «групи ризику» - це та категорія дітей, яка в силу певних обставин свого життя більше за інших категорій схильна до негативних зовнішніх впливів з боку суспільства та його кримінальних елементів, які стали причиною дезадаптації неповнолітніх [3.].

Соціально-педагогічна робота з дітьми групи ризику в школі має дві основні складові: 1.) виявлення дітей цієї категорії в дитячому середовищі та організація роботи з ними; 2.) безпосередня індивідуальна або групова робота з дітьми [3,с.11]. Власне ж безпосередня діяльність з такими дітьми включає цілий блок заходів: від навчальних і виховних до надання соціальної допомоги та підтримки. Зміст соціально-педагогічної технології індивідуальної (або групової) роботи визначається з конкретною проблемою дитини та використовуються різноманітні форми роботи з дітьми «групи ризику» до яких можна віднести: індивідуальні (вивчає індивідуальні схильності дитини і виявляє її інтереси і потреби, труднощі і проблеми, конфліктні ситуації, відхилення в поведінці, визначає їх причини, відслідковує джерела виникнення конфліктних ситуацій; досліджує умови і особливості відносин у мікросередовищі життєдіяльності дитини). Індивідуальні соціально-педагогічні програми розробляються з метою надання своєчасної соціально-педагогічної допомоги і підтримки дитині, яка знаходиться в соціально-небезпечному становищі ; Групові (групова робота проводиться для вирішення проблеми конкретної групи підлітків, що виявлені під час діагностики) [1, с. 851].

Також, окрім форм використовуються методи соціально педагогічної роботи з дітьми «групи ризику». До таких методів можна віднести: Виявлення дітей, які мають труднощі в навчанні, проблеми в поведінці, ознаки емоційних розладів; визначення причин труднощів учнів «групи ризику», діагностика важковиховуваних; корекційно-відновлювальна і розвивальна робота (індивідуальна і групова); робота з педколективом школи; робота із сім'ями важковиховуваних дітей (консультації, виступи,відвідування, тренінги тощо); взаємодія з адміністрацією школи із цього питання (рада профілактики, малі педради); взаємодія з інспекцією у справах неповнолітніх, соціальною службою для молоді.

Висновки. Виходячи з вищесказаного, соціально-педагогічна діяльність з дітьми «групи ризику» є дуже необхідною в навчальних закладах, а зокрема у школі. І такій діяльності притаманна своя певна специфіка. Так, будь-яка проблема краще вирішується комплексно. Саме комплексний соціально-педагогічний підхід в роботі з категорією дітей «групи ризику» і повинен бути покладений в основу розробки соціально-педагогічних технологій роботи з ними.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь, Акад. пед. Наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

2. Завацька Л.М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навчальний посібник для ВНЗ+ / Л.М. Завацька. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2008. – 240 с

3. Основні види роботи соціального педагога з дітьми «групи ризику» [Електронний ресурс] http://www.novapedahohika.com/noloms-243-2.html

Потеруха К.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Дубич К.В.,
доктор педагогічних наук, професор

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Сучасна світова тенденція старіння населення та збільшення людей похилого віку які потребують сторонньої допомоги та соціальної реабілітації.

Соціальна реабілітація людей похилого віку займає центральне місце в діяльності фахівців. Завдання соціального працівника зробити так, щоб у літньої людини не виникало почуття відчуженості, непотрібності. Етика міжособистісної взаємодії винятково складна. В основі неї - головні принципи довіри і доброзичливості, поваги до іншого людині. Для соціальних працівників важливо враховувати, що старі люди мають різноманітний життєвий досвід - це їх відмітна риса. Тому слід орієнтуватися у наявних індивідуальних можливостях конкретної особистості.

На сучасному етапі в Україні соціальну реабілітацію осіб похилого віку здійснюють : територіальні центри соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян , будинки-інтернати , геріатричні пансіонати. Сьогодні в Україні вона нараховує 736 територіальних центрів соціального обслуговування , які надають послуги майже 3 млн. осіб з числа пенсіонерів, одиноких непрацездатних громадян та інвалідів[2, с.с. 512-522].

За кордоном здійснюється поширення створення мережі спеціальних будинків для одиноких літніх людей. У світі діє близько тисячі організацій людей похилого віку, які крім допомоги здійснюють культурно просвітницьку роботу. У королівстві Нідерланди догляд за людьми похилого віку здійснюється у таких закладах: денні центри догляду за людьми похилого віку, які проживають у сільській місцевості, будинки догляду за людьми похилого віку, будинки медсестринського догляду, хосписи [3,с. 9-12].

Залучення позитивного міжнародного досвіду з соціальної реабілітації людей похилого віку, створення сприятливих умов для них прояв особливої уваги до їх потреб повинно стати основною метою України, яка прагне забезпечити стійкий соціальний розвиток по європейських стандартах.

Список використаних джерел

1. Дідик Н. М. Соціально-психологічна реабілітація осіб похилого віку. - Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка - № 4 (287), 2014. – с.180.

2. Кривоконь Н. І. Соціально-психологічні особливості розвитку соціальних послуг людям літнього віку / Н. І. Кривоконь // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць / С. Д. Максименко, Л. А. Онуфрієва. – Вип. 8. – Кам'янець-Подільський : Аксіома. – 2010. – с. 512-522.

3. Щукіна Н.П. Самопоміч і взаємодопомога в роботі з людьми похилого віку.-М., 2007.-с.7-16.

Пустова С.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Пасічніченко С.В.,
кандидат юридичних наук, професор

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ

Постановка проблеми. Сьогодні кожний п'ятий житель України досяг 60-річного віку. Число людей 65 років і старших, які у 1994 році складали 14%, у 2025 році збільшиться до 21%. Все це свідчить про постійне зростання кількості осіб похилого віку в загальній структурі населення нашої держави. Виникають питання не лише медичних, соціальних, але і психологічних аспектів проблеми похилого віку Саме тому важливою соціально-психологічною проблемою сьогодення є сфера ціннісних орієнтацій осіб похилого віку, зокрема, визначення шляхів надання соціально-психологічної допомоги літнім людяму подоланні стресів, їх дезадаптації до нових соціальних умов, задоволення

потреби у самовираженні тощо, що сприятиме подальшому особистісному розвитку особи, її довголіттю.

Як складові індивідуального досвіду людини, ціннісні орієнтації у пізньому віці або набувають особистісного значення і виступають як опора життєдіяльності, або ускладнюють адаптацію до нових соціальних умов.

Метою статті є виявлення особливостей ціннісних орієнтацій осіб похилого віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми особистісного розвитку в період похилого віку і старості досліджували Б.Г.Ананьев, І.Г.Бєлєнька, К.Вишневська-Рошковська, Є.І.Головаха, І.В.Давидовський, Е.Еріксон, О.В.Краснова, О.О.Кронік, О.Г.Лідерс, К.Росяк, Р.С.Яцемірска, К.Юнг. Зокрема, Н.В.Андрєєв, С.Є.Піняєва розглядали питання особистісного і професійного розвитку у період зрілості. Проблеми особистісних змін у старості, а також особливості життєвого шляху людей похилого віку проаналізовано у роботах Н.А.Логінової, Г.Томе. Є.І.Холостова, Н.П.Щукіна розглядають питання соціально-психологічної допомоги у період пізнього віку. Основні механізми старіння, серед них і психологічні, розглядали Ж.А.Медведев, В.В.Безруков, Г.М.Бутенко, Н.В.Паніна. Аналіз стану досліджуваної проблеми доводить, що питання ціннісних орієнтацій літніх людей не достатньо вивчено.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи дану проблему ми звертамо увагу на ключові поняття: «цінності», «ціннісні орієнтації», «люди похилого віку».

Ці́нність — будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе.[3;15]Люди, які самоактуалізовуються, прагнуть до реалізації "буттєвих" цінностей. Для них ці цінності виступають як життєво важливі потреби [2; 57]."

Ціннісні орієнтації- це елементи внутрішньої структури особистості. Сюди відносяться: спрямованість, мета індивіда, механізм індивідуальної взаємодії. Вони є найважливішими елементами внутрішньої структури особистості, які закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань. Наявність життєвих цінностей у свідомості людини залежить як від вікового етапу, на якому знаходиться індивід, новоутворень цього періоду, так і рівня розвитку суспільства загалом.[1;40-45]

Людина похилого віку – це особа, яка знаходиться в заключному періоді свого вікового індивідуального розвитку. Відсутня точне визначення самого поняття старість. Зустрічаються такі визначення як літній вік, пізня дорослість, пізній вік, старечий вік. У демографічному енциклопедичному словнику (1985 р) поняття старість визначено як «біопсихологічне і соціально-історичне поняття з умовними і мінливими кордонами на різних етапах історико-еволюційного розвитку людства і в різних еколого-популяційних і соціальних групах».

Таким чином, перехід в категорію людей похилого віку пов'язаний, насамперед, з усвідомленням людиною того, що істотно змінюються її взаємини з суспільством, змінюється фізичний стан. Все це по-новому формує ціннісно-нормативні поняття, як мета і сенс життя, добро і зло, щастя і т.д.

Висновки. Старіння - це динамічний процес, що формує ціннісно-нормативні поняття особистості та впливає на зміну адаптивних здібностей суб'єкта.Визначено, що ціннісні орієнтації літніх людей відображають найрізноманітніші потреби, які пов'язані з соціальними потребами (у значимій діяльності, змістовному дозвіллі, спокійному відпочинку, гарних матеріальних і побутових умовах); соціально-психологічними потребами (у міжособистісному спілкуванні, престижі, незалежності, чуйному, дбайливому ставленні оточуючих); потребою в збереженні здоров'я. Але найбільш значущими цінностями для літніх людей є: сім'я і діти; спокій і відпочинок; хорошездоров'я;активне, цікаве дозвілля.

Список використаних джерел

1.Васютинський В.О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства/Проблеми загальної та педагогічної психології: 36. наук, праць Ін-ту психології ім.Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. - К., 2006. - Т. 8. - Вип. 6 - С 40-45.

2.Маслоу А. Нові рубежі людської природи / Пер. з англ. М.: Сенс, 1999 - 425 с.

3.Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2014. –416с.

Романова С.К.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Неїжпапа Л.С.,
кандидат педагогічних наук

ПРИЧИНИ ТА СТАДІЇ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ

На сьогодні все більш актуальною є проблема комп'ютерної залежності підлітків, ажде наносить шкоду не тільки молодій людині, а й усьому суспільству. Поняття адикції і комп'ютерної залежності досліджували Т.Больбат, І.Бумістров, І.Бурлаков, А.Войскунский, А.Гордеева, О.Гузьман, Л.Гур'єва, Л.Юр'єва та ін.

Комп'ютерна залежність – патологічна пристрасть людини до роботи або проведенню часу за комп'ютером. Стадії формування комп'ютерної залежності підлітків: 1) стадія захопленості, даний період протікає досить довго, в силу своїх індивідуальних особливостей підліток може зупинитися у формуванні тяги на одному з попередніх періодів; 2) стадія ризику розвитку залежності, дитина починає порівнювати світ реальний і віртуальний, віддає перевагу останньому; 3) стадія залежності, тут вже відбуваються серйозні зміни в ціннісно-смисловій сфері. Відбувається зміна самосвідомості і самооцінки [1, с.133]. Однією з причин формування комп'ютерної залежності у підлітка є жага пригод, які дитина може отримати в різних комп'ютерних іграх. Іншою причиною може стати дитяча бездоглядність, тобто, батьки настільки зайняті вирішенням своїх проблем, що у них абсолютно не вистачає часу на дитину. Ще однією причиною втечі у віртуальну реальність стає фізичне, емоційно-психологічне насильство з боку однокласників або однолітків [2, с. 146].

Список використаних джерел

1. А. Кареліна. Психологічні тести / Под ред. А. Кареліна: У 2т .– М.: Гуманит. вид. Центр ВЛАДОС, 2000. – 322 с.
2.Л. Юр'єва. Т. Больбот. Комп'ютерна залежність: формування, діагностика, корекція і профілактика: Монографія / Т. Больбот, Л. Юр 'єва. - Дніпропетровськ: Пороги, 2006. – 196с.

Савицька В.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Мельниченко Л.М.,
викладач

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В НАТОВПІ

Людина, по своїй природі, – істота соціальна, тож більшість свого часу проводить в об'єднанні із собі подібними. Мова йде про групи людей, об'єднання по інтересам та компанії осіб, які створюють, так би мовити, соціально-комунікативну масу. Стихійно, самі того не усвідомлюючи, люди утворюють натовп. Ключовим аспектом є саме поняття «стихійно», адже це явище не контрольоване, тобто, інстинктивне. Питання психологічного збереження самосвідомості, особливо у наш час, є досить актуальним, оскільки навкруги нас багато спокус та провокацій.

Натовп – об'єднана спільною ідеєю група людей, котра перебуває в стані емоційного збудження. Він має містичну здатність втягувати в себе людей – кожен у натовпі відчуває силу із-за їхньої багаточисельності, відчуття безкарності. Зникає особистість, почуття та думки нівелюються, виникає своєрідна єдина душа натовпу [1, с. 42]. Натовп примушує думати та діяти як усі, що постає гострою проблемою та наслідком даного явища.

У психології розглядом даної проблеми займалися Е.Аронсон, Л.Почебут, Л.Фестінгер, А.Пепінтоун, Т.Ньюкомб, Г. Лебон, Г. Тард, Г.Олпорт, Є.Бургіньон, Х. Джекобсон тощо.

Не маючи спільної для всіх усвідомлюваної мети, натовп здійснює сильний психологічний тиск на індивідів. Перші дослідники цього феномену (Г. Лебон, Г. Тард, З. Фрейд) вважали його ірраціональною, сліпою і руйнівною силою, якою владарюють неусвідомлені імпульси, зараження, наслідування та навіювання. Психологічні ознаки цього утворення вони вбачали у «колективній душі», «соціальному розумі», «колективній волі» [2, с. 57].

Особистість задля збереження самосвідомості у натовпі набуває ряд специфічних психологічних особливостей, які можуть бути йому абсолютно не властиві, якщо він перебуває в ізольованому стані.

Особистості у натовпі характерні такі риси як: анонімність, інстинктивність, неусвідомленість, стан єдності (асоціації), стан гіпнотичного трансу, відчуття непереможної сили, заражуваність, аморфність, безвідповідальність, соціальна деградація [3, с. 91]. Для людини натовпу також характерна підвищена емоційність сприйняття всього, що вона бачить і чує навколо себе.

Психологія натовпу ґрунтується на протиставленні окремого індивіда та індивіда як елемента натовпу. Ця ідея Г. Лебона (мислення окремого індивіда є цілком свідомим, а мислення натовпу – цілком несвідомим, тому все колективне – несвідоме, все несвідоме – колективне) була підтримана багатьма вченими.

Отже, як висновок, можна сміливо сказати, що натовп - типовий приклад масової спільності. Великі соціальні групи формуються на основі усвідомлення людьми об’єктивних умов свого буття, що живить та актуалізує їх фундаментальний інтерес. Їх справедливо вважають основними суб’єктами суспільного розвитку. Свідома особистість зникає, причому почуття та ідеї всіх окремих одиниць, які базують ціле, що називається натовпом, приймають один і той же напрямок. Утворюється колективна душа, яка має, звісно, тимчасовий характер та характерні для всіх певні риси.

Список використаних джерел

1. Лебон Т. Психология толп // Психология толп. М., 1998. – 257 с.
2. Назаретян АЛ. Психология стихийного массового поведения. М., 2001. – 112 с.
3. Почебут Л.Г. Социальная психология толпы. СПб., 2004. - 240 с.

Семенова Я.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Богдан Л.М.,
викладач

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ КОРЕКЦІЇ

Однією із складних проблем в середовищі підростаючого покоління є проблема девіантної поведінки підлітків. Специфіка морального розвитку, виявлення причин та

умов виникнення різних форм девіацій, видів асоціальної поведінки шляхів її корекції викликають стійкий інтерес дослідників

Вагомий внесок у дослідження психолого-педагогічних аспектів важковиховуваності, попередження правопорушень серед неповнолітніх зробили: К. Ушинський, П. Блонський, С. Шацький, А. Макаренко, В. Оржеховська, В. Сухомлинський.Філософський аспект проблеми девіантної поведінки розкрито у працях С. Анісімова, О. Дробницького, А. Скрипника та ін.; психолого-педагогічні аспекти - в роботах М. Алемаскіна, Г. Бочкарьової, В. Демиденка, Л. Зюбіна, Б. Кобзаря, А. Ковальова, П. Лєсгафта, І. Невського, Т. Титаренко та ін..

За визначенням І. С. Кона "девіантна поведінка" - це система вчинків, що відхиляються від загальноприйнятої або непрямими норми, будь то норми психічного здоров'я, права, культури чи моралі Девіантна поведінка підрозділяється на дві великі категорії: поведінка, що відхиляється від норм психічного здоров'я, що припускає наявність явної чи прихованої психопатології, і антисоціальна поведінка, що порушує якісь соціальні та культурні норми, особливо правові. Підлітковий вік і рання юність є групою підвищеного ризику, тому що позначаються внутрішні труднощі перехідного віку, починаючи з психогормональних процесів і закінчуючи перебудовою Я-концепції; з'являються суперечності, зумовлені перебудовою механізмів соціального контролю: дитячі форми контролю, засновані на дотриманні зовнішніх норм і слухняності дорослим, вже не діють, а дорослі способи, які передбачають свідому дисципліну і самоконтроль ще не склалися або не зміцніли.

Залежно від способів взаємодії з реальністю і порушення тих чи інших норм суспільства девіантна поведінка поділяється на 3 типи:

1) делінквентна - девіантнаповедінка, яка у крайніхсвоїхпроявах є діями, щотягнуть за собою кримінальне покарання;

2) адиктивна поведінка - одна з форм девіантної поведінки з формуванням прагнення до втечі від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану через вживання деяких речовин чи постійну фіксацію уваги на певних видах діяльності, що спрямоване на розвиток і підтримання інтенсивних емоцій;

3) патохарактерологічний тип девіантної поведінки - поведінка, зумовлена патологічними змінами характеру, які сформувались у процесі виховання: розладами особистості (психопатії), явно вираженими акцентуаціями характеру, невротичним розвитком особистості [2; 110].

Щоб обрати метод або методику впливу на підлітка,схильного до девіантної поведінки, необхідно провести діагностичну роботу щодо виявлення її причин.

Орієнтовні напрямками діагностики, які можна використовувати окремо, або в комплексі. Для цього можна використовувати такі методики:

- ✓ діагностичні матеріали, які використовуються в експерименті В. Киричука;
- ✓ методика вивчення рівня пізнавальної активності,
- ✓ вивчення мотиваційної спрямованості;
- ✓ виявлення типу темпераменту дитини за методикою Айзенка,
- ✓ обстеження рівня суб'єктивного контролю,

Зібрана інформація повинна допомогти виявити причини девіантної поведінки дитини.

У рамках єдиного педагогічного процесу корекція виступає як сукупність корекційно-виховної та корекційно-розвиваючої діяльності. [1; 45]

Таким чином, в наш час гостро стоїть питання девіантної поведінки підлітків,що породжує за собою масу дослідження щодо корекції даного асоціального явища. Корекційна спрямованість соціальної роботи полягає в тому, що педагогічно запущеним і важковиховуваною підліткам надається можливість задовольнити свої інтереси, реалізувати свої потреби, проявити свої здібності, оцінити самого себе і бути оціненим

іншими в ході участі в позакласній роботі, нарешті, спробувати знайти оптимальний варіант взаємин з однолітками і вчителями і вибрати прийнятну форму поведінки.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Психологічний аналіз довільної поведінки особистості // Психологія: Наук.-метод, зб. / Редкол.: О. В. Киричук (відп. ред.) та ін. - К.: Освіта, 1993. - С. 45-48.

2. Підліток: як йому допомогти / Упоряд. Т. Гончаренко. - К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. - 120 с. - (Б-ка «Шк. світу»).

3. Психолого-педагогічні роботи з «дітьми-вулиці». / За ред. Толстоухової С. В., Пінчук І. М. - К.: ІДЦ ССМ, 2000. - 89 с.

Сіляк О.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Паньковець В.Л.
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА Я-ОБРАЗ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Вивчення особливостей Я-образу і його становлення в підлітковому віці набуває особливої значущості у зв'язку з тим, що саме в цьому віці відбувається інтенсивний процес його формування, що значною мірою визначає особливості особистості та поведінки підлітка. Формування позитивного Я-образу, тобто цілісної, щодо динамічної системи позитивних когнітивних і емоційно-оцінних уявлень підлітка про себе і адекватних їм способів побудови поведінки, в умовах сімейного виховання є важливою передумовою повноцінного розвитку особистості підлітка. Навпаки, формування негативного Я-образу може призвести до деформації особистості. Успішний процес становлення Я-образу забезпечується в таких умовах сімейного виховання, які характеризуються позитивною взаємодією дитини з батьками, враховують комунікативний досвід підлітка і характер його самоставлення.

Особливості розвитку образу Я в підлітковому віці вивчали зарубіжні та вітчизняні вчені: І.Д. Бех, І.С. Булах, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, Е.Еріксон, М. Кле, Л. Кольберг, І.С. Кон, Г.С. Костюк, Д.Д. Отич, Ж. Піаже, С.Л. Рубінштейн, М.В. Савчин, В.В. Столін, І.І. Чеснокова та Д.Й. Фельдштейн. Стилі сімейного виховання та їх вплив на Я-образ підлітка досліджували Д. Баумрінд та її колеги Е. Маккобі і Дж. Мартін, Е.Г. Ейдеміллер, В. Юстицкіс.

Мета тез полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей впливу родини на розвиток Я-образу підлітка.

Образ «Я» – складне психологічне явище, соціальна установка, ставлення особистості до самої себе, що містить три взаємопов'язаних компоненти: когнітивний – знання себе, уявлення про свої якості й властивості; емоційний – оцінка цих якостей і пов'язана з цим самоповага; поведінковий – тобто практичне ставлення до себе, похідне від перших двох компонентів. [2; 55]. Найбільш важливою відмітною ознакою підліткового періоду є фундаментальні зміни, що відбуваються у сфері самосвідомості, які мають кардинальне значення для всього подальшого розвитку та становлення підлітка як особистості. [1]. Ґрунтовні зміни самосвідомості зумовлюють інтенсивний розвиток центрального її компоненту – образу «Я» – системного пізнавального самоуявлення, яке формується і розвивається на основі настановлень стосовно себе через когнітивні та емоційні компоненти соціальної взаємодії.

Установки підлітка щодо інших людей та самого себе породжуються сім'єю. Сім'я формує базис, виходячи з якого підліток сприймає, оцінює та осмислює навколишній світ

та себе. [3]. Стиль виховання, спілкування, взаємодії батьків з підлітками визначають напрям розвитку самосвідомості, зміни якої зумовлюють розвиток образу «Я», тобто уявлень людини про саму себе: про свій розум, тіло, здібності, риси характеру.

Дослідження внутрішньо-родинних взаємин сімей з дітьми підліткового віку за допомогою методики «Батьків оцінюють діти» (І.О.Фурманова і А.А. Аладьїна) виявило три види недоліків сімейного виховання, які можна умовно розподілити на: психологічну незрілість особистості батьків, що спостерігалося у 53% осіб з вибірки, недостатню увагу до дітей (47%), та навпаки надмірну увагу до дітей-підлітків (41,1%). Психологічні особливості розвитку Я-образу у підлітків досліджувалися за допомогою методик: Опитувальник самоставлення (В.В. Століна и С.Р. Пантілєєва) та «Особистісний диференціал». За результатами першої методики виявлено, що у більшості досліджуваних (94,1%) переважає позитивне самоставлення, а також високий рівень самоповаги (70,6%). Результати другої методики підтверджують те, що більшість досліджуваних (82,4%) оцінюють себе такими, у яких наявний достатній рівень самоповаги, але, водночас, недостатній – самоконтролю (58,8%). Внаслідок проведеного дослідження впливу стилю сімейного виховання на особливості розвитку Я-образу підлітків, за допомогою кореляційного аналізу, було виявлено статистичний зв'язок між показниками стилю сімейного виховання та особливостями розвитку Я-образу у дітей підліткового віку.

У тезах проаналізовано теоретичні підходи до проблеми впливу стилю сімейного виховання на Я-образ підлітка. Досліджено стилі сімейного виховання підлітків та розвиток їхнього Я-образу. Негативний вплив на становлення Я-образу підлітка надають такі особливості сімейного виховання як інфантилізація дитини, її емоційне відкидання, інтерес при його надмірному прояві і директивність.

Список використаних джерел

1. Булах І.С. Психологічні основи особистісного зростання підлітків: Автореф. дис. д-ра психол. наук: 19.00.07 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2004. — 42с.;

2. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2002. – 656 с.;

3.Кон И.С. Социология личности. – М: Политиздат, 1967 – 383 с.;

4. Столин В.В. Самосознание личности. – М.: Просвещение, 1983. – 387 с.

Сільман Н.Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ісаєнко В.В.,
старший викладач

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ

Проблема формування творчої особистості, пошук ефективних шляхів розвитку творчих здібностей належить до універсальних проблем психології та зберігає свою актуальність на сучасному етапі суспільного розвитку. Розвиток творчих здібностей має значення з точки зору буттєвих цінностей особистості, її психологічного здоров'я, сприяючи процесу самоактуалізації.

Питання розвитку творчої особистості вивчалось та продовжує цікавити вітчизняних та західних психологів, серед яких можна назвати Г. С. Костюка,З. І. Калмикову, В. А. Роменця, Я. А. Пономарьова, В. О. Моляко, В. М. Дружиніна, О. І. Кульчицьку, Т. М. Титаренко, В. В. Клименко. Серед західних психологів вагомий внесок у розуміння творчої природи особистості зробили видатні вчені: З. Фрейд, К. Юнг, Є. Фромм, Т. Рібо, А. Маслоу, Д. Дьюї, Р. Стернберг, Дж. Гілфорд, Е. де Боно та ін

Основний зміст: Творча самореалізація в широкому сенсі становить основну якість, невід'ємну характеристику психічно здорової людини. Так, за А. Маслоу, психічно здорова людина – це щаслива людина, яка живе в гармонії з собою, не відчуває внутрішнього розладу, захищається, однак першою не нападає, любить навколишній світ, людей і творчо працює, реалізовуючи свої здібності й обдарованість [3].

Зарубіжні психологи, визначають творчі здібності через характеристики процесу, досліджують переважно дивергентні продукти. У вітчизняній психології розвиваються напрямки, що ведуть переважно дослідження процесів творчого мислення, як розв'язання творчих проблем (розумових задач). Схожою лінією у вивченні творчих здібностей є розуміння того, що творчість обов'язково передбачає хороший рівень інтелектуального розвитку. Як вітчизняні, так і зарубіжні психологи визначають значущим фактором і умовою породження і вирішення творчих проблем відповідно організовану навчальну та поза навчальну діяльність школяра.

Одним із сучасних напрямків у розвитку творчих здібностей молодших школярів є арт-терапія. Вона сприяє творчому самовираженню особистості дитини. Арт-терапія розвиває почуття внутрішнього контролю, створює умови для експериментування з кінестетичними і зоровими відчуттями, стимулює розвиток сенсомоторних навичок, функцій правої півкулі головного мозку, що відповідає за інтуїцію і невербальні способи комунікації. Арт-терапія – один із методів роботи, який використовує можливості мистецтва для досягнення позитивних змін в інтелектуальному, соціальному ,емоційному й особистісному розвитку дитини. Творчий характер занять допомагає дитині відкрити в собі щось нове, краще зрозуміти себе, розвивати свої відносини з іншими людьми та довкіллям.

У молодшому шкільному віці є всі сприятливі умови для прояву креативності: хороша мотиваційна активність, гнучкість мислення при вирішенні проблем, відкритість новому досвіду, чутливість до проблем. Все це характерно для потреб дітей у творчості .Це пов'язано з тим, що в малюнку дитина може краще виразити свої здібності. Так само невербальні завдання представляють менше рамок і обмежень в порівнянні з вербальними. Використання арт-терапії сприяє більш успішному розвитку творчих здібностей школярів. Дозволяє мобілізувати творчий потенціал дитини , внутрішні механізми саморегуляції і зцілення. Вона відповідає фундаментальній потребі в самоактуалізації – розкритті широкого спектру можливостей дитини й утвердження нею свого індивідуально-неповторного способу буття у світі. Головними перешкодами, які можуть виникати на шляху творчої діяльності, визначають високу тривожність, психологічна інерція, сутність якої полягає в дотримуванні старої парадигми знання. Тим самим ігнорується можливість для виникнення нового розуміння проблеми. Саме така інерція, тобто дотримання традиційних поглядів, і стоїть на заваді творчості. Арт-терапія виступає як метод подолання психологічної інерції, зокрема, відмова від минулих поглядів та намагання подивитися на проблему з інших позицій.

Висновки: Отже, для розвитку творчих здібностей необхідно не тільки створювати умови в процесі навчальної діяльності, а й у позанавчальної. Так як для прояву творчих здібностей необхідні умови: відсутність рамок і оцінок; свобода в думках і діях тощо. Арт-терапія дає можливість на символічному рівні експериментувати з різними почуттями, досліджувати і виражати їх у соціально прийнятній формі, дозволяє опрацювати пригнічені думки і емоції, що сприяє творчому самовираженню, розвитку уяви, естетичного досвіду, практичних навичок образотворчої діяльності.

Список використаних джерел

1.Аметова Л. А. Формування арт-терапевтичної культури молодших школярів "Сама собі арт-терапевт".М.: Московський державний відкритий педагогічний університет, 2003. – 115 с.

2. Божович Л. І. Особистість і його формування у дитячому віці. – М., 1998. – 327

3. Маслоу А. Мотивация и личнсть. – 3-е изд. (Абрахам Маслоу) – СПб. : Питер, 2003. – 352 с. (Серия “Мастера психологии”).

4. Костюк Г. С. Избранные психологические труды. – М., “Политиз- дат”, 1988. – 245 с.

Собко С.О
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Скиба М.В.,
кандидат державного управління, доцент

СУТНІСТЬ БЕЗРОБІТТЯ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЙОГО ОБМЕЖЕННЯ

Безробіття, яке відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення, є однією з найважливіших проблем як з теоретичної так і з практичної точки зору. Дослідження проблеми безробіття в Україні в сучасних умовах господарювання є досить актуальним, оскільки пошук шляхів його обмеження дозволить вивести економіку на шлях зростання, зменшити напруженість соціальних відносин.

Проблематику безробіття розглядали такі класики економічної думки, як: М.Кейнс, А.Сміт, А.Маршалл та ін. Значний внесок у вивчення проблеми безробіття зробили Л.Білик, Г.Теренс, Л.Польовий В.Д.Базилевич, Г.Н.Климко та ін. Але, недостатньо уваги в цих роботах було приділено дослідженню сучасного стану безробіття в Україні.

На сьогодні в науковій економічній літературі не існує єдиного визначення поняття «безробіття». Найбільш вдалим, на мою думку, є визначення безробіття, що було запропоновано Міжнародною організацією праці, а саме: «Безробітні» - це особи у віці 15-70 років (зареєстровані та незареєстровані в державній службі зайнятості), що одночасно задовольняють трьом умовам:

- не мали роботи (прибуткового заняття);
- активно шукали роботу або намагались організувати власну справу впродовж останніх 4-х тижнів, що передували опитуванню;
- готові приступити до роботи впродовж двох найближчих тижнів [1].

Безробіття вважають важливим стимулятором активності працюючого населення, але у реальному економічному житті – це велике суцільне лихо. Воно призводить до найтяжчих негативних соціально-економічних наслідків. Так, економічними та соціальними наслідками безробіття є:

- відповідно до закону Оукена відбувається відставання фактичного обсягу ВВП порівняно з тим обсягом, якого б суспільство могло досягти за умов повної зайнятості;
- збільшення податків у суспільстві (для зростаючих виплат допомоги по безробіттю);
- скорочення сукупного попиту;
- відбувається нерівномірний розподіл втрат від безробіття серед різних соціальних верств населення;
- втрата кваліфікації робітників, що може згодом зумовити значне зниження заробітної плати або нові звільнення;
- зниження життєвого рівня тих, хто втратив робочі місця;
- втрата самоповаги, моральний занепад, можливий розпад сім’ї;
- погіршення фізичного і психологічного стану – підвищується рівень серцевих захворювань, алкоголізму та самогубств;

- громадське та політичне безладдя, соціальна та політична напруженість у суспільстві та ін.

Високий рівень зайнятості населення - одна з основних цілей макроекономічної політики будь-якої держави. Одним з ключових показників макроекономіки, які служать для оцінки ефективності функціонування і розвитку ринкових відносин в загальному стані економіки країни є показник рівня безробіття населення.

Основними глобальними тенденціями, що притаманні більшості країн світу є: зростання безробіття поряд із сповільненням процесу створення нових вакансій; зростання дисбалансу між навичками, затребуваними роботодавцями, та кваліфікацією претендентів; зростання безробіття особливо серед молоді. За даними МОП, у світі близько 75 мільйонів молодих безробітних.

В Україні рівень безробіття населення працездатного віку у 2015 р. дещо зменшився у порівнянні з минулим роком і становив - 9,5% (2014 р. - 9,7%), проте був вищім у порівнянні з 2013 р. - 7,8% та 2012 р. - 8,2% [2]. Рівень безробіття населення у % до економічно активного населення був вищим серед мешканців сільської місцевості (9,9%) у порівнянні з міським населенням (9,3%). Серед чоловіків рівень безробіття у 2015 році був вищим (10,4%) ніж серед жінок (8,5%). Щодо вікових груп, то найвищим був рівень безробіття у віковій групі 15-24 рр. - 22,4%, найменшим 0,1% у групі 60-70 рр. Загалом за даними Держслужби статистики загальна кількість безробітних в державі складає 1,65 мільйона осіб. Для порівняння, в середньому за 2014 рік відповідний показник становив 1,85 млн. осіб. У регіональному розрізі найвищі показники рівня безробіття були зафіксовані у Луганській (16,6%), Донецькій (14,2%), Полтавській (12,4 %), Житомирській та Тернопільській областях по 12%. Найменшим був рівень безробіття в Одеській (6,7%), Київській (6,5%), Харківській (7,3%), Дніпропетровській (7,4 %) областях та м.Києві (7,5%). Отже, для вирішення проблем безробіття необхідним є активне державне регулювання зайнятості населення, а саме на державному і регіональному рівнях необхідно розробити та ухвалити антикризову програму заходів подолання негативних явищ в економіці; стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, шляхом зменшення податкового тиску, полегшення порядку реєстрації підприємств. Важливими заходами державної політики зайнятості населення мають стати – працевлаштування незайнятих на вільні та новостворені робочі місця, професійне навчання та перенавчання, організація громадських та сезонних робіт, надання дотацій роботодавцям тощо.

Список використаних джерел

1. Методологічні пояснення. - Режим доступу: http://www.km.ukrstat.gov.ua/ ukr/statinf/rp/rp_met.htm

2. Офіційний сайт Державної служби статистики. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

Спеней А.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Богдан Л.М,
викладач

СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

Одне з найважливіших чинників формування особистості є спілкування. Ідеї у тому, що спілкування відіграє у формуванні особистості, отримали своє подальший розвиток у працях вітчизняних психологів: Ананьєва У.Р., Бодалева А.А., Виготського Л.З., Леонтьєва А.М., Лурии А.Р., М'ясищева У.М., Петровського А.У. та інших.

Проблема спілкування належить до найважливіших для підлітка сфер діяльності. Дослідники (Л. З. Виготський, Л. І. Божович, І. З. Кон) поділяють думку визнання величезного значення, що має для підлітків спілкування з однолітками. Ці відносини у центрі життя підлітка визначають й інші боку її поведінки та зовнішньоекономічної діяльності. На думку Л. З. Виготського, підлітки прагнуть в усьому скидатися на однолітків і намагається виділитися групи, хочуть заслужити повагу та «хизуються» вадами, вимагають вірності й змінюють друзів.

Спілкування в такому віці зазнає значний якісний перелом проти спілкуванням молодших школярів. Першорядне значення набуває спілкування з однолітками. Спілкуючись з давніми друзями, підлітки активно освоюють норми, мети, кошти соціального поведінки, виробляють критерії оцінки себе та інших. Така переорієнтування ровесників, більш-менш рівних становищу, може статися повільно й поступово чи стрибкоподібно і бурхливо, вона по-різному виражена у різних галузях діяльності, але відбувається вона обов'язково.

Б. З. Волков писав у тому, що у психічне розвиток підлітка, її поведінка істотно впливає думку товаришів. У своїх діях та вчинках він орієнтується насамперед цю думку. З одного боку, у підлітка яскраво проявляється потреба спілкування, спільної прикладної діяльності, колективної життя, дружби, з другого - бажання сприймали, визнаним, шановним товаришами. У змісті спілкування відбуваються зміни, його цікавлять питання особистісного спілкування, розвитку індивідуальності [2; 58].

Саме в підлітковому віці закладаються особистісні особливості, пов'язані з відповідальністю, рефлексивностью, цілісністю Я-концепції, як важливі якості зрілої особистості (Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Є.І. Ісаєв, Д.І. Фельдштейн, В.Л. Хайкін, Е.Еріксон). Від розвитку комунікативної сфери в підлітковому періоді залежить подальша соціалізація підлітка і інтеграція його в сучасному суспільстві.

Спілкування підлітків з однолітками і дорослими необхідно вважати найважливішою умовою їх особистісного розвитку. Невдачі в спілкуванні ведуть до внутрішнього дискомфорту, компенсувати який не можуть ніякі об'єктивні високі показники в інших сферах їх життя і діяльності [1; 137].

Таким чином,спілкування є одним з основних видів діяльності, воно не тільки сприяє розвитку пізнавальних процесів, емоційно - вольової сфери, а й впливає на формування особистості в цілому.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва Г.М. Соціальна психологія. - Л: Вид. ЛДУ, 2001. - с. 162-180. Р

2. Волков, Б. З. Вікова психологія: в 2-х год. Ч.2: Від молодшого шкільного віку до юнацтва: учеб. посібник / Б. З. Волков. - М.: Владос, 2005. - 344 с.

Субін А.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Паньковець В.Л.,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИКА ПОДОЛАННЯ НИМИ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ

Формування Я-концепції – одна з найважливіших і найцікавіших проблем психологічної науки. З давніх часів і до наших днів вона привертає увагу, тому що люди завжди прагнули пізнати себе та інших.

Значний вклад в дослідження проблеми розвитку Я-концепції особистості внесли роботи Р. Бернса, Е. Еріксона, І. Кона, А. Маслоу, А. Реана, К. Роджерса, Є. Соколової та ін.

Підлітковий вік – один з самих складних періодів становлення і розвитку людини. Найбільш важливою відмінною ознакою цього періоду є фундаментальні зміни, що відбуваються у сфері самосвідомості підлітка, які мають кардинальне значення для всього подальшого його розвитку і становлення як особистості. Зокрема, у підлітковому віці у молодих людей активно формується самосвідомість, виробляється власна незалежна система еталонів самооцінювання і самоставлення, все більш розвиваються рефлексія та усвідомлюється власна неповторність. Таким чином, поступово у підлітка формується своя Я-концепція [1].

В цілому, характеризуючи вікову динаміку розвитку Я-концепції у процесі дорослішання людини, можна відзначити збільшення кількості описових категорій; зростання гнучкості і визначеності в їх використанні, підвищення рівня вибірковості, послідовності, складності і інтегрованості інформації; використання все більш тонких оцінок і зв'язків між ними; зростання здатності аналізувати і пояснювати поведінку людей, збільшення уваги до викладу матеріалу, бажання зробити його переконливішим [2].

Внутрішньоособистісний конфлікт дорослої людини досліджений і висвітлений у літературі ґрунтовно, на основі різних концептуальних позицій. У цілому, автори однаково трактуються умови розвитку конфлікту: по-перше, виникнення внутрішнього конфлікту припускає наявність у людини складного внутрішнього світу (Ф.Василюк), складних потреб і мотивів (О.Донченко, Т.Титаренко), усвідомлення власних почуттів і наявність внутрішньої системи цінностей (К.Хорні); і, по-друге, конфлікт – це «продукт свідомості» (І.Міхєєва), він виникає в процесі усвідомлення внутрішньої суперечливості як результату зіткнення несумісних бажань, мотивів, цінностей, стосунків. К.Хорні відзначає, що нормальна людина повністю усвідомлює свій конфлікт або може його усвідомлювати за умови незначної допомоги.

Підлітковий Внутрішньоособистісний конфлікт, ще не став предметом спеціального дослідження у вітчизняній психології. Конфліктність підлітка розглядається в літературі як характеристика процесу дорослішання у контексті вивчення таких значущих новоутворень особистості як самопізнання, рефлексія, система цінностей, життєва позиція, самовизначення. Відповідно дослідники виділяють: конфлікт «Я-концепції» (Г.Абрамова), конфлікт самооцінки (Н.Толстих, А.Реан), конфлікт як депривацію потреби в самоствердженні і самореалізації (Л.Божович) та ін.

Отже, проблема психологічних особливостей «Я-концепції» підлітків як чинника подолання ними внутрішньоособистісних конфліктів у психологічній літературі окреслена не повною мірою. Тому наш подальший науковий пошук ми вбачаємо у емпіричному виявленні психологічних особливостей «Я-концепції» підлітків як чинника подолання ними внутрішньоособистісних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б.Г. Человеккак предмет познания / Б.Г.Ананьев. – СПб. – Питер. 2002. – 288с.

2. Край Г., Бокум Д. Психология развития./Г. Крайг, Д.Бокум – [9-еизд.] – СПб.: Питер, 2005. – 940 с: ил. (Серия «Мастера психологии»).

3. Василюк Ф.Е. Типология переживания различных еритических ситуаций / Ф.Е. Василюк // Психологический журнал. – Т.16. - №5. – с. 104 – 114.

Супрун Т.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Вольнова Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СПРИЯННЯ ВХОДЖЕННЮ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ШКОЛИ

Постановка проблеми. Успішна адаптація дітей до умов шкільного середовища головним чином залежить від клімату в сім'ї та державі. На сьогодні все більш актуальною є проблема адаптації дітей-переселенців, адже дана категорія школярів у наш час є найменше захищеною та потребує допомоги не лише з боку держави, але й громадськості, в тому числі школи.

Метою статті є визначення основних завдань що стоять перед школою по роботі з дітьми-переселенцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча проблема адаптації дітей-переселенців стала актуальною лише декілька років тому, ряд науковців активно працюють у даному напрямі: Н.П.Бочкор, Л.Г.Ковальчук, К.Б.Левченко, Ю.А.Луценко, Н.А.Максимова, І.М.Трубавіна, В.Г.Панок та ін.

Виклад основного матеріалу. Проблема адаптації до умов оточуючого середовища, зокрема, навчального, є однією з актуальних у сучасній педагогіці та психології. Шкільна адаптація – це процес пристосування дитини до умов шкільного життя, до його норм і вимог, до активної пізнавальної діяльності, засвоєння необхідних навчальних знань і навичок, повноцінне засвоєння картини світу [1; 63]. Проте не всі діти можуть активно та цілеспрямовано засвоювати нову інформацію, переключаючись від буденних проблем до навчальної діяльності. Соціальний педагог навчального закладу, де перебувають діти вимушених переселенців повинен перш за все створити сприятливий соціально-психологічний клімат у навчальному закладі, оптимізувати зміст і форми психологічної просвіти педагогічних працівників та залучити кваліфікованих фахівців, які допоможуть адаптуватися дитині у нових умовах [2; 55]. Не менш важливим завданням соціального педагога є усунення перешкод для всебічного розвитку дитини, дана робота включає в себе діагностику емоційного стану дитини (проблеми смерті і виживання, втрати і горя), взаємодію з родиною для виявлення наявних проблем та подальший супровід сім'ї. При груповій формі роботи з дітьми-переселенцями найбільш ефективними методами вважаються: терапія малюнком, театралізована арт-терапія, ігрова терапія тощо.

Висновки. Активне залучення психологічної служби навчального закладу є невід'ємною складовою успішної адаптації дітей-переселенців до нового навчально-виховного середовища. Проте соціальний педагог у своїй роботі повинен співпрацювати не лише зі школярем, а також з його найближчим оточенням та громадою міста, це допоможе швидше допомогти дитині у вирішенні її проблем та подальшому розвитку.

Список використаних джерел

1.Голоухова Г. Н. Методика и технология работы социального педагога: учебное пособие / Г. Н. Голоухова. – Архангельск : ПГУ, 2010. –152 с.

2.Максимова Н. А. Методичні рекомендації щодо організації та надання психологічної допомоги дітям та сім'ям вимушених переселенців / Н. А. Максимова // Інформаційно-методичний збірник. – Біла Церква : КОІПОПК, 2014. – №9. – С. 39-52.

Сухенко О.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Пундик Л.Є.,
доцент

ПАТРІОТИЗМ У РОЗУМІННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Патріотизм – це одна з базових складових національної самосвідомості народу, що виражається в почуттях любові, гордості і відданості своїй батьківщині, його історії, культури, традицій та побуту, в почутті морального обов'язку його захисту, а також у визнанні самобутності і самоцінності інших спільнот, в усвідомленні їх права на самобутність і існування без конфронтації один з одним.

На сьогоднішній день тема патріотизму є досить актуальною, бо вона стосується кожного громадянина і багато в чому пов'язана з політичною ситуацією в нашій і багатьох інших країнах. Від почуття патріотизму залежить ставлення людини до своєї країни, а значить і до оточуючих його людей (рідного народу), до вибору уряду (отже, і майбутнього цієї держави); до стану і збереження архітектурного багатства та екології. Так само від рівня відданості й приналежності себе до будь-якої країни залежить внесок конкретної особистості в науку, мистецтво, безпека і ще безліч областей соціального життя людини[1].

Феномен патріотизму як один з базових компонентів суспільної свідомості має комплексну структуру. Він - об'єкт вивчення ряду суспільних наук, і, перш за все: психології, історії, етнології, соціології, політології. У вітчизняній психології проблема патріотизму до останнього часу не ставилося і не є традиційною. Але це не означає, що психологи взагалі не виявляли ніякого інтересу до її вивчення. Дослідження проблематики, так чи інакше пов'язаної з феноменом патріотизму, має давню історію в етнічній психології та психології міжгрупових відносин. У цих дисциплінах накопичені досить великі дані, що дозволяють виділити проблему патріотизму в якості самостійного об'єкта дослідження, використовувати для опису даного феномена відповідний концептуально-термінологічний інструментарій і позначити його соціально-психологічну специфіку [1].

Сучасне розуміння патріотизму характеризується різноманітністю і неоднозначністю. Багато в чому воно пояснюється складною природою даного явища, багатим його змістом і розмаїттям форм прояву. Крім того, проблема патріотизму розглядається різними дослідниками в різних історичних, соціально-економічних і політичних умовах, залежно від особистої позиції, відношення до своєї Вітчизни, від використання різних сфер знань та інше.

Після проголошення акту незалежності України виросло покоління молодих людей, яке не отримало системи національно - патріотично виховання, воно відбувалось під впливом різнобарвних політичних сил, соціальних - економічних негараздів. Патріотизм в громадян України, особливо молоді значно посилився в результаті подій на Майдані та не оголошеної війни. Окремо соціальну групу молоді складають студенти ВНЗ, особливо педагогічних вузів, як таких що надалі мають працювати з молодим поколінням нашої держави[2].

Нами проведено соціологічне дослідження серед студентів ІІІ курсу, 32 БП та 34ГП Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Вибірка становила 35 осіб .

Для дослідження рівня патріотизму сучасної молоді було застосовано дві психодіагностичні методики, призначені для досліджуваних (опитувальник «Рівень сформованості громадянських та патріотичних якостей») і та експрес-опитування з використанням розробленої нами міні-анкети «Патріотизм у розумінні сучасної молоді».

Аналіз відповідей респондентів підтвердив гіпотези дослідження - проблема патріотизму серед молоді існує, і виражається у погіршенні морально-естетичних якостей, невідповідності інформаційних ресурсів сучасним вимогам студентів щодо формування позитивних морально-психологічних якостей, також мають місце неоднозначність знань молоді про історію України та її національних героїв. Сучасна молодь розуміє, що таке патріотизм і вважає, що його необхідно закладати ще з дитинства. У навчальних закладах потрібні підручники з історії України, створені на достовірних фактах. Молоді люди також занепокоєні своїм майбутнім. Більшість української молоді хоче жити в країні, якою б могла пишатися, але для того, щоб молодь носила горде звання українця, держава повинна своїми діями подавати приклади виховання патріотизму. Тому я вважаю, що на даному етапі потрібно мотивувати молодь та виховувати патріотизм в кожному громадянинові України.

Аналіз методики «Визначення рівня сформованості громадянських і патріотичних якостей». Одним завдань нашого дослідження полягало у дослідженні ступеня сформованості громадянських і патріотичних якостей, що торкаються громадянськості та рейтингового їх місця.

Проведені результати дослідження засвідчують, що основна маса студентів знаходиться на середньому рівні сформованості громадянськості (42,6%). Звідси випливає, що більшості студентів властиве стійке репродуктивне почуття громадянськості, що не потребує постійного спонукання з боку дорослих,викладачів.

У процесі обстеження були також виявлені такі студенти , що характеризувалися стійкою громадянською пасивністю і навіть антигромадянськістю, нездатністю оперувати поняттями, невмінням аналізувати різні ситуації, що складаються у соціумі. Таких студентів було 8,2%.

Перехід студентів від низького до середнього рівня засвідчив, що основна маса студентів має стійкий репродуктивний вияв громадянськості, яка з одного боку, є задоволенням потреби у визнанні, а з іншого - збуджується моральними і матеріальними стимулами.

Проблема організації підвищення рівня сформуваності громадянських та патріотичних якостей у вищому навчальному закладі є однією з найактуальніших у педагогічній теорії та практиці і спонукає освітян до пошуку нових шляхів якісного вдосконалення виховання студентської молоді. Вищі навчальні заклади за своїм статусом зобов'язані професійно не лише готувати дипломованих спеціалістів, а й виховувати гармонійно, всебічно розвинених громадян, підготовлених до соціальної діяльності у сучасному суспільстві, громадян, здатних примножувати його цінності. Вища школа у своїй діяльності має бути теоретичною парадигмою національного виховання через тріаду рис особистості "громадянин-патріот-гуманіст", оскільки кожний народ творить свою систему виховання, яка відповідає характерним рисам його етносу. Будувати виховання молоді слід на культурно-історичному досвіді свого народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатовіковій мудрості, духовності [3].

Список використаних джерел

1.Качур М.М. Поняття «патріотизм» в українській науковій педагогічній думці / М.М. Качур// Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013.- № 6. С. 54-61

2.Стьопіна О.Г. Виховання патріотизму у студентської молоді засобами мистецтва / О.Г. Стьопіна // – Луганськ, 2007. –с.32

3.Чорна, К. Патріотизм – духовна цінність молодих громадян України / К. Чорна // К.: «Основа»,2008– с. 26

Тодорюк О.В.
КНУ ім. Т.Шевченка
Науковий керівник: Козицька І.В.,
кандидат психологічних наук, асистент

ПЕРЕЖИВАННЯ СТРЕСУ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН У СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДДЮ В ПЕРІОД СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Постановка проблеми. Той факт, що людина – істота значною мірою соціальна, давно вже не викликає заперечень. Прикладом вирішальної ролі спілкування та міжособистісної взаємодії у психічному розвитку є історії дітей-мауглі, феномен шпиталізму тощо. Л.Виготський говорив, що дитина із самого народження є соціальним індивідом, так як для задоволення її потреб необхідна присутність іншого. Виникає закономірне питання: яким чином сьогодні впливає українське суспільство на кожного його дорослого члена? Чи відображаються всі соціальні тенденції нашої країни на психологічному стані її громадян? Сьогодні, коли Україна переживає серйозні трансформаційні процеси, надзвичайно гостро постає питання впливу макросоціальних чинників на психічне та психологічне здоров'я населення.

Актуальність. Актуальність вирішення даного питання зумовлюється більшою мірою практично. Адже, як пказують соціальні моніторинги провідних вітчизняних соціологів, на сьогоднішній день в Україні продовжує зростати рівень соціального неблагополуччя, має місце низький рівень соціального самопочуття.

Метою роботи є проаналізувати вплив макросоціальних факторів на психологічне самопочуття молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. ВОЗ під стресом соціальних змін розуміє дистрес, обумовлений радикальними і широкомасштабними змінами в житті суспільства, які здатні викликати дезадаптацію окремих людей, певних соціальних груп і навіть суспільства в цілому – так звана соціальна дезорганізація суспільства [1;154-159]. Подібна дезадаптація проявляється почуттями соціальної відстороненості і несправедливості, непризвичаєності до нових соціальних норм, культури і системи цінностей, усвідомленням власної безпорадності та ізольованості. Як зазначає Б.Положий, стрес соціальних змін здатен призвести до розвитку у багатьох людей тих чи інших форм психічної патології (зокрема, до розвитку соціально-стресових розладів) [2;32-50]. Як зазначає М.Решетніков, трансформаційні процеси у суспільному, політичному, економічному житті населення пострадянського простору (яке є носієм здебільшого колективістичної культури, що також важливо) вважаються сильними стресогенними факторами і не найкращим чином впливають на людей [3;187-206].

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проводилося на вибірці із 60-и студентів віком від 18 до 24 років, яким пропонувалися такі методики: «Інтегральний індекс соціального самопочуття» (Є.Головаха, Н.Паніна); «Оцінка нервово-психічного напруження» (Т.Немчин; «Копінг-поведінка в стресових ситуаціях» (С.Норман, Д.Ендлер, Д.Джеймс, М.Паркер). У результаті проведення дослідження були отримані наступні результати: встановлена статистично значима відмінність (за допомогою використання критерію Дункана) між групою респондентів, які мають низький рівень соціального самопочуття і відповідно мають інтенсивний рівень нервово-психічного напруження, та групами, які виявили середній та високий рівень соціального самопочуття і мають слабкий рівень нервово-психічного напруження. Тобто, бачимо, що тим досліджуваним, які виявили низький рівень соціального самопочуття – притаманне психічне напруження, що свідчить про переживання ними стресу соціальних змін. І, навпаки, особи, які мають середній і високий рівень соціального самопочуття, не переживають стресових станів. Що стосується копінгових стратегій, то тут відмінностей за рівнем соціального самопочуття вже не відбувається: загалом 45% респондентів

використовують проблемно-орієнтовану стратегію, майже 30% - орієнтовані на соціальну підтримку, решта – надають перевагу емоційно-орієнтованій стратегії, уникненню чи відволіканню.

Висновок. Отже, можемо говорити про те, що існує досить значний зв'язок між наявною соціальною, економічною, політичною ситуаціями та психологічним (а саме соціальним) самопочуттям. А саме, чи більше людина незадоволена наявною ситуацією, чим в неї нижчий рівень соціального самопочуття, тим більша ймовірність того, що вона переживатиме стрес соціальних змін і навпаки. Власне тому і виникає необхідність аналізу впливу соціальних факторів, зокрема макросоціальних, на психологічне самопочуття населення України.

Список використних джерел

1.Александровский Ю.А. Предболезненные состояния и пограничные психические расстройства (этиология, патогенез, специфические ы неспецифические симптомы, терапия). – М.:Литтерра, 2010. – 272 с.

2.Руководство по социальной психиатрии/Под ред. Т.Б. Дмитриевой, Б.С. Положего. – 2-е изд. – М.: ООО «Медицинское информационное агенство», 2009. – 544 с.: ил.

3.Социальный стресс и психическое здоровье/ Под ред. Академіка РАМН проф. Т.Б.Дмитриевой и проф. А.И.Воложина. – М.: ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2001. – 248 с.:ил.

Тусь Г.Г.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Богдан Л. М.,
викладач

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПОЯВИ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Проблема агресії підлітків, яка торкається суспільства в цілому, викликає глибоку турботу як педагогів так і батьків. У зв'язку з цим для сучасного етапу розвитку українського суспільства пріоритетним є курс на формування підростаючого покоління з активною життєвою позицією, здатного до особистісного волевиявлення у неагресивний, толерантний спосіб. Саме тому, у психолого-педагогічній науці особливу актуальність набули експериментальні дослідження, спрямовані на визначення психологічних передумов появи агресивної поведінки підлітків.

У вітчизняній психології проблема агресії висвітлена в працях Б.С. Братуся, С.М. Єніколопова, Л.Ю. Іванової, А.А. Налчаджяна, Н.О. Ратінової, А.О. Реана, Т.Г. Рум'янцевої, І.О. Фурманова, О.В. Хреннікова. При цьому вітчизняні дослідники розглядають агресивного суб'єкта як такого, що інтегрує в собі внутрішні та зовнішні впливи, тоді як зарубіжні науковці (А. Бандура та Р. Уолтерс, Г. Паренс, Дж. Паттерсон, М. Раттер, А. Фройд) зосереджують увагу на пошуку окремих детермінант прояву агресії.

Різноманітність і складність форм виявлення агресії приводить до того, що сьогодні у науці немає її однозначного трактування і визначення. Її визначають і як своєрідну захисну реакцію людини на ті чи інші подразники (зовнішні), і як напад чи боротьбу в межах одного виду. Однак більшість авторів вважають, що агресія — це форма поведінки, яка спрямована на заподіювання фізичної або психологічної шкоди живій істоті, а агресивність — тенденція особистості до деструктивних дій, яка набувається у процесі розвитку її в суспільстві [1; 25].

Характер агресивної поведінки багато в чому визначається статевовіковими особливостями. Кожен віковий етап має специфічну ситуацію розвитку і висуває певні

вимоги до особистості. Адаптація до вікових вимог нерідко супроводжується різними проявами агресивної поведінки. Кризові, перехідні періоди пов'язані з незадоволеністю своїм положенням, протестною поведінкою, негативізмом, капризністю та неврівноваженістю. Вікові кризи, що супроводжуються природним зростанням агресивності, пов'язані з появою нових потреб, які не задовольняються існуючими стосунками та вміннями. Більшість дослідників вважає, що агресивна поведінка підлітків зумовлюється чинниками середовища[4; 43].

До основних психологічних передумов виникнення агресивної поведінки підлітків можна віднести:

- Соціально-економічне та політичне становище сучасного суспільства.
- Моральні норми поведінки, що задаються соціальними умовами.
- Умови мікросередовища, тобто сгмейного, родинного оточення та оточення знайомих і однолітків.
- Характер і система виховання, які сприяють тому, що агресивні діїстають звичним засобом досягнення своїх потреб.
- Вікові та індивідуально-психологічні особливості дітей.
- Соматичне неблагополуччя, послаблене здоров'я, психічні захворювання.
- Фізичні умови середовища, що оточує дитину (висока концентраціялюдей у великих містах, неможливість залишитися на самоті і т. ін.) [2; 119].

Проблема збільшення агресивних проявів серед дітей та молоді в нашій країні тісно пов'язані із сьогоденною соціально-економічною й політичною нестабільністю у суспільстві, конкретною ситуацією й умовами виховання у родині, недоліками в організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах, поганою організацією праці на виробництві, неблагополучним побутовим оточенням, негативним впливом антигромадських елементів [3; 137].

Список використаних джерел

1. Агрессия у детей и подростков: учебное пособие / под ред. Н.М. Платоновой. - СПб.: Речь, 2004. - 336 с.
2. Боришевський М. Й. Психологічні механізми розвитку особистості //Педагогіка і психологія.—1996.—№3 (12).
3. Паренс Г. Агрессия наших детей / Г. Паренс. - М.: Форум, 1997. - 160с.
4. Практикум по общей психологии // Под ред. А.И. Щербакова. - М.,1990.

Федорова В.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Богдан Л.М.,
викладач

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО ШЛЮБУ

Вибір супутника життя і створення сім’ї – одна із сторін особистісного і соціального розвитку. Аналіз наукової літератури та життєва практика свідчать про те, що молодята часто зазнають труднощів, обумовлених їх психологічною непідготовленістю, низьким рівнем психологічних знань.

На основі аналізу та узагальнення наукової літератури встановлено, що такі важливі аспекти готовності молоді до шлюбу, як мотивація, установки, уявлення, знання, якості особистості сім’янина висвітлюються в дослідженнях М. І. Алексєєвої, І. А. Арабова, Є. Ф. Ачільдієвої, В.І. Барського, Л.Ф. Бурлачука, Т.В. Говорун, І.В. Гребеннікова, С. В. Дворяк, І.В. Дубровіної, В.І. Зацепіна, С.В. Ковальова, Д.В. Луцика,

А.М. Прихожан. Готовність до сімейного життя висвітлена у працях М.І. Алексєєвої, Т.В. Говорун, І. В. Гребеннікова,З. Г. Кісарчук, С.В. Ковальова, В.А. Сисенка, М.Г. Стельмаховича, І. О.Трухіна, О. М. Шарган та інших авторів.

Шлюб – цедобровільний рівноправний союз між жінкою та чоловіком, суспільно визнаний і санкціонований юридично, який має на меті створення сім'ї, її легалізацію у суспільстві.[1; 122]

В даний час шлюб стає добровільною справою двох молодих людей, що навіть при наявності економічної залежності від батьків нерідко не присвячують їх у свої наміри. Говорячи про шлюб, не можна забувати про те, що бажання вступити в подружній союз і ступінь готовності до нього - це далеко не однакові поняття.

На думку психологів, морально-психологічна підготовленість особистості до шлюбу означає сприйняття цілого комплексу вимог, обов'язків і соціальних стандартів поведінки, якими регулюється сімейне життя. До них відносяться:

- готовність прийняти на себе нову систему обов'язків стосовно свого шлюбного партнера, майбутніх дітей і відповідальність за їхню поведінку;
- розуміння прав і достоїнств інших членів сімейного союзу, визнання принципів рівності в людських відносинах;
- прагнення до повсякденного спілкування і співробітництва, узгодженню взаємодій із представником протилежної статі, що у свою чергу припускає високу моральну культуру;
- уміння пристосуватися до звичок і рис характеру іншої людини і розуміння її психічнихстанів.

В.С. Торохтій вважає, що ці вимоги реалізуються в різних родинах у різному ступені, на підставі цього очевидного факту він уводить поняття "здатність до шлюбу", що припускає декілька складових:

1) Здатність піклуватися про іншу людину, самовіддано їй служити, активно робити добро.

2) Здатність співчувати, співпереживати, співчувати, тобто "входити" в емоційний світ партнера, розуміти його радості і прикрості, переживання і невдачі, поразки і перемоги, знаходити духовну єдність з іншою людиною.

3) Здатність до кооперації, співробітництва, міжособистісного спілкування, наявність навичок і умінь у здійсненні багатьох видів праці, організації домашнього споживання і розподілу.

4) Висока етична і психологічна культура, що припускає уміння бути терпимим і поблажливим, великодушним і добрим, приймати іншу людину з усіма дивинами і недоліками, придушувати власний егоїзм [2; 90].

Отже, психологічна готовність до шлюбу – багатоаспектна проблема, яка базується на психологічній сумісності партнерів та включає в себе питання формування статевої ідентифікації особистості, її розвиток, оволодіння стереотипами чоловічої і жіночої поведінки тощо. Також усі ці здібності є показниками уміння людини швидко змінювати свою поведінку відповідно до обставин, що змінюються, виявляти терпимість, стійкість і передбачуваність своєї поведінки, здатність до компромісу.

Список використаних джерел

1. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования : учеб. пос. [для студ. высш. учеб. завед.] / [Е. И. Артамонова, Е. В. Екжанова, Е. В. Зырянова и др.] ; под. ред. Е. Г. Силяевой. – М., 2002. – 192 с.

2. Торохтий В.С. Психология социальной работы с семьей. М., 1996.

Харініна О.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Агапова М.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПРАЦІВНИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У НІМЕЧЧИНІ

Упродовж тривалої соціально-економічної кризи, що охопила практично всі країни світу, в тому числі й Україну, та найбільш сильно позначилася на становищі найменш захищених верств населення, особливу роль набуває якість і ефективність професійної діяльності фахівців у галузі соціального захисту населення. Необхідною умовою вдосконалення системи професійної підготовки працівників соціальної сфери в Україні, її розвитку відповідно до вимог європейських стандартів є вивчення і впровадження у практику роботи професійних і вищих навчальних закладів. У цьому сенсі неабиякий інтерес становить досвід Німеччини, де соціально-педагогічна діяльність і освіта мають давню історію та багаті традиції. Суттєве значення вивчення досвіду підготовки фахівців соціальної сфери в Німеччині підтверджується тим, що ця країна займає лідерські позиції з розробки і впровадження міжнародних стандартів професійної освіти [1; 35-36].

Різні аспекти професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Німеччині досліджували вітчизняні та німецькі науковці: Н. Абашкіна, І. Звєрева, П. Ріхтер, Л.Гончар, А. Капська, Л.Коваль, В. Поліщук, М.Приходько, О. Пришляк, А.Фішер, С.Хлєбік та інші.

У Німеччині, як і в Україні, має місце диференціація соціальною діяльністю та збереження відповідних напрямів професійної підготовки. Необхідною умовою вдосконалення системи професійної підготовки працівників соціальної сфери в Україні, її розвивання відповідно до вимог європейських стандартів є вивчення та впровадження у практику роботи професійних і вищих навчальних закладів [2].

У країні функціонує диференційована, ієрархічно упорядкована структура професійної підготовки кадрів:

– допрофесійна підготовка, яку майбутні працівники соціальної сфери отримують в більшості під час проходження практики у різних доброчинних організаціях, такі як: Червоний Хрест, організація католицької церкви Карітас тощо;

– рівень професійних училищ, на якому вирізняють навчання в однорічній професійній школі для підготовки вихователь ок дитбудинків сімейного типу, навчання у професійному спеціалізованому училищі впродовж двох років, що надає право працювати помічником вихователя у догляді за дітьми, вступати до підвищеного спеціалізованого училища, а також право на професійне навчання у підвищеному спеціальному училищі, яке готує молодь до вступу у вищу спеціальну школу;

– рівень середньої спеціальної освіти, що передбачає професійну підготовку працівників дитячих садків, молодіжних центрів і надомного догляду за малюками;

– рівень вищої освіти, на якому займаються підготовкою працівників соціальної сфери у вищій спеціальній школі з терміном навчання 4 роки та підготовкою соціальних робітників на факультетах «соціальна робота» університетів [5].

В країні особливого значення в підготовці працівників соціальної сфери набуває «Рік професійного визнання» – вид практики, впродовж якого студенти працюють під керівництвом досвідченого фахівця соціальної сфери за неповну оплату. Практика професійного визнання відіграє роль перевірки знань і вмінь студентів, а також дає можливість завершального вибору спеціалізації. Як правило, після закінчення професійної практики випускник може залишитись працювати на цьому ж місці, за умови наявності вакансій та бажання студентів [3; 21-22].

Таким чином, професійна підготовка працівників соціальної сфери у Німеччині здійснюється на досить високому рівні. В країні склалась багаторівнева модель професійної підготовки працівників соціальної сфери. Враховуючи зарубіжний досвід підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери потребують подальшого аналізу освітньо-професійні та кваліфікаційні програми професійної підготовки соціальних працівників в Україні.

Список використаних джерел

1. Абашкіна Н.В. Професійна підготовка соціальних педагогів у Німеччині // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2004. – Випуск 1. – С.126.
2. Гончар Л.К. Аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх соціальних працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: . – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Коваль Л.Г. Соціальна педагогіка/Соціальна робота: Навч.посібник /Л.Г.Коваль, І.Д.Звєрєва, С.Р.Хлєбік. – К.:ІЗМН, 1997. – С.37-44.
4. Пришляк, О. Ю. Змістовий компонент професійної підготовки соціальних педагогів у Німеччині / О. Пришляк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2007. – № 1. – С. 39–44. 10.

Хворостянко Н.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Отич Д.Д.,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕМПЕРАМЕНТУ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

На сучасному етапі розвитку суспільство потребує висококваліфікованих спеціалістів у галузі «Психологія». В студентів-психологів, ще під час навчальної діяльності, має сформуватися здатність до швидкої адаптації в соціумі. Для цього вони повинні знати особливості свого темпераменту і вміти правильно його застосовувати в будь-яких ситуаціях.

Дослідженням питання темпераменту займалися: Гіппократ, І. Кант, Е. Кречмер, У. Шелдон, Б. М. Теплов, І. П. Павлов, В. Б. Небиліцін, Я. Стреляу, В. М. Русалов та інші.

За Б. М. Тепловим: «Темпераментом називається характерна для даної людини, сукупність психічних особливостей, пов'язаних з емоційною збудливістю, швидкістю виникнення почуттів, з одного боку, і силою їх – з іншого» [1, 553].

У сучасній психології під типом темпераменту прийнято розуміти певну сукупність психологічних властивостей, закономірно пов'язаних між собою і загальних у даної групи людей [2, 412].

Емпіричне дослідження, спрямоване на аналіз психологічних особливостей темпераменту студентів-психологів. Експеримент проводився на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Факультету соціально-психологічних наук та управління. Дослідженням було охоплено 34 особи, які навчаються на спеціальності «Психологія».

Для того щоб дослідити індивідуальні особливості темпераменту було підібрано три методики: тест на темперамент А. Белова «Формула темпераменту», «Методика діагностики темпераменту Я. Стреляу» та «Опитувальник структури темпераменту В. М. Русалова (ОСТ)».

На першому етапі дослідження були визначені домінуючі типи темпераменту в студентів-психологів. В студентів переважає тип темпераменту – флегматичний. Натомість, холеричний тип темпераменту найменше присутній в досліджуваних.

Наступний етап дослідження: вивчення трьох основних характеристик типу нервової діяльності. Рівень процесів збудження в 44% майбутніх психологів відповідає статистичній нормі. Натомість в 56% студентів він перевищує норму. Рівень процесів гальмування лише в 9% досліджуваних відповідає нормі. Майже всі (91%) мають високий рівень процесів гальмування. Досліджуючи рівень рухливості нервових процесів визначили, що в 24% студентів він відповідає нормі. А в 74% – вище норми.

На наступному етапі дослідження визначили, що в 67% досліджуваних предметна ергічність відповідає нормі. Натомість 21% респондентів має низьке значення за шкалою. За шкалою «Соціальна ергічність» більша частина досліджуваний (52%) не відхиляється від норми. 24% студентів отримали низьке значення. Відповідно 24% – отримали високе значення за шкалою.

За результатами дослідження в 44% студентів значення за шкалою «Пластичність» не відхиляється від норми. Проте 21% респондентів має низьке значення. А за шкалою «Соціальна пластичність» не відхиляються від норми в 41% респондентів. Низьке значення за шкалою має 24% студенти.

Властивість темпераменту «Темп» відповідає нормі в 35% досліджуваних. Низьке значення властивості в 39% студентів-психологів. У 26% досліджуваних високий темп поведінки. Соціальний темп, як властивість темпераменту, в 50% студентів відповідає нормі. В 15% – низьке значення за шкалою «Соціальний темп».

Емоційної властивості темпераменту в 26% респондентів відповідають нормі. Низьке значення в 18% студентів. Значна частина (56%) студентів-психологів має високе значення за шкалою «Емоційність». За шкалою «Соціальна емоційність» 38% досліджуваних не відхиляються від норми. 15% студентів мають низьке значення за шкалою. Натомість 47% студентів-психологів мають високе значення соціально-емоційної властивості темпераменту.

Отже, в студентів-психологів домінуючий тип темпераменту – флегматичний. Типи нервової діяльності в досліджуваних вищі норми. Більшість властивостей темпераменту відповідають нормі.

Список використаних джерел

1.Маклаков А. Г. Общая психология: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2012. – 583 с.: ил. – (Серия «Учебник для вузов»).

2.Общая психология: Учеб. для студентов пед. ин-тов / Под ред. А. В. Петровского. 2-е изд., доп. и перераб. М., 1976. – 479 с.

Хижняк Т.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Шевченко А.Ф.,
кандидат психологічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї

Сім’я є одним з вирішальних чинників становлення та розвитку особистості. Від того, настільки гармонійні сімейні стосунки, залежить ступінь досягнення головної мети виховання − формування всебічно розвиненої особистості.

Актуальність досліджень в царині сімейної проблематики зумовлена загальною кризою сім’ї, яку відзначають педагоги, психологи, соціологи, демографи. Ця криза є

доволі поширеною, виявляється у кількісних (зменшення показників народжуваності дітей, значна кількість розлучень, проблемних сімей) та якісних показниках (трансформація суспільних та сімейних цінностей, ослаблення виховної функції сім'ї, психологічні проблеми членів сім'ї тощо). Очевидно, що за таких умов необхідними є ґрунтовні дослідження сучасної сім'ї та пошук ресурсів для подолання негативних явищ. [2, с. 115].

Дану тему у своїх працях досліджували такі науковці, як: А. І .Антонов, Ю.Е. Альошина, Т. В. Буленко, С. В. Кратохвил, тощо.

Основною метою тез є визначення проблем сучасної сім'ї, як економічних так і соціальних.

Серед проблем, що перешкоджають розвитку сім'ї, слід зазначити: погіршення дитячо-батьківських взаємин; матеріально-побутові проблеми; житлова проблема; проблема працевлаштування; психологічні проблеми; медичні проблеми. Слід також зазначити про послаблення захисної функції сім'ї (як матеріальної, так і психологічної).В Україні існує ціла низка проблем, що перешкоджають нормальному розвитку сім'ї: низький грошовий дохід, низький матеріальний рівень, дефіцит вільного часу, погані житлові умови, невлаштований побут, труднощі, зв'язані з народженням і вихованням дітей, тощо [1, с.45].

Отже, існує велика кількість проблем, які необхідно вирішувати. Для цього необхідна ефективна державна політика, щодо розвитку сім'ї, цілеспрямована діяльність центрів і служб, які займаються проблемами сім'ї, доброзичливі стосунки між людьми, повага та любов.

Список використаних джерел

1. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги / Київ : Слово, 2015. - 216 с

2. Лукашевич М. П. Соціологія сім'ї : підручник / М. П. Лукашевич, Ф. Ф. Шандор. - К. : Знання, 2013. - 223 с

Ходорко А.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Литва Л.А.,
кандидат соціологічних наук, доцент

ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ З «ДІТЬМИ ВУЛИЦІ» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ БЕЗДОГЛЯДНОСТІ, ЯК СОЦІАЛЬНОГО ЯВИЩА

Постановка проблеми. **С**утність проблеми «дітей вулиці» як негативного соціального явища полягає в тому, що під дією різних чинників кількість «дітей вулиці» на території України помітно зростає щодня. Незважаючи на те, що офіційних статистичних даних щодо кількісних та якісних характеристик феномена «діти вулиць» не існує, результати різних досліджень дозволяють стверджувати, що дитяча бездоглядність та безпритульність залишається однією із найбільш гострих та складних проблем для України,так як діти складають 30% всього населення,що зумовлює необхідність визначення безпритульності та «дітей вулиці», а головне їхні причин.

Метою статті є розкрити сутність сучасних напрямів соціальної політики, спрямованих на подолання дитячої безпритульності та бездоглядності як негативного соціального явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.Дану проблему вивчали такі науковці,як Т. Алєксєєнко, О. Безпалько, Л. Завацька, А. Капська, І. Пєша, А. Поляничко та ін.

Виклад основного матеріалу. Залежно від зв'язків з родиною чи інституціями, що їх замінюють, сьогодні серед бездоглядних і безпритульних дітей в Україні, життєдіяльність яких переважно відбувається в умовах вулиці, виділяють такі категорії:

• не маютьбатьків і живуть на вулиці: діти-сироти та діти, позбавленібатьківськогопіклування, покинутідіти, діти-втікачі з державнихустанов;

• маютьбатьків, пішли з дому (чиїхзвідтивигнали), постійноживуть на вулиці, їхнізв'язкиізсім'єюповністюрозірвані;

• маютьбатьків, але періодичноживуть то вдома, то на вулиці;

• маютьбатьків, на вулиціпроводять весь день чиніч (зв'язки з сім'єюнапружені).

Категорію«дітей вулиці»ниніпоповнилидітиукраїнськихсімейтрудовихмігрантів, дітибатьків, які не маютьпевногомісцяпроживання (бомжів, біженців), та діти, які з тих чи інших причин пішли з дому: за власним бажанням чи примусом.

На превеликий жаль, на даний момент менталітет більшості українських родин будується на матеріальних благах. Тобто батьки йдуть на контакт з соціальними працівниками лише коли їм пропонується матеріальна допомога – це ми можемо віднести до окремої проблеми – експлуатація малолітніх дітей та залучення їх до тяжкої фізичної роботи.

Висновки.Отже, діти як найвразливішачастинасуспільствапотребують особливого захисту й піклування. Відставленнядержави до дітейзначноюміроюзалежитьїїімідж на міжнароднійарені. Проблема дитячоїбезпритульності та бездоглядності не нова для України. На думку українськихучених, бездоглядність є відображеннямполітико-економічного й культурного стану соціуму, закономірним наслідком кризи перехідного етапу розвитку країни. За оцінкамиекспертів Державного інституту проблем сім'ї та молоді, лише 10 % батьківдокладаютьзусиль для розшукудітей, які пішли з дому. Брак відповідальностідорослих за дітей, неповага до влади, невпевненість у завтрашньомудні і, як наслідок, пияцтво, збільшеннянаркоманії, токсикоманії, маргіналізація стають головними причинами появи «дітей вулиці».

Список використаних джерел

1. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навчальнийпосібник / Безпалько О.В. - К.: Центр навчальноїлітератури, 2005.-176 с.

2. Линник Л.М. Соціально-педагогічні засади профілактичної роботи з важковиховуваними підлітками: дис. канд. пед. наук: 13.00.05 / Линник Леся Миколаївна. - Луцьк, 2006.- 286 с.

Ходоровська О.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ставицька С.О.,
доктор психологічних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ДО ВИМОГ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

У психолого-педагогічній практиці проблема адаптації найчастіше асоціюється з навчанням першокласника, рідше – у зв'язку з переходом до основної школи. Проте, адаптація дитини до школи фактично триває весь період навчання, тому що освітній процес, за своєю сутністю, передбачає безперервні зміни умов навчання і відбувається в процесі безперервного розвитку дитини. Однак, в навчальному процесі виділяють періоди, найбільш складні з точки зору адаптації школярів. Таким періодом і є перехід учнів із молодшої в середню школу. Як свідчить педагогічна практика, для більшості п'ятикласників в цей час характерні зниження успішності, порушення поведінки, емоційна нестабільність, підвищена втомлюваність. Виявлення причин цих труднощів і пошук шляхів організації ефективного психолого-педагогічного супроводу учнів в процесі переходу до середньої ланки школи є актуальними завданнями педагогічної психології. Теоретико-методологічною основою дослідження виступили: концепції адаптації учнів до шкільного навчання (І. С. Булах, І. А.

Коробейніков, Н. Г. Лусканова, О. В. Новікова); положення психології і педагогіки про вікові особливості психічного розвитку 10-11-річних дітей (Л.І. Божович, Т.В. Драгунова, І.В. Дубровіна, А.В. Захарова, А.К. Маркова, К.Н. Поліванова, Г.О. Цукерман); моделі шкільної психологічної служби та принципи організації діяльності практичних психологів в закладах освіти (М.Р. Бітянова, Р.В. Овчарова).

Початок навчання у п'ятому класі − складний період не тільки для дитини, а й для вчителів та батьків. Проблем багато, і вони не обмежуються рамками навчального процесу, хоча і пов'язані з організацією шкільного життя загалом.

До психологічних особливостей адаптації учнів при переході до середньої школи дослідники відносять необхідність встановлення адекватних взаємостосунків з новим класним керівником, вчителями-предметниками; високий рівень емоційності; проблеми мотивації навчальної діяльності; несформованість адекватної самооцінки; проблеми у стосунках з однолітками тощо [2, с. 86-87].

Деякі вчені (Я.Л. Коломинський, О.А. Панько та ін.) до вище вказаних особливостей додають також проблеми шкільної успішності. Адже саме на інтелект дитини в сучасних школах лягає основне навантаження, тому що для оволодіння навчальною діяльністю, науково-теоретичними знаннями необхідний досить високий рівень розвитку мислення, мовлення, сприймання, уваги, пам'яті. Однак, це не є головною умовою адаптації дитини до основної школи. Навіть, при невисокому рівні інтелекту дитина може успішно адаптуватися до нового соціального середовища, якщо приймає себе такою, якою вона є, незалежно від оцінок оточуючих.

В сучасній психолого-педагогічній літературі шкільна адаптація розуміється як «Пристосування дитини до нової системи соціальних умов, нових відносин, видів діяльності, режиму життєдіяльності» [3, с.4]. Деякі дослідники (М. М. Безруких, С. П. Єфімова, Р. В. Овчарова) додають до цього визначення ще один критерій: важливо, щоб це пристосування було здійснено дитиною без серйозних внутрішніх втрат, погіршення самопочуття, настрою, зниження самооцінки. Більш повне визначення поняття шкільної адаптації дають дослідники О. І. Афанасьєва, Р. М. Бітянова, П. Л. Васильєва: "Адаптація − це пристосування до успішного функціонування в даному середовищі, здатність до подальшого психологічного, особистісного і соціального розвитку" [1, с.43]. Адаптована дитина, з такої точки зору, − це дитина, пристосована до повноцінного розвитку свого особистісного, фізичного, інтелектуального потенціалів в даному педагогічному середовищі. Це перспектива психологічного розвитку, що дозволяє школяру жити у гармонії з навколишнім світом і собою.

На операціональному рівні можна визначити адаптацію як відповідність психолого-педагогічного статусу дитини вимогам шкільного навчання. Слід враховувати, що не тільки нове середовище впливає на дитину, а й вона має певний вплив на нього, змінює соціально-психологічну ситуацію. Отже, шкільна адаптація - складний процес пристосування та впливу дитини на процес шкільного навчання.

Адаптація учнів до основної школи є одним з видів шкільної адаптації. Під шкільною адаптацією учнів при переході з початкової до основної школи ми розуміємо процес взаємодії особистості п'ятикласника і освітнього середовища основної школи, в результаті чого встановлюється оптимальне співвідношення, з одного боку, можливостей, схильностей, інтересів, знань, умінь і навичок дитини, отриманих на попередніх етапах навчання, виховання та розвитку, з іншого боку, умов освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Бурменская Т. В. Возрастно-психологическая консультация / Т. В. Бурменская, О. А. Карабанова, А. Г. Лидерс. – М., 1990. – 193 с.

2.Коробейников И. А. Нарушения развития и социальная адаптація. / И. А. Коробейников. – М.: ПЕР СЭ, 2002. – 192 с.

3. Чиникайло С. И. Психолого-педагогическое сопровождение адаптации младших школьников / С. И. Чиникайло. – Минск: БГМУ, 2005. – 56 с.

Хомич Н.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Матвійчук Т.В.,
кандидат психологічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНО – ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ.

Поява великої кількості внутрішньо переміщених осіб через проведення Антитерористичної операції на Сході країни та анексію Криму створює численні соціальні проблеми, з якими наша держава та суспільство раніше не стикалась. Сьогодні аналіз соціально – психологічних аспектів соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам набуває все більшої актуальності, адже вирішення основних проблем даної категорії постає як важливий елемент соціально-економічного розвитку країни та основа її соціальної стабільності, особливо в умовах євроінтеграції.

Соціально-психологічні питання та практичний досвід вирішення проблем ВПО розглядаються у роботах Акмалової А. А, Капіцина В. М., Малиновської О., Солдатової Г. та інших. Метою дослідження є визначення основних соціально – психологічних аспектів соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні.

Для надання соціальної допомоги ВПО в Україні здійснюються кроки, що в першу чергу стосуються закріплення соціального статусу, надання адресної соціальної допомоги та грошових виплат, забезпечення місцем проживання, а також права на першочергове працевлаштування, що регулюються Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Постанова КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг», які передбачають забезпечення найнеобхідніших потреб даних осіб.

Одним із напрямків соціальної допомоги ВПО в Україні є забезпечення дієвості програм і заходів з інтеграції, соціальної адаптації та захисту переселених громадян [2].

Негативні психологічні стани (соціальна апатія, травми пов’язані з втратою близьких, стрес, депресія, та ін.) перешкоджають повноцінному життю людей з окупованих територій та заважають активізацій зусиль для самостійного подолання проблем, з якими вони стикаються.Боротьба з цими станами підвищить ефективність надання соціальної підтримки та сприятиме подоланню соціальних проблем у соціумі, з якими тимчасово переміщена особа зможе справитись самостійно, без участі держави.

А. А. Акмалова та В. М. Капіцин виокремлюють три сфери життя людини, через які відбувається соціальна адаптація переміщених осіб. Це - природно-антропологічна (механізм територіальної реабілітації та соціальної адаптації), агентно - професійна (покликана забезпечити професійну адаптацію завдяки отриманню місця роботи, збереженню трудової практики за фахом) та духовно-культурна сфери (допомагає підтримувати духовні цінності й духовну гідність) [1; 36].

Забезпечення соціально – психологічної підтримки необхідно здійснювати через програми реабілітації та адаптації переміщених осіб, які зазвичай впроваджують недержавні організації чи благодійні фонди за участі волонтерських груп. Доцільним є врахування досвіду країн, які також стикнулись з даною проблемою До них можна віднести Грузію, Боснію, Хорватію та Молдову.

Отже, соціально – психологічні особливості соціальної допомоги ВПО

проявляються в ефективній соціально – психологічній адаптації та активізації власних ресурсів через програми та заходи соціально – психологічної спрямованості.

Список використаних джерел

1. Акмалова А. А., Капіцин В. М. Соціальна работа з мігрантами і біженцями : [Навч. Посіб.] / А. А. Акмалова, В. М. Капіцин ; [ред. П.Д. Павленко]. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 220 с.

2. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони. Постанова КМУ від 16 грудня 2015 р. № 1094 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF/page.

Шаргородська К.І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Харламенко В.Б.,
кандидат педагогічних наук

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК РЕСУРС ЕФЕКТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Глибокі перетворення, які зараз відбуваються в Україні, вимагають нової оцінки багатьох соціальних проблем нашого суспільства. Останні роки є певним випробуванням функціонуючої соціальної політики України. На фоні економічної і політичної нестабільності відбувається погіршення якості життя населення, тому потреба у ефективній роботі системи соціального захисту постає перед нами як ніколи. Одним із прогресивних напрямків соціальної допомоги - є участь добровольців у здійснені цілого ряду соціальних послуг для тих, хто їх потребує, іншими словами - волонтерська робота. На нашу думку, цей вид діяльності є основою побудови та розвитку громадянського суспільства.

Окремі аспекти діяльності волонтерів розкриті в працях вітчизняних науковців. Так, у роботах Н. Заверико, Г. Лактіонової, І. Звєрєвої, Ю.Поліщука, С. Харченка обґрунтовано роль волонтерства як складової соціально-педагогічної роботи з молоддю. Дослідження А. Капської, Р.Вайноли, О. Безпалько, В. Петровича присвячені питанням технології залучення та підготовки молоді до волонтерської діяльності.

Аналіз стану досліджуваної проблеми дає можливість стверджувати, що питання спрямування волонтерської допомоги конкретним категоріям населення не достатньо вивчене. Спостерігається дефіцит сучасних досліджень й щодо вивчення волонтерства у контексті основної опори в реалізації соціальної політики. Тому вважаємо за доцільне у даній роботі звернути увагу на необхідність державної розбудови інституту волонтерської діяльності, наголосити на можливості використання добровольців в тих сферах соціальної роботи, які не можуть охопити державні структури.

Участь громадян у суспільному житті практикувалася століттями і слугувала збереженню самосвідомості суспільства. З одного боку - це ефективний спосіб вирішувати складні проблеми, які існують в реальній дійсності і виникають через недостатню турботу про суспільне благо, а з іншого - волонтерство приносить у соціальну сферу нові, як правило, творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем, що сприяє покращенню якості життя. Волонтерство - це механізм, за допомогою якого люди можуть прямо адресувати свої проблеми тим, хто здатний їх вирішити[1].

Волонтерство може розглядатися також як технологія соціокультурної анімації, яка забезпечує конструктивне просоціальне наповнення вільного часу відірваних від соціуму членів громади (пенсіонери, домогосподарки, люди з обмеженими можливостями).

Наразі вже існує певна централізована система волонтерської діяльності в Україні, та на жаль вона охоплює не зовсім всі можливості застосування цього явища. Більшість добровольців об'єднані різними волонтерськими організаціями й у їх діяльності чітко простежується ринкова модель підприємництва з її невід'ємною складовою – конкуренцією. Існуюча ситуація не сприяє розбудові волонтерського руху та оптимізації надання соціальної допомоги тим, хто її потребує.

Для того, щоб звернути увагу на ефективність волонтерства саме як на інструмент державної соціальної політики, вважаємо за доречне, привести декілька прикладів. В Ізраїлі існує загальнообов'язковість волонтерської діяльності (кожен старшокласник повинен відпрацювати 60 годин протягом року з соціально слабкими - дітьми або людьми похилого віку). Іноді така допомога не дуже потрібна, але волонтерів підтримують для їхнього ж блага[3]. В США соціальна робота орієнтувальна на послуги волонтерів, які широко надаються в рамках програм соціальної допомоги місцевих громад.

На сьогоднішній день в Україні виділяють наступні проблеми, що перешкоджають розвитку волонтерського руху і які потребують безпосереднього втручання держави:

• соціально-психологічні: недовіра громадян, пасивна позиція суспільства;

• не опрацьована законодавча сторона волонтерського руху; відсутні відповідні норми, механізми захисту руху і його учасників, механізми вирішення конфліктних ситуацій;

• адміністративні складності: відсутність наразі потреби держави в реалізації програм, які стимулювали б благодійні добровольчі рухи;

• технологічна проблема (немає офіційних шкіл, правил, традицій волонтерства);

• відсутність структурних одиниць, які б сприяли налагодженню діалогу між представниками виконавчої влади, суб'єктами волонтерства, спонсорами і нужденними;

• відсутність механізмів мотивації і стимулювання волонтерів; не розроблені схеми особистісного зростання активістів у волонтерській діяльності[2; 107].

Отже, розвиток волонтерського руху потребує докладання максимальних зусиль для його ефективної організації і спрямування. Для справжньої підтримки в Україні роботи волонтерів, потрібна значна координація зусиль між провідними установами та організаціями соціального захисту, освіти, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування усіх рівнів.

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо волонтерської діяльності)" від 17 грудня 2012.

2.Расходова, О.А. Практика применения института волонтерства к решению социальных задач на базе учреждений социального обслуживания. [Текст] / О.А. Расходова, М.В. Гусенкова // Потенциал современной науки. – 2015. – №8. – С. 104-108.

3.Volunteering in Israel[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ivolunteer.org.il/eng/

Швецова В.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Отич Д.Д.,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛЕЖНОСТІ КОНФОРМІЗМУ ВІД

САМООЦІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

В наш час проблема конформності є дуже актуальною, а прояв її у підлітків тим паче, адже в цей період відбувається формування і становлення особистості. Саме конформна поведінка може впливати на появу особистісних та соціальних проблем в різних сферах життєдіяльності осіб підліткового віку. Важливим аспектом є причини виникнення даної поведінки, виявивши які можна буде запобігти розвитку в подальшому небажаних моделей їхньої поведінки.

Конформність - поведінка, яка являє собою підпорядкування нормам, встановленим в групі або суспільстві. Конформність впливає на розвиток конформізму як особистісної якості - свідомої поступливості людини думці більшості групи для уникнення конфлікту з нею. Мірою конформності в такому разі виступає міра підпорядкування групі, коли протиставлення думок суб'єктивно сприймається підлітком як конфлікт. Конформність поділяють на зовнішню (коли думка групи приймається індивідом лише зовні, а на ділі він продовжує йому чинити опір) і внутрішню (коли індивід дійсно засвоює думку більшості).

Прояв конформної поведінки підлітків залежить від від рівня їхньої самооцінки та впевненості в собі.

Самооцінка - оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей [1]. Від рівня самооцінки залежить те, як людина сприймає саму себе, які вимоги до себе ставить, її впевненість у собі, а також які взаємини складаються з іншими. А тому, і ефективність діяльності людини також безпосередньо пов'язана з самооцінкою.

Формування самооцінки зумовлено всебічною діяльністю індивіда, а також міжособистісними взаємовідносинами. А.А. Реан зауважує: «Соціум в значній мірі впливає на формування самооцінки особистості» [2].

Самооцінка ж у підлітка дуже неоднозначна, а тому сприйняття себе як дорослого, що дуже гостро проявляється в цей період може відразу ж перекриватись ставленням до себе як до маленької дитини, або ж ці два почуття можуть виникати одночасно. Самооцінка, будь то негативна, чи позитивна гіперболізується і вмить набуває величезного значення.

Підліток намагається зрозуміти себе, свої особливості, можливості, домагання, шукає те, що об’єднує його з іншими, а також, безумовно, ті якості, які вирізняють його серед людей, які роблять його винятковим, незвичайним. В процесі цього пошуку, зрозуміло, уявлення про себе часто змінюється, а самооцінка має нестійкий характер.

Підлітки, що мають високий та середній рівень самооцінки поважають себе, й знають свої слабкі сторони, а також прагнуть до самовдосконалення, саморозвитку. Для них характерна велика самостійність, вони більш спокійно переживають критику, менш схильні до навіювань і це безпосередньо зумовлює низьку конформність, ніж ті, хто має низький рівень самооцінки. Для них типовою є загальна нестійкість образів «я» і думок про себе. Вони більше за інших схильні закриватися від оточуючих, бояться висловлювати свої почуття і свою думку, намагаються завжди рахуватися з чужими думками, а тому схильні до високого рівня конформної поведінки.

Отже, схильність до соціально-психологічного впливу зумовлена зниженою самооцінкою індивіда. Так як і конформність в підлітковому віці безпосередньо залежить від низького рівня самооцінки.

Список використаних джерел

1. Лукіна А.К. Соціальна педагогіка. Навчальний посібник / А.К. Лукіна. – Сибірський федеральний університет, 2011.
2. Реан А.А. Психологія особистості / А.А. Реан. – СПб.: Питер, 2013.

Шевчук С.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Скиба М.В.,
кандидат державного управління, доцент

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНВЕСТИЦІЙ» ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Дослідження проблем інвестиційної діяльності завжди було в центрі уваги економічної науки. Тому що інвестиції сприяють ефективному відтворенню і розвитку науково-технічного потенціалу країни, суспільного виробництва, впровадженню новітніх технологій, створенню нової, якісної продукції, визначають процес економічного розвитку в цілому. Актуальність данної проблеми визначається необхідністю виходу України з економічної кризи, покращення розвитку господарської діяльності та поступовому економічному зростанню. Інвестиції є одним з найважливіших елементів господарського життя.

Питанням інвестування присвячені роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених: Буряка С.В., Денисенка М.П., Мочерного С.В., Пересади А.А., Поручника А.М., Джонка М.Д., Шарпа В., Портера М. та інших [1, 62].

Метою роботи є вивчення сутності поняття інвестицій та їх значення для економіки країни.

Наразі в сучасній економіці не існує єдиного загальноприйнятого підходу до визначення категорії «Інвестиції». Розуміння цього поняття необхідне для подальшого обґрунтування даної теми. Тому надзвичайно важливо конкретизувати поняття «Інвестиції», та дослідити його роль в економіці. Так, відомі американські економісти Дж.Сакс та О.Пивоварський пишуть: “Інвестиції – це видатки на придбання обладнання, будівель і житла, які у майбутньому забезпечать піднесення виробничої могутності всієї економіки...” У свій час Дж.Кейнс дав визначення інвестицій як “тої частки доходу за даний період, котра не була використана для споживання”[2, 144].

Отже, єдиного визначення категорії не існує. Але варто відзначити головні аспекти, які характеризують дане поняття. Інвестиції – капітал, який інвестор вкладає в проект з метою його збільшення.

Для того, щоб економіка країни була на високому рівні, потрібно розвивати інвестиційну активність. Для цього потрібно збільшувати реалізацію інвестиційних ресурсів і ефективно їх використовувати у виробництві. За допомогою інвестицій країна розвивається і стає конкурентоспроможною у світовому ринку. Інвестиційна діяльність є однією із чинників, які впливають на національний дохід країни. Вирішення проблеми інвестицій – це початок не тільки структурної перебудови економіки, але і її стабілізація та поступове зростання.

Завдяки інвестиціям у виробництво впроваджуються науково-технічні досягнення і внаслідок чого, досягається зростання рівня валового національного продукту, справжніх доходів на душу населення, продуктивності праці, а також вирішується чимало суспільних питань.

Також, важливими для розвитку країни є така форма інвестицій як іноземні інвестиції. Іноземні інвестиції можуть бути прямими або портфельними. Для їхньої ідентифікації цілком прийнятне формулювання Міжнародного валютного фонду, на основі котрого прямими є інвестиції, які вкладаються за національними межами з метою розширення виготовлення товарів і надання послуг шляхом організації виробництва та купування товарів для імпорту у власну країну чи експорту до третіх країн.

Іноземне інвестування відбувається за наявності двох головних факторів:

спонукальних мотивів та регулювання. Воно, звичайно ж, супроводжується наростанням відкритості економік країни для зарубіжних інвесторів. Як правило,

надходження іноземних інвестицій безпосередньо пов’язують із реорганізацією виробництва та підвищенням ефективності вже наявних основних фондів, з передачею новітніх технологій і науково-технічних знань, зростання конкурентноспроможності товарів на зовнішніх ринках та збільшенням обсягів експорту продукції. Вирішується і низка соціальних питань – ріст зайнятості, купівельної спроможності населення, поліпшення соціальної інфраструктури тощо.

До основних чинників збільшення внутрішнього інвестування можна віднести: відкриття нових джерел корисних копалин на території країни технологічні впровадження та науковий процес, реформи; макроекономічна стабілізація.

Усі перелічені чинники впливають на економічне зростання, створюють можливості для прибутковості інвестиційних задумів. Основним шляхом залучення інвестицій у країну є створення в ній придатного інвестиційного клімату. Щодо України, то формуванню інвестиційного клімату заважають наявність адміністративних бар’єрів регулювання інвестиційної діяльності, недосконала законодавча база, політична нестабільність у країні та низький рівень захищеності інвесторів. Вирішення саме цих питань сприятиме істотному поліпшенню інвестиційного клімату в Україні та збільшенню обсягів інвестицій в її економіку.

Отже, значення інвестицій для економіки важко переоцінити, адже вони не тільки сприяють ефективному відтворенню і розвитку науково-технічного потенціалу країни, а й сприяють створенню нової, якісної продукції, і в кінцевому підсумку є визначальними для економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Інвестиції в українську економіку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gov.ua/cuba/sp/publication/content/46985.htm

2. Теоретичні аспекти та значення інвестицій у розвитку економіки/Мерзляк А.//Вісник УАДУ при Президентові України. – 2001. - №4.-С.23-28

Шкапич Б.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Пасічніченко С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИЖІНКАМ У СОЦІАЛЬНИХЦЕНТРАХ МАТЕРІ ТА ДИТИНИ

Незважаючи на те, що турбота про здоров'я матері і дитини є одним з основних національних пріоритетів держави, з кожним роком в Україні стає більш актуальною проблема соціального сирітства та відмови батьків від своїх новонароджених дітей. Вагітні жінки та матері з дітьми опиняються в складних життєвих обставинах у зв'язку з насильством у сім'ї, осудом рідних і близьких, скрутним матеріальним становищем.Вони не можуть забезпечити належний догляд за новонародженими дітьми, оскільки і самі потребують допомоги [1].

Аналізуючі дані демографічної ситуації в Україні ми з'ясували, що згідно з інформацією Державного комітету статистики, в 2014 році неповнолітніми жінками (віком до 18 років) було народжено 8 тисяч 202 дитини. Враховуючи, що станом на 1 січня даного року дітей віком до 1 року зареєстровано 498 тисяч 975 осіб, кожна 60-та дитина

була народжена неповнолітньою матір'ю. У зв’язку з цим постало питання про створеннясоціальних центрів матері та дитини[2;3].

Соціальний центр матері та дитини - заклад тимчасового проживання жінок на сьомому-дев'ятому місяці вагітності та матерів з дітьми віком від народження до 18 місяців, які опинилися в складних життєвих обставинах, що перешкоджають виконанню материнського обов'язку (особи, що тимчасово проживають у центрі). Метою діяльності центру є проведення соціальної роботи, спрямованої на профілактику соціального сірітства з особами, що тимчасово проживають у Центрі.

До основних завдань Центру належать наступні: надання безоплатних психологічних, соціально-педагогічних, правових, соціально-економічних, соціально-медичних,соціально-побутових та інформаційних послуг особам, що тимчасово у ньому проживають; забезпечення їх харчуванням, створення належних психолого-педагогічних і житлово-побутових умов для забезпечення нормальної життєдіяльності осіб; сприяння здобуттю особам, що тимчасово у ньому проживають, освіти, фаху, навичок самостійного життя з дитиною поза межами центру, захист їх прав та інтересів[4].

У сучасному суспільстві, соціальний центр матері та дитини допомагає жінкам, які опинилися у складних життєвих обставинах відчути захищеність і підтримку. Центр в свою чергу надає багато послуг, які сприяють молодим матерям подолати депресію, психологічні травми, стрес. Данасоціальна установа відіграє важливу роль в житті молодих матерів і тому відповідні Центри повинні створюватися у кожному місті.

Список використаних джерел

1.Братусь І. В. Соціально-педагогічна робота з юними матерями в громаді // Проблеми педагогічнихтехнологій. Зб. наук. праць Волинського держ. ун-ту. – Вип. 3-4. – 2004. – С. 72 – 77.

2.Запобігання інституалізації дітей раннього віку. Інноваційні технології соціальної роботи зпрофілактики відмов від новонароджених дітей: Методичний посібник / Автори – упоряд. : Алєксєєнко Т. Ф.,

3.Коломейчук В.//Кожна 60 дитина в Українінародженнанеповнолітньоюматір’ю.

4.Про затвердження Типового положення про соціальний центр матері та дитини*:* Постанова Кабінету Міністрів України . N 879 від 8 вересня 2005 р. - http://www.rada.com.ua.

Шуляк Д.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Степико В.П.,
кандидат філософських наук, професор

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ В УМОВАХ НЕПОВНОЇ СІМ’Ї

Сім’я завжди була важливим об’єктом наукового дослідження. У сьогоднішньому науковому дискурсі найчастіше аналізується процес кризи інституту сім’ї, який пов’язаний із значним поширенням неповних сімей.

Різним аспектам формування та функціонування сім’ї присвячені роботи багатьох українських науковців: О.Балакірєвої, А.Бови, С.Вакуленко, С.Глазунова, Н.Лавриненко, Е.Лібанової, А.Ноура та інших. Однак, достатньо актуальним залишається питання про стан та тенденції функціонування неповної сім’ї.

Неповна сім’я – мала соціальна група, до якої належать один із батьків та діти (дитина), що утворилася в результаті розлучення, смерті чоловіка або жінки,

народження або всиновлення дитини поза шлюбом, у якій відповідальність за виховання й соціалізацію дітей несе, як правило, один з батьків [3].

Згідно зі статистикою, щороку більшає кількість неповних сімей: такою нині є кожна п'ята сім'я в Україні, до того ж у 90% випадків синів і дочок виховує мати-одиначка [4]. Статистика інших країн не дуже відрізняється від нашої: у США 33% матерів усіх немовлят — незаміжні жінки, в Ісландії — 64% (це найвищий показник у Європі), Швеції — 54%, Великобританії — 38%, Фінляндії — 37% [2].

До головних факторів зростання чисельності неповних сімей найчастіше відносять: втрату цінності шлюбу та сім'ї, розлучення, смерть одного з подружжя, народження дитини поза шлюбом, позбавлення батьківських прав одного з батьків.

Одним з факторів збільшення кількості неповних сімей є розлучення. Сьогодні досить часто молоді пари під впливом емоцій укладають шлюб та потім розлучаються, не замислюючись при цьому, як зростатиме їхня дитина. Найчастіше малюки сподіваються на відновлення відносин батька і матері.

Неповна сім'я відноситься до сімей групи ризику, оскільки вона є одним з основних чинників соціального неблагополуччя дитини. Така сім'я може негативно впливати на соціалізацію дитини таформуванні її як особистості.Діти із неповних сімей, як зазначають фахівці, є більш замкнені, сором'язливі, менш емоційні, вони невпевнені у своїх силах, а деякі навіть не вірять в свої можливості. Вони часто перебувають наодинці, і їх це влаштовує. Діти з неповних сімей раніше стають самостійними [1]. Разом з тим, оскільки у неповних сім'ях процес соціалізації дітей деформується, то можна спостерігати негативне ставлення до себе і до оточуючих.Через порушення психосоціального клімату в такій родині більшість дітей схильні до протиправних дій. У них також з'являються порушення невротичного характеру. Науковці зазначають, зокрема, зниження пізнавальних установок у дітей, батьки яких розлучилися, низький рівень успішності у школіта слабку виразність прагнення до досягнень [5].

Слід, також відзначити, що серед проблем з якими стикається неповна сім'я, важливе місце має матеріально-фінансова проблема. У неповних сім'ях ситуація загострюється тим, що єдина зарплата на яку живе сім'я є «жіночою», яка сьогодні є нижчою за «чоловічу».

Ще одна гостра проблема неповних сімей, яка тісно пов'язана з попередньою – це поєднання професійних і батьківських ролей.Заробляючи засоби для існування, самотні матір чи батько змушені позбавляти дітей сімейного спілкування і спільних занять. Надмірна зайнятість і нервові перевантаження батьків ведуть до зниження якості сімейного виховання.

Подальше дослідження феномену неповної сім'ї та виявлення проблем, що перешкоджають цілісності процесу соціалізації дитини, повинні сприяти пошуку шляхів оптимізації соціалізації в умовах неповної сім'ї та виокремленню дієвих засобів, які дозволять упередити ті ризики, що можуть виникати та перешкоджати формуванню особистості.

Список використаних джерел

1.Дошкільний навчальний заклад(ясла-садок) №416 Харківської міської ради» Рубрика: Сторінка психолога / Категорія: Поради психолога / «Неповна сім'я» [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://dnz416.edu.kh.ua/

2.Закони виживання неповної сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/zakoni_vizhivannya_nepovnoyi_simyi.html

3. Зубкова Т. С. Неполные семьи. Организация и содержание работы по социальной защите женщин, детей и семей : учеб. пособ. для студ. / Т. С. Зубкова. – М., 2003. – С. 75-80.

4.Кожна п’ята сім’я в Україні – неповна [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zaxid.net/news/showNews.do?kozhna_pyata_simya_v_ukrayini__nepovna&objectId=1271425
5. Королева С. А. Психологические особенности образа себя и образа родителей у детей старшего дошкольного возраста после развода родителей / С. А. Королева // Психологическая наука и образование. - 2003. − № 4. − С. 15-19.

Шуткевич Ю.В.
КНУ ім. Т. Шевченка
Науковий керівник: Пащук Л.В.,
кандидат економічних наук, асистент

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ДЛЯ ПРИЙМАЮЧИХ КРАЇН

В сучасних умовах транснаціоналізація є не лише ключовою тенденцією світогосподарського розвитку, а й рушійною силою глобалізації, зокрема, вона позитивно впливає на економіки приймаючих країн шляхом впровадження соціально-економічних ефектів діяльності транснаціональних корпорацій. Однак, за відсутності інституційного врегулювання та єдиного механізму оцінки результатів їх впровадження, негативна корпоративна поведінка породжує нестабільність в приймаючих країнах, серед яких – Україна.

Актуальність теми. Динамізм транснаціоналізаційних процесів зумовлює необхідність подальших досліджень для пошуку шляхів ефективної взаємодії транснаціональних корпорацій із зацікавленими особами в приймаючих країнах, шляхом створення соціально-економічних ефектів. Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних питань функціонування ТНК здійснили відомі зарубіжні **науковці**, такі як: Дж. Даннінг, Дж. Емерсон, Дж. Мейр, Дж. Остін та вітчизняні **вчені**: Ю. Козак, Д. Лук’яненко, Ю. Макогон, Л. Панчук, О. Рогач, С. Якубовський.

Головна мета даної роботи – узагальнення теоретичних підходів, здійснення стратегічного аналізу та розробка практичних рекомендацій щодо визначення соціально-економічних ефектів діяльності транснаціональних корпорацій для позитивного впливу на економіку приймаючих країн.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *удосконалено*:

- обґрунтування необхідності здійснення позитивних соціально-економічних ефектів ТНК в приймаючих країнах. *Набули подальшого розвитку*:
- дослідження інструментів вимірювання, та зокрема розроблено єдину систему оцінки результатів здійснення соціально-економічних ефектів діяльності ТНК.
- рекомендації щодо інституційного забезпечення соціально-економічних ефектів діяльності ТНК як для уряду, так і для транснаціональних корпорацій.

Транснаціональна корпорація (ТНК) – це універсальний інститут, результат еволюції фірми в умовах глобалізації, яка володіє широкою мережею філіалів в інших країнах з метою використання порівняльних переваг приймаючих країн, має високий ступінь впливу як на економічний, так і на соціальний розвиток країн [2, с. 476-477]. ТНК є, як правило, економічно потужнішими за економіки приймаючих країн, отже, можуть диктувати свої умови (наприклад, для зменшення податкових платежів, одержання пільг) (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння доходів найбільших транснаціональних корпорацій світу з ВВП деяких країн, млн. дол.

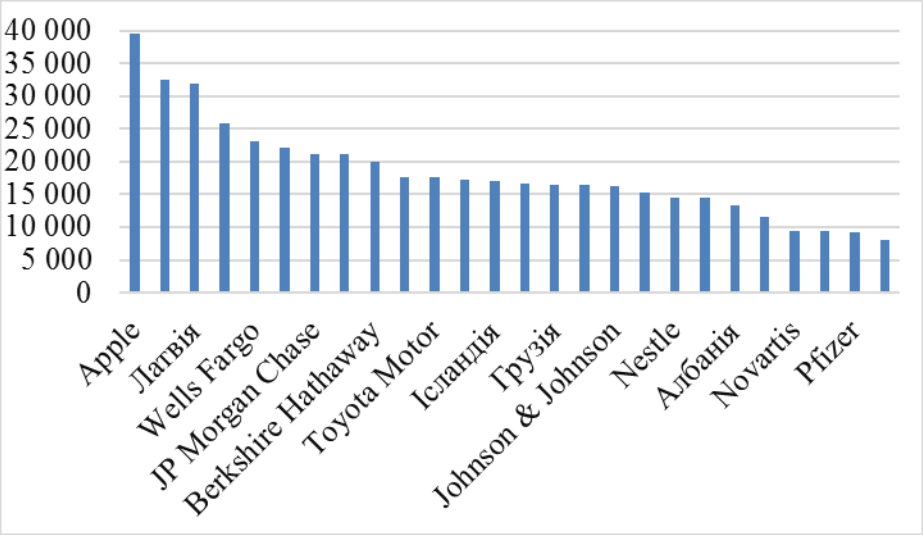

Джерело: складено автором на основі даних: [3, 4].

Суперечать інтересам приймаючих країн також такі явища, як:

1. «Внутрішньокорпоративна» торгівля, що виникає за рахунок зростання торговельних взаємовідносин між філіями однієї корпорації, уникаючи механізмів регулювання та державних законів ціноутворення приймаючих країн.

2. Greenwash – помилкова інформація, що поширюються ТНК для створення позитивного екологічно-свідомого іміджу в очах громадськості.

3. Переслідування виключно комерційної мети за умов недостатньо розвиненої системи штрафів та інституційних покарань за порушення екологічних та соціальних норм [1, 5-6].

В таких випадках, влада приймаючої країни може застосовувати обмеження, заборону на діяльність транснаціональних корпорацій або інші способи інституційного регулювання діяльності ТНК. Проте при наявності цільової програми розвитку відносин, присутність ТНК в економіках приймаючих країн має більший ряд переваг, аніж недоліків, серед яких виокремлюють:

1. Додаткові ресурси: капітал, науково-технічні розробки, модернізація промисловості, управлінський досвід.

2. Прискорене економічне зростання за рахунок підвищення конкурентоспроможності тих галузей, де здійснюють свою діяльність ТНК;

3. Скорочення безробіття, підготовка кваліфікованих кадрів;

4. Зміцнення зовнішньоторговельних позицій країни;

5. Збільшення податкових надходжень, процес впливу на місцеву адміністрацію з метою поліпшення податкового режиму [1, с. 121-123].

Діяльність транснаціональних корпорацій в приймаючих країнах зумовлена не лише максимально ефективними фінансовими показниками, а й здійснюваним соціальним впливу як на місцеві громади, так і на економіку в цілому. Тобто, на сучасному етапі поруч із традиційною комерційною мотивацією ТНК з’являється також і соціальна. Проте здійснення переходу від максимальної віддачі для інвесторів до оптимізації віддачі для зацікавлених сторін пов'язаний з певними ризиками, а ухилення від здійснення такої трансформації призводить до ряду негативних ефектів, зокрема для економік приймаючих країн.

Основною проблемою діяльності транснаціональних корпорацій в Україні є корумпованість, що не дозволяє їм прозоро функціонувати та не дозволяє заходити на ринок України новим ТНК. На противагу, діяльність ТНК в Україні, як найбільш економічно стабільних суб’єктів, сприяє не лише розвитку економіки України, а й

культури споживання та виробництва за рахунок впровадження соціальних ініціатив у діяльність транснаціональних корпорацій.

Однією з ключових перешкод у створенні соціальної вартості транснаціональними корпораціями є питання інституційного забезпечення їх діяльності. Це пов'язано з необхідністю розробки відповідної інституційно-правової інфраструктури для інтеграції ТНК в соціально-економічні системи приймаючих країн. Закликаючи до смарт-стійкого та інклюзивного зростання ТНК на основі співпраці з громадськістю та державою, розроблено три стратегічні пріоритетні напрямки діяльності та механізми їх втілення (рис.1).

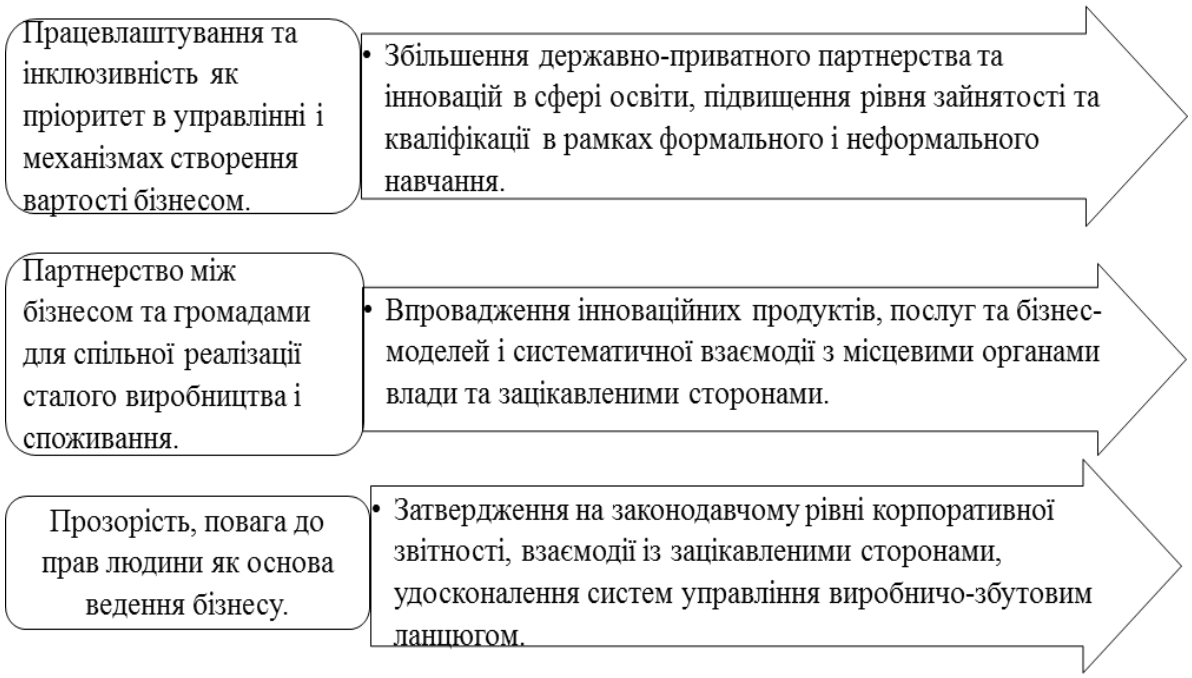

Рис. 1. Пріоритетні напрямки створення соціально-економічних ефектів ТНК та механізми їх втілення у приймаючих країнах.

Джерело: складено автором на основі даних [5].

Отже, створення соціально-економічних ефектів посилює ефективність діяльності ТНК в приймаючих країнах, забезпечує становлення культури споживання та виробництва, економічний розвиток приймаючої країни в цілому. Більше того, розробка єдиного механізму оцінки наслідків діяльності ТНК сприятиме налагодженню не лише ефективної співпраці між компаніями та зацікавленими сторонами, а й створенню критеріїв для вимірювання ступеня залучення бізнесу у вирішенні соціальних питань, що матиме прямий вплив на успішність діяльності транснаціональних корпорацій, а, отже, і на розвиток економік приймаючих країн.

Список використаних джерел

1. Рогач О. Транснаціональні корпорації: Навч. посібник / О. Рогач. – К.: Київський університет, 2008. – 400 с.

2. Якубовський С. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності, 2-ге вид. перероб. та доп.: Навч. посіб. / За ред. С. Якубовського, Ю. Козака, Н. Логвінової – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 472 с.

3. Dullforce A. Annual Global FT 500 rankings, 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ft.com/

4. The World Bank. GDP (current US$). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD

5. Towards a Social Capital Protocol. Measuring social impacts and dependencies for better business. // WBCSD – 2015. – 20 p.

Щипакіна Д.І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ковчина І.М.,
доктор педагогічних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Насильство – навмисне застосування людиною, групою різнихформ примусу по відношенню до конкретної особи, групи з метоюдосягнення певної мети (утиск конституційних прав та свобод громадянина, нанесення шкоди чи загроза фізичному, психічному стану) (Словарьсоциального педагога / Авт. сост. Л.В. Мардахаев).

В Україні діє національне законодавство, що регулює профілактичну роботу з сім'єю та питання протидії насильству в сім'ї. Насамперед, це Конституція України, яка не тільки визначає основні права та свободи громадян, а й гарантує їхній захист [1]. Правова база складається з Конституції України, відповідних кодексів України, законів України, Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, а також відомчих правових актів, державних програм [1]. Україна вперше в Конституції зазначила, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом, держава забезпечує гарантії державного утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, які позбавлені батьківського піклування (ст. 52).

На національному рівні в Україні прийнято ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які захищають людину від насильства в сім'ї, а також регламентують діяльність правоохоронців щодо попередження та припинення насильства в сім'ї. Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено відповідальність за адміністративні порушення, що загрожують громадському порядку й громадській безпеці та які можуть бути вчинені в побутовій сфері. До учасників таких правопорушень застосовуються: ст. 173 КУпАП, ст. 182 КУпАП, ст. 180 та 184 КупАП.

Для нашого дослідження важливим є ще кілька документів, які висвітлюють проблеми профілактики насильства в сім'ї. Мова йде про викрадення дітей, адже дуже часто, рятуючись від жорстокої поведінки батьків, саме діти стають «живим товаром» для не менш жорстоких дорослих. Тому прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей» (від 10 липня 2006 р. № 952) дає можливість долучитися до міжнародно-правового механізму впорядкованого повернення дітей, яких незаконно вивозять або утримують за кордоном [2]. У січні 2006 року Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального Кодексу України, зокрема до ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» та ст. 303 «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією», що дає підстави стверджувати про приведення необхідних норм українського законодавства у відповідність із Палермською Конвенцією.

Висновки: Сімейне насильство - явище досить поширене в усьому світі і у всіх верствах населення, що охоплює людей різних рівнів освіти та будь-якої національності . Проаналізувавши нормативно-правову базу профілактичної роботи з сім'єю приходимо до висновку, що є всі підстави для проведення дієвої роботи з сім'ями різного типу. Аналіз наукової літератури показав ,що останніми роками проблема насильства в сім'ї почала більш детально вивчатись і в нашій країні . Та для повного вирішення даного питання необхідно піднести його на рівень держави, щоб кожен задумався і почав

вирішення цього питання з роботи над собою, усвідомлення важливості вирішення проблеми сімейного насилля, і лише тоді можна говорити про ефективне вирішення цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Словарь по социальной педагогике: Учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений / Авт.-сост. Л.В.Мардахаев
2. КонституціяУкраїни, - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 30. // http://www.rada.gov.ua.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про виконання на території України Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей» (від 10 липня 2006 р. № 952)

Ярош С.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Бушуєва Т.В.,
кандидат психологічних наук, професор

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Дослідження взаємозв'язку особистісної ідентичності та копінг-поведінки юнаків є на даний час актуальною темою дослідження. Це обумовлено тим, що формування психіки юнака, сьогодні, відбувається в складних соціально-психологічних умовах, що посилює значення можливості конструктивного виходу із стресових та кризових ситуацій.

У психології, поняття «ідентичність», вперше обґрунтував і надав йомусправді науковий статус Е. Еріксон. Підходи до проблеми особистісної ідентичності представлені в роботах багатьох зарубіжних психологів (A. Waterman, G. Adams, M.Berzonsky, E. Goffman, G. Breakwell, H. Tajfel, і ін.). В нашій роботі ми послуговуємося теорією російської дослідниці Л. Шнейдер, яка дає таке визначення особистісної ідентичності: «Особистісна ідентичність це самореферентність, тобто відчуття і усвідомлення унікальності власного «Я» в його екзистенції і неповторності особистісних якостей, при наявності своєї приналежності до соціальної реальності» [3, с. 36]. За Л. Шнейдер особистісну ідентичність породжуютьспілкування та життєвий досвід.

Формування особистісної ідентичності є центральним психологічним новоутворенням юнацького віку. Переживання ідентичності актуалізується як в особистісній, так і в професійній сфері людського життя. Проблема ідентичності виникає в сфері життєвої та професійної ідеології людини, в сфері реалізації професійної підготовки фахівця, в сфері становлення професіонала. Процес формування ідентичності продовжується протягом усього життєвого шляху, будучи фактором психологічного благополуччя, задоволеності життям і особистісного зростання кожної людини.

В сучасній психологічній науці існує велика кількість підходів до розуміння копінг-поведінки. Основні підходи переважно розроблені закордонними дослідниками (Amirchan J., Folkman S., Lazarus R., Nakano K., Petrovsky M. та ін.). В нашій роботі ми базуемося на теорії американського дослідника С. Хобфола який розуміє копінг стратегії як – «Поведінковімоделі особистості щодо подолання стресових ситуацій» [1, с. 252].С. Хобфолл запропонував багатоосьову модель копінгповедінки. На відміну від моделей, що були створені раніше, копінг поведінка розглядається вченим саме як тенденції поведінки, а не як окремі типи поведінки.

Копінг-стратегії є найбільш актуальними в період юності поведінковими способами впоратися з труднощами, або зі специфічними зовнішніми і внутрішніми вимогами, які викликають психологічну напругу у індивіда або перевищують його психологічні можливості [2, с.61]. Взаємозв'язок копінг-поведінки, механізмів психологічного захисту і особистісних особливостей багато в чому є психічною і діяльнісною базою для поведінкових, емоційних і особистісних змін, що, в свою чергу, істотно визначають розвиток особистості в період юнацького віку.

Список використаних джерел

1. Водопьянова Н. Е. Психодиагностика стресса / Н. Е. Водопьянова. – СПб: Питер, 2009. – 336 с.

2. Романова Е. С. Механизмы психологической защиты. Генезис. Функционирование. Диагностика. / Е. С. Романова, Л. Р. Гребенников. – Мытищи: Талант, 1996. – 144 с.

3. Шнейдер Л. Б. Личностная, тендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики / Л. Б. Шнейдер. – М: Московский психолого-социальный институт, 2007. – 128 с.

Ящук Ю.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Коновалова М.В.,
кандидат з державного управління

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО, ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку соціальне підприємництво в Україні направлено на інноваційні, суспільно позитивні зміни в суспільстві, запобігання безробіттю, залучення до роботи ініціативної молоді, вивчення потреб та проблем суспільства та розробка методів їх вирішення. Соціальне підприємництво набуває все більшої популярності серед громадських організацій як ефективний механізм вирішення локальних соціальних і економічних проблем територіальних общин. Також такий вид діяльності являє собою низку можливостей для молодої особи, яка хоче реалізувати себе в соціальній сфері, здійснювати суспільно-корисну роботу та отримувати достойну оплату за неї.

Метою соціального підприємництва є об’єднання та реалізація проектів, що долають соціальні проблеми, які не знайшли підтримки в «прийнятому» соціумом бізнес секторі України.

Сучасна Україна має безліч проблем у сфері соціального захисту, особливо у створенні робочих місць в депресивних районах і селищних громадах. А чому не зайнятися створенням соціального підприємництва повсюди, навчити, дати можливість кожному самому заробити на себе, на свою сім’ю? Якщо надати кожному право спів власності на підприємство, то можна вирішити декілька основних соціальних проблем, частково подолати безробіття, залучити людей до соціальних ініціатив, а також створення інноваційних методів роботи, як для себе так і для оточуючих, тому основною характеристикою соціального підприємця є направленність підприємства на створення умов для саморозвитку кожного працюючого. Також даний вид підприємства зменшить навантаження на місцеві бюджети.

Враховуючи все вище сказане важко не помітити що соціальне підприємство це платформа можливостей для людини, яка хоче вдосконалювати систему соціального обслуговування та соціальну роботу в цілому, приносячи користь людям не за мінімальну заробітну плату.

Замість висновку хочу процитувати Василія Осапчука, який вважав: «Соціальне підприємство дає змогу створити підприємництво в основі якого буде корпоративна культура партнерського менеджменту. Таке підприємство буде працювати в режимі мозкової атаки. Воно перш за все зможе вистояти в глобалізованій, кризовій економіці і буде створювати високий рівень попиту, адже заробітна плата більша за мінімальну».

Список використаної літератури:

1. Соціальне партнерство в Україні: перспективи законодавчого регулювання // Україна: аспекти праці. - 1998. - №2. - С. 22.

2. Кірєєва О. Б. Соціальне підприємництво як інструмент державної соціальної політики / О. Б. Кірєєва. – Київ: Пріоритети, 2010. – 13 с: 7-8.

ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ ІМЕНІ АНДРІЯ МАЛИШКА

Грибовська Л.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ліпницька І.М.,
кандидат філологічних наук, доцент

МІЖ ДВОХ ВОГНІВ КОХАННЯ: ОСОБИСТА ДРАМА М. КОЦЮБИНСЬКОГО (ЗА ЛИСТУВАННЯМ ПИСЬМЕННИКА)

Одним із найбільш важливих завдань сучасного українського літературознавства є розбудова власної епістолографії.

Найцікавіша інформаційна частина епістолярного простору – це письменницький епістолярій. Як повноправна складова літературного процесу тієї або іншої історичної доби, письменницький епістолярій часто стає унікальним, першовартісним джерелом інформації не лише про біографічні віхи життя письменника, але значно розширює наші уявлення про внутрішній світ митця, його ідейні та естетичні погляди, особливості художнього мислення, розкриває секрети письменницької лабораторії, творчі стимули, реконструює обставини та деталі праці над літературними творами. Особливий інтерес викликає епістолярій письменників, творчість яких посідає важливе місце в історії української літератури. Епістолярна спадщина національного письменства є об'єктом вивчення багатьох сучасних науковців, зокрема Л. Вашків, О. Галича, Н. Доминенка, О. Геращенка, Р. Корогодського, І. Денисюка, Ю. Кузнєцова, С. Павличко, М. Коцюбинської та ін.

Однак епістолярна спадщина митців ще потребує глибокого осмислення, адже це безцінний документ часу і людини. До когорти саме таких письменників належить М.Коцюбинський, приватне життя якого усе ще містить багато «білих плям».

У широкому значенні інтимне листування стосується особистого життя адресанта, його взаємин з близькими людьми і в якому виявляються його почуття та потаємні думки. У вузькому ж значенні інтимний епістолярій – це листування з коханою людиною.

Найбільшою драмою і проблемою М. Коцюбинського стало його особисте життя. Конфлікт між обов'язком і почуттям не давав спокою письменнику. Подружнє життя перетворилося на монотонний і звичний цокіт годинника. Колись неординарна, енергійна і рішуча Віра, котра захоплювала його своєю освіченістю, прогресивністю, завзятістю в громадських справах, тепер швидше метушлива матір великого сімейства. Колишні мрії про зміну людського життя перетворилися у постійні клопоти дружини про буденні справи: гроші, їжа, господарство.

Митець не міг щиро і відкрито поговорити з дружиною, вона переймалася його фізичним здоров'ям, та духовне здоров'я для нього мало більшу цінність. Саме в цей кризовий період у його житті з'являється ще одна жінка, яка запалила інтерес та пристрасть до життя митця. Це була Олександра Аплаксіна. В О.Аплаксіній він знайшов оте духовне здоров'я, якого не міг знайти в дружині. Листи до дружини М.Коцюбинський писав українською, а до О.Аплаксіної – російською мовою.

У листах до О.Аплаксіної М. Коцюбинький пише про те, як він себе почуває без неї, як сумує за нею, як кохає її і як чекає зустрічі: «С нетерпением ожидаю вторника – ведь только ты, моё счастье, даёшь мне душевный отдых и наслаждение…» , «Как ты провела эти дни? Здорова ли ты, моя родная?», «Целую тебя всю, ласкаю, обнимаю. Моя!Моя голубка!.....Обнимаю, люблю…». [2,19]

Натомість у листах до дружини він пише про те, як йому сумно, бо немає з ким поговорити, детально описує весь свій розпорядок дня, своє меню, погоду, гардероб: «…нема з ким слова сказати…», «…часом мушу ходити в пальто. Хоч удень бігаю страшенне,але вертаю додому рано, 9- 10, і зараз же лягаю до ліжка, так що лежу коло 11 годин і стараюсь більше спати…» [1,171].

Деякі листи М.Коцюбинського до дружини і до О.Аплаксіної на диво схожі. Так, перебуваючи у Римі в одному з листів до молодої коханки він писав: «Дорогая детка! Вчера не мог написать тебе, т.к. приехал лиш в 5 часу и сей час же пошёл осматривать древности… Успел осмотреть древности и уже побывал в двух музеях – Ватиканском и Капитолийском…» [2,98]. А в листах до дружини пише: «Вчора, дорога Вірунечко, не встиг написати тобі і зараз побіг оглядати старовину;…», «Сьогодні встиг оббігти Ватіканський і Капітолійський музеї…» [1,196]. Та все ж у цьому листі до О.Аплаксіної в він не забуває сказати про свої почуття до неї: «Как бы мне хотелось поскорее получить от тебя несколько слов…Целую твои губки, ручки и всю тебя. Все любимые мои местечка.» [2,98]. А от у листах до В.Дейші він розповідає про самого себе та обмежується «сухими» словами на рахунок дружини, в яких немає тієї пристрасті, якою наповнені листи до О.Аплаксіної: «Я здоров, дуже бережусь, сплю доволі, не менше 8 годин. Через те вдень менше нервуюсь. Серце працює добре, ходжу краще. Курю 3 – 4 папіроси на день, але це тільки до Капрі. Там покину. Найгірше, що не маю звісток з дому. Бувай здорова. Цілую тебе і всіх. Твій Муся.» [1,196].

М.Коцюбинський опинився в ситуації екзистенційного вибору, як це часто було з його героями. Ця внутрішня, захована від сторонніх очей драма стала основою багатьох творів великого майстра, зокрема новел «Сон» та «Intermezzo».

Список використаних джерел

1. Коцюбинський М.М. Я так поріднився з тобою… [листи до дружини] / М. М. Коцюбинський /упоряд. О. Єрмоленко. - Київ : Ярославів Вал, 2007. – 381с.

2. Панченко В. Листи до Олександри Аплаксіної. / В.Панченко. – К. : «Часопис «Критика», 2008. – 638 с.

Завадська М.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Блєдних Т.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент

РЕІНТЕПРЕТАЦІЯ ПАМ'ЯТІ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»

На думку О. Клименка, цей роман «історія..., проста і задушевна, в ній багато чуттєвих та мелодраматичних сцен, а мотиви, котрі змушують героїв роману чинити так, а не інакше, зрозумілі на рівні основоположних понять: кохання, совість, доброта, співучасть, зрада, покарання тощо» [1]. Прагнення подати детальний ретроспективний аналіз життя Якова Меха через монологічну сповідь напередодні столітнього ювілею, дають можливість пізнати секрети душі окремо взятого персонажа, осмислити разом із ним такі складні перипетії XX століття.

Мета роботи – дослідити хронотоп, як структурний чинник роману Володимира Лиса «Століття Якова». Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: з'ясувати вплив часу на психологічні зміни в характері людей; виявити особливості хронотопу.

Реінтерпретація – це уточнення чи зміни тих чи інших явищ, які закарбувалися в пам'яті. А весь роман – це і є історія, історія людей на тлі історії народу. При цьому письменник акцентує не історичні події чи факти, а їхні відлуння в долі простих людей.

Головний герой Лисового роману Яків Мех (по-вуличному Цвіркун) не просто прожив сто літ на цій землі. Він зумів провести їх в одному селі, утверджуючи своїм існуванням одвічну селянську правду – драматичну, жорстку й мозольну.

Образ часу, а власне концепт століття закладений у самій назві твору В. Лиса «Століття Якова». Автор творить альтернативну версію минулого, оперту на приватний біографічний досвід волинянина – Якова Меха.

Тактика виживання, яку обирає Яків, продиктована натуральним привілеєм – зберегти власне життя й свою родину. Лінія поведінки Меха не запрограмована. Вона спонтанна, інтуїтивна.

Історія Якова є найкращим утіленням відносності часоплину. Колізію роману створює принципова відмінність двох темпоральних пластів: тягучого й докладного сільського часу Меха. Автор вдало моделює спосіб світосприйняття свого героя, вдаючись до його внутрішніх монологів та неквапливих і влучних оцінок життя. Саме завдяки монологам, спогадам постає перед читачем та історія, яку бачить автор. Апогеєм протистояння героя й епохи стає Друга світова війна. Варто зазначити, що в її інтерпретації В. Лис виразно опонує радянським історіографам. Адже і часові рамки війни в романі суперечать хрестоматійно відомій версії. Для Якова та його земляків ця страхітлива подія почалася не 1941-го, а таки 1939-го року, коли їх було мобілізовано в польське військо. А завершилася не з переможними салютами над Кремлем 1945 року, бо ще кілька літ в Україні тривала кривава боротьба з тоталітарною сталінською владою. Це час надзвичайних випробувань Якова, а також період найдраматичніших катаклізм сторіччя, де герою доводиться сповна зазнати страхітливих бур і втрат. За авторським задумом родина Меха виживає за часів фашистської окупації і стає жертвою енкаведистів, які полюють на бійців УПА.

У тексті роману простежуються інтертекстуальні алюзії до Біблії, адже Біблія – це історія народу, яка закарбована і збережена. Наприклад, трагізм війни порівнюється із біблійним Содомом і Гоморрою: *«Содом і Гоморра, тилько де ж грішники*?» [172; с. 2]. Широко використовуються образи апостола Якова, Ісуса Христа, а ми знаємо, що ім'я головного героя – Яків.

У моделі романного часу Володимир Лис зумисне створює великі дистанції, які потрібні, щоб переконливо збільшити контраст протилежностей, що виникає з зіставлення змінного, тимчасового та тривкого й принципового у виборі Якова. Часові дистанції романної оповіді, що мимовільно перетворюються в паузи епохи, дозволяють споглядати минуле з усвідомленням його сутності. Щира самооцінка Якова, що межує з передсмертною сповіддю, облагороджує і сильні, і слабкі сторони його характеру.

Герой роману В. Лиса став паном часу, бо прожив сто літ, обійшовши на життєвій дистанції багатьох своїх ворогів та опонентів. Однак він став також бранцем часу, бо пережив свою дружину й дітей, не осягнувши повноти земного щастя. У своєму столітньому житті Яків Мех все ще шукає ідеальну рівновагу, а тому приблуда-наркоманка Оленка так необхідна йому. Вона стає для нього онукою, по суті продовженням його життя. Дівчина-«приблуда» символічно проектується на роль найпізнішої дитини Якова Меха, у якій буде продовження його пам'яті. Оленка змінює свій світогляд, своє ставлення до дійсності, переоцінює власне життя завдяки спогадам Якова.

Отже, історія життя Якова має у своїй структурі елемент притчі. Це не тільки на рівні символічності імен (святий Яків теж був людиною поривчастою, запальною), а й тому, що автор постійно відомі події (великої історії) ставить з невідомими подіями одного людського життя. Працює принцип параболи: оповідь віддаляється від сучасного

часопростору і повертає у молодість Якова, щоб поступово рухатися вперед і замкнути життєве коло.

Список використаних джерел

1.Клименко О. Кілька слів про «Століття Якова» Володимира Лиса / О. Клименко [ел. ресурс.] – режим доступу: http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/

2. Лис В. Століття Якова / В. Лис. – Харків: клуб сімейного дозвілля, 2011. – 240 с.

Паращиняк О.М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Савченко І.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

ФОЛЬКЛОРИЗМ ЯК ЕЛЕМЕНТ РОМАНТИЗМУ В БАЛАДНОМУ ОПОВІДАННІ МАРКА ВОВЧКА «МАКСИМ ГРМАЧ»

Генеза романтизму Марка Вовчка – у тогочасній фольклористичній атмосфері. «Максим Гримач» є одним із баладних романтичних оповідань письменниці, в якому автор використовує народні джерела.

Мета роботи – з'ясувати фольклоризм як елемент романтизму баладного оповідання Марка Вовчка «Максим Гримач».

Романтичне оповідання Марка Вовчка «Максим Гримач» має баладний характер. Воно побудовано на основі мотивів, образів і сюжетів народних баладних пісень про кохання. Герой баладного оповідання «Максим Гримач» Марка Вовчка переживає «типово романтичний процес відчуження». Процес соціального відчуження козака Максима Гримача від громади почався тоді, коли він розбагатів: «Уже тепер годі за вас підставляти шию, годі! Буду їсти та пити, та хороше ходити,— звісно, так, як панові вельможному годиться» [2; с. 27].

Марко Вовчок наслідує моральний пафос фольклорних балад. Наприклад, про Гримача оповідачка говорить: «Господь його покарав». Марко Вовчок поетизувала вірність у коханні й дружбі, згоду і взаєморозуміння в селянських родинах, засуджувала родинний деспотизм. В епічно-спокійних або піднесено-емоційних розповідях героїв Марка Вовчка використовуються мотиви народних пісень. Зображення трагізму внутрішнього світу героя, ліризм і драматичний сюжет, глибокий психологізм оповідання «Максим Гримач» дає підстави назвати його баладним.

Портрети героїв оповідання «Максим Гримач» соціально забарвлені. Засоби малювання їх не однакові. Використовуючи народнопісенну традицію, письменниця знаходить і «власні оригінальні фарби, індивідуалізуючи портрет у залежності від рис вдачі персонажа, соціального і психологічного стану». Серед засобів портретної характеристики помітну роль відіграють порівняння. Постійні порівняння, які використовує Марко Вовчок, найчастіше виступають у комплексі з епітетами, метафорами, символами. Наприклад, «смілий, як сокіл», «сама, як найкращий квіт». Портрети героїнь Марко Вовчок змальовує лаконічно, вдаючись до влучних, яскравих, широко вживаних у живій народній мові порівнянь: «хисткий, як очеретина». Стисло, переважно у формі традиційних для народної творчості словесно-образних означень, емоційних окликів і запитань, говорить вона про своїх героїнь: «виглядає, як ясочка», «хороша та пишна, як королівна» [2; с. 36]. Характерним є використання фольклорних

художніх образів для змалювання героїнь, зокрема, й Катрі та її сестри в оповіданні «Максим Гримач». [2; с. 226].

Важливе місце серед засобів психологічної характеристики у творі письменниці посідає метафора: «гуде Дніпро», «човен летить, мов на вітрових крилах». Вона взаємопов'язана з порівнянням, уособленням та іншими тропами. Звідси мелодійність і ритмічність оповідання «Максим Гримач» (так само, як в народнопісенній поетиці). Однією з ознак стилю Марка Вовчка є метафоризація слів шляхом перенесення найменувань за зближенням емоційного характеру. Це пестливі форми звертання до дівчат, хлопців, виражені назвами птахів (голубка, сокіл, галонька) або ж словами «серденько», «ясочка», «зіронька»: «Соколе мій, козаче! – каже Катря,пригортаючись до його, - коли ж ти вернешся? – чи хутко? – Хутко, моя рибчино, хутко!» [2; с. 226]. Такі метафори пов'язані з постійними порівняннями, а водночас тяжіють до символічних образів: батько – ясен місяченько, сестра – ясна зірниця. У тексті кілька традиційних образів є ключовими - маковий вінок, який плете дівчина, дізнавшись про смерть нареченого, є символом кохання Катрі, весільним вінком для вінчання зі смертю; стара верба, соловейко, зозуля, ряст, — образи, які часто трапляються в народній творчості. У пейзажному описах оповідання «Максим Гримач» також використовуються українські фольклорні джерела (картини бурі в степу й на морі в народнопісенному українському епосі.

Марко Вовчок оперує гамою улюблених народом кольорів і відтінків. Серед них переважають червоний, чорний, білий, зелений, синій, голубий: «білі ручечки», «зелений барвінок», «мак і сивий, і білий, і червоний», «синій ряст», «чорна чаєчка» тощо. Вони лежать в основі портретних характеристик, описів природи та інтер'єрів.

Отже, фольклоризм як елемент романтизму в оповіданні «Максим Гримач» проявляється у використанні баладних мотивів, образів, у народнопісенній характеристиці персонажів, у застосуванні фольклорних художніх образів, у використанні фольклорних джерел під час опису пейзажів. Пейзажі органічно вростають у художню тканину творів письменниці, стають структуротворчим елементом у розвитку сюжету, підсилюють емоційний вплив на читача Важливе місце серед них належить синтаксису та тропам, джерела яких у фольклорі, в розмовній народній мові.

Список використаних джерел

1. Дорошевич О. Реалізм і народність української літератури XIX ст. / О.Дорошкевич – К.:Наукова думка, 1986. – 310 с.

2.Марко Вовчок. Максим Гримач // Жива душа: Твори Марка Вовчка: Навч. посіб. / Упоряд. Чічановського А. – К.: Грамота, 2004. – С. 223 – 227.

Старовойтенко Т.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Блєдних Т.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент

«ОРЛОВА БАЛКА» МИКОЛИ РУДЕНКА ЯК ЗРАЗОК ІДЕОЛОГІЧНО-ПОЛІТИЧНОГО РОМАНУ

Роман Миколи Руденка «Орлова балка» позначений виразним критицизмом на політичному, соціальному, морально-етичному, національному рівнях. Письменник висловлює власне розуміння політики, намагається аналізувати діяльність політичних лідерів, загострити увагу на соціально-політичних проблемах життя країни й осмислити

причини та наслідки цих проблем для сучасності. Ознаки ідеологічно-політичного роману: в основі твору лежать реальні політичні події; основна думка акцентована на проблемах соціально-політичного характеру; головні герої є виразниками ідеологічних і політичних переконань автора; існує баланс між реальністю та вимислом; достовірно відтворюється епоха, побут, суспільні відносини.

Про роман «Орлова балка» Микола Руденко писав. *«Це була моя остання спроба узгодити нове світобачення з вимогами соцреалізму…»*[1, с.3], роман потрапив в акт обвинувачення і фігурував, як «антирадянський твір» на суді над письменником у червні 1977 року. Задум роману виник після страшного потрясіння, яким стало розвінчання на ХХ з'їзді КПРС культу особи Сталіна. Руденко прийшов до висновку, що вчення К.Маркса помилкове в самій своїй основі – у розумінні теорії додаткової вартості. Вона створюється не надексплуатацією робітника, а сонячною енергією (фотосинтез): *«Сьогодні нам відомо: фотосинтез щороку виробляє по 128 тонн живої речовини… із одного зерняти можна одержати 30-40 зерен… Саме тут, у землеробстві, а не де-інде, й народжується додаткова вартість… Це породжує зовсім інше світобачення, котре не має нічого спільного з марксизмом»* [1, с.291].

Особливість «Орлової балки» виявляється в тому, що автор демонструє свій антикомуністичний світогляд, показуючи, як герой через життя у контрольованому суспільстві стає спочатку хворим на алкоголізм, далі – наркозалежним. М.Руденко відверто засуджує комуністичну партію, промовляючи устами Володимира: "*Соціалізм треба лишити, обов'язково!.. Цьому лихові треба покласти край… Бо де ж гарантія, що людей знову не поженуть до таборів!..*»[1, с.131]

Основна тема роману – пошук сенсу людського існування.

Головний герой твору - художник, автор наголосшує на проблемі естетичного характеру – взаємодії мистецтва й тоталітарної дійсності. Володимир збагнув саму суть радянської судової системи, як у тоталітарну добу переводили склад злочину з кримінальної площини в політичну. Його судили як художника за одну з його картин, де зображено Христа, розіп'ятого на електровежі. Він із здивуванням слухав виступ прокурора: "*...Мабуть, іще ніколи не було вихлюпнуто на полотно більшої ненависті до Радянської влади, ніж у цьому малюнку…*"[1, с.348]. Звинувачення ґрунтувалося на висновках технічної експертизи: опора, на якій розіп'ято Христа, виготовлена радянською промисловістю. Отже, Христа розпинають на радянській землі.

Екологічна криза, її різноманітні прояви, причини, шляхи розв'язання. Картини понівеченої природи шахтарського краю не ототожнювалися з "розквітлим соціалізмом". Володимир Таран був вражений місцевим пейзажем: "*...Газове море починалося за великим ставом, на якім височіла електростанція… Поміж корпусами цементних, хімічних, металургійних заводів височіли велетенські піраміди* " [1, с.45]. Герої часто говорять про долю української мови, бо пов'язують із нею долю всієї нації. Сталевар Олександр розказав про страшне спостереження, яке зробив у німецькому концтаборі: "*…Американці, англійці, французи взагалі не вважають українців нацією*"[1, с.160]. Мовне питання відразу порушує ще один аспект стосунків України із Росією: політику "старшого брата": "*Як же так сталося, що світ не відрізняє нас від росіян? Нехай навіть російський народ – старший брат… А він же й не молодший – ось у чому справа!* "[1,161]. Але нація прийде до повної суверенності: "*Існує дух нації. Дух землі, яка нас вигодувала... Це головне*"[1, с.42].

Автор не оминає тему голодомору в романі "Орлова балка: "*Не дай, Боже, познайомитися вам з отією хворобою. Від неї тільки хліб вилікувати здатний – більше ніщо"*[1, с.11].

Звернемо увагу на «модель світу» митця, яка пройнята сковородинським духом. Вчення філософа характеризує відродження глибокого духовного світовідчування Володимира через мистецтво. Як Сонце, на думку Г.Сковороди, символізує вічну натуру, або Бога, так і Світло, на думку Володимира, є *"... першосуб'єктом, носієм безмежного у*

своїх можливостях Світового Духу"[1. с.90]. Письменник досить вдало "оживлює" власну філософію Сонця (Сонце – Першосуб'єкт – Субстанція – Людина).

Незважаючи на те, що від часу написання роману пройшло вже не одне десятиліття, роман "Орлова балка" не втрачає своєї художньої вартості, адже порушує питання, які в Україні є невирішеними до сьогодні.

Список використаних джерел

1. Логвиненко Ю. Актуальність світоглядних та суспільних проблем роману М.Руденка «Орлова балка» / Юлія Логвиненко // Світогляд. Філософія. Релігія.: Збірник наукових праць. – Вип. 6. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014 – С. 201-210.

2. Руденко М. Орлова балка: роман / М. Руденко. – К. : Молодь, 2002. – 351 с.

Піменова А.В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Блєдних Т.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА РОМАНУ У ВІРШАХ «РУЇНА (АБО ЖИТТЯ І ТРАГЕДІЯ ІВАНА МАЗЕПИ)» ТА ПОЕМИ В.СОСЮРИ «МАЗЕПА»

Жанрова природа роману у віршах складна, а відтак породжує суперечки між літературознавцями, більшість з яких, зокрема Борис Іванюк, Юрій Ковалів, Зінаїда Голубєва, Роман Гром'як, називають його різновидом «змішаного жанру, який поєднує багатоплановість, епічні принципи розповіді з суб'єктивністю, притаманною ліричним творам» [3, 538]. Такий підхід до тлумачення роману у віршах потребу відмежування його від споріднених жанрів, зокрема поеми. На спорідненість цих жанрів вказує М. Васьків. Він розглядає роман у віршах як «різновид великої за обсягом ліро-епічної поеми, з розгалуженим сюжетом і значною кількістю персонажів» [1, 34]. У потребі теоретичного обґрунтування специфіки роману у віршах та поеми полягає **актуальність** дослідження.

Метою дослідження є теоретичне та практичне розмежування двох ліро-епічних жанрів методом зіставлення роману у віршах Л.Горлача «Руїна (або життя і трагедія Івана Мазепи)» та поеми В.Сосюри «Мазепа».

Говорячи про різницю між романом у віршах та поемою, насамперед слід зважати не на форму, оскільки твори обох жанрів написані віршем, а на зміст, тобто на те, про що цей твір: «як глибоко проникає він у життя, як широко відтворює його, до яких філософських, соціальних та політичних висновків приходить» [2, 44].

І поема В. Сосюри, і роман у віршах Л.Горлача продовжують лінію інтерпретації образу Івана Мазепи не як зрадника, а як борця за визволення українського народу від російського політичного і культурного гніту.

Так, у поемі «Мазепа» В.Сосюри ліричне начало превалює над епічним. Змалювання подій автором має епізодичний характер і охоплює лише деякі віхи життя гетьмана. Ввзяття Мазепою влади описується лише у трьох віршованих рядках: *І Самойлович сумнобровий/ Віддав Мазепі булаву,/ І той узяв її з любов'ю* (1, 53). Ця важлива історична подія передана В.Сосюрою опоетизовано та стисло, адже жанрова особливість поеми на перший план виводить не події, а ліричні описи, роздуми, сповіді.

Л. Горлач у віршованому романі передає зміст таємного зібрання козацької старшини, на якій вирішено написати листа князю Голіцину зі скаргою на Самойловича : *Вельможний наш до царських стін прилип/ А ми відпишем в чолобитній, чому/ він з татаркою цілий степ спалив/ і нас усіх увів у осорому.* (2, 56).

Ще одним аспектом розмежування двох аналізованих нами ліро-епічних творів є характер зображення героїв. Якщо у поемі вони здебільшого пласкі, тобто розкрито одну-

дві риси їх характеру, то у автора віршованого роману з'являється потреба відобразити процес становлення особистості та різнобічно її показати.

Роман Л.Горлача побудований на великому фактичному матеріалі і має хронікальну структуру, основою якої є біографія Івана Мазепи. В. Сосюра, пишучи поему, дозволяє собі використовувати міфологізацію образу Івана Мазепи, зокрема, легенду про вигнання його з Польщі прив'язаним до коня через зв'язок із дружиною польського шляхтича.

Проте немає підстав ототожнювати роман у віршах з епічним романом, адже ліричний пласт виконує низку важливих функцій, зокрема введення ліричного героя та переміщення ліричних партій, метафоризація оповіді, посилене емоційне звучання.

У поемі «Мазепа» В.Сосюри, на відміну від твору Л.Горлача, відсутня широка передача атмосфери доби. Особливість жанру роману у віршах дозволяє автору зробити це стисло, але повно, використовуючи засоби поетичної виразності: *Не склалося, як Хмель бажав колись./ Вівця і вовк в кошарі не вживуться./ Тепер хоч рогом в рідну землю впрись,/ зажерники в твою домівку пруться.* (2, 145).

Таким чином, роман у віршах та поема мають низку відмінних ознак, що дає підстави розмежовувати ці ліро-епічні жанри. Серед них такі: широта розкриття теми, глибина конфліктів, рівень заглиблення у суспільно-політичну чи суспільно-історичну ситуацію, багатство образної системи, широта розкриття характерів, розгалуженість сюжету.

Список використаних джерел

1. Васьків М. П роблема жанрової сутності роману у віршах І. Багряного «Скелька» / М. Васьків / / Вісник Запорізького національного університету. Серія : Філологічні науки: зб. наук. ст. — Запоріжжя, 2008. — № 2. — С. 33— 43.

2. Голубєва Зінаїда. Про становлення жанру роману в українській літературі// Радянське літературознавство. – 1967. – №1. – С. 43-49.

3. Літературознавчий словник-довідник/ За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752с. (Nota bene)

4. Сосюра В.М. Мазепа. Поема. Лірика/ В.М. Сосюра/ – К.: Дніпро, 2001. – 221с. (Бібліотека школяра).

5. Горлач Л. Руїна (або життя і трагедія Івана Мазепи): історичний роман у віршах/ Л.Горлач. – К.: Бібліотека українця, 2004. - 256с.

Сухарєва І.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Блєдних Т.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КОНЦЕПЦІЇ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА (на матеріалі збірки «Книга Лева»)

Світ, сповнений життєвими колізіями та чуттєвими переживаннями, неординарними та таємничими символами, містичними та пантеїчними образами, – це те, що наповнює творчість Б.-І. Антонича й переносить нас у іншу надреальність. Говорячи про переконання митця, не варто нічого стверджувати однозначно, але, аналізуючи збірку «Книга Лева», можемо досить чітко визначити основні положення його ідеології.

Неординарність світоглядної концепції Б.-І. Антонича цікавила багатьох дослідників, зокрема: Ю. Андруховича, М. Ільницького, М. Новикову, Л. Стефановську,

Б. Рубчака, В. Назарука, Д. Павличка та ін., однак ***актуальність дослідження*** зумовлена недостатністю висвітлення питання.

Мета: з'ясувати особливості світоглядної концепції Б.-І. Антонича, виокремити її основні положення, що репрезентовані в збірці «Книга Лева».

Для концепції світу Антонича характерними є пошуки втраченої гармонії, єдності людини, космосу та природи. Він майстерно поєднує міф, казку та реальність, що створює всеохопну й універсальну картину світу. У своїй творчості мандрує поза межі сприйняття, шукаючи власний шлях пізнання, що яскраво видно в «Пісні про дочасне світло».

Поет занурюється до основ буття, констатує універсальні істини, шукає витоки всього сущого. Матеріальне та духовне – взаємозалежні величини, що формують людську душу як цілісну, незламну; дисгармонія ж руйнує її. Яскравим прикладом є «Пісня про незнищенність матерії», в якій «Антонич дає зразки майже грубуватої лірики матеріалістичного світобачення» [2; 451].

Поєднання міфічного начала, реального буття, спорідненості людської душі з природою, одухотворення речей і явищ надає поезії містичного звучання. «Первісний хаос в Антонича поступово переходить у хаос кінця світу, апокаліпсису» [3; 9].

Світоглядна концепція Антонича насичена емоційно-чутливими переживаннями, міфологізованими образами, містичними (а іноді навіть сакральними) паралелями. Тому можна з упевненістю сказати, що збірка «Книга Лева» є своєрідною «декларацією» поглядів митця, філософією його життя. Оскільки, це найповніша, тематично найбагатша та структурно найбільша прижиттєва книга. Глави мають яскраве міфологічне забарвлення, ліричні ж інтермеццо, в свою чергу, репрезентують почуттєвий, емоційний підхід до життя. Варто зазначити, що абсолютно природно вплітаються в це незвідане поетичне мереживо мотиви релігійні.

У першій главі «Книги Лева» на біблійну спрямованість текстів натякають вже самі їх назви. Поет постійно шукає силу, що творить Всесвіт: речі, що його оточують, «оживають», а духовні – матеріалізуються.

У контексті осмислення біблійних мотивів варто звернути увагу на «Баладу про пророка Йону». Джерелом, імовірно, була давньоєврейська філософська притча, що згодом увійшла до Біблії, але важко назвати твір Антонича «переспівом». «Усе, що єднає «Баладу про пророка Йону» з канонічним текстом – це три реалії: Йона, океан і кит. Поет визначає своє творіння як «апокриф», тобто щось заборонене догмою, єретичне. Це, власне, зовсім інший сюжет» [1; 5].

Поет насичує природу біблійною символікою, певним чином моралізує її. Це подає нове бачення його світоглядної концепції, а саме відчуваються ознаки пантеїзму – релігійного філософського вчення, що ототожнює Бога з природою та розглядає її як втілення Божества. Це притаманне поезіям «Скарга терну» та «Терен співає»:

Аналізуючи другу главу та друге ліричне інтермеццо, не можливо не звернути увагу на те, що їх об'єднує мотив творчості та вічного життя. Це «дозрілі медитації на мистецькі теми» [2; 450].

Отже, світоглядна концепція Б.-І. Антонича сформувалася на основі міфологізації дійсності, «оказковування» буття. За допомогою міфу він подає реальність, сповнену парадоксів, непослідовну в своїх явищах та процесах. Митець, створивши власний світ, прагне віднайти істинні причини речей та їх наслідки. Він майстерно поєднує власне бачення з символізмом природи, біблійними мотивами та етичними проблемами.

Перспективність дослідження є безумовною, оскільки творчість Б.-І. Антонича багатогранна та багатовимірна.

Список використаних джерел

1. Андрухович Ю. А. Рембо та Б.-І. Антонич: океанічне плавання до екстазу / Ю. Андрухович // Зарубіжна література. – 2000. – №8. – С. 4–5.

2. Павличко Д.В. Літературознавство. Критика /Д.В. Павличко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2007. – Т. 1. – С. 434–463.

3. Руснак І. Поезія Богдана-Ігоря Антонича: від українських джерел до світової культури / І. Руснак // Українська література в загальноосвітній школі. – 2003. – № 6. – С. 6–9.

Сухарєва І.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Строганова Г.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРІЇ МНОЖИННОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МЕДІА-УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сучасному світі переважає інтенсифікація технологізації процесів обміну та виробництва, що зумовлює необхідність інтелектуальної сили нової формації. Виникає проблема пошуку таких шляхів оновлення навчального процесу, які б були можливими в умовах Української держави, не порушували основні організаційні принципи та містили технології освітнього мислення на рівні світових стандартів. На нашу думку, одним з доцільних шляхів вирішення цього питання є реалізація теорії множинного інтелекту в поєднанні з медіаосвітою.

Над реалізацією теорії множинного інтелекту в шкільній практиці працювали психологи (Ґарднер Г., Гілфорд Дж. та ін.), психолінгвісти (Тализіна Н. та ін.), педагоги (Безпалько В., Буссаді С. та ін.), методисти (Біляєв О., Караман С. та ін.), а медіа-уроки вивчали психологи (Болсуновський Н., Пайвіо А. та ін.), психолінгвісти (Мейєр Р. та ін.), педагоги (Гуржій А., Федоров О. та ін.), методисти (Гуревич Р., Кедрова Г. та ін.). Однак цілісного, системного та синтезованого дослідження цих елементів не виявлено.

Актуальність дослідження визначається потребою розроблення та впровадження методики щодо реалізації теорії множинного інтелекту на медіа-уроках української мови в навчальний процес, а також відсутністю спеціальних та монографічних досліджень.

Метою є проаналізувати можливі шляхи провадження теорії множинного інтелекту на медіа-уроках української мови.

Медіаосвіта – «комплекс заходів щодо перетворення педагогічних процесів на основі впровадження у навчання та виховання інформаційної продукції, засобів, технологій» [1; 36]. На нашу думку, медіа-урок – одна з форм організації навчання, що використовує мультимедійні жанри не частково (наприклад, статичні чи динамічні таблиці, блок-теми, медіа-твори тощо), а цілісно, впродовж 45 хвилин і містить у собі безліч різноманітних мультимедійних прийомів, що у своєму взаємозв’язку покликані оптимізувати навчальний процес та сприяти повному розкриттю теми.

У сучасному світі поширення набула прогресивна психологічна теорія множинного інтелекту Говарда Ґарднера, професора Гарвардського університету, який «шляхом тривалих теоретичних та емпіричних досліджень спростував усталеність рівня IQ й запропонував трактувати інтелект не як інтегральну характеристику особистості, а як сукупність різних типів інтелекту, які протягом життя можна й потрібно розвивати» [2; 52].

За Г. Ґарднером кожна людина володіє дев’ятьма типами інтелекту, вираженими в різному ступені: вербально-лінгвістичний, логіко-математичний, візуально-просторовий, тілесно-кінестетичний, музично-ритмічний, міжособистісний, внутрішньоособистісний (інтуїтивний), натуралістичний і екзистенціальний.

Використовують кілька шляхів впровадження теорії множинного інтелекту на медіа-уроках української мови. Проілюструємо на прикладі одного з типів. Формування *логіко-математичного інтелекту* на предметах гуманітарного профілю, зокрема українській мові, – складний процес, оскільки сфера функціонування тісно пов'язана з точними науками. Насамперед рекомендуємо реалізовувати міжпредметні зв'язки з дисциплінами, що характерні для зазначеного типу: математикою, логікою та предметами природничого характеру. Доцільно використовувати методи й прийоми, що актуалізують здатність будувати причинно-наслідкові зв'язки, критичне мислення, наближуючи навчальну дисципліну до точної науки. Наприклад, у 10 класі під час складання опорної схеми, таблиці чи структурного конспекту «Складне речення», вигадування алгоритмів використання сполучників у складному реченні, складання кросворду «Ознаки складного речення» тощо.

Також цей тип інтелекту доцільно розвивати під час розгляду проблемних питань мовознавства в старших класах, працюючи з силогізмами, що розглядаються як структуровані аргументи та вчать учнів робити логічні висновки, диференціюючи певні ознаки, під час репрезентації членів речення.

Отже, проаналізувавши можливі шляхи реалізації запропонованої методики, відповідно до певного типу інтелекту, вважаємо, що доцільно формувати національно-мовну особистість на всіх типах медіа-уроків української мови.

Перспективність подальшого дослідження щодо реалізацій теорії множинного інтелекту в контексті медіаосвіти зумовлена необхідністю розробки системи методів і прийомів.

Список використаних джерел

1. Федоров А.В. Словарь терминов по медиаобразованию, медиапедагогике, медиаграмотности, медиакомпетентности / А.В. Федоров. – Т.: Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2010. – 64 с.

2. Шуневич О. Інтерпретація теорії множинного інтелекту в процесі диференціації навчання української мови й літератури / О. Шуневич // Українська мова і література в школі. – 2014. – № 4 (114). – С. 51 – 55.

Кінаш Г.Ф.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ліпницька І.М.,
кандидат філологічних наук, доцент

РЕЦЕПЦІЯ ФОЛЬКЛОРНОГО ОБРАЗУ ТИСИ В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО

Верховинський край середньої частини Закарпаття як і будь-яка етнічна національна територія України має власний культурно-історичний феномен, у формуванні якого вагому роль відіграє унікальність географічного розташування та пов'язана із нею ментальність мешканців цієї території.

Виділяють три базові ієрархічні системи-ідентифікатори цього культурно-історичного феномену, які формуються у категорії номінативів локації: зовнішня – репрезентант загальногеографічної належності, внутрішня – вузькогеографічні ознаки, а також номінатив ментальності.

Велике значення у формуванні уявлення про світ цієї української народності відіграють гідроніми.

«Верховинський соловейко» Василь Гренджа-Донський як співець Срібної Землі спирався на фольклорну традицію у творенні образу води, конкретизувавши її в образі Тиси, сакралізуючи цю водну артерію.

Найповніше і найпослідовніше у творчості поета представлено цей образ у вірші «Пливе кача по Тисині», надрукованому у дебютній збірці поезій «Квіти з терньом» [2] .

Ключем до розгадки смислового наповнення авторського тексту є тлумачення образу качати, що є другим за значимістю фольклорним образом твору, позаяк син, померши через прокляття матері, за фольклорними канонами, має переродитися, переселетися в іншу матерію.

Низка інтерпретаторів пов'язує образ качати з конкретною річкою Тисою [1].

Історія створення поезії В. Гренджі-Донського апелює до фольклорних джерел: пісня належить до традиційних рекрутських пісень, адже йдеться про прощання рекрута з матір'ю, віру в силу материнського прокляття, що сповнюється. Як наслідок — загибель на чужині («лягло серце у тернині»). Варто зазначити, що образ тернини – вічний образ страждання. Він згаданий лише Гренджою-Донським.

Важливим елементом доказу оригінальності вірша є підтвердження того, що річка Тиса ніколи на розливалася, а це зумовило її добру славу серед населення. Добра слава про Тису втілена у фольклорних джерелах. У збірках легенд Хустщини наведено чимало випадків, коли вода Тиси рятувала подорожнього від спраги; допомагала у сплаві бокорів (зрубаного лісу, який транспортували водою).

Ще одним доказом фольлорності поезії В. Гренджі-Донського є смислове навантаження: у той час, коли кача спокійно плаває по річці, часо-просторову тишу порушує вигук-звертання сина до матері як єдиний його порятунок. Син, прагнучи отримати оберіг-благословення матері, застерігає її від уживання злих слів на його адресу.

Наведемо сталі ознаки фольклорного образу води, наявні в поезії В. Гренджі-Донського:

- ✓ Тиса – найбільше водне угіддя цієї локальної території;
- ✓ В уявленні верховинців, річка Тиса символізує рух і вічність життя;
- ✓ Тиха вода набуває символу таємниці;
- ✓ Тиса невіддільно присутня у думках селянина як сакральний образ природи, у разі звернення до якого можна отримати допомоги;
- ✓ Тиса тут – посередник між живими і мертвими.

Отже, узагальнюючи роль образу Тиси, варто зазначити, що ця річка у творі є символом національної Летои - фізичною та духовною екзистенцією, котра повною мірою відбиває почуття сьогобіччя (в образі матері) та тогобіччя (в образі сина-качати). Межовість визначається усвідомленням того, що час не повертається. Ймовірно, Тиса-Лета – це «переправний пункт», вокзал очікування, де душа, спокутуючи ненавмисний гріх, чекає дозволу(покаяння та післяблагословіння матері), аби попливти у Вічність.

Фольклорна основа ментального світовідчуття українців продовжує шукати реалізацію у свідомості людини-українця. Вона – птах Відродження, а отже, невичерпна скарбниця мудрості всіх і кожного, що потребує ретельного вивчення й дослідження. Продовжуючись у поетичних творах національного спрямування, вона забезпечує тяглість поколінь та оновлення історичної пам'яті.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення міфопоетичної основи поетичної варіації пісні «Плавле кача по Тисині», введення з метою з'ясування стилеутворюючих особливостей стрілецької лірики 20-х рр. ХХ ст. в мистецькому просторі України.

Список використаної літератури

1. Гренджа-Донський В. Твори / Упоряд., вступ. ст. та приміт. О. Мишанича. — Ужгород : Карпати,2001. – 33 с.

2. Сокіл В. Про пісню «Пливе кача по Тисині» / В.Сокіл. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://100krokiv.info/2014/10/vasyl-sokil-pro-pisnyu-plyve-kacha-po-tysyni/

Березовська Ю.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Кравець Л.В.,
доктор філологічних наук, професор

ПСИХОСЕМАНТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ГРУП ЧОРНОГО ТА ЧЕРВОНОГО КОЛЬОРІВ У ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ЖАДАНА
(на матеріалі збірки «Ефіопія»)

Феномен кольору є предметом вивчення багатьох фундаментальних наук і складовою суміжних видів мистецтв, хоча й досі немає загальної концепції цього поняття в межах певної науки. Психологічна наука трактує кольоровідчуття як одну зі специфічних реакцій очей та мозку на світлові частотні коливання. У художній літературі кольороназви реалізують суб'єктивне сприйняття кольору, тобто власне не кольору як такого, а ставлення автора до нього. Об'єктом психосемантики кольору виступають взаємини кольору з людиною: вплив кольору на фізіологічні процеси в організмі, особливості змін сприйняття параметрів навколишнього середовища.

Поезії митця – це неповторне явище українського авангардизму, характерною рисою якого є використання великої кількості колоративів, що мають різні форми вираження. Праць щодо психосемантичного наповнення колоративів у творчості Сергія Жадана не виявлено, що зумовлює **актуальність дослідження.**

Мета роботи – проаналізувати особливості мовних одиниць на позначення червоного та чорного кольорів як ключових у ідіостилі Сергія Жадана.

Лексико-семантичне поле кольору в збірці «Ефіопія» Сергія Жадана репрезентоване шістьма повноцінними лексико-семантичними групами: червоного, жовтого, зеленого, синього, чорного і білого кольорів.

Творчість Сергія Жадана сповнена розмаїтих барв, відтінків, акцентних нюансів живописної гами. Митець-візуаліст сприймає світ абстрагуючись від зовнішніх чинників, формуючи власну картину реальності. Кольороназви в його творах набувають нового змісту та форм індивідуального вираження. Найчастотніші в колірній палітрі збірки «Ефіопія» С. Жадана ахроматичний чорний та хроматичний червоний кольори, які є традиційними для українського фольклору. Майстер слова збагачує літературну мову індивідуально-авторськими колоративами, новими значеннями чи відтінками значень усталених назв кольорів.

За Словником української мови **чорний** – це «кольору сажі, вугілля, найтемніший; протилежне – білий» [4, с. 352]. Автор використовує колоратив у прямому значенні: *«чорні дерева в холодних снігах»* [1, с. 42]. Символіка колоратива дуже широка, однак найчастотнішим є трактування його як кольору хаосу [3, с. 357]. Колірні семи цих назв мають негативний відтінок, що асоціюється зі смертю: *«на вірну смерть від чорної крові»* [1, с. 12]. У творах Сергія Жадана часто співвідноситься з війною: *«чорна зоря арештантів висить угорі»* [1, с. 2]. Кольороназва *чорний набуває* метафоричного значення, посилюючи експресивність звучання поезії: *«знімав уві сні чорне срібло з жіночих мізинців» (с. 30).* Епітет *чорний*, сполучаючись з абстрактними поняттями, утворює метонімічне значення. До периферійної зони лексико-семантичної групи чорного кольору належить колоратив *сірий,* часто реалізує семи «темний», «сумний», «похмурий». У словнику української мови в 11 томах зафіксовано значення сірого

кольору як «позбавлений виразності, яскравості» [3, с. 255]. Автор використовує колоративи у прямому значенні. Отже, чорний у поезіях С. Жадана – колір внутрішньої дисгармонії, невпевненості, жалоби, що символізує похмуре сприйняття життя**.**

Колоратив **червоний** у поезіях С. Жадана часто використовується як із фіксованою семантикою, так і набуває різноманітних конотативних значень: як засіб підсилення семантики іменника, з яким узгоджується прикметник на позначення експресивності; підсилення, інтенсивності вияву певної ознаки: *«світило червоне сонце»* [1, с. 50]; символізує енергію, виражає життєву силу, творчу натуру, активну діяльність, прагнення до успіху, лідерства, бажання всіх життєвих благ. Невизнання червоного у Жадана часто означає фізіологічне та нервове стомлення.

Отже, колір у Сергія Жадана є засобом не лише номінації, а й вираження емоційно-оцінних характеристик. Лексико-семантичне поле чорного та червоного кольорів надзвичайно містке та різноманітне, що виступає як засіб збагачення поетичної мови. Оскільки семантика колоративів виходить за межі фіксованої словником, значно розширює свої асоціативні властивості, набуває нових відтінків та звучань. Барви у ліриці С. Жадана вражають емоційною наснаженістю та психологічною напруженістю, семантика кольору набуває нових конотативних значень, що і зумовлює перспективність дослідження.

Список використаних джерел

1.Жадан С. В. Ефіопія / С.В. Жадан – К.: Фоліо, 2009. – 121 с.

2.Ковальова Т. В. Лексико-семантичні поля колоративів в українській поезії початку ХХ століття / Т. В. Ковальова. – Дис. … канд. філол. наук : Х., 1999. – 196 с.

3.Купер Дж. Энциклопедия символов / Дж. Купер. – М. : Ассоциация духовного единения «Золотой Век», 1995. – С. 356 – 365.

4. Словник української мови в 11-ти томах / [уклад. В. Винник, В. Градова та ін.] – Т. 2.– К. : Наук. думка, 1973. – 550 с.

Тригуба О.О.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Макарець Ю.С.,
кандидат філологічних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ДЕФІНІЦІЇ ПОНЯТТЯ *ДЕСКРИПЦІЯ* В ЛІНГВІСТИЦІ

Мовознавство має тісні зв’язки з іншими науками, що зумовлює взаємодію та взаємопроникнення їх терміносистем. Тому з’являються міжгалузеві поняття, які особливо цікавлять учених. До таких належить і поняття *дескрипція,* яким послуговуються у логіці, філософії, інформатиці та літературознавстві, чим зумовлена складність дефініції цього поняття в лінгвістиці.

Дескриптивні номінатеми, або описові вирази, досліджували представники різних лінгвістичних напрямів, зокрема у галузі філософії мови та логіки дескрипцію аналізували К. Доннелан, С. Кріпке, Б. Рассел; дескриптивні одиниці у структурі тексту досліджували Н. Арутюнова, А. Вежбицька, О. Вольф, О. Кубрякова, О. Падучева та ін. В українському мовознавстві поняття *дескрипція* не отримало чіткого визначення, хоча до нього зверталися І. Бабій, І. Алексюк, Г. Яворська та ін.

Уперше поняття «дескрипція» (лат. descriptio – опис) використав британський філософ і логік Б. Рассел у статті «On Denoting», опублікуваній у журналі «Mind» у 1905 році. Він розрізняв власні назви (знаки, які використовують для позначення індивідів або індивідних предметів) і дескрипції (складні знаки для позначення властивостей предметів або зв'язки між предметами). Б. Рассел робив висновок, що назва (власна або загальна)

завжди є дескрипцією (описом), тобто позначенням невідомого чи конкретного об'єкта, що має певні ознаки [3, 41].

З погляду логіки є прості імена, виражені одним словом (*стіл, квадрат, дорога*), і складні, що містять щонайменше два слова, які несуть певну змістову інформацію про предмет *(правова система України, перший американський астронавт*). Складне ім'я називають ще описовим, або дескрипцією. Н. Карамишева пропонує логічну дескрипцію визначити як теоретичний опис предмета - носія специфічних властивостей з метою виділення його з певної сукупності однорідних предметів [3, 154]. Видається можливим перенести це визначення на лінгвістичний ґрунт з уточненням, що виділяти з низки однорідних можна і предмети, і осіб.

У монографії «Висловлення і його співвіднесеність з дійсністю» О. Падучева тлумачить дескриптивні одиниці як «вирази, до яких входять загальні назви і детермінатив – артикль чи вказівний займенник, очевидний або який мається на увазі (*цей стіл, король Франції*)» [5, 10]. Отже, вони є аналітичними, або полілексемними, мовними засобами. Також дослідниця наголошує на тому, що дескрипції разом з дейктичними займенниками та власними назвами є основними виразниками референції – відношення назви до об'єкта позамовної дійсності – у предметній сфері мовної системи.

«Іменними виразами» або «номінаціями» називає дескриптивні одиниці лінгвіст Н. Арутюнова. Вона зазначає, що ці іменні вирази виконують у тексті різні функції, розрізняються за типом референції та синтаксичного місця, яке вони займають [1, 96].

На думку А. Вежбицької, виявити дескрипцію у тексті можна завдяки синтаксичній позиції: якщо вираз, наприклад, *великий комбінатор* виступає в ролі присудка, то його можна трансформувати у вираз *Він неабиякий шахрай* чи *Він шахраює дуже часто*. Та якщо цей вираз виступає як дескрипція у позиції підмета, то така трансформація неможлива: *великий комбінатор* стає еквівалентним власній назві *Остап Бендер* [4, 256]. Тобто, власні назви мають одиничного референта, тому їх можна замінити визначеними дескрипціями.

Комунікативно-прагматичні параметри дескрипції досліджувала І. Бабій. На основі аналізу значної кількості дефініцій (І. Беллерта, О. Кубрякової, М. Селезньова, Дж. Серля, І. Вихованця, О. Нітенко, Т. Огарєнко та ін.) вона визначає дескрипцію як синтетичні або аналітичні описові одиниці, що здійснюють номінативно-референційну функцію власного імені й використовуються для кваліфікації денотата за певною (постійною/ситуативною, одиничною/комплексною) ознакою, виділяючи його з-поміж інших об'єктів [2].

Отже, поняття *дескрипція* з погляду лінгвістики можна сформулювати так: це описова конструкція, що виконує роль непрямої номінації і розкриває суть об'єкта через його всебічні характеристики (описи). Основним призначенням дескрипції є реалізація референції та забезпечення передачі сконденсованої чи розгорнутої характеристики денотата.

Список використаних джерел

1.Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д.Арутюнова. – М.: «Языки русской культуры», 1999. – 896 с.

2.Бабій І.О. Комунікативно-прагматичні параметри дескрипцій у текстах "малої прози" кінця XX - початку XXI століття: автореф. дис… канд. філол. наук: 10.02.01 / І.О. Бабій; Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2007. – 20 с.

3.Логіка (теоретична і прикладна) : навч. посіб. / Н. В. Карамишева ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – К.: Знання, 2011. - 455 с.

4.Новое в зарубежной лингвистике. – Вып.13. Логика и лингвистика. Проблемы референции. – М.: Прогресс, 1985. – 432 с.

5.Падучева Е.В. Высказывание и его соотнесённость с действительностью. – М.: Наука, 1985. – 272 с.

Єрмаченко І.А.,
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ткаченко Т.В.,
кандидат філологічних наук, доцент

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» У МОВОТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Одним із актуальних напрямів сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення взаємодії мови та свідомості, дослідження мовної картини світу різних народів. Цінним матеріалом для таких студій є твори митців слова, оскільки художній текст – система мовних явищ, котрі репрезентують уявлення автора про світ у цілому та про окремі його фрагменти. На основі особистого когнітивного досвіду автор вибудовує концептуальні структури, у яких відображене не тільки загальне, властиве уявленню про світ народу, а й індивідуальне знання про певний фрагмент дійсності. Концептуальна картина світу вербалізується, тому в лінгвістичних дослідженнях XX–XXI ст. особлива увага спрямована на індивідуальний стиль письменників, у якому виявлений їхній спосіб мовомислення, їхня концептуальна картина світу. Фрагменти останньої – концепти – є об'єктом дослідження лінгвокогнітології.

Теорії мовних картин світу присвячені праці зарубіжних і українських дослідників, зокрема В. фон Гумбольдта, Е. Сепіра, Б. Уорфа, Дж. Лакоффа, М. Минского, Р. Павільоніса, Ч. Філлмора, О. Потебні, Ю. Степанова, В. Телії та ін. Проте одностайності у потрактуванні цього поняття немає. Так само неоднозначним є і витлумачення терміна «концепт».

Існують різні підходи до витлумачення концепту. Його розуміють і як власне поняття, і як семанику слова або ж навіть ширше – як увесь досвід мовця, пов'язаний із певним фрагментом дійсності. У дослідженні за основу було взято визначення концепту як «інформаційної структури свідомості, різносубстратної, певним чином організованої одиниці пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомого і позасвідомого») [4, 256].

Мета доповіді полягає в дослідженні концепту любові в поезії Ліни Костенко, особливостей його функціонування в художніх текстах поетеси.

У сучасній українській літературній мові основний вербалізатор аналізованого концепту (лексема *любов*) функціонує зі значенням 'почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі' (синонім – кохання) [2, 499], 'почуття глибокої сердечної прихильності до кого-, чого-небудь', а також 'внутрішній, духовний потяг до чого-небудь' [5, 564]. Отже, любов може бути спрямована на особистість, етнічну й соціальну спільність людей, на різноманітні об'єкти пізнання й практичну діяльність (наприклад, любов до природи, до життя, до ідеї) [1, 231].

Контексти вживання лексеми *любов* у творах Ліни Костенко засвідчують, що виразний центр значеннєвого поля цього концепту становить значення почуття, яке існує у душі людини. Так, спільнокореневе зі словом *любов* дієслово *любити* функціонує зі значенням «мати почуття до неживої істоти»: *Я вранці голос горлиці люблю. Скрипучі гальма першого трамваю Я забуваю, зовсім забуваю. Я вранці голос горлиці люблю.* [3, 199].

Основні сценарії, які входять до структури аналізованого концепту, виявляються у сполученні лексеми *любов* із дієсловами, у яких любов виступає з об'єктним або суб'єктним значенням і набуває різних змістових відтінків. Так, аналізований вербалізатор сполучається зі словом *очима*: *Очима ти сказав мені: люблю. Душа складала свій тяжкий екзамен.* [3, 63]. Такий контекст вживання зумовлений уявленням про те, що любов, хоч і

є ідеальною сутністю, але може мати матеріальний вияв, зокрема породжувати реальні відчуття.

Любов традиційно розуміють як нематеріальну сутність, почуття, однак Ліна Костенко часто надає їй конкретних обрисів, зокрема в контекстах, де аналізований вербалізатор виступає об'єктом: *Моя любове! Я перед тобою. Бери мене в свої блаженні сни.* [3, 221].

Значеннєві складники концепту 'любов' виразно виявлені в двоскладних реченнях зі складеним іменним присудком: *Свій будень серця будемо творити. Я Вас люблю. О як я Вас люблю! Але про це не треба говорити.* [3, 258]. Тут лексема *любов* реалізує значення 'власне авторський вияв почуття'.

Отже, шляхом аналізу особливостей функціонування основного вербалізатора концепту 'любов' у поетичній творчості Ліни Костенко виявлено складники семантико-культурологічного обсягу досліджуваного концепту. Виразний центр концепту становить значення 'стосунки між чоловіком і жінкою'. Саме в такому значенні лексема вживається найчастіше, майже повністю витісняючи лексему *кохання*, яка в українській мові спеціалізується на вираженні цієї семантики.

Список використаних джерел

1.Гельмут Б. Психологія : dtv-Atlas : [довідник] / Б.Гельмут / [пер. Р.Д. Обухів]. – К. : Знання-Прес, 2007. – 510 с.

2.Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

3.Костенко Ліна. Вибране / Ліна Костенко. – К. : Дніпро, 1989. – 559 с.

4.Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / О.О.Селіванова. – Полтава : Довкілля-К., 2006. – 716 с.

5. Словник української мови : в 11-ти тт. – К. :Наукова думка, 1970–1980.

ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАТИКИ

Олексієнко І. В.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Франчук В.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЕЛЕКТРОННИЙ РОЗКЛАД

Розклад — невідмінна частина навчального процесу, оскільки як студенту, так і викладачу треба знати де і коли проходить пара. Тому, отримувати та редагувати розклад треба якомога швидше та зручніше.

Проект “Електронний розклад” розроблений в межах Студентського конструкторського бюро НПУ імені М. П. Драгоманова заради створення найбільш зручної системи як для студентів та викладачів, так і для адміністрації, що складає розклад.

Проект реалізований у формі web-сервісу, доступ до якого можна отримати як з комп’ютера, так і з телефона чи планшета. Для зручного перегляду була додана система фільтрів за групою, викладачем, аудиторією та днем тижня, що дозволяє швидко знаходити потрібний розклад.

Для власників пристроїв під керуванням ОС Android існує можливість під’єднатися до Google-календарів щоб швидко отримувати розклад групи, викладача, або дізнатися коли вільна певна аудиторія.

Система зручна не тільки для перегляду, а й для редагування розкладу адміністрацією. Усі зміни відразу заносяться до бази даних та автоматично синхронізуються з Google-календарями. Якщо потрібно отримати паперову версію розкладу, то його можна роздрукувати, попереднь відфільтрувавши необхідне.

Проект складається з двох частин - клієнтської та серверної.

Клієнтська частина створена з допомогою мов HTML5 та JavaScript. JavaScript-код отримує необхідні дані від сервера, виводить їх у зручному вигляді та надсилає серверу команди на виконання.

Серверна частина реалізована з використанням СУБД MySQL та мови програмування PHP. Для експорту розкладу до Google-календарів використовується PHP бібліотека GoogleCalendarApi [1].

Авторизація до адміністративної частини виконується з використанням аккаунта Google, завдяки якому визначається можливість редагувати розклад та до якого приєднуються усі Google-календарі. Також, для приєднання Google-календаря до свого аккаунта також необхідно авторизуватись.

Для кожного користувача задається рівень доступу, що визначає які команди на сервері можуть виконуватись від його імені. Так, редагувати розклад чи список викладачів зможуть лише уповноважені особи.

На сервері використаний захист від MySQL ін’єкцій, що не дозволяє зловмисникам зашкодити цілісності даних.

Таким чином, проект “Електронний розклад” є зручним та надійним методом створення та перегляду розкладу.

Список використаних джерел

1. Developer Google - Tools for Modern Applications [Електронний ресурс] https://developers.google.com/google-apps/calendar/v3/reference/

Конофольська В.В.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Кухар Л.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

АНАЛІЗ ВАЛІДНОСТІ АНКЕТУВАННЯ ЯК ОДНОГО З ВИДІВ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

В сучасних умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, інформатизації суспільства та реформування освіти великого значення набуває проблема підготовки високоосвічених фахівців у галузі інформаційних технологій з відповідним рівнем знань, умінь та компетенцій. Наразі, актуальним є питання якості професійної підготовки учителів інформатики. Одним зі шляхів вирішення проблеми можуть слугувати моніторингові дослідження, серед яких анкетування набули поширення.

Однією з методик оцінювання роботи викладачів може бути, наприклад, анкетування студентів через певні проміжки часу або по закінченню вивчення окремих дисциплін. Складність використання анкетування полягає в урахуванні людського фактору. До анкети висувається ряд вимог, яких необхідно дотримуватись при їх конструюванні, найважливішими з яких є валідність, однозначність та стислість.

У науковій літературі значна увага приділяється моніторингу навчального процесу та процесу визначення кваліфікації робітників, що висвітлено у працях Пілова П. І., Свіжевської С. А. [2], Бондаренко Т. С. [1].

До першочергових завдань розвитку освіти в умовах інформатизації слід віднести не лише ресурсне наповнення самого навчального середовища, а й підготовку вчителів до ефективного використання цих ресурсів та самореалізації. Освіта вчителя потребує сьогодні постійного вдосконалення. За таких умов дуже важливо визначити рівень знань, умінь та досвіду, які необхідні для розв’язання освітніх завдань. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є проведення анкетування.

Анкетування, як один з механізмів моніторингу, являє собою досить непростий процес. Сьогодні анкета фактично продовжує бути набором запитань, критеріями при формулюванні яких дуже часто виступають інтуїція, досвід та зразки інших анкет. Постає проблема формулювання запитань та їх валідності.

Тому на першому етапі організації проведення анкетування необхідно відповісти на декілька запитань:

- З якою метою опитуємо?
- Кого опитуємо?
- Що хочемо дізнатися?
- Хто проводить опитування?

Зміст анкети сприятиме отриманню повних даних для досягнення заявленої мети. У той же час, анкета має бути оптимальною як за складністю питань, так і за їх кількістю. В іншому випадку, час роботи з анкетою затягується і знижується об'єктивність та виваженість відповіді на кожне питання [2, с. 1-2].

Основними технічними правилами побудови запитань є:

1) однозначність «запитання»;

2) однозначність понять, з яких складається запитання;
3) стислість;
4) конкретність та визначеність;
5) доступність;
6) об’єктивність (або нейтральність).

Також, важливою вимогою валідності анкетування є нейтральність позиції дослідника, що означає постійне приховування дослідником своїх власних думок, оцінок, установок та суджень. Тобто, заповнюючи анкету, респонденту слід враховувати, що відповіді в анкеті стосуються не особи вчителя, а його якостей, чи то особистих, чи професійних.

Важливим моментом у визначенні ступеня задоволеності якістю викладання є системний підхід, а не разове анкетування. Це дозволяє вести порівняльну аналітичну роботу, отримувати об'єктивніші результати, що можуть бути використані і як оціночні, і можуть слугувати «поштовхом» для підвищення ефективності роботи викладача. Необхідна психологічна підготовка викладача до анкетування, щоб він розумів, що оцінюють його не просто як особистість, а як продукт (в сфері освіти).

Список використаних джерел

1. Бондаренко Т. С. Система хмарного моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників / Т. С. Бондаренко // Педагогічний пошук. - 2015. - № 2. - С. 25–27. − Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedp_2015_2_8
2. Пілов П. І., Свіжевська С. А. Анкетування як механізм моніторингу задоволеності внутрішніх споживачів освітнього процесу.[Електронний ресурс] .– Режим доступу: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3393/70-76.pdf

Калайда С. М.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Кухар Л.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВАЖЛИВІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПЕРСОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЧНОЇ ОСВІТИ

Досить великий відсоток людей по всьому світу не володіють на належному рівні інформаційно-комунікаційними технологіями або й зовсім тримаються від них осторонь. Для того, щоб бути успішною, людина XXI століття повинна на високому рівні володіти сучасними інформаційними технологіями, має швидко шукати, збирати, аналізувати та передавати відомості, які актуальні для неї самої, або ж для діяльності, якою вона займається.

Метою цього дослідження є встановлення зв’язку між рівнем комп’ютерної грамотності та добробутом і розвитком людей у першій половині XXI століття, визначення, яких можливостей це їй надає.

Висновки дослідження ґрунтуються на безпосередніх спостереженнях, та, значною мірою, на аналізі доступних статистичних даних. Дані взяті за 2012-2015 роки із веб-ресурсів “Knoema”, “Scimago Journal & Country Rank”, “Quandl”, “Unicef”, “Central Intelligence Agency”, “Internet Live Stats”, а також із “Human Development Report 2015”. Похибка дослідження може мати місце через можливі неточні відомості, розміщені на цих ресурсах.

Мета дослідження полягає в пошуку закономірностей розвитку країни і ступенем її задіяності в інформатичному суспільстві. Для порівняння були взяті перші 49 країн із найбільшим валовим внутрішнім продуктом (ВВП) та Україна за 2015 рік.

Порівняння проводилося за двома категоріями:

- категорія перша – ВВП, ВВП на душу населення, задоволення життям, досягнення в освіті, загальна кількість наукових робіт, рейтинг вбивств;
- категорія друга – кількість користувачів Інтернет, відсоток сервісів у ВВП, кількість наукових робіт в комп'ютерних науках.

Для уточнення результатів, по кожному з параметрів було проранжовано країни від 1 до 50, залежно від місця, на якому вони знаходиться у списку за заданим параметром. Наприклад, у списку "ВВП" Сполучені Штати Америки отримали оцінку 50, оскільки вони знаходяться на першому місці, а Україна - оцінку 1, бо знаходиться в кінці списку. Просумувавши оцінки по кожній категорії і знайшовши їх середнє значення, отримали загальні оцінки по країні для кожної категорії.

Аналізуючи графік, можна побачити існування певної закономірності. Звичайно, присутні певні виключення, пов'язані із специфікою окремої країни, проте загальна тенденція очевидна.

Можна припустити, що рівень використання інформаційних технологій країною залежить від її матеріального розвитку, її ВВП та інших чинників. Звичайно, тут мають місце певні зв'язки. Проте, не можна не зважати на той факт, що інформаційні технології сприяють росту економіки та загального добробуту країни. Адже, чим більше країна процвітає, тим вищий рівень використання технологій у ній.

Значні відхилення у графіках оцінок можна пояснити тим, що у ВВП економік деяких країн переважає індустріальний або сільськогосподарський комплекс. Там же, де спостерігається зростання оцінок Категорії 2, одночасно спостерігається і ріст в Категорії 1, хоч і незначний.

Якщо продовжити дослідження в інших напрямках, то ці два графіки будуть максимально наближатися один до одного, що й означатиме позитивний вплив інформатичної активності та комп'ютерної грамотності на загальний розвиток країни.

Отже, дослідження показує, що чим вищий рівень інформатичної самосвідомості у суспільстві країни, тим вищий її загальний розвиток.

Розвиток інформаційних технологій в Україні почав випереджати загальний розвиток країни. Спостерігається значний рух молодого населення у бік галузі ІКТ, а сама галузь показує швидкі темпи розвитку серед усіх інших, та займає третє місце в експорті країни [8]. ІТ індустрія наразі є однією з ключових для економіки України і як результат – великий відсоток потенційної робочої сили підвищує свій рівень освіти та культури.

Відомості, наведені тут, мають послужити поштовхом до більш прискіпливого ставлення суспільства, і кожної людини окремо, до питання професійної і персональної освіти в сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Невідкладні дії у цьому напрямку необхідні, адже гарні знання та вміння працювати з інформацією значно підвищують освіченість і добробут кожної людини.

Список використаних джерел

1. Knoema [Електронний ресурс] : World GDP Ranking 2015 — 2015. Режим доступу: http://knoema.com/nwnfkne/world-gdp-ranking-2015-data-and-charts, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

2. Scimago Journal & Country Rank [Електронний ресурс] : Country Rankings — 2014. Режим доступу: http://www.scimagojr.com/countryrank.php?area=0&category=0&region=all&year=2014&order=it&min=0&min_type=it, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

3. Quandl [Електронний ресурс] : Services Share of GDP By Country — 2015. Режим доступу: https://www.quandl.com/collections/economics/services-share-of-gdp-by-country, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

4. Unicef [Електронний ресурс] : Information by country and programme — 2015. Режим доступу: http://www.unicef.org/infobycountry/, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

5. Central Intelligence Agency [Електронний ресурс] : The world factbook— 2012. Режим доступу: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2012.htm, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

6. Internet Live Stats [Електронний ресурс] : Internet Users — 2016. Режим доступу: http://www.internetlivestats.com/internet-users, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

7. Human Development Report 2015 [Електронний ресурс] : Work for human development — 2015. Режим доступу: http://hdr.undp.org/en, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова англ.

8. DOU [Електронний ресурс] : Украинское IT в цифрах: индустрия состоялась как ключевая для экономики Украины — 2015. Режим доступу: http://dou.ua/lenta/columns/it-in-figures, вільний (дата звернення: 24.01.2016). — Назва з екрану. — Мова рос.

ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Адамчук О. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Агалець І.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ВАЛЬДОРФСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта покликана допомогти людині увійти в культуру, оволодіти її цінностями й успішно діяти в культурному бутті. Її завданням є формування особистості, здатної побачити проблеми, суперечності цього світу, знайти нові комбінації відомих елементів і своєю діяльністю створити відсутні елементи, для того, щоб інсайт – творче осяяння, породило нову культурну реальність, діяльність зі створення культурних цінностей.

Вальдорфська педагогіка – це система альтернативної освіти, мета якої гуманістичне та цілісне навчання й виховання підростаючого покоління.

Перша вальдорфська школа виникла в Німеччині, в 1919 році, в місті Штутгарті, заснована Рудольфом Штайнером. В умовах важкої післявоєнної кризи, призначалася для дітей простих робітників фірми «Вальдорф Асторія».

Рудольф Йо́зеф Ло́ренц Шта́йнер – австрійський вчений, філософ-містик, доктор філософії, письменник, езотерик, соціальний реформатор, архітектор, основоположник антропософії [2]. За задумом Штайнера потрібно пробудити в зростаючій людині ті сили і здібності, які знадобляться їй протягом життєдіяльності, щоб працювати компетентно для сучасного суспільства і мати достатньо засобів для існування.

Згідно вчення Рудольфа Штайнера, розвиток учнів умовно поділяється на три семирічні стадії, кожна з яких вимагає іншого підходу від освітянина. До семи років учні вчаться через співпереживання, імітуючи те, що бачать навколо себе. З семи до 14 років, учні вчаться через розповідь і заняття мистецтвом, які розвивають сферу почуттів. Після 14 років учнівська молодь пізнає світ переважно через власні судження і критичне мислення.

З першого по восьмий клас з учнями працює переважно один учитель, який викладає стільки дисциплін, скільки дозволяє йому його освіта. За цей час він стає для учнів свого класу авторитетним наставником і зразком для наслідування. З дев’ятого по одинадцятий клас куратором класу стає інший педагог, який продовжує непросту освітянську місію.

Зазначимо, що особливий акцент у вальдорфському навчально-виховному процесі ставиться на художні предмети, такі як музика, вокал, живопис. Так, наприклад, на уроках рукоділля учні з задоволенням навчаються технікам в'язання гачком і спицями, вишивання і ткацтва. Художня діяльність спрямована знайомство з багатьма технологіями і ремеслами.

Також учням викладають новий вид мистецтва руху, як евритмія – особлива вальдорфський предмет, схожа на танець. Евритмія (з грецької: красивий, благотворний ритм, співзвуччя у поезії і в музиці) – мистецтво художнього руху, що з'явилося на початку XX століття в Європі. Це поєднання особливого гармонізуючого руху, що нагадує танець і пантоміму, з поетичною мовою або музикою. Евритмічний рух є за характером художнім і одночасно цілющим, тому що ґрунтується на глибокому переживанні і розумінні краси і законів музики й мови [1].

Цікава особливість вальдорфської системи освіти – це так звані «епохи»: блоки інформації з будь-якого предмету, які потрібно опанувати в місячний термін. Це дозволяє вчити конкретний предмет поглиблено, не поверхово.

Програми навчання вальдорфських шкіл будуються виключно на індивідуальних потребах кожного учня. Міжпредметний зв'язок, починаючи з перших і аж до випускних класів, прищеплює учням особистий погляд на світ. Це допомагає їм і опановувати галузі знань, і самостійно відстежувати складні зв'язки між явищами, які відбуваються. Даний підхід застосовується при вивченні всіх предметів, при цьому враховуються вікові особливості підростаючого покоління.

Отже, вальдорфська система освіти передбачає цілісний розвиток особистості учня відповідно до його внутрішніх здібностей та спрямованості, а не прискорений розвиток одних функцій за рахунок інших. Взявши раціональне зерно з педагогічного напряму дидактичної художності, вальдорфська система позбавилася того педагогічного анархізму, який був властивий цьому напрямку.

Список використаних джерел

1. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка]. — К. : ВЦ «Академія», 2007.— 421 с.

2. Рудольф Штайнер. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/

Березанська К. В., Садіков О. І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Голіяд І.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ІНЖЕНЕРНА ТА КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА

Сучасний світ складно собі уявити без комп'ютерних технологій. Інформатизація торкнулася всіх сфер людського життя. [1] Не виключенням є і освіта. Підготовка до уроків, наочний матеріал та спосіб викладання, є наслідком розвитку та удосконалення освітнього процесу. Та не слід забувати, що без знань основ, закладених ще нашими батьками, не можна розвивати себе як спеціаліста.

На сьогоднішній день креслення є головним компонентом в освіті для викладання нового матеріалу з багатьох навчальних предметів. **Креслення** – це дисципліна зі створення стандартизованих технічних малюнків, що виконуються фахівцями інженерами, архітекторами тощо. Креслення широко застосовують у машинобудуванні і будівництві, при розкрої одягу та взуття, озеленення міста, розбивають парки і сквери теж за кресленнями. Тому знання про основні правил та вимог оформлення креслення необхідні кожному випускнику загальноосвітніх навчальних закладів.

Проблемами графічної підготовки, у свій час, займалися С.В. Білевич, В.М. Буринський, А.П. Верхола, І.В. Воронцова, А.М. Гедзик, І.С. Голіяд. Л.О. Гриценко, О.М. Джеджула, Д.Е. Кільдеров, М.М. Козяр, Т.О. Олефіренко, Г.О. Райковська, М.Ф. Юсупова, В.К. Сидоренко, Н.П. Щетина та ін., які стверджували, що графічна освіта є домінуючою складовою інженерної, технологічної, професійної, технічної освіти і засобом спілкування у виробничій діяльності.

Також не винятком є й інженерна та комп'ютерна графіка як одна з базових дисциплін в інженерній підготовці студентів вищих навчальних закладів. Викладання її, в більшості вузів, ведеться на основі традиційних методів і програм, заснованих на застосуванні олівця і лінійки, тоді як практика проектування на підприємствах, приватних фірмах повністю орієнтована на побудови креслень засобами комп'ютерних технологій.

Тому впровадження нових методів і засобів навчання інженерній графіці, заснованих на застосуванні комп'ютерних технологій, є актуальним завданням сьогодення.

Наразі, розрізняють 2D- (двомірну) і 3D- (тривимірну) технології проектування і побудови креслення (D — від англ. *dimension*, розмірність).

По 2D-технології конструктор будує проекції створюваного об'єкту, тобто його плоскі зображення — види, розрізи, перетини та ін. Проектування йде одночасно зі створенням креслення об'єкту. 2D-технология заснована на нарисній геометрії. Це традиційна, вікова технологія і сьогодні є основною. Аркуш паперу, олівець, кульман складають весь арсенал її технічних засобів. Поширені і комп'ютерні варіанти 2D-технології, в яких комп'ютер застосовується як електронний кульман, що дозволяє розвантажити конструктора від рутинної графічної роботи з проведення ліній необхідної товщини, виконанню написів певним шрифтом, стрілки потрібної форми і т. п., але не більш.

Суть 3D-технології проектування полягає в тому, що конструктор відразу будує реалістичну, наочну, віртуальну модель деталі, вузла або будівлі, збираючи її з об'ємних примітивів (призма, циліндр, конус та ін., а також примітиви на основі обертання або переміщення плоского контура), не удаючись до побудови креслення. Модель формується на екрані, її можна оглянути з усіх боків, розрізати, отримати довільний перетин, відредагувати форму. За допомогою програмних засобів модель можна навантажити і виконати її розрахунок. Завдяки комп'ютерній графіці, що дозволяє досить просто створювати тривимірні віртуальні моделі об'єктів і наочно відображати їх на екрані, можна спроектувати все що потрібно кожному окремо (наприклад починаючи від стільця і закінчуючи будинком, автомобілем і т.п.).

Отже, виходячи з вище викладеного можна зробити висновок, що інженерна та комп’ютерна графіка є основою основ у підготовці майбутніх інженерів, техніків, механіків, столярів, будівельників, архітекторів, водіїв, машиністів та ін. Знання цієї дисципліни відкривають багато можливостей в житті студента, тому що вивчаючи цей предмет він може уявити, спроектувати, відтворити, змоделювати майбутню свою трудову діяльність та її результати, а можливо надалі вивчати і поглиблювати знання з інженерної та комп’ютерної графіки.

Список використаних джерел

1. Креслення : навч. посіб. / І. В. Воронцова, О. В. Воронцов, І. С. Голіяд // за заг. ред. Д. Е. Кільдерова . – Київ. 2015. – 275 с.

2.Креслення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформатизація_суспільства

3. Основи креслення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kreslennya.com/

4. Салтикова, О. І. Інженерна та комп`ютерна графіка : конспект лекцій для студ. електротехнічних спец. заочної форми навчання / О. І. Салтикова. – Суми : СумДУ, 2009. – 177 с.

Березанська К. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Немченко Ю.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗУМНИЙ БУДИНОК. СИСИТЕМА АВТОМАТИЗОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТЛЕННЯМ

Розумні будинки, як і більшість досягнень сучасної техніки, спочатку з’явилися на сторінках фантастичних оповідань. Але матеріалізовуватись ідея почала лише у XX-му

сторіччі після широкого введення електрики у будівлях і розвитку інформаційних технологій. Вперше повідомлення про віддалені прилади контролю можна віднести до розробки Ніколою Тесла дистанційного керування судами та транспортними засобами у 1898 році [1].

Розумний будинок – це житловий будинок сучасного типу, організований для проживання людей за допомогою автоматизації і високотехнологічних пристроїв. Під «розумним» будинком слід розуміти систему, яка забезпечує безпеку і ресурсозбереження (у тому числі і комфорт) для всіх користувачів. У найпростішому випадку вона повинна вміти розпізнавати конкретні ситуації, що відбуваються в будинку, і відповідним чином на них реагувати: одна з систем може керувати поведінкою інших, за заздалегідь створеними алгоритмами. Крім того, від автоматизації декількох підсистем забезпечується синергетичний ефект для всього комплексу [2].

Під терміном «Розумний будинок» зазвичай розуміють інтеграцію наступних систем в єдину систему управління будівлею: а) системи управління та зв'язку; б) система опалення; в) вентиляції та кондиціонування; г) система освітлення; д) система електроживлення будівлі; є) система безпеки і моніторингу.

Як правило, в системах управління світлом застосовуються інтелектуальні прилади - датчики, сенсори і так далі. З їх допомогою можна підтримувати постійний або змінний рівень освітлення, централізований управляти джерелами світла, значно зменшити кількість вимикачів і світлорегуляторів на стінах.

В основному слід розрізняти дротяні і безпровідні системи. Безпровідну систему у багатьох випадках можна встановити у вже готовому ремонті. В цьому випадку усі стандартні вимикачі міняються на радіо, або просто доповнюються спеціальним блоком. Також можна розміщувати спеціальний радіоблок безпосередньо біля світлової групи. Кабель, що управляє, в даному випадку не потрібно - його замінює радіоканал. У разі, якщо у вас ремонт знаходиться на стадії чорнової обробки, то ми радимо використати дротяну систему управління світлом [3].

Для побудови системи автоматичного управління світлом в розумному будинку використовується шинна технологія, що стала стандартом де-факто у більшості європейських країн. При такій технології усі вимикачі пов'язані між собою однією магістральною лінією - шиною. Таким чином, до кожного вимикача приходять не звичні нам дроти з напругою 220 вольт які потім йдуть на лампочку (навантаження), а слабкострумовий кабель з напругою 24 вольти [4].

При традиційній кабельній розводці потрібно прокладення більшої кількості дротів. Після прокладення дротів, додавання нових вимикачів або призначення наявним вимикачам інших груп світла вже неможливо. При шинній організації проводки дротів вимагається значно менше. У будь-який момент можна змінити функції вимикача (наприклад для управління іншими групами світла) або можна додати новий вимикач.

Вимикачі розумного будинку пов'язані між собою цим кабелем, причому не обов'язково послідовно. Так від одного вимикача, що приміром, стоїть на вході в кухню, один слабкострумовий кабель може піти до вимикача, що стоїть у вітальні, інший - до вимикача у ванні.

Виходячи з цього система автоматизованого управління освітлення є дуже економічною тому що вона передбачає аж на 20 % економії у грошовому еквіваленті а також збереже Ваш час, щоб не думати чи не забули Ви вимкнути світло в іншій кімнаті і т.д. [5].

Таким чином, система автоматизованого управління освітленням у будівлі, дозволяє дуже грамотно і зручно організувати освітлення приміщень, зон залежно від зовнішніх умов, часу доби і життєвих ситуацій. Дуже зручним є використання сценаріїв освітлення, в яких є можливість створення потрібної світлової сцени буквально натисненням на одну клавішу або командою з датчика або сенсора.

Список використаних джерел

1. Tesla Nikola Method of and apparatus for controlling mechanism of moving vessels and vehicles//Patent 613809. - United States Patent and Trademark Office, 8 November 1898. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Розумний_дім.
2. Що таке “Розумний Будинок”? / Компанія SmartEco: продаж та монтаж систем Smart Home. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://smarteco.biz.ua/smart-house.
3. Управление освещением. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scshome.ru/kak_rabotaet_svet.html.
4. Управление освещением. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intelcity.com.ua/upravlenie_osveshcheniem.php?page_id=52.
5. Управление светом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.besmart.su/upravlenie_svetom.

Буткова І. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Жеплінська М.М.,
кандидат технічних наук, доцент

ВПЛИВ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК У ПРОДУКТАХ ХАРЧУВАННЯ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Постановка наукової проблеми. Харчові добавки використовуються людиною багато століть – сіль, спеції – перець, гвоздика, мускатний горіх, кориця, мед в якості підсолоджувальних речовини та ін. Однак широке використання харчових добавок почалося в кінці XIX ст., воно пов'язане із зростанням населення, концентрацією його в містах, необхідністю вдосконалення традиційних харчових технологій, досягненнями хімії, створенням продуктів спеціального призначення. Незважаючи на існуюче в багатьох індивідуальних споживачів упередження, харчові добавки за гостротою, частотою і тяжкістю можливих захворювань слід віднести до розряду речовин мінімального ризику, але від їх кількості залежить загальний стан людини.

Актуальність дослідження. Можна зовсім по-різному ставитися до тих чи інших харчових добавок. 100 років тому кокаїн теж вважався харчовою добавкою, і в напої того часу спокійно його додавали. У свій час одним із запатентованих препаратів проти кашлю був «героїн», а у 60-ті роки безпечним стимулятором вважався метамфетамін. І лише через 5 років широкого його застосування лікарі дізналися про смертельно шкідливі побічні дії. Ось чому у нас немає ніякої впевненості, що через 5 років якийсь природний барвник не визнають психотропною речовиною, що призводить до розладів нервової системи. А тому турбота про власне здоров‘я стає сьогодні не лишень модною течією, а й якоюсь часточкою боротьби за краще життя прийдешніх поколінь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки вітчизняними та зарубіжними вченими напрацьовано великий за обсягом досвід щодо розуміння ролі основних харчових речовин та інгредієнтів у технології харчової продукції, закономірностей зміни їх властивостей під впливом технологічних факторів [1,2]. Технічний прогрес у харчовій та переробній областях у світі базується на досягненнях науки, у тому числі, науки про харчування, і пов'язаний із новими технологічними можливостями, що з'явились та продовжують з'являтись внаслідок досягнень науки та техніки. Великий вплив на нього має погіршення стану екології, жорстка конкуренція

продуктів харчування на ринку. Усе це приводить не тільки до корінного удосконалення технології отримання традиційних продуктів харчування, а й створення нового покоління цих самих продуктів, що відповідають вимогам та реаліям сьогодення. Це продукти харчування зі збалансованим складом, низькою калорійністю, пониженим вмістом цукру та жирів, спеціального функціонального призначення, а, також, продукти швидкого приготування та тривалого терміну зберігання. Створення продуктів харчування, що відповідають цим вимогам, у наш час є неможливим без застосування харчових добавок**.** Тому варто просто ставитись до харчових добавок із розумом.

Формулювання цілей тез. Метою даної роботи було проведення аналітичного дослідження щодо систематизації відомих на теперішній ачс харчових добавок, які можуть по-різному впливати на організм людини.

Викладення основного матеріалу. За останні десятиліття в наше життя лавиною увірвалися пластикові матеріали, синтетичний одяг, ціла низка штучних миючих, косметичних та лікувальних засобів.

Ці зміни стосуються також продуктів харчування. Більшість з них містить цілу низку штучно синтезованих сполук - Е-добавок. Харчові добавки — простий та дешевий спосіб надати продукту привабливий вигляд і колір, посилити смак, а також продовжити термін зберігання. Раніше назви цих хімічних речовин писали на етикетках продуктів повністю, але вони займали так багато місця, що в 1953 році в Європі, було вирішено змінити повні назви цих речовин буквою Е (від Europe) з цифровими кодами, ідентифікованими згідно Міжнародної системи класифікації (INS).

Нами проаналізована система харчових добавок та втсановлено, що більшість харчових добавок – штучно створені речовини, чужерідні для нашого організму – тому багато з них є токсичними і шкідливими для здоров’я.

Висновки. При виборі продуктів харчування: необхідно: брати з собою список заборонених і дозволених Е-добавок, ідучи в магазин за продуктами; не купувати консерви, напівфабрикати та кондитерські вироби тривалого зберігання, тому що це досягається за рахунок використання синтетичних консервантів; намагатися не вживати щоденно консервовані продукти, ковбаси та копченості; не купувати продукти, які містять більше 3-х синтетичних Е, тому що невідомо як вони взаємодіють; відмовитися від солодкої газованої води, бульйонних кубиків, готових соусів та сухих продуктів і супів, які треба «тільки залити окропом»; не купувати продукти з неприродньо яскравим забарвленням, так як у них може міститися велика кількість синтетичних барвників; не захоплюватися картопляними чіпсами, хрусткими хлібцями та крекерами, які містять акриламід (канцерогенна та мутагенна речовина) та глутамат натрію та добре промивати водою екзотичні фрукти перед вживанням, тому що вони обробляються біфенілом (Е230) та ортофенілфенолом (Е231) для захисту від плісняви.

Список використаних джерел

1. Сарафанова, Л.А. Применение пищевых добавок. Технические рекомендации /Л.А. Сарафанова. – 5-е изд. – СПб.: ГИОРД, 2003. – 160 с.
2. Эванс, Дж.А. Замороженные пищевые продукты: производство и реализация [пер. с англ.] / Дж.А. Эванс. – СПб.: Профессия, 2010. – 440 с.

Вольський О. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Шевченко В.В., доцент

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У державних освітніх стандартах вищої професійної освіти велика увага приділяється інтеграції загальних природничо-наукових і спеціальних інформатичних дисциплін, що обумовлює використання інтернет-технологій під час вивчення дисциплін інформатичної спрямованості. Такий підхід ініціює проектування теоретичних і практичних основ моделювання відповідного дидактичного процесу в комп'ютерному середовищі навчання фаховим дисциплінам інформаційного характеру.

В умовах неперервного зростання обсягу наукової інформації в наш час активізується забезпечення освітньої галузі теорією і практикою використання інтернет-технологій. Це пов'язано з тим, що згідно із законом України «Про освіту», система освіти повинна забезпечувати відповідний світовому рівень загальної і професійної культури суспільства.

У зв'язку з цим постає питання про подальшу інтеграцію української культури у світову інформаційну структуру.

Вища школа, поза всяким сумнівом, є пріоритетною освітньою галуззю, оскільки саме фахівці з вищою освітою є найбільш цінними в кадровому відношенні в сучасних соціально-економічних умовах. Виходячи з цього, одним із завдань, що стоять перед вищою освітою є підвищення якості інформатичної підготовки майбутніх фахівців із урахуванням сучасних напрямів розвитку і використання інфокомунікаційних та інтернет-технологій.

У наш час в розвинених країнах виразно проявляється тенденція використання комп'ютерних технологій в якості засобу вивчення окремих наукових дисциплін. На сьогодні інтернет-технології є одним з ефективних засобів навчання студентів вищих закладів освіти США, Західної Європи і Японії, тому проблема використання Інтернету в освітньому процесі українських ВНЗ має особливу актуальність. Її вирішення сприятиме не лише підвищенню якості підготовки високо кваліфікованих фахівців, але й інтеграції української освіти у світову освітню систему.

Можливості і необхідність використання засобів інтернет-технологій при викладанні фундаментальних дисциплін не потрібно пропагувати. Застосування мультимедійних програм, можливість візуалізації розрахунків дозволяють зробити навчання наочним, значною мірою допомагають подолати бар'єри, створені надмірно формалізованим і абстрактним викладом багатьох університетських навчальних курсів.

З багатьох розділів фундаментальних наук в Інтернеті накопичена величезна кількість корисної інформації, яку необхідно відшуковувати і систематизувати із застосуванням пошукових систем, а далі безпосередньо використовувати в процесі навчання.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що окремі психолого-педагогічні і методичні аспекти використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання у вищих педагогічних закладах освіти в процесі фахової підготовки майбутніх фахівців отримали обґрунтоване наукове освітлення в роботах С. Ф. Аверьянової, Ю. Н. Афанасьєва, В. П. Беспалько, В. Ю. Бикова, Ю. С. Брановського, А. Я. Ваграменко, А. П. Верхоли, А. Г. Гейна, Г. С. Гершунського, І. Долінера, М. І. Жалдака, І. М. Зубкової, А. В. Куценко, В. В. Лапінського, Н. Л. Ліпатникової, Л. С. Лісициної, Ю. І. Машбиця, М. Р. Меламуд, С. В .Панюкової, І. Н. Розіної, І. В. Роберт, Р. Г. Семеренко, О. М. Спіріна, О. К. Філатова, В. Ф. Шангіна, С. М. Яшанова та інших.

На основі застосування інформаційних і комп'ютерних інтернет-технологій Ю. С. Брановський досліджував активізацію навчальної діяльності студентів, В. Ф. Шангін визначив методичні основи пізнавальної діяльності студентів. Роботи вище вказаних авторів стали методологічною основою нашого дослідження.

Питання використання інтернет-технологій у фаховій підготовці фахівців розглянуті у роботах Н. К. Вовковінської, В. Ю. Бикова, В. В. Бублика, С. В. Глушакова,

Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, І. А. Козак, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, М. І. Шерман, С. М. Яшанова та інших. У цих роботах показано, що інтернет-технології можуть бути використані як наочний так і доступний засіб навчання в умовах інформаційного суспільства.

Відомо, що інтернет-технології дозволяють значно підвищити ефективність навчально-виховного процесу (М. А. Бовтенко, Е. М. Дубовікова, А. З. Елізаров, Ф. Р. Золотавіна, О. В. Львова, Є. С. Полат, І. Н. Розіна, D. Teeler, M. Warschauer та ін.). Проте, не зважаючи на значний освітній потенціал комп'ютерних та інтернет-технологій і наявність технічної бази у вищих навчальних закладах, в наш час навчальні інтернет-ресурси використовуються час від часу, а їх вплив на організацію процесу навчання при вивченні інформатичних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах, явно не відповідає умовам підготовки фахівців інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Кон А.І. Секрети Internet. Вид. Ростов н / Д: «Фенікс», 2000.

2. Симонович С. Євсєєв Г. Новітній самовчитель по роботі в Internet. М.: вид. «ДЕСС КОМ», 2000.

3. Фігурне В. Е. IBM PC для користувача. Короткий курс. - М.: ИНФРА - М, 1999.

4. Шафрін Ю.А. Інформаційні технології. М.: вид. ЛБЗ, 2001

Довгоселець О. М.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Сидорчук Л.А.,
доктор педагогічних наук, професор

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Постановка проблеми. Важливі перетворення у соціальній, політичній, економічній та культурній сферах життєдіяльності суспільства ставлять нові вимоги перед сучасною системою освіти, яка має готувати активного, творчого, конкурентоздатного фахівця на ринку праці. Це своєю чергою зумовлює провадження нових форм і методів організації навчального процесу, пошук ефективних шляхів активізації пізнавальної діяльності суб’єктів навчання.

Мета статті. Метою статті є аналіз можливостей активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових освітніх ресурсів, комп’ютерних програмних засобів у навчально-виховному процесі майбутніх фахівців автомобільного транспорту та ефективного поєднання з іншими методиками навчання.

Виклад основного матеріалу. Упровадження комп’ютерних технологій у навчально-пізнавальний процес не можливе без відповідного (спеціального) програмного забезпечення за умови раціонального використання. Педагогічні програмні засоби (ППЗ) значно розширюють можливості педагога щодо організації та проведення навчальних занять, активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку самостійності, ініціативності, творчості, формування умінь, навичок елементів науково-дослідницької роботи [1, с. 23].

Одним з ефективних способів використання інформаційних технологій у навчальній діяльності є створення комп’ютерних навчальних матеріалів та ефективне поєднання їх із іншими методичними матеріалами. Зокрема,поєднання та застосування

інтерактивних методів, ігрових форм, практичних занять та використання сучасних аудіо-відео засобів сприяє глибокому засвоєнню теоретичних знань з дисципліни "Організація та безпека дорожнього руху".

Еволюція комп'ютерних технологій дозволила успішно застосовувати їх за такими напрямами навчальної діяльності як: 1) використання довідково-інформаційних та експертних систем із застосуванням комп'ютерної техніки для зберігання інформації, пошуку і часткової її інтерпретації; 2) створення математичних моделей, зокрема, сучасні електронні засоби дозволяють гармонійно поєднати дидактичні принципи з науковістю матеріалу, зрозуміло описувати експеримент і відтворювати досліджуване явище у довільному масштабі часу, проводити імітаційне моделювання явищ, недоступних для класичних методів спостереження: 3) оперативний контроль навчального процесу з використанням тестувальних комп'ютерних систем з подальшим збереженням результатів опитувань, можливістю їх опрацювання і кумулятивною оцінкою знань.

Сучасні інформаційні технології виконують такі основні функції: удосконалюючу, тобто модернізуючу, модифікуючу, раціоналізуючу традиційний педагогічний процес, трансформуючу, тобто радикально змінюючи традиційний педагогічний процес, а також комплексну або комбінаторну, яка виконує сполучення елементів як традиційного, так і інноваційного педагогічного процесу.

Дидактичні переваги нових технологічних засобів із комп'ютерною підтримкою обумовлені насамперед можливостями індивідуалізації та інтенсифікації навчання, розвитку самостійності студентів та адаптації до їх можливостей, а також своєчасним та безперервним контролюванням успішності. Але є дуже важлива умова застосування засобів нових інформаційних технологій у навчальному процесі - пріоритет педагогічної ідеї, реалізація педагогічної ідеї за допомогою досягнень техніки. Комп'ютерна підтримка повинна запроваджуватися не як самоціль, данина науково-технічному розвитку, а як засіб поліпшення керівної ролі викладача, засіб досягнення певної мети.

Найбільш ефективною формою використання ЕОМ у навчальному процесі є діалоговий режим. ЕОМ займається з кожним студентом окремо, одночасно слідкуючи за роботою всіх, а викладач в цій ситуації має інформацію як про сам процес навчання, так і про діяльність кожного студента - скільки часу він працював із програмою, використовував закладену в ній "підказку", скільки зробив помилок, як засвоїв матеріал тощо.

Висновок.. Застосування ЕОМ дає можливість зробити процес навчання більш активним, надати йому характер пошуку та дослідження. На відміну від навчальних посібників та телебачення ЕОМ забезпечує можливість негайної реакції на відповідь студента, повторення, пояснення матеріалу для менш підготовлених, переходу до найбільш складного та дуже складного матеріалу для більш підготовлених. При дистанційній освіті з'являється можливість самостійно регулювати темп навчання. Одним із важливих положень, на які спиралось програмоване навчання також була індивідуалізація навчання.

Список використаних джерел

1. Дерех З. Д. Підручник водія. Основи керування автомобілем / Дерех З. Д., Душник В. Ф. – Київ : Арій, 2007. – 142 с.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посіб.] / І.М. Дичківська — К.: Академвидав, 2004. — 352 с.

Дьолог О. Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Косяк І.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ В ПРОЕКТУВАННІ ОДЯГУ

Актуальність дослідження. Характерними особливостями індустрії моди XXI століття, поряд з персоналізацією, стають екологізація, прискорення споживання та тиражування потреб, що особливо помітно на фоні загострення конкуренції на ринку фешн–товарів та послуг [1,2]. Тенденції індивідуалізації та генерації особистих потреб вступають у протиріччя з масовістю із властивої їй стереотипізацією. На зміну великосерійності приходить гнучке виробництво малих серій, продукти якого усе точніше орієнтовані на попит вузьких цільових груп. Інновації в сфері обробки та утилізації інформації надали нові можливості у проектуванні, виготовленні та реалізації сучасних моделей одягу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях останніх років присутні результати аналізу ролі інновацій у теорії та практиці художнього проектування одягу. Дискусіям о ролі інновацій в управлінні якістю та ефективністю процесів присвячені не тільки окремі дослідження, але й наукові журнали, конференції, симпозіуми, суспільні проекти, форуми [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Культура одягатись є найбільш індивідуальною формою матеріальної культури людини. В одязі знаходить відображення її духовність, втілені поняття зручності, доцільності, краси тіла, душі і довколишнього світу. Індивідуальний підхід та ексклюзивність в одязі може забезпечити тільки індивідуальний спосіб його виготовлення. Тому така організація виробництва на сьогоднішній день знайшла широке застосування. Успіх індивідуального виробництва швейних виробів забезпечується випуском широкого асортименту продукції текстильної промисловості вітчизняних та зарубіжних виробників, впровадженням передової техніки, парком сучасного універсального та спеціального, напівавтоматичного та автоматизованого, електронного вітчизняного та зарубіжного обладнання, розробкою нових досконаліших методик конструювання, а також технологічними розробками з урахуванням елементів новизни.

Соціально-культурні зміни торкнулися дизайну, технологій, процесу виробництва костюму і семантичної сутності одягу. У зв'язку з появою нових технологій і формуванням іншого ідеологічного середовища змінилися традиційні уявлення про принципи і методи моделювання одягу.

Напрями, за якими йде освоєння нових технологій в дизайні одягу, можна умовно поділити на кілька векторів: фабрицевтика; біомиметика; інтегральний одяг; «розумний» одяг; біоінженерія; одяг, що світиться.

Біомиметика. У сучасних нанотехнологіях широко використовується прийом, званий біомиметика, суть якого полягає в тому, щоб «підглянути» і повторити успішне вирішення проблеми, яке використовує сама природа.

Тканини, структура яких змінюється за допомогою нанотехнологій, здатні набувати властивостей різних природних матеріалів, наприклад натурального шовку (який в п'ять разів міцніший за сталь) або пелюстки лотоса (який відштовхує воду і будь-які жири). Американські дослідники з університету Клемсона (Clemson University) на основі детальних досліджень структури листя лотоса створили покриття, «що саме очищується», яке за словами хіміка-текстильника Філа Брауна, «покриття не очищає саме себе, воно просто відштовхує бруд краще, ніж будь-яка існуюча сьогодні тканину». Принцип дії запозичений у природи. Як було встановлено, листя лотоса мають властивість «самостійного очищення», їх поверхня відштовхує велику частину бруду і води. Швейцарская компанія Schoeller недавно представила тканину під назвою 3XDRY, на якій не утворюються плями від поту, яка здатна охолоджувати зони підвищеного потовиділення і відштовхувати майже будь-який бруд все це завдяки технології

NanoSphere. Аналогічний матеріал вже давно поставляє на ринок їх американський конкурент NanoTex: унікальну тканину купують багато знаменитих марки - від Perry Ellis і Brooks Brothers до Hugo Boss і Adidas.

Фабрицевтика - синтез текстильної та фармацевтичної галузей. Серед безлічі досягнень в цій галузі - тканина з мікрокапсулами. При контакті зі шкірою вони розкриваються і насичують її необхідними речовинами. Подібні матеріали зараз використовуються переважно в медицині, наприклад, в рамках ранозагоювальної терапії. Однак виробники обіцяють незабаром почати шити з них одяг на кожен день: омолоджуючі шкіру футболки, штани, які лікують целюліт і т. д. Одне з діючих і успішно застосовуються винаходів - тканина Lycra Care, створена спільно компаніями Lycra і International Flavors & Fragrances. Завдяки особливим мікрокапсули цей матеріал при зіткненні з шкірою здатний виділяти масу корисних речовин - від ароматичних композицій і антицелюлітних кремів до вітаміну Е і екстракту алоє.

Список використаних джерел

1. Гардабхадзе І. А. Актуальні проблеми теорії і практики художнього проектування сучасного одягу / І. А. Гардабхадзе // Вісник ХДАДМ. – Х., 2012. – Вип. 13. – С. 18–24. 4. Гардабхадзе І. А. Аналіз факторів підвищення ефективності процесів створення сучасного одягу / І. А. Гардабхадзе // Вісник КНУТД. – 2009. – № 6. – С. 119–123.

Кравець Тетяна Василівна
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ляшенко М.Ю.,
викладач

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГІВ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність дослідження. Заклади ресторанного господарства – сфера людської діяльності, що постійно розвивається . В сучасному цивілізованому світі ресторанна справа як вид бізнесу є надзвичайно популярним, тому виникає постійна боротьба між закладами та внутрішня конкуренція серед фахівців, обслуговуючого персоналу. Ця сфера відповідає не тільки за харчування, а й за збереження традицій та розвитку туристичної діяльності в Україні. Сучасні ресторати, керівники закладів, розуміють, що на успішну діяльності ресторанного бізнесу впливає багато факторів, але один з найпроблемніших - це комунікативна компетентність фахівців.

Постановка наукової проблеми. В закладах ресторанного господарства кожний день відбувається спілкування з новими людьми. Для підвищення комунікативної компетентності фахівців ресторанної справи існують різноманітні презентації , майстер-класи, тренінги, що направлені на удосконалення професіоналізму поварів, офіціантів, барменів, керуючого персоналу. Але розвиток культури спілкування фахівців ресторанного господарства потребує постійного оновлення, модернізації та інноваційних підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи тренінгу комунікативної компетентності докладно розглянуті в роботах Андрєєвої Г.А., Богомолової М.М., Бондаренко О.В., Вачкова І.В., Євтихова О.В., Ємельянова Ю.М., Петровської Л.А., Сидоренко О.В. та ін. Взагалі тренінг розглядається як метод, за допомогою якого здійснюється вплив з метою навчання, формування професійно важливих якостей, розвитку особистісних характеристик, а також як метод оволодіння будь-яким складним видом діяльності, зокрема комунікативною компетентністю у спілкуванні [1, с. 9].

Формулювання цілей тез. Мета даної роботи обґрунтувати використання тренінгів як засіб розвитку комунікативної компетентності фахівців у сфері ресторанного господарства.

Викладення основного матеріалу. Основна діяльність в сфері ресторанної справи, як і у більшості інших галузей сервісу - робота з людьми. Тому, на відміну від багатьох інших спеціальностей, важливою складовою фахової компетентності майбутнього фахівця у сфері ресторанного господарства є комунікативна компетентність.

Одним з найбільш ефективних методів розвитку комунікативної компетентності є тренінг, який є однією із групових форм роботи. Термін «тренінг» (від англійського training) має низку значень – «навчання», «виховання», «тренування», «підготовка» [2, с. 116]. З метою покращення умов розвитку комунікативної компетентності фахівців ресторанного господарствами нами пропонується використання наступних тренінгів:

Тренінг спрямований на удосконалення жестів та міміки. На нашу думку, в ресторанному бізнесі жести и міміка не завжди виступають позитивним аспектом взаємодії із клієнтом, адже можуть вплинути на його емоційний стан. Тому потрібно завжди вдосконалювати професіоналізм комунікативних здібностей фахівця для успішної емоційної атмосфери та професійної діяльності в ресторані.

Тренінг «слова паразити». Тлумачення цього тренінгу визначається завдяки найрозповсюдженими проблемами сучасного спілкування в Україні: територіальні проблемні чинники (діалектичні напрямки); русизм в українській мові; слова іншомовного походження. Метою даного тренінгу являється вдосконалення мови без використання допоміжних слів. За допомогою цього тренінгу працівники ресторану оволодівають навичками красномовства та зв’язної мови.

Тренінг спрямований на розвиток артикуляційного апарату. Цей тренінг має технологічну дію, що певним чином впливає на милозвучність мови, звуків. Скомпоновано технологічні вправи для розвитку артикуляційного апарату за Станіславським.

Висновки. Використання запропонованих тренінгів як у педагогічній та професійній діяльностях сприяють розвитку комунікативної компетентності фахівців ресторанного господарства, а саме покращення рівня комунікативної культури ресторанного бізнесу в Україні, збільшення прибутку, швидкому вирішенню конфліктних ситуацій, розвитку когнітивного мислення.

Список використаних джерел

1. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обу- чение / Ю.Н. Емельянов. - Ленинград. Изд-во Ленинградского университета . 1985. – 168 с

2. Сікора, Я. Б. Використання тренінгів у професійній підготовці компетентних фахівців з інформатики. / Я.Б. Сікора// Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла [ред. кол.: Побірченко Н.С. *(гол. ред.)* та інші]. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – Випуск 36. – 301 с. – С.115-121.

Мазурик І. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Ніколайчук С.П.,
кандидат педагогічних наук

НОВІТНІ ТЕКСТИЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Актуальність сучасних інноваційних процесів у легкій промисловості зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на розвиток

текстильної промисловості, що відбувся протягом останніх 20 років. Нові технології докорінно та швидко змінили структуру та можливості текстильної промисловості. Сучасний розвиток суспільства та різноманітних сфер його діяльності потребує інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного прогресу. Результатом новітньої діяльності у галузі текстильного виробництва є створення текстильних матеріалів з якісно новими властивостями та можливостями для використання.

Метою статті є дослідження напрямів розвитку технологій новітнього текстилю, нових властивостей текстильних матеріалів, нових можливостей високо наукових технологій XXI століття та їх місце в текстильній промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасних наукових публікацій у сфері легкої промисловості свідчить про те, що новітні технології у галузі текстильної промисловості розвиваються за чотирма основними напрямами: колористичний, інтелектуальний, інноваційний та 3D текстиль.

Особливу увагу доцільно приділити вдосконаленню оздоблювального виробництва, яке забезпечує неповторний зовнішній вигляд продукції та її особливі властивості. В основі *колористичного* напряму лежить використання фото-, термо- та гідрохромних барвників. Такі тканини можуть змінюватися під дією тепла, світла; зміні можуть піддаватися також чіткі графічні малюнки на деталях одягу, що впливає на загальне сприйняття форми костюма. Водночас такі тканини нестійкі до прання, хімічної обробки тощо.

«Інтелектуальний текстиль» (intelligenttextile) пов'язаний з нанотехнологіями [2] – це технології виробництва матеріалів шляхом підконтрольного маніпулювання атомами, молекулами та частками надмалого розміру (один нанометр дорівнює одній міліардній метра), коли отримують матеріали з фундаментально новими якостями. Надзвичайно малий розмір часток, які утворюють матеріал (тканину), різко змінює його структуру, збільшує внутрішню поверхню, що й призводить до виникнення нових якостей. Серед нанотехнологій, які впроваджуються в текстиль, виділяють: виробництво нановолокон і кінцеву обробку текстильних матеріалів з використанням нанотехнологій [2].

Нановолокна виробляють, наповнюючи традиційні волокноутворюючі полімери наночастками різноманітних речовин, що відрізняються за конфігурацією, або шляхом створення надтонких волокон, діаметр котрих дорівнює нанорозмірам. Виробництво волокон, наповнених наночастками, має високі якісні показники, зокрема[3]: знижена горючість, відсутність вираженої усадки матеріалу; підвищена міцність на розрив та витирання (текстильні матеріали набувають унікальних якостей: стають в шість разів міцніші за сталь та в сто разів легші за неї); захист від ультрафіолетового випромінювання, вогнезахист тощо.

При заключній обробці текстильних матеріалів використовують наночастки різноманітних речовин у вигляді наноемульсій і нанодисперсій, що надає матеріалам м'якості, водо-, брудо-та олієстійкості, антистатичності тощо[3].

Інноваційний текстиль пов'язаний з корисними та функціональними властивостями текстильних матеріалів[1].Проблема виготовлення екологічно чистого текстилю та одягу в останні роки набула досить великого значення. Широку популярність набув текстиль з антибактеріальними якостями. Цікавим напрямом текстильного виробництва є створення ароматизованих текстильних волокон та тканин, з поверхні яких відразу починає випаровуватись волога. Інноваційний текстиль має корисні властивості, зокрема: захист від несприятливих атмосферних впливів, вірусів, ультрафіолетового випромінювання, електромагнітних хвиль, статичної електрики тощо.

3D текстиль – це один з найновіших напрямів створення текстилю, що характеризується об'ємно-просторовою, трьохвимірною формою [4].3D-друк – це технологія багаторазового нашарування безперервним волокном, яке проходить крізь принтер; технологія забезпечує високу міцність та еластичність матеріалів. Технологія 3D

друку дозволяє використовувати для виготовлення однієї деталі одягу кілька різних матеріалів.

Висновки. Таким чином, новітні технології у галузі текстильної промисловості розвиваються за чотирма основними напрямами: колористичний, інтелектуальний, інноваційний та 3D текстиль. Ці напрями займають ключове місце у сучасному розвитку текстильного виробництва, адже вони є початком нового етапу становлення текстильної промисловості. Винахід новітніх текстильних матеріалів дозволяє створювати одяг з іншим філософським баченням моделі, образним та конструктивним рішенням, закладати більш широкі перспективи використання нетрадиційних тканин у створенні виробів. На даний час високотехнологічний текстиль використовують, як правило, в одязі класу «люкс».

Список використаних джерел

1. Буданова Г. Н. Инновационны етехнологии в производстве новых текстильных материалов / Г. Н. Буданова, А. Е. Ролдугина. // Международный независимый институт Математики и Систем "МиС". – 2014. – С. 10–12.
2. Васильева Н. Г. Нанотехнологии в текстильной промышленности / Н. Г. Васильева. // Вестник Казанского технологического университета. – 2011. – С. 358–360.
3. Применение нанотехнологий для получения текстильных материалов с защитными свойствами / А.С. Торшин, А.Е. Третьякова, В.В. Сафонов, С.П. Губин. // Инновационные технологии в текстильной и легкой промышленности. – 2014. – С. 98–99.
4. Шнайдер А.Б. Об'ємно-просторовий текстиль як сучасна форма текстильного дизайну / А.Б. Шнайдер. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2009. – С. 158–162.

Матвійчук А. І., Цибенко Д. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Бровченко А.І.,
кандидат педагогічний наук, доцент

НАВЧАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ НА ПРИКЛАДАХ ДРІБНОЇ ДЕРЕВ'ЯНОЇ ПЛАСТИКИ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ

Навчання майбутніх дизайнерів художньої обробки деревини є важливою складовою формування їх фахової компетентності.

Метою дослідження є пошук засобів підвищення результативності навчання художньої обробки деревини.

Художня обробка деревини, будучи традиційним видом художньо-практичної діяльності українців, має високу духовно-матеріальну цінність та є важливим засобом виховання і творчого розвитку особистості.

Гармонізована форма декоративно-ужиткового виробу з дерева, будучи носієм естетичного змісту (органічність, цілісність, ритмічна побудова, лаконізм пластики, колірна гама й ін.), створеного у процесі продуктивної праці, одночасно є творчим процесом народження краси. Створення красивих речей з дерева неможливе без соціально-естетичного відношення до предмета праці, вишуканого смаку, знань й умінь, що забезпечують естетичну цінність виробу, його художню якість.

Навчання художньої обробки деревини, при виготовленні зразків дрібної дерев'яної пластики традиційного деревообробництва вигідно вирізняється малою часовою, енерго- та матеріалозатратністю. Це, зокрема, виготовлення традиційних ложок, солонок, дрібних декоративних елементів меблів, ківшиків, різноманітних іграшок, форма

і декор яких характеризується вишуканістю і досконалістю форм. Вони є результатом тисячолітньої колективної народної творчості та відбору того що відповідало національній ментальності. На думку О.Стрижак, «національне можна охарактеризувати як таке, що необхідно для нормального функціонування нації та етносу, для найкращого пристосування і виживання в умовах певного середовища» [1].

Важливою цікавою галуззю деревообробки було ложкарство. Його історія налічує кілька тисяч років. З періоду Трипілля до нас дійшли ритуальні глиняні ложки, а з часів Київської Русі – дере'яні.

Ложка – дерев'яний предмет столового прибору, яким набирають рідку або розсипну страву; лижка, лижиця (Гуцульщина). Частини: головка, черпачок, спинка головки, в'язи, плечі, скат, держачок (с. Тептіївка Богуславського р-ну Київської обл.). За дослідженням Євгена Шевченка, «протягом кількох сторіч їх експортували з Київщини, Черкащини, Полтавщини, Галичини за межі України. Нараховується понад 200 різнотипів українських ложок, що мають локальні відмінності [2].

Навчаючись виготовляти одну із форм традиційної дерев'яної ложки, майбутній фахівець з дизайн-діяльності опановує чотири основних формотворчих техніки ручної художньої обробки деревини: тесання, вирізування, видовбування, різьблення.

При навчальному формотворенні і декоруванні можна на власний розсуд обирати форму ложки у відповідності до її функції й власних вподобань, та дещо змінювати форму і співвідношення розмірів частин ложки, декорувати держачок ложки самостійно підібраним або розробленим орнаментом, що забезпечує особистісний підхід в навчанні. Нами виготовлено зразок гетьманської ложки з деревини клена [Рис.1].

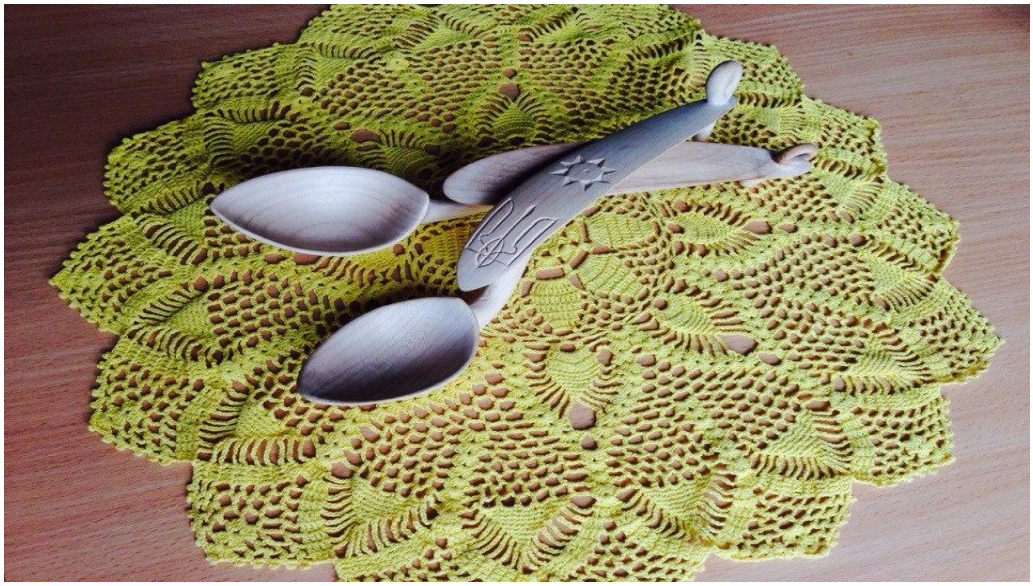

Рис.1. Зразок гетьманської ложки з деревини клена виготовлений авторами

Висновки. Виготовлення української дерев'яної ложки є ефективним засобом навчання художньої обробки деревини. ЇЇ виготовлення пов'язане з використанням чотирьох основних формотворчих технік в художньому деревообробниці та дає можливість особистісного підходу в навчанні.. Форма ложки є результатом тисячолітньої народної колективної творчості і відповідає національній ментальності.

Список використаних джерел

1.Стрижак О. До питання про взаємодію народного мистецтва і професійної художньої діяльності як складових національної культури/ О.Стрижак // Колективне дослідження за матеріалами Других Гончарівських читань, 26 – 29 січня 1995 року; Музей

Івана Гончара, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М.Н.Рильського НАНУ України. – К.: Родовід, 1996. – 164 с. – С. 27 – 32.

2.Шевченко Євген. Народна деревообробка в Україні: словник народної термінології / Євген Шевченко. – К. : Артанія, 1997. – 312с.

Міщішина А. С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Шпильовий Ю.В.,
доцент

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ 3D-ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Останнім часом широкого поширення набули терміни безпаперові технології, інтерактивні технології, технології програмування, технології проектування баз даних, Internet-технології, 3D-технології, технології аналізу та реінжинірингу бізнес-процесів тощо. Всі вони припускають використання інформації, тобто будь-якого виду відомостей про предмети, факти, поняття предметної області [1].

На нашу думку, саме 3D-технології сприяють більш якісному освоєнню навчального матеріалу в навчальних закладах усіх рівнів, від школи до університету.

3D-технології в освіті дозволяють урізноманітнити навчальні заняття, зробити освітній процес ефективним і візаульно-об’ємним. Застосування 3D-технологій в галузі освіти дає можливість наочно продемонструвати об’єкт або явище з необхідного курсу чи предмету. Навчальний інтерактивний контент для освіти складається з поєднання тестів, 3D-відео, 3D-моделювання, віртуальних лабораторій, інтерактивних завдань, ігор, а також текстів, зображень і гіперпосилань.

Можемо виділити такі переваги використання 3D-технологій в освіті [3]:

– візуалізація «складних» тем допомагає учням і студентам краще розуміти навчальний матеріал;

– демонстрація тривимірних моделей, процесів і об’єктів поряд з традиційними засобами навчання забезпечують новий рівень наочності;

– підвищення мотивації до навчання;

– сприяє засвоєнню більшого обсягу інформації.

3D-технології наразі стають таким ж доступним інструментом, як наприклад в свій час стали мультимедійні та інтерактивні технології. Сьогодні 3D-технології можуть використовувати не тільки інженери-конструктори, проектувальники, дизайнери, а й майбутні вчителі технологій.

Для майбутніх учителів технологій, в умовах інформатизації суспільства, постає актуальним питання вивчення можливостей 3D-технології, що дозволить в якісному плані підвищити загальну технологічну підготовку з багатьох дисциплін, які вивчаються студентами. Маючи високу технологічну підготовку, майбутній учитель технологій зможе навчитися працювати з новими технологіями, які використовуються на сучасному виробництві. Однією з таких технологій є технологія 3D-друку, яка дає змогу створити за короткий період часу не лише прототип необхідної деталі, але й саму деталь або кілька деталей, що надасть можливість показати майбутньому вчителю технологій весь процес від проектування до виготовлення виробу. Технології 3D-друку дають змогу студентам безпосередньо взаємодіяти з реальними 3D-моделями й отримувати сильну мотивацію до подальшого вдосконалення [2].

Використання 3D-принтерів в освіті відкриває нові можливості для вивчення і закріплення навчального матеріалу. Наприклад 3D-принтер дозволяє надрукувати готовий механізм, який після хвилинної обробки буде готовий для демонстрації.

Робота з 3D-принтерами може сприяти розвитку технічних навичок у студентів і учнів. Програмне забезпечення дозволяє друкувати не тільки моделі з підручника, а й створені самостійно, з використанням програм для 3D-моделювання (наприклад **Google SketchUp** – безкоштовна програма для створення 3D-моделей) та інших систем автоматизованого проектування – **AutoCAD, КОМПАС, SolidWorks** тощо.

7 причин, за якими 3D-принтер може використовуватись у галузі освіти:

1. 3D-принтер спонукає до науково-технічної творчості;
2. 3D-принтер відкриває вікно в світ 3D-моделювання, 3D-візуалізації і віртуальної реальності;
3. 3D-принтери розвивають образне мислення (або просторовий інтелект);
4. Використання 3D-принтерів, дозволяє учням і студентам винаходити нові технічні продукти;
5. 3D-принтер звільняє людину від рутинної праці і дозволяє їй займатися творчістю;
6. 3D-принтери дозволяють реалізувати навчання на практиці: студенти можуть самостійно створювати прототипи і необхідні деталі, втілюючи свої конструкторські та дизайнерські ідеї;
7. 3D-принтер дозволяє розкрити творчі, інтелектуальні, проектні, технічні, конструкторські, дизайнерські здібності.

Список використаних джерел

1. Інформатика. Інформаційні технології в будівництві. Системи автоматизованого проектування: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. А. Баженов, Е. З. Криксунов, А. В. Перельмутер, О. В. Шишов. – К. : Каравела, 2004. – 356 с. – (Вища освіта в Україні). – Бібліогр.: 15 назв. – укр.

2. Шпильовий Ю. В. Нові види медіа-комунікацій в системі педагогічної освіти (на прикладі 3D-технологій) / Ю. В. Шпильовий // Стратегія якості в промисловості і освіті : IX міжнародна конференція. – Том 3 / упор. : Т. С. Хохлова, В. А. Хохлов, Ю. А. Ступак. – Дніпропетровськ–Варна, 2013. – С. 550-553.

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.avclub.pro/articles/3d-tekhnologii/3d-tekhnologii-v-obrazovanii/

Мотрущенко І. В.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Лебедєв Д.В.,
кандидат педагогічний наук, доцент

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІОСНОВИ ВИКЛАДАННЯ ПЕРСПЕКТИВИ НА ЗАНЯТТЯХ З СПЕЦІАЛЬНОГО РИСУНКУ В КОНТЕКСТІ ДИЗАЙН-ОСВІТИ

Людська діяльність – це спосіб існування людини як діючої живої істоти. Її функція - забезпечити збереження та розвиток людського суспільства, так як це умови буття самої людини, і це буття повинно задовольняти її потреби.

Людина завжди прагне прикрасити своє життя, зробити красивими всі необхідні для неї речі: одяг, посуд, знаряддя праці, ; приміщення. До того ж всі ці речі повинні

відповідати своїй функції та призначенню.

Отже, людська діяльність повинна гармонійно об'єднати в собі науку та мистецтво. Таким якісно новим типом діяльності, що інтегрує в собі технічну, наукову та гуманітарну культуру, є дизайн.

«У деяких країнах (Японія, Англія) дизайн-освіта поставлена у ранг державної політики. Вже у 80-х роках минулого століття науковці визначали, що : саме дизайн спроможний ефективно вирішити завдання зближення школи з естетичною культурою сучасності і, що потрібні кардинальні заходи для поширення дизайн-освіти на різних вікових та освітніх рівнях» [1. С.72].

Досвідчений дизайнер, створюючи образ майбутнього проекту, може намалювати його від руки (це потребує великої практики, розвинутого вміння креслити та малювати за уявою). До цього ж нам треба показати простір так, як ми його будемо бачити, а не умовно, тому найбільш наочним є перспективне зображення інтер'єру.

Перше поняття перспективи (з досвіду спостережень за простором) дали давні греки та римляни, які використовували її для ; створення пейзажів та архітектурних креслень.

Епоха Відродження (XIV-XVI ст) - поява лінійної перспективи її визначення дали італійські майстри образотворчого мистецтва : та архітектури - .Альберті та Брунелескі. Використовуючи закони геометричних побудов та зменшення довжини відрізка в залежності від відстані до нього, вони досягли того, що тримірний простір на двомірній площині сприймався як реальний.

У часи бароко, перспективні зображення досягли найвищої досконалості у фресках храмів. Реальні архітектурні елементи ; храму плавно поєднувалися з намальованими формами купола, що створювало ілюзію небесного простору

У процесі аналізу картини та екскурсу в історію студентам необхідно дати визначення перспективи (це спосіб показу просторових фігур на площині такими, якими вони сприймаються з однієї нерухомої точки), її видів (повітряна (показує зміну кольору під впливом повітряного і середовища) та лінійна (засіб перспективного зображення обрисів предметів). Для правильного розуміння обох видів перспектив, їх вивчення, перші заняття краще проводити на пленері, оскільки саме природне середовище містить велику кількість зразків перспективного скорочення предметів.

Надалі можна переходити до вивчення перспективного зображення інтер'єру, розпочинаючи роботу над перспективним зображенням фронтального виду інтер'єру (картинна площина паралельна протилежній стінці й потребує для перспективної побудови одну точку сходу). Така діяльність може супроводжуватись виконанням наступних завдань: перспективне зображення порожньої кімнати; перспективне зображення вікон, дверей, плафонів; перспективне зображення шаф, стендів, стола викладача тощо [2. С. 18]. Підсумковим може бути виконання перспективного зображення інтер'єру за уявою. Для роботи можна запропонувати такі теми: «Сучасний шкільний кабінет образотворчого мистецтва»; «Шкільні виробничі майстерні»; «Моя кімната».

Достатньо оволодівши знаннями та практичним навичками у зображенні фронтального виду інтер'єру, оцінивши результати ; роботи, можна переходити до вивчення кутової перспективи в зображенні інтер'єру (перспектива з двома точками сходу).

Таким чином студенти починають розуміти, що «дизайн поєднує в собі елементи матеріальної (сукупність засобів і предметів виробництва та матеріальних благ, рівень розвитку продуктивних сил) та духовної культури (рівень розвитку науки, освіти, мистецтва, літератури, умов побуту)» [3. С. 52].

Список використаних джерел

1. Балла О. Чеповек и его вещи // Зиание - сила - 2001. - № 4 - С 72-82.
2. Лебедєв Д.В., Слабко В.М. Практикум з основ дизайну /Д.В. Лебедєв, В.М.

Слабко. – НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 58с.
3. Фольта А.В. Основы художественного конструирования / А.В. Фольта. Вища школа – К., Наук. Освіта. 1973. – 75 с.

Сімьонова О. І.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Лебедєв Д.В.,
кандидат педагогічний наук, доцент

ТЕХНІКА ДЕКОРАТИВНОГО ЖИВОПИСУ ФРЕСКА ВІНТЕР'ЄРТА ЕКСТЕР'ЕРІЖИТЛА

Однією з найважливіших сфер естетичної діяльності людини, поряд з прикрашанням предметів побуту, завжди було декорування свого будинку. Розвиток даного виду мистецтва за період історії людства досяг значних висот.

Серед усіх видів матеріалів, які застосовуються для оздоблення інтер'єрів будівель, частка лакофарбових становить понад 50%.

Зараз вже важко встановити, коли людина вперше стала використовувати фарби. Можна лише з упевненістю стверджувати, що виробництво фарб - один з найдавніших процесів в хімічній технології.

На той час барвники розводились або у воді або у органічних плівко утворюючих речовинах (казеїн, бичача кров та інші). Багатовікову історію має і льняне масло як матеріал для приготування масляних фарб. У Стародавньому Римі і в Стародавній Греції вже знали властивості рослинних олій, способи їх варіння, захисні властивості масляної плівки.

Лаки і фарби застосовувалися головним чином для декоративних і художніх робіт, хоча їхня функція як захисного покриття була відома давно.

Фреска (італ.- свіжий, сирий) - художній розпис, виконуваний затертими на воді фарбами по щойно нанесеній сирій вапняній штукатурки. Іноді вживається і вираз «справжня фреска», щоб підкреслити саме цю її якість - по-сирому [1, С.109].

На Україну термін «фреска» прийшов з Італії приблизно у XVIII столітті. Терміном же «стінний розпис» означав всі види розпису на архітектурних поверхнях, виконані в будь-якій техніці.

Фресковий живопис в мистецтві стінопису застосовувався в різні епохи в Єгипті, Греції, Італії, Візантії. Найбільшого розвитку і досконалості фреска досягла в Італії в епоху Відродження. В Україні зразки фрескового живопису відносяться до X-XVII століть.

На Україні розписували хати пензлями, рогозою, віхтями. Квіти й листки найчастіше малювали пальцем. Деякі регіони України, як от Київщина, Уманщина, Катеринославщина, Херсонщина й Одещина, стали визнаними центрами народного розпису у техніці фреска. А вже з початку XIX століття на основі настінного розпису почав витворюватись розпис декоративний, який виконується на різних предметах повсякденного вжитку: вазах, тарілках, глечиках, карафках, навіть елементах кінської збруї та озброєння (давня традиція мистецтва Запорозької Січі) [2, С. 13].

Розпис по свіжій штукатурці вимагає швидкого виконання і виключає можливість внесення виправлень у зробленому раніше розписі, тому виконанню розпису передують підготовчі роботи: виконання ескізу з ретельним вивченням деталей розпису, відповідно до ескізу готується картон в масштабі майбутнього розпису, з якого контури переносяться на поверхню, що оздоблюється.

Кольорові складові для фрескового живопису готують, перетираючи необхідні пігменти на чистій воді в приблизному співвідношенні 1: 3 (пігмент: вода).

Для фрескового розпису застосовують лугостійкі природні (вохра, мумія, сурик, сієна, умбра, кольорові сланці і туфи, лазурит, малахіт і таке інше) і штучні (окис хрому, ультрамарин, кобальт синій, блакитний і зелений, зелень смарагдова, кістка палена та інші) пігменти.

Таким чином застосування традиційних природних матеріалів та технік виконання розпису фреска дозволяє зберігати народні традиції стінового розпису та залучати ці техніки до оздоблення сучасних житлових та адміністративних будівель.

Список використаних джерел

1.Логанина В. И. Искусство интерьера. Современные материалы для отделки /В. И. Логанина, С.Н. Кислицына, С.М. Саденко. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 252 с.

2.Прищенко С. В. Кольорознавство : Навчальний посібник / С. В. Прищенко, За ред. Проф. Є.А. Антоновича. – К. ; Альтерпрес, 2010. – 354 с., іл.

Ткачук М. С.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Сидорчук Л.А.,
доктор педагогічних наук, професор

ПРИНЦИПИ ЕРГОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТРУДОВОЇ ТА ІНШИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ

Ергономіка як науково-практична дисципліна має за мету забезпечення високої ефективності праці людини, її безпеки та комфорту. Одним із шляхів досягнення такої триєдиної задачі є створення ефективного психофізіологічного забезпечення працездатності людини, насамперед оператора ергатичної системи. Макроергономічний підхід передбачає системне вирішення питань аналізу певного виду діяльності, проектування її оптимальних умов, відбір та пристосування людини до цієї діяльності, вирішення технічних та організаційних питань забезпечення ефективної та безпечної праці. В той же час, узагальнюючи відомі офіційні данні, можна дійти висновку: економічні та соціальні втрати авіаційних, транспортних, енергетичних, хімічних та нафтохімічних компаній зумовлені тим, що від 50% до 80% всіх аварій та порушень технологічного режиму трапляються з вини оперативного персоналу. Зниження обумовлених цим втрат навіть на 1% еквівалентно заощадженню мільярдів доларів.

На працездатність людини, яка включена до контуру управління складним техніко-технологічним об’єктом, впливають, головним чином, чотири групи факторів: професійно важливі психофізіологічні якості, професійні знання і уміння, функціональний стан, параметри виробничого середовища (в тому числі, ергономічність спроектованого обладнання). Високоточні оцінка та прогноз працездатності оператора є необхідною складовою управління ефективністю та надійністю всієї ергатичної системи. Тому величезні зусилля (наукові, фінансові, ресурсні) витрачаються на підвищення працездатності людини-оператора на корпоративному, державному та міждержавному (МАГАТЕ, програми Європейського Союзу, НАТО тощо) рівнях.

Однак слід визнати, що незважаючи на істотне удосконалення методів і засобів професійної підготовки операторів, впровадження різних типів тренажерів і посилення контролю спеціальних знань та стану здоров’я експлуатаційного персоналу підвищення надійності операторської діяльності залишається невирішеною проблемою. За останні роки аварійність з вини персоналу збільшилась в авіації – на 10%, в енергетиці - на 20%, а в окремих енергооб’єднаннях України кожна друга аварія обумовлена помилковими діями оперативного персоналу. Аналіз аварій на блочних ТЕС України показав, що однією з

головних причин їх виникнення є невідповідність психофізіологічних можливостей операторів професійним вимогам. У зв'язку з цим особливого значення набуває розробка ефективних психофізіологічних методів прогнозування успішності освоєння та реалізації професійної діяльності операторів. Надійність прогнозу суттєво збільшується за умови одночасного урахування різнорідних чинників - психологічних, фізіологічних, медичних – та їх динаміки, системного аналізу організму людини та її професійної поведінки в процесі діяльності.

На часі роботи з психофізіологічного і медичного забезпечення професійної працездатності операторів ведуться в декількох напрямах, на кожному з яких відбір і збереження інформації про людину має свої особливості та вади: професійний добір (за допомогою різних опитувачів, медичного обстеження, результати обробки яких залишаються в центрі, де виконується відбір кандидатів у професію); професійна підготовка (інформація щодо успішності якої зберігається в узагальненому вигляді в атестаційних документах); періодичний контроль (емпіричні медичні заміри в медсанчастині підприємства); поточний контроль (медичні дані про стан здоров'я людини). При цьому, точність прогнозу працездатності оператора залишається або недостатньою з огляду на потреби практики, або взагалі не оцінюється, а дані, отримані щодо конкретного оператора на зазначених етапах контролю, не співставляються, що не дозволяє отримати надійний інструмент забезпечення високої ефективності оператора.

Список використаних джерел

1. Мунипов В. М., Зинченко В. П. Эргономика: человекоориентированное проектирование техники, программных средств и среды: Учебник. — М.: Логос, 2001. — 356 с

ФАКУЛЬТЕТ ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Белянкіна-Криницька І.Б.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Саюк В.І.,
кандидат педагогічних наук,доцент

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ РАЙОННИХ МЕТОДИЧНИХ КАБІНЕТІВ

Постановка проблеми. Розвиток освіти в Україні залежить від багатьох факторів, але одним із найважливіший чинників є сам педагогічний працівник, його бажання розвиватись, самовдосконалюватися. Допомогу у розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, особливо у міжкурсовий період, завжди надавали методичні працівники районних методичних кабінетів (РМК). В умовах сучасних реформаційних змін у галузі освіти важливо визначити місце і роль методичної служби в системі освіти України.

Метою статті є визначення сутності та змісту методичної роботи РМК в умовах трансформаційних змін у галузі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі методичної роботи РМК приділено увагу такими науковцями як Б. Галузинським, В.Гуменюк, І. Жерносєком, В. Пуцовим, К. Старченком. та ін..

Виклад основного матеріалу. Методична робота – це цілісна система взаємопов'язаних дій і заходів, яка ґрунтується на досягненнях науки, передовому досвіді й конкретному аналізі труднощів, що виникають у вчителів, та спрямована на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, вихователя, керівника закладу освіти, на збагачення й розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу, а в результаті – на досягнення оптимальних наслідків освіти, виховання й розвитку майбутніх громадян України [2; 15]. Головною метою методичної служби є допомога педагогічним кадрам в реалізації актуальних завдань розвитку, вдосконалення і підвищення професійної майстерності та рівня психологічної підготовки педагогічних кадрів; активізація творчого потенціалу; формування здатності до швидкої адаптації в умовах, що постійно змінюються. Діяльність методистів РМК спрямована на забезпечення науково-методичної системи дошкільної та загальної середньої освіти, перетворення наукових ідей у педагогічну практику, підтримка інноваційної діяльності, інформаційно-методичний супровід навчальних закладів та педагогічних працівників, наукові пошуки та експериментальна робота спеціалістів навчальних закладів району (міста).

Зміст методичної роботи РМК визначається «Положенням про районний (міський) методичний кабінет (центр)» та включає: реалізацію державної політики в галузі навчання та виховання з урахуванням особливостей соціально культурного середовища району; створення умов для виконання гарантованого Конституцію України права громадян на отримання повної загальної середньої освіти; аналіз стану освіти в районі, прогнозування його результатів; удосконалення моделі управління закладами освіти району та координацію діяльності навчальних закладів; розроблення та забезпечення виконання районної програми розвитку освіти; організацію навчально-методичного і кадрового забезпечення навчальних закладів, підвищення кваліфікації педагогічних працівників; роботу з раціонального використання керівних та педагогічних кадрів, забезпечення навчальних закладів освіти кваліфікованими фахівцями; участь у розробленні та

реалізації варіативної складової змісту загальної середньої освіти, профільного навчання; впровадження інноваційних технологій з пріоритетних напрямків виховання в сучасних умовах розвитку школи; стимулювання творчості педагогічних колективів, окремих педагогів, створення організаційних науково-методичних і матеріальних умов для їхнього професійного зростання; проведення атестації загальноосвітніх навчальних закладів; забезпечення соціального захисту, охорони життя, здоров'я та прав учасників навчально-виховного процесу; координацію роботи навчальних закладів освіти з раціонального використання коштів усіх джерел фінансування з підготовки об'єктів до нового навчального року; зміцнення матеріальної бази, реконструкція і збереження приміщень, будівель, обладнання; створення сучасної реформованої мережі навчальних закладів , орієнтованих на розвиток особистості учня, задоволення соціального попиту батьківської громадськості та економічного потенціалу району [2].

Висновки. Отже, питання сутності і змісту методичної роботи РМК набуло в сучасних освітніх умовах надзвичайно важливого значення. Методична робота є важливим інструментом впливу на розвиток системи освіти району та розвитку педагогічної компетентності педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Саюк В. І. Теоретичні основи методичної роботи та педагогічного дорадництва : методичні рекомендації / В. І. Саюк. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 48 с.

2. Положенням про районний (міський) методичний кабінет (центр) / Наказ МОН України від 08. 12. 2008, № 1119 – [Електронний ресурс] – http:// www.mon.gov.ua

Бойко А. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О. В.,
викладач

ІНТЕРНЕТ-ПРОСТІР ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Постановка проблеми. У наш час інтернет-простір є невід'ємною частиною життя людини. Сьогодні у ньому можна виконати безліч функцій: придбати певну річ і здійснити за неї оплату, знайти цікавого співрозмовника, дізнатись останні новини, зазирнути у культуру інших країн, поділитись своїми поглядами та думками. Здається, у цьому безмежному інформаційному просторі можна знайти будь-що, у тому числі, й джерела для професійного зростання. Будь-який фахівець може знайти для себе щось корисне, нове чи гарно забуте, документознавці ж, в цьому контексті, не є виключенням. Адже це достатньо нова спеціальність, яка має коло своїх актуальних питань та досягнень, обговоренню яких сприяє такий сучасний інструмент як Інтернет. Але всім нам відомо, що не завжди інформація, яка присутня у всесвітній мережі є достовірною. Тому виникає проблема. Який вплив має інтернет-простір для фахівця з документознавства?

Метою статті є визначення впливу Інтернет-середовища на якість підготовки фахівця з документознавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначає Л.Я. Філіпова, засоби Інтернету (його сервісні служби) надають фахівцям, зокрема діловодно-кадрових та управлінських служб: ефективно організовувати електронний документообіг та електронні системи діловодства, доступні для користування різним підрозділам організації; формувати електронні архіви та бази даних в інтерактивному режимі;

налагоджувати професійні комунікації та спільні проекти з партнерами з різних регіонів. Також автор зазначає, що вимоги до формування здатності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності використовувати знання, вміння та навички інформаційного пошуку та моніторингу в мережі Інтернет, опрацювання документальної інформації, що обумовлено об'єктивними світовими тенденціями проникнення засобів Інтернету у інформаційно-документальну діяльність, мають реалізуватися в процесі навчання через комплекс майже усіх фахових навчальних дисциплін[2]. Л.Я. Філіпова достатньо добре описала зв'язок інтернету та фахівця з документознавства, але не висвітлила негативний вплив всесвітньої мережі.

Як зазначає О.Б. Айвазян, автоматизація бібліотечних процесів та розвиток множильної техніки призвели до зменшення кількості відвідувань не тільки бібліотек вишів, а й більшості публічних книгозбірень. У свою чергу, бібліотеки університетів, скоротивши традиційне обслуговування, багато часу і сил вкладають у розвиток електронних ресурсів, їх популяризацію, організацію доступу до них та комфортних умов використання [1]. Та на нашу думку не автоматизація бібліотечних процесів та розвиток множильної техніки є прямими популяризаторами електронних ресурсів, а попит різних фахівців на якісну інформацію.

Виклад основного матеріалу. Інтернет-ресурси для фахівця з документознавства є не тільки джерелом профільної інформації, а й безпосереднім простором діяльності, який дозволяє ефективно організовувати електронний документообіг та електронні системи діловодства; формувати електронні архіви та бази даних в інтерактивному режимі, підтримувати зв'язок з колегами у різних куточках планети.

Для майбутніх фахівців це спосіб отримувати знання, мати змогу дистанційно навчатись, спосіб зв'язку з викладачами за межами навчального закладу.

Але не зникає питання достовірності інформації яку використовує фахівець. По перше документознавець як фахівець має володіти навиками аналітика, а як згадувала Л.Я. Філіпова, що сутність інформаційно-аналітичної діяльності полягає у застосуванні методів аналітичного оброблення інформації та методів аналізу на базі інформаційних знань, підготовлених шляхом інтелектуального оброблення інформаційних масивів. Тобто професійними обов'язками фахівця з документознавства є пошук достовірної інформації. По-друге, більшість бібліотек як зазначав О.Б. Айвазян, докладають значних зусиль для забезпечення інтернет-користувача достовірним ресурсом, достатньо, просто, зареєструватись на сайті певної бібліотеки. Також існують офіційні сайти будь-якої установи де викладається достовірна інформація, якою може користуватись кожен.

Висновки. Отже, інтернет-ресурси для фахівця з документознавства мають подвійне позитивне значення. По-перше, допомагають розвиватись як фахівцю та примножувати свої знання. По-друге, застосування новітніх знань та інтернет-технологій у роботі документознавця сприяють розвитку інформаційного суспільства. Але не зникає проблема достовірності інформації, навіть при існуванні офіційних сайтів установ, електронних бібліотек. Залишається надія на те, що достовірність інформації для фахівця з документознавства у першу чергу є професійним обов'язком.

Список використаних джерел

1.Айвазян О. Б. Електронна Бібліотечна Система: Проблеми Обліку [Електронний ресурс] / О. Б. Айвазян // Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/for_lib/konf-2015-5/konf-2015-5.pdf

2.Філіпова Л. Я. Напрями застосування інтернет-технологій та сервісів у системі навчання за спеціальністю "документознавство та інформаційна діяльність " [Електронний ресурс] / Л. Я. Філіпова // / Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія : наук. журн. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D1%8F/Downloads/bdi_2011_3_11.pdf.

Горбаченко О. М.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Охмуш-Ковалевська О.І.,
викладач

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЗМІ ЯК ВАГОМОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОСЕРЕДНИКА СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. ЗМІ за всіх часів відігравали значну роль у соціальному становленні людини, але в умовах інформаційного суспільства стають найвпливовішим інститутом соціалізації людини протягом життя, культурного розвитку всіх соціальних груп, соціокультурного вдосконалення соціуму, формування глобальної культури людства. Відомий фахівець у галузі масових комунікацій В.Лизанчук зазначає: «…людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації - це один із “трьох китів”, на якому базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою» [1].

Метою статті є аналіз ролі та значення потенціалу ЗМІ як інформаційного посередника сучасності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Свій внесок у дослідження ЗМІ зробили А. Асланов, С.М. Гуревич, С.А. Панченко, О. Ваганова, Ю. Горський,О. Шеремет, А. Чистяков, А.О. Рижанова. Але в цілому роль і значення потенціалу ЗМІ саме як інформаційного посередника не було достатньо досліджено.

Виклад основного матеріалу. Засоби масової інформації стали серйозними каналами трансляції нових образів, моделей поведінки. Вони мають здатність не тільки нести інформацію, але і дуже вміло формувати у особистості систему певних цінностей, соціальних позицій. Таким чином роблячи великий вплив на формування сучасної реальності. Але одночасно ЗМІ несе в собі важливі потенціали для суспільства. Такі як маніпулятивний, виховний і педагогічний. ЗМІ відіграють важливу роль у вихованні як молодого, так і дорослого покоління, адже їх основна мета − виховання моральних цінностей у суспільстві. Сьогодні суть виховного потенціалу полягає у формуванні високої політичної культури і сучасного економічного мислення. Необхідність подальшого поліпшення інформування громадськості, громадських організацій і рухів має велике значення у вихованні мас, підвищенні їх рівня культури.

Маніпулятивний потенціал засобів масової інформації передбачає у собі помітний вплив на самі різні аспекти виховання і освіти. Всіма своїми програмами вони прямо і побічно впливають на формування світогляду.

Сучасні ЗМІ в силу своєї поширеності стали практично ідеальним засобом впливу. Причому об'єктом цього впливу може виявитися як окрема людина, так і група людей, і навіть суспільство. Історичний досвід свідчить, що ЗМІ можуть служити різним, не тільки демократичним, політичним цілям: як розвивати у людей прагнення до свободи, соціальної справедливості, так і духовно закріпачувати, дезінформувати, залякувати населення, сіяти недовіру і страх. ЗМІ мають справу з інформацією, і саме контроль за інформацією дає змогу маніпулювати масовою свідомістю, створювати у ній модель вигідної суб'єкту впливу дійсності та вирішувати, які проблеми на сьогодні є найбільш актуальними.

Американський журналіст Дуглас Кейтер назвав друк, радіо, телебачення «четвертою» (після законодавчої, виконавчої і судової) гілкою влади. Ця метафора отримала широке поширення, причому в чималому ступені завдяки самим ЗМІ. Засоби масової інформації повинні виконувати роль: громадського спостерігача, представника

споживача та джерела суспільної інформації [2]. Роль громадського спостерігача історично закріпилася за мас-медіа як одним із засобів захисту прав людини від можливих утисків з боку держави. Роль ЗМІ, як представника споживача полягає в тому, що маючи на меті задоволення інформаційних потреб споживачів інформації, мас-медіа повинні йти назустріч цим потребам. А в ролі джерела суспільної інформації ЗМІ забезпечують притаманний демократичному суспільству процес вільного висловлювання ідей і поглядів кожним бажаючим.

Висновки. ЗМІ відіграють велику роль у задоволенні інформаційних потреб споживачів. Реальний вплив на суспільне життя відбувається шляхом інформування про політичне, соціальне, культурне життя держави через випуск наукових, періодичних видань, трансляцію наукових, пізнавальних передач, новин та ін. Такий вплив може бути як позитивним (формується правосвідомість та правова культура, виробляється об'єктивна оцінка ситуації тощо), так і негативним (дезорієнтація, розповсюдження «міфів», зростання громадського невдоволення, посилення суспільної депресії, байдужості, апатії тощо.

Список використаних джерел

1 Лизанчук В. Феномен невмирущості нації / Наукові записки АН ВШ України. - 2004. - Вип. 6, 9-29. - С. 74-81.

2. Кормич Б.А. Інформаційне право: підручник / Б.А. Кормич; МОНМС України. – Х.: Бурун і К, 2011. – 333 с.

Гориславець Є. О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Гузій Н.В
доктор педагогічних наук, професор

АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕТОДИСТА

Постановка проблеми. Оновлення пріоритетів розвитку сучасної освіти зумовлює суттєве підвищення вимог до підготовки нової генерації фахівців, здатних творчо й професійно вирішувати найскладніші завдання, постійно засвоювати нові знання, приймати нестандартні професійні рішення. Згідно з матеріалами ЮНЕСКО пріоритетними завданнями навчання дорослих є забезпечення людини комплексом знань та вмінь, необхідних для активної творчості та діяльності в сучасному динамічному житті. Педагогічний супровід професійного розвитку освітянських кадрів та підвищення їх кваліфікації забезпечують працівники методичних служб, центрів, кабінетів, призначення яких полягає у наданні кваліфікованих методичних послуг, а отже виконанні специфічних педагогічних функцій, спрямованих на роботу з педагогічним персоналом різноманітних закладів освіти. Особливості педагогічної діяльності методичних працівників в організації роботи з вчительським корпусом зумовлюють її андрагогічні засади, що відповідає концепції навчання протягом життя як вагомого чинника економічного і соціально-культурного прогресу.

Метою статті є обґрунтування андрагогічних засад професійної діяльності методиста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади професійної діяльності методистів ґрунтовно розроблені в працях Б. Гадзецького, Г. Данилової, І. Жерносєка, Г. Литвиненко, В. Пуцова, К. Старченка та ін. Андрагогічні ж дослідження успішно здійснюють О. Аніщенко, С. Архипова, С. Змеєв, В. Пуцов та ін.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень засвідчує існування двох моделей навчання дорослих – педагогічної та андрагогічної. Педагогічна модель навчання полягає в організації діяльності студентів, слухачів, практичних працівників за умов домінуючої позиції педагога, при яких вони (студенти, слухачів, фахівці) в силу об'єктивних причин (несформованості певних рис особистості, недостатнього життєвого досвіду тощо) передусім залежні від суб'єктної ролі викладача і не спроможні суттєво впливати на процес навчання (М.Ноулз, Р.Сміт, П.Джарвіс). Андрагогічна ж модель навчання зазначеної категорії тих, хто навчається, передбачає таку організацію діяльності викладача, при якій кожний студент, слухач, практичний працівник бере активну участь в організації процесу навчання (М.Ноулз, Р.Смит, П.Джарвис, І.Дзєжговська, Ю.М.Кулюткин, С.І.Змєєв, Л.Є.Сігаєва та ін. [2; 3; 4]. С.П.Архипова виділяє такі основні принципи навчання, притаманні андрагогічній моделі навчання дорослих: перевага самостійного навчання, коли саме самостійна діяльність дорослих учнів стає основою їх навчальної роботи; організація спільної роботи, пов'язаної зі спілкуванням, реалізацією й оцінюванням процесу навчання; опора на досвід дорослих учнів, який використовується як одне із джерел навчання; індивідуалізація навчання, яка передбачає створення індивідуальних програм навчання, орієнтованих на конкретні освітні потреби, рівень підготовки, психофізіологічні та індивідуальні особливості кожного; системність навчання, що передбачає дотримання відповідності цілей, змісту, форм, методів, засобів навчання та оцінювання результатів; контекстність навчання: це передбачає конкретні, життєво важливі цілі, пов'язані з виконанням соціальних ролей, та будується із врахуванням професійної, соціальної, побутової, економічної, політичної діяльності учнів та часових, просторових, побутових і соціальних факторів; елективність навчання, яка означає надання певної свободи при виборі цілей, змісту, форм, методів, джерел, засобів, термінів, часу, місця навчання й оцінки результатів; розвиток освітніх потреб [1, с.45].

Оскільки провідним напрямком роботи методиста є навчання педагогів, цілком закономірним є врахування андрагогічних положень організації педагогічної взаємодії з дорослими на всіх етапах навчального процесу – проектуванні, реалізації та оцінюванні досягнень. Методист як андрагог повинен вміти працювати з різновіковою групою дорослих освітян, мотивувати їх до опанування нових компетентностей, створювати комфортні психологічні умови для навчання та професійного зростання, висловлювати повагу до кожної думки, конструктивно використовувати їх особистий досвід, застосовувати діалогічну стратегію та інтерактивні технології спільної роботи.

Висновки. Отже, андрагогічні засади професійній діяльності методистів є фундаментальною основою їх різноманітної роботи з освітянськими кадрами.

Список використаних джерел

1. Архипова С.П. Основи Андрагогіки : навчальний посібник / С.П. Архипова. – Черкаси, 2002. – 92 с.

2. Дзєжговська І. Навчання вчителів (Перекл. з польської К. Корсак) / І. Дзєжговска. – Львів : Літопис, 2002. – 173 с.

3. Змеев С.И. Основы Андрагогіки / С.И. Змеев: учеб. пособие для вузов. – 2-е изд., стер. – М. : ФЛИНТА, 2013. –156с.

4. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых / Ю.Н. Кулюткин. – М.: Просвещение, 1985. – 242 с.

Григоришен О.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Саюк В.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ОСВІТНЬОЇ УСТАНОВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. В мінливих та швидкоплинних умовах сьогодення надзвичайно актуальним постає процес формування іміджу організації (зокрема, освітнього консультативного центру), який може бути спрямований не тільки назовні, а й усередину організації – адже у здоровому робочому колективі є бажання працювати, розвиватися та професійно виконувати свої обов'язки, не витрачаючи зайвих зусиль на питання оформлення навколо себе певного позитивного «інформаційного ореолу».

Метою статті є розгляд особливостей формування іміджу освітньої установи в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування іміджу освітньої установи приділена увага багатьма дослідниками, зокрема, О.Александровою, І.Алікперовим, Є. Карповим, В.Шепельовим та ін.

Виклад основного матеріалу. Зростаюче значення у формуванні іміджу здобуває розвиток внутрішніх комунікацій й, насамперед, відносини з персоналом, що визначає більшість параметрів іміджу організації: це й підвищення мотивації праці працівників, кваліфікації, демократичність у керуванні, розвиток зворотного зв'язку керівництва, у тому числі й через анкетування, уміння діяти в різних кризових ситуаціях тощо. Як показує практика, більшість керівників освітніх установ стурбовані, насамперед, ситуативним, сьогоденним станом речей освітньої установи, ніж стратегічною ціллю розвитку організації та її іміджу. В той же час імідж освітньої установи, як позитивний образ, може бути сформований лише у випадку надання якісних послуг споживачу [1; 78]. У зв'язку з чим, цілеспрямована робота над іміджем дозволить спочатку його (імідж) сформувати та підтримувати (варіювати, змінювати), а вже за результатами цієї роботи освітня установа формуватиме свою репутацію.

Сформований позитивний імідж навчального закладу допоможе вирішити низку завдань, а саме: збільшити привабливість освітньої установи; підвищити ефективність заходів з інформування населення про нові освітні послуги; полегшити впровадження нових освітніх послуг; підвищити рівень культури організації; поліпшити соціально-психологічний мікроклімат у колективі. Як наслідок, створений сприятливий імідж освітнього закладу може стати своєрідним показником рівня розвитку всього закладу, свідченням зрілості і професіоналізму всього колективу, високого рівня та креативності методичної роботи в освітній консультаційній організації [1; 50]. Тому, уникати питання іміджу освітнього закладу не варто, його ігнорування неприпустиме, оскільки на сьогодні сформовані підходи щодо надання освіті статусу послуги (освітньої послуги). А оскільки ми говоримо про ринок освітніх послуг, то все частіше застосовуємо до вказаних категорій економічні поняття, в тому числі і поняття «імідж».

Потреба у формуванні іміджу освітньої установи також пов'язана з тим, що у сучасному суспільстві настає певний момент перенасичення інформацією. В таких умовах виграє той, хто орієнтується у способах презентації себе, своїх послуг, хто знає як виділитися серед багатьох і, в той же час, донести до суспільства переваги саме конкретної освітньої установи. Слід по максимуму, але продумано використовувати різного роду рекламні засоби для актуалізації бажаного іміджу освітньої установи: листівки, буклети, бюлетені. Важливе значення у сучасних умовах має телебачення та радіо для пропаганди досягнень освітнього закладу. Ефективним засобом у формуванні іміджу є наявність сайту в Інтернеті, як проекту, в ході якого може бути створено рекламний майданчик, завдяки якому буде формуватися сприятливий імідж установи в Інтернеті, організовувати постійний зворотній зв'язок для аналізу ефективності заходів, що проводяться. Формування іміджу – процес багатогранний та мінливий, він не обмежується чіткими рамками.

Висновки. Отже, питання іміджу та його формування набуло в сучасних освітніх умовах надзвичайно важливого значення. Імідж на сьогодні є інструментом впливу на свідомість та вибір споживача. Цей інструмент може відокремити освітню консультаційну

організацію від конкурентів і дозволити їй сформувати успішний бренд і використовувати його як фактор успішного розвитку [2; 98].

Список використаних джерел

1.Карпов Е. Б. Имидж в образовании / Е. Б. Карпов // PR в образовании. – 2003. – № 6. – С. 40 – 50.

2.Александрова Е. А. Школа с «изюминкой» / Е. А. Александрова // PR в образовании. – 2003. – № 3. – С. 98 – 104.

Дворник О.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О.В.,
викладач

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЛОВОДСТВА: РЕАЛІЇ УКРАЇНИ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

Відповідно до Закону України «Про Національний архівний фонд та архівні установи», діловодство - це сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації і організацію роботи зі службовими документами [2]. Діловодство є сферою практичної діяльності, що документально забезпечує функціонування кожного державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації.

У контексті сучасних уявлень, діловодство є одним з найважливіших засобів керування в установі та складовою здійснюваних в ній процесів інформаційного менеджменту, зокрема реалізованих за допомогою новітніх інформаційних технологій.

На сьогодні в Україні унормування діловодства здійснюється за нормативно-правовими актами інструктивного характеру, що встановлюють вимоги до основних технологічних процесів діловодства та спеціальних його напрямів.

Незважаючи на певне нормативно-правове регулювання діловодства в Україні, правові засади низки аспектів організації діловодства як в масштабах країни, так і в окремому суб'єкті діловодства, не встановлені, зокрема:

- існує необхідність визначення основних принципів державної політики з діловодства і суб'єктів її реалізації;
- в українському законодавстві не обумовлена відповідальність за порушення в організації та здійсненні діловодства, а також відшкодування шкоди, завданої внаслідок таких порушень.
- на сьогодні законодавчо не унормовано право власності суб'єкта діловодства на його документаційний фонд.
- в Україні діють національні стандарти щодо застосування формуляра-зразка управлінського документа, вимог щодо оформлення організаційно-розпорядчих документів, розроблення уніфікованих систем документації. Однак відповідно до Закону України "Про стандартизацію" стандарти застосовують на добровільних засадах, якщо інше не встановлено законодавством. [1, с. 16].

Виходячи з цього, слід зазначити, що нормативно-правові акти, які регулюють питання організації роботи з документами в Україні мають локальні сфери застосування і врегульовують або окремі питання роботи з документами, або стосуються окремих груп документів, а також певних установ, організацій, підприємств. Тому, державна політика має бути скерована на формування процесу організації управління документацією, який відбувався б за єдиними для всіх без винятку правилами і задовольняв би потреби

фахівців у повній, оперативній та достовірній документованій інформації для прийняття кваліфікованих управлінських рішень.

В Україні наукових праць із комплексного дослідження його нормативно-правового забезпечення з найдавніших часів до сучасності немає. Поодинокі праці або торкаються окремих відрізків часу.

Удосконалення процесів державного управління, підвищення його економічності та ефективності безпосередньо пов'язані з документаційним забезпеченням управлінської діяльності державних органів різного рівня.

А тому, на сьогодні все більшої актуальності набуває питання впровадження європейських стандартів у систему української моделі роботи з документами (управління документацією) продиктована необхідністю міжнародної уніфікації та стандартизації інформаційних процесів [3, с. 30].

Міжнародною організацією зі стандартизації, управління документацією трактується як галузь управління, що відповідає за ефективний та систематичний контроль зі створення, приймання, зберігання, використання, передавання, зберігання, вилучення та знищення документів, включаючи процеси відбору та зберігання в документальній формі свідчень та інформації про ділову діяльність [3, с. 31].

Стандартизація управління документацією дозволяє більш ефективно організувати роботу з документами в галузі управлінської діяльності. Саме стандартизація політики та процедур управління документацією забезпечує наявність належної уваги процесам ведення документації та збереженості всіх документів, а використання стандартної методики та процедур – більш швидкий та ефективний пошук документної інформації. І це насамперед стосується управління документами всіх видів та на всіх носіях, створених або отриманих будь-якою організацією у процесі її діяльності, а також фізичними особами (суб'єктами підприємницької діяльності), які створюють та працюють з документами.

Відповідно до вимог стандарту ISO 15489-2001, обов'язки та права в галузі управління документацією розподіляються між всіма співробітниками, для яких створення документів є частиною їх праці, і відображаються у відповідних посадових інструкціях. Найважливішою метою визначення відповідальності, повноважень та взаємин у сфері роботи з документацією є створення і збереження системи правил щодо управління документами, яка б ураховувала не тільки внутрішні вимоги, але й вимоги зовнішніх зацікавлених осіб [3, с. 33].

Виходячи з цього можна зробити висновок,що перевага на користь застосування Міжнародного стандарту ISO 15489- 2001 є цілком доцільною, оскільки він стосується всіх документів, які державна чи приватна організація створює або отримує в процесі своєї діяльності. Він описує процеси, методи і процедури, яких слід дотримуватися, щоб досягти належної організації роботи з документами.

Список використаних джерел

1. Беспянська Г.В. Упровадження міжнародного стандарту "Інформація та документація. Керування документаційними процесами" в Україні // Секретарь-референт. - 2008. - № 1. - С. 15-19 ; № 2. - С. 9-11;

2. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» - Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3814-12

2. Митченко О.Ю. Применение международного стандарта ИСО 15489-2001 при создании системы управления документацией в организации // Секретарское дело. – 2004. – № 6.- С. 30-33;

Дрігініч Є.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Охмуш-Ковалевська О.І.,

викладач

РЕКЛАМА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Постановка проблеми. Реклама - найбільш яскраве явище сучасного суспільства, вона проникає в усі його сфери життя, рекламні матеріали поширюються з допомогою засобів масової інформації: телебачення, радіо, кіно, пресі та інших комунікацій. Сучасні тенденції розвитку ринку сприяють посиленому розвитку новітніх підходів до позиціонування та просування товарів і послуг на ринку. Останнім часом активного поширення набула Інтернет-реклама, перевагою якої є отримання найбільшого ефекту від потенційної цільової аудиторії.

Мета статті полягає в аналізі потенціалу Інтернет-реклами, її сучасного стану та визначенні пріоритетних напрямків розвитку реклами в соціальних мережах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Постійне зростання аудиторії Інтернету і поява нових більш ефективних рекламних носіїв зумовили виникнення та росту ринку Інтернет-реклами. Питанням Інтернет-реклами приділені роботи таких науковців, як Ков'ях І. І., Парамонової Т., Комарової В., Дейнекина Т.В., Шаркова Ф.І. та інших. [1]

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно популярними на сьогодні серед користувачів інтернету є соціальні мережі. Сучасна соціальна мережа сьогодні це як один з основних способів спілкування – візуального інтернет-спілкування. Вона замінює і радіо, і телебачення, і телефонію. Але окрім комунікаційною функції соціальні мережі почали виконувати роль платформи для просування продуктів та послуг. Однією з особливостей реклами в соціальних мережах є те, що багато користувачів, які їх відвідують, під час спілкування перебувають в психологічно-комфортному стані, що формує сприятливі умови для розвіювання прихованих рекламних меседжів. Як тільки користувач отримає можливість обговорити подану приховану інтернет-рекламу в соцмережах, він сам стає її носієм, і, при бажанні і можливості передасть її іншим. Відповідно, при правильному «розвіюванні» інформації в соціальних мережах включається принцип «сарафанного радіо» і інформація розпочинає «вірусним» чином сама розповсюджуватися в Інтернет-мережі.

Оскільки соціальні медіа надають масу різноманітних можливостей є багато ефективних і не нав'язливих способів розміщення реклами в соціальних мережах таким.

Основними способами є:

- прихована реклама в соціальних мережах – це неформальне розміщення реклами. Спосіб один, але інструментів багато: це і створення в соціальних мережах груп потенційних клієнтів і споживачів, і активна участь в роботі вже створених груп, і створення та розміщення вірусного відео чи фото, і активне безпосереднє спілкування з інтернет-відвідувачами, і розміщення лінків і цитат на блоги чи сайти і т.д.
- контентна реклама в соціальних мережах. Окрім пошукових систем (Google, Яндекс) багато з соціальних мереж надають можливість контентної реклами на своїх платформах (Вконтакте, Facebook). І ця реклама, незважаючи на свої переваги та недоліки, вважається найбільш ефективною.
- офіційна сторінка в соціальній мережі. Деякі соціальні мережі надають можливість компаніям відкрити власну офіційну сторінку в цій мережі. Підтримуючи роботу сторінки (в основному постійне цікаве контентне наповнення) ви можете залучати все нових відвідувачів, які є майбутніми клієнтами.

Інтернет - реклама – це потужний маркетинговий інструмент. Здатний стати для рекламодавців вирішенням всіх питань рекламної діяльності при розумному поєднанні творчого підходу, доступного комунікаційного інструментарію та орієнтації на психологічні особливості людського сприйняття до формування рекламної кампанії та рекламних звернень. [3. С. 121]

Висновки. Отже, реклама є вагомим засобом стимулювання користувачів інформації скористатися певною продукцією чи послугою. Правильно спланована рекламна кампанія є частиною інформаційно-комунікаційної діяльності в соціальних мережах.

Список використаних джерел

1. Реклама: Інтеграція теорії та практики: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 21 листопада 2014/ Київський національний торговельно-економічний університет. - К. 2014. - 176 с.

2. Міщенко О.І. Особливості і ефективність Інтернет-реклами у маркетинговій політиці підприємств / ХНЕУ ім. С. Кузнеця . - Х. 2013.

3. Хамініч С.Ю, Третьяк К.В. / Інтернет-реклама як основний чинник просування товару в сучасних умовах. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. - Миколаї, - Випуск № 7. Вересень 2015. - С. 504-507

Зімбалевський О.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Саюк В.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСУЛЬТАНТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Фундаментальні зміни, які пов’язані з процесом інтеграції вітчизняної освіти у європейський і світовий освітній простори, призводять до становлення системи освіти з новими функціональними можливостями, структурою, змістом, управлінням і зв’язками з соціальним середовищем. Завдяки цьому створилося певне проблемне поле, розв’язання якого зумовило розвиток специфічної галузі науково-практичної діяльності в освіті як педагогічне консультування або дорадництво.

Метою статті є розгляд особливостей професійної діяльності консультантів у галузі освіти в умовах реформаційних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі професійної діяльності консультантів у галузі освіти присвячено ряд публікацій: М.Певзнер і О.Зайченко [5] розглядають педагогічне консультування з точки зору напрямів професійної діяльності, В.Алешнікова [1] звертає увагу на консультування, як специфічної послуги професійних консультантів, теоретичним основам процесу консультування приділили увагу Х. Буркс і Б. Стеффлре [3], консультування як професійну діяльність розглядають Е.Бенц [2], М. Гуліна [4], В. Саюк [6]. Розглянемо особливості професійної діяльності консультантів у галузі освіти більш детальніше.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи ряд тлумачень поняття «консультування», можемо дійти висновку, що «консультування» необхідно розуміти, як особливим чином організовану взаємодію між професійним консультантом і клієнтом (споживачем), спрямовану на вирішення фахових проблем і внесення позитивних змін в діяльність окремого спеціаліста або організації загалом. Х.Буркс і Б. Стеффлре підкреслюють, що «консультування – це професійне ставлення кваліфікованого консультанта до клієнта, яке зазвичай представляється як «особистість – особистість», хоча іноді в ньому беруть участь більше двох осіб» [3; 11]. Педагогічне консультування, як і будь яка інша професійна діяльність, має свої специфічні мотиви, мету, предмет, зміст, суб'єкти, об'єкти, засоби і результати. Педагогічне консультування можна розглядати як галузь педагогічного знання, межа якого окреслюється наступними предметами дослідження: супровід учня в освітньому процесі та надання йому

консультаційної допомоги у вирішенні проблем, пов'язаних з навчально-пізнавальною діяльністю і особистісним розвитком загалом; надання консультаційних послуг різним суб'єктам соціуму, які беруть участь в освітній діяльності (батьки учнів, різні релевантні групи населення та інші споживачі освітніх послуг); методичний супровід професійної діяльності педагогічного персоналу, в тому числі консультування з проблем організаційного, економічного, юридичного розвитку школи [5].

Особливістю педагогічного консультування є і те, що його варто розглядати з двох боків: з одного боку, консультування є однією з функцій педагогічної діяльності загалом, а з іншого – як специфічний вид професійної діяльності фахівців-консультантів. Спеціаліст, який здійснює консультування у галузі освіти, повинен мати високий рівень психолого-педагогічної культури, володіти глибокими професійними знаннями та навичками в галузі педагогіки, психології, менеджменту, бути етично підготовленим. Головним завданням консультанта є створення умов для активної взаємодії з клієнтом у процесі консультування щодо вирішення професійних проблем та заохочення його до прийняття самостійного рішення. Консультування покликане актуалізувати творчий потенціал особистості клієнта, спонукати його до самоаналізу та прийняття рішення професійної проблеми за допомогою порад і підказок.

Висновки. Розглянувши консультування у галузі освіти, ми дійшли висновку, що це особлива галузь професійної діяльності консультантів, яка вирізняється серед інших, суб'єктами діяльності, мотивами, предметом, змістом, а також засобами взаємодії зі споживачами послуг або клієнтів.

Список використаних джерел

1. Алешнікова В. І. Використання послуг професійних консультантів / В. І. Алешнікова. – М. : Инфра-М, 1999 – 240 с.

2. Benz, E. Beratung als pädagogisches Handeln des Lehrers / E. Benz // Benz: Rückriem. – 1978. – S. 9-30.

3. Burks H., Stefflre B. Theories of Counseling / H. Burks, B. Stefflre. – New York, 1979. – 352 S.

4. Гуліна М..А. Основи індивідуального психологічного консультування / М. А. Гуліна. – СПб. «Речь», 2000. – 401 с.

5. Педагогическое консультирование : учеб. пособие / [М.Н. Певзнер, О.М. Зайченко, С.Н. Горычева, В.Н. Аверкин, А.Г. Ширин, А. В. Петров] ; под. ред. В.А. Сластенина, И.А. Колесниковой. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 320 с.

6. Саюк В. І. Педагогічне консультування як професійна діяльність : методичні рекомендації / В. І. Саюк. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 24 с.

Єрмолова І. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Охмуш-Ковалевська О. І.,
викладач кафедри

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Глобалізація та інформатизація докорінно змінили картину світу та її сутнісні характеристики. На сучасному етапі розвитку суспільства знання та інформація відіграють визначальну роль в інтелектуальному розвитку людини. Поняття «інформація» набуло самостійного філософського статусу, виконує важливі світоглядну та методологічну функції.

В процесі інформатизації суспільства об'єктивно піднімає питання інформаційної культури особистості. Створення інформаційного світового співтовариства і єдиної глобальної інформаційної мережі, безсумнівно, веде до того, щоб підготувати молодь до швидкого сприйняття і обробки великих обсягів інформації.

Метою статті визначення та обґрунтування інформаційної культури майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування інформаційної культури фахівців, визначення її сутності та складових розглядається у працях таких учених, як: В. Бикова, Г. Воробйов

а, С. Гончаренка, Р. Гуревича, А. Єршова, М. Жалдака, О. Єпишева, В. Крупича, В. Зінченко, А. Коломієць, В. Розумовського, А. Ракітова, В. Монахова, Ю. Зубова, Е. Семенюк, Б. Смоляницького та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій літературі можна визначити інформаційну культуру з точки зору інформації, та з позицій культури. У рамках інформації інформаційну культуру дослідники розглядають як сукупність знань про способи пошуку, зберігання, обробки і передачі інформації, уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, обробки, зберігання та передачі через сучасні технології, що складає основу інформаційної діяльності спрямовану на задоволення інформаційних потреб. А з позицій культури поняття «інформаційна культура» має більш широкий зміст і розглядається як спосіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві; формування інформаційної культури виступає як процесу гармонізації внутрішнього світу людини при освоєнні соціально значущої інформації.

Інформаційна культура є складним багатоаспектним утворенням, яке, на нашу думку, потребує урахування як соціальних та особистісних, так і аксіологічних складових. Ми розділяємо точку зору І. Хангельдієвої, яка вважає, що інформаційна культура – це якісна характеристика життєдіяльності людини в галузі отримання, передачі, збереження та використання інформації, де пріоритетними є загальнолюдські моральні цінності [1].

Основні напрями професійної діяльності документознавців, інформаційних аналітиків — це діловодська, кадрова, організаційно-управлінська, архівна, референтська, інформаційно-аналітична та консультаційна. За умов набуття відповідного досвіду фахівці можуть адаптуватись до таких суміжних напрямків діяльності як маркетингова; рекламна; книгорозповсюджувальна; бібліотечно-бібліографічна; зв'язки з громадськістю; обліково-контрольна тощо. Перспективи розвитку галузі документознавства та інформаційної діяльності сьогодні визначаються оптимальним поєднанням комплексу фахових знань, вмінь, навичок та високої професійної мобільності спеціалістів. Вирішальне значення тут мусять мати управлінська культура, ініціатива, творчість і активність персоналу, адже значна частина професійних знань отримується під час роботи. Гарантією майбутнього сфери документно-інформаційної діяльності повинно бути раціональне співвідношення можливостей отримання спеціальної освіти та підвищення кваліфікації фахівців.

Висновки. Отже, інформаційна культура – це багатоаспектна, інтегральна, динамічна властивість особистості, що характеризує професійну цінність майбутнього фахівця. Вона являє собою ідеальну модель способу реалізації особистісних проявів у зв'язку зі здійсненням інформаційної діяльності. Оволодіння майбутнім документознавцем інформаційною культурою створить міцний фундамент для структурування його знань, дасть засоби і методи для розвитку здатності до орієнтації у швидко мінливому світі, дозволить успішно та впевнено освоювати нові галузі діяльності, розів'є здатність до широкого погляду на питання своєї професійної діяльності та її наслідків для людства. Процес формування інформаційної культури майбутнього документознавця в процесі професійної підготовки має відбуватися з урахуванням подальшої потреби формування інформаційної культури майбутнього документознавця та механізми їх реалізації в педагогічному процесі ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Психология и проблемы человекознания / Б. Г. Ананьев . – М.: Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 384 с.

2. Лєсовець Н. Документознавство: Метод. рек. до викон. магістерських та курсових робіт для студ. спец. "Документознавство та інформаційна діяльність" / Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. — Луганськ : Альма-матер, 2006. — 36с.

3. Ларина Т.В., Лещенко С.А. Проблемы информационной культуры современной молодежи и критерии ее оценки / Т.В. Ларина, С.А. Лещенко – Воронеж, 2008 – 4 с.

Кошляк Н.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Товт І.С.,
кандидат історичних наук, доцент

ПОРЯДОК ВЕДЕННЯ ДІЛОВОДСТВА НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

На виробничому підприємстві будь-якої форми власності відбувається постійний обіг документів незалежно від їх кількості. Правильна організація документообігу сприяє оперативному проходженню документів в апараті управління, пропорційному завантаженню підрозділів та посадових осіб, що позитивно впливає на процес управління в цілому.

Сьогодні документообіг існує на всіх підприємствах і представляє собою рух документів з моменту їх створення або отримання до надсилання або передачі їх на зберігання до архіву.

Об'єм документообігу будь-якої організації складається зі вхідних, вихідних та внутрішніх документів, оброблених за період одного календарного року.

З метою встановлення на підприємстві єдиного порядку документування управлінської інформації і роботи з документами із застосуванням сучасних автоматизованих систем, методичного керівництва і контролю за дотриманням визначеного порядку роботи з документами, в структурних підрозділах установи створюється служба діловодства. Вона може бути представлена цілим структурним підрозділом або окремим працівником, який забезпечує документообіг службових документів.

У практиці управління існують такі види служб діловодства:

- управління справами – в міністерствах, відомствах, корпораціях;
- загальний відділ – у виконкомах та органах управління громадськими організаціями;
- канцелярія – в об’єднаннях, організаціях, фірмах, на підприємствах.

У службових документах реалізується офіційно – діловий стиль. При складанні тексту документів мають виконуватись певні вимоги, найголовніші з яких такі: достовірність і об’єктивність змісту; точність; повнота інформації; максимальна стислість; переконливість.

Стиль і зміст тексту визначаються видом документа. Однак у практиці сучасного діловодства склалися загальні вимоги, які застосовують до текстів більшості сучасних ділових документів.

Текст службових документів є його найважливішим реквізитом. Він поділяється на логічні елементи, кожен з яких має певне значення. Текст будь-якого документа складається з таких частин:

- вступ – адресат готується до сприйняття теми;

- доказ – викладається суть питання;

- закінчення – формулюється мета, заради якого складено документ. Закінчення може бути активним чи пасивним. Активне закінчення точно зазначає, яку дію має виконати адресат. Пасивне закінчення інформує про якісь події, обставини, факти [3, с. 20 -21].

За способом викладу матеріалу документи можна поділити на дві категорії:

1) документи з високим рівнем стандартизації (ВРС) - уніфікація як один з напрямків раціоналізації документів втілюється в розробці і застосуванні на практиці типізованих і трафаретних текстів;

2) документи з низьким рівнем стандартизації (НРС) - добір слів і словосполучень кожний раз залежить від конкретної ситуації і за способом викладу такі документи поділяють на: розповіді, описи, міркування.

Всі службові документи, як правило, повинні оформлятись на бланках установ. Зокрема, встановлюється два види бланків: банк для листів та загальний для інших управлінських документів. Бланки кожного виду документів повинні виготовлятися на основі кутового або повздовжнього розміщення реквізитів. Реквізити заголовкової частини розміщуються центрованим або прапоровим способом. Друкуються бланки у друкарні на білому папері світлих тонів фарбами насиченого кольору.

Деякі внутрішні документи та документи, створювані від імені двох або кількох організацій, оформляються не на бланках.

Важливе значення має зовнішній вигляд документа, що унаочнює стиль роботи апарату управління, дисципліну та особисту культуру його працівників.

Для зручності користування документом та його обробки з усіх боків сторінки залишають вільні місця – так звані поля. Там з лівого боку становить 35 мм. Праворуч залишається поле не менше 8 мм. Це зберігає текст від пошкоджень. Поле верхнього кінця сторінки – 20 мм. На ньому розміщуються відмітки діловода. Знизу сторінки поле не повинно бути меншим за 19-16 мм [2, с. 42-43].

У документах, що оформляються на двох і більше аркушах паперу, другий і наступний за ним аркуші нумеруються. Якщо текст друкується з обох боків аркуша, то непарні сторінки позначаються у правому верхньому кутку, парні – у лівому верхньому кутку аркуша.

Діяльність виробничого підприємства супроводжується складанням різних видів документів, кожен з яких має своє конкретне призначення.

Основні групи документів:

- організаційні документи закладу (статут, установча угода, штатний розпис, посадові інструкції, правила внутрішнього розпорядку);

- розпорядчі документи підприємства (накази, розпорядження, вказівки, рішення);

- документи по особовому складу підприємства (накази, трудові контракти, особові справи, особові рахунки по зарплаті, трудові книжки);

- фінансово-бухгалтерські документи (головна книга, річні звіти, бухгалтерські баланси, рахунки прибутків і витрат, акти ревізій, інвентаризацій, плани, звіти, кошториси, касові книги);

- інформаційно-довідкові документи (акти, листи, факси, телефонограми, доповідні записки, протоколи) [1, с. 54-56].

Діло виробничий процес передбачає не тільки правильне оформлення та функціонування документів, а й наявність знань з організації окремих ділянок роботи, що повинні документуватися, а саме організації ділових масових заходів, що сприяють розвитку і вдосконаленню діловиробничого потенціалу установи.

Список використаних джерел

1. Гончарова Н. Документаційне забезпечення менеджменту: Навчальний посібник/ Наталія Гончарова,; М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т культури і мистецтв. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 259 с.

2. Комова М. Діловодство: Навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів/ Марія Комова,; Мін-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Львівська політехніка". - Львів: Тріада плюс, 2006. - 217 с.

3. Рокита С. Організація і ведення діловодства на підприємствах/ // Все про бухгалтерський облік. - 1999. - 22 вересня. - С. 20-23

Лановенчик О.С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О.В.,
викладач

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ

В умовах тотальної інформатизації суспільства інформаційний вплив на особистість, що є передумовою й продуктом існування суспільства та держави, набуває глобальних масштабів.

XXI століття поставило перед людиною список нових завдань, оскільки надзвичайно загострилась проблема її безпечного існування. Поява нових небезпек і загроз у вигляді поширення міжнародного тероризму і злочинності, значного погіршення екологічного середовища – це ще не найстрашніше, що могло б бути. Захоплення інформаційного кіберпростору та керування підсвідомістю людини за допомогою інформації – ось, що є актуальним та над чим варто замислитись на шляху розбудови інформаційного чи так званого постмодерного суспільства.

Аналіз останніх досліджень даної теми свідчать лише про перші кроки її розгляду та не дають повноцінної оцінки її розвитку та шляхів її подолання. Теоретичні аспекти досліджень науковців не мають логічного завершення в практичних рекомендаціях, що створює певні перепони у розвитку цієї проблеми.

Варто зазначити, що законодавча база інформаційної безпеки є цілком ґрунтовною: Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2006-2016 роки», Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основну проекту Закону України про Концепцію державної інформаційної політики», Закон України «Про основи національної безпеки», Доктрина інформаційної безпеки України, Положення «Про міжвідомчу комісію з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки».

Незважаючи на ґрунтовну нормативно-правову базу, вагомі роботи з даної теми можна знайти лише у Петрика В.М. «Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи», Жаркова Я.М. «Небезпеки особистості в інформаційному просторі» та Остроухова В.В. «Інформаційна безпека». Спираючись на недостатній розгляд заявленого питання, можна зробити висновок, що дана тема не є повноцінно розглянутою та потребує подальшого глибокого дослідження.

Постійне зростання впливу інформаційної сфери характерне для сучасного етапу розвитку суспільства. До структури цієї сфери входять: сукупність інформації, інформаційних зв'язків та інформаційних систем, об'єктів, які готують інформацію, зберігають, розповсюджують і використовують її, а також система регулювання інформаційних відносин. Сформувалася дуже важлива залежність національної безпеки держави від забезпечення протекції інформаційної її гілки, яка постійно зростатиме у міру розвитку інформаційних технологій і процесу глобалізації.

Як зазначено у праці Петрика В.М., інформаційна безпека особи – це стан захищеності психіки та здоров’я людини від деструктивного інформаційного впливу, який

призводить до неадекватного сприйняття нею дійсності та погіршення її фізичного стану [3].

Поряд з питанням інформаційної безпеки, гострою постає проблема інформаційно-психологічної безпеки особистості, яку слід розглядати з таких позицій:

- як належний рівень теоретичної і практичної підготовки особистості, при якому досягається захищеність та реалізація її життєво важливих інтересів і гармонійний розвиток незалежно від наявності інформаційних загроз;
- як здатність держави створити можливості для гармонійного розвитку й задоволення потреб особистості в інформації, незалежно від наявності інформаційних загроз;
- як гарантування, розвиток і використання інформаційного середовища в інтересах особистості;
- а також, як захищеність від різного роду інформаційних небезпек.

Найбільш важливими об'єктами інформаційно-психологічного захисту в сучасних умовах є індивідуальна і масова свідомість. Для особистості головними системотворними рисами є цілісність та розвиток. Внаслідок руйнування або перекручування цих рис особистість перестає існувати як соціальний суб'єкт. Це означає, що будь-який інформаційно-психологічний вплив на особистість має оцінюватися з позиції збереження чи руйнування її як цілого [1].

Головна соціальна функція інформаційної безпеки полягає в забезпеченні стабільності і стійкості соціально-економічного та соціально-політичного розвитку суспільства відповідно до об'єктивно діючих закономірностей і тенденцій при наявності внутрішніх і зовнішніх загроз.

У свою чергу головним соціальним аспектом змісту інформаційної безпеки є система напрямків, інститутів і особливостей функціонування інформаційних потоків, що відповідають або не відповідають характеру виконання суб'єктами управління своїх соціальних функцій.

При вивченні соціальних аспектів інформаційної безпеки важливими показниками є:

- ступінь інформованості різних соціальних верств і груп населення;
- соціальні почуття, настрої, стереотипи;
- установки в сфері дотримання закону і використання інформації;
- законні інтереси [2, с.335].

Забезпечення інформаційної безпеки особистості означає її право на отримання об'єктивної інформації та передбачає, що отримана людиною з різних джерел інформація не перешкоджає вільному формуванню та розвитку його особистості.

Небезпечними інформаційними впливами на особистість можуть виступати:

- цілеспрямований інформаційний тиск з метою зміни світогляду, політичних поглядів і морально-психологічного стану людей;
- поширення недостовірної, перекрученої, неповної та неоперативної інформації;
- використання неадекватного сприйняття людьми достовірної інформації.

Таким чином, процес інформатизації змусив людину стати інформаційно «прозорою». При наявності бажання і коштів будь-яка наявна інформація про конкретну особистість може стати доступною і бути використана в своїх цілях іншою особою, групою осіб, суспільною групою і державою. Тільки незначна частина населення здатна запобігти небажаному доступу до своєї інформації. Однак, більшість людей такої можливості не мають і залишаються беззахисними в цьому плані. А тому нагальним питанням у цьому контексті постає розгляд відповідних заходів та діючих органів, які сприятимуть повній захищеності особистості від негативних інформаційно-маніпулятивних впливів. Це і стане предметом дослідження в наступних роботах.

Список використаних джерел

1.Жарков Я.М. Небезпеки особистості в інформаційному просторі [Електронний ресурс] / Я.М. Жарков – Режим доступу до ресурсу: http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2554.

2.Остроухов В.В. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) / В.В. Остроухов, В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Є.Д. Скулиш. – Київ: КНТ, 2010. – 776 с.

3.Петрик В.М. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи [Електронний ресурс] / В.М. Петрик – Режим доступу до ресурсу: http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3222.

4.Проект Концепції інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.osce.org/uk/fom/175056?download=true.

Молодченко Ю. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О. В.,
викладач

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Діяльність всіх організацій безпосередньо залежить від якості документації та її обігу в установі, адже неможливо уявити ситуацію, коли остання повністю відсутня. Не даремно документи зберігаються в архівах, також історично склалося, що люди бажаючи покращити процес роботи вигадували нові способи пришвидшення діяльності. В діловодстві стався важливий «перелом» - з'явився безпаперовий документообіг і це стало можливо завдяки системам електронного документообігу.

Системи електронного документообігу набули широкого поширення в інформаційному суспільстві завдяки тому, що спрощують роботу з потоками документації в організаціях. Вони стали невід'ємною частиною функціонування не лише великих корпорацій та державних установ, але й навіть невеличких підприємств.

Кількість науковців, які вивчають питання роботи з системами електронного документообігу та їхнього впровадження в діяльність організацій та установ, на сьогоднішній день значно збільшилася. Провідними фахівцями у цій сфері в Україні є Г. Асєєв, О. Матвієнко, М. Цивіна, А. Ніколашина, Ж. Кудрицька, Г. Охріменко та ін.

В сучасній науковій та технічній літературі часто описуються системи електронного документообігу, їх історію розвитку, характеристики, функціональне призначення, однак незначна увага дослідників зосереджує увагу на питаннях перспективних напрямів розвитку документообігу, в основі якого лежать оперативність, простота та зручність передачі даних, що і представляє собою електронний документообіг. Це створює прогалини в системі вивчення цих систем та документозвавства у цілому. Саме це ми і спробуємо окреслити в рамках обраної проблеми.

Перш за все, зупинимось на розгляді поняття «Система електронного документообігу (СЕД)» У працях Ю. Тарнавського, СЕД розглядається як організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів в комп'ютерних мережах, а також що забезпечує контроль над потоками документів в організації. Головне призначення СЕД – автоматизувати весь комплекс робіт із електронними документами: введення у систему, їх реєстрацію, розподіл і розсилання, редагування, оперативне збереження, пошук і перегляд, відтворення, контроль виконання, розмежування доступу до них тощо. Впровадження СЕД сприяє підвищенню культури діловодства, забезпеченню суттєвої економії коштів на

тиражування та пересилання значної кількості документів, що вкрай актуально нині за умов обмеженого фінансування.

Одним із головних пріоритетів України є побудова інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвиткові для підвищення якості життя [3, с. 31].

Але не дивлячись на розвиток існує ряд недоліків СЕД. Наприклад, відсутність чіткої та обґрунтованої архітектури подібних систем (в результаті майже кожна система будується по власній, часто недосконалій, архітектурі, що може не відповідати потребам підприємства) [2, с. 7]. Також слід зазначити, що при створення електронного документообігу виникають також проблеми на більш «примітивному рівні: потреба у захисті від знищення чи пошкодження внаслідок втрати фізичних властивостей носіїв інформації (жорсткий диск, flesh-card та ін.); зміни програмних та (або) апаратних компонентів; некоректне поводження з документами (через низьку компетентність користувачів); брак кваліфікованих кадрів в галузі інформаційних технологій [1, с. 3].

Загалом основні перспективи СЕД на світовому рівні та в масштабах України можна окреслити таким чином: впровадження систем в кожній організації установі та підприємстві; високоефективна організація в державних установах; покращення самих систем та їх прикладних програм (вдосконалення архітектури систем; розробка прикладних програм чи їх елементів, що дозволить, ефективніше керувати процесами документообігу та зробить їх простішими для розуміння користувачам); підготовка висококваліфікованих фахівців в області інформаційних технологій (які зможуть впроваджувати СЕД в установах навіть невеликого розміру); створення нових систем, які будуть відповідати потребам конкретних підприємств чи установ (наприклад СЕД для освітніх установ); наявність СЕД, в які можна вносити структурні зміни програмістам установ, створення міжнародних стандартів та законодавчих актів на державному рівні, що зможуть забезпечити повне нормативно - правове регулювання цієї області.

Отже, системи електронного документообігу за найближчі десять років повинні стати невід'ємною частиною будь-якої установи, і перш за все сприяти створенню простих і зрозумілих способів управління документаційними потоками.

Список використаних джерел

1.Кудрицька Ж. В. Проблеми ефективності реалізації електронного документообігу / Ж. В. Кудрицька // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2011. — № 5. — Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=287 — Проблеми ефективності реалізації електронного документообігу.

2.Ніколашин А. О. Проблеми електронного документообігу та шляхи їх вирішення / А. О. Ніколашин // Облік і фінанси АПК. — 2009. — № 3. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ Oif_apk/2009_3/23_Nikol.pdf. — Проблеми електронного документообігу та шляхи їх вирішення.

3.Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851—IV (зі змінами та доповненнями) // Вісник Державного комітету архівів України. — 2003. — Вип. 2. — С. 23—32.

Москаленко Л. Г.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Товт І.С.,
кандидат історичних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ: ЗМІСТ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Активне розгортання інформаційного простору України, інтеграція бібліотек до світової інформаційної спільноти потребують нових концептуальних підходів до управління їх інноваційним розвитком.

Інноваційна політика як система дій, спрямованих на управління інноваційним розвитком бібліотек, має на меті створення умов для інтеграції бібліотек України до глобального інформаційного простору з конкурентоспроможниминформаційними продуктами і послугами та має відповідати національним пріоритетам у культурно-духовному розвиткові держави.

Незважаючи на актуальність проблематики, у бібліотекознавстві відсутні дисертаційні й монографічні дослідження (крім праць Давидової І.О.), в яких визначаються механізми інноваційного розвитку бібліотек, обґрунтовуються зміст та стратегії інноваційної політики бібліотек України. Загальносоціальний стан функціонування бібліотечно-інформаційної системи України відповідно до вимог інформаційного суспільства потребує розробки науково-теоретичних засад управління інноваційним розвитком бібліотек, яке сьогодні можливе на рівні формування й упровадження інноваційної політики. Як системне явище інноваційна політика набуває певних інституалізаційних ознак – завдання, суб'єкти й об'єкти інноваційного впливу, механізми інноваційного розвитку[3]. Теоретична реконструкція умов розгортання механізму інноваційного розвитку бібліотек дозволяє розглядати бібліотеку як нову економічну структуру, зміни в характері праці і виробничі функції якої здійснюються відповідно до загальних трансформаційних змін у суспільстві: від трудоємних і капіталоємних технологій до наукоємних, новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій; від індустріального до постіндустріального виробництва, основаного на роботі з інформацією та знанням; від матеріально насиченої до інтелектуально насиченої економіки; від територіально відокремленого до глобального інформаційного простору[1].

Бібліотечне виробництво характеризується наявністю робочої сили (бібліотечно-інформаційні фахівці), праці, засобів (комп'ютерна техніка, програмне, лінгвістичне забезпечення, АБІС, поліграфічне обслуговування, оргтехніка) і предметів праці (національні та світові інформаційні ресурси) та результату (інформаційні продукти і послуги). Практично спостерігається ланцюговий процес перетворень в організаційній, технологічній, функціональній, управлінській складових бібліотечно-інформаційних систем, що уможливлює проведення організаційної реформи й оновлення законодавчої бази діяльності бібліотек.

Бібліотека під впливом ринкових реформ інтегрує в нову інформаційну й економічну реальність і як контрагент інформаційного ринку позиціонує себе виробником інформаційних продуктів і послуг, споживачем і посередником, котрий, на відміну від діяльності інших установ, що є нейтральною до моралі і соціальних цінностей, виступає гарантом гуманістичних традицій суспільного розвитку та засобом підтримки суспільного гомеостазу. Вивчення особливостей функціонування й розвитку інформаційного ринку дозволяє констатувати, що пропозиції інноваційних інформаційних продуктів і послуг мають передувати попиту. Відповідно до цього можливості бібліотек щодо виробництва інформаційних продуктів і послуг мають бути достатньо суттєвими для того, щоб не лише задовольняти існуючі потреби суспільства й громадян в інформації та знаннях, але й породжувати їх. Успіх функціонування бібліотек на інформаційному ринку можливий за умови забезпечення конкурентоспроможності інформаційних продуктів і послуг, які надає бібліотека, їх відповідності вимогам споживачів[2].

Сфера впливу інноваційної політики, яка ґрунтується на процесах модернізації, інформатизації й інноваційного розвитку, спрямована на існуючу в Україні бібліотечно-інформаційну систему, яка характеризується розподіленою ієрархією за рівнями техніко-

технологічного, фінансового, матеріального, кадрового забезпечення. Досягнення результативності управлінського впливу на бібліотеки потребує чітких орієнтирів у формуванні інноваційної політики з урахуванням рівня готовності бібліотечних структур до інноваційних змін.

Державне регулювання діяльності бібліотеки має передбачати державні контракти і замовлення, регулювати форми й умови виробничо-господарської діяльності бібліотеки через застосування досконалої системи їх оподаткування. Реалізація цих напрямів сприятиме створенню: належного підґрунтя для адаптації бібліотечно-інформаційних установ до ринкових умов господарювання та підприємницької діяльності; правового підґрунтя для виокремлення малих фірм у системі господарювання, діяльність яких має бути спрямована на виробництво інформаційних продуктів і послуг зі значною доданою вартістю; інформаційно-аналітичних продуктів, підвищеного рівня комфортності інформаційного сервісу; системи підготовки та перепідготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, спроможних реалізувати означені стратегії.

Список використаних джерел

1.Давидова І.О. Інформаційні продукти та послуги в структурі інформаційного ринку/ І.О. Давидова // Наукові праці Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. Вип.6. – К. : НБУВ, 2001. – С. 404-414.

2.Інформаційне обслуговування та інформаційне забезпечення : практикум для студентів спеціальностей «Бібліотекознавство і бібліографія», «Документознавство та інформаційна діяльність» / Уклад.: Є.А. Медвєдєва, І.О. Давидова. – Х. : ХДАК, 1998. – 81 с.

3.Інформаційний маркетинг : прогр. курсу / Уклад.: І.О. Давидова. – Х. : ХДАК, 2003. –12 с.

Піщур Д.В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О.В.,
викладач

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

Згідно з С.Радченком, система електронного документообігу – це організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп’ютерних мережах, а також забезпечує контроль за потоками документів в організації.[3, с. 4]. На сучасному етапі розвитку процесу автоматизації документообігу підприємств спостерігається втручання безліч програм, які не мають прямого відношення до розв’язуваної проблеми – текстові редактори, програми розпізнавання символів, системи електронної пошти. Електронний документообіг охоплює, окрім контрольованого руху готових документів як усередині організації, так і за її межами ще й стадії підготовки документів і вільний обмін інформацією з комп’ютерних мереж. Тому актуальним на сьогоднішній день є завдання всебічного аналізу програмних засобів, які представлені на сучасному ринку України.

Серед сучасних наукових досліджень, в яких розглянуто системи електронного документообігу, слід відзначити праці С.Кулешова, М.Ларіна, В.Боркус, І.Юшина, Н.Кушнаренка, Г.Асеєва, Г.Швецової-Водки, В.Тихонова, Ю.Слободяника. Зокрема, М.Ларін займається питанням нормативно-методичного регулювання впровадження електронного документообігу. В.Тихонов та І.Юшин акцентують увагу на дослідженні збереження електронних документів на підприємстві. В.Боркус займається питанням

адаптації зарубіжного досвіду впровадження електронного документообігу на вітчизняний ринок. С.Кулешов окреслив найактуальніші наукові завдання у сфері створення та функціонування електронної документації. Проте аналіз цих досліджень засвідчує різноманітність систем електронного документообігу як в органах місцевого самоврядування, так і в органах державної влади.

Головне призначення систем електронного документообігу (СЕД) – це організація збереження електронних документів, а також роботи з ними. У СЕД повинні автоматично відслідковуватись зміни в документах, терміни виконання документів, рух документів, а також контролювати всі їхні версії і під версії. Комплексна СЕД повинна охоплювати весь цикл діловодства підприємства чи організації – від постановки завдання на створення документа до його списання в архів, забезпечувати централізоване збереження документів у будь-яких форматах, у тому числі, складних композиційних документів. СЕД повинні поєднувати розрізнені потоки документів територіально віддалених підприємств у єдину систему. Вони повинні забезпечувати гнучке керування документами як за допомогою жорсткого визначення маршрутів руху, так і шляхом вільної маршрутизації документів. У СЕД повинно бути реалізоване тверде розмежування доступу користувачів до різних документів у залежності від їхньої компетенції, займаної посади і призначених їм повноважень. Крім того, СЕД повинно настроюватися на існуючу організаційно-штатну структуру і систему діловодства підприємства, а також інтегрування з існуючими корпоративними системами.[2, с. 28].

У СЕД реалізовані надійні засоби розмежування повноважень і контролю за доступом до документів. У більшості випадків з їхньою допомогою визначаються наступні види доступу:

1) повний контроль над документом;

2) право редагувати, але не знищувати документ;

3) право створювати нові версії документа, але не редагувати його;

4) право анотувати документ, але не редагувати його і не створювати нові версії;

5) право читати документ, але не редагувати його;

6) право доступу до картки, але не до вмісту документа;

7) повна відсутність прав доступу до документа.

Можна виділити такі категорії технологій систем електронного документообігу з прикладами найбільш відомих постачальників і продуктів у кожному класі:

1) системи управління образами – вони перетворюють інформацію з паперових носіїв в цифровий формат, як правило, це TIFF (Tagged Image File Format), після чого документ може бути використаний у роботі вже в електронній формі;

2) системи управління потоками робіт Workflow management: Lotus (Domino / Notes і Domino Workflow), Jetform, FileNet, Action Technologies, Staffware. Ці системи в основному розраховані на забезпечення руху якихось об’єктів по заздалегідь заданим маршрутами. На кожному етапі об’єкт не може змінюватися, тому його називають загальним словом «Робота» (work). Системи такого типу називають системами workflow. До робіт можуть бути прив’язані документи, але не документи є базовим об’єктом цих систем. За допомогою таких систем можна організувати певні роботи, для яких заздалегідь відомі і можуть бути прописані всі етапи;

3) Системи електронного документообігу, орієнтовані на бізнес-процеси: Documentum, FileNet (Panagon і Watermark), Hummingbird (PC DOCS). Як правило, призначені для специфічних вертикальних і горизонтальних додатків, іноді орієнтовані на використання в певній індустрії. Ці рішення, як правило, забезпечують повний життєвий цикл роботи з документами, включаючи технології роботи з образами, управління записами і потоками робіт, управління контентом;

4) корпоративні системи електронного документообігу: Lotus (Domino.Doc), доповнення до Novell GroupWise, Opent Text (LiveLink), Keyfile Corp., Oracle (Context). Забезпечують корпоративну інфраструктуру для створення, спільної роботи над

документами та їх публікації, доступну, як правило, всім користувачам у організації. Основні можливості цих систем аналогічні системам, орієнтованим на бізнес-процеси. Однак, їх характерною особливістю є спосіб використання та розповсюдження. Аналогічно таких засобів як текстові редактори і електронні таблиці, корпоративні системи електронного документообігу є стандартним, «додатком за замовчуванням» для створення і публікації документів в організації. Як правило, ці кошти не орієнтовані на використання тільки в якійсь певній індустрії чи для вузько певного завдання. Вони пропонуються та впроваджуються як загальнокорпоративні технології, доступні практично будь-якої категорії користувачів;

5) системи управління контентом: Adobe, Excalibur. Забезпечують процес відстеження створення, доступу, контролю та доставки інформації аж до рівня розділів документів і об'єктів для їх подальшого повторного використання та компіляції. Потенційно доступність інформації не у вигляді документів, а в менших об'єктів полегшує процес обміну інформацією між додатками.[13, с. 58-60].

На сьогодні ринок продуктів електронного документообігу стрімко розвивається. Розробляється та впроваджується нове, більш прогресивне програмне забезпечення, завдяки якому діяльність підприємств переходить на якісно новий рівень. І вибір тієї чи іншої категорії систем електронного документообігу повинен виходити з тієї мети та завдань, які є головними для підприємства. Правильний вибір допоможе прискорити діловодні процеси та позитивно вплинути на діяльність підприємства.

Список використаних джерел

1.Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу: навчальний посібник / О.Матвієнко, М. Цивін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112 с.

2.Мохонько В.І. Електронний документообіг. Проблеми впровадження автоматизованого обслуговування / В.І. Мохонько // Вісн. Кн. Палати – 2005 -№1 –С. 55-61.

3. Радченко С.В.Особливості систем електронного документообігу у державних органах України [Електронний ресурс]/ С.В. Радченко.Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_4_2013/02.pdf.

Рабчун І. В.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Товт І. С.,
кандидат історичних наук, доцент

РЕКЛАМА В FB І VK ЯК МЕТОД ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ

Комунікація як одна з базових умов існування людської спільноти властива будь-якій формі спільного існування людей. Комунікація (від лат. Communicatio – зв'язок, повідомлення) – це передача інформації від однієї системи до іншої за допомогою сигналів чи спеціальних матеріальних носіїв [4].

З розвитком суспільства, ускладненням соціальної структури і соціокультурних відносин змінювалися форми і особливості аудиторії, на яку направлено інформацію. Разом змінювалася і комунікація, що дало підставу говорити про масову комунікацію в індустріальних суспільствах, яка здійснюється за допомогою технічних засобів поширення повідомлень.

Масова комунікація – це систематичне і одночасне поширення однотипних повідомлень у великих аудиторіях з метою інформування та здійснення ідеологічного,

політичного, економічного, психологічного, організаційного впливу на думки, оцінки і поведінку людей [2].

Комунікація, хоча і пов'язана з передачею інформації, але не обмежується тільки нею, тому часто розмежовують поняття масової комунікації та масової інформації.

Глобальна інформатизація як технологічна основа активізації глобальних процесів у всіх регіонах світу не тільки забезпечує доступ всім категоріям членів сучасного суспільства в його інформаційні ресурси, а й залучає їх також до активної участі в інформаційних обмінах, масового розвитку процесів інфотворення. Інформаційні можливості сучасності зумовлюють зростання соціальної активності членів суспільства. Ця активність виражається сьогодні в реалізації можливостей, які з'являються в зв'язку з розвитком інформатизації, все більша кількість людей самовиражаються, обмінюються соціальним досвідом для вдосконалення соціальної структури суспільства.

У зв'язку з розвитком потенційних можливостей соціальних мереж в системі інформаційних обмінів суспільства, вже відзначається дослідниками як важливий елемент формування уявлень про ефективне використання цих мереж в системі сучасних інформаційних комунікацій для вирішення актуальних завдань суспільного розвитку.

Що ж стосується реклами, то рекламна кампанія в соціальній мережі має бути націлена на обрану групу людей з певними параметрами: інтереси, вік, стать, тощо.

Основні переваги використання соціальних мереж для просування бренду:

- Простота і швидкість – здійснюється за допомогою звичних інтерфейсів соціальної мережі;
- Готова цільова аудиторія;
- Вірусний маркетинг – користувачі діляться інформацією між собою, в зв'язку з цим при просуванні в соціальних мережах виникає ефект вірусного маркетингу, який дає відмінні результати;
- Дешевизна просування;
- Оповіщення користувачів – легкість інформування про акції та знижки;
- Можливість зворотного зв'язку з користувачами [1].

Найкраще продемонструвати вплив реклами на компанію за допомогою таргетованого кейсу, тобто за основу взято таргетовану рекламу в соціальних мережах – інтернет-рекламу, яка демонструє, спираючись на факти та дані, відомості про користувачів [5].

До основних задач таргетованої реклами відносять:

- Формування попиту;
- Підтримка попиту;
- Спонукання користувача до дії;
- Покращення впізнаваності бренду [3].

Першим кроком у рекламній компанії є дослідження ринку, в нашому випадку, користувачів. Найкращими помічниками в дослідженні стануть ваші конкуренти, Google *Analytics* та *Top.Mail.ru*: за допомогою цих засобів можна дізнатися вік, інтереси (вибірка спільнот у соціальних мережах) та час прийняття рішення.

Зрозумівши власну цільову аудиторію, слід знайти їх «майданчик». Це легко зробити за допомогою блогів та розділу «Статистика» *Brand Analytics*, а дані про рекламну активність конкурентів – за допомогою сервісу *Publer Wildo*, де легко можна знайти рекламу по домену та ключовим словам.

Далі запускається механізм передачі інформації та інформаційного нав’язування за допомогою банерів різних розмірів та форм, що в свою чергу адаптовані під новинну стрічку будь-якої соціальної мережі і це дає змогу користувачам сприймати як органічний контент, підвищує лояльність до бренду. Саме на цьому етапі помітні ресурсні затрати на рекламу, адже витрати на рекламну кампанію зменшуються, а трафік збільшується.

На далі, головна ціль – розширення, адже з кожним днем все більше і більше користувачів використовують не тільки соціальні мережі такі як FB та VK. Для цього

можна використати «*Церебро Таргет*» для стратегії збору ID та інформації на основі різних інтересів: підписка на групу бренду, на групу конкурентів, на тематичні групи, тощо.

На практиці описаний механізм може збільшити прибуток в 3 і більше разів, що доводить ефективність та результативність передачі інформації у вигляді реклами у соціальних мережах.

Таким чином, розгляд проблем, пов'язаних з особливостями, змістом, тенденціями розвитку соціальних мереж як важливої складової інформаційних комунікацій сучасності, ув'язується фактично з проблемою розгляду всієї інформаційної системи сучасного суспільства і є важливим базовим елементом для з'ясування її сучасного потенціалу та, що найважливіше в наше динамічний час, уявлень про особливості її використання в інтересах інноваційного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1.Кузнєцов С.Ю. «Соціальні середовища: просування бренду на декількох майданчиках» // Журнал: "Інтернет-маркетинг". - №3. - 2009.

2.Роговський В.В. «Що може витягти інтернет-маркетолог з мережі ВКОНТАКТЕ?» // Журнал: "Інтернет-маркетинг" - №6. - 2010.

3.Соціальні сет і. Інструкція з експлуатації. [Електр. ресурс]. Спосіб доступу: https://vk.com/doc36588088_140947328?hash=eedfa904c500c83900&dl=e0ea747efc660ac52e - Загл. з екрану.

4.Халілов Д. Маркетинг в соціальних мережах. [Електр. ресурс]. Спосіб доступу: http://www.ozon.ru/context/detail/id/21137340/ - Загл. з екрану.

5.Чумиков А.Н., Бочаров М.П., Тишкова М.В. «PR в Інтернеті: Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0» / Альпіна Паблишерз 2010.

Родіна Т. П.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Щербина Д.В.
кандидат педагогічних наук, доцент

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Відслідковуючи ті зміни, які відбуваються в освіті, можна зробити висновок, що в Україні зростає попит на спеціалістів – консультантів педагогічної галузі, а саме висококваліфікованих освітніх консультантів, методистів-дорадників, тьюторів, кураторів, модераторів, супервізорів. До основних напрямів сучасних освітніх консультативних послуг належать: консультування дітей у випадках дидактичних ускладнень, з питань соціалізації та розвитку творчих обдарувань; консультування сімей з питань навчання, виховання та розвитку дітей; консультування педагогічних працівників з питань створення і реалізації освітніх інноваційних проектів та ін.; консультування управлінського персоналу з питань організації діяльності освітньої установи. Успішна діяльність такого спеціаліста, перш за все, залежить від організації його продуктивної взаємодії з дітьми, батьками, педагогами, управлінцями тощо.

Метою статті є аналіз фундаментальних методологічних підходів щодо формування комунікативної культури майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки професія освітнього консультанта, методиста-дорадника в Україні є новою, проблема комунікативної культури саме фахівців дорадчого профілю не була предметом спеціальних досліджень. Але існує досить велика джерельна база, що присвячена вивченню різноманітних аспектів комунікативної культури фахівців. Так, розвитку комунікативного потенціалу особистості присвячені дослідження

О. Бодальова, Ю. Ємельянова, О. Леонтьєва, Р. Максимової, В. Рижова, Л. Орбан-Лембрик, С. Терещук. Потрібно відзначити фундаментальні дослідження Є. Бондаревської, Л. Заніної, В. Кан-Калика, В. Сластьоніна, Є. Шиянова та інших, в яких комунікативна культура розглядається як складова частина педагогічної культури. Питання формування комунікативних умінь висвітлено у працях О. Боброва, О. Бодальова, С. Єлканова, А. Мудрик, Н. Кузьміної, В. Семиченко, О. Усової, Т. Шепеленко; комунікативних здібностей особистості – у розробках Л. Бірюк, Г. Васильєва, В. Введенського, А. Кідрона, О. Леонтьєва, С. Максименко, М. Савчина, Л.Савенкової [1].

Виклад основного матеріалу. Аналіз досліджень формування комунікативної культури у майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти дав можливість визначити фундаментальні методологічні підходи до вирішення нашої наукової проблеми. Реалізація *культурологічного підходу* дозволяє визначити, що комунікативна культура майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти, методистів є професійно-особистісною якістю, сутність якої відображає загальну культуру його особистості, впливає на ефективність професійної діяльності та виступає показником їхньої професійної компетентності. Врахування *аксіологічного підходу* у процесі формування комунікативної культури передбачає здійснення впливу на формування комунікативних якостей майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти як професійно ціннісних, опанування якими забезпечить їх трансформацію з особистісно значущих у професійно значущі. Забезпечення о*собистісно-орієнтованого підходу* до формування комунікативної культури майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти спрямоване на розвиток мотивації самореалізації, розкриття особистісного потенціалу студентів, встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин як моделі майбутньої комунікативної культур, прагнення до духовного збагачення, усвідомлення необхідності розвитку професійної самосвідомості тощо. Фахове та особистісне зростання студентів, усвідомлення необхідності професійного саморозвитку, самовиховання і самовдосконалення майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти забезпечить с*инергетичний підхід* до професійної підготовки як особливої форми їхнього саморозвитку. Врахування *діяльнісного підходу* дозволяє розуміти комунікативну культуру як інструмент успішної професійної діяльності, передумову і мету самореалізації в ній особистості професіонала і спонукає до застосування активних методів формування комунікативної культури майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти практичних умінь і навичок комунікативної взаємодії в професійної діяльності. Формування комунікативної компетентності майбутніх консультантів з дорадництва у сфері освіти сутність якої полягає в опануванні теоретичних знань, етико-психологічних положень, принципів і норм, що мають загальний характер у конкретній професійній спільноті, та формуванні умінь і навичок для успішного виконання певних комунікативних завдань у реальній комунікативній ситуації, пошуку рішень для усунення труднощів, що виникають у процесі спілкування під час виконання фахової діяльності, здатний забезпечити к*омпетентнісний підхід* до розвитку комунікативної культури фахівців педагогічно-дорадчої галузі [2].

Висновки. Отже, ефективність формування комунікативної культури майбутніх освітніх консультантів залежить від забезпечення та реалізація культурологічного, аксіологічного, особистісно-орієнтованого, синергетичного, діяльнісного і компетентнісного підходів.

Список використаних джерел

1. Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія / керівн. авт. кол. Н.В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 432 с.

2. Руденко Л.А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія / Л.А. Руденко. – Львів : Піраміда, 2015. – 342 с.

Середа Т.Д.

Державний університет телекомунікацій
Науковий керівник: Зозуля Н. Ю.,
кандидат філологічний наук,доцент

ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ІНТЕРНЕТ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Життя в 21 столітті важко уявити без новітніх електронних ресурсів та технічних засобів, які ми досить ефективно використовуємо у навчанні і трудовому процесі. Більша частина пошуку інформації зараз відбувається в мережі Інтернет.На сьогоднішньому етапі розвитку суспільства саме електронні ресурси Інтернет стають суттєвим доповненням до загальної передачі і отримання фахових знань. Саме це зумовлює актуальність нашої розвідки щодо особливостей використання електронних ресурсів студентами-документознавцями при пошуку інформації для підготовки насамперед до семінарських та практичних занять.

Метою статті є аналіз використання студентами електронних ресурсів у навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців вивчають новітні технології користування інформацією. Більшість дослідників (Копанєва В. О., Лобузіна К. В., Резніченко В. А., Савченко З. В., Яцишин А. В. та ін.) розглядають технологію організації інформаційних ресурсів бібліотек. Проте робота студентів з електронними ресурсами мережі Інтернет залишається недостатньо висвітленою у науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Нещодавно, щоб віднайти потрібну інформацію, належно виконати практичні завдання, передбачені навчальною програмою, студенти повинні були йти до бібліотек, стояти там у величезних чергах, потім сидіти годинами у читацькій залі. У наш час все стало набагато простішим: ми відкриваємо головну сторінку певної пошукової системи Інтернет, вводимо потрібний нам запит у вигляді ключових слів та шукаємо відповіді на поставлені запитання. З одного боку, можна стверджувати, що ми на сьогодніперебуваємов найвигіднішому становищі, але якщо подивитися з іншого боку, в Інтернеті багато інформації, яка є неправдивою, та й вірогідність того, що її використовували багато разів, дуже велика і таким чином виникає проблема масового плагіату.

Дуже ефективно черпати інформацію саме з електронних освітніх спеціалізованих ресурсів — навчальних, наукових, інформаційних, довідкових матеріалів та засобів, розроблених в електронній формі і представлених на носіях будь-якого типу або розміщених у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами [1]. Є різні види електронних ресурсів: словники, посібники, підручники, методичні матеріали та ін.

Зараз існує багато сайтів, на яких знаходиться різноманітна пізнавальна інформація. Відзначити декілька з них: навчальні матеріали он-лайн; українська педагогіка,Освітній портал; Вікіпедія; Лінгвістичний портал MOVA.info та ін. Завдяки всім цим ресурсам підготовка до занять студента спрощується до мінімуму. Але також є трудності в тому що інформація яку ми черпаємо з цих ресурсів різноманітна, тому нам треба відбирати та сортувати її на потрібну та непотрібну.

Також можуть використовуватися електронні засоби навчання (віртуальний, інтерактивний, мультимедійний, навчальний об'єкт) — програми або файли спеціального призначення, основна роль яких полягає в більш детальному та наглядному викладанні навчального матеріалу та безпосередній взаємодії із здобувачем. Звичайно зберігається на цифрових або аналогових носіях даних і відтворюється за допомогою персонального комп'ютера. Серед таких програм найбільш поширеною є Програма Moodle (модульне

об’єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) — безкоштовна навчальна платформа, призначена для об’єднання педагогів, адміністраторів, студентів в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Вона орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та учнями, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання. Moodle перекладена на десятки мов, в тому числі й на українську. Система використовується у 197 країнах світу [2].

На сьогодні дистанційна система навчання за допомогою цієї програми активно впроваджується багатьма університетами України, серед яких Державний університет телекомунікацій (Е-навчання (MOODLE) Державного університету телекомунікацій), НТУУ «КПІ» (Дистанційна освіта в НТУУ «КПІ»), Національний університет «Острозька академія» (MOODLE — Національний університет «Острозька академія») та ін.

Основне задання, яке ставиться при створенні ЕЗН, — здійснити перетворення реального об’єкта вивчення у візуальну інформацію, яка засвоюється набагато краще. Тобто, засоби навчання описують об’єкт вивчення або створюють його замінник (модель), виділяють предмет вивчення і представляють його для засвоєння [3].

Серед інформаційних ресурсів, які використовуються студентами в навчальній діяльності, особливе місце посідають фонди спеціалізованих електронних документів, що комплектуються бібліотеками вищих навчальних закладів. Такі електронні фонди містять зібрання методичних та навчальних посібників, статей та авторефератів дисертацій, систематизованих та доступних індивідуально для електронних засобів. Необхідно відзначити, що бібліотеки навчальних закладів здійснюють відповідне забезпечення техніко-технологічних умов використання інформаційних матеріалів насамперед науково-педагогічних працівників цих установ. Особливої уваги, на нашу думку, заслуговують сторінки електронних бібліотек Державного університету телекомунікацій, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича, Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія», Наукової бібліотеки ім. М. П. Драгоманова, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу та ін.

Необхідно зазначити, що, на жаль, не всі бібліотеки на сьогоднішній день перевели всі свої зібрання в електронний формат. Причин цього є багато. Але вони стануть предметом дослідження іншої розвідки.

Висновки. Отже, загалом ми можемо зробити висновок, що в наш час дуже багато різноманітної інформації, яка є доступною для самостійного вивчення навчального матеріалу. Така інформація зазвичай представлена у електронному вигляді, що дозволяє прискорити процес пошуку потрібних відомостей, отримати максимум фактів і таким чином зекономити час, використавши його для аналізу, поширення і передачі напрацьованого. Проте ефективність такої роботи можлива лише за умови критичного ставлення до знайдених у процесі пошуку матеріалів.

Список використаних джерел

1. Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості : ДСТУ 7157:2010. — [Чинний від 2010-10-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2010.

2. Програма Moodle [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Moodle#cite_note-1 — назва з екрану.

3. Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства освіти і науки України № 537 від 17.06.2008. — Режим доступу : http://www.ukrbook.net/zakony/N_537.htm — назва з екрану.

Тарутіна Л. Є.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О. В.,
викладач

ФАХІВЦІ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЇХ ЗАТРЕБУВАНІСТЬ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства сприяє поширенню середовища функціонування документної комунікації, яка охоплює всі сторони сучасного суспільного життя і зумовлює зростання обсягів техніко-економічної, фінансової, технологічної, наукової, іншої документованої інформації, що циркулює в межах підприємств та організацій, між ними та іншими країнами. Впровадження новітніх інформаційних технологій, удосконалення засобів документування та розповсюджування інформації постійно розширюють документне середовище та збагачують документні ресурси суспільства.

Розвиток потреби у спеціалістах з документознавства визначається зростаючим значенням інформації в економіці і суспільному житті, зокрема. Загальновизнаним є факт, що робота по збиранню, обробці і зберіганню інформації, як у вигляді традиційних паперових документів, так і в електронній формі, створенню банків і баз даних у межах єдиних інформаційних систем, управлінському консалтингу являє собою самостійну сферу діяльності, яка вимагає особливої спеціальної підготовки.

Метою статті є аналіз попиту на вітчизняному ринку спеціалістів з документознавста та інформаційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням сучасного діловодства та спеціалістів в цій галузі займаються такі науковці: В. В. Бездрабко, Н.Н. Кушнаренко, С. Г. Кулешовим, М. С. Слободяник, Г. М. Швецова-Водка. Аналіз стану досліджуваної проблеми доводить, що питання залишається відкритим, адже не так багато науковців розглядають проблему попиту на спеціалістів в галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В останні роки, ми все частіше говоримо про те, що суспільство вступило в новий етап свого розвитку, для якого характерний новий спосіб виробництва – інформаційний [4, с. 78]. Це пов'язано, насамперед, із процесами інформатизації, впровадженням інформаційних технологій у різні сфери життя. Інформація стає основою генерування знань, основою комунікацій, виробництва й т.д. Практично ні в кого не викликає сумніву характеристика сучасного суспільства як суспільства інформаційного [1, с. 45]. Дослідники дають різні визначення інформаційного суспільства, але сходяться на одному і тому ж тезисі: інформація в інформаційному суспільстві стає домінуючою цінністю; «генерування, обробка й передача інформації стали фундаментальними джерелами продуктивності й влади»; інформація перетворилася в головний стратегічний ресурс.

Відповідно до даних тенденцій система вищої освіти також потерпає позитивні зміни, пов'язані з інформатизацією суспільства й поступовою інтеграцією у світову освітню систему. З позицій формування і подальшого розвитку інформаційного суспільства трансформується і освіта в Україні, відбувається її орієнтація на зарубіжні освітні стандарти, розширюється спектр спеціальностей, орієнтованих на підготовку кадрів для інформаційної сфери, сфери документально-інформаційних комунікацій. Вищезгадані процеси зумовили появу в освітньому просторі вищої школи України спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність”.[2, с. 63]

Збільшення потоків інформації потребує докорінної зміни характеру виконання управлінських операцій і процесів інформаційного забезпечення управлінських рішень та опрацювання документації з актуальних проблем, подій тощо. Здобутки

документознавства та інформаційної діяльності з кожним роком усе більше важливу роль відіграють в органах державної влади, місцевого самоврядування та великих корпораціях [3, 34 с.]

В рамках заданої теми був проведений аналіз пошуку вакансій діловода в просторі інтернет на таких сайтах: rabota.ua, work.ua, rabotaplus.ua. Найбільше вакансій було знайдено на першому сайті (60 пропозицій), заробітна плата стартувала від 1500 грн. до 5000 грн. На другому сайті було знайдено меншу кількість (26 пропозицій), заробітна плата стартує від 2200 грн. до 5000 грн. На останньому сайті була знайдена лише одна пропозиція, за яку пропонували заробітну плату розміром у 7000 грн.

Висновки. На сучасному етапі з стрімким розвитком інформаційних засобів звичайно повинна бути людина, яка буде систематизувати потік документної інформації в установі, таким чином підтримуючи правильне функціонування підприємства в цілому. Проте перспектива спеціалістів з документознавства та інформаційної документації не достатньо розкрита в Україні. Тому що, попит на подібних фахівців існує, а саме вищих навчальних закладів які б проводили підготовку даних фахівців не так багато. Та й заробітна плата, яку пропонують для документознавців залишає бажати кращого.

Список використаних джерел

1.Бездрабко В.В. К.Г. Мітяєв Становлення документознавства / В.В. Бездрабко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 1. – С. 8 – 21.

2.Кушнаренко Н.Н. Документознавство / Н.Н. Кушнаренко. – К.: Знання, 2000. С. 93–117.

3.Слободяник М. Структура сучасного документознавства / М. Слободяник // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 4. – С.18 – 21.

4.Швецова-Водка Г. Документознавство: навч. посіб. / Г. Швецова-Водка. – К. : Знання, 2007. – 398 с.

Трохимчук К. Ф.
Білоцерківський інститут економіки та управління
ВНЗ Університет «Україна»
Науковий керівник: Товт І. С.,
кандидат історичних наук, доцент

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. У структурі інформаційної діяльності інформаційному обслуговування належить особлива роль. Саме за задоволеністю якістю обслуговування користувач оцінює діяльність того чи іншого інформаційного сервісу чи служби, формує свої уявлення про його соціальну роль, виконувані функції, місію.

Термін «інформаційне обслуговування» досить широко використовується як у фаховій, так і в практичній діяльності інформаційних служб, бібліотек, проте його наповнення та співвідношення з іншими видами обслуговування користувачів невизначені однозначно і є предметами наукового пошуку і обговорення.

Розвиток сфери сервісу і підвищення комфортності послуг спричинять за собою посилення вимог користувачів до якості інформаційного обслуговування.

Все це свідчить про актуальність вивчення інформаційного обслуговування як сервісної діяльності, оскільки дані знання дозволять окреслити перспективи розвитку інформаційних служб та бібліотек.

Метою статті є комплексне теоретичне та практичне дослідження соціально-психологічних особливостей інформаційно-управлінської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток інформаційного сервісу базується на фундаментальних положеннях науково-інформаційної діяльності, відображених у роботах Михайлова, Чорного, Гиляревський, Коліна, Шрейдера. Термін «інформаційний сервіс» введений в широкий науковий обіг Д. І. Блюменау.

Виклад основного матеріалу. Особливість комунікативної діяльності породження інформації полягає в тому, що вона безпосередньо спрямована на задоволення не індивідуальних потреб суб'єкта, а на потреби інших людей, тобто суспільні потреби.

Діяльність в системі «інформація – користувач» забезпечується за допомогою комп'ютерно-інформаційних систем і відбувається в сучасних умовах в комунікаційній системі "інформація - комп'ютерно- інформаційна система - користувач інформації «□1, с 67□.

З урахуванням вищевикладеного визначимо систему інформаційного забезпечення як взаємопов'язану сукупність заходів, спрямованих на забезпечення інформаційної діяльності, що включає сукупність інформаційних процесів, спрямованих на виконання забезпечуючих інформаційних функцій, поєднаних у логічно послідовну, цілеспрямовану систему, виконуваних із застосуванням комп'ютерних систем в широкому спектрі інформаційних завдань.

Діяльність є основою формування інформаційних потреб, визначає їх природу і зміст. Теорія інформаційних потреб спирається, перш за все, на загальну теорію потреб і на взаємовідношення між потребою і діяльністю, зокрема, на такий бік їх взаємодії: виникнення потреби з діяльності, діяльність створює потреби, які, в свою чергу, стимулюють нову діяльність. Ефективність задоволення професійної потреби в інформації проявляється по мірі актуалізації спожитої інформації в діяльності користувачів інформації.

Поняття «інформаційна потреба» є інтегрованим. Крім об'єктивних інформаційних потреб, обумовлених посадовими обов'язками користувача інформації, слід враховувати і суб'єктивні аспекти формування інформаційних потреб, які можуть бути викликані особистою метою користувача інформації (навчанням у вузі, схильністю до винахідництва), тобто пов'язані з матеріальними, престижними, психофізіологічними та іншими факторами, які впливають на особистість □2, с 32□.

Діяльність з відбору інформації в управлінській праці завершується фіксацією одержаної і систематизованої інформації на певні носії, введення до комп'ютерів, представлення у вигляді аналітичних оглядів, баз даних, розрахунків, діаграм, які використовуються для прийняття управлінських рішень.

Дослідження соціально-психологічних аспектів інформаційного управління ґрунтується на дослідженнях соціально-психологічних аспектів управління взагалі. Система управління в її ієрархічній будові - це соціально-психологічний простір із стосунками (діловими та особистими), які регулюють діяльність людей, з системою професійних і міжособистісних ролей, з організаційним підпорядкуванням цілей і завдань, з функціональною спеціалізацією та порівняною самостійністю підрозділів, комунікацією, координаційною цілісністю.

Оскільки соціально-психологічний простір управління інформацій ними потоками в організаціях охоплює функціональну структуру апарату управління, його інформаційне забезпечення на основі визначення інформаційних потреб для досягнення спільної мети, необхідно враховувати психологічні аспекти мотивації трудової діяльності окремої особистості або групи людей, спрямованої на досягнення мети організації через ефективне прийняття рішень.

Висновки. В Україні на сьогоднішній день питання інформаційного обслуговування має актуальний характер. Про це свідчать різноманітні закони та проекти, видані державою. Із впровадженням комп'ютерів і засобів телекомунікацій з'явився новий

соціальний феномен – групи людей, які з тих чи інших причин відносно добре обізнані із сучасним апаратно-програмним забезпеченням і виступають неформальними консультантами в галузі нових технологій.

Складність і багатофункціональність управлінської діяльності в галузі впровадження і використання інформаційних технологій потребує від інформаційного менеджера відповідних особистісно-професійних якостей: - знання і розуміння природи управлінської праці і процесів менеджменту; уміння використовувати сучасну інформаційну технологію і засоби комунікацій, необхідні в управлінському процесі; володіння мистецтвом управління людськими ресурсами; володіння мистецтвом налагодження зовнішніх зв'язків; здатність до самооцінки, уміння робити правильні висновки і постійно підвищувати кваліфікацію

Ефективна професійна діяльність забезпечується не тільки набуттям спеціальних знань і навичок, необхідних для тієї чи іншої спеціальності, а і наявністю ряду особистих якостей.

Список використаних джерел

1. Брижко, В. М. Від інформації до інформатизації [Текст] : збірник наукових праць / В.М. Брижко, Ю.К. Базанов. Київ, - 2002. - 179 с.

2. Додонов, О. Державна інформаційна політика і становлення інформаційного суспільства в Україні [Текст]: навч. посіб. / О. Додонов. Київ, - 2002. - 170 с.

Яровецька О. І.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Боятюк О.В.,
викладач

ВІТЧИЗНЯНІ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В умовах інтенсивної інформатизації та зростання значення документування в організаційній діяльності установ, все більшого застосування набуває електронна документація, оскільки автоматизація обробки знижує трудовитрати діловодів, підвищує якість роботи виконавців з більшим ступенем прогнозованості та керованості термінів підготовки і реалізації документів. Електронна документація істотно полегшує також систематизацію та аналіз наявної інформації. Це забезпечується коректним вибором програмних засобів, що дає можливість формувати якісну електронну документацію з усуненням різних видів прогалин, контролювати процеси її виконання, збереження, пошуку та використання.

Значний внесок в дослідження зазначеної проблематики зроблені на державному рівні, адже вже сьогодні створено міцні підвалини в якості нормативно-правових документів, таких як Закони України «Про інформацію», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про Національну програму інформатизації» та ін. Крім цього, характеристики систем електронного документообігу визначили в своїх працях такі науковці як Ю.І. Палеха, Т.В. Іванова, Л.І. Скібіцька, О.В. Матвієнко.

Як зазначає Ю.І. Палеха, система електронного документообігу (далі – СЕД) – це організаційно-технологічний комплекс методичних, технічних, програмних та інформаційних засобів, який забезпечує комплекс функції для роботи з електронними документами: перетворення паперових документів у електронні, організація захисту і розподілу доступу до електронних документів, їх маршрутизація, механізми узгодження документів та ін.

Основними користувачами СЕД є великі державні організації, підприємства, банки, великі промислові підприємства та всі інші структури, чия діяльність супроводжується великим обсягом створюваних, оброблюваних і збережених документів.

Існують такі сучасні українські програмні засоби автоматизації електронного документообігу, як, наприклад, системи Megapolis. Документообіг, OPTIMA-WorkFlow, АСКОД, Док Проф та el-Dok.

Система «Megapolis.Документооборот» [5] виконує завдання автоматизації ділових процесів (workflow), організації спільного інформаційного простору для установ з розподіленою структурою, автоматизацію завдань діловодства і контролю виконавської дисципліни, організації роботи із зверненнями громадян, формування різних видів статистичної та аналітичної звітності.

Система OPTiMA-WorkFlow [1] дає можливість повнофункціональної маршрутизації і надає засоби опису сценаріїв руху документів, забезпечує контроль додержання вимог технології роботи з документами, виконання доручень, динамічну модифікацію форми і змісту облікових даних і процедури реєстрації, повноцінний контроль версій документа, здійснює роботу з будь-якими електронними об'єктами, а також забезпечує індивідуальне налаштування інтерфейсу робочого місця користувача.

Інша, не менш актуальна на сьогодні СЕД, являється автоматизована система контролю й організації діловодства АСКОД [3]. Це комплексне рішення, що забезпечує нагромадження і систематизацію неструктурованої інформації, підтримку орієнтованих на документи ділових процесів і можливість аналізу інформації, автоматизацію ділових процесів щодо обліку і опрацювання вхідної, вихідної, внутрішньої кореспонденції та звернень громадян, організація контролю за виконанням завдань, безпосередній контроль за виконанням документів та підвищення оперативності взаємодії між підрозділами установи.

Ще одна СЕД, яка використовується у сучасних організаціях, є так звана «ДОК ПРОФ» - система, яка призначена для автоматизації процесів загального діловодства, діловодства звернень громадян, судового діловодства, контролю виконання доручень керівництва, поточної роботи з документами в структурних підрозділах організації, обробки й узгодження проектів документів, ведення електронного архіву [2].

Також на сьогодні все більшої популярності набуває система електронного документообігу elDoc [4], що представляє собою комплексне рішення, розроблене на базі платформи IBM для автоматизації процесів обміну документами в організації. Система електронного документообігу elDoc призначена істотно підвищити ефективність внутрішніх процесів організації.

Слід зауважити, що недоліками системи elDok є відсутність електронного цифрового підпису в усіх працівників органів місцевого самоврядування та інтеграції з іншим програмним забезпеченням. Недолікам системи Док Проф та АСКОД є відсутність централізованого сховища документів та користувацьких нагадувань.

Вирішити проблему з електронним цифровим підписом можна, завдяки створенню внутрішнього центру сертифікації, тоді кожен працівник органу місцевого самоврядування матиме власний цифровий підпис. Важливим є також створення централізованого сховища документів в тих системах електронного документообігу, в яких ця функція відсутня, оскільки це значно полегшить процедури пошуку та зберігання документів. Окрім цього необхідно вдосконалити процеси інтеграції СЕД з іншим програмним забезпеченням, що зробить її більш дієвою.

Отож, проаналізувавши системи Megapolis та OPTIMA-WorkFlow, було виявлено, що вони здатні реалізувати більше функцій порівняно з іншими трьома. Тому можна вважати, що високий ступінь використання органами влади цих систем відповідає їх функціональним можливостям.

Список використаних джерел

1.OPTiMA-WorkFlow [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.docva.ru/docflow/sys_review/25.php. – Назва з екрану.

2.Програмний комплекс «Автоматизована система діловодства «ДОК ПРОФ 2.0» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krashiy.com/rus/nominations2006/?nid=17&id=31678&pid=423 – Назва з екрану.

3.Система електронного документообігу АСКОД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.askodbuklet . – Назва з екрану.

4.Система электронного документооборота elDoc [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eldoc.ua/#section-2 . – Назва з екрану.

5.СЭД Megapolis. Документооборот [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intecracy.com/ru/uslugi/biznes-resheniya/e-dokumentooborot/megapolis dokumentooborot.html – Назва з екрану.

ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

Алєксєєнко Є. Ю.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Мерзлікіна О. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ХВОРИХ ПРИ ОПІКАХ

Актуальність. Проблема опіків є актуальною для нашої держави. За минулий рік по м. Києву, було зареєстровано 2583 випадки отримання дорослими опіків, з яких проліковано 559 хворих, летальність становила 8,02%. Серед дітей зареєстровано 807 випадків, з них проліковано 583, летальність – 0,17%. Проблематика термічних уражень визначається порівняно високою частотою їх у побуті і на виробництві, тяжкістю , складністю і тривалістю лікування, частою інвалідизацією та високою летальністю [1, с. 4].

Мета дослідження полягає у вивченні сучасних поглядів фізичної реабілітації при опіках.

Завдання дослідження: проаналізувати зміст сучасних поглядів з фізичної реабілітації при опіках.

Вирішення цих та інших завдань, пов'язаних з вивченням функціонально-морфологічних змін з боку внутрішніх органів і систем пошкодженої частини, дозволило запропонувати патогенетично обґрунтовані методи імунокорекції, системної та місцевої антибактеріальної терапії, парентерального і ентерального харчування та ін.

Значне поліпшення результатів лікування потерпілих стало можливо завдяки розробці і впровадженню в клінічну практику активної хірургічної тактики. Її принциповою основою є рання некректомія з подальшою аутодермопластикою опікових ран з метою якнайшвидшого відновлення цілісності всього шкірного покриву . Крім того, включення в комплекс інтенсивного лікування обпечених антибактеріальними методами дозволяє створити оптимальні умови для загоєння опікових ран і підтримки гомеостазу [3, с.1].

Як зазначає В. М. Мухін, ЛФК показана всім хворим незалежно від ступеня опіку, його локалізації й площі поразки. Протипоказаннями для ЛФК є: опіковий шок; важкий загальний стан хворого (наприклад сепсис); важкі ускладнення: гепатит, інфаркт міокарда, нефрит, набряк легенів); небезпека кровотеч (якщо опіки локалізуються в області магістральних судин); підозра на сховані кровотечі [2, с. 131].

Пацієнт з опіковою хворобою, який переніс операцію, як стверджує С. Н. Попов, повинен включати у заняття статичні та динамічні дихальні вправи та нескладні загальнорозвиваючі вправи для дистальних відділів кінцівок [4, с. 264].

Також використовують фізіотерапію, а саме УФО опікової поверхні, мікрохвильову, або УВЧ-терапію, діадинамотерапію, солюкс, електрофорез з новокаїном, індуктотермію, електросон [2, с. 134].

Механотерапія спрямована на ліквідацію контрактур, повне відновлювання функцій суглобів і збільшення сили м’язів.Поряд з механотерапією застосовується й лікувальний масаж, що, як відомо, по своєму фізіологічному механізмі дії викликає в організмі такі ж зміни, як і пасивна гімнастика.

Працетерапія після опікової хвороби спрямована на збільшення рухливості у суглобах і сили м’язів [2, с. 135].

Таким чином, правильна організація спеціалізованого лікування обпечених, впровадження в практику його нових методів робить реальним підвищення якості медичної допомоги хворим з опіками, що і підтверджує актуальність нашої теми.

Список використаних джерел

1. Крылов К. Н. Средства от ожогов / К. Н. Крылов. – М. : БХВ–Петербург, 2005.– 48с.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація: [підручник] / В. М. Мухін. – К.: Олімп. л–ра, 2009.– 288 с.
3. Сучасні методи лікування опіків та опікової хвороби [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://diagnoz.net.ua/xvorobu/3812-suchasn-metodi-lkuvannya-opkv-ta-opkovoyi-hvorobi.html
4. Попов С. Н. Физическаяреабилитация[учебник для студентовВУЗов] /С. Н.Попов. –М.: Феникс, 2005. –608 с.

Бєлоусько М.О.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Дьоміна Ж. Г.,
кандидат педагогічних наук,доцент

ЧИННИКИ ЗДОРОВ'Я СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Наразі все менше дітей народжуються здоровими, сьогодні за даними МОЗУ кількість здорових дітей дошкільного і шкільного віку складає близько 30%. Крім того, багато з них втрачають здоров'я протягом шкільного періоду. Таким чином, здоров'я нації на сучасному етапі суспільного розвитку є загальнодержавною проблемою.

Які ж чинники вливають на здоров'я дитини? По-перше, це середовище, в якому вона розвивається. Пагубні звички батьків, особливо матері, суттєво впливають як на стан здоров'я дитини, так і на майбутнє ставлення її до цієї проблеми.

Другим чинником благополучного розвитку дитини є здорове харчування маляти. Харчування може допомогти попередити виникнення хвороби або ж навпаки — прискорити її появу. Тому в питаннях харчування дитяти батьки повинні проявити максимум уважності та настороженості. Пам'ятайте: харчові звички у дитини також формуються на прикладі харчових уподобань батьків[2]. Необхідно попереджувати звичку вживати фаст-фуд та солодкі газовані напої. Школяру краще дати в школу бутерброд з твердим сиром, ніж гроші на булочку [1].

Окрім збалансованого раціонального харчування, величезне значення для здоров'я дитини відіграють дозовані фізичні навантаження. Так, звичку до систематичних занять фізичними вправамий активного способу життя необхідно прищеплювати з дитинства. Загальновідомо, що дитяча гімнастика корисна для дитини вже з перших днів життя, оскільки зміцнює кістково-м'язову, серцево-судинну системи, а також сприяє правильному, здоровому розвитку організму дитини. Звичку щоденної рухової активності необхідно зберегти з віком поряд з іншими факторами здорового способу життя.

Щоб уберегти здоров'я дитини від впливу негативних чинників, необхідно привчити її до дотримання режиму дня. Правильний режим дня не лише дисциплінує, але й сприяє зміцненню здоров'я. Крім того, з метою своєчасного виявлення захворювань та профілактики ускладнень наявних хронічних захворювань вартоо регулярно проходити профілактичні медичні огляди[1,3].

До того ж, не можна забувати і про психічне здоров'я дитини. Здоровий внутрішньородинний мікроклімат та сприятливе соціальне оточення дитини у школі та поза нею сприяє нормальному формуванню особистості дитини та її соціалізації.

Список використаних джерел

1.Бардиан А.Н. Воспитание детей в семье. /Психол. - пед. очерки. - М., 1972. - 236с.

2.Беляускайте Р.Ф. Рисуночные пробы, как средство диагностики развития личности ребенка. М., 1987 г.

3.Руководство практического психолога. Психическое здоровье детей и подростков / под ред. Дубровиной М. В. М., 1995 г.

4. Чумаков Б. Н. Валеология: Учеб. Пособие / Б. Н. Чумаков. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 407 с.

Єлісєєв М.І.
НПУ імені М.П Драгоманова
Науковий керівник: Дьоміна Ж. Г.,
кандидат педагогічних наук,доцент

СТРЕС У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ ЛЕГКОЮ АТЛЕТИКОЮ

Розглянуто вплив стресових ситуацій на організм спортсмена у процесі занять легкою атлетикою, окреслено шляхи підвищення ефективності боротьби з ним та його наслідкамиу змагально-тренувальному процесі юних легкоатлетів. Обґрунтовано необхідність дозування тренувальних навантажень юних легкоатлетів з урахуванням гранично допустимих властивостей їх організму з метою адаптації до стресових ситуацій у спортивній діяльності.

Актуальність. На сучасному етапі розвитку спортивної науки у підготовцілегкоатлетів велика увага приділяється впливу стресу на їх організм. Вплив стресових ситуацій на організм людини загальновідомий, але аналіз його наслідків у спортивній діяльності дає можливість дещо по-новому поглянути на тренування спортсмена та його виступ на змаганнях[2; 3].

Отже, що ж таке «стрес»? Говорячи популярною мовою, стрес – це напружений стан організму, викликаний досить сильним подразником. Стресовим станомєдії в умовах ризику, в умовах необхідності самостійного прийняття швидких та адекватних рішень, миттєвих реакціях при небезпеці, поведінка в умовах обставин, що несподівано змінюються, гранично велике фізичне навантаження тощо.

Психіко-емоційний стан легкоатлета, його переживання до початку змагань виражаються у ставленні до майбутньої змагальної боротьби, в оцінці власних можливостей, у посиленні психофізіологічних зсувів, у зміні психічних процесів, пов'язаних із прийомом і переробкою інформації. У тренувальній і змагальної діяльності можуть виникати різні психічні стани, що викликають неоднозначні зміни в організмі й по-різному впливають на діяльність легкоатлета[1; 3].

Метою психологічної підготовки легкоатлетів у процесі тренерської діяльності та психологічної практики є вивчення психологічних якостей легкоатлета,аналізїх динаміки впродовж навчально-тренувального процесу та окреслення шляхів боротьби з виникненням стресу та його профілактикою у процесі спортивної підготовки.

Отже, для запобіганнявиникнення в легкоатлета стресового стану рекомендується:

- ✓ виключення надзвичайних зовнішніх подразників, зовнішніх грубих впливів,- високих фізичних і психічних навантажень перед стартом;
- ✓ збалансування домагань спортсмена з його можливостями;
- ✓ розвиток вольових якостей у легкоатлетів (упевненості, рішучості, самовладання);

- ✓ виключення надмірного зовнішнього стимулювання легкоатлетів перед змаганнями;
- ✓ підвищення в легкоатлетів стійкості до стресу;
- ✓ розвиток вольових якостей (рішучості, упевненості, самовладання);
- ✓ забезпечення легкоатлета перед змаганням необхідною інформацією для прийняттярішень;
- ✓ формування у спортсменівадекватноїсамооцінки;
- ✓ розвиток у спортсменів емоційної стійкості;
- ✓ збалансування рівня домагань із можливостями легкоатлета;
- ✓ забезпечення страховки при виконанні вправ і емоційної підтримки перед стартом;
- ✓ запобігання тривожності в осіб зі слабкою нервовою системою;
- ✓ запобігання агресії в осіб із сильною нервовою системою;
- ✓ збалансування рівня домагань у легкоатлета з його можливостями на даний момент;
- ✓ зниження емоційної збудливості легкоатлета.

Литература:

1. Височіна Н. Л. Методологіякорекціїрівнястресу у спортсменів / Н. Л. Височіна, Л. М. Гуніна, // мат. VIII Междунар. научно-практич. конф. «Достижения высшей школы – 2013». – София.– С. 61–63.

2. Козлова Е. К. Подготовка спортсменов высокой квалификации в условиях профессионализации легкой атлетики: [монография] / Е. К. Козлова. – К. : Олимп.литература, 2012. –С. 340–367.

3. Ліщук В.В. Фізичне виховання і здоров'я людини. «Стрес у сучасному спорті»/Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка//УДК 796:159.944.4/ 04.07.2013. – 139-146с.

4. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – М. : Прогресс, 1979. – 123 с.

Бублей Ю.А.
НПУ Імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Тимчик М.В.,
кандидат педогогічних наук, доцент

ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Вивчення психолого-педагогічної літератури з теми дослідження засвідчує, що у військово-патріотичному вихованні учнів основної школи цілісність і безперервність виховного впливу на особистість учня є однією з найважливіших закономірностей. Оскільки окремі або епізодичні виховні заходи школи та сім'ї хоч і добре педагогічно продумані, але вони не можуть забезпечити достатній рівень вихованості підлітків, формування в них стійких військово-патріотичних якостей.

Вивчення режиму навчального дня свідчить, що учні підліткового віку проводять щодня 5–7 годин у школі, решту часу поза школою, тобто не перебувають під безпосереднім керівництвом і впливом учителів та тренерів спортивних секцій. Звідси зрозуміло, наскільки важливо залучити до виховної роботи з учнями громадськість. Звичайно, що ефективність виховання учнів підліткового віку вимірюється не тільки безпосереднім впливом на них учителів і тренерів, а й всім укладом життя, правильною системою й організацією військово-патріотичної роботи. Але було б помилковим не

враховувати чинник безпосереднього впливу дорослих на учнів основної школи під час військово-патріотичного виховання.

Також аналіз педагогічної літератури [2; 3] показав, що для ефективного військово-патріотичного виховання школярів педагогам загальноосвітніх навчальних закладів слід застосовувати такі виховні прийоми як глибоке розуміння вихованця, визнання учня як найвищої цінності, справедливе ставлення до вихованця тощо. Така навчально-виховна робота стимулюватиме учнів основної школи до самоорганізації та саморозвитку і сприятиме підвищенню їхньої військово-патріотичної вихованості у процесі занять хортингом, бажанню служити в Збройних силах України, готовності до самопожертви, формуванню моральної стійкості, суспільно-значущої цілеспрямованості.

Зміст військово-патріотичного виховання у процесі занять хортингом спрямовувався на залучення учнів основної школи до позакласної діяльності, яка сприяла задоволенню потреб школярів у формуванні нових взаємостосунків; самостійності під час практичної діяльності; позитивної мотивації до спортивних занять. У процесі занять з хортингу в учнів підліткового віку підвищувалася самосвідомість і відповідальність за свої дії, формувалося бажання наблизитись у вчинках до свого спортивного ідеалу тощо.

У процесі військово-патріотичного виховання в учнів основної школи розвивалася самостійність, організованість, ініціатива, формувалося активне громадянське ставлення до людей старшого віку. Спільне проведення фізкультурно-масових заходів із хортингу збагачувало спортивний колектив та учнів соціальним досвідом. Це давало змогу кожному підлітку проявляти й удосконалювати свої найкращі військово-патріотичні якості та здібності, які будуть необхідні їм під час служби у Збройних силах України, в майбутній професійній діяльності.

Під час організації змагань з хортингу головна увага педагогів зосереджена на створенні мікросередовища, в якому підлітки внутрішньо збагачувалися й творчо зростали. У процесі підготовки і проведення змагань формувався морально-психологічний клімат учнівського спортивного колективу. Це сприяло засвоєнню учнями знань щодо сутності й змісту військово-патріотичного виховання, успішному подоланню непередбачуваних ситуацій.

Під час організації і проведення змагань з хортингу на призи відомих земляків, ветеранів пріоритетним завданням для педагогічного колективу загальноосвітніх навчальних закладів було виховання в учнів основної школи любові до рідного краю, поваги до ветеранів та дітей війни, наявності почуття власної гідності, суспільно-значущої цілеспрямованості, моральної стійкості, позитивного ставлення до народу, Батьківщини, держави, до самого себе, готовності до самопожертви.

Отже, зміст цілеспрямованої роботи педагогів з військово-патріотичного виховання учнів основної школи у процесі занять з хортингу охоплював ігрову діяльність, спортивні змагання з хортингу, які сприяли підвищенню військово-патріотичної вихованості учнів основної школи. Ефективність військово-патріотичного виховання учнів основної школи у процесі занять хортингом підвищилася за таких педагогічних умов: тісному взаємозв’язку сімей і школи; правильної педагогічної спрямованості форм і методів військово-патріотичного виховання учнів; удосконалення змісту військово-патріотичного виховання підлітків; застосування сучасних навчально-виховних методів; відповідність змісту військово-патріотичного виховання в процесі занять з хортингу інтересам підлітків; визнання вихованця як найвищої цінності, справедливе ставлення й розуміння учня.

Список використаних джерел

1.Єрьоменко Е. А. Тренування в хортингу : навчально-методичний посібник / Е. А. Єрьоменко. – К., 2009. – 227 с.

2. Зубалій М. Д. Форми військово-патріотичного виховання допризовної молоді / М. Д. Зубалій. – К., 2010. – 272 с.

3. Тимчик М. В. Патріотичне виховання старших підлітків у процесі фізкультурно-масової роботи : дис. канд. пед. наук : 13.00.07 / М. В. Тимчик. – К., 2013. – 222 с.

Кусмідарова Д.О.
НПУ імені М.П Драгоманова
Науковий керівник: Мерзлікіна О. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ХВОРИХ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

Актуальність. Проблема дитячого церебрального паралічу (ДЦП) є однією з найбільш актуальних в сучасній медицині. Це зумовлено, з однієї сторони, значною розповсюдженістю ДЦП серед населення та не завжди своєчасна його діагностика, з іншої – недостатньою ефективністю існуючих сьогодні в арсеналі кількості дитячих спеціалістів, методів лікування та реабілітації таких хворих. У зв'язку з цим спостерігається висока ступінь інвалідизації та низький рівень соціальної адаптації дітей, страждаючих цим захворюванням. Згідно з даними МОЗ України, перше місце серед дітей-інвалідів займають хворі з органічними ураженнями нервової системи (47,9%), а серед нозологічних форм переважає ДЦП [1, с. 7].

Дитячі церебральні паралічі являють собою велику групу непрогресуючих захворювань центральної нервової системи, клінічно проявляються різноманітними руховими, мовними і психічними розладами. В їх основі лежить спотворений розвиток або пошкодження різних структур головного мозку, які виникають у дитини в ранньому онтогенезі під впливом негативних факторів [1, с. 8].

Існує багато різних методик, але вони не вирішують повністю усіх проблем відновлення дітей з ДЦП, тому методики фізичної реабілітації являються провідними, що і робить наше дослідження актуальним.

Мета дослідження полягає у вивченні сучасних методик фізичної реабілітації дітей хворих на дитячий церебральний параліч.

Завдання дослідження: проаналізувати зміст сучасних методик фізичної реабілітації дітей хворих на дитячий церебральний параліч.

На сьогоднішній день існує безліч методик щодо лікування та реабілітації хворих з дитячим церебральним паралічем.

Різнобічних методів впливу на пацієнта дотримується і український вчений В. І. Козявкін. Він розробив інтегральний реабілітаційний комплекс, основою якого є біомеханічна корекція хребта. Унікальна авторська методика спрямована на ліквідацію функціональних блокад хребцево-рухових сегментів, відновлення активності аутохтонних м'язів та активацію потоку пропріоцептивної інформації з периферії [4, с. 1].

Карел і Берта Бобати відстоювали необхідність ставити дитину в спеціальні «положення, що придушують патологічні рефлекси». Надалі вони підкреслювали важливість впливу на «ключові точки контролю». Бобат-терапіяполягає у тому, що необхідно вибрати ключові точки для навчання функціональним рухам. При цьому можна використовувати механічну фіксацію різних ланок тіла (шини, стояки, ходунки, крісла, коляски), але ці пристосування не повинні обмежувати рухів дитини [2, с. 260].

Метод відновлення рухів, заснований на можливості корекції порушеної діяльності ряду мозкових структур шляхом рефлекторного впливу на ці структури, був названий «динамічна пропріоцептивна корекція» (ДПК). Даний метод призводить до певної

нормалізації чи тенденції до нормалізації ряду структур головного та спинного мозку, з чим і пов'язані позитивні клінічні зрушення в неврологічному та ортопедичному статусі дитини і поліпшення її нейрофізіологічних показників [3, с. 159].

Проблемою навчання рухам дитини з ДЦП переймався і В. В. Певчєнков. Саме він запропонував новийметод ТАНДО-терапія. Суть її в тому, що хворий знаходиться перед ТАНДО-терапевтом і вони з'єднані жорстким механічним зв'язком. Руки, ноги, корпус і голова інструктора пов'язані з відповідними частинами тіла дитини. Будь-який рух, виконаний ТАНДО-терапевтом, за рахунок відповідного механізму передачі руху змушує учня виконати аналогічний рух. Це дозволяє дитині відтворювати всі дії тренера. Завдяки цьому вона вчиться виконувати побутові рухи, бігати, стрибати через скакалку, повзати, грати, що суттєво знижує наслідки ДЦП, розумової відсталості та інших захворювань [3, с. 159].

Також з'явилися такі нові методи реабілітації, як дельфінотерапія (спілкування людини та дельфіна) та іпотерапія (взаємодія дитини з конем).

Отже, існує багато методів та методик для подолання цієї недуги. Усі вони направлені на різні ланки захворювання та проявів захворювання, а своєю кінцевою метою мають покращення соціально-побутової адаптації пацієнта. Велика частина традиційних реабілітаційних методик, існуючих на сьогоднішній день, має досить високу ефективність при реабілітації дітей із діагнозом ДЦП, що й підтверджує актуальність нашої теми.

Список використаних джерел

1.Козявкін В. І. Дитячі церебральні паралічі / В. І. Козявкін, Л. Ф. Шестопалова, В. С. Підкоритов. – Львів : Українські технології, 1999. – 144 с.

2. Євсєєв С. П. Фізична реабілітація інвалідів з ураженням опорно-рухової системі / Під ред. С. П. Євсєєва, С. Ф. Курдибайло. – М. : Радянський спорт, 2010. – 488 с.

3. Кривошлик В. Сучасні методи фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, хворих на церебральний параліч: версії, теорії, суперечки / В. Кривошлик // Слобожанський науково-спортивний вісник : [наук.-теор. журн.]. – Харків : ХДАФК, 2013. – № 2. – с. 157–160.

4. Лікування ДЦП [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dcp.com.ua/Лікування%20ДЦП

Михайлюк У. С.
НПУ імені М.П.Драгоманова
Науковий керівник: Медвєдєва І. М.,
доктор педагогічних наук, професор

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗМІЦНЮЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

За останні роки в Україні зростає чисельність школярів з поганим станом здоров'я. Проблема збереження та формування здоров'я дітей та молоді у сучасних умовах розвитку нашої держави є виключно актуальною. За даними досліджень до першого класу вступають 15-16 % хворих дітей. За роки навчання їх кількість зростає до 54%. Всього 10% випускників шкіл можуть вважатися здоровими, 40% мають різну хронічну патологію. У кожного другого школяра є наявність декількох хронічних захворювань.

Існують різні думки щодо поняття «здоров'язберігаючі технології». Деякі науковці розглядають це поняття, виходячи з розуміння технології як певного прийому, методу, методики, інші розуміють його як значення змістової техніки, за допомогою якої

реалізується освітнє чи інше педагогічне завдання. Інші науковці під здоров'язберігаючими технологіями пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання дитини в школі (відсутність стресових ситуацій, адекватності вимог, методик навчання та виховання);
- оптимальну організацію навчального процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних вимог);
- необхідний достатній та раціонально організований руховий режим.[2]

Але на наш погляд дані технології, у зв'зку з їх використанням для учнів молодших класів, краще називати здоров'язміцнюючими.

На заняттях з молодшими школярами активно застосовують такі здоров'язберігаючі технології, як: ігри та ігротерапія, музичний супровід, заняття на свіжому повітрі, дихальні гімнастики та фізкультхвилинки, звукова гімнастика, вправи на гармонізацію роботи півкуль головного мозку.[1]

Отже, сучасний урок має бути здоров'язміцнюючим, спрямованим на формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, учити культури здоров'я на засадах розвитку життєвих навичок. На заняттях з молодшими школярами ми пропонуємо застосовувати комплексні уроки, куди входитимуть: ігри та ігротерапія, заняття з музичним супроводом, заняття хореографії, або з хореографічними елементами, заняття на свіжому повітрі, дихальні гімнастики та фізкультхвилинки, звукова гімнастика, вправи на гармонізацію роботи півкуль головного мозку, вправи на зміцнення та розвиток постави, вправи, що сприятимуть розвитку гарної ходьби, ритму, темпу рухів, ігри з предметами в музичному супроводі, також можна застосувати аеробіку, та особливо одне із її направлень: степ-аеробіку

Список використаних джерел

1.Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи. // Початкова освіта. – 2005. - №46. – С.2-4.

2.Успенська В. Впровадження здоров'язберігальних технологій у загальноосвітньому навчальному закладі. // Рідна школа. – 2009. - №4. – С.44-48.

Кондренко В.А.
НПУ імені М.П. Драгоманова
Науковий керівник: Медвєдєва І. М.,
доктор педагогічних наук, професор

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ФІГУРНОГО КАТАННЯ НА КОВЗАНАХ

Мета дослідження – полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванню та експериментальнійперевірцізапропонованої методики розвиткукоординаційнихздібностей у процесі занять фігурним катання на ковзанаху дітей дошкільного віку

Найкращий та найефективніший розвиток координаційних здібностей припадає на старший дошкільний вік, це вік від 5-7 років. Саме в цьому віці варто розпочинати заняття фігурним катанням на ковзанах та саме в цьому віці фігурне катання на ковзанах найсприятливіше впливає на координацію дітей. Не даремно цей вид спорту входить до переліку складнокоординаційних видів, адже це і розвиток вестибулярної стійкості, і вміння краще орієнтуватися в просторі, розвиток рівноваги та інше.

Координація (від лат . Coordinatio - взаємоупорядок) - процеси узгодження активності м'язів тіла , спрямовані на успішне виконання рухового завдання . При

формуванні рухової навички відбувається видозміна координації рухів , в тому числі оволодіння інерційними характеристиками рухаючихся органів .

Координаційні здібності визначаються можливостями дитини керувати особистими рухами, а саме виконувати важливу функцію - узгоджувати, упорядкувати різноманітні рухові дії та сполучати їх в єдине ціле відповідно до поставленого завдання.

Як досліджено вченими, а саме Медвєдєвою І. М.та Гавердовським Ю. К.,значимість виховання координаційних здібностей пояснюється чотирма основними причинами:

1. Добре розвинені координаційні здібності є необхідними передумовами для успішного навчання фізичним вправам. Вони впливають на темп,вид і спосіб засвоєння спортивної техніки, а також на її подальшу стабілізацію і ситуаційно-адекватне різноманітне застосування. Координаційні здібності ведуть до більше щільності та варіативності процесів управління рухами, до збільшення рухового досвіду.

2. Тільки сформовані координаційні здібності - необхідна умова підготовки дітей до життя, праці, професійного спорту. Вони сприяють ефективному виконанню робочих операцій при постійно зростаючих вимогах в процесі трудової діяльності, підвищують можливості людини в керуванні своїми рухами.

3. Координаційні здібності забезпечують економне витрачання енергетичних ресурсів дітей, впливають на величину їх використання, так як точно дозоване в часі, просторі і по мірі наповнення м'язову зусилля і оптимальне використання відповідних фаз розслаблення ведуть до раціонального витрачання сил.

4. Різноманітні варіанти вправ, необхідні для розвитку координаційних здібностей - гарантія того, що можна уникнути монотонності і одноманітності у заняттях, забезпечити радість від участі в спортивній діяльності.

За дослідженням Медвєдєвої І.М, координаційні здібності дітей старшого дошкільного віку можна розвивати за допомогою таких вправ з фігурного катання на ковзанах:

- Імітаційні вправи;
- Підвідні вправи.

До імітаційних вправ відносяться всі вправи які проводяться в хореографічному залі, за рахунок відтворення спеціальних вправ на підлозі.

Підвідними вправами можна назвати ті, що безпосередньо розвивають орієнтацію в просторі, до них можна віднести танцювальні вправи як в залі так і на льоду, та ігрові вправи, які покращують ковзання , зацікавлюють та заохочують дітей до подальших занять. Саме ігрові вправи є найважливішими в цьому віці.Також до підвідних вправ можна віднести спеціальні вправи, саме на основі цих вправ базується майбутнє освоєння складно виконуваних рухів та вправ.

Координованість рухів як здібність до раціонального прояву і перебудови рухових дій у конкретних умовах на основі наявного запасу рухових умінь і навичок має особливо велике значення, де постійно виникає необхідність швидкої зміни рухових дій.

У основі методики удосконалювання координованості рухів лежить використання широкого кола загально підготовчих, допоміжних, спеціально підготовчих і змагальних вправ, а також ігрових вправ для дітей.

Координованість рухів взаємозалежна з іншими складовими координаційних здібностей, особливо із здібністю до оцінки і регуляції динамічних, просторових і тимчасових параметрів рухів. Високий рівень цих здібностей робить позитивний вплив на збільшення координованості.

Список використаних джерел

1. Гавердовский Ю.К. Сложныегимнастическиеупражнения и обучениеим: автореф. дис. на соисканиеучен. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика

физическоговоспитания и спортивнойтренировки»/Ю.К. Гавердовский.— М., 1986.— 33 с.

2.Медведєва І.М.Теоретико-методичні засади підготовки фахівців з складнокоординаційних видів спорту: монографія / Ірина Михайлівна

3. Медведєва-К.: Вид.-во НПУ імені М.П.Драгоманова,2008.-379 с.Медведева И.М. Фигурноекатание на коньках: учебник /ИринаМихайловна

4. Медведева.— К.: Олимпийскаялитература, 1997.— 224 с.Смолевский В.М., Гавердовский Ю.Г. Спортивнаягимнастика./В.М. Смолевский, Ю.Г. Гавердовский.— Олимпийскаялитература, 1999.— 464 с.

Ребрина А. А.
НПУ імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: Арефьєв В. Г.,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ТА ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОГО ХОРТИНГУ

Актуальність дослідження. Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні після Революції гідності, обставини, пов’язані з російською агресією, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо [3].

Для сучасного навчального закладу найактуальнішою проблемою є виховання фізично-розвинених, здорових майбутніх громадян, носіїв національної та людської гідності, патріотизму, порядності, творців матеріальних та духовних цінностей.

Аналіз останніх результатів дослідження. Вивчення та розгляд наукової психолого-педагогічної літератури [1; 2; 3; 6] засвідчує, що проблема патріотичного та фізичного виховання молоді засобами хортингу є актуальною і мало розробленою в теорії та методиці виховання.

Основні результати дослідження. У новітній науково-педагогічній, філософській та психологічній літературі патріотичне виховання трактується як виховання, що формує усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, любов до своєї Батьківщини, вболівання за долю свого народу, його майбутнє [1; 2; 4; 7; 8].

Основною метою варіативного модуля «Хортинг» є: зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка учнів, виховання морально-етичних якостей особистості та патріотичне виховання учнів на оздоровчих та культурних традиціях українського народу, формування постави, розвиток якостей швидкості, спритності й координації рухів, вивчення спеціальних підготовчих вправ хортингу, вивчення основних стійок і технік, методів переміщення в стійках і виконання початкових форм (комплексів) хортингу тощо.

Хортинг – вид спорту, який походить від назви славетного відомого у світі острова Хортиця, де була розташована і діяла Запорізька Січ, яка відіграла прогресивну роль в історії українського народу. Відомо, що ідея виникнення хортингу, як комплексної системи самовдосконалення особистості, заснованої на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов’язана з відродженням давніх народних традицій, що передавалися з покоління у покоління [5; 7].

Сучасний український хортинг – універсальна система змішаного єдиноборства, яка втілила в собі найбільш ефективні та дієві прийоми спортивних і прикладних єдиноборств та бойових мистецтв. Виховна і філософська основа хортингу – здоровий спортивний дух людини та славні традиції козаків Запорізької Січі.

Основна мета хортингу – охоплення оздоровчим рухом усіх верств населення України від маленьких дітей до людей літнього віку, популяризація і підвищення ролі

фізичної культури та спорту, патріотичне виховання, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, відвернення їх від шкідливих звичок, виховання особистості в дусі добропорядності, патріотизму та любові до своєї Батьківщини. Безперечно, стержнем заснованого виду спорту, хортинг є багатовікові традиції, що передавалися з роду в рід, від покоління в покоління, від часів сарматів до Київської Русі, а далі до запорізьких козаків [6].

Одним із ефективних засобів національно-патріотичного виховання є змагання та ігри з хортингу, які проводяться на шкільному, районному, обласному та Всеукраїнських рівнях. Ігри-змагання різних ґатунків можна проводити приурочуючи святковим подіям та згідно календаря змагань Української федерації хортингу за Всеукраїнськими Правилами змагань з хортингу.

Патріотична вихованість, національна гідність, розумові і фізичні якості, готовність до виконання громадянського і конституційного обов'язку та розвиток почуття особистої відповідальності щодо захисту Вітчизни формуються у процесі занять хортингом.

Висновки. Здоровий спосіб життя, духовне здоров'я підростаючого покоління, плекання основ патріотичного духу, успішне навчання, розвиток туристсько-спортивних та військово-спортивних навичок – запорука успішного виховання майбутніх громадян України. Участь у заходах виявляє прагнення підростаючого покоління до збереження духовності та культури власного народу, готовність молодих людей стати справжніми патріотами-захисниками України.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.

2. Виховання громадянина, патріота, гуманіста. Навч.-метод. посібник / К. І. Чорна – К.: ТОВ «ХІК», 2004. – 96 с.

3.Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua\

4. Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua

5. Електронний фонд бази даних Української федерації хортингу [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.horting.org.ua/

6. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту : методичний посібник / Е.А.Єрьоменко . – К: Паливода А. В., 2014.- 1064 с. (ст. 24-25)

7. Єрьоменко Е.А. Тренування з хортингу: навчально-методичний посібник / Е.А.Єрьоменко . - К., 2009.-227 с.

8. Коломоєць Г. А. Виховання патріотизму засобами хортингу / В. М. Косик, Г. А. Коломоєць // Патріотичне виховання в сучасних навчальних закладах / [упоряд. Ж. М. Страшко]. – К. : «Вид. група «Шк. світ», 2015. – С. 73-78.

Наукове видання

Освіта та наука − 2016

Матеріали звітно-наукової конференції студентів

11-15 квітня 2016 року

Голова редакційної ради	Андрущенко В.П.
Відповідальний редактор	Торбін Г.М.
Відповідальний секретар	Хоменко Г.В.

Матеріали друкуються в авторській редакції

Програмний комітет залишає за собою право не завжди поділяти погляди авторів статей

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей

Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016